

Ἰδὲ! ἐν νεῖκος διαβαίνας
Λυαίς ἐστὶ τῆς γῆς δὲ χόσος
Ὅσοις ἴδεις τὸ ὑποσφύρας;
Ὡς ὑπὸν, ἔσονται δὲ σβύσας.

Ἐὰν ἢ ἴσως σθηματικός
Ἐστὶ αὐτὸν ἴσως πρᾶξις
Ἢ ἴσως ἔσονται λαχίς,
Ἀλλοίμων! ἔσονται δὲ.

Μὴ ἀγαθός; τὸ ἐπὶ σφύρας
Ἦν δὲ ἄλλο ἐπὶ σφύρας
Μὴ ἀγαθός; ὅτις ἐστὶν
Ἦν δὲ ἄλλο ἐπὶ σφύρας
Α. Τ. ὡς ἐστὶν.

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ,

108
4 αρ. 231

ΤΡΑΓΩΔΙΑ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ

Μεταφρασθείσα ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ,

Ο

Αξιωματικός Γραμματέας.

ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ

17/10 1878.

ΚΑΙ

ΕΥΓΕΝΙΑ

388

ΥΠΟ

ΧΡΗΣΤΟΥ Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΟΥ.



A.M.T.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΕΡΜΟΥ.

(Κατὰ τὴν ὁδὸν Περικλέους, ἐν τῇ οἰκίᾳ Ν. Μυκονίου).

1865.

Π. Μαγνησιώτης. Βενιζελίτης
ἀπόστολος Ἀδελφικῆς Ἐταιρείας
1878/11

Αγιοβιάδης Τσαυδάκης
Ἀθήνῃσι 1874 Σεπτεμβρίου 17

ΤΗΙ

ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ

ΑΙΧΙΑΙ ΕΝΩΞΕΙ

ΤΩΝ ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ

ΜΕΤΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ,

ΤΕΛΕΞΘΕΙΣΗ ΤΗΝ ΚΑ. ΜΑΪΟΥ [2. ΙΟΥΝΙΟΥ] ΑΩΞΔ.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΟΔΕ

ΑΝΑΤΙΘΕΙ

Χ. Α. ΠΑΡΜΕΝΙΔΗΣ.

δὲ καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν, καὶ ἐν τῇ πόλει μου εἶπεν
καὶ εἰς τὴν διοίκησιν μακαρίων καὶ καὶ ἐν τῇ ἀποστολῇ μου.
Ἄς γὰρ ἀγνοῦν τὴν ἐν τῇ πόλει μου, καὶ ἐν τῇ πόλει μου καὶ εἶπεν
καὶ ἐν τῇ διοίκησιν μακαρίων καὶ ἐν τῇ πόλει μου, καὶ ἐν τῇ πόλει μου.

ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν
1866 Μαρτίου 25/1

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Δημοσιεύων τὸ παρὸν πόνημα, καὶ ὑποβάλλων εἰς τὴν εὐ-
μενῇ τοῦ Κοινοῦ κρίσιν τὸ νέον τοῦτο προῖον ὥρων ἀνέσεως,
καθ' ἃς τοῦ βίου αἱ μέριμναι μοι ἐπιτρέπουσι ν' ἀπογεύωμαι
τῆς ἡδονῆς τῆς μελέτης καὶ ἐργασιῶν προσφιλῶν, ἀλλ' ἀναγ-
καίως καὶ συνεχῶς διακοπτομένων, δύσκολον νομίζω νὰ παρα-
σιωπήσω τὴν ἐξῆς παρατήρησιν. Ἐγράφη πολλάκις εἰς ἐφημε-
ρίδας καὶ περιοδικὰ συγγράμματα, ὅτι ἡ παρ' ἡμῖν φιλολογία,
εἰς συγγραφὰς πρωτοτύπους πενεστέρα, ἀπέβη μέχρι τοῦδε
πλουσία εἰς μεταφράσεις. Ἡ παρατήρησις αὕτη, ὡς τις μομφὴ
ἐκπεφρασμένη, ἀλλὰ μηδὲν καθαπτομένη τῶν μεθερμηνευο-
μένων εἰς τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν ἀλλοδαπῶν ἐπιστημονικῶν ἢ
ιστορικῶν συγγραμμάτων, καίπερ μέχρις ὑπερβολῆς ἐπαναλη-
φθεῖσα παρὰ τῶν ἐχόντων ἐτοιμίην ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ πρόχει-
ρον τὴν ἐτυμηγορίαν ἐπὶ τῶν ἔργων τοῦ πλησίον, φαίνεται ὅτι
κατὰ μέρος ἀληθεύει. Ἡ ἐπαλήθευσις αὕτη δύναται, νομίζω,
νὰ λεχθῆ ἐπὶ τῶν ξένων μυθιστορημάτων, ἅτινα καθ' ἡμέραν
μεταφράζονται καὶ συμφοροῦνται ὑπὲρ τὸ δέον ἴσως εἰς τὰ
ἡμέτερα περιοδικὰ συγγράμματα. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς γνωστὸν, ἡ
διάδοσις τῶν μυθιστορημάτων, κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα, ἀπέ-
βη παγκοσμία, ἡ ἐκλογὴ τῶν τοιούτων συγγραμμάτων ὤφει-
λε νὰ ᾔηται παρ' ἡμῖν αὐστηροτέρα, ὥστε ἡ ἀνάγνωσις αὐτῶν
νὰ μὴ κολακεύῃ πάντοτε τὴν ῥαθυμίαν τῶν ἀναγνωστῶν, καὶ
ἀποβαίνῃ ἐπικίνδυνος διὰ τῆς ἐξάψεως τῆς φαντασίας καὶ τῆς
παρώρου διεγέρσεως τῶν παθῶν εἰς νέας καρδίας.

Εἰς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν τοιούτων βιβλίων, χρησίμων εἰς
ἀπλῆν, ἐπιπόλαιον καὶ πολλάκις ἄσκοπον τέρψιν, ἀλλ' ὠφε-
λοῦντων ὕλικῶς τοὺς ἐκδιδόντας αὐτὰ, κατανοεῖται ὅτι δὲν
περιλαμβάνονται ποσῶς αἱ τῶν ξένων περιωνύμων μυθιστοριῶν
μετχλωττίσεις· ἐξ ἐναντίας, οὐ μόνον εἶναι καλὴ ἡ μίμησις
τῆς προθυμίας, ἣν δεικνύουσι πάντα τὰ πεφωτισμένα ἔθνη εἰς
τὸ νὰ ὑποδέχωνται τὰ τοιαῦτα εὐγενῆ τῆς φαντασίας τέκνα,

ἀλλὰ διὰ τοιούτων μεταφράσεων, γινομένων μετὰ φιλοκαλίας, προστίθενται νέαι περὶ τοῦ καλοῦ καὶ ὠραίου ἰδέαι καὶ διεγείρεται ἄμιλλα περὶ τὴν τέχνην τοῦ γράφειν, τῆς ὁποίας ἡ πρόοδος εἶναι σημεῖον ἀλάνθαστον τῆς πρὸς τὸν πολιτισμὸν προαγωγῆς ἐκάστου ἔθνους.

Μεταφράζων ἐν τῶν δραματικῶν ἔργων τοῦ λόρδου Βύρωνος, τὸν *Σαρδανάπαλον*, δὲν ἐθεώρουν τὴν τραγωδίαν ταύτην ὡς τὸ δοκιμώτερον τῶν προϊόντων τῆς βυρωνείου μούσης, πλουσίας εἰς ἄλλα ἀριστουργήματα καλλιπερίας ποιητικῆς καὶ ἐμπνεύσεως ὑψιπετοῦς, οὐδ' ὡς ἀνεπίληπτον κατὰ τὴν δραματικὴν τέχνην. Ἄλλ' ἡ περὶ τούτου μερικωτέρα ἔρευνα χρήζει εὐρυτέρων ὀρίων ἢ τῶν τοῦ παρόντος προλόγου. Ἐν τούτοις ὑπάρχει ἱκανῶς γνωστὸν, ὅτι κατὰ τὴν δραματικὴν τέχνην καὶ δημιουργίαν τῶν προσώπων ὁ Βύρων θεωρεῖται ὑποδεέστερος τοῦ δαιμονίου Σαιξσπέρου, προσέτι καὶ αὐτὸς ὁ ποιητῆς οὐ μόνον δὲν διενοεῖτο νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ ἴχνη τοῦ ἐξόχου δραματικοῦ ποιητοῦ τῆς Ἀγγλίας, ἀλλὰ καὶ ῥητῶς ἀπηγόρευε τὴν παράστασιν τῶν δραμάτων του ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Τὴν ἀπαγόρευσιν ὅμως ταύτην τοῦ ποιητοῦ, κατὰ μέγα μέρος ἐθελότροπον, παρέβησαν, ἀποθανόντος αὐτοῦ, οἱ διευθυνταὶ τῶν ἀγγλικῶν θεάτρων, καὶ ἤδη ἐπιτυχῶς παριστάνονται ἐπὶ τῆς σκηνῆς καὶ ὁ Σαρδανάπαλος, καὶ ὁ Μαρίνος Φαλιέρος, καὶ ὁ Μανφρέδος καὶ ἄλλα τοῦ Βύρωνος δράματα.

Εἰς τὰς προσηρητημένας ἐν τῇ παρούσῃ μεταφράσει σημειώσεις ὁ ἀναγνώστης βλέπει πολλὰς ἀξιολόγους παρατηρήσεις ἀγγλων κριτικῶν περὶ τῆς τραγωδίας ταύτης. Ἀρκοῦμαι δὲ νὰ προσθέσω ἐνταῦθα ὅτι, μεταφράζων τὸν Σαρδανάπαλον διὰ στίχων ἰαμβικῶν, ὧν ἡ χρῆσις οὐ μόνον συντελεῖ εἰς τὴν ἐλευθέραν καὶ πιστὴν ἐρμηνείαν τοῦ κειμένου, ἀλλὰ καὶ λίαν κατάλληλος ὑπάρχει ἰδίως εἰς τὰ δράματα, εἶχον ὑπ' ὄψιν δύο τινά. Πρῶτον, ἡ τραγωδία αὕτη τοῦ φιλέλληνος ποιητοῦ συνεγράφη κατὰ μίμησιν τῶν κανόνων τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ δράματος, ἀφαιρεθέντος τοῦ χοροῦ, καὶ εἶναι ἔργον μεστὸν γενναίου ποιητικοῦ πνεύματος, εἰκόνων πρωτοτύπων καὶ ἀναπλάσεως προσώπων ζωηρᾶς, ὧν τὸ ἄριστον ἐγκαλλώπισμα εἶναι ἡ Ἑλληνὶς Μύρρα. Δεύτερον, καιρὸς, καιρὸς εἶναι νὰ ἐνθυμηθῶμεν τέλος πάντων ὅτι ἀναγκαιοτάτη ἀπέβη ἡ πρόνοια περὶ τῆς καταρτίσεως τοῦ ἡμετέρου ἐλληνικοῦ θεάτρου, διότι, κατὰ δυστυχίαν,

παρημελήθη ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ ἡ κατάστασις αὐτοῦ, ὡς ἀρτιῶς ἔλεγε μετ' ἀγανακτήσεως δικαίας εἰς τῶν ποιητῶν ἡμῶν, προξενεῖ αἰσχύνην εἰς ἔθνος, ὃ καυχᾶται ὅτι παρήγαγε τὰ ἀθάνατα ὑποδείγματα τῆς δραματικῆς ποιήσεως. Ὅθεν εὐχῆς ἑλληνικῆς ἄξιον εἶναι νὰ ληθῆ ταχεῖα καὶ σπουδαία μέριμνα περὶ τῆς μορφώσεως τοῦ ἔθνικοῦ θεάτρου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ λαοφιλοῦς ἡμῶν βασιλέως Γεωργίου τοῦ Α΄.

Ἐκ τίνων δὲ ἀφορμῶν ἔγραψα τὸ ποίημα τὸν *Υἱὸν τῆς δούλης*, ἱκανά τινα ἐξεθέμην ἐν ταῖς εἰς τὸ διήγημα τοῦτο σημειώσεσιν. Ὁ *Υἱὸς τῆς δούλης* εἶναι οὐ μόνον ἀπομνημόνευμα ἱστορικοῦ γεγονότος ἐν κώμῃ τῆς Πελοποννήσου, ἀλλὰ καὶ τις ἀπεικόνισις τοῦ ἑλληνικοῦ βίου περὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἐνεστώσης ἑκατονταετηρίδος, καὶ ἡχῶ ἐποχῆς, ἣτις παρεσκεύασε τὴν ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν, καὶ ἤρξατο βαθμηδὸν νὰ ἐξαλείφεται ἐκ τῆς μνήμης τῶν συγχρόνων. Ἀποδίδων δὲ τὸ ἐπ' ἐμοὶ τὸν λιτὸν τοῦτον φόρον συμπαθείας καὶ εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν γενεὰν ἐκείνην, ἣτις, ζῶσα ἐν ἡμέραις ζοφερωτάτης δουλείας, διετήρει ἀλώβητον καὶ ἀκραιφνὲς τὸ κειμήλιον τοῦ πατριωτισμοῦ καὶ τὴν ἀφοσίωσιν εἰς τὴν πατροπαράδοτον πίστιν, εὐχομαι νὰ διεγείρω εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀναγνώστου τὸ αὐτὸ αἶσθημα τοῦ σεβασμοῦ εἰς τὸ ἀδάμαστον φρόνημα, ὅπερ ἐνεψύχου τοὺς ἀθλητὰς τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος καὶ συνετέλεσεν εἰς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν καὶ ἀποκατάστασιν αὐτοῦ εἰς τὴν χορείαν τῶν εὐνομουμένων λαῶν τῆς Εὐρώπης.

Τὸ *Ὅραμα τοῦ βασιλόπαιδος Ἀλφρέδου* ἐγράφη ὑπὸ τὰς θερμὰς ἐντυπώσεις τοῦ θορύβου, ὃν ἐνεποίησε καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην ἡ ὑποψηφιότης τοῦ νεαροῦ υἱοῦ τῆς σεπτῆς βασιλίσσης τῆς Μεγάλης Βρεττανίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος. Ἐν τῷ ποίηματι τούτῳ ἀπεπειράθην, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ παραστήσω τὸ συμβᾶν τοῦτο οὐχὶ ὡς γέννημα ἐπαναστατικοῦ παροξυσμοῦ, οὐδ' ὡς ἐλατήριον φατριαστικοῦ ὑποκινήματος, ὅπως ἐχαρακτηρίσθη. Τὴν ἐκλογὴν ταύτην ἐθεώρησα ὑπὸ τὴν ἀπλουστέραν αὐτῆς ἔποψιν, δηλονότι ὡς ἔκφρασιν εὐχῆς τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ποθοῦντος, μετὰ τὴν πτώσιν τοῦ Ὀθωνος, ἀποκτήσιν μονιμωτέρων θεσμῶν ἐλευθερίας συνταγματικῆς, εὐνομίας καὶ προαγωγῆς εἰς τὸ εὐρὺ τοῦ πολιτισμοῦ στάδιον. Εἰ δὲ ἡ εὐχὴ αὕτη, ὡς μεθερμηνεύουσα πῶς τὴν διαθρυλληθεῖσαν *μεγάλην ιδέαν*, ἀπεδοκιμάσθη καὶ παρὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ παρὰ

τῶν δύο ἄλλων προστατίδων Δυνάμεων, ὡς μέλλουσα νὰ δια-
 παραξῆ, ὡς ἐλέχθη, τὴν ἡσυχίαν τῆς Εὐρώπης ἢ τὴν γηραιὰν
 πολιτικὴν τῶν Ἀγγλων ἐν τῇ Ἀνατολῇ, οὐδὲν ἤττον ὁμως
 ἐκολάκευσε τὸ φιλότιμον τοῦ ἀγερώχου βρεττανικοῦ ἔθνους,
 καὶ ἔνεκα τοῦ συναισθήματος τούτου ἐγένετο, ὡς γνωστὸν,
 ἢ παρ' αὐτοῦ ἐκλογή τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἣν ἐπεδοκίμασε καὶ
 ἡσπᾶσθη ὁ λαὸς τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐτελέσθη ἡ ἔνωσις τῆς
 Ἑπτανήσου, τὸ πολύτιμον τοῦτο προικοδόμημα τῆς νέας βα-
 σιλικῆς ἡμῶν δυναστείας.

Ὡς δοκίμιον μυθιστορικοῦ διηγήματος προσετέθη εἰς τὸ τεῦ-
 χος τοῦτο ἡ *Εὐγενία*. Εἰς τὴν ἐκλογὴν τῆς ὑποθέσεως ἐτή-
 ρησα τὸ αὐτὸ σύστημα, ὅπερ καὶ εἰς τὸν Υἱὸν τῆς Δούλης
 καὶ εἰς τὰ προεκδεδομένα ποιητικὰ μου διηγήματα, ἦτοι ἐξή-
 γαγον τὴν ὑπόθεσιν ἐκ τῆς ἱστορίας. Οὕτω δὲ, λαβὼν ὡς βᾶσιν
 τοῦ ἱστορήματός μου ἐν τῶν πρώτων ἀπλῶν ἐπεισοδίων τῆς
 ἐπαναστάσεως, συνέδεσα αὐτὸ μετὰ προσωπικῶν τινῶν ἀναμνή-
 σεων καὶ συνύφανον τὸ ὅλον κατὰ τὸ δοκοῦν. Τινὰ μὲν τῶν
 ἐκτιθεμένων εἰς τὴν σειρὰν τοῦ διηγήματος περιστατικῶν ὑ-
 πάρχουσι ζωηρὰ εἰς τὴν μνήμην πάντων τῶν ὁμογενῶν, ἐλ-
 πίζω δὲ νὰ λάχω τῆς λευκῆς αὐτῶν ψήφου εἰς τὸ ὅτι ἐφύλα-
 ξα τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ὡς πρὸς τὸν χρωματισμὸν τῆς ἀρ-
 χικῆς ὑποθέσεως, καὶ δὲν ἐλησμόνησα ὅτι τὰ εἰκονιζόμενα πρό-
 σωπα καὶ πράγματα ἀνήκουσιν εἰς ἐποχὴν μὴπω γηράσασαν
 τοσοῦτον, ὥστε νὰ χορηγῆ πλείονα ἐλευθερίαν εἰς τὸν λαμβά-
 νοντα ἐξ αὐτῆς ὑποθέσεις καταλλήλους εἰς μυθιστορήματα. Ἀ-
 ναντίρρητον ὁμως ὅτι ὀφείλουσι νὰ ᾤσι ταῦτα πισταὶ εἰκόνες
 τῶν ἡθῶν καὶ ἐθῶν τοῦ χρόνου εἰς ὃν ἀναφέρονται.

X. Α. Π.

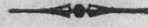
Μάντσεστερ, Σεπτεμβρίου 25, 1864.

ΣΑΡΔΑΝΑΠΛΟΣ,

ΤΡΑΓΩΔΙΑ

ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ.

ΤΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ ΠΡΟΣΩΠΑ.



ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, βασιλεὺς τῆς Νινευῆ καὶ Ἀσσυρίας.

ἈΡΒΆΚΗΣ, ἡγεμὼν τῆς Μηδίας.

ΒΈΛΕΣΙΣ, ἱερεὺς ἢ ἀστρολόγος Χαλδαῖος.

ΣΑΛΗΜΈΝΗΣ, γυναικάδελφος τοῦ βασιλέως.

ἈΛΤΆΔΑΣ, Ἀσσύριος ἀξιωματικὸς τῶν ἀνακτόρων.

ΠΑΝΊΑΣ,

ΖΆΜΗΣ,

ΣΦΑΪΡΟΣ,

ΒΑΛΈΑΣ,

} ἀξιωματικοὶ τῶν ἀνακτόρων.

ΖΑΡΊΝΑ, ἡ βασίλισ.

ΜΎΡΡΑ, δούλη ἐξ Ἰωνίας καὶ εὐνοουμένη ὑπὸ τοῦ βασιλέως.

Γυναῖκες ἐκ τοῦ γυναικῶνος τοῦ Σαρδαραπάλου.

Φύλακες, οἰκέται, ἱερεῖς Χαλδαῖοι, Μηδοὶ κ. λ.

Ἡ Σκηνὴ τίθεται ἐντὸς τῶν ἀνακτόρων τῆς Νινευῆ.

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ.

Αἴθουσα τῶν ἀνακτόρων.

ΣΚΗΝΗ Α΄ — ΣΑΔΗΜΕΝΗΣ (μόνος).

ΝΑΙ, ἔνοχος ἀπέβ' εἰς τὴν βασίλισσαν,
'Αλλὰ τῆς βασιλίσης εἶναι σύζυγος·
Ναι, πρὸς τὴν ἀδελφὴν μου εἶναι ἄδικος,
'Αλλ' εἶναι ἀδελφός μου. Ὡς πρὸς τὸν λαὸν
Αὐθαίρετος ἐφάνη, ἀλλ' εἶν' ἄρχων των·
Καὶ φίλος του νὰ ἦμαι καὶ ὑπήκοος
'Οφείλω παρομοίως. Νὰ ἀπολεσθῆ
Δὲν εἶναι θεμιτὸν ὁ Σαρδανάπαλος.
Τὸ αἷμα τοῦ Νεβρώδ, τῆς Σεμιράμιδος,
'Εγὼ δὲν θέλω ἴδει νὰ καταποθῆ
'Υπὸ τῆς γῆς, κ' αἰῶνων δέκα καὶ τριῶν
Βασίλειον νὰ λήξῃ ὡς διήγημα
Ποιμένος. Ν' ἀνακύψῃ ἐκ τοῦ βύθους του
'Οφείλει. Ἐνδον τῆς ἀβρᾶς καρδίας του
'Υπάρχει θάρρος ἔτι, θάρρος ἤρεμον,
"Ὁ ἢ διαφθορά του δὲν ἀπέσβεσε,
Καὶ κεκρυμμέν' ὑπάρχει τις ἐνέργεια·
Αἱ περιστάσεις ταύτην κατεπίεσαν,
'Αλλ' ὅμως δὲν κατέστρεψαν. Ἐντὸς αὐτὸς

Ὑπάρχει τῆς θαλάσσης τῆς τῶν ἡδονῶν
 Διάβροχος, ἀλλ' ἔτι εἶν' ἀβύθιστος.
 Ἄν χωρικοῦ καλύβην εἶχε λίκνον του,
 Ἄνῆρ, ἤθελεν εὔρει μόνος τὴν ὁδὸν
 Τὴν πρὸς τὸν θρόνον ἄγουσαν. Κοιτίδα του
 Λαχῶν τὸν θρόνον, εἰς τοὺς ἀπογόνους του
 Δὲν θέλει τὸν ἀφήσει μετὰ θάνατον,
 Καὶ ὄνομα τοιοῦτον ὃ τὰ τέκνα του
 Δὲν θέλουσιν ἐκλάβει ὡς βραβεῖόν των. —
 Ἄλλ' αἱ ἐλπίδες ὅλαι δὲν ἐχάθησαν,
 Καὶ δύναται τὸ αἶσχος καὶ τὴν χαύνωσιν
 Νὰ ἴδῃ τῆς ψυχῆς του, καὶ εἰς τὴν ὁδὸν
 Τοῦ χρέους νὰ εἰσέλθῃ· εἶναι δ' εὐκόλον
 Αὐτὸ, καθὼς ἡ θέσις εἰς ἣν ἔφθασε
 Πρὸς βλάβην καὶ τοῦ θρόνου καὶ τοῦ κράτους του.
 Νομίζει ἄρα οὕτω κοπωδέστερον
 Νὰ κυβερνᾷ τὰ πλήθη τὰ ὑπὸ αὐτὸν,
 Ἡ οὕτω τὴν ζωὴν του, φεῦ! νὰ σπαταλᾷ;
 Νὰ ἄρχῃ τοῦ στρατοῦ του, ἢ νὰ κυβερνᾷ
 Τὸ μέγα σμῆνος τῆς γυναικωνίτιδος;
 Εἰς χαύνας τὴν ζωὴν του φθείρει ἡδονάς,
 Ναρκόνεται καὶ σκάπτει τὰ θεμέλια
 Τῆς ῥώμης του εἰς ἔργα ἃ δὲν δίδουσιν
 Ὑγείαν ὡς ἡ θήρα ἢ ὁ πόλεμος. —
 Νὰ ἐξυπνήσῃ πρέπει! φεῦ! τὸν ὕπνον του
 Οὐδεὶς νὰ διακόψῃ ἤχος δύναται,
 Οὐδεὶς τις ἄλλος ἤχος ἢ ὁ κεραυνός!

(Ἀκούεται ἔνδον ἤχος μουσικῆς μελωδίας.)

Ἀκούετε τὴν λύραν καὶ τὸ τύμπανον,
 Τοὺς ἤχους τῶν ὀργάνων τῶν θηλυπρεπῶν,
 Τῶν γυναικῶν τοὺς φθόγγους τοὺς ἐρατεινοῦς,
 Καὶ ὄντων κατωτέρων ἢ τὰ γυναῖκα,

Μιγνυομένων εἰς χορούς καὶ ὄργια,
 Ἐν ᾧ τῆς γῆς ὁ ἀναξ ὁ ἀνώτερος
 Μὲ ῥόδα περιστέφων τοὺς κροτάφους του
 Κλονεῖται καὶ ἀφίνει τὸ διάδημα
 Τοῦ Ἀσσυρίου θρόνου ὡσπερ ἔρμαιον
 Τοῦ πρώτου τολμητίου ἀνδρὸς ἄρπαγος.
 ὦ! ἔρχονται, ὁσφραίνομαι τ' ἀρώματα
 Τῆς συνοδίας, βλέπω ἀπαστράπτοντας
 Τοὺς πολυτίμους λίθους τοὺς στολίζοντας
 Τὴν ψάλλουσαν χορείαν τὴν τῶν γυναικῶν,
 Συντρόφων ἐκλεκτῶν του καὶ συμβούλων του!
 Ἀστράπτει ἐκ τοῦ κάλλους ἢ λαμπρὰ στοὰ,
 Κ' ἐν μέσῳ τῶν ὠραίων νεανίδων του,
 Γυνὴ σχεδὸν τὸ ἦθος, φέρων γυναικὸς
 Ἰματισμὸν, προβαίνει ὁ ἀπόγονος
 Τῆς ἀνδρικῆς ἐκείνης Σεμιράμιδος.
 Προβαίνει, νὰ προσμείνω τὴν ἐμφάνισιν
 Αὐτοῦ ἐδῶ; Ναί, θέλω ἀκατάπληκτος
 Τὸν ἶδει· θὰ τὸν εἶπω ὅ,τι λέγεται
 Περὶ αὐτοῦ ἰδίως καὶ τῶν φίλων του.
 Ἰδοῦ, τοὺς δούλους ἄγει ὁ μονάρχης των
 Ὑποτελῆς τῶν δούλων του. Προβαίνουσι (1).

ΣΚΗΝΗ Β΄ — (*Εἰσέρχεται ὁ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ θηλυ-
 πρεπῶς ἐνδεδυμένος. Φορεῖ στέφανον ἀνθέων καὶ χι-
 τῶνα πολύπτυχον· συνοδεύεται δὲ ὑπὸ πολλῶν γυναι-
 κῶν καὶ νεανίδων δούλων.*) ΜΥΡΡΑ καὶ ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ.

ΣΑΡ. (*ἀποτεινόμενος εἰς τινὰς τῶν ἀκολουθούντων αὐτόν.*)

Ἀπόψε τοῦ Εὐφράτου τὴν σκηνὴν λαμπρῶς
 Μὲ ἄνθη δροσοβόλα ἄς κοσμήσωσι,
 Καὶ φωτοβόλους λύχνους ἄς κρεμάσωσι.

Συμπόσιον λαμπρὸν ἄς εὐτρεπίσωσι.
 Περὶ τὰς μέσας νύκτας ἐκεῖ θέλομεν
 Δειπνήσει, καὶ τὰ πάντα ἐτοιμάσατε.
 Ἐτοιμοὺς τὰς γαλαίας ἐκεῖ ἔχετε.
 Δροσώδης πνέει αὔρα εἰς τὰνάματα
 Τοῦ ποταμοῦ, κ' ἐν τάχει ἐπιβαίνομεν.
 ὦ νύμφαι εὐδοκοῦσαι νὰ μετέχετε
 Τῶν τοῦ Σαρδαναπάλου εὐτυχῶν ὥρων,
 Ναί, θέλομεν ἀπόψε συναπαντηθῆ
 Ἐκεῖ κατὰ τὴν ὥραν τὴν εὐφρόσυνον,
 Καθὼς ἡ μειδιῶσα ἡμῖν ἄνωθεν
 Χορεία τῶν ἀστέρων συναθροίζεται.
 Καὶ θέλετε μορφώσει, νύμφαι, οὐρανὸν
 Γελόντα, ὠραῖον ὡς τῶν φωτεινῶν
 Ἀστέρων. Ἄλλ' ἐκάστη τώρα ἐξ ὑμῶν
 Τοῦ χρόνου τῆς κυρία εἶναι μέχρις οὔ
 Ἐκεῖ συναντηθῶμεν. Σὺ δέ, Μύρρα μου ⁽²⁾,
 Τῆς Ἰωνίας κόρη νέα, ἔκλεξον·
 Ἐξέρχεσαι μὲ ταύτας, ἢ ἐπιθυμεῖς
 Ἐδῶ νὰ μείνης μετ' ἐμοῦ ;

ΜΥΡ.

ὦ δέσποτα! . . .

ΣΑΡ.

ὦ δέσποτα! τοῦ βίου μου ἀγλαΐσμα,
 ὦ! διὰ τί ψυχρῶς μὲ ἀποκρίνεσαι ;
 Οἱ βασιλεῖς τοιαύτας νὰ ἀκούωσιν
 Ἐπόκειντ' ἀποκρίσεις δυστυχῶς, ἀλλὰ,
 Κυρία τῶν ὥρων σου ὡς καὶ τῶν ἐμῶν,
 Ἄν θέλεις νὰ ἀπέλθῃς μὲ τὰς φίλας μας,
 Εἶπέ, ἢ ἂν ἐθέλεις γλυκὺ θέλητρον
 Ἐδῶ νὰ μὲ παρέξῃς.

ΜΥΡ.

Τοῦ δεσπότου μου

Ἡ θέλησις ὑπάρχει ἐμὴ θέλησις ⁽³⁾.

ΣΑΡ.

ὦ! μὴ λαλῆς, φιλτάτη, σὲ παρακαλῶ,

Τοιαύτην γλῶσσαν· εἶναι ἡ μεγίστη μου
 Χαρὰ τὸ νὰ πληρόνω πάντα πόθον σου.
 Φοβοῦμαι νὰ ἐκφράσω τινὰ πόθον μου,
 Μὴ μὲ τὸν ἰδικόν σου ᾗν' ἀσύμφωνος·
 Διότι σὺ εὐκόλως τὰς ιδέας σου
 Εἰς τὰς τῶν ἄλλων θυσιάζεις (*).

ΜΥΡ.

Δέσποτα,

Νὰ μείνω θέλω· μόνην εὐτυχίαν μου
 Φρονῶ νὰ σὲ κυττάζω εὐτυχῆ, ἀλλὰ . . .

ΣΑΡ.

Ἄλλὰ; τὸ ἀλλὰ τοῦτο δὲν κατανοῶ.
 Ἡ θέλησις, ὦ Μύρρα, ἡ γλυκεῖά σου
 Ὁ μόνος μεταξύ μας φραγμὸς ἔμεινε.

ΜΥΡ.

Ἡ ὥρ' αὐτῆ ὠρίσθη, ὡς μοὶ φαίνεται,
 Πρὸς σύσκεψιν σπουδαίαν, ἀποσύρομαι.

ΣΑΛ.

Ἡ Ἰωνία δούλη ὀρθῶς σκέπτεται,
 Καὶ πρέπει νὰ ἐξέλθῃ μὲ τὰς φίλας της.

ΣΑΡ.

Τίς εἶπε τοῦτο; Εἶσαι σὺ, ὦ ἀδελφέ;

ΣΑΛ.

Ναί, ὁ τῆς βασιλίσης εἶμαι ἀδελφὸς
 Καὶ δοῦλος τοῦ σοῦ θρόνου εὐπειθέστατος.

ΣΑΡ.

(Πρὸς τὰς γυναῖκας καὶ πᾶσαν τὴν θεραπείαν.)
 Ὡς εἶπα, ὅπως θέλετε τὰς ὥρας σας
 Περάσατ' ἕως τὰ μεσάνυκτα, καθ' ἣν
 Θ' ἀπαντηθῶμεν ὥραν πάλιν χαίροντες.

(Αἱ γυναῖκες ἀποσύρονται. Τῇ Μύρρα ἀναχωροῦσῃ)

ΜΥΡ.

Νὰ μείνης ἐδῶ, Μύρρα, σὺ δὲν ἤθελεις;
 Ὡ βασιλεῦ μου, δὲν μὲ τὸ διέταξες.

ΣΑΡ.

Τὸ πρόσωπόν σου τοῦτο ἐφανέρονε.
 Ἡξεύρω νὰ μαντεύω τί ἐκφράζουσιν
 Οἱ ὀφθαλμοί σου οὔτοι οἱ Ἰώνιοι.
 Τὸ βλέμμα σου ἐκφράζει ὅτι προτιμᾶς
 Νὰ μείνης.

ΜΥΡ.

Ἄλλὰ, δέσποτα, ὁ ἀδελφὸς

Ὅ σός . . .

- ΣΑΛ. Τῆς βασιλίσσης εἶμαι ἀδελφός,
 Παιδίσκη τῶν Ἰώνων! Πῶς σὺ δύνασαι
 Ἐμὲ νὰ ὀνομάσης ἄνευ ἐντροπῆς;
- ΣΑΡ. Στερεῖσαι, φίλε, μᾶλλον ὀφθαλμῶν παρὰ
 Καρδίας, καὶ τὴν κάμνεις νὰ ἐρυθριᾷ,
 Καθὼς τοῦ Καυκασίου ὄρους δύουσα
 Ἡμέρα, ὅτ' ὁ δύων χύνει ἥλιος
 Εἰς τὴν χιόνα ρόδου χρῶμα, κ' ἔπειτα
 Τὴν ἐπιπλήττεις διὰ τὴν τυφλότητα
 Τὴν σὴν . . . ἀλλὰ τί βλέπω; κλαίεις, Μύρρα μου;
- ΣΑΛ. Τὰ δάκρυά της χύνει ἀφθονώτατα·
 Πικρότερα εἰς ἄλλους δίδει δάκρυα.
- ΣΑΡ. Ὅ προξενῶν τοιαῦτα δάκρυα κακῶς
 ἐχέτω!
- ΣΑΛ. Μὴ σὺ μόνος λέγῃς τὴν ἀράν;
 Αὐτὴν μυρία στόματα προφέρουσι.
- ΣΑΡ. Καὶ λησμονεῖς ὅτ' εἶμαι ἄναξ κραταιός;
- ΣΑΛ. ὦ εἶθε, εἶθε τοῦτο ν' ἀπεδείκνυες.
- ΜΥΡ. ὦ ἄναξ, νὰ ἐξέλθω δός μοι ἄδειαν.
- ΣΑΡ. Διότι τοῦτο θέλεις, καὶ ὁ βάνουσος
 Αὐτὸς τὴν ἐρασμίαν διετάρραξε
 Ψυχὴν σου, φύγε πλέον, μὴ δὲ λησμονῆς
 Τὴν μετ' ὀλίγον ποθητὴν συνέντευξιν.
 Ἐν κράτος θυσιάζω ἢ σέ, Μύρρα μου!
- (Ἡ Μύρρα ἀποσύρεται.)
- ΣΑΛ. ὦ! ἴσως καὶ τὰ δύο συναπολεσθοῦν.
- ΣΑΡ. ὦς βλέπεις, νὰ κατέχω δύναμ' ἐμαυτὸν,
 Ἀφ' ὅτου ὑποφέρω ταύτην, ἀδελφέ,
 Τὴν γλῶσσάν σου, ἀλλ' ὅμως περαιτέρω μὴ,
 Μὴ χῶρει, μὴ μ' ἐρέθιζε σφοδρότερον.
- ΣΑΛ. Τὴν χαῦνον τῆς καρδίας σου ἐπιθυμῶ

Νὰ διασείσω κλίσιν, καὶ τὸν λήθαργον
 Αὐτόν σου νὰ διώξω, εἰς δύναμαι,
 Καὶ ἔστω, ἔστω τοῦτο πρὸς ζημίαν μου.

ΣΑΡ. Νὰ μεταβάλης θέλεις ἐμέ τύραννον !

ΣΑΛ. Καὶ μὴ δὲν ἦσαι τύραννος ; Φαντάζεσαι
 Ὅτ' εἶναι μόνον τύραννοι οἱ σφάζοντες
 Καὶ εἰς τὰ σκότη τῶν εἰρηκτῶν βυθίζοντες
 Τὰ θύματά των ; Μήπως ἡ διαφθορὰ,
 Ἡ χαύνη πολυτέλεια, ἡ νάρκωσις,
 Ὁ ὄκνος, ἡ ἀπάθεια καὶ τὰ κακὰ
 Τὰ ἐξ ἡδυπαθείας προερχόμενα,
 Μὴ πολλαπλοῦς τυράννους δὲν παράγωσιν ;
 Αὐτῶν δὲ ἡ σκληρότης ἡ ψοφοδεΐς
 Μήπως δὲν ὑπερβαίνει τὴν σκληρότητα
 Καὶ τὰς χειρίστας πράξεις ἐνεργητικοῦ
 Δεσπότου καὶ τοι σθένος βαρὺ ἔχοντος ;
 Φεῦ ! τῶν ἀσωτειῶν σου τὸ παράδειγμα
 Παράγει τῶν λαῶν σου τὴν διαφθορὰν,
 Γεννᾷ τὴν τυραννίαν, καὶ τὰ θέμεθλα
 Χαλᾷ τοῦ ἐφημέρου κράτους σου, ἐν ᾧ
 Χαυνώνει τοὺς στηρίζοντας τὸν θρόνον σου.
 Ἐὰν λοιπὸν ἐπέλθῃ τις ἀλλόφυλος
 Ἐχθρὸς, ἡ ἐκραγῆ τις ἔνδον πόλεμος,
 Ἐπίσης θέλεις τρέξει εἰς τὸν ὄλεθρον.
 Ὁ ἄνθρωπος λαός σου ὑπεράσπισιν
 Ματαίαν θέλει δείξει, ἡ δ' ἐμφύλιος
 Θὰ εὖρη στάσις μᾶλλον συνενόχους της
 Ἡ ἀντιπάλους.

ΣΑΡ. Τίς δὰ σὲ κατέστησε

Διερμηνέα τοῦ λαοῦ ;

ΣΑΛ. Τὰ τραύματα

Τὰ πρὸς τὴν ἀδελφὴν μου τὴν βασίλισσαν

Προξενηθέντ' ἀδίκως, ἢ συμπάθεια
 Ἦν τρέφω πρὸς τοὺς νέους μου ἀνεψιοὺς,
 Ἦ πίστις πρὸς τὸν ἀνακτα! (Τὴν πίστιν μου
 Τὰ ἔργα, ὄχ' οἱ λόγοι, θ' ἀποδείξωσι.)
 Τὸ σέβας ὅπερ φέρω πρὸς τὴν γενεάν
 Τὴν τοῦ Νεβρώδ και ἔν τι εἰς σέ ἄγνωστον.

ΣΑΡ. Τί τοῦτο;

ΣΑΛ. Εἶναι λέξις εἰς σέ ἄγνωστος.

ΣΑΡ. Εἰπέ την, Σαλημένη, εἶναι; . . .

ΣΑΛ. Ἄρετή!

ΣΑΡ. Ποτὲ τὴν λέξιν ταύτην δὲν ἐνόησα·
 Ποτὲ τὴν ἀκοήν μου δὲν προσέβαλε
 Εἰμὴ τοιοῦτος ἦχος, ἐπαχθέστερος
 Ἦ τοῦ μεθύσου ὄχλου τὰ κραυγάσματα.
 Τῆς σάλπιγγος ὁ ἦχος μισητότερος
 Δὲν εἶναι· ἢ βασίλισσα δὲν μ' ἔλεγεν
 Οὐδέν τι ἄλλο.

ΣΑΛ. Θέμα ἄς ἀλλάζωμεν,
 Καὶ περὶ ἀκρασίας ἤδη ἄκουσε.

ΣΑΡ. Καὶ ποῖον νὰ ἀκούσω;

ΣΑΛ. Καὶ τὸν ἄνεμον.

Ἄν δύνασαι νὰ τείνης οὖς εἰς τὴν ἠχῶ
 Τοῦ ἔθνους ἣτις φέρει τὸ παράπονον . . .

ΣΑΡ. Γνωρίζεις πόσην ἔχω συγκατάβασιν,
 Καὶ τῆς ὑπομονῆς μου ἔχεις δείγματα.
 Εἰπέ με τί κινεῖ λοιπὸν τὴν γλῶσσάν σου;

ΣΑΛ. Ὅ κίνδυνός σου.

ΣΑΡ. Λάλει, εἴς' ἐλεύθερος.

ΣΑΛ. ὦ βασιλεῦ, τὰ ἔθνη, μάθε, ἅπαντα,
 Τὰ ἔθνη ὅσα ὁ πατήρ σου σ' ἔδωκε
 Μετὰ τὸν θάνατόν του κληρονόμημα,
 Βαρεῖαν κατὰ σοῦ τὴν ὀργὴν τρέφουσι.

ΣΑΡ. Πῶς ; κατ' ἐμοῦ οἱ δοῦλοι ; τί τοὺς ἔκαμα ;
Τί θέλουν ;

ΣΑΛ. Βασιλέα.

ΣΑΡ. Τί εἶμαι ἐγώ ;

ΣΑΛ. Ὅτι δὲν εἶσαι λέγουν οὔτοι τίποτε·
Πλὴν δύνασαι νὰ γίνης, ὡς στοχάζομαι,
Ἄνῆρ εἰσέτι χρήσιμος.

ΣΑΡ. Οἱ μέθυσοι,
Τί θέλουν ν' ἀπολαύσουν περισσότερον ;
Δὲν ἔχουσιν εἰρήνην, τόσα ἀγαθά ;

ΣΑΛ. Εἰρήνην ἔχουν ὅσην δὲν χρειάζονται
Καὶ ὅσην οὐδ' ἡ δόξα ἔτι προξενεῖ·
Ἄλλ' εἶναι τ' ἀγαθά των ὀλιγώτερα
Ἡ ὅσα ὁ μονάρχης των φαντάζεται.

ΣΑΡ. Οἱ ἄπιστοι σατράπαι λοιπὸν πταίουσιν,
Αὐτῶν ὑπάρχει σφάλμα πᾶσα ἔλλειψις.

ΣΑΛ. Νομίζω ὅτι σφάλλει καὶ ὁ βασιλεὺς,
Ὅστις ποτὲ δὲν βλέπει πέραν τῶν πυλῶν
Τῶν ἀνακτόρων, ὅστις, ἂν ἐξέρχεται
Ἐνίοτε, πορεύεται εἰς ἔπαυλιν
Βουνῶδ', ἰν' ἀποφύγη τὴν θερμότητα
Τοῦ θέρους. Ἄλλ', ὦ ἔνδοξε Βαᾶλ, ὦ σὺ
Τοῦ κράτους τούτου μέγα ἰδρυτὰ, θεοῦ
Λαβῶν τιμὰς καὶ οὕτω δοξαζόμενος
Ἐπὶ μακροὺς αἰῶνας, ὁ διάδοχος
Τοῦ κραταιοῦ σου θρόνου, οὗτος ὁ ἀνὴρ,
Δὲν εἶδε ποτὲ ἔτι τὰ βασίλεια
Τ' ἀποκτηθέντα, ἦρω, μὲ τὸ αἷμά σου,
Μὲ χρόνον, μὲ ἀγῶνας καὶ μὲ κίνδυνον !
Φεῦ ! ἄδοξον δὲν εἶναι, υἱὲ ἦρωος,
Νὰ φθείρωνται τοσοῦτοι θησαυροὶ εἰς τί ;
Εἰς τέρψεις, εὐωχίας καὶ συμπόσια ;

- ΣΑΡ. Καταλαμβάνω τώρα τὴν ιδέαν σου·
Κατακτητὴν μὲ θέλεις. Μὰ τὴν μάθησιν
Τὴν τῶν Χαλδαίων, ἣτις παραγίνεται
Ἐκ τῶν ἀστέρων, οὗτοι οἱ ἀνήσυχοι
Ἐπήκοοι ποθοῦσι νὰ μὲ ἴδωσι
Πληροῦντα τὰς εὐχὰς των, καὶ εἰς στάδιον
Αὐτοὺς καθοδηγοῦντα δόξης ἔμπλεων.
- ΣΑΛ. Πῶς ὄχι; ἡ Σεμίραμις ὠδήγησε
Γυνὴ τοῦς Ἀσσυρίους μέχρι τῶν ὄχθῶν
Τοῦ Γάγγου.
- ΣΑΡ. Ἄληθές· καὶ πῶς ἐπέστρεψε;
- ΣΑΛ. Καθὼς ἀνὴρ καὶ ἥρωας. Αἱ ἐλπίδες της
Ἀπατηλαὶ ὑπῆρξαν, ἀλλ' ἡ ἀνασσα
Δὲν ἐνικήθη, μόνον μ' εἴκοσι φρουροὺς
Ἐσώθη εἰς τὴν χώραν τῶν Βακτριανῶν.
- ΣΑΡ. Καὶ πόσους ὀπισθὲν της εἰς τὴν Ἰνδικὴν
Ἀφῆκε χώραν τῶν κοράκων ἔρμαιον;
- ΣΑΛ. Τὰ χρονικὰ τοῦ κράτους δὲν τὸ λέγουσιν.
- ΣΑΡ. Ἴδου παρ' ἐμοῦ τοῦτο ἤδη ἄκουσον·
Φρονῶ ὅτι ὑπῆρχε φρονιμώτερον,
Ἐὰν ὑπὸ τὴν στέγην τοῦ μεγάρου της
Ἰμάτια τριάκοντα ἂν ὕφαινεν,
Ἡ μ' εἴκοσι φρουροὺς της ν' ἀπεσύρετο
Εἰς τὴν Βακτρίαν, θύματα ἀφίνουσα
Κοράκων καὶ ὀρνέων, λύκων καὶ ἐχθρῶν,
Θηρίων χειροτέρων, ὑπηκόους της
Μυρίους καὶ μυρίους· εἶναι δόξ' αὐτό;
Καλλίτερον νὰ δύση εἰς τὸ ὄνειδος
Ὁ βίος μου, ἂν τοῦτο δόξα λέγεται.
- ΣΑΛ. Ὡ βασιλεῦ, ἀλλ' ὅλων τῶν πολεμιστῶν
Ἡ τύχη παρομοία δὲν μὲ φαίνεται.
Ἡ ἐνδοξος προμήτωρ τόσων μοναρχῶν,

Ἄν ἔχασε τὸ κράτος ἐν τῇ Ἰνδικῇ,
Ἄλλ' ἦνωσε τοὺς Πέρσας, Μήδους καὶ τὴν γῆν
Δι' ἧς ὁ Βάκτρος ῥέει εἰς τὸ κράτος της.
Τοιοῦτον ν' ἀναδείξῃς κράτος ὠφειλες.

ΣΑΡ. Τὸ κυβερνῶ· ἐκείνη τὸ κατέκτησε.

ΣΑΛ. Ἄλλ' ἴσως πλησιάζει ἡ στιγμή καθ' ἣν
Ἡ Ἀσσυρία θέλει μᾶλλον χρειασθῆ
Ἐκείνης τὴν ῥομφαίαν ἢ τὸ σκῆπτρόν σου.

ΣΑΡ. Ἦτο ποτέ τις Βάκχος, ὡς φημίζουσιν
Αἱ ἑλληνίδες κόραι αἱ ὠραῖαί μου·
Μὲ εἶπον ὅτ' ὑπῆρχεν εἰς ἐκ τῶν θεῶν
Πρὸς οὓς ναοὺς οἱ Ἕλληνες ἰδρύουσιν,
Ἐν Ἀσσυρίᾳ εἶδωλον ἀλλόφυλον.
Μὲ εἶπον λοιπὸν ὅτι τὸ βασίλειον
Τῆς Ἰνδικῆς κατέκτησε τὸ πλούσιον·
Ἐκεῖ κατενικήθη ἡ Σεμίραμις.

ΣΑΛ. Κ' ἐγὼ περὶ τοῦ Βάκχου κάτι ἤκουσα·
Τὰ κατορθώματά του τὸν ἐδόξασαν.

ΣΑΡ. Τιμῶ κ' ἐγὼ τὸν Βάκχον ὡς θεὸν, ἀλλὰ
Ὅς ἄνθρωπον τὸν κρίνω πολὺ μέτριον. —
Ὁ ἀρχιοινοχόος ἄς ἐμφανισθῆ.

ΣΑΛ. Ὁ βασιλεὺς τί θέλει;

ΣΑΡ. Εἰς τὸν νέον σου
Θεὸν, εἰς τὸν ἀρχαῖον τὸν κατακτητήν,
Λατρείαν νὰ προσφέρω. Οἶνον φέρε με.
(εἰσέρχεται ὁ οἰνοχόος.)

Ἄ! φέρε τὴν φιάλην τὴν ἐκ καθαροῦ
Χρυσοῦ, τὴν λιθοκόλλητον, τὴν φέρουσαν
Τὸ ὄνομα Νεβρώδ, καὶ ταύτην γέμισε,
Καὶ φέρε τὴν ταχέως. (εἰσέρχεται ὁ οἰνοχόος.)

ΣΑΛ. Εἶναι ἡ στιγμή
Πρὸς πότον, ὦ μονάρχα μου, κατάλληλος;

(εἰσέρχεται ὁ οἰνοχόος καὶ προσφέρει τὸν οἶνον τῷ Σαρδ.)

- ΣΑΡ. Τοῦ οἴκου μου, ὦ μέλος εὐγενές, ἐάν
 Οἱ βάρβαροι ἐκεῖνοι, φίλε, Ἕλληνες,
 Τῶν μακρυνῶν ἐπαρχιῶν μου γείτονες,
 Ἐὰν ἀληθῆ φήμην διαδίδωσιν,
 Ὁ Βάκχος τὴν Ἰνδίαν ἐκυρίευσε.
 Τὸ μέγ' αὐτὸ κατόρθωμα δὲν ἔπραξε ;
- ΣΑΛ. Τὸ ἔπραξε καὶ κλέος θεῖον ἔλαθε.
- ΣΑΡ. Δὲν εἶναι καθὼς λέγεις, Σαλημένη μου.
 Ἐξ ὄλων τῶν λαμπρῶν του κατακτῆσεων
 Ὀλίγαι στῆλαι ἴσως τὸν ἀνήκουσιν.
 Αὐταὶ θὰ ἐλογίζοντο ἡμέτεραι,
 Ἐὰν ἐγὼ ἀξίας τὰς ἐνόμιζον
 Ἰδρύσεως ἐνταῦθα. Εἶναι δὲ αὐταὶ
 Μνημεῖα τῶν χειμάρρων τῶν αἱματηρῶν
 Οὓς ἔχυσε, τῶν θρόνων οὓς κατέστρεψε,
 Καὶ τῶν ἀνθρώπων ὄσους κατεσπάραξεν.
 Ἴδου δὲ ποῦ ἡ θεία κεῖται δόξα του·
 Εἰς τὴν φιάλην ταύτην περιέχεται
 Ὁ βότρυς ὁ ἀθάνατος· τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
 Ὁ Βάκχος κατὰ πρῶτον μᾶς ἐξήγαγε,
 Τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων κατεφαίδρυνε,
 Καὶ οὕτω τέλος πάντων ἐξιλέωσεν
 Αὐτὸ μετὰ τосαύτας του καταστροφάς.
 Βεβαίως ἄνευ τούτου ὁ Διόνυσος
 Θνητοῦ ἤθελε φέρει ἔτι ὄνομα,
 Ὡς ἔσχε θνητοῦ τάφον μετὰ θάνατον,
 Καὶ ὡς ἡ πρόγονός μου ἡ Σεμίραμις
 Ἀνθρώπινόν τι τέρας ἡμιένδοξον
 Τὴν σήμερον θὰ ἦτο. Ὅθεν, γνῶρίζε,
 Ἡ ἄμπελος τὸν Βάκχον ἀπεθέωσεν.
 Ὁ ἀνθοσμίας οὗτος καὶ σὲ ἀνθρώπων

Φαιδρὸν ἀναδεικνύει, θνητὲ δύσκολε.

Ἄς πλώμεν δὲ τῶρα εἰς τοῦ Ἑλλήνος
Θεοῦ τὴν δόξαν.

ΣΑΛ.

Ὅλον ἂν μὲ ἔδιδες
Τὸ κράτος σου, δὲν ἤθελον ἀνίερος
Φανῆ εἰς τὴν θρησκείαν τῶν προγόνων μας.

ΣΑΡ.

Ὁ Βάκχος λοιπὸν ἤρως εἶναι κατὰ σέ,
Διότι τῶν ἀνθρώπων αὐτὸς ἔχυνε
Τὸ αἶμα καὶ τὴν γῆν κατεπλημμύρισε,
Καὶ ὄχι δὰ διότι μετεμόρφωσε
Καρπὸν εἰς ποτὸν φέρον θεῖον γόητρον,
Καρπὸν ὅστις κοιμίζει τὰς ἀνίας μας,
Ζωογονεῖ τὸ γῆρας, τὴν νεότητα
Ἐμπνέει, λήθην τόσων μόχθων προξενεῖ,
Τοὺς φόβους, τοὺς κινδύνους σβύνει κ' εἰς τὸν νοῦν
Ἄνοίγει κόσμον νέον, ὅτε ὁ παρῶν
Μᾶς φαίνεται ὠχρὸς καὶ ἄνευ χάριτος.
Προπίνω λοιπὸν οὕτως εἰς ὑγείαν σου,
Προπίνω κ' εἰς τὸν Βάκχον, ἀληθῆ θνητὸν,
Κακὸν ἢ ἀγαθὸν ἀλλὰ μοχθήσαντα
Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὅπως φέρη ἔκπληξιν. (πίνει.)

ΣΑΛ.

Ἐ' ἀρχίσης τῶρα πάλιν νέα ὄργια ;

ΣΑΡ.

Ἦ Σαλημένη, τοῦτο ἂν ἐπρόκειτο,
Τὰ ὄργια μὲ φαίνονται φαιδρότερα
Τροπαίων· δάκρυ ὀφθαλμὸς οὐδεὶς,
Οὐδεὶς ἤθελε χύσει· πλὴν δὲν πρόκειται
Νὰ πράξω τῶρα τοῦτο. Σὺ δὲ, ἐπειδὴ
Δυσκόλως μ' ἐπιβάλλεις τὰς ιδέας σου,
Εἶπέ με ὅ,τι θέλεις.

(πρὸς τὸν οἰνοχόον) Παῖ, μακρύνθητι. (φεύγει.)

ΣΑΛ.

Ἐσκόπουν ἐκ τοῦ κόλπου τῶν ὀνείρων σου
Νὰ σ' ἀποσπάσω. Εἶναι προτιμότερον

Ἐγὼ νὰ σ' ἐξυπνίσω ἢ ἡ ἕξαφνος
Ἄποστασία.

ΣΑΡ.

Τίς εἰς ἐπανάστασιν

Καὶ διὰ τίνα λόγον αἴφνης ἤθελεν
Ἄνορθωθῆ; Δὲν εἶμαι ἄναξ νόμιμος,
Καὶ ἐκ σειρᾶς ἀνάκτων δὲν κατάγομαι
Ἀρχαίων καὶ ἐνδόξων καὶ προκάτοχον
Φυλὴν μὴ γνωρισάντων βασιλεύουσας;
Εἰς τὸν λαόν μου ἄρα εἰς τί ἔπταισα;
Εἶπέ σὺ ὅστις ἤδη μὲ ἐπιγελαῖς,
Πῶς ὁ λαὸς ἐγείρει ἐπανάστασιν;

ΣΑΛ.

Περὶ ἐμοῦ, μονάρχα μου, δὲν πρόκειται.

ΣΑΡ.

Φρονεῖς ὅτι ἠδίκησα τὴν ἄνασσαν;

ΣΑΛ.

Βεβαίως τὴν βασίλισσαν ἠδίκησας.

ΣΑΡ.

Ἐπόμηνε· τοὺς λόγους σου ἐνόησα.

Ἡ ἄνασσα τοῦ κράτους ὅλου κάτοχος
Ἐπάρχει, τὴν λαμπρότητα τοῦ θρόνου μου
Φρουρεῖ, τιμὴν καὶ σέβας πᾶς ὑπήκοος
Τῇ δίδει, καὶ τοῦ θρόνου οἱ διάδοχοι
Ἐπὸ τὴν σκέπην καὶ ἐπιτροπείαν της
Διάγουσι, καὶ χαίρει τὰ προνόμια
Καὶ τὰς τιμὰς τοιαύτης λαμπρᾶς θέσεως.
Τὴν ἔλαβον ὡς σύζυγον, ὡς πράττουσιν
Οἱ βασιλεῖς, καὶ εἶναι λαμπρὰ σύνθρονος.
Ἀγάπην δὲ πρὸς ταύτην ἐγὼ ἔτρεφον
Ἐποῖαν πολλοὶ σύζυγοι αἰσθάνονται
Πρὸς τὰς συζύγους. Ὅθεν, ἂν αὐτὴ ἢ σὺ
Φαντάζεσθε ὅτ' εἶμαι τάχα ἄνθρωπος
Τοιοῦτος, ὥστε πᾶσαν ὑποδούλωσιν
Νὰ τῇ προσφέρω, ὅπως συνηθίζουσιν
Οἱ χωρικοὶ Χαλδαῖ' εἰς τὰς γυναῖκάς των,
Ἐπάθατε ἀπάτην, μὴ γνωρίζοντες

Κ' ἐμὲ καὶ βασιλεῖς καὶ ἀνθρωπότητα.

ΣΑΛ. Παρακαλῶ τὸν λόγον νὰ ἀλλάξωμεν.
 Τὸ αἷμα τὰ παράπον' ἀποστρέφεται,
 Καὶ ἡ τοῦ Σαλημένου ἀδελφὴ ποσῶς
 Δὲν θέλει βιασμένον τινὰ ἔρωτα,
 Καὶ παρ' αὐτοῦ εἰσέτι τῆς πατρίδος μας
 Τοῦ ἡγεμόνος. Αὕτη μισεῖ ἔρωτα
 Ὅν καὶ γυναῖκες ξέναι συμμερίζονται
 Καὶ δοῦλαι Ἰωνίας. Ἡ βασίλισσα
 Σιγὴν φυλάττει.

ΣΑΡ. Καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτῆς
 Πῶς τὸ αὐτὸ δὲν πράττει;

ΣΑΛ. Εἴμ' ἀπλῆ ἡχὼ
 Τῶν φθόγγων οὗς ἀκούω εἰς τὸ κράτος σου.
 Ὁ παρακούων τούτους καὶ καταφρονῶν,
 Τὸν θρόνον του κατέχει κλονιζόμενον.

ΣΑΡ. Ἀχάριστοι καὶ βάνασοι ὑπήκοοι!
 Γογγύζουσι, διότι δὲν κατέχουσα
 Τὸ αἷμά των, διότι δὲν τοὺς ἔστειλα
 Μυρίους καὶ μυρίους νὰ ξηραίνωνται
 Εἰς τῶν ἐρήμων τὸ ἀμμῶδες πέλαγος,
 Ἡ δοῦλοι εἰς τοῦ Γάγγου καὶ αἰχμάλωτοι
 Τὰς ὄχθας νὰ ἀφίνωσι τὰ κόκκαλα
 Μακρὰν τῆς Ἀσσυρίας λευκαινόμενα·
 Διότι μὲ ἀγρίους νόμους καὶ σκληροὺς
 Τ' ἀχάριστα των στήθη δὲν ἐπίεσα,
 Οὐδὲ ἰδρῶτα ἔχουσιν ἐπίμοχθον
 Κατὰ διαταγὴν μου ὄρη σκάπτοντες
 Καὶ γαύρας πυραμίδας ἀνεγείροντες,
 Ἡ τείχη Βαβυλώνια.

ΣΑΛ. Πλὴν τρόπαια
 Λαοῦ μεγάλου καὶ μεγάλου ἀνακτος

Ἐπάρχουσιν αὐτὰ περιφημότερα
Ἦ ἄσματα καὶ λύραι καὶ συμπόσια
Καὶ γύναια καὶ τόσος σπαταλώμενος
Χρυσὸς καὶ λαμπραὶ πράξεις ματαιούμεναι.

ΣΑΡ. Καὶ μὴ ἐγὼ δὲν ἔχω λαμπρὰ τρόπαια;
Ἴδου αἱ δύο πόλεις ἅς καθίδρυσα
Συγχρόνως, ἢ Ταρσὸς καὶ ἢ Ἀγχίαλος.
Ἦ μάχιμος, ἢ πλήρης δόξης κ' αἵματος,
Ἦ πρόγονός μου ἄνασσα Σεμίραμις,
Τί ἔμελλε νὰ πράξῃ περισσότερον
Ἦ νὰ τὰς μεταβάλλῃ εἰς ἐρείπια;

ΣΑΛ. Τῷ ὄντι, ἐνθυμοῦμαι τὴν ἀξίαν σου
Εἰς ταύτας σου τὰς πόλεις· ἐθελότροπος
Μιᾶς στιγμῆς διάθεσις τὰς ἴδρυσε,
Καὶ στίχοι τὰς ἐπήνεσαν, ἀλλ' οἵτινες
Αὐτὰς καὶ τ' ὄνομά σου καταισχύνουσι
Διὰ παντός.

ΣΑΡ. Μ' αἰσχύνουσι; Μὰ τὸν Βαάλ,
Αἱ πόλεις, καὶ τοι μὲ μεγαλοπρέπειαν
Κτισθεῖσαι, διαπρέπουσι τὸ νόημα
Τῶν στίχων αὐτῶν εἶναι καθυπέρτερον.
Τὸν τρόπον τῆς ζωῆς μου καταδίκαζε,
Ἄλλὰ κατὰ τῶν στίχων μὴ λαλήσῃς ζητῶν
Νὰ ἀμαυρώσῃς οὕτω τὴν ἀλήθειαν.
Δὲν βλέπεις ὅτ' οἱ στίχοι περιέχουσι
Πᾶν ὅ,τι ἐπαινεῖται ὡς ἀνθρώπινον;
Ἴδου αὐτοί· « Ὁ ἄναξ Σαρδανάπαλος
» Ὁ Ἀνακυνδαζάρου ἀνιδρύσατο
» Ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας τὴν Ἀγχίαλον
» Καὶ τὴν Ταρσόν. ὦ! τρώγετε καὶ πίνετε,
» Καὶ λάτρετε ἔστε, ἄνθρωποι, τοῦ ἔρωτος!
» Πᾶν ἄλλο ἐν τῷ βίῳ εἶναι μάταιον! (5) »

- ΣΑΛ. Ἄξια ἠθικὴ καὶ γινῶμαι ἄξια
Μονάρχου πρὸς τοὺς φίλους ὑπηκόους του.
- ΣΑΡ. Ἦξεύρω τίνος εἶδους σὺ ἐπίγραμμα
Νὰ θέσω προτίμας, ὡς, « Ὑποταγὴν
» Δεικνύετε, λαοὶ, εἰς τὸν μονάρχην σας.
» Πληροῦτε τὰ ταμεῖά του μὲ φόρους σας,
» Καὶ εἰς τὰς στρατιάς του κατατάττεσθε,
» Τὸ αἶμά σας προθύμως, δοῦλοι, χύνετε,
» Εἰς τὰς διαταγὰς του γονατίζετε
» Καὶ προσκυνεῖτε, ἢ ὀρθοὶ ἐγείρεσθε
» Κ' ἐργάζεσθε. » Ἡ ἐπαινεῖς τ' ἀκόλουθον ;
α' Ἐδῶ ὁ Σαρδανάπαλος ἐφόνευσεν
» Ἐχθρῶν του χιλιάδας τεσσαράκοντα·
» Ἴδου αὐτῶν οἱ τάφοι καὶ τὰ τρόπαια
» Τῆς νίκης του ! » Τοιαῦτα ἐπιγράμματα
Ἄφινω εἰς τοῦ κόσμου τοὺς κατακτητάς.
Μ' ἄρκει ἂν κατορθώσω ὥστε οἱ λαοὶ
Τοῦ κράτους μου τὰ βάρη τὰ ἀνθρώπινα
Καὶ τῆς ζωῆς τὰ βάσανα νὰ φέρωσι
Πραότερα, καὶ ἄνευ στεναγμῶν πολλῶν
Νὰ ἔρχωντ' εἰς τὸν τάφον. Τοὺς παραχωρῶ
Νὰ πράττουν ὅ,τι πράττω· θνητοὶ εἴμεθα.
- ΣΑΛ. Τιμὰς θεῶν οἱ πρόγονοί σου ἔλαβον.
- ΣΑΡ. Ναί, εἰς τὰ πτώματά των κ' εἰς τοὺς τάφους των
Ὅπου θεοὶ δὲν εἶναι οὐδὲ ἄνθρωποι.
ὦ ! μὴ περὶ τοιούτων, φίλε, λάλει με.
Θεοὶ εἶναι οἱ σκώληκες, τοῦλάχιστον
Ἄπὸ τὰς σάρκας τῶν θεῶν σας τρέφονται,
Καὶ θνήσκουν τὴν τροφήν των τελειόνοντες.
Δὲν ἦσαν οἱ θεοὶ σας ἄλλοι ἢ θνητοί·
Ἴδὲ τοὺς ἐστεμμένους ἀπογόνους των·
Φορῶ ἀνθρώπου σάρκα, τὸ αἰσθάνομαι,

Κ' ἤξεύρ' ὅτι δὲν ἔχω οὐδὲν θεῖόν τι,
 Ἐκτὸς εἰάν ὑπάρχη θεῖον ὅπερ σὺ
 Καταδικάζεις, τὴν ἐμὴν διάθεσιν
 Τοῦ ἀγαπᾶν, τοῦ ἔχειν ψυχὴν ἴλεων
 Καὶ συγχωρεῖν τὰς πλάνας τῶν ὁμοίων μου.
 Τῷ ὄντι εἶναι αἴσθημα φιλάνθρωπον
 Τὸ νὰ συγκαταβαίνω εἰς τὰς πλάνας μου.

ΣΑΛ. Τετέλεσται! τετέλεσται! κατέπεσεν
 Ἡ Νινευὴ ἢ πόλις ἢ περιδοξος!

ΣΑΡ. Καὶ τί φοβεῖσαι, λέγε.

ΣΑΛ. Μάθε, βασιλεῦ,
 Ὅτ' ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν σου περιζώνεσαι.
 Τὴν τρικυμίαν βλέπω προσεγγίζουσαν·
 Φοβοῦμαι μὴ ἀρπάσῃ εἰς τὸ κῦμά της
 Τὸν θρόνον, τὴν ζωὴν σου, τοὺς οἰκείους σου,
 Ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμούς· φεῦ! ἴσως αὔριον
 Ὁ νῦν ὑπάρχων γόνος τοῦ προγόνου σου
 Τοῦ Βήλου, θέλει πέσει, καὶ ἡ γενεὰ
 Αὐτοῦ σβεςθῆ.

ΣΑΡ. Τί πρέπει νὰ φοβώμεθα;

ΣΑΛ. Τὴν προδοσίαν· πέριξ σου διέθεσε
 Παγίδας· ἀλλ' ὑπάρχει καταφύγιον.
 Συγχώρησον νὰ λάβω τὴν σφραγιδα σου,
 Καὶ θέλω διαλύσει πᾶν μηχανήμα
 Τῶν προδοτῶν ταχέως, εἰς τοὺς πόδας σου
 Τὰς κεφαλὰς τῶν πρώτων ρίπτων προδοτῶν.

ΣΑΡ. Τὰς κεφαλὰς; καὶ πόσας;

ΣΑΛ. Εἶναι χρέος μου
 Νὰ μένω μετρῶν ταύτας ὅτε κίνδυνον
 Ἡ ἰδική σου τρέχει; Τὴν σφραγιδα σου
 Δός, κ' εἰς ἐμὲ τὰ πάντα ἐμπιστεύθητι.

ΣΑΡ. Δὲν δίδω εἰς οὐδέν' ἀπεριόριστον

Ἴσχυὸν ἐπὶ ἀνθρώπων κεφαλᾶς. Ἡμεῖς
Ὅποτε ἀφαιροῦμεν τὴν ζωὴν θνητῶν,
οὐδὲ τί ἀφαιροῦμεν προγινώσκομεν
οὐδὲ τί χορηγοῦμεν.

ΣΑΛ. Ἄλλὰ θάνατος
Δὲν πρέπ' εἰς τοὺς ζητοῦντας τὸν σὸν θάνατον ;

ΣΑΡ. Δὲν εἶναι εὐδιάλυτον τὸ ζήτημα,
καὶ ὅμως λέγω καὶ ἀποκρινόμενος.
Διόρθωσις καμμία ἄνευ αἵματος
Δὲν γίνεται ; Καὶ ποίους ὑποπτεύεσαι ;
Ἄς κρατηθῶσι πρῶτον.

ΣΑΛ. Ἄφες, βασιλεῦ,
Μὴ μ' ἐρωτᾷς ποσῶς περὶ τοῦ πράγματος·
Διότι μετ' ὀλίγον ἢ ἀπόκρισις
Ἐμοῦ θὰ περιφέρεται εἰς συρφετὸν
τῶν λάλων, καὶ τὰ τείχη τοῦ μεγάρου σου
Θὰ φύγη, θὰ χαλάσῃ πᾶν μου σχέδιον·
ὦ! δός μοι πίστιν.

ΣΑΡ. (Δίδων τὴν σφραγιδα.) Λάβε τὴν σφραγιδα μου·
Γνωρίζεις ὅτι πάντοτε σ' ἐπίστευον.

ΣΑΛ. Εἰσέτι μίαν ἄκουσον παράκλησιν.

ΣΑΡ. Τὴν ποίαν ;

ΣΑΛ. Ν' ἀναβάλλῃς τὸ συμπόσιον
τῆς νυκτὸς ταύτης.

ΣΑΡ. Τοῦτο εἶν' ἀδύνατον.

Ναι, εἰς τὸ πείσμα ὄλων τῶν συνωμοτῶν
Ὅσοι ποτὲ διέσεισαν βασίλειον,
Δὲν ἀναβάλλω τοῦτο τὸ συμπόσιον,
οὐδὲ ἀπόψε πίνω ὀλιγώτερον,
οὐδὲ τὸ μέτωπόν μου θέλει στερηθῆ
Ἐν ῥόδον τοῦ ἀνθίνου διαδήματος,
οὐδὲ θὰ χάσω μίαν ὥραν εὐθυμον.

Δὲν τοὺς φοβοῦμαι.

ΣΑΛ. Ὅμως θέλεις ὀπλισθῆ
Ἐν ὧρ' ἀνάγκης.

ΣΑΡ. Ἴσως ἔχω θαυμαστήν,
Τελείαν πανοπλίαν, ξίφος ἄριστον
Καὶ θώρακα καὶ τόξον καὶ ἀκόντιον,
Ὁ ἤθελε θαυμάσει ὁ Νεβρώδ' αὐτός.
Βαρέα εἶν' ὀλίγον ἀλλὰ εὐχρηστα.
Πολλὰ παρῆλθον ἔτη ἀφ' οὗ ἔπαυσα
Νὰ τὰ φορῶ κ' εἰς θήραν νὰ πορεύωμαι.
Ἀλλὰ γνωρίζεις ποῦ αὐτὰ εὐρίσκονται;

ΣΑΛ. Καιρὸς, καιρὸς δὲν εἶναι ἀστειότητος·
Θὰ ὀπλισθῆς, ἂν τοῦτο ἦν' ἐπάνεγκες;

ΣΑΡ. Θὰ ὀπλισθῶ, ἂν τοῦτο ἦναι ἄφευκτον·
Καὶ οἱ αὐθάδεις δοῦλοι ἀκυβέρνητοι
Ἄν ἄλλως ὦσι, τότε ἡ ῥομφαία μου,
Ναί, θέλει τοὺς διδάξει νὰ ἐπεύχωνται
Εἰς ἡλακάτην αὐτὴ νὰ μεταβληθῆ.

ΣΑΛ. Εἰς ἡλακάτην λέγουσι τὸ σκῆπτρόν σου
Μεταβληθέν.

ΣΑΡ. ὦ ψεῦδος! ἄς τὸ λέγωσιν.
Οἱ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων Ἕλληνες,
Ὡς οἱ αἰχμάλωτοί μας συχνὰ ψάλλουσι,
Τ' αὐτὰ περὶ τοῦ πρώτου αὐτῶν ἥρωος
Ἐφήμιζον, διότι καὶ ὁ Ἡρακλῆς
Ἠγάπα τῆς Λυδίας τινὰ ἄνασσαν.
Ἐκ τούτου λοιπὸν βλέπεις ὅτ' εἰς ἅπαντα
Τὰ ἔθνη ὁ μωρὸς λαὸς ἀρέσκεται
Συκοφαντίας νὰ μεταχειρίζηται
Πρὸς βλάβην τῶν ἰδίων ἡγεμόνων του.

ΣΑΛ. Ἀλλὰ τοιαῦτα περὶ τῶν πατέρων σου
Δὲν ἔλεγον.

ΣΑΡ.

Διότι φόβος ἔδενε

Τὴν γλῶσσαν των· εἰργάζοντο κ' ἐμάχοντο

Οἱ ὄχλοι τότε καὶ ποτὲ δὲν ἤλλασσον

Τὰ σιδηρᾶ δεσμά των εἰς οὐδὲν ἄλλ' ἢ

Εἰς πανοπλίας. Τῶρ' ἀπολαμβάνουσιν

Εἰρήνην, εὐζωΐαν, εἶν' ἐλεύθεροι

Νὰ τέρπωνται, ληρήματα νὰ σπείρωσι,

Χωρὶς τὴν ἡσυχίαν μου νὰ βλάπτωσι·

Ποτὲ δὲν θέλω δώσει τὸ μειδίωμα

Νεάνιδος ὡραίας εἰς ἀντάλλαγμα

Τῶν ψήφων τῶν ἀνθρώπων, ὅσαι ἔκπαλαι

Ἐκ τῆς σκοτίας ἔσυρον ἐν ὄνομα.

Πῶς θέλεις εἰς τὴν γλῶσσαν τοῦ μωροῦ λαοῦ

Ἐγὼ νὰ διευθύνω προσοχὴν τινα;

Πῶς δὲ τὸν θορυβώδη αὐτοῦ ἔπαινον

Νὰ δέχωμαι, ἢ πῶς τὰς ταραχώδεις του

Κραυγὰς νὰ τρέμω;

ΣΑΔ.

Εἶπες ὅτι ἄνθρωποι

Καὶ οὗτοι εἶναι· ὅθεν ἡ καρδία των

Δὲν εἶναι ἀναξία προσοχῆς τινος.

ΣΑΡ.

Καρδίαν ἔχουν καὶ αὐτοὶ οἱ σκύλοι μου,

Καρδίαν καλητέραν ὡς πιστότεροι·

Ἄλλ' ἔχεις τὴν σφραγίδά μου καὶ πρόβαινε,

Κατεύναζε ἡπίως τὴν βοήν αὐτῶν

Κ' εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ χρέους φέρε τους, ἐκτὸς

Ἐὰν φρονῆς τὴν βίαν κατεπείγουσαν.

Μισῶ τοὺς πόνους ὅσους ὑποφέρομεν

Ἡ προξενούμεν' εἶναι ὅμως ἱκανοὶ

Οἱ πόνου ὅσους ἐνδὸν ἡμῶν φέρομεν,

Ἐκ τῆς δούλου ὅστις ἔρπει κατὰ γῆς

Μέχρι τοῦ κατοικοῦντος εἰς ἀνάκτορα.

Ἐκτὸς τὰ βάσανά μας νὰ ἀυξάνωμεν

Καὶ πόνους ἐπὶ πόνων νὰ προσθέτωμεν,
 Καλήτερον δὲν εἶναι νὰ σμικρύνωμεν
 Δὶ' ἀμοιβαίας ἐλαφρώσεως αὐτὸ
 Τὸ βάρος τῶν σκληρῶν μας τῆς ζωῆς ποιῶν ;
 Ἄλλ' ὁ λαὸς εἰς ταῦτα εἶναι ἀμαθῆς
 Ἦ θέλει τυφλὸς μείνει. Ἐγὼ ἔπραξα,
 Μὰ τὸν Βαᾶλ, τὰ πάντα πρὸς ἐλάφρυνσιν
 Τῶν καταπιεζόντων τοὺς λαοὺς δεινῶν.
 Δὲν ἔκαμα πολέμους, δὲν ἐθέσπισα
 Οὐδένα νέον φόρον, οὐδ' ἐτάραξα
 Τὸν βίον των· ἀφῆκα τὰς ἡμέρας των
 Νὰ ζῶσιν ὅπως θέλουσιν, ἀφίνοντες
 Τὰς ιδικάς μου ὅπως θέλω νὰ περῶ.

ΣΑΛ. Πλὴν τὰ βασιλικά σου χρέ' ἠμέλησας,
 Καὶ ἄνακτα σὲ κρίνουν ἀκατάλληλον.

ΣΑΡ. Λανθάνονται κ' εἰς τοῦτο· ἀτυχῶς ἐγὼ
 Εἰς οὐδὲν ἄλλο ἔγεινα κατάλληλος
 Ἦ εἰς τὸ βασιλεύειν. Ἐὰν βασιλεὺς
 Δὲν ἤμην, παρεχώρουν εἰς τὸν ἔσχατον
 Τῶν Μῆδων ὃν κατέχω θρόνον.

ΣΑΛ. Ἄλλ' ἰδοὺ
 Τὸν θρόνον σου τις Μῆδος ἐποφθαλμιᾷ.

ΣΑΡ. Τί λέγεις ; τί τοῦ λόγου σου τὸ νόημα ;
 Μὲ κρύπτεις μυστικόν τι, κ' ἐρωτήματα
 Νὰ σοὶ προτείνω θέλεις ἀλλεπάλληλα.
 Ἦ φύσις δὲν μὲ ἔπλασε περίεργον,
 Καὶ πρᾶξε ὅ,τι κρίνεις σὺ ἐπάναγκες.
 Ποτὲ δὲν ἐγεννήθη ὅμως ἄνθρωπος
 Ποθῶν ἐμοῦ θερμότερον νὰ κυβερνᾷ
 Εἰρηνικῶς φιλήσυχον βασίλειον.
 Ἄλλ' ἂν ποθῶσιν οὗτοι νὰ μὲ ἴδωσιν
 Ἐκτὸς τοῦ χαρακτῆρός μου ἐκβαίνοντα,

ᾠ! μᾶλλον ἐκ τοῦ σκότους τοῦ μνημείου τοῦ

Ἄς ἐπικαλεσθῶσι τὸν σκληρὸν Νεβρώδ,

Τὸν θηρευτὴν τὸν μέγαν! Ναι, εἰς ἔρημον

Θὰ μεταβάλω ταῦτα τὰ βασίλεια·

Καὶ ὅς' ὑπῆρξαν ἄνθρωποι καὶ ἔπαυσαν

Ἐκ προαιρέσεώς των νὰ ᾔν' ἄνθρωποι,

᾽Ὡς ἄγρια θηρία θέλουν θηρευθῆ.

Τὸν ἀληθῆ μου χαρακτῆρα ὕβρισαν,

Ἄλλὰ ἡ αἰφνιδία μεταμόρφωσις

Θὰ ὑπερβάλῃ ὅ,τ' ἡ συκοφάντις των

Καρδία τρομαλέον ἐμελέτησε,

Καὶ θέλει καταπλήξῃ τὴν μωρίαν των,

Αἰτίαν τῶν τραυμάτων ἃ προὐκάλεσαν.

ΣΑΛ. Αἰσθάνεσαι τοῦλάχιστον συγκίνησιν;

ΣΑΡ. Καὶ ἡ ἀχαριστία τίνα δὲν κινεῖ;

ΣΑΛ. Ἄρκοῦν οἱ λόγοι· εἶναι καιρὸς πράξεων·

Ἄκοιμητον συντήρει τὴν ἐνέργειαν

Αὐτὴν σου κοιμωμένην πρὸ καιροῦ τινος.

Τὴν βλέπω χαίρων ὅτι δὲν ἀπέθανε,

Καὶ δύνασαι νὰ χύσης εἰς τὸν θρόνον σου

Τοσαύτην δόξαν, ὅσην κ' εἰς τὸ κράτος σου

Ἴσχυν. Μονάρχα, χαῖρε! (φεύγει.)

ΣΑΡ. (μόνος) Ἄνεχώρησε,

Καὶ φέρει ἀνά χεῖρας τὴν σφραγιδα μου,

Ἴσχυν κατέχει σκήπτρου. Εἶναι ἄκαμπτος

Τοσοῦτον, ὅσον εἶμαι ἐγὼ ἄφροντις.

Ἄλλὰ οἱ δοῦλοι πρέπει νὰ γνωρίσωσι

Δεσπότην χεῖρα. Ποῖον τρέχω κίνδυνον;

Τὸν ἀγνοῶ, τὸν εὔρεν, ἔχει δύναμιν

Νὰ τὸν δαμάσῃ. Ὅθεν εἶν' ἐπάναγκες

Νὰ φθείρω τὴν ζωὴν μου, τὴν μικρὰν ζωὴν,

Ἐπαγρυπνῶν, προσέχων τοὺς ἐπίβουλον

Παγίδα στήνοντάς με ὅπως κόψωσι
 Τὰς ὥρας μου ; Ἀνάξιον μὲ φαίνεται.
 Τὸ πρᾶγμα ὁμοιάζει ὡς ἐὰν ἐγὼ
 Πρὸ ὥρας ἀποθάνω, ὡς νὰ ζῶ ἄει
 Τὸ τοῦ θανάτου δρέπανον φοβούμενος,
 Ἰχνηλατῶν παντοίας στάσεις, ὅλους μου
 Τοὺς περίξ ὑποπτεύων, ὡς ὑπάρχοντας
 Πλησίον, καὶ τοὺς ζῶντας ἐμοῦ πόρρωθεν,
 Διότι εἶναι μακρυνοὶ ἐπίβουλοι·
 Ἄλλ' ἔστω, ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀληθές,
 Ἐὰν τῷ ὄντι οὗτοι οἱ ἐπίβουλοι
 Καὶ ἐκ τῆς γῆς συγχρόνως κ' ἐκ τοῦ κράτους μου
 Διὰ τῆς βίας μὲ ἀποδιώξωσι,
 Τί εἶναι ἡ γῆ αὕτη ; τί τὸ κράτος τῆς ;
 Ἠγάπησα καὶ ἔζησα κ' ἐπλήθυνα
 Ἐπὶ τῆς γῆς αὐτὴν μου τὴν μορφὴν, λοιπὸν
 Τὸ ν' ἀποθάνω εἶναι ὅλως φυσικόν,
 Ὡς καὶ αἱ πράξεις τῆς φθαρτῆς ἀργίλου μας·
 Δὲν ἔχουσα τὸ αἷμα τῶν ὁμοίων μου
 Ὡς χεῖμαρρον, ὡς ἦτο τοῦτο δυνατὸν
 Μέχρις οὗ τ' ὄνομά μου καταλογισθῆ
 Συνώνυμον θανάτου, τρόμος, τρόπαιον !
 ὦ ! δι' αὐτὸ οὐδόλως δὲν μετανοῶ.
 Λατρεία ἡ ζωὴ μου εἶναι ἔρωτος.
 Ἐὰν ποτ' αἷμα χύσω, αἶμ' ἀνθρώπινον,
 Νὰ πράξω μέλλω τοῦτο ἀκουσίως μου.
 Μέχρι τῆς νῦν ἡμέρας ἐξ αἰτίας μου
 Οὐδὲ ῥανὶς ἐχύθη ὑπηκόου μου,
 Οὐδὲ ἐδαπανήθη ὀβολὸς οὐδεὶς
 Ἐκ τοῦ ἀμέτρου πλούτου τῶν ταμείων μου
 Εἰς τρόπον ὥστε εἷς τῶν ὑπηκόων μου
 Νὰ χύσῃ πικρὸν δάκρυ ! Οἱ ἀχάριστοι

Ἄν ἤδη μὲ μισῶσι, τούτου αἷτιον
 εἶν' ὅτι δὲν ἠσθάνθην μῖσος πώποτε.
 Ἐὰν δὲ ἐναντίον μου ἀνίστανται,
 Προέρχεται ἔκ τοῦ ὅτι δὲν τοὺς τυραννῶ.
 ὦ ἄνθρωποι, ὀφείλετε μὲ δρέπανα
 Νὰ κυβερνᾶσθε, καὶ οὐχὶ μὲ δίκαια
 Καὶ χρυσοβόλα σκῆπτρα, καὶ νὰ δρέπεσθε
 Ὡς χόρτ' ἀγρῶν, ἂν θέλωσ' οἱ δεσπότης σας
 Βλαβερὰ χόρτα νὰ μὴ συγκομίσωσι
 Καὶ θέρος φαῦλον πλήρες δυσαρесκειῶν,
 Μολυνουσῶν τὸ ὠραῖον τῆς γῆς ἔδαφος. —
 Τὴν κεφαλὴν μου ἱκανῶς ἐβάρινα
 Μὲ τὰς μερίμνας ταύτας. Ἔ! ἄς ἔλθῃ τις.
 (Εἰσέρχεται ὑπηρέτης.)

ΣΑΡ. Τὴν Ἰωνίαν Μύρραν ἐδῶ κάλεσον.

ΥΠ. Ἴδου αὐτὴ, μονάρχα. (εἰσέρχεται ἡ Μύρρα.)

ΣΑΡ. (Τῷ ὑπηρέτῃ.) Δοῦλε, ἀποσύρθητι.

(Τῇ Μύρ.) Ὠραιοτάτη φίλη τῆς καρδίας μου,
 Τὸν πόθον μου προεῖδες ὥσπερ μάγισσα.

Ἐπόθουν νὰ σὲ ἴδω κ' ἐμφανίζεσαι.

ὦ! ἄφες μ' αἰωνίως νὰ φαντάζωμαι

Ὅτι ὁσάκις χωρισμένοι εἴμεθα,

Ἐπιρροή τις φίλη ἢ χρηστήριον

Ἀόρατον ὑπάρχει μεταξὺ ἡμῶν.

ΜΥΡ. Νομίζω.

ΣΑΡ. Ναὶ, αἰσθάνομαι τὴν ὑπαρξιν
 Τῆς ἀοράτου ταύτης ἐπιρροίας μας.

Ἀλλὰ τίς εἶναι αὕτη καὶ πῶς λέγεται;

ΜΥΡ. Θεὸν τὴν ὀνομάζουσι εἰς τὴν φίλην μου
 Πατρίδα· ἐγὼ τοῦτο θεῖον αἶσθημα
 Καλῶ, καὶ ὁμῶς θεωρῶ αὐτὸ θνητὸν,
 Διότι ὅ,τι φέρω εἰς τὸ στήθος μου

Ἄπλοῦν ὑπάρχει ἅμα καὶ παρήγορον
Καὶ εὐδαιμον ἢ τείνει πρὸς αὐτὸ . . . ἀλλὰ . . .

ΣΑΡ. Ὑπάρχει βλέπω, Μύρρα, φραγμὸς πάντοτε
Ἐν μέσῳ ἡμῶν δύσβατος ἰστάμενος
Καὶ τῆς νομιζομένης εὐτυχίας μας.
ᾠ! ἄφες με νὰ ρίψω τοῦτον τὸν φραγμὸν·
Ἡ πάλλουσα φωνή σου μὲ τὸν παριστᾶ
Ὡς τῆς χρυσῆς σου εὐτυχίας κώλυμα.
Ἄς πέση καὶ οἱ πόθοι μου πληρόνεται.

ΜΥΡ. ᾠ δέσποτα!

ΣΑΡ. ᾠ δέσποτα! ὦ ἄρχων μου!

Αὐτὰ καὶ τὰ τοιαῦτα προσφωνήματα
Ἀκούω κ' ἔμπροσθέν μου ὅλοι τρέμουσι.
Ποτὲ δὲν ἀτενίζω τι μειδίαμα
Ἐκτὸς ἐν μέσῳ συμποσίου φωτεινοῦ,
Εἰς ὃ ἡ μέθη πάντας ἴσους καθιστᾶ
Τοὺς γελωτοποιοῦς μου μὲ ἐμὲ αὐτὸν,
Καὶ ἡ νωθρὰ κραιπάλη ποταπότητα
Μὲ περιβάλλει δούλου. Μύρρα, δύναμαι
Τοὺς τίτλους τοὺς πομπώδεις ν' ἀκροάζωμαι
Καὶ ἄναξ καὶ δεσπότης κ' ἡγεμῶν κλεινὸς
Νὰ λέγωμαι· ὑπῆρχεν ἐποχὴ καθ' ἣν
Εἰς ὅλα ταῦτ' ἀξίαν τιν' ἀπέδιδον,
Ὅποτε παρὰ δούλων τὰ ἐλάμβανον
Καὶ εὐγενῶν τοῦ κράτους καὶ τοῦ θρόνου μου.
Ἄλλ' ὅτε τὰ ἀκούω προφερόμενα
Ἀπὸ τὰ χεῖλη ταῦτα ἅτιν' ἀγαπῶ,
Ἀπὸ τὰ χεῖλη ἅτινα κατέθλιψαν
Τὰ ἰδικά μου, τότε ψῦχος βόρειον
Μὲ περιρρέει ὅλον, τότε αἰσθάνομαι
Τὸ ἐνυπάρχον ψεῦδος εἰς τὸν ὑπατον
Βαθμὸν μου, ὅστις πνίγει πᾶν συναίσθημα

Ἄβρον εἰς τὰς καρδίας τῶν φιλτάτων μου.

Φρονῶ δὲ οὐσιῶδές μου ἀτύχημα,

Ὅτι νὰ θέσω κατὰ γῆς δὲν δύναμαι

Τὴν ὀχληρὰν τιάραν, κ' εἰς τὸν Καύκασον

Νὰ κατοικῶ καλύβην, Μύρρα, μετὰ σοῦ

Καὶ νὰ φορῶ ἀνθέων ἀπλοῦν στέφανον.

ΜΥΡ. Εἶθε νὰ εἶχεν οὕτω !

ΣΑΡ. Πῶς ; αἰσθάνεσαι

Πραγματικῶς σὺ τοῦτο ; καὶ τὸ αἶτιον ;...

ΜΥΡ. Τὸ αἶτιον ; διότι θὰ ἐγνώριζες

Ὅ,τι ποτὲ νὰ μάθης δὲν ἐδύνασο.

ΣΑΡ. Τί τοῦτο ;

ΜΥΡ. Τὴν ἀξίαν τὴν ἀληθινὴν

Καρδίας, ἢ καρδίας γυναικός.

ΣΑΡ. Ἐγὼ

Χιλίας καὶ χιλίας ἐδοκίμασα.

ΜΥΡ. Καρδίας ;

ΣΑΡ. Ναὶ, καρδίας.

ΜΥΡ. Οὐδὲ μίαν κἄν.

Ὁ χρόνος ἴσως δείξῃ τὴν ἀπάτην σου.

ΣΑΡ. Ὁ χρόνος θέλει ἔλθει. Μύρρα, ἄκουσον

Ὁ Σαλημένης πρὸ μικροῦ ἐδήλωσε —

Πῶς καὶ δι' ὅ,τι τοῦτο προεμάντευσεν,

Ὁ Βῆλος, τοῦ μεγάλου τούτου κράτους μου

Καθιδρυτής, τὸ βλέπει ἐμοῦ κάλλιον, —

Ὁ Σαλημένης τέλος μ' ἐφάνέρωσε

Τὸν θρόνον μου ὑπάρχοντα εἰς κίνδυνον.

ΜΥΡ. Καλῶς ποιήσας.

ΣΑΡ. Μύρρα, συμφωνεῖς καὶ σὺ,

Σὺ τὴν ὁποίαν οὗτος κατεφρόνησε

Κ' ἐντεῦθεν ἀποτόμως ἀπεμάκρυνε ;

Δὲν ἔκλαιες ;

- ΜΥΡ. Νὰ κλαίω, νὰ ἐρυθριῶ
Μὲ ἔπρεπε πολλάκις. Καλῶς ἔπραξε
Τὸ νὰ μ' ἐπαναφέρῃ εἰς τὸ χρέος μου.
Περὶ κινδύνων εἶπε ;
- ΣΑΡ. Εἶπε πλάσματα,
Συνωμοσίας Μήδων καὶ κακόηχα
Κινηήματα λαῶν καὶ στρατευμάτων μου
Κ' ἔθνων καὶ δὲν ἤξεύρω ποῖα πράγματα,
Γεννήματα τοῦ σκότους καὶ ἀπόκρυφα.
Τὸν Σαλημένην καὶ τὰς συνηθείας του
Καλῶς γνωρίζεις, εἶναι ἀνὴρ τίμιος.
Ἐν τούτοις, τὰ τοιαῦτα ἄς ἀφήσωμεν
Καὶ περὶ τοῦ νυκτίου συμποσίου μας
Λαλήσωμεν.
- ΜΥΡ. Δὲν εἶναι ὥρα σκέψεως
Περὶ μεσονυκτίων δείπνων. Ἦκουσας
Προσεκτικῶς τοὺς λόγους τοὺς φρονίμους του ;
- ΣΑΡ. Καὶ τί φοβεῖσαι ;
- ΜΥΡ. Φόβον δὲν αισθάνομαι.
Εἶμ' Ἑλληνὶς καὶ φόβον οὐδ' ὁ θάνατος
Μ' ἐμπνέει. Εἶμαι δούλη, καὶ τὴν λύτρωσιν,
ᾧ ἄναξ, δὲν φοβοῦμαι.
- ΣΑΡ. Ἄλλὰ, Μύρρα μου,
Σὲ βλέπω ὠχριῶσαν . . . τρέμεις ;
- ΜΥΡ. Ἄγαπῶ !
- ΣΑΡ. Μὴ καὶ ἐγὼ ἐπίσης μὴ δὲν ἀγαπῶ ;
Σὲ ἀγαπῶ θερμότερον ἢ τὴν ζωὴν,
Ἦ τὸ εὐρύ μου κράτος ἀπειλούμενον
Ἐπὶ ἐπικινδύνων πολεμίων μου
Ἄλλὰ δὲν τρέμω.
- ΜΥΡ. Τοῦτο εἶν' ἀπόδειξις
Ὅτι μικρὰ φροντίζεις καὶ δὲν ἀγαπᾷς

Οὐδὲ τὸν ἑαυτὸν σου, οὐδ' ἐμέ. Φρονῶ
 Ὅτι ὁ τρέφων ἔρωτα ἐγκάρδιον
 Τὸν ἑαυτὸν του πρέπει πρῶτον ν' ἀγαπᾷ
 Πρὸς χάριν τοῦ προσώπου τῆς ἀγάπης του.
 Παράτολμος τοιαύτη καταφρόνησις
 Ζωὴ καὶ στέμμα οὕτω δὲν συμφθείρονται.

ΣΑΡ. Φθείρονται λέγεις ; ποῖος ἡγεμῶν θρασὺς
 Τολμᾷ νὰ ἀνατείνῃ χεῖρα βέβηλον
 Κατὰ τοῦ θρόνου, κατὰ τοῦ προσώπου μου ;

ΜΥΡ. Καὶ τίς φοβεῖται ταύτην τὴν ἀπόπειραν ;
 Ὁ κυβερνῶν ὁπότεν λησμονῆ αὐτὸς
 Αὐτὸν, τίς ἄρα θέλει τὸν ἐνθυμηθῆ ;

ΣΑΡ. Μύρρα !

ΜΥΡ. Μὴ ρίπτῃς βλέμμα κατ' ἐμοῦ ὀργῆς.

Τὰ μειδιάματά σου τόσον συνεχῶς
 Τὸ πρόσωπόν σου, ἄναξ, καθιλάρουναν,
 Ὡστε αὐτά σου τὰ θυμῶδη βλέμματα
 Μὲ φαίνονται σκληρότερα, πικρότερα
 Ἡ ὅλ' αἱ τιμωρίαι ἅς προλέγουσιν.
 Ὑπήκοός σου εἶμαι, δούλη σου ἐγὼ,
 Ἀλλ', ἄνθρωπε, γνωρίζεις, σὲ ἠγάπησα.
 Εἰς ὀλεθρίαν ἔπεσα ἀσθένειαν,
 Εἰ κ' Ἑλληνίς τὸ γένος, εἰ καὶ ἄσπονδον
 Κατὰ τῶν βασιλέων μὲ ἐδίδαξαν
 Νὰ τρέφω μῖσος, δούλη ν' ἀποστρέφωμαι
 Τὰ μισητὰ δεσμά μου, εἰ καὶ Ἴωνίς,
 Ἐπέπρωτό μοι νὰ συλλάβω ἔρωτα
 Ἐγὼ πρὸς ξένον ἄνδρα καὶ βαθύτερον
 Νὰ ταπεινοῦμαι ὑπὸ τῆς ἀγάπης μου
 Ἡ ὑπὸ τοῦ φορτίου τῆς ἀλύσου μου.
 Ἀλλ' ἂν ὁ ἔρωσ οὗτος κατεδάμασε
 Τὴν πρώτην ἐμοῦ φύσιν καὶ μ' ἐδούλωσε,

Δὲν πρέπει ν' ἀπολαύσω τὸ προνόμιον
 Τοῦ νὰ σὲ σώσω ;

ΣΑΡ. Κάλλος προσφιλέστατον,
 Ἐμὲ νὰ σώσης; μόνον ἔρωτα ζητῶ
 Καὶ ὄχι σωτηρίαν.

ΜΥΡ. Ἡ ἀσφάλεια
 Δὲν εἶναι ὅπου ἔρωσ δὲν εὐρίσκεται.

ΣΑΡ. Περὶ τοῦ γυναικείου λαλῶ ἔρωτος.

ΜΥΡ. Ἀπὸ τὸ στήθος γυναικὸς ἐπήγασεν
 Ἡ ὑπαρξίς σου, καὶ τὰς πρώτας λέξεις σου
 Σ' ἐδίδαξαν τὰ χεῖλη γυναικὸς. Αὐτὴ
 Τὰ πρώτα δάκρυά σου ἀπεξήρανε,
 Αὐτὴ τὰ τελευταῖά σου στενάγματα
 Ἀκούει, ὅταν ἄνδρες ἀποστρέφονται
 Τὴν εὐτελεῖ φροντίδα τοῦ ν' ἀκούωσι
 Μὲ προσοχὴν τὴν ὥραν τὴν πανύστατον
 Ἐκείνου ὅστις ἦτο αὐτῶν κύριος !

ΣΑΡ. Θυγάτηρ Ἰωνίας, κόρη εὐγλωττος,
 Ὡς μουσικὴ οἱ λόγοι σου ἀκούονται,
 Καὶ τ' ἄσματα ἐκεῖνα μ' ἐνθυμίζουσι
 Ποῦ μ' ἔψαλλες ἐνίοτε καὶ μ' ἔλεγες,
 Ὅτι αὐτὰ ὑπάρχουσιν ἐντρύφημα
 Τῆς γῆς τῆς μακρυνῆς τῶν προπατόρων σου,
 Ἀλλὰ μὴ κλαίης, πράϋνε τὴν λύπην σου.

ΜΥΡ. Δὲν κλαίω, ἀλλὰ μόνον σὲ παρακαλῶ
 Μὴ μ' ἀναφέρης τι περὶ γονέων μου
 Οὐδὲ περὶ πατρίδος.

ΣΑΡ. Ὅμως συνεχῶς
 Περὶ αὐτῶν λαλεῖς σύ.

ΜΥΡ. Ἀληθέστατον.
 Τὰ χεῖλη τὴν μεγάλην τοῦ νοῦ μέριμναν
 Προδίδουσι πολλάκις· ἀλλὰ ἄλλος τις

Περὶ Ἑλλάδος ὅταν μὲ λαλῆ, σκληρῶς
Μὲ τραυματίζει.

ΣΑΡ. Ὅθεν πῶς, ὡς ἔλεγες,
Σὺ ἤθελες μὲ σώσει ;

ΜΥΡ. Ἄν σ' ἐδίδασκον
Νὰ σώσης τὴν ζωὴν σου καὶ τὸ κράτος σου
Ἐκ τῶν δεινῶν κινδύνων. Πάντων χεῖριστος
Ὁ πόλεμος ὁ φλέγων στήθη ἀδελφῶν.

ΣΑΡ. ὦ Μύρρα, ἐγὼ πάντα μισῶ πόλεμον·
Τοὺς φίλους τῶν πολέμων ἀποστρέφομαι,
Κ' ἐν μέσῳ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν ἡδονῶν
Διάγω· τί νὰ πράξω ἄλλο δύναμαι ;

ΜΥΡ. Κατὰ τὰς δόξας τῶν ἀνθρώπων, ἄφευκτος
Ἵπάρχει τοῦ πολέμου ἢ ἐπίδειξις,
Καὶ ἀναγκαία συνεχῶς καθίσταται,
Διότι ἐνισχύει τὴν συντήρησιν
Τῶν δώρων τῆς εἰρήνης, καὶ ἐνίοτε
Ἄρμόζει εἰς μονάρχην ἐκ τοῦ θρόνου του
Τὸν φόβον νὰ ἐμπνέῃ ἢ τὸν ἔρωτα.

ΣΑΡ. Καὶ ὅμως ποτὲ ἄλλο δὲν ἐνέπνευσα
Εἰμὴ τὸ τελευταῖον.

ΜΥΡ. Δι' ὃ, δέσποτα,
Στερεῖσαι καὶ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεύτερον.

ΣΑΡ. Σὺ, Μύρρα, λέγεις τοῦτο ;

ΜΥΡ. Ἄ ! λανθάνεσαι.

Ἐνόουν ἤδη τῶν λαῶν τὸν ἔρωτα,
Αὐτοαγάπην ἀληθῶς σημαίνοντα·
Αὐτὸν ἀπολαμβάνει ὅστις τοὺς λαοὺς
Κατέχ' ὑπὸ τὸ κράτος φόβου ἔμφρονος,
Κ' ὑπὸ τῶν νόμων τὴν ἐπιρροήν, χωρὶς
Ἐν τούτοις νὰ τοὺς θλίβῃ, ἢ τοῦλάχιστον
Χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν ὅτι θλίβονται.

Ἐὰν δὲ συμβῆ τοῦτο, νὰ γνωρίζωσι
 Τὸ βάρος τοῦ ζυγοῦ των νὰ βαστάζωσι,
 Φρονούντες ὅτι τοῦτο εἶν' ἐπάναγκες,
 Ἴν' ἄλλον ζυγὸν χεῖρον' ἀποφύγωσι,
 Τὸν τῶν παθῶν των. Πάντοτε ἐνόμιζον,
 Ὅτι μονάρχης δειπνῶν, μέθης, βακχικῶν
 Ὅργίων καὶ ἀνθέων καὶ εὐθυμιῶν,
 Ποτὲ ἐπὶ γῆς δόξαν δὲν διέχυσε.

ΣΑΡ. Καὶ τί εἶναι ἡ δόξα;

ΜΥΡ. Τοὺς προγόνους σου
 Θεοὺς ἐρώτα.

ΣΑΡ. Δὲν μοὶ ἀποκρίνονται.
 Οἱ ἱερεῖς λαλοῦσιν ἐξ ὀνόματος
 Αὐτῶν, ὅποτε νέος φόρος δίδεται
 Εἰς τοὺς ναοὺς των.

ΜΥΡ. Τότε ἀναδίφησον
 Τὰ χρονικὰ ἐκείνων τῶν περιφανῶν
 Ἄνδρῶν, οἵτινες ἴδρυσαν τὸ κράτος σου.

ΣΑΡ. ὦ Μύρρα, ἀλλὰ πόσος ῥύπος αἵματος
 Αὐτὰ καλύπτει, ὥστε εἶν' ἀδύνατον
 Νὰ τ' ἀναγνώσω. Ὅμως τί μὲ ἀπαιτεῖς;
 Τί κράτος ἐστηρίχθη εἰς τὰς βάσεις του;
 Πρὸς τί νὰ πλάττω ἄλλα;

ΜΥΡ. Τὸ σὸν φύλαττε!

ΣΑΡ. Ἄς ἔχω τ' ἀγαθὰ αὐτοῦ τούλάχιστον.
 Καιρὸς δὲ εἶναι τώρα νὰ ὑπάγωμεν
 Εἰς τοῦ Εὐφράτου τὰ λαμπρὰ σκηνώματα.
 Ἡ γλαφυρὰ γαλαία εἶναι ἔτοιμος,
 Καὶ ἡ θολία ἤδη, πρὸς ὑποδοχὴν
 Ἡμῶν εὐτρεπισθεῖσα, θέλει ἐνδυθῆ
 Τοσοῦτον φῶς καὶ κάλλος, ὥστ' ἀντίζηλον
 Ἄστέρᾳ οἱ ἀστέρες οἱ ῥιράνιοι

Αὐτὴν θὰ θεωρήσωσιν, ὦ Μύρρα μου,
 Κ' ἡμᾶς τοὺς συνελθόντας τὰ μεσάνυχτα
 Εἰς δεῖπνον ἀνθοστέπτους, νέα . . .

ΜΥΡ.

Θύματα!

ΣΑΡ.

Οὐχί, ἀλλ' ἡγεμόνας, ἀλλὰ βασιλεῖς,
 Ποιμένας τῶν αἰώνων τῶν πατριαρχῶν.
 Ἐκεῖν' οἱ ἡγεμόνες δὲν ἐγνώριζον
 Λαμπρότερ' ἄλλα τότε διαδήματα,
 Εἰμὴ τὰς ἀνθοδέσμας τῆς ἀνοίξεως·
 Οἱ θρίαμβοὶ των ἦσαν πανευφρόσυνοι,
 Ἄναίμακτοι, ἀδάκρυτοι ὑπάγωμεν.

ΣΚΗΝΗ Γ΄ ΠΑΝΙΑΣ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

ΠΑΝ.

ᾠ! ζήτω, ζήτω ὁ μονάρχης πάντοτε!

ΣΑΡ.

Συγχρόνως ἡ ζωὴ του μὲ τὸν ἔρωτα
 Ἄς φύγη. Πόσον, πόσον ἀποστρέφομαι
 Τὴν γλῶσσαν ταύτην, ἣτις τὴν ζωὴν ἡμῶν
 Ψευδῆ καταδεικνύει, κολακεύουσα
 Τὴν κόριν μὲ ἐλπίδα ἀναλλοίωτον.
 Λοιπὸν, Πανία, λέγε.

ΠΑΝ.

Μὲ διέταξεν

Ὁ Σαλημένης, ἄναξ, τὴν παράκλησιν
 Αὐτοῦ νὰ σὲ κομίσω πάλιν. Σήμερον
 Τοῦλάχιστον δὲν θέλεις τὰ ἀνάκτορα
 Ἄφήσει, καὶ ὁπόταν ἔλθῃ ἔξωθεν
 Ὁ στρατηγός, θὰ εἶπῃ εἰς τὸν ἄνακτα
 Τοὺς λόγους τοῦ μεγάλου του τολμήματος.

ΣΑΡ.

Πῶς; ἀπὸ πῶρα θέλουσιν εἰς κράτησιν
 Ἰδίαν νὰ διάγω; Μὴ αἰχμάλωτος
 Κατέστην ἤδη; Μὴ δὲν θέλουσι
 Τὰς αὔρας ν' ἀναπνέω τ' οὐρανοῦ; Εἶπέ
 Εἰς τὸν σατράπην Σαλημένην, ὅτι ἂν
 Καὶ ὅλοι οἱ Ἀσσύριοι συνέλθωσι

Πολιορκοῦντες ταῦτα τὰ ἀνάκτορα,
 Ὅτι θέλω ἐξέλθει πάλιν ἄφοβος.

ΠΑΝ. Ναί, θέλω ὑπακούσει, βασιλεῦ, ἀλλά...

ΜΥΡ. ὦ! ἄκουσον· ἡμέρας καὶ περιστροφάς
 Σελήνης πολλάς, ἄναξ, τούτων ἔνδοθεν
 Τῶν ἀνακτόρων μαλακῶς ἐπέρασας
 Ἐξηπλωμένος εἰς μετάξης στρώματα,
 Μὴ θέλων εἰς τὰ πλήθη νὰ ἐμφανισθῆς,
 Στερῶν τοὺς ὑπηκόους σου τῆς θεάς σου,
 Ἐγκαταλείπων ὅλους τοὺς σατράπας σου
 Ἄνευ οἰκίας, ἄνευ ἐξετάσεως,
 Καὶ τῶν θεῶν τὰ ἔδη ἄνευ τελετῶν,
 Καὶ λησμονῶν τὰ πάντα, διαμένοντα
 Ἐν ἀναρχίᾳ, μέχρις οὗ ἐφαίνοντο
 Τὰ πάντα εἰς τὸ κράτος σου κοιμώμενα
 Πλὴν τοῦ κακοῦ, καὶ τώρα δυσκολεύεσαι
 Ἡμέραν μίαν μόνην νὰ προφυλαχθῆς,
 Ἡμέραν μίαν μόνην, ἥτις πέπρωται
 Νὰ σὲ λυτρώσῃ ἴσως; Τί; δὲν δύνασαι
 Εἰς τοὺς ὀλίγους, ὅσοι σὲ ἀπέμειναν
 Πιστοὶ, ν' ἀφιερῶσῃς τινὰς ὥρας σου
 Πρὸς χάριν των, πρὸς χάριν σοῦ καὶ τῆς κλεινῆς
 Προγονικῆς σου γενεᾶς, πρὸ πάντων δὲ
 Πρὸς χάριν τῶν υἱῶν καὶ κληρονόμων σου;

ΠΑΝ. Εἶν' ἀληθές, μονάρχα· πρὸς τὴν μέριμναν,
 Μεθ' ἧς κατεπειγόντως μὲ ἀπέστειλεν
 Ὁ στρατηγὸς ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ
 Προσώπου σου, ὀφείλω τὴν ἀδύνατον
 Φωνὴν μου νὰ ἐνώσω μετὰ σεβασμοῦ.

ΣΑΡ. Ἡ γνώμη μου ὑπάρχει ἀμετάτρεπτος.

ΜΥΡ. Ἄ! μείνον ἐν ὀνόματι τοῦ κράτους σου.

ΣΑΡ. Ἐξέλθωμεν.

- ΠΑΝ. ὦ ἀναξ, ἐν ὀνόματι
 Ἐπάντων τῶν φρονίμων ὑπηκόων σου,
 Καὶ τῶν πιστῶν σου δούλων, οἵτινες εὐθύς
 Περὶ σὲ θέλουν δράμει καὶ τὰ τέκνα σου!
- ΣΑΡ. Πεφοβισμένης φαντασίας πλάσματα
 Φρονῶ τοὺς λόγους τούτους. Ποῦ ὁ κίνδυνος;
 Τοῦ Σαλημένου εἶναι ἐφευρέματα·
 Τὸν ζῆλόν του νὰ δείξῃ ἐπεχείρησε,
 Καὶ ὅτι τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ ἔχομεν.
- ΜΥΡ. Σ' ὀρκίζω εἰς πᾶν ὅ,τι ἔχεις ἔνδοξον
 Καὶ δίκαιον, τὴν γνώμην ταύτην δέχθητι.
- ΣΑΡ. Εἰς αὔριον τὸ πρᾶγμ' ἄς ἀναβάλωμεν.
- ΜΥΡ. Τὴν νύκτα ταύτην ἴσως καὶ ὁ θάνατος...
- ΣΑΡ. Ἄς ἔλθῃ καὶ ὁ θάνατος αὐτόκλητος,
 Ἄς ἔλθῃ ἐν τῷ μέσῳ τῆς τραπέζης μας
 Καὶ τῶν τερπνῶν ἀσμάτων καὶ τοῦ ἔρωτος·
 Ἄς πέσω ὡς τὸ ἄνθος τὸ δρεπόμενον·
 Καλῆτερος τοιοῦτος εἶναι θάνατος
 ἢ μαρασμὸς βραδύπους.
- ΜΥΡ. Λοιπὸν, δέσποτα,
 Οἱ λόγοι οὗτοι, οἵτινες ἐδύναντο
 Μονάρχην νὰ ὠθήσωσιν εἰς πράγματα,
 Δὲν θέλουσι σὲ πείσει δεῖπνον μάταιον
 Νὰ παραβλέψῃς;
- ΣΑΡ. Ὅχι.
- ΜΥΡ. Κἂν πρὸς χάριν μου
 Λοιπὸν παραίτησέ το.
- ΣΑΡ. Τί; πρὸς χάριν σου;
- ΜΥΡ. Παρὰ τοῦ βασιλέως εἴποτε ἐγὼ
 Τῶν Ἀσσυρίων χάριν ἐπεζήτησα,
 Ἴδου ἡ χάρις αὕτη.
- ΣΑΡ. Καὶ τὸ κράτος μου

Ἐὰν ἐζήτεις, Μύρρα, σὲ τὸ ἔδιδον·
 Πρὸς χάριν σου ἐνδίδω. Τώρα ὑπαγε,
 Πανία.

ΠΑΝ. Ὑπακούω (φεύγει).

ΣΑΡ. Μύρρα! ἄπορον
 Τῆς παρακλήσεώς σου καὶ ἐπιμονῆς
 Τὸ αἴτιον.

ΜΥΡ. Αὐτὴ ἢ σὴ ἀσφάλεια,
 Κ' ἢ βεβαιότης ὅτι μέγας κίνδυνος
 Τὸν συγγενῆ σου Σαλημένην ὤθησεν
 Εἰς ταύτην τὴν ἐπίμονον παρακλήσιν.

ΣΑΡ. Ἄλλ' ὅμως δὲν φοβοῦμαι ἐγὼ κίνδυνον·
 Πῶς σὺ φοβεῖσαι;

ΜΥΡ. Ἐπειδὴ σὺ ἄφοβος
 Ὑπάρχεις, κ' ἐγὼ τρέμω ὑπὲρ σοῦ.

ΣΑΡ. Ἄλλ' αὔριον
 Θὰ μειδιᾷς πρὸς ταῦτά σου τὰ φόβητρα.

ΜΥΡ. Ἄλλ' ἂν ἐπέλθῃ, δέσποτα, ἀπώλεια,
 Ἐγὼ θὰ ἦμαι ὅπου παύουν οἱ κλαυθμοί,
 Καὶ τοῦτο προτιμῶ ἢ τὸ μειδιάμα·
 Σὺ δέ;

ΣΑΡ. Ἐγὼ θὰ ἦμαι ὡς καὶ πρότερον
 Μονάρχης.

ΜΥΡ. Ποῦ;

ΣΑΡ. Ποῦ; Ὅπου ἢ Σεμίραμις
 Καὶ ὁ Νεβρώδ καὶ Βῆλος. Ἡ ἐν Νινευῆ
 Θὰ ἦμαι μόνος ἄρχων, ἢ ἀλλοῦ μ' αὐτούς.
 Ἄλλ' ὅ,τι ἂν ἢ Τύχη μ' ἐπλασεν, αὐτὴ,
 Αὐτὴ νὰ μ' ἐξοντώσῃ πάλιν δύναται·
 Ἄλλ' ὅ,τι εἶμαι, εἶμαι, ἢ μηδέν μισῶ
 Τὴν ἐξηυτελισμένην ζωὴν.

ΜΥΡ. Πάντοτε

Ἐὰν ἐφρόνεις οὕτω, τίς ἐδύνατο
 Τὴν σὴν νὰ μελετήσῃ καὶν ταπεινώσιν;

ΣΑΡ. Καὶ τίς μελετᾷ τοῦτο;

ΜΥΡ. Δὲν ὑπονοεῖς

Οὐδένα;

ΣΑΡ. Κατασκοπού ἔργον εἶν' αὐτό·

Ἄλλὰ τὰς πολυτίμους στιγμὰς χάνομεν
 Εἰς λήρους καὶ εἰς φόβητρα ἀνύπαρκτα. —

Ἄς ἔλθουν τινὲς δοῦλοι. — Ἐτοιμάσατε
 Ταχέως τώρα τοῦ Νεβρώδ τὴν αἴθουσαν·
 Ἐκεῖ τὴν νύκτα ταύτην θὰ δειπνήσωμεν·

Ἐὰν εἰς εἰρκτὴν πρέπη τὰ ἀνάκτορα
 Νὰ τρέψωμεν, τοῦλάχιστον ἄς φέρωμεν
 Τὰ αὐστηρὰ δεσμά μας εὐωχούμενοι·

Ἐὰν μᾶς ἐμποδίζεται ὁ εὐδросος
 Εὐφράτης κ' ἢ θολία ἢ ἑαρινή,
 Τὰς ἰλαράς του ὄχθας καλλωπίζουσα,
 Ἐδῶ τὴν νύκτ' ἀφόβως ἄς διέλθωμεν.

(Ἐξέρχεται ὁ Σαρδανάπαλος.)

ΣΚΗΝΗ Δ΄. ΜΥΡΡΑ. (μόνη.)

Πῶς ἀγαπῶ αὐτὸν ἐγὼ τὸν ἄνθρωπον;

Αἱ κόραι τῆς πατρίδος μου εἰς ἤρωας

Τὸν νεαρόν των ἔρωτα προσφέρουσι.

Δὲν ἔχω, φεῦ! πατρίδα· τὸ πᾶν ἔχασεν

Ἡ δούλη, ἐκτὸς μόνον τὰς ἀλύσους τῆς.

Τὸν ἀγαπῶ· τὸ ν' ἀγαπῶμεν ὄντινα

Ποσῶς δὲν ἐκτιμῶμεν, εἶναι τῆς μακρᾶς

Ἀλύσου μας ὁ κρίκος ὁ βαρύτατος.

Ἄλλὰ ἐγγίξ' ἡ ὥρα καθ' ἣν ἔρωτα

Θέλει ζητεῖ παρ' ἄλλων, καὶ ψυχρότητα

Θέλει παντοῦ εὐρίσκει· χαμερπέστερον

Νὰ τὸν ἐγκαταλείψω τώρα φαίνεται,
 Ἡ ὅσον ἤθελ' εἶσθαι προτιμότερον,
 Κατὰ τὰς δοξασίας τῆς πατρίδος μου,
 Ἐὰν ἐπὶ τοῦ θρόνου του καθήμενον
 Τὸν ἔσφαζον ὡς θῦμα περιθέατον.
 Ἀλλὰ οὐδὲν τοιοῦτον ἐγὼ πέπρωται
 Νὰ πράξω. Νὰ τὸν σώσω ἂν μ' ἐδίδετο,
 Αὐτὸν δὲν θὰ ἠγάπων περισσότερο,
 Ἀλλ' ἐμαυτήν. Νὰ πράξω τοῦτο χρεωστῶ,
 Διότι τὴν ψυχὴν μου ἐταπείνωσα,
 Ἀφότου τὸν φιλήδονον ἠγάπησα
 Καὶ ξένον τοῦτον ἄνδρα. Καὶ θερμότερον
 Τὸν ἀγαπῶ, διότι τὸν μισοῦν οἱ βάρβαροι,
 Οἱ φυσικοὶ τοῦ ἔθνους μου πολέμιοι.
 Ἐὰν ἐξύπνων ἓνα εἰς τὸ στήθός του
 Σπινθῆρα, ἐξ ἐκείνων οἵτινες ποτὲ
 Ἐθερμαῖνον τοὺς Φρύγας, ὅτε μεταξὺ
 Τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ τῶν Τρωϊκῶν τειχῶν
 Ἐμάχοντο, ἢ νίκη θὰ τὸν ἔστεφε,
 Καὶ τοὺς βαρβάρους ὄχλους θὰ κατέστρεφε.
 Μὲ ἀγαπᾷ, τὸν ἀγαπῶ ἐλεύθερον
 Ἐλαττωμάτων θέλει τὸν δεσπότην της
 Ἡ δούλη ἢ ἐρῶσα· ἀλλ' ὑπάρχει τις
 Ὀδὸς εἰς σωτηρίαν. Ἄν δὲν δύναμαι
 Ἐγὼ νὰ τὸν διδάξω πῶς νὰ κυβερνᾷ,
 Ἴσως τὸν δείξω τίνι τρόπῳ δύναται
 Τὸν θρόνον του ν' ἀφήσῃ ἀξιοπρεπῶς! (6)

(Ἐξέρχεται).



ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ.

Πυλῶν τῆς αὐτῆς αἰθούσης τῶν ἀνακτόρων.

ΣΚΗΝΗ Α. ΒΕΛΕΣΙΣ. (μόνος.)

Ὁ ἥλιος βαδίζει πρὸς τὴν δύσιν του,
Καὶ δύνει βραδυπόρως, ὡς μοι φαίνεται·
Τὰ τελευταῖα ἤδη ρίπτει βλέμματα,
Καὶ τελευταῖον οὕτως ἀποχαιρετᾷ
Τῆς Ἀσσυρίας τὸ κλεινὸν βασίλειον·
Ἐν μέσῳ τῶν συννέφων τὰς ἀκτῖνάς του
Ἐρυθροτέρας χύνει. Ὁμοιάζουσι
Τὸ αἶμα ὅπερ αὐταὶ προαγγέλλουσιν.
ὦ ἥλιε τοξεύων τὰς ἐσχάτας σου
Ἀκτῖνας, καὶ ἀστέρες ἀνατέλλοντες!
Τοῦ βίου μου ὑπήρξατε σπουδάσματα.
Ἐὰν οὐχὶ εἰς μάτην σᾶς ἐσπούδασα,
Κ' εἰς πάσας τὰς ἀκτῖνάσας ἀνέγνωσα
Τῶν τροχιῶν σας τὰ σεπτὰ θεσπίσματα,
Περιποιοῦντα φρίκην εἰς τὸ μέτωπον
Αὐτοῦ τοῦ χρόνου, ὅστις φέρει ἐπὶ γῆς
Τὰς τύχας τῶν ἐθνῶν, ἡ ὥρα ἔφθασεν,
Ἡ ὥρα ἡ ἐσχάτη τῆς μακρᾶς ζωῆς
Τῆς Ἀσσυρίας. Πόσον αὕτη ἤρεμος
Διατελεῖ ἐν τούτοις! Ἐπρεπε σεισμὸς,
Τῆς τηλικαύτης πτώσεως προάγγελος,
Νὰ ἔλθῃ ταύτην φέρει θέρους ἥλιος·

Τὸ βλέμμα τοῦ Χαλδαίου, τοῦ γινώσκοντος
 Τὴν τῶν ἀστέρων γλῶσσαν, εὐκρινέστατα
 Εἰς τὴν σελίδα βλέπει τὴν αἰώνιον
 Τοῦ δίσκου του τὸ τέλος παντὸς πράγματος,
 Ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς αἰώνιον.
 ὦ ἥλιε ἀλάνθαστε! ὦ φλογερὸν
 Μαντεῖον παντὸς ζῶντος, καὶ πηγὴ ζωῆς,
 Καὶ τοῦ δοτῆρος ταύτης λαμπρὸν σύμβολον!
 ὦ! διὰ τί ὑπάρχεις δεινῶν ἄγγελος;
 Καὶ διὰ τί δὲν φέρεις μᾶλλον εἰς ἡμᾶς
 Ἡμέρας ἐφαμίλλους τῆς ἐνδόξου σου
 Ἀνατολῆς ἐκ βάθους τοῦ Ὠκεανοῦ;
 Ἡ διὰ τί τὸ ἔρεβος τοῦ μέλλοντος
 Ἀκτὶς φαιδρᾶς ἐλπίδος δὲν διέρχεται,
 Καθὼς διαπερῶσι τὰ ὀργίλα σου
 Καὶ πυροβόλα βέλη; Ἄλλ' ἐπάκουσον,
 Ἐπάκουσόν μου· εἶμαι ὁ θεράπων σου,
 Ὁ λάτρης κ' ἱερεὺς σου πιστὸς, ἥλιε.
 Σὲ εἶδα ἀνατέλλοντα καὶ δύοντα·
 Εἰς τὸ ζενίθ σου ἔκλινα τὸ μέτωπον,
 Τὰ ὄμματα νὰ τείνω μὴ τολμῶν πρὸς σέ.
 Ναί, τὴν ἐξέγερσίν σου κατεσκόπευσα,
 Πρὸς σέ τὴν δέησίν μου ἐξαπέστειλα,
 Πρὸς σέ τὰ θύματά μου ἀφιέρωσα,
 Πρὸς σέ τὰς ἀπορίας μου ἀπηύθυνα·
 Τοὺς φόβους μου, τοὺς πόθους πρὸς σέ ἔθεσα,
 Πρὸς σέ τὰς ἐρωτήσεις μου ἀπέτεινα,
 Καὶ τέλος μὲ ἀπέστειλας ἀπόκρισιν.
 Ἀλλὰ αἱ ἀποκρίσεις σου ἐγκλείονται
 Εἰς κύκλον πεπρωμένον. — Δύει! — Ἔδυσε!
 Τῆς καλλονῆς του πάσης τὸ ἀπαύγασμα
 Ἀφῆκεν, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν σοφίαν του,

Εἰς τὴν γοητευμένην δύσιν, τὴν φαιδρῶς
 Συλλέγουσαν τὰ ἄνθη τοῦ πεσόντος του
 Στεφάνου. Τί, ἐν τούτοις, εἶν' ὁ θάνατος
 Τσοῦτον πλήρης δόξης; Εἶναι δύσιν τις.
 Καὶ οἱ θνητοὶ λογίζονται μακάριοι,
 Μὲ τοὺς θεοὺς ὁπότεν ὁμοιάζωσιν
 Ἐπὶ τῆς παρακμῆς των.

ΣΚΗΝΗ Β΄. ΑΡΒΑΚΗΣ ΚΑΙ ΒΕΛΕΣΙΣ.

ΑΡΒ.

Πῶς, ὦ Βέλεσι,

Ἐπάρχεις βυθισμένος εἰς τὴν δέσην;
 Προσέχων λοιπὸν ἴσως ἐδῶ ἴστασαι,
 Ἴνα παρατηρήσης τὸν κρυπτόμενον
 Θεὸν σου εἰς τὰ πλάτη ἔτι ἀφανοῦς
 Ἡμέρας; ἀλλ' ἡμεῖς ἀνάγκην ἔχομεν
 Νυκτὸς, καὶ ἡ νύξ ἦλθε.

ΒΕΛ.

Πλὴν δὲν ἔφυγεν.

ΑΡΒ.

Ἄς προχωρήσῃ ἔτοιμοι συνήλθομεν.

ΒΕΛ.

Ναί, εἴθε νὰ παρήρχετο.

ΑΡΒ.

Ὁ ἄξιος

Προφήτης ἀμφιβάλλει, ὅτε οἱ λαμπροὶ
 Ἄστéρες λαμπρὰν νίκην προαγγέλλουσιν;

ΒΕΛ.

Ἀμφίβολος ἡ νίκη δὲν μὲ φαίνεται,
 Ἄλλὰ ὁ νικητής.

ΑΡΒ.

Ἡ ἐπιστήμη σου

Ἄς λύσῃ τοῦτο. Μάθε δὲ ὡς βέβαιον,
 Ὅτι τοσαύτας λόγχας προητοίμασα
 Ἀποστιλβούσας, ὥστε θ' ἀμαυρώσωσι
 Τοὺς φωτεινοὺς συμμάχους, τοὺς πλανήτας σου.
 Τὰ σχέδιά μας ὅλα ἠσφαλίσθησαν,
 Δὲν ἀπειλοῦνται. Ἦδη πλέ' εἰς ἡδονὰς
 Μετὰ τῶν θηλυκῶν του ὀπαδῶν αὐτὸς

Ὁ θηλυδρίας ἀναξ. Τὸ συμπόσιον
 Διέταξε νὰ γίν' εἰς τὴν θολίαν του·
 Ἡ πρώτη δὲ φιάλη, ἥ θὰ κενωθῆ
 Ὑπὸ αὐτοῦ, θὰ ἦναι τὸ ποτήριον
 Ὁ μέλλει νὰ κενώσῃ ἤδη ἔσχατον
 Ἡ τοῦ Νεβρώδ' ἀρχαία γενεά.

ΒΕΛ. Ἄλλὰ

Γενναία ἦτο.

ΑΡΒ. Τώρα πλὴν παρήκμασε
 Κ' εἰς ἀναζώωσίν της ἐργαζόμεθα.

ΒΕΛ. Γνωρίζεις καλῶς τοῦτο;

ΑΡΒ. Ἦτο θηρευτῆς

Τῆς γενεᾶς ὁ πρῶτος θεμελιωτῆς,
 Ἐγὼ δὲ, στρατιώτης· τί φοβοῦμεθα;

ΒΕΛ. Τὸν στρατιώτην.

ΑΡΒ. Καὶ τὸν ἱερέα, τί;
 Ἐὰν ἐφρόνεις οὕτως ἢ φρονεῖς, εἰπέ,
 Πῶς δὲν ἀπομακρύνεις τὸν μονάρχην σου
 Ἀπὸ τὰς ἀναρίθμους παλλακίδας του;
 ὦ! διὰ τί ἐγείρεις τὴν ἀνδρίαν μου,
 Καὶ μὲ ὠθεῖς εἰς ταύτην τὴν ἀπάφασιν,
 Εἰς ἣν σὺ καὶ ἐγὼ εἴμεθα μέτοχοι;

ΒΕΛ. Ἴδὲ, ἰδὲ τὸν οὐρανόν.

ΑΡΒ. Τὸν θεωρῶ.

ΒΕΛ. Τί βλέπεις;

ΑΡΒ. Θέρους λάμπων ἤδη λυκαυγῆς
 Καὶ πλῆθος μέγ' ἀστέρων.

ΒΕΛ. Κ' ἐν τῷ μέσῳ των
 Δὲν βλέπεις τὸν λαμπρότερον κ' ἑωθινόν;
 Τὸ στίλβον φῶς του τρέμει, ὥσει ἔμελλε
 Ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ στερεώματος.

ΑΡΒ. Λοιπόν;

ΒΕΛ. Εἶν' ὁ ἀστήρ σου ὁ γενέθλιος.
 ΑΡΒ. (Θέτων τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς λαβίδος τοῦ ξίφους του)
 Ἐντὸς τῆς θήκης ταύτης εἶναι τ' ἄστρον μου.
 Ἡ λάμψις του τὴν λάμψιν καὶ τῶν κομητῶν
 Θὰ ἀμαυρώσῃ. Τώρα ἄς λαλήσωμεν
 Πῶς πρέπει τὰς προρρήσεις τῶν ἀστέρων σου
 Ἀληθινὰς, δικαίας ν' ἀποδείξωμεν.
 Ἐὰν μᾶς στέψ' ἡ νίκη, οἱ ἀστέρες σου
 Ναοὺς θὰ ἔχουν, μάντεις, ἱερεῖς, καὶ σὺ
 Ἀρχιερεὺς θὰ ᾔσαι τούτων τῶν θεῶν·
 Δικαίους ἐγὼ εὔρον αὐτοὺς πάντοτε,
 Καὶ, κατ' αὐτοὺς, ὑπάρχει γενναιότατος
 Ὁ πλήρης εὐλαθείας.

ΒΕΛ. Ναὶ, καὶ, κατ' αὐτοὺς,
 Οἱ πλήρεις εὐλαθείας εἶναι κράτιστοι.
 Μὲ εἶδες πότ' ἐν ὥρᾳ μάχης ρίψασπιν;
 ΑΡΒ. Τῆς Βαβυλωνῶνος εἶσαι στρατηγὸς δεινός,
 Καθὼς εἰς τῶν Χαλδαίων εἶσαι ἔμπειρος
 Τὴν μάθησιν. Ἄλλ' ἤδη ἄρα ἄφινες
 Τὸ σχῆμα τοῦ προφήτου, καὶ ἐγίνεσο
 Πολεμιστής;

ΒΕΛ. Πῶς ὄχι καὶ ἀμφότερα;
 ΑΡΒ. Καλήτερον ἄλλ' ἤδη μικρὸν πρόκειται
 Τὸ ἔργον μας, κ' αἰσχύνην φέρ' εἰς νικητὴν
 Ὁ γυναικεῖος οὗτος, φίλε, πόλεμος.
 Τὸ νὰ καταβιβάσω ἐκ τοῦ θρόνου του
 Διματηρὸν δεσπότην, γαῦρον, ἄλκιμον,
 Κ' ἐκ τοῦ συστάδην μάχην νὰ συνάψωμεν,
 Αὐτὸ εἶναι βεβαίως ἔργον ἥρωος,
 Νὰ πέσ' ἢ νὰ νικήσῃ· πλὴν τὸ ξίφος μου
 Νὰ σύρω καθ' ἑνὸς μεταξοσκώληκος,
 Καὶ νὰ ἀκούσω τὴν φωνὴν του θνήσκοντος;...

- ΒΕΛ. Μὴ φρόνει τὰ τοιαῦτα· ἔσο βέβαιος
 Ὅτι ἐντός του ἔχει πῦρ τι κρύφιον,
 Ὅπερ ἐγείρει ἴσως τὴν ἀνδρίαν σου.
 Ἄλλ' ἂν τοιοῦτος ἦναι, οἶον τὸν φρονεῖς,
 Οἱ φύλακές του εἶναι στερεώτατοι,
 Καὶ στρατηγὸν τὸν Σαλημένην ἔχουσι.
- ΑΡΒ. Δὲν θεν' ἀντισταθῶσι.
- ΒΕΛ. Πῶς, ὦ στρατηγέ;
 Δὲν εἶναι στρατιῶται;
- ΑΡΒ. Εἶναι ἀληθές,
 Καὶ στρατιώτου χρεῖαν ἔχουν ἄρχοντος.
- ΒΕΛ. Ὁ Σαλημένης εἶναι ἀνδρειότατος.
- ΑΡΒ. Ἄλλ' ὄχι καὶ μονάρχης. Τὸν ἀβρότατον
 Μονάρχην ἀποστρέφεται ὡς ἔνοχον
 Καὶ πρὸς τὴν ἀδελφὴν του τὴν βασίλισσαν
 Ψυχρόν. Μισεῖ καὶ φεύγει τὰ συμπόσια.
- ΒΕΛ. Ἄλλὰ δὲν ἀποφεύγει τὰ συμβούλια.
- ΑΡΒ. Ἄλλὰ εὕρισκει πάντοτ' ἐναντίωσιν.
 Τί ἄλλο δεῖγμα θέλεις καθαρώτερον,
 Ὅπως αὐτὸν ἐκλάβης ἀποστάτην του;
 Ἴδου μωρὸς μονάρχης, εἰς τὸ γένος του
 Προστρίβων ἀτιμίαν, καὶ ἀλάνθαστον
 Εὕρισκων πανταχόθεν δυσαρέσκειαν.
 Λοιπὸν πρὸς τὴν ἰδίαν του ἐκδίκησιν,
 Ὡς βλέπεις, ἐργαζόμεθα ἀμφότεροι.
- ΒΕΛ. Ἄλλ' εἴθε τὰ αὐτὰ νὰ ἐστοχάζετο,
 Ἄλλ' ἀμφιβάλλω.
- ΑΡΒ. Ἦδη ἄς φροντίσωμεν
 Τὸ βάθος τῶν βουλῶν του νὰ γνωρίσωμεν.

ΣΚΗΝΗ Γ. ΒΑΔΕΑΣ καὶ οἱ ἀνωτέρω.

- ΒΑΔ. Σατραπάι! τοῦ μονάρχου φέρω πρόσταγμα.

Εἰς τῆς νυκτὸς σᾶς κράζει τὸ συμπόσιον.

ΒΕΛ. Εἰς τὴν θολίαν;

ΒΑΛ. Ὅχι· εἰς τ' ἀνάκτορα.

ΑΡΒ. Τοιοῦτο δὲν ὑπῆρχε τὸ παράγγελμα.

ΒΑΛ. Παράγγελμα τοιοῦτον τώρα ἔδωκε.

ΑΡΒ. Καὶ ἡ αἰτία;

ΒΑΛ. Εἶναι ὅλως ἄγνωστος.

Ν' ἀποσυρθῶ, σατράπαι, μ' ἐπιτρέπετε;

ΑΡΒ. Μὴ φύγης.

ΒΕΛ. (Τῷ Ἀρβάκη ἰδίᾳ) Ἄς ἀπέλθῃ.

(Τῷ Βαλέᾳ) Ὑπαγε κ' εἰπέ

Πρὸς τὸν μονάρχην τὰς εὐχαριστίας μας,

Καὶ ὅτι τῆς πορφύρας του τὰ κράσπεδα

Ἀσπάζονται, καὶ δέχονται οἱ δοῦλοί του

Νὰ φάγωσι τὸν ἄρτον τῆς τραπέζης του.

Περὶ τὰς μέσας νύκτας;

ΒΑΛ. Ναι, εἰς τοῦ Νεβρώδ

Τὴν αἴθουσαν. Σατράπαι! ταπεινότατος

Ἀναχωρῶ θεράπων. (ἀποσύρεται.)

ΑΡΒ. Τὴν αἰφνίδιον

Μεταβολὴν τοῦ τόπου θεωρῶ κακὸν

Σημεῖον. Πρὸς τί ἄρα ἡ μεταβολή;

ΒΕΛ. Καὶ μὴ δὲν μεταβάλλει τὰς ιδέας του

Πολλάκις τῆς ἡμέρας; Ἡ ἀπάθεια

Δὲν εἶναι ἐξαιρέτως ἐθελότροπος,

Καὶ παρασάγγας οὕτω πολὺ πλείονας

Δὲν δαπανᾷ ἢ ὅσους διαβαίνουσιν

Οἱ στρατηγοὶ, ὅποταν τὸν πολέμιον

Εἰς θέσιν ἐπικίνδυνον θηρεύωσιν;

ΑΡΒ. Ἐν τούτοις προετίμα τὴν θολίαν του.

ΒΕΛ. Ἠγάπα παρομοίως τὴν βασίλισσαν,

Ἠγάπησεν ἀπειροὺς παλλακίδας του,

Καὶ πᾶν ἐκτὸς τῆς δόξης καὶ φρονήσεως
Ἦγάπησε.

ΑΡΒ. Καὶ ὅμως μὲ δυσαρεστεῖ
Ἦ ἀλλαγὴ τοῦ τόπου ἢ ἀνέλπιστος.
Κ' ἡμεῖς ἄς μιμηθῶμεν τὸ παράδειγμα.
Ἦ προσβολὴ ἐν μέσῳ τῆς θολίας του,
Ἦπ' αὐλικῶν μεθύσων φρουρουμένης, καὶ
Εἰς θέσιν μοναξίας, ἦτο εὐκολος·
Ἦλλὰ τὸ δῶμα τοῦ Νεβρώδ . . .

ΒΕΛ. Ὁ ἄφοβος
Ἦνῆρ εἰς τὴν τοῦ θρόνου του ἀνάβασιν
Περιεζήτει δρόμον ὀμαλώτατον;
Λοιπὸν νομίζεις ἴσως ἀπαράδεκτον,
Ἦὰν ἐν τῇ πορείᾳ σου εὐρίσκωνται
Ἦολισθηραὶ ὀλίγαι σπιθαμαὶ κρημνοῦ;
ΑΡΒ. Ἦ ὥρα ὅταν ἔλθῃ, θέλεις, Βέλεσι,
Ἦὰν φοβῶμαι ἴδει. Μ' εἶδες παίζοντα
Ἦ ἐν μέσῳ τῶν κινδύνων ὡς παιδάριον
Μὲ τὴν ζωὴν. Ἦλλ' ἦδη μόνην τὴν ζωὴν
Νὰ διακινδυνεύσω δὲν προτίθεμαι,
Ἦλλὰ ἐν σκῆπτρον!

ΒΕΛ. Τοῦτο εἰς τὰς χεῖράς σου
Θὰ λάβῃς· τὸ προεῖπον. Χώρει νικητῆς.
Κ' ἐγὼ ἂν ἦμην μάντις ὑπὲρ ἐμαυτοῦ,
Τοιαύτην προφητείαν θὰ ἐλάμβανον.
Εἰς τοὺς ἀστέρας τῶρ' ἄς ὑπακούσωμεν·
Ματαῖα πᾶσα ἔρις κατ' αὐτῶν κ' ἐμοῦ
Τοῦ ἐρμηνέως τούτων. Τίς προσέρχεται;
Εἰσέρχεται ὁ ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ.

ΣΑΛ. Σατράπαι!

ΒΕΛ. Ἦγεμῶν μου!

ΣΑΛ. Σᾶς ἀπήντησα,

Ἄλλὰ δὲν σᾶς ἐζήτουν εἰς τ' ἀνάκτορα.

ΑΡΒ. Καὶ διὰ τί;

ΣΑΛ. Δὲν εἶναι ὥρα.

ΑΡΒ. Ὦρα; τίς;

ΣΑΛ. Μεσάνυκτα.

ΒΕΛ. Μεσάνυκτα, ὦ στρατηγέ;

ΣΑΛ. Πῶς τοῦτο; Λοιπὸν ἤλθετε αὐτόκλητοι;

ΒΕΛ. Οὐχί· ἀπὸ τὴν μνήμην μας διέφυγε.

ΣΑΛ. Παράδοξον! μονάρχου οὕτω πρόσκλησις,
Σατράπαι, λησμονεῖται;

ΑΡΒ. Τὴν ἐλάβομεν

Πρὸ δύο στιγμῶν μόλις.

ΣΑΛ. Πῶς λοιπὸν ἐδῶ

Εὐρίσκεσθε;

ΑΡΒ. Μᾶς ἔκραξε τὸ χρέος μας.

ΣΑΛ. Τὸ χρέος σας; καὶ ποῖον;

ΒΕΛ. Τὸ τοῦ κράτους μας.

Πλησίον τοῦ μονάρχου νὰ φαινώμεθα
Δυνάμεθα, ἀλλ' εἶναι τῶρ' αὐτὸς ἀπών.

ΣΑΛ. Κ' ἐμὲ καθήκον ἔφερεν ἐδῶ.

ΑΡΒ. Τὸ τί;

ΣΑΛ. Προδότας νὰ συλλάβω δύο. Φύλακες!

Εἰσέρχονται φύλακες.

ΣΑΛ. Τὰ ξίφη σας, σατράπαι!

ΒΕΛ. (Παραδίδων τὸ ξίφος του) Λάβε, ἡγεμών.

ΑΡΒ. (Σύρων τὸ ἰδικόν του) Ἐλθὲ καὶ λάβε.

ΣΑΛ. (Προχωρῶν) Ἐὰ τὸ λάβω βέβαια.

ΑΡΒ. Ἐὰ λάβῃς εἰς τὸ στήθος τὴν λεπίδα του·

Ἡ χεὶρ μου δὲν θ' ἀφήσῃ τὴν λαβίδα του.

ΣΑΛ. (Ξιφῆρης) Ἀντίστασιν προτείνεις; ἀποφεύγομεν

Τὴν δίκην καὶ τὴν χάριν οὕτω. Φύλακες!

Κτυπᾶτε τὸν προδότην.

ΑΡΒ. Ναί, οί φύλακες,
 Ἄλλὰ δὲν τολμᾶς μόνος.

ΣΑΛ. Μοχθηρότατε!
 Μόνος ἐγώ; Καὶ μήπως μὲ φοβίζῃς σύ;
 Τὴν προδοσίαν βέβαια φοβούμεθα,
 Οὐχὶ τὴν δύναμίν σου. Οἱ ὀδόντες σου
 Χωρὶς δηλητηρίου εἶναι ἀσθενεῖς·
 Εἶν' ὄφεις ὀδόντες, οὐχὶ λέοντος. —
 Κτυπᾶτέ τον. (Ὁ Βέλεισις μεσολαβεῖ.)

ΒΕΛ. Ἄρβάκη! ἐμωράνθης, φεῦ!
 Τὸ ξίφος μου δὲν εἶδες ὅτι ἔδωκα;
 Ἄς μᾶς δικάσῃ πλέον ὁ μονάρχης μας.

ΑΡΒ. Εἰς τοὺς ἀστέρας μᾶλλον ἐμπιστεύομαι
 Καὶ τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μου τοῦ βραχίονος.
 Προκρίνω τῆς πνοῆς μου καὶ τοῦ σώματος
 Νὰ ἀποθάνω κύριος· ἀδέσμευτα
 Τὰ δύο ταῦτα ἔχω.

ΣΑΛ. (Πρὸς τοὺς φύλακας.) Καὶ αὐτὸν κ' ἐμὲ
 Ἄκούετε, ὦ φύλακες· φονεύσατε
 Αὐτὸν, μὴ τὸν συλλάβητε!

(Οἱ φύλακες ἐπιπίπτουσι κατὰ τοῦ Ἄρβάκου, ὅστις τοσοῦτον ἀνδρείως
 καὶ ἐπιτηδείως ἀνθίσταται, ὥστε βιάζει τοὺς στρατιώτας νὰ ὀπισθο-
 χωρήσωσι.)

Οἱ ἄνανδροι!
 Καθήκοντα δημίου μ' ἐπιβάλλουσιν.
 Ἴδου πῶς ὁ προδότης καταβάλλεται!

(Ὁ Σαλημένης ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ Ἄρβάκου.)

ΣΚΗΝΗ Δ. ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ
 ΚΑΙ ΑΚΟΛΟΥΘΟΙ.

ΣΑΡ. Ἐπὶ ποινῇ θανάτου σταματήσατε!....
 Κωφεύετε, ἢ μήπως ἐμεθύσατε;

Τὸ ξίφος μου! Δὲν φέρω ξίφος ὁ μωρός.

(Εἰς φύλακα.) ὦ! δός μοι σὺ τὸ ὄπλον σου.

(Ὁ Σαρδανάπαλος λαμβάνει τὸ ξίφος στρατιώτου, ρίπτεται ἐν μέσῳ τῶν μαχομένων καὶ τοὺς χωρίζει.)

Παλαίετε

Ἐδῶ; Ἄ! πῶς δὲν σχίζω τὰς καρδίας σας,
 Αὐθάδεις, δὲν ἤξεύρω!

ΒΕΛ. Ἡ δικαία σου,
 Μονάρχα, κρίσις....

ΣΑΛ. Ἡ ἢ σὴ ἀσθένεια...

ΣΑΡ. (Ἵψῶν τὸ ξίφος) Τί λέγεις;

ΣΑΛ. Κτύπα τὸν προδότην σου.

Ἐὰν εἰς τὰς βασάνους, ὡς στοχάζομαι,
 Δὲν θέλῃς νὰ τὸν ρίψῃς, κατατίθεμαι.

ΣΑΡ. Τί λέγεις; τὸν Ἀρβάκην; τίς τὸν ἐγκαλεῖ;

ΣΑΛ. Ἐγώ!

ΣΑΡ. Πλανᾶσαι. Τίς ἰσχὺν σὲ ἔδωκε;

ΣΑΛ. (Δεικνύων τὴν σφραγίδα) Σὺ!

ΑΡΒ. (Ἐκπεπληγμένος) Πῶς; τοῦ βασιλέως;

ΣΑΛ. Ναι, ὁ βασιλεὺς

Ἄς βεβαιώσῃ τοῦτο.

ΣΑΡ. Ναι, τὴν ἔδωκα,

Ἄλλ' ὄχι διὰ τοῦτον τὸν σκοπόν.

ΣΑΛ. Ἐγώ

Διὰ τὴν σωτηρίαν σου τὴν ἔλαβον,

Καὶ τὴν μετεχειρίσθην ὅπως ὤφειλον.

Τὴν κρίσιν σου εἶπέ· ἐνταῦθα δοῦλός σου

Ἵπάρχω τώρα πρὶν σοῦ ἀντιπρόσωπος.

ΣΑΡ. Τὰ ξίφη πρῶτον θέτε εἰς τὰς θήκας των.

(Ὁ Ἀρβ. καὶ ὁ Σαλημ. θέτουσι τὰ ξίφη εἰς τὰς θήκας.)

ΣΑΛ. Τὸ ξίφος μου ἰδοὺ το εἰς τὴν θήκην του,

Ἄλλὰ τὸ ἰδικόν σου γυμνὸν βάσταζε.

Ἴδου τὸ μόνον σκῆπτρόν σου!

ΣΑΡ.

Εἶναι βαρὺ,

ἽΩ στρατιῶτα· λάβε νῦν τὸ ὄπλον σου· (τὸ δίδει.)

Πλὴν τί σημαίνει αὕτη ἢ ὑπόθεσις;

ΒΕΛ.

Ὁ βασιλεὺς ἄς δώσῃ τὴν ἀπόκρισιν.

ΣΑΛ.

Τὴν προδοσίαν τούτων καὶ τὴν πίστιν μου.

ΣΑΡ.

ἽΩ Βέλεσι! Ἀρβάκη! προδοσίαν σας; ...

ΒΕΛ.

Ποῦ εἶναι ἡ ἀπόδειξις;

ΣΑΛ.

Ἀπάντησιν

Θὰ δώσω, ἂν τὸ ξίφος τοῦ συντρόφου σου

Ὁ βασιλεὺς ζητήσῃ.

ΑΡΒ.

Καθὼς ἔσυρας

Τὸ ξίφος σου, ὁμοίως κ' ἐγὼ ἔσυρα

Τὸ ἰδικόν μου κατὰ τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ.

ΣΑΛ.

Κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ του νῦν τὸ ἔσυρας,

Καὶ κατὰ τοῦ μονάρχου αὐτοῦ ὕστερον.

ΣΑΡ.

Δὲν θὰ τολμήσῃ τοῦτο· εἶν' ἀδύνατον.

Δὲν θέλω νὰ ἀκούω τὰ παρόμοια.

Τοιαῦται αἰτιάσεις διασπείρονται

Εἰς τὰς αὐλὰς συνήθως, πλαστοουργήματα

Ἀθλίων καὶ βαναύσων ῥαδιουργιῶν

Καὶ μισθωτῶν ἀνάνδρων, οἵτινες τροφήν

Αὐτῶν τὸν χαμερπῆ των φθόνον ἔχουσι

Καὶ τὴν συκοφαντίαν τὴν κατὰ ἀνδρῶν

Τιμίων. Ἀδελφέ μου! σὲ ἠπάτησαν.

ΣΑΛ.

Ἄς θέσῃ εἰς τοὺς πόδας σου τὸ ξίφος του,

Καὶ οὕτως ἄς φανῇ πιστὸς ὑπήκοος,

Καὶ τότε περὶ πάντων ἀποκρίνομαι.

ΣΑΡ.

Νὰ τὸν πιστεύσω; τὸ φρονῶ ἀδύνατον.

Ὁ Μῆδος ὁ Ἀρβάκης, οὗτος ὁ πιστὸς,

Εἰλικρινῆς, γενναῖος, ἔμφρων στρατηγός,

Ὁ δίδων πειθαρχίας ἀκατάπαυστα

Μαθήματα εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ἐμοῦ,
 Τοιοῦτος δὲν ὑπάρχει, καὶ ἐγὼ ποτὲ
 Δὲν θέλω τὸν προσβάλει, ὥστε ἐπαισχῶς
 Νὰ παραδώσῃ ὄπλον, ὅπερ πῶποτε
 Εἰς τοὺς δεινοὺς ἐχθροὺς μου δὲν παρέδωκε.
 Σατράπ' Ἀρβάκη! βάσταζε τὸ ξίφος σου.

ΣΑΛ. (Παραδίδων τῷ βασιλεῖ τὴν σφραγίδα.)

Μονάρχα! λοιπὸν λάβε τὴν σφραγιδά σου.

ΣΑΡ. Νὰ τὴν φυλάττης θέλω, καὶ μεταχειρίζου τὴν
 Μετρίως.

ΣΑΛ. Βασιλεῦ μου! τὰ συμφέροντα
 Τοῦ θρόνου, τῆς ζωῆς σου καὶ τοῦ οἴκου σου,
 Ἐγὼ δυνάμει ταύτης ὑπεράσπιζον·
 Τὴν παραδίδω τώρα εἰς τὰς χεῖράς σου,
 Διότι δὲν εὐρίσκω ποσῶς σύμφωνον
 Τὴν χρῆσίν της μὲ τῆς τιμῆς τὸ πρόσταγμα.
 Εἰς τὸν Ἀρβάκην δός την.

ΣΑΡ. Τοῦτο ἔμελλον
 Νὰ πράξω, ἀλλὰ δὲν μὲ τὴν ἐζήτησε.

ΣΑΛ. Ναί, θέλει τὴν ζητήσῃ, εἶμαι βέβαιος,
 Καὶ ἄνευ τῆς πλαστῆς του ὑποκλίσεως.

ΒΕΛ. Θαυμάζω ποῖα ἀφορμὴ ἐκίνησε
 Τὸν ἡγεμόνα, ὥστε νὰ ἐχθρεύηται
 Τοῦ βασιλέως δύο δούλους ἐκλεκτοὺς,
 Τὸν ζῆλον τῶν ὁποίων ὑπὲρ τοῦ καλοῦ
 Καὶ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πατρίδος μας
 Οὐδεὶς ποτ' ὑπερέβη.

ΣΑΛ. Τὴν αὐθάδη σου
 Κράτησον γλῶσσαν, ἱερεῦ ἐπίορκε
 Καὶ στρατιῶτα ἄπιστε! Συνήνωσας
 Σὺ εἰς τὸ πρόσωπόν σου ὅ,τι αἰσχιστον
 Ἐλάττωμα ὑπάρχει εἰς ἀμφοτέρα.

Τὰς φράσεις διατήρει τὰς γλυκείας σου,
Καὶ τὰς σταζούσας ψεῦδος ὁμιλίας σου
Εἰς ὃν δὲν σὲ γνωρίζει. Τὸ ἀνόμημα
Τοῦ συνενόχου τούτου σου τοῦλάχιστον
Εἶν' ἔγκλημα θρασὺ καὶ ἀσυγκάλυπτον
Ἵπὸ τῶν κρυψιλόγων διδασκαλιῶν
Τὰς ὅσας ἡ Χαλδαία σὲ ἐδίδαξεν.

ΒΕΛ. Ἄκουεις, βασιλεῦ; σεπτὲ ἀπόγονε
Τοῦ Βήλου! τὸν ἀκούεις; τὴν θρησκείαν μας
Τολμᾷ νὰ βλασφημήσῃ σοῦ ἐνώπιον.

ΣΑΡ. Βέλεσι! διὰ τοῦτο, σὲ παρακαλῶ,
Συγχώρησέ τον πλέον. Δὲν εἶμαι πιστὸς
Ἐποθανόντων λάτρεις, αἰσθανόμενος
Ἐπιθνήσκων ὑπάρχω, καὶ πειθόμενος
Ἐπὶ οἱ πατέρες ὅλης τῆς οἰκίας μας
Ἐπέβησαν καὶ εἶναι ὅ,τι θεωρῶ,
Τουτέστι κόνις.

ΒΕΛ. Βασιλεῦ! μὴ πίστευε
Τοιαῦτα· οἱ πατέρες σου ὑπάρχουσιν
Εἰς τοὺς ἀστέρας καὶ...

ΣΑΡ. Πρὶν ἀνατείλωσι,
Καὶ σὺ θὰ μεταβῆς εἰς τοὺς ἀστέρας σου,
Ἐν χαλινὸν δὲν βάλῃς εἰς τὴν γλῶσσάν σου.
Καὶ πῶς; δὲν εἶναι ἔγκλημα ὑπέρτατον;...

ΣΑΛ. Μονάρχα!...

ΣΑΡ. Νὰ διδάσκη οὗτος εἰς ἐμὲ
Τὰ κατὰ τὴν λατρείαν καὶ τὰ εἰδῶλα
Τῆς Ἀσσυρίας; Ἐφετε ἐλεύθερον
Αὐτόν· νὰ λάβῃ δύναται τὸ ξίφος του.

ΣΑΛ. Ὡ βασιλεῦ! βαθέως τοῦτο σκέφθητι.

ΣΑΡ. Περίεργον! νὰ πλήττωσιν οἱ λόγοι του
Τὰ ὠτά μου, νὰ θραύω τὸ κρανίον μου

Ἄκουων τῶν νεκρῶν τὰ διηγήματα,
 Τοῦ Βήλου τὰ ἀπόκρυφα μαθήματα,
 Καὶ τῶν Χαλδαίων τὰ ἀστρολογήματα!

ΒΕΛ. ὦ βασιλεῦ! ὀφείλεις νὰ τὰ σέβῃσαι.

ΣΑΡ. Τὰ ἀγαπῶ, ὦ Βέλεσι· ναι, ἀγαπῶ
 Τὰ στίλβοντα νὰ βλέπω ἄστρα τ' οὐρανοῦ,
 Καὶ νὰ τὰ παραβάλλω μὲ τῆς Μύρρας μου
 Τοὺς ὀφθαλμούς. Μ' ἀρέσκει τὰς ἀκτῖνάς των
 Νὰ βλέπω χυνομένας εἰς τὰ κύματα
 Τοῦ ποταμοῦ, ὅποτε αὔρα τῆς νυκτὸς
 Φυσᾷ, καὶ τὴν ὑγρὰν του ἐπιφάνειαν
 Προσψαύει, διαχέουσα στεναγμούς γλυκεῖς
 Περὶ τοὺς καλαμῶνας τοὺς σταλίζοντας
 Τὰς ὄχθας του. Ἄλλ' εἶτε, ὡς δοξάζουσι
 Τινές, τὰ ἄστρα εἶναι κατοικήματα
 Θεῶν, εἶτε λυχνίαι τῆς νυκτὸς ἀπλαῖ,
 Καὶ εἶτε κόσμοι εἶναι, ἢ λαμπτήρια
 Καὶ φῶτα κόσμων ἄλλων, οὔτε ἔμαθον,
 Οὔτε νὰ μάθω τοῦτο ἀπεφάσισα.

Εἰς ταύτην τὴν ὁδὸν μου τὴν ἀνώμαλον
 Ὑπάρχει τις γλυκύτης, ἢν ἀντάλλαγμα
 Δὲν δίδω ἀντὶ πάσης τῆς σοφίας σας.
 Τὸ κατ' ἐμὲ ἐσκέφθην, καὶ ἐγνώρισα
 Πᾶν ὅ,τ' ἡ ἀνθρωπίνη ἡμῶν ἄργιλος
 Γνωρίζει ὑπερβαῖνον τὰς δυνάμεις τῆς,
 Ἡ καὶ αὐτῆς ὑπάρχον ἐνδεέστερον,
 Ὅτ' εἰς μηδὲν ἐκλείπει. Τὸ ὠραῖον φῶς
 Θεῶμαι τῶν ἀστέρων καὶ αἰσθάνομαι
 Τὴν καλλονὴν του. Ὅταν εἰς τὸν τάφον μου
 Θὰ χύνωσι τὸ φῶς των, οὐδεμίαν των
 Ἐντύπωσιν ἢ τέρψιν θὰ αἰσθάνωμαι.

ΒΕΛ. Εἶπέ, βασιλεῦ, μᾶλλον ὅτι κάλλιον

Αὐτοὺς θενὰ γνωρίσης.

ΣΑΡ.

Ἄν ἐπιθυμῆς

Αὐτὸ, θὰ περιμείνω, ἀστρολόγε μου,
 Τῆς ἐπιστήμης ταύτης τὴν ἐκμάθησιν·
 Δὲν ἔχω βίαν· λάβε δὲ τὸ ξίφος σου,
 Καὶ μάθε ὅτι μᾶλλον τὰς στρατηγικὰς
 Προκρίνω λειτουργίας σου, ὦ Βέλεσι,
 Ἦ τ' ἀστρολογικὰ σου γνωματεύματα,
 Εἰ καὶ μικρὰ φροντίζω δι' ἀμφοτέρα.

ΣΑΑ.

(Ἰδίᾳ) Τὸ λογικὸν τοῦ ἔφθειραν τὰ ὄργια
 Καὶ πρέπει νὰ τὸν σώσω ἐγὼ ἄκοντα.

ΣΑΡ.

Σατράπαι! τὸν μονάρχην σας ἀκούσατε·
 Σὺ ἱερεῦ πρὸ πάντων, ἐπειδὴ πρὸς σὲ
 Μεγαλητέραν φέρω δυσπιστίαν ἢ
 Πρὸς τοῦτον τὸν Ἀρβάκην τὸν πολεμιστήν.
 Μὲ ὄμμα δυσπιστότερον θὰ σ' ἔβλεπον,
 Ἐὰν ἐξ ἡμισείας δὲν ἐφαίνεσο
 Ὡς στρατιώτης. Ταῦτα ἄς ἀφήσωμεν,
 Καὶ ἐν εἰρήνῃ ἀπ' ἀλλήλων ἕκαστος
 Ἄς χωρισθῶμεν· λέξιν συγχωρήσεως
 Δὲν λέγω· εἰς ἐνόχους ἢ συγχώρησις
 Παραχωρεῖται. Ὅτι δ' εἴσθε ἐνοχοί,
 Ὑπ' ὄψιν δὲν λαμβάνω, ἀλλ' ἠξέυρετε
 Ὅτ' ἡ ζωὴ σας κρέματ' ἐκ μιᾶς πνοῆς
 Τοῦ στόματός μου, καὶ μικρὰ ὑπόνοια
 Ἐμοῦ τρομερωτάτη θέλει καταβῆ
 Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σας. Ἔστε ἄφοβοι·
 Ἐπιεικῆς ὑπάρχω καὶ ἀτρόμητος,
 Καὶ οὕτω ζῆτε. Ἄν, ὡς μὲ νομίζουσι,
 Τοιοῦτος ἐγὼ ἦμην, αἱ κρεμάμεναι
 Κοπεῖσαι κεφαλαί σας εἰς τὴν εἴσοδον
 Τῶν ἀνακτόρων τούτων ἤδη ἤθελον

Τὰς τελευταίας κυανᾶς ρανίδας των
 Ἐραντίσει εἰς τὴν ἄμμον τὴν ξηρὰν, αὐτὸ
 Τὸ μόνον τμήμα κράτους τόσον ποθητοῦ,
 Ἐφ' οὗ αὐταὶ ἐβούλοντο νὰ ἄρξωσιν.
 Ἐνόχους, ὡς προεῖπον, δὲν σᾶς θεωρῶ,
 Οὐδὲ ποτὲ ἀθώους σᾶς ἐπίστευσα.
 Καλλήτερ' ἤδη ἄνδρες καὶ ἐμοῦ κ' ὑμῶν
 Νὰ σᾶς κατηγορήσωσι παρίστανται.
 Εἰς δικαστὰς τελείας αὐστηρότητος,
 Μὲ μαρτυρίας πλήρεις βεβαιότητος,
 Ἐὰν τὰς κεφαλὰς σας ἀφιέρονον,
 Νὰ θυσιάσω δύο ἄνδρας ἔμελλον
 Πιστοῦς μου ὑπηκόους προῦπάρξαντας
 Καὶ ὄντας αὐτοὺς ἤδη ὁ,τιδὴποτε.
 Σατράπαι! εἶσθ' ἐλεύθεροι.

- ΑΡΒ. ὦ δέσποτα!
 Ἐπιείκει' αὕτη...
- ΒΕΛ. (Διακόπτων αὐτὸν) Εἶν' ἀξία σοῦ.
 Ἐθῶοι καίτοι, χάριτας ὀφείλομεν...
- ΣΑΡ. Τὰς χάριτάς σου πρόσφερε, ὦ ἱερεῦ,
 Εἰς τὸν ναὸν τοῦ Βήλου, οὗ ὁ ἔκγονος
 Δὲν ἔχει τὴν ἀνάγκην των.
- ΒΕΛ. Ἐθῶοι δὲ...
- ΣΑΡ. Σίγα· βοᾷ μεγάλως τὸ ἀνόμημα.
 Ἐὰν ἀθῶοι ἦσθε, ἐξυβρίσθητε,
 Καὶ λύπην διὰ τοῦτο συναισθάνεσθε
 Ἐντὶ εὐχαριστίας ν' ἀποδίδετε.
- ΒΕΛ. Τοιοῦτόν τι νὰ πράξωμεν ὀφείλομεν,
 Ἐὰν ἐπὶ γῆς τῆς Θέμιδος τὰς πλάστιγγας
 Ἐκράτει χεὶρ μεγάλη, παντοδύναμος.
 Ἀλλὰ ἡ ἀθωότης συχνῶς δέχεται
 Ὡς χάριν ὀφειλόμενον δικαίωμα.

ΣΑΡ. Εἰς διδαχὴν κατάλληλος ἡ κρίσις σου,
 Ἄλλ' ὄχι καὶ εἰς ταύτην τὴν περίστασιν.
 Πρὸς χάριν μου δὲ, ταύτας τὰς ὥραιάς σου
 Ἐκφράσεις εἰς τὸ πνεῦμά σου ταμίευε,
 Ὡστε λαλῶν πολλάκις πρὸ τοῦ πλήθους νὰ
 Τὰς ἐπαναλαμβάνῃς, τὸν μονάρχην σου
 Τιμῶν κ' ὑπερασπίζων.

ΒΕΛ. Δὲν ὑπάρχει τις,
 Νομίζω, τούτου ἀφορμῆ, ὧ δέσποτα.

ΣΑΡ. Ναι, ἴσως δὲν ὑπάρχει ἀφορμῆ, ἀλλὰ
 Ὑπάρχουν οἱ τοιαύτας ἐφευρίσκοντες.
 Εἰ δὲ, ἀσκῶν τὸ γαῦρόν σου ἐπάγγελμα
 Ἐπὶ τῆς γῆς, εὐρίσκεις τοὺς τοιούτους, ἢ
 Θηρεύεις τῶν τοιούτων τὴν ἀνεύρεσιν,
 Παρατηρῶν τὴν λάμψιν τῶν ἀστέρων σου,
 Μὴ λησμονῆς, ὧ Βέλεσι, ὅτι μεταξὺ
 Χθονὸς καὶ οὐρανοῦ εἰσὶ χειρότερα
 Πλάσματα ἄλλα, ἢ αὐτοῦ τοῦ ἄρχοντος
 Ἐπὶ ἀπειραρίθμων ὑπηκόων του,
 Οὐδένα δὲ ἐκ τούτων θυσιάζοντος
 Μηδ' ἀποστρεφομένου ἑαυτὸν, ἀλλὰ
 Τοσοῦτον ἀγαπῶντος τοὺς ὁμοίους του,
 Ὡστε λυτροῦντος καὶ ἐκείνους οἵτινες
 Δὲν ἤθελον τὸν σώσει, ἐὰν κύριαι
 Τοῦ θρόνου του ἐγίνοντο κ' ἐδέσποζον.
 Σατράπαι! ὡς σᾶς εἶπον, εἴσθ' ἐλεύθεροι
 Νὰ μεταχειρισθῆτε ὅπως βούλεσθε
 Τὸ ὑποκείμενόν σας καὶ τὸ ξίφος σας·
 Ἄλλ' ἀπ' αὐτῆς τῆς ὥρας δὲν χρειάζομαι
 Ἄμφότερα. Χωρῶμεν ἔνδον, ἀδελφέ.

(Ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ Σαλημ. μετὰ τῆς συνοδίας τῶν αὐλικῶν ἀπο-
 σύρονται.)

ΑΡΒ. ὦ Βέλεσι!

ΒΕΛ. Ἄρβάκη!

ΑΡΒ. Κατεστράφημεν.

ΒΕΛ. Φρονῶ ὅτι τὸ κράτος ἐκερδίσαμεν.

ΑΡΒ. Ὑποπτοι οὕτω; Βέλεσι! δὲν κρέματα
Ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μας ἐκ τριχὸς μιᾶς
Τὸ ξίφος ὅπερ αἴφνης μία δύναται
Πνοή νὰ ρίψη λαῦρος; Τῆς ζωῆς ἡμῶν
Ἐφείσθη· ἀλλὰ λέγε με τοὺς λόγους σου.

ΒΕΛ. Μὴ ζήτηί νὰ τοὺς μάθης. Διερμηνευτῆς
Ὁ χρόνος ἔστω· ἤδη χρόνος καὶ ἰσχύς
Ἐπάρχουν ἰδικά μας, βλέπεις, πράγματα·
Ἡ νύξ ἰδοὺ ἐγγίζει· τὴν ὠρίσαμεν
Εἰς τοῦ μεγάλου ἔργου τὴν ἐκτέλεσιν.
Μεταβολὴν δὲν ἔλαβε τὸ σχέδιον,
Ἐκτὸς ὅτ' ἠγνοοῦμεν ὅτι ὑποπτοι
Δὲν εἴμεθα, καὶ ἤδη τὸ γνωρίζομεν,
Καὶ πᾶς ἀναβολὴ μωρὰ καθίσταται.

ΑΡΒ. Καὶ ὅμως

ΒΕΛ. Τὰς ἐνστάσεις σου παράλειψον.

ΑΡΒ. Ἐφείσθη τῆς ζωῆς μας καὶ, τὸ κράτιστον,
Ἄπο τὸν Σαλημένην μᾶς ἐλύτρωσεν;

ΒΕΛ. Ἄλλ' ἐπὶ πόσον χρόνον; μέχρι τῆς στιγμῆς
Τῆς μέθης.

ΑΡΒ. Μᾶλλον λέγε τοῦ νηφαλισμοῦ·

Ἄλλ' ὅμως ἀνεδείχθη εὐγενῆς ἀνὴρ,
Καὶ βασιλεὺς τὸ ἦθος· μᾶς ἐδώρησεν
Ὅτι ἀνάνδρως ἔπρεπε νὰ χάσωμεν.

ΒΕΛ. Γενναίως λέγε.

ΑΡΒ. Πιθανὸν ἀμφότερα·

Ἄλλὰ μὲ συνεκίνησεν ὁ τρόπος του,
Καὶ περαιτέρω πλέον δὲν χωρῶ ἐγώ.

- ΒΕΛ. Χάνεις τὸ στέμμα;
- ΑΡΒ. Ἐμαυτὸν σεβόμενος.
- ΒΕΛ. Αἰσχύνη τὴν ζωὴν μας νὰ ὀφείλωμεν
Εἰς ἄνακτα τοιοῦτον.
- ΑΡΒ. Ἄλλ' ὑπόχρεοι
Ἔσμεν. Αἰσχρὸν νὰ λάβω τὴν ζωὴν ἀνδρὸς
Δωρήσαντός με τὴν ζωὴν μου.
- ΒΕΛ. Ἐμμενε
Εἰς τὰ φρονήματά σου, ἀλλ' ἐθέσπισαν
Ἄλλέως οἱ ἀστέρες.
- ΑΡΒ. Καὶ ἐπὶ τῆς γῆς
Ἐὰν αὐτοὶ οἱ ἴδιοι κατέλθωσι,
Καὶ ὅλην τὴν ὁδὸν μου καταυγάσωσιν,
Ἀκόλουθος αὐτῶν ἐγὼ δὲν γίνομαι.
- ΒΕΛ. Ἀσθένεια! Ἀρβάκη! ἀνδριζώμεθα.
- ΑΡΒ. Μ' ἐφάνη τοῦ Νεβρώδ ἐκείνου ὅμοιος
Καθ' ἣν στιγμὴν ἐλάλει. Παρωμοίαζεν
Ἐκεῖνο τοῦ Νεβρώδ τὸ μέγα εἶδωλον,
Τὸ γαῦρον, ὅπερ μ' ἦθος ἡγεμονικὸν
Τοὺς πέριξ ἀνδριάντας τῶν ἀνάκτων μας
Σερνωῶς περιθεᾶται ἔνδον τοῦ ναοῦ,
Ἐν ᾧ αὐτοὶ κοσμήματα παρίστανται.
- ΒΕΛ. Σὲ εἶπον ὅτι μᾶλλον τὸν ἠψήφησας,
Καὶ ὅτ' ὑπῆρχεν ἦθος ἡγεμονικὸν
Εἰς τοῦ Σαρδαναπάλου τὴν μορφήν· ἀλλὰ
Πολέμιος ὑπάρχει εὐγενέστερος;
- ΑΡΒ. Κ' ἡμεῖς ἕνεκα τούτου ἀγενέστεροι.
ᾠ! εἴθε τῆς ζωῆς μας μὴ ἐφείδετα!
- ΒΕΛ. Ἐτοίμως τὴν ζωὴν σου ἄρα ἐδίδες;
- ΑΡΒ. Οὐχί, ἀλλὰ ἐφρόνου προτιμότερον
Νὰ πέσω ἢ νὰ ζήσω ὡς ἀχάριστος!
- ΒΕΛ. Παράδοξος τῷ ὄντι ἡ ψυχὴ τινων.

Ἐφρόνεις πράγμα εὐτελές, ὃ λέγουσιν
 Οἱ μὲν καθοσιώσεως κακούργημα,
 Οἱ δὲ μωροὶ, προδότου μέγα ἔγκλημα;
 Ἴδου, διότι οὗτος ὁ οἰνοβαρῆς
 Μονάρχης ἀγερώχως ἔστη μεταξὺ
 Σοῦ καὶ τοῦ Σαλημένου, ἰδοὺ ἔγεινες . . .
 Ἄρβάκη! νὰ τὸ εἶπω; Σαρδανάπαλος!

ΑΡΒ. Πρὸ ὥρας μιᾶς ὅστις Σαρδανάπαλον
 Μ' ἐκάλει, τὴν ζωὴν του ἐθυσίαζον
 Ἄλλὰ σὲ συγχωρῶ, ὡς ἐσυγχώρησεν
 Ἡμᾶς αὐτός. ὦ φίλε! ἡ Σεμίραμις
 Αὐτὴ τοιοῦτον ἔργον δὲν θὰ ἔπραττεν.

ΒΕΛ. Ἐκείνη δὲν ἠγάπα νὰ μοιράζηται
 Τὸ σκῆπτρον μὲ τὸν ἰδιὸν της σύζυγον.

ΑΡΒ. Πιστὸς θὰ διαμείνω λειτουργὸς αὐτοῦ.

ΒΕΛ. Καὶ ταπεινός;

ΑΡΒ. Σατράπης ὑπερήφανος!
 Διότι θέλω εἶσθαι καὶ ἐνάρετος,
 Καὶ δι' αὐτὸ, τοῦ θρόνου πλησιέστερος
 Ἡ σὺ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀστέρων σου
 Οὐχὶ ὑψίφρων οὕτως, ἀλλ' ἐπίσημος.
 Σὺ δὲ τοῦ λοιποῦ πράξε ὅπως βούλεσαι
 Κωδῆκων, μυστηρίων καὶ κανονισμῶν
 Σὺ κάτοχος ὑπάρχεις, καὶ τὸ δίκαιον
 Καὶ ἄδικον γινώσκεις. Εἶμαι ἐνδεὴς
 Ἐγὼ καθ' ὅλα ταῦτα, καὶ ἀφίνομαι
 Εἰς τῆς ἀπλῆς καρδίας τὰ διδάγματα.
 Καὶ τώρα μὲ γνωρίζεις.

ΒΕΛ. Ἐτελείωσας;

ΑΡΒ. Τὴν μετὰ σοῦ ὑπόθεσιν.

ΒΕΛ. Καὶ βέβαια

Θὰ μὲ προδώσης οὕτως ἀποφεύγων με.

ΑΡΒ. Τοῦ ἀστρολόγου εἶναι αὕτη πρότασις,
Οὐχὶ τοῦ στρατιώτου.

ΒΕΛ. Ὅπως ἀγαπᾷς.

Ἄς παύσῃ αὐτ' ἢ ἔρις μας καὶ ἄκουσον.

ΑΡΒ. Κινδύνους πλειοτέρους εἰς τὸ πνεῦμά μου
Εὐρίσκω ἢ εἰς ὅλην φάλαγγα στρατοῦ.

ΒΕΛ. Ἄν τοῦτο ἔχη οὕτω, μόνος προχωρῶ.

ΑΡΒ. Μόνος;

ΒΕΛ. Οἱ θρόνοι μίαν θέσιν ἔχουσι.

ΑΡΒ. Κατέχεται ὁ θρόνος.

ΒΕΛ. Ὑπὸ ἄρχοντος

Μηδαμινοῦ, καὶ τοῦτο, κατ' ἰδέαν μου,

Χηρεύοντα τὸν θρόνον καθιστᾷ. Καλῶς,

Ἄβράκη, συλλογίσου· ἐγὼ σ' ἔδωκα

Βοήθειαν, ἀγάπην, θάρρος πάντοτε,

Καὶ ἔτρεφον τὸν πόθον τοῦ νὰ σώσωμεν

Τὴν δούλην Ἀσσυρίαν. Καὶ ὁ οὐρανὸς

Ἡυνοεῖ τὸν σκοπὸν μας, κ' ἦσαν φίλα μας

Κ' ὑπὲρ ἡμῶν τὰ πάντα διεπράττοντο,

Ναὶ, μέχρι τῆς ἐσχάτης ὥρας καθ' ἦν σὺ

Εἰς χαύνην περιέπεσας ἀσθένειαν·

Καὶ τῶρ' ἀντὶ νὰ βλέπω τὴν πατρίδα μου

Στενάζουσαν, τὸ πνεῦμά της χαυνοῦμενον,

Ἢ θέλω τὴν λυτρώσει, ἢ θ' ἀπολεσθῶ

Ὡς θῦμα τοῦ τυράννου της· τετέλεσται.

Ἐὰν νικήσω, εἶς' ἐμοῦ ὑπήκοος.

ΑΡΒ. Ἐγὼ ὑπήκοός σου;

ΒΕΛ. Προτιμότερον

Αὐτὸ, ἢ νὰ ὑπάρχῃς δοῦλος γυναικὸς

Ἀμνηστευμένος.

Εἰσέρχεται ὁ ΠΑΝΙΑΣ.

ΠΑΝ. Φέρω τοῦ μονάρχου μας

Διαταγὴν, σατράπαι.

ΑΡΒ. Ὑπακούομεν

Καὶ πρὶν μᾶς τὴν προφέρης.

ΒΕΛ. Ἄς ἀκούσωμεν.

ΠΑΝ. Παρὰ τοῦ βασιλέως σᾶς κελεύεται,
Τὴν νύκτα ταύτην εἰς τὰς σατραπείας σας
Ν' ἀπέλθητε.

ΒΕΛ. Τὸ στράτευμά μας ἔχοντες;

ΠΑΝ. Ὑμεῖς καὶ οἱ θεράποντες μόνον ὑμῶν.

ΒΕΛ. Ὑπακοὴν ὀφείλομεν, θ' ἀπέλθωμεν.

ΠΑΝ. Ἄναχωροῦντας νὰ σᾶς ἴδω ἔλαβόν
Παράγγελμα καὶ ὄχι τὴν ἀπάντησιν
Ἑμῶν νὰ φέρω.

ΒΕΛ. Ἦδη ἐξερχόμεθα.

ΠΑΝ. Ὑπάγω νὰ συλλέξω φρουρὰν ἕτοιμον,
Καὶ εἰς τὸν ὑψηλὸν σας βαθμὸν πρέπουσαν,
Καὶ μετὰ μίαν ὥραν ἀπερχόμεθα. (φεύγει.)

ΒΕΛ. Τώρα λοιπὸν ὑπάκουσον.

ΑΡΒ. Ἀκλόνητος.

ΒΕΛ. Ναι, μέχρι τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων, ἢ
Τῆς νῦν εἰρκτῆς μας, παντελῶς μακρότερον.

ΑΡΒ. Ἐνόησας τῷ ὄντι τὴν ἀλήθειαν.
Τὸ μέγα τοῦτο κράτος τώρα δι' ἡμᾶς
Εἰρκτὰς παρέχει μόνον.

ΒΕΛ. Λέγε μνήματα.

ΑΡΒ. Ἄν οὕτως εἶχεν, ἔμελλε τὸ ξίφος μου
Νὰ σκάψῃ ἄλλο μνήμα παρὰ τὸ ἐμόν.

ΒΕΛ. Τὸ ξίφος θέλει εὔρει ἔργον ἱκανόν,
Καλήτερον, ἐλπίζω, ἢ ὡς, φίλτατε,
Ἐμάντευσας. Ἄλλ' ἤδη ἄς ἐξέλθωμεν
Ἐντεῦθεν ὅπως κάλλιον δυνάμεθα.
Ἄρβάκη! τώρα δέχεσαι τὴν γνώμην μου,

- Καὶ καταδίκην κρίνεις τὴν διαταγὴν;
- ΑΡΒ. Τί ἄλλο; Τοὺς μονάρχας τῆς Ἀνατολῆς
Καὶ τὴν πολιτικὴν των βλέπω καθαρῶς
Συγχώρησις καὶ πῶμα δηλητηρίον,
Μειδίαμα εὐνοίας καὶ ξιφίδιον,
Μακρὰ ἀποδημία κ' ὕπνος ἄπαιστος,
Ἴδου τῶν μοναρχῶν μας ἡ πολιτικὴ.
Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ πατρὸς αὐτοῦ
Διάφοροι σατράπαι... Ἄλλ' ἄς εἴπωμεν,
Τὰ αἵματα μισεῖ ὁ Σαρδανάπαλος...
- ΒΕΛ. Ἄλλ' ἤδη δὲν θὰ μείνη ἐχθρὸς αἵματος.
- ΑΡΒ. Ἀμφίβολον. ὦ! πόσους ἐπὶ τοῦ πατρὸς
Αὐτοῦ σατράπας εἶδον νὰ ἀπέλθωσιν
Εἰς κατοχὴν μεγάλων καὶ περιφανῶν
Σατραπειῶν, καὶ ὅμως ν' ἀπαντήσωσιν
Εἰς τὴν ὁδοιπορίαν των τὸν θάνατον!
Καὶ ἀγνοῶ μὲν τοῦτο πῶς συνέβαιναν,
Ἄλλ' ὅλοι ἀσθενεῖς καθ' ὁδὸν ἐπιπτον.
Μακρὰ ἡ ὁδὸς ἦτο καὶ ἐπίμοχθος.
- ΒΕΛ. Ἄς πνεύσωμεν ἐν πρώτοις τὸν ἐλεύθερον
Τῆς πόλεως ἀέρα, καὶ μετέπειτα
Συντέμνομεν τὸ μῆκος τῆς πορείας μας.
- ΑΡΒ. Παρὰ τὰς πύλας ἴσως τὸ βραχύνωσι.
- ΒΕΛ. Δὲν θέλει συμβῆ τοῦτο· ἔσο βέβαιος·
Τὸν φόνον μας κρυφίως ἐτοιμάζουσιν
Οὐχὶ εἰς τῆς αὐλῆς των τὰ προπύλαια,
Οὐδ' ἐνδον τῶν τειχῶν αὐτῆς τῆς πόλεως,
Ἐνθ' ἄγνωστοι δὲν εἴμεθα, καὶ ὀπαδοὺς
Ἀπίθανον δὲν εἶναι ν' ἀπαντήσωμεν.
Ἐὰν ἐδῶ τὸν τάφον μας ἡτοιμάζον,
Ναί, τώρα μὲ τοὺς ζῶντας δὲν θὰ ἤμεθα.
- ΑΡΒ. Ἄλλ' ἂν ἐφρόνουν ὅτι τὴν ζωὴν ἡμῶν

Νὰ λάβῃ δὲν ἐσκόπει...

ΒΕΛ.

“ Ἄς ἐξέλθωμεν·

Τί ἄλλ’ ὁ ταραττόμενος βουλεύεται
Δεσποτισμός; “ Ἄς δράμωμεν νὰ εὕρωμεν
Τὴν στρατιάν μας, καὶ ἄς προχωρήσωμεν.

ΑΡΒ.

Ποῦ; πρὸς τὰς σατραπείας μας;

ΒΕΛ.

Οὐχί, ἀλλὰ

Πρὸς τὸ βασίλειόν σου. Ἔχομεν καιρὸν,
Καρδίαν καὶ ἐλπίδα, ἰκανότητα
Καὶ μέσα, τὰ ὅποια μᾶς παρέχουσι
Τὰ ἀτελῆ τῶν μέτρα· ἄς ἐξέλθωμεν.

ΑΡΒ.

Ἐν μέσῳ τῆς θρηνούσης μετανοίας μου
Νὰ ἐξοκείλω πρέπει εἰς τὸ ἔγκλημα;

ΒΕΛ.

Ἄλλ’ ἢ προσωπική μας ὑπεράσπισις
Εἶν’ ἀρετὴ καὶ μόνον προασφάλισμα
Παντὸς δικαίου· ὅθεν ἄς ἀπέλθωμεν
Μακρὰν τῆς αὐλῆς ταύτης. Ὁ ἀὴρ αὐτῆς
Βαρὺς καὶ πυκνὸς εἶναι καὶ ὀλέθριος·
Ὅσμην εἰρκτῆς οἱ τοῖχοι ἀναδίδουσιν.
“ Ἄς φύγωμεν, καιρὸν ἄς μὴ τοὺς δώσωμεν
Εἰς νεωτέρας σκέψεις· ἢ ταχεῖά μας
Ἀπέλευσις, τοῦ ζήλου ἡμῶν ἔνδειξις,
Κωλύει τὸν Πανίαν, ὅστις ἔλαβε
Παράγγελμα νὰ μένη σύντροφος ἡμῶν,
“ Ὅπως αὐτὸς προλάβῃ τὴν ἐκτέλεσιν
Τῶν παραγγελιῶν, ἄς ἴσως ἔμελλε
Νὰ λάβῃ, ἐν ᾧ εἴμεθα τοῦλάχιστον
Ὀλίγους παρασάγγας μακρὰν. Φεύγωμεν. (?)

(Ἐξέρχεται μετὰ τοῦ Ἀρδάκου βαδίζοντος ἀθύμως.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ ΚΑΙ ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ.

ΣΑΡ.

Τὰ πάντα, Σαλημένη, διωρθώθησαν,

Χωρίς νὰ ρεύση μία βανίς αἵματος,
 Ἄπάντων τῶν φαρμάκων τὸ μωρότατον.
 Ὁ κίνδυνος παρήλθε κ' εἴμεθ' ἀσφαλεῖς
 Μετὰ τὴν ἐξορίαν τούτων τῶν ἀνδρῶν.

ΣΑΛ. Ναι, ἀσφαλεῖς ὡς ὅστις ἐπ' ἀνθῶν πατεῖ,
 Τὴν ἔχιδναν μὴ βλέπων ἥτις κρύπτεται
 Περὶ τὰς ρίζας.

ΣΑΡ. Τί νὰ πράξω ὦφειλον;

ΣΑΛ. Νὰ ἀναιρέσης ὅ,τι ἤδη ἔπραξας.

ΣΑΡ. Ν' ἀνακαλέσω, λέγεις, τὴν συγχώρησιν;

ΣΑΛ. Νὰ στερεώσης, ἄναξ, τὸ κλονούμενον
 Διάδημα.

ΣΑΡ. Προτείνεις ἔργον βίαιον.

ΣΑΛ. Ἄλλ' ἀσφαλές.

ΣΑΡ. Ἐν τούτοις, τί φοβούμεθα;

Τί δύνανται νὰ πράξωσ' εἰς τὰ ὅρια;

ΣΑΛ. Ἀκόμη εἰς τὰ ὅρια δὲν ἔφθασαν.

Ἐὰν δὲ ἠκουόμην, δὲν θὰ ἔφθανον.

ΣΑΡ. Ἐφάνην ἀμερόληπτος, ὡς ὦφειλον,

Πρὸς σὲ καὶ πρὸς ἐκείνους.

ΣΑΛ. Θέλεις ὕστερον

Γνωρίσει τοῦτο. Τὴν φρουρὰν πορεύομαι

Νὰ συναθροίσω.

ΣΑΡ. Ὑστερον, ὦ ἀδελφὲ,

Δὲν θέλομεν σὲ ἰδ' εἰς τὸ συμπόσιον;

ΣΑΛ. Δὲν εἶμαι τῆς τραπέζης φίλος πρόθυμος·

Διάταξον καὶ πράττω οἵανδ' ἴποτε

Ἑπηρεσίαν ἄλλην.

ΣΑΡ. Εἶν' εὐάρεστος

Καὶ ἡ τοῦ συμποσίου διασκέδασις.

ΣΑΛ. Ἀλλὰ καλὸν συγχρόνως νὰ διάγωσιν

Ἐν ἀσφαλείᾳ ὅσοι συνηθίζουσι.

Συχνάκις εἰς συμπόσια νὰ κάθηνται.

Ν' ἀποσυρθῶ μὲ δίδεται ἡ ἄδεια;

ΣΑΡ. Ναι, μίαν στιγμὴν μείνον, Σαλημένη μου,
Καλέ μου ἀδελφὲ, πιστὲ ὑπήκοε,
Περίδοξε σατράπα, κ' ἐξοχώτερε
Κ' ἐμοῦ τοῦ ἐστεμμένου βασιλέως σου.
Σὺ ἔπρεπε νὰ ἦσαι εἰς τὴν θέσιν μου,
Κ' ἐγὼ... μικρὸν φροντίζω. Μὴ στοχάζεσαι
"Οτι τῶν ἀρετῶν σου εἶμαι ἄφροντις,
Οὐδὲ τῆς σῆς φιλίας πάντῃ ἄγευστος·
Γνωρίζ' ὅτ' ὑποφέρεις τὰς μωρίας μου.
Ἐὰν τῶν ἀνδρῶν τούτων, παρὰ γνώμην σου,
Τὰς κεφαλὰς ἐφείσθην, δὲν ἐξέλαβον
Τὴν συμβουλήν σου ὅλως ἀπαράδεκτον.
Ἄλλὰ, ἄς τοὺς ἀφήσωμεν νὰ ζήσωσι,
Καὶ μὴ φιλονεικῶμεν περὶ τῆς ζωῆς
Αὐτῶν· τὰ σφάλματά των ἄς γνωρίσωσι,
Καὶ τὴν διαγωγὴν των ἄς σταθμίσωσι.
Βαθὺν θὰ μὲ παρέχ' ἡ ἐξορία των
Τὸν ὕπνον, ἐν ᾧ ἄλλως θὰ μ' ἐτάραττεν
Ἄσ θάνατός των.

ΣΑΛ. Ὅμως ἡ συγχώρησις
Τῶν προδοτῶν σὲ σύρει εἰς τὸν κίνδυνον
Νὰ κοιμηθῆς τὸν ὕπνον τὸν αἰώνιον·
Καὶ μία στιγμὴ μόνῃ αὐστηρότητος
Πολυετῆ ἐγκλήματα διώρθωσεν.
Ἄλλ' εἰς ἐμὲ ἀνάθεσ τὴν ματαίωσιν
Τῶν φόβων τῶν τοιούτων.

ΣΑΡ. Μὴ με προκαλῆς·
Ἄσ λόγος μου ἐδόθη.

ΣΑΛ. Ἄποσύρεται.

ΣΑΡ. Ἄλλ' εἶναι βασιλέως λόγος.

ΣΑΛ.

Κ' ἔπρεπε

Νὰ ἦναι διὰ τοῦτο βασιμώτατος.
 Ἡ ἐξορία, αὕτη ἢ ἡμίσεια
 Συγχώρησις, συντείνει εἰς τὴν ἐξαψιν
 Τοῦ θράσους των, καὶ πρέπει ἢ συγχώρησις
 Νὰ χορηγῆται πλήρης, ἢ παντάπασι.

ΣΑΡ.

Νὰ καθαιρέσω ὅλα τ' ἀξιώματα
 Αὐτῶν ἐβουλευόμην, ἢ τοῦλάχιστον
 Νὰ τοὺς ἀποδιώξω ἐκ τῆς θεάς μου.
 Εἶπε, τίς νὰ τοὺς στείλω μὲ ἐβίασεν
 Εἰς τὰς μεμακρυσμένας σατραπείας των;

ΣΑΛ.

Τῷ ὄντι τοῦτο, ἄναξ, ἐλησμόνησα·
 Ἐὰν δ' ἐκεῖ βεβαίως ποτὲ φθάσωσι,
 Δικαίως τότε ἐπίπληττε τὴν γνώμην μου.

ΣΑΡ.

Ἄν εἰς τὰς σατραπείας των δὲν φθάσωσιν
 Ἐν ἀσφαλείᾳ, ἄκουσον τὸν λόγον μου·
 Περὶ τῆς ἀσφαλείας σου βουλευθήτι.

ΣΑΛ.

Λοιπὸν ἐπίτρεψόν με νὰ ἀποσυρθῶ.
 Περὶ τῆς ἀσφαλείας των βουλεύομαι.

ΣΑΡ.

Κ' ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ σου καλῶς σκέφθητι.

ΣΑΛ.

Πιστῶς θὰ λειτουργήσω τὸν μονάρχην μου. (φεύγει.)

ΣΑΡ.

(μόνος) Ὁ χαρακτήρ του εἶναι ἀμετάτρεπτος,
 Σκληρὸς, ἀλλὰ ὡς βράχος ὑπερήφανος
 Καὶ ἄμοιρος τῶν σπύλων τῆς ἀργίλου μας,
 Ἐν ᾧ ἐγὼ ἐπλάσθην ἀπὸ ἀργίλου
 Ἀπαλωτέραν, λείαν καὶ ἀνάμικτον
 Ἀνθέων κ' εὐωδίας. Οἱ καρποὶ ἡμῶν,
 Τῆς φύσεώς μας εἶναι ὅμοιοι. Ἐὰν
 Καὶ τώρα ἐπλανήθην, αὐτ' ἢ πλάνη μου
 Ἐκ τῶν σφαλμάτων εἶναι ὅσα κλίνουσι,
 Καὶ ἐλαφρῶς τὴν πλάστιγγα βαρύνουσι,
 Τὴν πλάστιγγα, ἢ ὅπως ἄλλως λέγεται,

Ἄλλ' ἥτις μὲ παρέχει τὴν ἐντύπωσιν
 Ἐνίοτε τοῦ πόνου, καὶ ἐνίοτε
 Τῆς ἡδονῆς. Κατέχει ὁμοιότητα
 Τοῦ πνεύματος πλησίον τῆς καρδίας μου
 Ὑπάρχοντος, καὶ ὅπερ τοὺς παλμούς αὐτῆς
 Μετρά, δὲν τοὺς ταχύνει, κ' ἐρωτήματα
 Τοιαῦτα μὲ προτείνει, οἷα πώποτε
 Θνητὸς νὰ μ' ἐρωτήσῃ δὲν ἐτόλμησεν,
 Οὐδὲ ὁ Βῆλος, καὶ τοὶ χρησιμοδότρια
 Θεότης, καὶ τ' ἡ ὄψις ἢ μαρμάρινος
 Αὐτοῦ θολοῦται, ὅτε αἱ ἐσπεριναὶ
 Σκιαὶ ἐπισκιάζουσι τὸ μέτωπον,
 Καὶ δίδουσι τοιαύτην αὐτῷ ἔκφρασιν,
 Ὡστε ιδέα μ' ἔρχεται ἐνίοτε,
 Ὅτι τὸ κολοσσαῖον τοῦτο ἄγαλμα
 Νὰ ὁμιλήσῃ μέλλει. Ἄλλ' ἄς φύγωσιν
 Αἱ χαῦναι αὗται σκέψεις. Μόνη ἡ χαρὰ
 Ἄς ἦναι τῆς καρδίας μου τὸ φρόντισμα.
 Ὁ ἄγγελος ἰδοὺ τον τῆς χρυσεῆς χαρᾶς.

ΣΚΗΝΗ Γ΄ ΜΥΡΡΑ ΚΑΙ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ.

ΜΥΡ. ὦ βασιλεῦ! μὲ νέφη συγκαλύπτεται
 Ὁ οὐρανὸς, καὶ χύνει εἰς τὰ σύννεφα
 Μυστηριώδη ἤχον μακρυνὴ βροντῆ.
 Σπινθηροβόλοι ἀστραπαὶ μηνύουσιν
 Ἐπερχομένην τρικυμίαν. Δέσποτα!
 Σκοπεύεις νὰ ἀφήσῃς τὰ ἀνάκτορα;

ΣΑΡ. Τί λέγεις; τρικυμία;

ΜΥΡ. Ναί, ὦ δέσποτα.

ΣΑΡ. Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν εἶναι πρᾶγμα ἄσκοπον,
 Οὐδὲ δυσαρεστοῦμαι τὴν μονότονον
 Σκηνην νὰ μεταβάλω, καὶ μαχόμενα

Νὰ ἴδω τὰ στοιχεῖα ἀλλεπάλληλα.
 Πλὴν τοῦτο δὲν ἀρμόζει εἰς τὴν μέταξαν
 Τῶν ἐνδυμάτων, οὔτε εἰς τὰ πρόσωπα
 Τῶν ὁμοδείπνων φίλων τὰ νεάζοντα.
 Ἄλλὰ σὺ, Μύρρα, λέγε, τὴν βαρύγδουπον
 Βροντὴν φοβεῖσαι τῶν νεφῶν;

ΜΥΡ.

Σεβόμεθα

Ὡς οἰωνοὺς Διὸς εἰς τὴν πατρίδα μας
 Τῶν νεφελῶν τοὺς ἤχους.

ΣΑΡ.

Εἶπες τοῦ Διός;

Τοῦ Βήλου σας βεβαίως. Ὁ ἡμέτερος
 Ὑπάρχει τῆς βροντῆς ὁμοίως πρόεδρος,
 Κ' ἐνίοτε μᾶς ρίπτει κεραυνοὺς τινας
 Ὡς δεῖγμα τῆς γνησίας του θεότητος.
 Συμβαίνει δὲ τυχαίως, ὥστ' ἐνίοτε
 Ὁ κεραυνὸς κρημνίζει τοὺς βωμοὺς αὐτοῦ.

ΜΥΡ.

Ἄλλ' εἶναι τοῦτο οἰωνὸς ὀλέθριος.

ΣΑΡ.

Ναί, εἰς τοὺς ἱερεῖς του. Ὅπωςδῆποτε
 Δὲν θέλομεν ἀφήσει τὰ ἀνάκτορα,
 Ἐδῶ δὲ θέλει γίνῃ τὸ συμπόσιον
 Ταύτην τὴν νύκτα.

ΜΥΡ.

Ἐστω δόξα τῷ Διί.

Εἰσήκουσε τὴν δέησιν ἣν ἤθελες
 Νὰ μὴ ἀκούσης. Εἶναι εὐμενέστεροι
 Πρὸς σὲ οἱ θεοὶ μᾶλλον σοῦ εἰς σεαυτὸν,
 Κ' ἐν μέσῳ τῶν ἐχθρῶν σου καὶ σοῦ θύελλαν
 Ἐγείρουσι μεγάλην, ὅπως δώσωσιν
 Εἰς σὲ κατ' αὐτῶν σκέπην.

ΣΑΡ.

Ἐὰν κίνδυνος

Ὑπάρχη τις, νομίζω, εἶναι ὁ αὐτὸς
 Ἐντὸς τῶν τοίχων τούτων ὡς καὶ ἔξωθεν.

ΜΥΡ.

Ἄλλὰ οἱ τοῖχοι οὗτοι εἶναι ὑψηλοὶ

Καὶ στερεὰν καὶ γαῦρον φρουρὰν ἔχουσιν.

Ἡ μαύρη προδοσία ἢ ἐπίβουλος

Νὰ ἀπαντήσῃ μέλλει ἐδῶ πάμπολλα

Περάσματα λοξόδρομα καὶ ἰσχυρὰς,

Παχείας πύλας, πρὶν ὁδὸν εὐπρόσιτον

Κατὰ σοῦ εὖρη. Ποίαν ἢ θολία κἄν

Παρέχει ἀπλουστάτην ὑπεράσπισιν;

ΣΑΡ. Ἐὰν ὑπάρχῃ, Μύρρα, προδοσία τις,

Ἐκλείπει καὶ ἐντεῦθεν πᾶσ' ἀσφάλεια·

Εὐκόλως κυριεύονται τ' ἀνάκτορα·

Τὸ φρούριον δὲν ἔχει οὐδὲν ἄσυλον·

Οὐδὲ εἰς τὸν νεφέντ' αὐτὸν Καύκασον,

Ἐνθα εἰς ἀπροσίτους βράχους κἀθηται

Ὁ ἀετὸς, ὑπάρχει καταφύγιον

Κατὰ τῆς προδοσίας. Ὡς δὲ τὸ ὄξυ

Κατατιτρώσκει βέλος τὸν ἀέριον

Μονάρχην, οὕτω θέλει εὖρ' ἢ μάχαιρα

Τὸν ἐπὶ γῆς μονάρχην. Ἀλλὰ, Μύρρα μου,

Τὸν σκοτεινὸν σου φόβον ἀποδιώξον·

Ὁ Βέλεσις κί' Ἀρβάκης, εἴτε ἔνοχοι

Εἴτε ἀθῶοι εἶναι, ἐξωρίσθησαν,

Καὶ ἤδη μακρὰν εἶναι τούτων τῶν μερῶν.

ΜΥΡ. Πῶς; ζῶσιν οὗτοι;

ΣΑΡ. Τόσον σὺ αἰμοχαρής;

ΜΥΡ. Δὲν θέλω ἀποστρέψῃ ποτὲ πρόσωπον

Ἐγὼ ἐκ τῆς δικαίας, βασιλεῦ, ποινῆς

Τῶν προδοτῶν σου καὶ τῶν ἐπιβούλων σου·

Ἀλλὰ τὸν Σαλημένην ἤδη ἤκουσας.

ΣΑΡ. Ἡ σύμπτωσις παράδοξος μοὶ φαίνεται.

Ἡ αὐστηρότης, βλέπω, τὴν γλυκύτητα

Παρέλαβ' ἐναντίον ἐμοῦ σύμμαχον,

Κ' αἱ δύο μὲ ὠθοῦσιν εἰς ἐκδίκησιν,

- ΜΥΡ. Ἑλληνικὴ ὑπάρχει αὕτη ἀρετὴ.
- ΣΑΡ. Ἄλλ' εἰς μονάρχην εἶναι, Μύρρ', ἀνάρμοστος.
Κ' εἴαν νὰ τὴν προσλάβω βιασθῶ ποτε,
Θέλω τὴν λάβει κατὰ τῶν ὁμοίων μου.
- ΜΥΡ. Καὶ οἱ σατράπαι οὗτοι τοῦτο ἤθελον.
- ΣΑΡ. Ἰδέα ἐκ τοῦ φόβου σου πηγάζουσα!...
- ΜΥΡ. Φοβοῦμαι ὑπὲρ σοῦ!
- ΣΑΡ. Πλὴν φόβον πάντοτε!
Τὸ φύλόν σου γνωρίζω· ὅταν ὑπ' ὀργῆς
Κινηταί, παρωθεῖτ' ἐν τῇ δειλίᾳ του
Εἰς πείσμα κ' εἰς ἐκδίκησιν ἀμίμητον.
Ἐλεύθερον σ' ἐφρόνουν καὶ ἀμέτοχον
Τοῦ περιφόβου ἤθους καὶ ψοφοδεοῦς
Τῶν γυναικῶν ἐν γένει τῆς Ἀσίας μας.
- ΜΥΡ. ὦ! δὲν ἐγκωμιάζω ἢ τὸν ἔρωτα
Ἢ ἄλλο τι μικρὸν μου πλεονέκτημα·
Τῆς σῆς εὐημερίας ἤμην μέτοχος,
Καὶ μέτοχον θὰ μ' εὕρης τῶν κινδύνων σου·
Ἴσως ποτ' εὕρης δούλην ὑπηκόων σου
Μυρίων πιστοτέραν... ὃ μὴ γένοιτο!
Προκρίνω ν' ἀγαπῶμαι διὰ τὸ θερμὸν
Συναίσθημά μου μᾶλλον ἢ τὸ πάθος μου,
Ἴνα τὸ ἀποδείξω εἰς τὰς θλίψεις σου,
Ἄς ἴσως αἱ φροντίδες μου δὲν παύουσιν.
- ΣΑΡ. Ὅπου ὑπάρχει, Μύρρα, ἔρωσ τέλειος,
Ἢ λύπη δὲν εἰσδύει. Ἢ ἐμφάνισις
Αὐτῆς ἀυξάνει μάλιστα τὸν ἔρωτα
Καὶ φεύγει ὡς σκιά τις. Ἄς εἰσέλθωμεν·
Ἢ ὥρα πλησιάζει ἤδη· ἄγωμεν
Εἰς τῶν συνδαιτυμόνων τὴν δεξίωσιν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΤΗ.

Ἡ αἴθουσα τῶν ἀνακτόρων εἶναι περίφωτος. — Ὁ Σαρδανάπαλος μετὰ τῶν συνευωχητῶν κάθηται εἰς λαμπρὰν τράπεζαν. — Λαίλαψ βοᾷ ἔξωθεν, καὶ ἀκούονται βροταὶ ἐκ διαλειμμάτων διαρκοῦντος τοῦ συμποσίου.

ΣΚΗΝΗ Α΄

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, ΖΑΜΗΣ, ΑΛΤΑΔΑΣ, ΜΥΡΡΑ

ΚΑΙ ΛΟΙΠΟΙ.

- ΣΑΡ. **Ν**ΑΙ, μέχρι χείλους τὰς φιάλας γέμιζε·
Τὰ πάντα κατ' εὐχὴν ἐδῶ προβαίνουσιν,
Εἰς τ' ἀληθές μου κάθημαι βασίλειον,
Ἐν μέσῳ τῶν ὠραίων τούτων ὀφθαλμῶν
Καὶ τῶν παιδρῶν προσώπων. Λοιπὸν πίνωμεν·
Δὲν ἔχ' ἢ λύπη ἔδραν ἐδῶ, φίλοι μου.
- ΖΑΜ. Οὔτε ἐδῶ ὑπάρχει, οὔτε ἀλλαχοῦ·
Ὁ ἀναξ ὅπου εἶναι, λάμπει ἠδονή.
- ΣΑΡ. Δὲν εἶν' ἀρεστοτέρα αὐτ' ἢ τράπεζα,
Ἡ ὅλα τοῦ Νεβρώδ τὰ κυνηγέσια,
Ἡ αἰ συχναὶ στρατεῖαι τῆς ἀγρίας μου
Προγόνου, θηρευούσης τὰ βασίλεια
Καὶ ὅλως ἀνικάνου εἰς τὴν φύλαξιν
Τῶν κατακτήσεών της;
- ΑΛΤ. Ἡ βασιλικὴ
Τῷ ὄντι γενεά σου ἐχορήγησε

Σκηπτούχους νικηφόρους εἰς τὸ κράτος μας·

Ἄλλὰ οὐδεὶς ἐφάνη τῶν προγόνων σου

Μὲ σέ, ὦ Σαρδανάπαλε, παρόμοιος.

Τὴν εὐτυχίαν εἰς τοὺς κόλπους ἔθεσας

Λαμπρᾶς εἰρήνης· ἰδοὺ δόξα ἄφθαρτος.

ΣΑΡ. Καλὲ Ἀλτάδα! πρόσθεσ κ' εἰς τὰς ἡδονάς.

Ἡ δόξα εἶναι δρόμος πρὸς τὰς ἡδονάς·

Τί δὲ ζητοῦμεν ἄλλο εἰς τὸν βίον μας;

Τὴν πρὸς αὐτὰς πορείαν ἐβραχύναμεν,

Καὶ πρὸς αὐτὰς δὲν βαίνομεν ἀνοίγοντες

Νέαν ὁδὸν ἐν μέσῳ τῆς καταστροφῆς

Τῶν πόλεων, κ' εἰς πᾶν μας βῆμα σκάπτοντες

Ἐν μνήμα.

ZAM. Διὰ τοῦτο ὅλοι χαίρουσι,

Καὶ ὅλοι αἱ καρδί' ἐγκωμιάζουσι

Τὸν βασιλέα, ὅστις εἰς φαιδρότητα

Διατηρεῖ τὸν κόσμον.

ΣΑΡ. Εἶσαι βέβαιος;

Διάφορα μ' ἐξέθεσαν ἀκούσματα·

Φημίζονται προδόται ὡς ὑπάρχοντες.

ZAM. Προδόται τὰ τοιαῦτα διαδίδουσιν.

Ἄδύνατον· καὶ ποῖαι λέγοντ' ἀφορμαί;

ΣΑΡ. Αἱ ἀφορμαί των; ἔστω ἔλα, γέμισε

Καὶ πάλιν τὴν φιάλην. Μὴ ταραττωμεν

Μὲ τὰς τοιαύτας σκέψεις τὸ συμπόσιον.

Προδόται; ὦ! τοιοῦτοι δὲν ὑπάρχουσιν·

Ἐὰν τοιοῦτ' ὑπῆρχον, ἐξωρίσθησαν.

ΑΛΤ. Συνδαιτυμόνες εὐγενεῖς! ἀκούσατε

Τὴν πρόποσιν, καὶ ὅλοι γόνυ κλίνατε·

Εἰς τὴν υἰείαν καὶ εἰς τὴν ἀσφάλειαν

Τοῦ βασιλέως πῖωμεν... (τί ἔπραξα;)

Εἰς τοῦ Σαρδαναπάλου, λέγω, τοῦ θεοῦ,

Εἰς τοῦ Σαρδαναπάλου πίνω τοῦ θεοῦ,
 Τοῦ καὶ αὐτὸν τὸν Βῆλον ὑπερβαίνοντος.

(Πάντες γονυπετοῦσι καὶ πίνουσιν, ἀλλ' αἴφνης ἀκούεται
 βροντῆ, καὶ τινες ἐγείρονται περίφοδοι.)

ΣΑΜ. Συνδαιτυμόνες φίλοι! τί ἐγείρεσθε;
 Διὰ τοῦ φθόγγου τῆς βροντῆς οἱ πρόγονοι
 Αὐτοῦ θεοὶ ἐκφράζουσι συναίνεσιν.

ΜΥΡ. Τὴν ἀπειλὴν των μᾶλλον. Πῶς ἀνέχεσαι,
 ὦ βασιλεῦ, τὴν τόσῃν των ἀσέβειαν;

ΣΑΡ. Ἀσέβειαν; Ἄ! ὄχι ἂν οἱ πρόγονοι
 Ἐμοῦ θεοὶ ὑπάρχουν, εἰς τὸ τάγμα των
 Δὲν θέλω ἐπιτρίψει ἐγὼ ὄνειδος.

Ἀπόδοτε λατρείαν εἰς τὸν βρέμοντα
 Θεὸν τὴν ὥραν ταύτην. Ν' ἀγαπῶ ἐγὼ
 Ἐπιποθῶ καὶ ὄχι νὰ λατρεύωμαι.

ΛΑΤ. Ἀγάπη καὶ λατρεία σοὶ ὀφείλονται.

ΣΑΡ. Αὐξάνει ἡ βροντῆ, καθὼς μὲ φαίνεται
 Ἢ νύξ φρικώδης εἶναι.

ΜΥΡ. Κ' ἐπικίνδυνος
 Εἰς τοὺς ἀδυνατοῦντας νὰ προσφέρωσιν
 Ἀνάκτορόν τι, ὅπως προστατεύσωσι
 Τοὺς λάτρεις των.

ΣΑΡ. ὦ Μύρρα! ἔχεις δίκαιον.

Ἄν τὸ βασίλειόν μου εἰς εὐρύχωρον
 Νὰ μεταβάλω ἐδυνάμην μέγαρον
 Ὑπὲρ τῶν δυστυχούντων, θὰ τὸ ἔπραττον.

ΜΥΡ. Λοιπὸν θεὸς δὲν εἶσαι, ἂν δὲν δύνασαι
 Νὰ πραγματοποιήσης μίαν θέλησιν
 Τοσοῦτον ἀγαθὴν καὶ γενναιόφρονα.

ΣΑΡ. Καὶ οἱ θεοί σου, Μύρρα, τοῦτο δύνανται,
 Ἀλλὰ δὲν ἐκτελοῦσιν.

ΜΥΡ. Ἄς μὴ λέγωμεν

Περὶ αὐτῶν τι, μὴ τοὺς ἐρεθίσωμεν.

ΣΑΡ. Καθ' ὅτι δὲν ἀνέχονται ἐπὶ κρισίν,
 Ὡς οἱ θνητοί. ὦ φίλοι! μ' ἤλθ' ἰδέα τις
 Ἐὰν ναοὶ δὲν ἦσαν, τί νομίζετε;
 Θὰ ἦσαν τοῦ ἀέρος τότε λατρευταί,
 Πρὸ πάντων ὅταν πνέη, ὡς νῦν, ἄγριος;

ΜΥΡ. Ὁ Πέρσης εἰς τὸ ὄρος του προσεύχεται.

ΣΑΡ. Ὅποταν εἰς τὸ ὄρος λάμπη ἥλιος.

ΜΥΡ. Ἐὰν τ' ἀνάκτορά σου ἦσαν ἄστεγα
 Καὶ ἔρημα, ὦ! πόσοι τότε κόλακες,
 Νομίζεις, ὦ μονάρχα, θὰ συνέτρεχον
 Ἴν' ἀσπασθῶσι κόνιν ἐφ' ἧς κάτωχρος
 Ὁ βασιλεὺς θὰ ἔκειτο;

ΑΛΤ. Ἡ ὠραία μας
 Πολὺ σατυρικὴν λαλεῖ τὴν γνώμην της
 Πρὸς ἔθνος τὸ ὁποῖον μᾶλλον ἀτελῶς
 Γνωρίζει. Οἱ Ἀσσύριοι δοξάζουσιν
 Ἰδίαν εὐτυχίαν τὴν τοῦ ἀνακτος,
 Καὶ εἰς αὐτὸν τὸ σέβας των προσφέροντες,
 Ὡς καύχημά των ἴδιον δοξάζουσι.

ΣΑΡ. Τὴν τόλμην συγχωρήσατε τῆς φίλης μου.

ΑΛΤ. Ἡμεῖς, μονάρχα;... κρότον, κρότον ἤκουσα:

ΖΑΜ. Ὁ ἄνεμος κλονίζει θύραν μακρυνήν.

ΑΛΤ. Κλαγγὴ μ' ἐφάνη ὀπλων.... ἀκροάσθητε!

ΖΑΜ. Βροχὴ ῥαγδαία τύπτει τὰ στεγάσματα.

ΣΑΡ. Ἄρχεϊ. Φιλτάτη Μύρρα! ἔχεις ἔτοιμον
 Τὴν λύραν σου; Ἐν ἄσμα ψάλλε τῆς Σαπφοῦς
 Ἐκείνης, ὡς μὲ εἶπες, ἥτις ἐν τῇ γῆ
 Τῶν πάππων σου ἐρρίφθη....

(Ὁ Πανίας εἰσέρχεται κρατῶν ξίφος γυμνὸν, αἱματοφόρτος
 καὶ τεταραγμένος. Οἱ ὁμόδειπνοι ἀνεγείρονται μετὰ θα-
 ρύδου)

- ΠΑΝ. (Εἰς τοὺς φύλακας.) Θεωρήσατε
 Τὰς πύλας ὅλας κ' εἰς τὰ τείχη δράμετε.
 Τὰ ὄπλα σας! τὰ ὄπλα σας! Εἰς κίνδυνον
 Ὁ βασιλεὺς μας εἶναι. Τὴν ταχύτητα
 Συγχώρησόν μου ταύτην, βασιλεῦ.
- ΣΑΡ. Εἰπέ.
- ΠΑΝ. Τοῦ Σαλημένου ἦσαν βασιμώτατοι
 Οἱ φόβοι. Οἱ σατράπαι...
- ΣΑΡ. Σὲ ἐπλήγωσαν
 Ὀλίγον οἶνον πίε καὶ ἀνάπνευσον.
- ΠΑΝ. Τυχαῖον τραῦμα εἶναι. Ἡ ταχύτης μου
 Ἴνα εἰδοποιήσω τὸν μονάρχην μου
 Μ' ἀπηύδησε πλειότερον τοῦ τραύματος.
- ΜΥΡ. Λοιπὸν οἱ ἀποστάται;
- ΠΑΝ. Μόλις φθάσαντες
 Οἱ ἄπιστοι σατράπαι εἰς τῆς πόλεως
 Τὰ πρόθυρα, εὐθὺς ἀπεποιήθησαν
 Ἐπὶ τὰ περαιτέρω νὰ ὀδεύσωσι.
 Τὴν εἰς ἐμὲ δοθεῖσαν τότε δύναμιν
 Ἀντέταξα, ἀλλ' οὔτοι πρὸς βοήθειαν
 Τοὺς στρατιώτας τότε προσεκάλεσαν
 Τοὺς ἰδικούς των, οἵτινες ἐπέδραμον.
- ΜΥΡ. Πῶς; ὅλοι;
- ΠΑΝ. Πολυάριθμοι.
- ΣΑΡ. Μὴ φείδεσαι
 Μηδὲν, καὶ ὅ,τι εἶδες διηγήθητι.
- ΠΑΝ. Ἡ ἀσθενής μου φυλακὴ κ' εὐάριθμος,
 Πιστὴ ὑπῆρξε, κ' εἶναι ἡ λοιπὴ πιστή.
- ΜΥΡ. Πῶς; μόνοι οὔτοι ἔδειξαν τὴν πίστιν των;
- ΠΑΝ. Καὶ τοὺς Βακτρίους ἔτι πιστοὺς ἔχομεν
 Ὑπὸ τὸν Σαλημένην. Ὑπωπτεύετο
 Τοὺς Μήδους ἡγεμόνας, καὶ κατόπιν των

Ἐβάδιζε. Γενναῖοι καὶ πολυπληθεῖς
 Οἱ Βάκτριοι, ἀνδρείως ἤδη μάχονται
 Κατὰ τῶν πολεμίων, καὶ μ' ἐπίμονον
 Καὶ πεισματώδη πάλιν συγκεντρώνονται
 Τῶν ἀνακτόρων πέριξ, καὶ βουλευόνται
 Τὰ τάγματά των ὅλα νὰ ἐνώσωσι,
 Καὶ τὸν μονάρχην νὰ ἐλευθερώσωσιν...
 Ἄλλ' ὅμως διετάχθη...

ΜΥΡ.

Ἦρα δισταγμοῦ

Δὲν εἶναι.

ΠΑΝ.

Ἰκετεύει ταπεινότατος

Ὁ Σαλημένης ἤδη τὸν μονάρχην μας
 Νὰ ἐνδυθῆ τὰ ὅπλα, καὶ ἐπὶ τινὰς
 Στιγμὰς ν' ἀναφανῆ εἰς τὰ στρατεύματα.
 Τὴν ὥραν ταύτην μόν' ἡ παρουσία του
 Ἄρκει νὰ φέρῃ μέγα ἀποτέλεσμα.

ΣΑΡ.

Τὰ ὅπλα μου ταχέως ἄς μοὶ φέρωσι.

ΜΥΡ.

Καὶ θέλεις;...

ΣΑΡ.

Ἐὰν θέλω; μὴ βραδύνετε.

Ἄφητε τὴν ἀσπίδα, μὲ βαρύνει· δὸς
 Τὸ ξίφος μόνον καὶ τὸν θώρακα. Ποῦ δὲ
 Οἱ ἀποστάται εἶναι;

ΠΑΝ.

Ἐν ποῦ στάδιον

Μακρὰν τοῦ ἔξω τείχους ἤδη μάχονται.

ΣΑΡ.

Λοιπὸν νὰ ἐφορμήσω πρέπει ἔφιππος.

Ὁ ἵππος μου, ὦ Σφαῖρε, ἔστω ἕτοιμος.
 Ἔπαρξ' εἰς τὰς αὐλάς μας πολλὴ ἔκτασις
 Καὶ πρὸς τὰς ἔξω πύλας, ὥστε εὔστοχα
 Ἐξελιγμοὶ νὰ γίνωσι τοῦλάχιστον
 Καὶ ἀπὸ τοὺς ἡμίσεις Ἄραβας ἱππεῖς.

(Ὁ Σφαῖρος ἐξέρχεται ἵνα κομίσῃ τὴν πανοπλίαν τοῦ βασιλέως.)

- ΜΤΡ. ὦ! πόσον σ' ἀγαπῶ!
- ΣΑΡ. Δέν τὸ ἀμφίβαλλον.
- ΜΤΡ. Πλὴν τώρα σὲ γνωρίζω.
- ΣΑΡ. (Εἰς θεράποντα.) Ἄς μοὶ φέρωσι
τὴν λόγχην μου. Ποῦ εἶναι ταύτην τὴν στιγμήν
Ὁ Σαλημένης;
- ΠΑΝ. Εἶναι εἰς τὴν θέσιν του,
Εἰς τὸ πυκνὸν τῆς μάχης.
- ΣΑΡ. Δράμε πρὸς αὐτόν.—
Ἐπάρχει εὐδιάβατός τις δίοδος
Πρὸς τὸν στρατὸν ἐντεῦθεν ἤδη ἄγουσα;
- ΠΑΝ. Ἐπῆρχεν ὅτε ἤλθον, κ' ἐφυλάττετο
Γενναίως ὁ στρατός μας συνεπλέκετο,
Καὶ φάλαγγ' ἀδιάρρηκτον ἐμόρφονεν.
- ΣΑΡ. Εἶπέ τὸν Σαλημένην τῆς ζωῆς αὐτοῦ
Νὰ φείδεται· εἶπέ τον ὅτι ἔρχομαι,
Καὶ τῆς ζωῆς μου τότε δὲν θέλω φεισθῆ.
- ΠΑΝ. Οἱ λόγοι σου ἀγγέλλουν νίκη, βασιλεῦ. (φεύγει.)
- ΣΑΡ. Ἄλτάδα! Ζάμη! δεῦτε, ἐτοιμάσθητε.
Ἡ ὀπλοθήκη ἔχει ὄπλα ἕτοιμα.
Αἱ δὲ γυναῖκες ἤδη ἄς εἰσέλθωσι,
Καὶ χάριν ἀσφαλείας ἄς εἰσδύσωσιν
Εἰς τὰ τῶν ἀνακτόρων μας ἐνδότερα
Δωμάτια, καὶ πέριξ ἄς τεθῆ φρουρά,
Διαταγὴν τηροῦσα ἀπαράβατον
Ἵτι θέλει φυλάττει τὰ δωμάτια,
Καὶ δὲν θέλει τ' ἀφήσει εἰμὴ πίπτουσα
Νεκρά. Σὺ ἔχε, Ζάμη, ταύτην τὴν φρουράν·
Καὶ σὺ, Ἄλτάδα, δράμε κ' ἐλθὲ ἔνοπλος·
Πλησίον μας ἡ θέσις σου ὀρίζεται.

(Ὁ Ζάμης καὶ ὁ Ἄλτάδας καὶ πάντες, ἐκτὸς τῆς Μύρκης,
ἐξέρχονται. Ὁ Σφαῖρος κομίζει τὴν πανοπλίαν.)

ΣΦ. Ἴδού ἡ πανοπλία, βασιλεῦ.

ΣΑΡ. (Ὀπλιζόμενος.) Τὸν θώρακα
Καὶ τὸν ζωστήρα δός μοι καὶ τὸ ξίφος μου.
Τὴν περικεφαλαίαν ἐλησμόνησα.
Καλῶς εἶναι βαρεῖα... ὦ! λανθάνεσαι,
Δὲν ἤθελον αὐτήν, ἀλλὰ τὴν ἔχουσαν
Διάδημα τριγύρω.

ΣΦ. Ἐπικίνδυνος
Ἐκείνη μοι ἐφάνη. Οἱ πολύτιμοι
Πιθανὸν εἶναι λίθοι νὰ ἐλκύσωσι
Τὴν τῶν ἐχθρῶν σου προσοχήν, ὦ δέσποτα,
Καὶ εἰς τὸ ἱερόν σου ἴσως μέτωπον
Τὰ φονικά των βέλη νὰ εὐθύνωσιν.
Ἡ περικεφαλαία αὕτη εἶναι στερεά...

ΣΑΡ. Μὴ ᾄσαι ἀποστάτης; Τὸ καθήκόν σου
Νὰ ὑπακούης εἶναι. Ὑπαγε.... ἀλλὰ
Καιρὸς δὲν εἶναι, φεύγω καὶ χωρὶς αὐτῆς.

ΣΦ. Φόρεσον ταύτην, βασιλεῦ, τοῦλάχιστον.

ΣΑΡ. Τὸν Καύκασον νὰ βάλω ἐπὶ κεφαλῆς;

ΣΦ. Καὶ ὁ ὀπλίτης, ἀναξ, ὁ ἐλάχιστος
Ἐκτεθειμένος οὕτω κατὰ τῶν ἐχθρῶν
Δὲν ἐφορμᾷ. Εὐκόλως θὰ σὲ ἴδωσι·
Καθότι τώρα ἔπαυσεν ἡ θύελλα,
Καὶ ἡ σελήνη λάμπει εἰς τὸν οὐρανόν.

ΣΑΡ. Ἄλλ' ὅπως μὲ γνωρίσωσιν ἐξέρχομαι.
Τὴν λόγχην δός μοι τώρα· εἶμαι ἔνοπλος.
(Ἀνχωρῶν, ἐπιστρέφει καὶ λέγει πρὸς τὸν Σφαῖρον.)
Ἄ! φέρε, ἐλησμόνησα, τὸ κάτοπτρον. (⁸)

ΣΦ. Τὸ κάτοπτρον, ὦ βασιλεῦ;

ΣΑΡ. Τὸ κάτοπτρον,
Τὸν στίλβοντα ἐκείνόν μου ὀρείχαλκον,
Τὸ λάφυρον τοῦ Γάγγου φέρε. (Ὁ Σφαῖρος ἐξέρχεται.)

Μύρρα μου!

Μὲ τὰς λοιπὰς γυναῖκας πῶς δὲν ἔφυγες;

ΜΥΡ. Ἐδῶ εἶναι ἡ θέσις μου.

ΣΑΡ. Ἀπέρχομαι.

ΜΥΡ. Σ' ἀκολουθῶ, μονάρχα.

ΣΑΡ. Εἰς τὴν μάχην σύ;

ΜΥΡ. Αἱ ἑλληνίδες κόραι εἶδον τὴν ὁδὸν

Τῆς μάχης. Σὲ προσμένω ἐπιστρέφοντα.

ΣΑΡ. Ἄλλὰ τὸ μέρος τοῦτο εἶν' εὐπόρθητον,

Ἐὰν οἱ ἔναντιοὶ μου νικήσωσιν.

Ἄν, Μύρρα, συμβῆ τοῦτο, καὶ ἐγὼ ἀπών;...

ΜΥΡ. Καὶ πάλιν θὰ σὲ ἴδω.

ΣΑΡ. Ποῦ;

ΜΥΡ. ὦ βασιλεῦ!

Ὅπου οἱ θνητοὶ πρέπει νὰ συνέλθωσιν,

Εἰς τὰς σκηναὶς τοῦ Ἄδου, ἂν, καθὼς φρονῶ,

Εὐρίσκεται τις χώρα πέραν τῆς Στυγός·

Ἄν αὕτη δὲν ὑπάρχη, εἰς τὸν τάφον μας.

ΣΑΡ. Καὶ εἶσαι τόσης τόλμης, Μύρρα, ἱκανή;

ΜΥΡ. Ναὶ εἶμαι, ἐκτὸς μόνον μετὰ θάνατον

Φιλτάτου μοι νὰ ζήσω, καὶ ὡς λάφυρον

Νὰ πέσω ἀποστάτου. Ὑπαγε λοιπὸν

Καὶ ὅλην τὴν ἀνδρίαν σου ἀνάδειξον.

(Ὁ Σφαῖρος ἐπιστρέφων φέρει τὸ κάτοπτρον.)

ΣΑΡ. (Λαμβάνων τὸ κάτοπτρον καὶ βλέπων.)

Ὁ θώραξ οὗτος μὲ ἀρμόζει κάλλιστα,

Καλῶς καὶ ὁ ζωστήρ μου· ἀλλ' ἀνάρμοστος

Ἡ περικεφαλαία. (τὴν ρίπτει μετὰ νέαν ἀπόπειραν.)

Τὰ κοσμήματα

Αὐτά μου εἶν' ὠραῖα. Τώρα πρόκειται

Νὰ λάβω αὐτῶν πείραν. Ποῦ εὐρίσκεται,

Ποῦ ὁ Ἀλτάδας;

ΣΦ. Φέρων τὴν ἀσπίδα σου
Σὲ περιμένει ἔξω.

ΣΑΡ. Ἐλησμόνησα
Ὅτι ἐκ προνομίου κληρονομικοῦ
Ἀσπιδοφόρος εἶναι τοῦ μονάρχου του.
Καὶ τώρα, Μύρρα, δός μοι ἓν σου φίλημα!...
Καὶ δεύτερον... καὶ ἄλλο· ὦ! ἀγάπα με!
Ἀγάπα με ὅποια ἂν ἡ τύχη μου...
Ἡ δόξα μου, ὁ μόνος, Μύρρα, πόθος μου
Ἵπάρχει τῆς ἀγάπης σου ἀντάξιος
Ν' ἀναδειχθῶ!

ΜΥΡ. Προχώρει, κ' ἔσο νικητής!
(Ὁ Σαρδανάπαλος καὶ ὁ Σφαῖρος ἐξέρχονται.)
Ἴδου με μόνη!... ὅλοι ἀνεχώρησαν·
Ὀλίγοι αὐτῶν ἴσως ἐπιστρέψωσιν·
Ἀλλ' ἔστω νικητής ὁ Σαρδανάπαλος,
Καὶ θυσιάζω τὴν ζωὴν μου πρόθυμος.
Ἄν νικηθῆ ἑκεῖνος, καταστρέφομαι.—
Ἐγὼ νὰ ἐπιζήσω; Εἶν' ἀδύνατον·
Περιπλάκη ἔνδον τῆς καρδίας μου·
Τὸ αἶτιον, τὸν τρόπον, ὅλως ἀγνοῶ·
Οὐχὶ διότι εἶναι οὗτος βασιλεὺς,
Διότι τώρα τρέμει καὶ κλονίζεται
Ὁ θρόνος του, καὶ ἤδη ἡ γῆ σχίζεται
Ἰνα τὸν δώσῃ μνημα, λήθης ἄσυλον.
Ἐν τούτοις, τὸν λατρεύω περισσότερον.—
Ἵψίθρονε Κρονίων! μὴ καταρασθῆς
Τὸν τερατώδη τοῦτον ἐμοῦ ἔρωτα
Ἵπὲρ βαρβάρου, ὅστις εἶναι ἀμαθῆς
Τοῦ ὑψηλοῦ Ὀλύμπου! Ναί, τὸν ἀγαπῶ
Θερμότερον... ἡ μάχη βράζει... φέρεται
Πλησίον... πλησιάζουσι, μοὶ φαίνεται.

* Ἄν τοῦτο οὕτως ἔχη... (ἐκβάλλει μικρὰν φιάλην.)

Τὸ λεπτότατον

Ἰδού το τῆς Κολχίδος δηλητήριο.

Εἰς τοῦ Εὐξείνου Πόντου τὰ παράλια

Τὸ εὖρεν ὁ πατήρ μου, καὶ μ' ἐδίδαξε

Τὴν διατήρησίν του. Τοῦτο ἀσφαλῶς

Θὰ μὲ λυτρώσῃ τοῦτο πρὸ πολλοῦ

Νὰ μὲ λυτρώσῃ ἔμελλεν, εἰάν ἐγὼ

Δέν τὸν ἠγάπων, μέχρις οὗ ἢ δύσμοιρος

Νὰ λησμονήσω ὅτι ἤμην δούλη του

Ἐδ', ὅπου ὅλοι δοῦλοι εἶν' ἐκτὸς ἑνός,

Καὶ διὰ τὴν δουλείαν τῶν ἐπαίρονται,

Ὡστ' ἀξιοῦσι νὰ ἀπολαμβάνωσι

Τὴν θεραπείαν ἄλλων κατωτέρων τῶν

Κατὰ βαθμὸν καὶ τάξιν τῆς δουλείας τῶν,

Πολλάκις λησμονοῦντες ὅτ' ἢ ἄλυσος,

Ἦν στίλβουσαν φοροῦσιν ὡς τι κόσμημα,

Εἶν' ἄλυσος... Καὶ πάλιν κρότος... θόρυβος...

Καὶ τώρα κλαγγὴν ὅπλων ἀκροάζομαι.

ΣΣΚΗΝΗ Β. ΑΛΤΑΔΑΣ ΚΑΙ ΜΥΡΡΑ.

ΑΛΤ. Ἄκουε, Σφαῖρε! Σφαῖρε!

ΜΥΡ. Δέν εἶναι ἐδῶ.

Τί τρέχει; τίς τῆς μάχης ἢ φορά; Εἰπέ!

ΑΛΤ. Φρικώδης!

ΜΥΡ. Καὶ ὁ ἄναξ;

ΑΛΤ. Λαμπρῶς μάχεται

Ὡς βασιλεὺς ἐν μέσῳ τοῦ στρατεύματος.

Ζητῶ τὸν Σφαῖρον· πρέπει εἰς τὸν ἄνακτα

Νὰ φέρω νέαν λόγχην καὶ τὸ κράνος του.

Γυμνὸς τὴν κεφαλὴν, ἀνδρείως μάχεται·

Οἱ στρατιῶται ὅλοι τὸν ἐγνώρισαν

Καθὼς καὶ οἱ ἐχθροὶ του. Εἰς τὸ αἴθριον
 Φῶς τῆς σελήνης ἤδη ἢ μετὰξινος
 Τιάρα κ' ἢ μακρὰ του κόμη ἔδωκαν
 Σημεῖον κατ' αὐτοῦ πολὺ ἐπίσημον,
 Καὶ πᾶσα βολὴ τόξου διευθύνεται
 Κατὰ τῆς κεφαλῆς του.

ΜΥΡ.

Θεοὶ πάτριοι!

Τὸν βασιλέα ταύτης προστατεύετε
 Τῆς γῆς! Ἐδῶ ὁ ἴδιος σὲ ἔπεμψε;

ΑΛΤ.

Κρυπτῶς ὁ Σαλημένης μὲ ἀπέστειλεν.

Ὁ βασιλεὺς, τὸν εἶδον, ἤδη μάχεται,

Ὡς εὐθυμεῖ... ὦ Σφαῖρε! δὲν ἀκούεται·

Ἐντὸς τῆς ὀπλοθήκης εἶναι πιθανῶς. (φεύγει.)

ΜΥΡ.

Δὲν εἶναι ἀτιμία νὰ τὸν ἀγαπῶ.

Εὐχομαι τῶρα ὅ,τι ποτὲ πρότερον

Δὲν ἐπευχήθην· εἶθε οὗτος ὁ ἀνὴρ,

Εἶθε νὰ ἦτο Ἕλληνας! Ἐὰν ἀτιμος

Ὁ Ἡρακλῆς ὑπῆρχεν, ὅτε ἔφερε

Τὴν ἡλακάτην καὶ τὸ χαῦνον ἔνδυμα

Τῆς βασιλίσσης τῶν Λυδῶν, μοὶ φαίνεται,

Ἐκεῖνος ὅστις ἐξ ἀβρᾶς νεότητος

Εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τρυφῆς ἐτρέφετο.

Κ' ἠνδροῦτο οὕτως, αἰφνης οὗτος, ὅμοιος

Τοῦ Ἡρακλέους, φεύγων ἀκατάπληκτος

Ἐκ τῆς λαμπρᾶς τραπέζης εἰς τοῦ Ἄρειος

Τὸ φλογερὸν πεδῖον ὡς εἰς ἔρωτος

Ἀγκάλην, οὗτος, λέγω, εἶναι ἄξιος

Νὰ ἔχη Ἑλληνίδα ἐρωμένην του,

Συμπάρεδρον νὰ ἔχη ψάλτην Ἕλληνα,

Καὶ τάφον, ὡς μνημεῖόν του, ἑλληνικόν!

(Εἰσέρχεται ἀξιωματικὸς τις.)

ΜΥΡ.

Ἡ μάχη, λέγε, ποῦ χωρεῖ;

ΑΞ.

Τετέλεσται!

Τετέλεσται! ἐχάθη! Ἔρχομαι ζητῶν
τὸν Ζάμην.

ΜΥΡ.

Εἰς τὰ δώματα τῶν γυναικῶν
Φρουρεῖ. (Ὁ ἀξιωματικὸς ἐξέρχεται.)

Ἐξῆλθεν. Οἴμοι! σκληρὸν ἄκουσμα!

Αἱ λέξεις αἱ ὀλίγαι τοῦ καὶ σύντομοι
σημαίνουσι φρικώδη, μέγαν ὄλεθρον.
Μεγάλῃ μοναρχία, μέγας βασιλεὺς,
Σειρὰ τριῶν καὶ δέκα ὄλων γενεῶν,
Ζωὴ ἀπειραρίθμων καὶ ἡ ὑπαρξίς
Τοσούτων ἐπιζώντων καταστρέφονται!
Κ' ἐγὼ δὲ ὡς πομφόλυξ μακροῦ κύματος,
Μετὰ θνητῶν μεγάλων μηδενίζομαι.
Ἄλλ' εἶναι εἰς τὰς χεῖράς μου ἡ τύχη μου,
Οὐδεὶς δὲ ὑπερήφανος κατακτητῆς
Δὲν θέλει μὲ συλλέξει ὡσπερ λάφυρον.

(Εἰσέρχεται ὁ Πανίας.)

ΠΑΝ. Ταχέως, Μύρρα, σπεῦδε, ἀκολούθει με!

ΜΥΡ. Ὁ βασιλεὺς;

ΠΑΝ. Ὁ βασιλεὺς μὲ ἔστειλεν,
Ἴνα σὲ ὀδηγήσω ὅσον τάχιστα
Δι' ἀποκρύφου μέρους εἰς τὴν ἄντικρυ
Τοῦ ποταμοῦ μας ὄχθην.

ΜΥΡ. Ζῆ ὁ βασιλεὺς;

ΠΑΝ. Καὶ νὰ σὲ ἀσφαλίσω μὲ διέταξεν.
Ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσης κἂν πρὸς χάριν τοῦ,
Καὶ νὰ τὸν περιμένῃς.

ΜΥΡ. Μελετᾶ φυγὴν;

ΠΑΝ. Μέχρις ἐσχάτης ὥρας θέλει μάχεται.
Ἐπὶ ἀπελπισίας ἐμπνεόμενος,
Ἀτρόμητος, γενναῖος αὐτὸς μάχεται

- Τ' ἀνάκτορά του ὑπερασπιζόμενος.
 ΜΥΡ. Ἐδῶ λοιπὸν ἡ πάλη ἐπλησίασε·
 Τῆς συμπλοκῆς ἀκούω τὰ κραυγάσματα
 Πλησίον. Τὰ ἀρχαῖα ταῦτα δώματα
 Ποτέ, φεῦ! μέχρι τοῦδε δὲν ἐμόλυνεν
 Ἐχθρὰ ἠχώ. ὦ θρόνε ἀρχαιότατε
 Τῆς Ἀσσυρίας! χαῖρε! Τοῦ περικλεοῦς
 Νεβρώδ ἀρχαιοτάτη, χαῖρε, γενεά!
 Καὶ τ' ὄνομα αὐτό σου ἐξαλείφεται.
 ΠΑΝ. Ἄς φύγωμεν, ὦ Μύρρα! ἀκολούθει με!
 ΜΥΡ. Ἐδῶ θὰ ἀποθάνω. Ὑπαγε κ' εἰπέ
 Τὸν βασιλέα ὅτι μέχρι τῆς στιγμῆς
 Ἐγὼ τῆς τελευταίας τὸν ἐλάτρευον.

ΣΚΗΝΗ Γ. ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ, ΣΤΡΑ-
 ΤΙΩΤΑΙ. Ὁ Πανίας ἀφίτων τὴν Μύρραν παρα-
 τίσσεται μετὰ τῶν στρατιωτῶν.

- ΣΑΡ. Ἄφ' οὗ εἰς ταύτην τὴν ἀκμὴν προέβησαν
 Τὰ πράγματα, τὸν θάνατον θὰ λάβωμεν
 Ἐδῶ εἰς τὰς αἰθούσας τῶν πατέρων μας.
 Ἀκλόνητ' εἰς τὰς τάξεις σας ἐμμένετε.
 Ἀπέστειλα σατράπην ἀξιόχρεων
 Εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Ζάμου τὰς διαταγὰς
 Φρουράν· πιστὴ καὶ νέα εἶναι κ' ἄλκιμος.
 Ταχέως τὴν προσμένω· δὲν ἐχάσαμεν
 Τὸ πᾶν· σὺ δὲ, Πανία, φρούρει ἀσφαλῶς
 Τὴν Μύρραν. (Ὁ Πανίας πλησιάζει πρὸς τὴν Μύρραν.)
 ΣΑΛ. Καιρὸς εἶναι ν' ἀναπνεύσωμεν·
 Εἰσέτι ἅπαξ τοὺς ἐχθροὺς προσβάλλετε
 Ὑπὲρ τῆς Ἀσσυρίας, στρατιῶταί μου.
 ΣΑΡ. Ὑπὲρ Βακτρίας μᾶλλον, πιστοὶ Βάκτριοι.

Εἰς τὸ ἐξῆς μονάρχης σας θὰ λέγωμαι,
 Τὸ κράτος θὰ καλῆται ἐκ τοῦ ἔθνους σας,
 Κ' εἰς ἐπαρχίαν τοῦτο τὸ βασίλειον
 Θὰ μεταβάλω.

ΣΑΛ.

Οἱ ἐχθροὶ ἐπέρχονται!

ΣΚΗΝΗ Δ.΄ ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ, ΒΕΛΕΣΙΣ ΚΑΙ ΑΡΒΑΚΗΣ
εἰσέρχονται μετὰ ἀποστατῶν.

ΑΡΒ.

Ἐμπρός! εἰς τὴν παγίδα συνελήφθησαν.
 Κτυπᾶτέ τους, γενναῖοι!

ΒΕΛ.

Καὶ ὁ οὐρανὸς
 Μᾶς βοηθεῖ, ὦ φίλοι μου! κτυπᾶτέ τους!

(Οἱ ἀποστάται ἐφορμῶσι κατὰ τοῦ Σαρδαναπάλου, τοῦ Σαλημένου
 καὶ τῶν στρατιωτῶν, οἵτινες ἀνθίστανται μέχρις οὔ ἐπέρχεται ὁ
 Ζάμης, ἐπὶ κεφαλῆς τῆς προμνησθείσης φρουρᾶς. Οἱ ἀποστάται ἀ-
 παθοῦνται. Ὁ Σαλημένος τοὺς καταδιώκει. Καθ' ἣν δὲ στιγμήν ὁ
 βασιλεὺς ὀρμᾷ πρὸς ἀποδίωξιν τῶν ἀποστατῶν ἀπαντᾷ τὸν Βέλεσιν.)

ΒΕΛ.

Τύραννε! στάσου! Τέλος εἰς τὸν πόλεμον
 Ἐγὼ θὰ δώσω.

ΣΑΡ.

Λέγεις, γενναιότατε
 Προφῆτα, ξιφηφόρε ἱερεῦ, κ' ὑπήκοε
 Πιστὲ κ' εὐγνώμων, λέγεις τὴν ἀλήθειαν;
 Παράδος σεαυτὸν λοιπὸν ἐκούσιος,
 Καὶ ἄφες νὰ ἐκλέξω τὴν ἀρμόζουσαν
 Διὰ σὲ θέσιν μᾶλλον, πρὶν τὰς χεῖράς μου
 Μολύνω μὲ τὸ αἷμά σου τὸ ἅγιον.

ΒΕΛ.

Ἡ τελευταία ὥρα σου ἐσήμανεν.

ΣΑΡ.

Ἡ ἰδική σου λέγε. Ἐγὼ ἔσχατος
 Ἀνέγων ἀστρολόγος τοὺς ἀστέρας σου,
 Καὶ περιδιαβάζων τὸν Ζωδιακόν,

Εἰς τοῦ Σκορπίου εὖρον τὸν ἀστερισμὸν
Τὴν τύχην σου. Ὁ θάνατός σου ἤγγισεν.

ΒΕΛ. Ἄλλὰ δὲν θὰ τὸν λάβω παρὰ σοῦ ποτέ.

(Συμπλέκονται. Ὁ Βέλεσις τραυματίζεται. Ὁ βασιλεὺς ὑψόνων τὸ
ξίφος διὰ νὰ τὸν φονεύσῃ λέγει·)

ΣΑΡ. Προφήτα! κράζον τώρα τοὺς πλανήτας σου
Νὰ καταβῶσιν ἤδη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
Πρὸς λύτρωσιν τοῦ Μάγου καὶ τῆς δόξης των!

(Ἀπόσπασμα ἀποστατῶν ἐπιπίπτει καὶ ἐλευθερόνει τὸν Βέλεσιν, ὁρ-
μῶν ταῦτοχρόνως καὶ κατὰ τοῦ βασιλέως, ἃν ὑπερασπίζουσιν οἱ περὶ
αὐτὸν καὶ ἀποδιώκουσι τοὺς ἀποστάτας.)

Ὁ μιαρὸς! προφήτης τέλος ἔγεινεν.
Ἐμπρός! ἐμπρός! ἡ νίκη εἶναι μεθ' ἡμῶν!

(Ἐξέρχεται μετὰ τῶν στρατιωτῶν του.)

ΜΥΡ. Δράμε καὶ σὺ, Πανία. Τοὺς συντρόφους σου
Ὅρμῶντας εἰς τὴν νίκην δὲν ἀκολουθεῖς;

ΠΑΝ. Ὁ βασιλεὺς νὰ σὲ φρουρῶ μ' ἐκέλευσεν.

ΜΥΡ. Ἐμέ; Περὶ ἐμοῦ ποσῶς μὴ φρόντιζε·
Οὐδὲ τοῦ τελευταίου τῶν στρατιωτῶν
Δὲν πρέπει ὁ βραχίων νὰ φανῇ ἀργός.
Φρουρὰν ἐγὼ δὲν θέλω οὐδ' ἐζήτησα.
Ὅλοκληρον βασίλειον κλονίζεται,
Καὶ σὺ φρουρὸς ἐτέθης γυναικὸς μιᾶς;
Πανία! φύγε, φύγε· ἄλλως ὄνειδος
Καὶ αἴσχος εἰς τὴν μνήμην σου! Γυνή ἐγὼ
Ἐν μέσῳ τρέχω, τρέχω τῆς αἱματηρᾶς,
Ἀπηλπισμένης μάχης. Φύγε, δράμ' ἐκεῖ,
Ἐκεῖ νὰ μὲ φρουρήσῃς, ὅπου δύνασαι
Καὶ νὰ λυτρώσῃς ἴσως τὸν μονάρχην σου. (φεύγει.)

ΠΑΝ. Μὴ φύγῃς, Μύρρα, στάσου. Ἀνεχώρησεν.
Ἐὰν συμβῇ εἰς ταύτην ἀπευκταῖόν τι,

Προκρίνω ν' ἀπαντήσω ταχὺν θάνατον.
 Ὁ βασιλεὺς, ἤξεύρω ὅτι ἀγαπᾷ
 Θερμότερον τὴν Μύρραν ἢ τὸ κράτος του,
 Καὶ τοι γενναίως τὸ ὑπερασπίζεται.
 Καὶ πῶς νὰ μείν' ὀπίσω, ἐν ᾧ ἔσυρεν
 Αὐτὸς τὸ ξίφος πρώτην φορὰν ἄφοβος; (φεύγει.)

ΣΚΗΝΗ Ε΄ ΑΛΤΑΔΑΣ ΚΑΙ ΣΦΑΙΡΟΣ.

- ΑΛΤ. Ἡ Μύρρα! ἀνεχώρησεν; Ἦτο ἐδῶ
 Καθ' ἣν στιγμὴν ἡ μάχη ἠγριαίνετο.
 Καὶ ὁ Πανίας; μὲ τὴν Μύρραν ἔφυγε;
- ΣΦ. Κ' οἱ δύο ἦσαν σῶοι ὅτε ἔφευγον
 Οἱ ἀποστάτ' ἐντεῦθεν ἀπεσύρθησαν
 Ἐντὸς τοῦ γυναικῶνος πρὸς ἀσφάλειαν.
- ΑΛΤ. Ἄν, ὡς φρονῶ, ὁ ἀναξ ἔλθη νικητῆς,
 Καὶ χάση τὴν φιλτάτην Ἑλληνίδα του,
 Μᾶς περιμένει τέλος φοβερώτατον.
- ΣΦ. Τὰ ἔχνη των, Ἄλτάδα, ἄς θηρεύσωμεν.
 Δὲν δύνανται νὰ ἦναι ἀπ' ἐδῶ μακράν.
 Ὁ βασιλεὺς τὴν Μύρραν ὡς βραβεῖόν του
 Καὶ τῶν νικῶν του ἔχει πλουσιώτερον.
- ΑΛΤ. Αὐτὸς ὁ θεὸς Βῆλος γενναιώτερον
 Ὑπὲρ τῆς κατακτῆσεως τοῦ κράτους του
 Ποτὲ δὲν ἐπολέμησεν ἢ ὁ υἱὸς
 Αὐτοῦ ὁ μεταξώδης πρὸς διάσωσιν
 Τοῦ βασιλείου. Δείχνει καταφρόνησιν
 Εἰς ὅλους τῶν ἐχθρῶν ἢ καὶ τῶν φίλων του
 Τοὺς οἰωνούς. Μὲ φαίνεται παρόμοιος
 Μὲ θερινῆς ἡμέρας πνιγηροὺς ἀτμοὺς,
 Νυκτερινῆς θυέλλης προμηνύτορας.
 Ὅρμᾳ ἀστραπηφόρος, καὶ τὸ ξίφος του
 Σπινθῆρας διαχέει ἐπὶ γῆς σφοδρούς.

Παράδοξος ἀνὴρ καὶ ἀκατάληπτος!

- ΣΦ. Τιοῦτοι οἱ υἱοὶ τῶν περιστάσεων.
 Ἄς φύγωμεν, τὴν Μύρραν ἄς ζητήσωμεν,
 Ἥ ἄς ἐτοιμασθῶμεν εἰς τὴν βάσανον
 Ἄθῳι ὅλως καταδικαζόμενοι. (φεύγουσι.)

ΣΚΗΝΗ 5. ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ.

- ΣΑΛ. Μᾶς κολακεύει νίκη! Τοὺς ἐτρέψαμεν
 Μακρὰν τῶν ἀνακτόρων καὶ ἠνοίξαμεν
 Συγκοινωνίαν τῶρα μὲ τὸ στράτευμα
 Τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου εὐρισκόμενον,
 Καὶ ἴσως πίστιν ἔχον εἰς τὸν ἀνακτα.
 Πιστοὶ θὰ ἦναι ὅταν θριαμβεύσωμεν.
 Ποῦ δὲ ὁ νικηφόρος βασιλεὺς ἡμῶν;...

Εἰσέρχεται ὁ Σαρδανάπαλος μετὰ πολλῶν αὐλικῶν καὶ ἡ Μύρρα.

- ΣΑΡ. Ἐδῶ!
- ΣΑΛ. Ἐλπίζω ἀτραυμάτιστος;
- ΣΑΡ. Σχεδὸν ποσῶς,
 Ἄλλὰ ἐκαθαρίσαμεν τ' ἀνάκτορα.
- ΣΑΛ. Ἐλπίζω καὶ τὴν πόλιν· αἱ δυνάμεις μας
 Αὐξάνονται. ὦ βασιλεῦ! διέταξα
 Νεφέλην Πάρθων, οἳτινες διέμενον
 Ἐντὸς τῆς μάχης ὅλως ἀκμαιότατοι,
 Διέταξα νὰ πέσωσιν ἀτίθασσοι
 Κατὰ τῶν συρομένων πρὸς τὰ ὄπισθεν
 Ἀποστατῶν, ὠθοῦντες τούτους εἰς φυγὴν.
- ΣΑΡ. Ἐτράπησαν βεβαίως ἤδη εἰς φυγὴν.
 Τραπέντας εἰς φυγὴν ἐγὼ τοὺς ἔβλεπον
 Μὲ τοὺς Βακτρίους στρατιώτας μου. Ἄλλὰ
 Ἀπηύδησα καὶ δότε με ἐν κάθισμα.
- ΣΑΛ. Ἴδου ὁ θρόνος, ἀναξ, ὅλως ἔτοιμος.

- ΣΑΡ. Ὁ θρόνος δὲν παρέχει ἀνακούφισιν,
 ὦ φίλε, εἰς τὸ σῶμα οὐδ' εἰς τὴν ψυχὴν.
 Καθέδραν δότε μᾶλλον ἢ καὶ ἔδραν
 Ἀγροτικόν. (Τῷ προσφέρεται καθέδρα.)
 ὦ! τῶρα ἀναπαύομαι.
- ΣΑΛ. Ἡ ὥρα αὕτη εἶναι ἢ τοῦ βίου σου
 Ἐνδοξοτέρα.
- ΣΑΡ. Πρόσθες καὶ ἐπίπονος.
 Θέλω νὰ πῶ ὕδωρ.
- ΣΑΛ. (Μειδιῶν) Πρώτην δὲ φοράν
 Τοιοῦτον ποτὸν θέλει. Ἀλλὰ, βασιλεῦ,
 Ἐγὼ ὁ τῶν συμβούλων σου ἀπλούστερος
 Ποτὸν τὴν στιγμὴν ταύτην ἐρυθρότερον
 Θὰ ἐπροτίμων.
- ΣΑΡ. Αἷμα, αἷμα, ἀδελφέ;
 Ἀλλ' ἰκανὸν ἐχύθη αἷμα σήμερον.
 Ἄν ἐννοῆς τὸν οἶνον, καλῶς ἔμαθον
 Ἀπόψε τὴν ἀξίαν τοῦ ἀγνοῦ ρευστοῦ.
 Τρεῖς ὕδωρ ἐποτίσθην, καὶ τρεῖς κάλλιον
 Τοῦ δώρου τῆς ἀμπέλου ἀνενέωσα
 Τὸ σθένος μου, κ' ἐκ νέου κατεδίωξα
 Τοὺς ἀποστάτας. Ἄρα ποῦ εὐρίσκεται
 Ὁ στρατιώτης ὅστις ὕδωρ μ' ἔδωκε,
 Τὸ κράνος του προσφέρων ὡς ποτήριον;
- ΣΤΡ. Καθ' ἦν στιγμὴν τὸ κράνος του σ' ἐπρόσφερον,
 Ἐχθροῦ, βασιλεῦ, βέλος τὸν ἐτρύπησεν,
 Ἐν ᾧ τὰς τελευταίας ἀπετίναξε
 Ῥανίδας.
- ΣΑΡ. Κ' ἐτελεύτησεν ἀβράβευτος,
 Προθυμηθεὶς νὰ σβέσῃ ὁ ταλαίπωρος
 Τὴν δίψαν μου! Ἄν ἔζη, χρυσὸν ἄφθονον
 Εἰς τὸν γενναῖον τοῦτον θὰ ἀπέδιδον.

Τῆς γῆς ὁ χρυσὸς ὅλος δὲν ἐδύνατο
 Νὰ μὲ ἠδύνη τόσον, ὅσον μ' ἠΰφρανε
 Τὸ ὕδωρ. Διψῶ. Ὑδωρ! (Τῷ δίδεται ὕδωρ. Πίνει.)

ὦ εὐφρόσυνον

Ποτόν! ἀπὸ τῆς σήμερον ἀπόφασιν
 Λαμβάνω εἰς τὰς ὥρας τῶν ἐρώτων μου
 Νὰ πίνω οἶνον, κ' ὕδωρ εἰς τὸν πόλεμον.

ΣΑΛ. Τί τοῦτο τῆς χειρός σου τὸ περίδεμα;

ΣΑΡ. Ἄπλοῦν τι ξέσμα εἶναι τοῦ Βελέσεως.

ΜΥΡ. Θεοί! ἐτραυματίσθη!

ΣΑΡ. Ἐλαφρὰ πληγὴ

Καὶ ἐλαφρὸς ὁ πόνος. Εἶναι μέτριος.

ΜΥΡ. Καὶ ἔδεσας τὴν χεῖρα μὲ...

ΣΑΡ. Περίδεμα

Τοῦ διαδήματός μου. Μ' ἐχρησίμευσεν
 Αὐτὴν τὴν φορὰν πρώτην τὸ διάδημα.

ΜΥΡ. Καλέσατε ταχέως ἰατρὸν σοφόν.

Παρακαλῶ σε, ἀναξ, ἀποσύρθητι.

Ἐγὼ, ἐγὼ θὰ λύσω τὸ περίδεμα,

Κ' ἐγὼ θὰ θεραπεύσω ταύτην τὴν πληγὴν.

ΣΑΡ. Ναί, τώρα παλμὸν βίαιον τοῦ αἵματος

Δισθάνομαι. Γνωρίζεις, Μύρρα, τῶν πληγῶν

Τὸν χαρακτῆρα; Σ' εἶπον ποῦ, ὦ ἀδελφε,

Τὴν εὐρον;

ΣΑΛ. Θὰ ἐκρύβη, ὡς δειλὴ δορκάς,

Μὲ τὰς λοιπὰς γυναῖκας εἰς τὰ δώματα.

ΣΑΡ. Οὐχί, ἀλλὰ ὡς μήτηρ νέου λέοντος,

Μεστὴ τῆς γυναικείας της ἐξάψεως,

(Τουτέστι μανιώδης, ἐπειδ' εἰς βαθμὸν

Τὰ γυναικεῖα πάθη φθάνουν ὑψιστον')

Ὡμοίαζε τὴν λέαιναν ἧς ἤρπασε

Τὰ νεογνά της τέκνα γαῦρος θηρευτῆς

Τὴν ἔβλεπες, μὲ κόμην λυτὴν ἔτρεχε,
Καὶ μὲ φωνὴν γενναίαν καὶ μὲ ὄμματα
Φλογώδη τὸν στρατὸν μου ἐνεψύχονε.

ΣΑΛ. Τῷ ὄντι;

ΣΑΡ. Μόνον, βλέπεις, δὲν κατέστησεν
Ἦ νύξ τῆς μάχης ταύτης ἐμὲ ἔμπειρον.
Σὲ βεβαιῶ, ἐστάθην καὶ τὴν ἔβλεπον·
Αἱ παρειαὶ τῆς ἦσαν ἐρυθρόταται,
Τὰ μέλανά τῆς ὄμματα ἐξήστραπτον,
Καὶ ἡ μακρὰ τῆς κόμη ἐκυμαίνετο·
Ἐκ δὲ τῆς συγκινήσεως τὰ χεῖλη τῆς
Ἵπέτρεμον, κ' ἐν μέσῳ τοῦ ἀλαλαγμοῦ
Καὶ τῶν κραυγῶν τῆς μάχης ἠκροάζεσο
Ἦχοῦσαν τὴν φωνὴν τῆς ὡς αὐλοῦ φωνήν.
Ἦ κόρη τοὺς βραχίονας ἀνύψονε,
Κ' ἡ φυσικὴ λευκότης τῶν ἐξήλειφε
Τοῦ χάλυβος τὴν λάμψιν ὃν ἐπέσειε.
Τὸ ξίφος στρατιώτου νεκροῦ ἤρπασε,
Καὶ ὄλ' αὐτὰ καθίστων εἰς τὰ ὄμματα
Τῶν στρατευμάτων ταύτην ὡς προφήτιδα
Τῆς νίκης, ἡ ὡς Νίκην ἐκ τοῦ οὐρανοῦ
Ἐλθοῦσαν νὰ φαιδρύνῃ τοὺς υἱοὺς αὐτῆς.
ΣΑΛ. (Ἰδίᾳ) Ἵπερβολῆς γεμάτος εἶν' ὁ ἔπαινος,
Καὶ μέγεθος ὁ ἔρωσ ἐχορήγησε.
Τὰ πάντα καταστρέφονται, εἴαν ἡμεῖς
Τὰς σκέψεις τὰς τοιαύτας δὲν διώξωμεν. —
Σὲ ἐπροξένει πόνον, ἤδη ἔλεγες,
ἽΩ βασιλεῦ, τὸ τραῦμα.

ΣΑΡ. ἽΑδιάφορον.

ΣΑΛ. Πᾶν μέτρον ἀναγκαῖον ἐγὼ ἔλαβον,
Κ' εἰς τὴν ἐκτέλεσίν των ἀποσύρομαι,
Καὶ ἔρχομαι νὰ λάβω νέας προσταγὰς.

- ΣΑΡ. Καλῶς, ἀδελφέ.
- ΣΑΛ. (Φεύγων.) Μύρρα!
- ΜΥΡ. Ἀρχιστράτηγε!
- ΣΑΛ. Τὴν νύκτα ταύτην τόσον θάρρος ἔδειξας,
Ὅστε τῆς ἀδελφῆς μου ἐὰν σύζυγος
Ὁ βασιλεὺς δὲν ἦτο... Δὲν ἔχω καιρόν...
Τὸν βασιλέα, Μύρρα, ἐρωτεύεσαι;
- ΜΥΡ. Τὸν Σαρδανάπαλον!
- ΣΑΛ. Ἀλλὰ προέκρινες
Νὰ ἦναι καὶ μονάρχης;
- ΜΥΡ. Δὲν προέκρινα
Νὰ ἦναι εἰμὴ ὅ,τι ἤρμοζεν αὐτῷ.
- ΣΑΛ. Λοιπὸν διὰ νὰ ἦναι βασιλεὺς καὶ σὸς,
Τοιοῦτος νὰ ὑπάρχη οἷος χρεωστεῖ,
Ἡ ἄλλως, ἵνα ζῆ, λοιπὸν προσπάθησον
Νὰ τὸν λυτρώσης ἐκ τῆς μαλθακότητος.
Μὴ τὸν ἀφήσης πάλιν εἰς τοὺς κόλπους τῆς
Ἐπιρρόην σὺ ἔχεις, φρονῶ, μείζονα
Ἐπὶ τοῦ βασιλέως, ἢ ἡ φρόνησις
Ἐντὸς τῶν τοίχων τούτων, ἢ ἡ ἔξωθεν
Ἀποστασία. Βλέπε, ἐπιτήρει τον,
Μὴ πάλιν ὀλισθήσῃ εἰς τὴν χαύνωσιν.
- ΜΥΡ. Ἡ προτροπή σου ἦτο ἤδη περιττή.
Δὲν θέλω ἀποτύχει. Ὅ,τι δύναται
Ἡ γυναικεῖ ἀσθένεια...
- ΣΑΛ. Πανίσχυρος
Ἐπάρχει εἰς καρδίαν οἷα ἡ αὐτοῦ.
Τὸ κράτος σου φρονίμως ἄσκει ἐπ' αὐτοῦ.
(Ὁ Σαλημένης ἐξέρχεται.)
- ΣΑΡ. Λαλεῖς κρυφίως, Μύρρα, μὲ τὸν αὐστηρὸν
Σατράπην μου; Μὲ καθιστᾷς ζηλότυπον. ⁽⁹⁾
- ΜΥΡ. (μειδιῶσα.) Κ' ἔχεις τῷ ὄντι ἀφορμὴν, ὧ δέσποτα.

Ἐπὶ τῆς γῆς, νομίζω, δὲν εὐρίσκεται
 Ἄνθρωποι μᾶλλον ἄξιοι τοῦ ἔρωτος
 Καρδίας γυναικείας, ἢ τῆς πίστεως
 Τοῦ στρατιώτου, ἢ τῆς ὑπολήψεως
 Τοῦ ὑπηκόου, ἢ τῆς φιλιώσεως
 Τοῦ βασιλέως.

ΣΑΡ.

Εἶναι τῶν ἐπαίνων σου

Ὁ Σαλημένης ἄξιος, ἀλλὰ θερμῶς
 Μὴ τοὺς προφέρης οὕτω. Δὲν ἀνέχομαι
 Τὸν ἔπαινον ν' ἀκούω ἐξερχόμενον
 Ἄπὸ τὰ χεῖλη ταῦτα, ὅστις εἰς ἀφάνειαν
 Μὲ ρίπτει. Λέγεις ὅμως τὴν ἀλήθειαν.

ΜΥΡ.

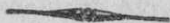
Καὶ τώρα ἀποσύρθητι πρὸς ἴασι
 Τοῦ τραύματος. Στηρίχθητι, ὦ δέσποτα,
 Εἰς τὸν βραχίονά μου.

ΣΑΡ.

Ναί, ὦ Μύρρα μου!

Πλησίον σου οἱ πόνοι ἐξαλείφονται.

(Ἐξέρχονται πάντες.)



ΠΡΑΞΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ.

ΣΚΗΝΗ Α. Ὁ Σαρδανάπαλος κοιμᾶται ἐπὶ ἀνακλιτρῶν. Ὁ ὕπνος αὐτοῦ ταραττεται ἐκ διαλειμάτων. Ἡ Μύρρα ἐγρηγορεῖ μόνη παρὰ τὸν βασιλέα καὶ τὸν θεωρεῖ.

ΜΥΡ. **Ε**ΛΩ κρυφίως μόνη ἐπλησίασα,
Ἐν ᾧ ἀπολαμβάνει ἀνακούφισιν
Τῶν μεριμνῶν καὶ πόνων. Ἀνακούφισις
Ὁ ταραχώδης ὕπνος ὀνομάζεται;
Πῶς νὰ τὸν ἐξυπνίσω; Ὅχι· φαίνεται
Κοιμώμενος καὶ μᾶλλον ἡσυχώτερος.
ὦ σὺ θεὲ τοῦ ὕπνου, θεὲ, οὐ τις
Τὸ κράτος εἰς τὰ βλέφαρα τὰ ἔγκλειστα
Ἐπάρχει καὶ εἰς τὰ ὄνειρα τὰ ἥδιστα,
Καὶ εἰς τὸν ὕπνον ἔτι τὸν βαθύτατον,
Θεὲ τοῦ ὕπνου, ἤδη γενοῦ ὅμοιος
Μὲ τὸν ὠχρὸν σου ἀδελφόν, τὸν θάνατον,
Βαθὺς, γαληνιαῖος, ἀθροῦβητος·
Διότι τότε εἴμεθα εὐδαίμονες,
Ναὶ, τότε μόνον, ὅταν εὐρισκώμεθα
Ἐντὸς τοῦ κράτους, ὅπερ κυβερνᾷ σιγῇ
Ὁ ἀδελφός σου ὅστις δὲν ἐγείρεται.—
Κινεῖται πάλιν, πάλιν συνταράσσεται·
Ὁ πόνος εἰς τὸ πρόσωπόν του φαίνεται,
Καθὼς ῥιπὴ ἀνέμου πίπτει ἕξαφνος
Ἐπὶ ἡσύχου λίμνης, ὑπὸ τὴν σκιάν

Γαληνιώσης ὄρους, ἢ ὡς ἄνεμος
 Ταράττων τὰ ἀκίνητα ἢ φρίσσοντα
 Τοῦ φθινοπώρου φύλλα εἰς τοὺς κλάδους των·
 Νὰ τὸν ἐγείρω ἄρα; Δὲν εἶναι καιρός·
 Τίς οἶδεν ἢ ἐγρήγορσις τί πέπρωται
 Νὰ τὸν στερήσῃ; Πάσχων, πάσχων φαίνεται!
 Ἄλλ' ἂν τὸν ἐξυπνίσω, καὶ βαρύτερος
 Τὸν καταλάβῃ πόνος; — Ταύτης τῆς νυκτὸς
 Ἡ φλογερὰ θερμότης καὶ τοῦ τραύματος
 Ὁ πόνος, ἐὰν ᾗναι ἐλαφρότερος
 Ἡ ὅσον ὑποθέτω, ἴσως πρόξενα
 Τῆς ταραχῆς του ταῦτα πάντα φαίνονται.
 Ἄλλ' ἴσως ἐγὼ τώρα τοῦτον βλέπουσα
 Αἰσθάνομαι τὸν θόρυβον βαρύτερον
 Ἡ ὅσον αὐτὸς πόνον. Ὅχι· κάλλιον
 Κοιμώμενος ἅς μένη εἰς τῆς φύσεως
 Τὰς μητρικὰς ἀγκάλας καὶ μερίμνας τῆς·
 Ἄς ᾗμαι βοηθὸς τῆς ἐδῶ μένουσα
 χωρὶς νὰ τὴν ταράττω. (10)

ΣΑΡ. (Ἐξυπνῶν.) Ἄν ἐπάπειρον
 Πληθύνῃς τοὺς ἀστέρας, καὶ τοῦ κράτους των
 Προτείνῃς τοῦ ἀπείρου ἐμὲ μέτοχον,
 Δὲν θέλω ἀγοράσει τὸ αἰώνιον
 Βασίλειον μὲ τοῦτό σου τὸ τίμημα.
 Μακρὰν, μακρὰν μου φύγε, γέρων θηρευτὰ
 Τῶν πρώτων οἰκητόρων τῶν δασῶν, μακρὰν!
 Σεῖς δὲ οἱ τῶν ἀνθρώπων μαῦροι θηρευταὶ,
 Ὡς κτήνη τοὺς ὁμοίους σας φονεύοντες,
 Θνητοὶ διψῶντες αἷμα, αἷμα ἄλλοτε,
 Καὶ σήμερον ἰστάμενοι ὡς εἶδωλα
 Μὲ θερμότεραν δίψαν αἵματος, ἐὰν
 Οἱ τῶν βωμῶν σας ἱερεῖς δὲν ψεύδωνται,

Μακράν! μακράν! — Ποῦ εἶμαι; Ποῦ εὐρίσκονται
 Τὰ φάσματα; — Ἄλλ' ὄχι, πλάνη ὀφθαλμῶν
 Δὲν εἶναι ταῦτα, ὄχι· δύναμαι καλῶς
 Νὰ τὰ ἀναγνωρίσω εἰς τὸν συρφετὸν
 Τῶν τρομερῶν νερτέρων, καὶ οἱ κάτοικοι
 Τὰ βλέπουσι τῶν τάφων, κ' ἐκ τοῦ ζοφεροῦ
 Βαράθρου τὰ δεικνύουσιν ὡς φόβητρα
 Τῶν ζώντων. Μύρρα!

ΜΥΡ. Πόσον ὠχρὸς φαίνεσαι!

Ἴδρὸς τὸ μέτωπόν σου βρέχει· ὁμοιάζουσι
 Μὲ τῆς νυκτὸς τὴν δρόσον αἱ ρανίδες του.
 Σιώπ', ἀγαπητέ μου· καθυσύχασον
 Τὸ πνεῦμά σου· προφέρεις ξένους δι' αὐτὸν
 Τὸν κόσμον λόγους· εἶσαι τούτου κύριος.
 Τὸ πᾶν θὰ ἡσυχάσῃ· τὸν νοῦν φαίδρυνε.

ΣΑΡ. Τὴν χεῖρά σου. Εἶν' αὕτη, τὴν αἰσθάνομαι,
 Χεῖρ ζῶσα. Μύρρα! θλίψον, θλίβε κάλλιον
 Τὴν ιδικὴν μου, ἕως ὅτου αἰσθανθῶ
 Ἐκ νέου ὅ,τι ἤμην.

ΜΥΡ. Ἄλλὰ γνῶριζε
 Ὅτ' εἶμαι καὶ θὰ ἤμην ἐγὼ πάντοτε
 Ἡ Μύρρα σου.

ΣΑΡ. Γνωρίζω τώρα τὴν ζωὴν.
 ὦ Μύρρα! εἰς τὸν Ἄδην ὠδοιπόρησα.

ΜΥΡ. ὦ δέσποτα!

ΣΑΡ. Εὐρέθην εἰς τὰ μνήματα,
 Ἐκεῖ ποῦ βασιλεύουσιν οἱ σκώληκες,
 Κ' οἱ βασιλεῖς κοιμῶνται. Δὲν ἐνόμιζον
 Τὸν θάνατον τοιοῦτον· δὲν εἶναι μηδέν.

ΜΥΡ. Καὶ οὕτως ἔχει· μόνον αἱ δειλαὶ ψυχαὶ
 Προβλέπουσι τὰ ἴσως μὴ ὑπάρχοντα.

ΣΑΡ. Ἄλλὰ ἐὰν ὁ ὕπνος, Μύρρα, πράγματα

Τοιαῦτ' ἀποκαλύπτῃ, τί ὁ θάνατος
Δὲν δύναται νὰ δείξῃ;

ΜΥΡ.

Τί ὁ θάνατος

Κακὸν παρέχει, ὅπερ εἰς τοὺς ζήσαντας
Μακρὸν ἐπὶ γῆς χρόνον δὲν κατέδειξεν
Ἢ ὑπαρξίς; Καὶ χώρα ἂν ὑπάρχη τις,
Ἐν ἧ νὰ ἐπιζήσῃ μέλλει ἡ ψυχὴ,
Θὰ ζήσῃ ὡς τι πνεῦμα ὕλης ἄμοιρον.
Ἐὰν δὲ ἔχη ὕλην, τοῦ καλύμματος
Τοῦ φαύλου μέρος, ὅπερ ὡς μεσότοιχον
Ἵπάρχει, ὡς πιστεύω, μεταξὺ ψυχῆς
Καὶ οὐρανοῦ, δεσμεῦον ἐπὶ γῆς ἡμᾶς,
Ὁ νέρτερός μας, ὅ,τι ἂν ἐπίφοβον
Θὰ ἔχῃ, δὲν θὰ τρέμῃ κἂν τὸν θάνατον.

ΣΑΡ.

Ἐγὼ δὲν τὸν φοβοῦμαι, ἀλλ' ἠσθάνθην... ναί,
Πρὸ μικροῦ εἶδον μαύρην στρατιὰν νεκρῶν.

ΜΥΡ.

Κ' ἐγὼ ὡσαύτως. Ἦτο ζῶσα θλιβερώς
Ἢ κόνις ποτὲ αὐτῇ ἐφ' ἧς βαίνομεν·
Ἄλλὰ εἶπέ τί εἶδες. Ἢ διήγησις
Τὰ νέφη θὰ διώξῃ τοῦ σοῦ πνεύματος.

ΣΑΡ.

Μ' ἐφάνη...

ΜΥΡ.

Ἄλλὰ, σίγα· ὄλος φαίνεσαι

Ἵπὸ τοῦ πόνου κεκοπιακῶς. Μικρὰν
Ἀνάλαβε κοιμώμενος ἀνάπαυσιν.

ΣΑΡ.

Δὲν θέλω ν' ἀπαντήσω πάλιν ὄνειρα,
Ἐν ᾧ φρονῶ ὅτ' ἦτο ὄνειρον ἀπλοῦν
Τὸ ὄραμα, καὶ τοῦτο ἤδη ἄκουσον.

ΜΥΡ.

Τὰ πάντ' ἀκούω, ὄνειρα ἐπίγεια
Κ' ἐντάφια· με ἔχεις αὐτῶν μέτοχον.

ΣΑΡ.

Πραγματικὸν κ' ἐπίγειον μ' ἐφαίνετο.
Οἱ ὀφθαλμοί μου ἦσαν ἀνοικτοὶ καθ' ἣν
Στιγμὴν ἐπέτων ταῦτα τὰ φαντάσματα.—

Μ' ἐφάνη ὅτι εἶδον ἐδῶ μάλιστα,
 Ὅτι παρὼν ὑπῆρχον ὁμοτράπεζος,
 Προσκεκλημένος ξένος, ἔχων περίξ μου
 Ὅμοίους μου. Ἐν τούτοις, δεξιόθεν μου
 Κί' ἀριστερόθεν, ὅπως συνηθίζομεν,
 Ἄντι σοῦ καὶ τοῦ Ζάμου, παρεκάθητο
 Πρὸς τὴν ἀριστεράν μου χεῖρα φάντασμα
 Τὴν ὄψιν σκοτεινὸν καὶ ὑπερήφανον.
 Νὰ τὸ γνωρίσω μάτην ἐκοπίασα·
 Καὶ ὅμως εἶδον τοῦτο δὲν ἤξεύρω ποῦ.
 Τὴν θέαν καὶ τὸ ὕφος εἶχε γίγαντος,
 Καὶ ὄμματα ἀκίνητα καὶ λάμποντα.
 Οἱ βόστρυχοι τῆς κόμης αὐτοῦ ἐπιπτον
 Μακροὶ ἐπὶ τῶν ὤμων τῶν εὐρέων του,
 Καὶ ὀπισθεν τῶν ὤμων του προέκυπτε
 Φαρέτρα παμμεγέθης ἐμπλεως βελῶν
 Περικεκοσμημένων μὲ ἀέτια
 Πτερά. Αἱ αἰχμαὶ τούτων τῶν βελῶν στιλπναὶ
 Διὰ τοῦ ὀφιοέντος συμπλέγματος
 Τῆς κόμης τοῦ φαντάσματος ἐφαίνοντο.
 Τὸν ὁμοτράπεζόν μου προσεκάλεσα
 Μὲ οἶνον νὰ γεμίσῃ τὸ ποτήριον
 Τὸ ἐν τῷ μεταξὺ ἡμῶν ἰστάμενον,
 Ἄλλὰ δὲν ἀπεκρίθη. Τὸ ἐγέμισα
 Ἐγὼ, ἀλλ' οὗτος τότε δὲν τὸ ἔλαβε,
 Ἄλλὰ τοὺς ὀφθαλμούς του μὲ προσήλωσε
 Καὶ μ' ἐθεώρει, μέχρις οὗ φρικίασιν
 Τὸ σταθερόν του βλέμμα μ' ἐνεποίησε.
 Συνωφρυώθην, ὡς περιφρονούμενος
 Συνοφρυοῦται ἄναξ. Ἀμετάβλητον
 Τὸ βλέμμα του ὁ γίγας μὲ προσήλωνε,
 Καὶ τοῦτο τὴν φρικίασίν μου ἠύξανεν.

Ζητῶν δὲ ἐπὶ τέλους καταφύγιον,
 Εἰς πρόσωπα ἐστράφην ἰλαρώτερα,
 Καὶ πρὸς τὰ δεξιὰ μου τ' ἀνεζήτησα,
 Ἐκεῖ ὅπου συνήθως, Μύρρα, κάθησαι,
 Ἄλλὰ... (Παύει ἐπὶ μικρόν.)

ΜΥΡ. Τί τότε εἶδες εἰς τὴν θέσιν μου;

ΣΑΡ. Ἐπὶ τῆς ἔδρας τότε τῆς ἰδίας σου
 Ἐζήτησα νὰ ἴδω τὴν γλυκεῖάν σου
 Μορφὴν, ἀλλὰ τί εἶδον εἰς τὴν θέσιν σου;
 Ἀπῆντησά τι φάντασμα λειπόσαρκον,
 Λευκὸν τὴν κόμην, αἷμα εἰς τὰ ὄμματα
 Καὶ αἷμα εἰς τὰς χεῖρας ἔχον, ἄγριον
 Τὴν θέαν, θανατόχρουν καὶ ἀπαίσιον·
 Ἐφόρει γυναικεῖον περιβόλαιον
 Καὶ στέμμα εἰς τὸ γέμον αὐτῆς μέτωπον
 Ῥυτίδων, ἡλικίας μακρᾶς ἔμβλημα.
 Πικρὸν μειδίαμά τι ἐκδικήσεως
 Εἰς τὰ ξηρά της χεῖλη ἐπεφαίνετο
 Καὶ λάμφις λάγνου πάθους... Παρεκάθητο...
 Μ' ἐπάγωγσε τὸ αἷμα!..

ΜΥΡ. Ἐτελείωσας;

ΣΑΡ. Ἡ χεὶρ ἢ δεξιὰ της καὶ κατάξηρος
 Ποτήριον ἐκράτει πλήρες αἵματος
 Ἀφροβολοῦντος, ἄλλο δὲ ποτήριον
 Εἰς τὴν ἀριστεράν της παρετήρησα
 Μεστὸν, ἀλλὰ δὲν εἶδον τὸ ὑγρὸν ποσῶς,
 Διότι τὴν μορφὴν της μὲ ἀπέστρεψε,
 Καὶ κύκλω τῆς τραπέζης παρεκάθητο
 Φαντάσματα φοροῦντα διαδήματα,
 Διάφορα τὴν θέαν, ἀλλὰ ὅμοια
 Τὴν ἔκφρασιν.

ΜΥΡ. Ἐν τούτοις, δὲν ἤσθάνεσα

Ὅτι ἀπλοῦν τι ὄναρ τότε ἔβλεπες;
 ΣΑΡ. Οὐχί· διότι ἦτο τόσον ζωηρόν,
 Ψηλαφητόν πως, ὥστε μὲ τὴν χεῖρά μου
 Προσῆγγιζον τοὺς ξένους συντραπέζους μου.
 Τὰ πρόσωπά των ὅλα διαδοχικῶς
 Ἐξέταζον, ἐλπίζων μὴ τοῦλάχιστον
 Ἀναγνώρισω ἓν, ὅπερ καὶ πρότερον
 Ἐγνώρισα, ἀλλ' ὅλα τὰ φαντάσματα
 Ἐστράφησαν καὶ ἐπ' ἐμοῦ προσήλωσαν
 Τοὺς ὀφθαλμούς των. Ταῦτα οὔτε ἔπινον,
 Οὔτ' ἔτρωγον, καὶ τόσον μὲ ἠτένιζον,
 Ὅστε ἀπελιθώθην, ὡς ἐφαίνοντο
 Καὶ ταῦτα ἐκ μαρμάρου ἀλλὰ ζωντανοῦ·
 Διότι ζωὴν εἶχον ταῦτα ὡς κ' ἐγώ.
 Ὑπῆρχε μεταξὺ ἡμῶν συμπάθεια
 Φρικώδης, ὡσεὶ ταῦτα ἐστερήθησαν
 Μερίδα τοῦ θανάτου, ὅπως ἔλθωσι
 Καὶ μ' εὐρωσιν· ἐγὼ δὲ, ὡς νὰ ἔχασα
 Τὸ ἥμισυ αὐτῆς μου τῆς ὑπάρξεως,
 Ὅπως παρακαθήσω εἰς τὸν κύκλον των.
 Ἡ ὑπαρξίς μας εἶχε τι ἀλλότριον
 Καὶ οὐρανοῦ καὶ γῆς... Φεῦ! ἀρεστότερον
 Νὰ θεωρήσ' ὀλόκληρον τὸν θάνατον
 Ἐφρόνου, ἢ τοιαύτην, Μύρρα, ὑπαρξίν.

ΜΥΡ. Καὶ τέλος;

ΣΑΡ. Τέλος, ὡς αὐτοὶ, ὡς μάρμαρον
 Ψυχρὸν παρεκαθήμην, ὅτ' ἠγέρθησαν
 Ὁ θηρευτῆς κ' ἡ γραῖα ὁμοτράπεζος
 Καὶ μὲ προσεμειδίω. Ναί, ἡ εὐγενῆς
 Ἀλλὰ γιγαντιαία τοῦ ἀνδρὸς μορφῆ
 Μοὶ ἐμειδία μὲ τὰ χεῖλη βέβαια,
 Διότ' οἱ ὀφθαλμοὶ του ἀμετάτρεπτοι,

Ἄκίνητοι ὑπῆρχον. Τῆς δὲ γυναικὸς
 Τὰ λεπτὰ χεῖλη ἔσχιζε μειδίαμα
 Λεπτόν· ἀλλὰ ἀμφοτέροι ἠγέρθησαν,
 Κ' οἱ ἐστεμμένοι τότε ὁμοτράπεζοι
 Ἠγέρθησαν συγχρόνως, ὡσεὶ εἶποντο
 Τῶν δύο φαντασμάτων τὸ παράδειγμα,
 Ἄπλοῖ εἰσέτι μῆμοι μετὰ θάνατον.
 Τὸ κατ' ἐμὲ, διέμενον ἀκίνητος,
 Καὶ ἄγνωστόν τι θάρρος, θάρρος βίαιον,
 Εἰς ὅλον μου τὸ σῶμα διεχέετο,
 Καὶ τέλος δὲν μ' ἐφόβιζον τὰ φάσματα,
 Ἄλλὰ καὶ γέλωτά πως μὲ διήγειρον
 Τὰ φασματώδη καὶ φρικτὰ των πρόσωπα.
 Τὴν δεξιάν του τότε μοὶ ἐξέτεινεν
 Ὁ γιγαντώδης θηρευτῆς, κ' ἐγὼ
 Τὴν δεξιάν του ἔσφιγξα, ἀλλ' ἔσφιγξα
 Σκιάν μηδενισθειῖσαν εἰς τὴν χεῖρά μου,
 Ἐν ᾧ αὐτὸς συγχρόνως ἠφανίζετο,
 Καὶ ἥρωος μὲ ἄφινεν ἀνάμνησιν,
 Διότι εἶχεν ὄψιν ὄντως ἥρωος.

ΜΥΡ. Καὶ ἦτο ἥρωος, ἦτο μέλος γενεᾶς
 Ἡρώων, κ' ἰδικός σου, ἄναξ, πρόγονος.

ΣΑΡ. Ναί, Μύρρα, ὅμως ἡ γυνὴ ἢ μείνασα
 Ἐρρίφθη ἐπ' ἐμὲ καὶ μὲ κατέφλεξε
 Τὰ χεῖλη μὲ φιλήματα ἠχήμεντα,
 Καὶ ἔρριψε συγχρόνως τὰ κρατούμενα
 Ἀπὸ τὰς δύο χεῖράς της ποτήρια·
 Καὶ ἀπὸ ταῦτα τότε δηλητήριον
 Μ' ἐφαίνετο χυνόμενον τριγύρω μας,
 Μορφῶσαν τελευταῖον δύο ποταμοὺς
 Φρικώδεις. Ἐν τοσοῦτῳ, ἡ γυνὴ σφιγκτῶς
 Μ' ἐκράτει, καὶ τὰ ἄλλα φάσματα, ὡσεὶ

Σειρά τις ἀγαλμάτων, περιίσταντο
 Ἐκίνητα καθὼς εἰς τὰ τεμένη μας.
 Μὲ ἔσφιγγεν ἐκεῖν' εἰς τὰς ἀγκάλας της,
 Κ' ἐγὼ ἀπεπειρώμην νὰ ἀποσπασθῶ
 Αὐτῆς, ὡσεὶ μὴ ἦμην αὐτῆς ἔκγονος,
 Ἄλλ' ὁ υἱὸς της, ὅστις τὴν ἐφόνευσε
 Πρὸς τιμωρίαν τῆς αἰμομιξίας της,
 Καὶ τότε, τότε εὐρέθην εἰς πυκνότατον
 Ἀνάμιγμα πραγμάτων, χάος ἄμορφον,
 Νεκρὸς καὶ ζῶν συγχρόνως, ἐνταφιασθεὶς
 Καὶ ἀναστὰς ἐκ νέου σκωληκόδροτος,
 Καθαρισθεὶς δὲ τέλος ὑπὸ τῆς φλογὸς
 Κ' εἰς τὸν λεπτὸν ἀέρα συνδιαλυθεὶς. —
 Τὰ περαιτέρω, Μύρρα, ἐλησμόνησα,
 Καὶ μόνον ἐνθυμοῦμαι ὅτι μόνην σὲ
 Ἐζήτουν ἐν τῷ μέσῳ τῶν βασάνων μου.
 Πλησίον μου σὲ εὔρον ὅτ' ἐξύπνησα.

- ΜΥΡ. Πλησίον σου εἰς ταύτην καὶ τὴν μέλλουσαν
 Ζωὴν, ἐὰν ὑπάρχη ζωὴ μέλλουσα,
 Θὰ μ' ἔχης· ἀλλὰ παῦσον νὰ τὰ σκέπτεσαι.
 Ἐκ τῶν σκληρῶν συμβάντων ταύτης τῆς νυκτὸς
 Προῆλθον· τοῦ ἀγῶνος ἐπενήργησεν
 Ὁ μόχθος ἐπὶ σῶμα μόχθων ἄμοιρον.
 Ἀλλὰ τοιοῦτος μόχθος κ' εὐρωστότατον
 Νὰ καταβάλη σῶμα, ἄναξ, δύναται.
- ΣΑΡ. Αἰσθάνομαι τὸν νοῦν μου ἡσυχώτερον·
 Σ' ἐπαναβλέπω· ὅ,τι εἶδον πρότερον,
 Ὡς νὰ μὴ εἶδον τίποτε μὲ φαίνεται.

ΣΚΗΝΗ Β.' ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΟΙ ΑΝΩΤΕΡΩ.

- ΣΑΛ. Ἐξύπνησεν ὁ ἄναξ τόσον ἐνωρίς;
 ΣΑΡ. Ναι, ἀδελφε, ἀλλ' εἶθε νὰ μὴ μ' εὔρισκεν

Ὁ ὕπνος. Σαλημένη! τῶν προγόνων μου
 Ἡ γενεὰ μ' ἐφάνη ἐκ τῶν τάφων της
 Ἐλθοῦσα ὅπως σύρη κ' ἐμὲ ἔσχατον
 Πλησίον της. Ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν
 Καὶ ὁ πατήρ μου. Ὅμως δὲν ἤξεύρω πως
 Πλησίον μου νὰ ἔλθῃ δὲν ἠθέλησεν,
 Ἄλλ' αἴφνης εἰς τὸ μέσον μὲ κατέλιπε
 Τοῦ θηρευτοῦ κ' ἐκείνης ἦν ὠνόμαζε,
 Βασίλισσαν μεγάλην.

ΣΑΛ. Σαρδανάπαλε!

Καὶ σὲ ὡσαύτως καλῶ ἔνδοξον,
 Διότι τὴν ψυχὴν σου καὶ σὺ ἔδειξας
 Ἐφάμιλλον ἐκείνης. Τώρα, βασιλεῦ,
 Προτείνω, ἅμα ἔλθῃ ἡ φαιδρὰ ἡὼς,
 Ἐκ νέου τοὺς ἐχθροὺς μας νὰ προσβάλωμεν,
 Συρρέοντας ἐκ νέου εἰς τὸ στάδιον.
 Ὡθήθησαν, ἀλλὰ δὲν ἐνικήθησαν.

ΣΑΡ. Καὶ ποία ὥρα εἶναι ἤδη τῆς νυκτός;

ΣΑΛ. Ἀκόμη τινὲς ὥραι σκότους μένουσι,
 Καὶ ἔχεις καιρὸν ἔτι νὰ ἀναπαυθῆς.

ΣΑΡ. Οὐχὶ τὴν νύκτα ταύτην, εἴναι ἦναι νύξ;
 Τὸ ὄναρ ἐπὶ ὥρας πολλὰς ἔβλεπον.

ΜΥΡ. ὦ! μόλις μίαν ὥραν ἐγὼ ἔμενον
 Πλησίον ἦτο μία ἀλλ' ἀνήσυχος.

ΣΑΡ. Εἰς τὸ συμβούλιόν μας τώρα ἄγωμεν,
 Καὶ τοὺς ἐχθροὺς μας αὔριον προσβάλλομεν.

ΣΑΛ. Πρὸ τούτου, μίαν χάριν, βασιλεῦ, ζητῶ.

ΣΑΡ. Σοὶ χορηγεῖται.

ΣΑΛ. Πρῶτον ταύτην ἄκουσον,
 Ἄλλὰ σὺ μόνος.

ΜΥΡ. (Ἐξερχομένη) Ἄναξ, ἀποσύρομαι.

ΣΑΛ. Ἡ δούλη αὕτη τὴν ἐλευθερίαν της

Νὰ λάβῃ πρέπει.

ΣΑΡ. Τὴν ἐλευθερίαν της
Νὰ λάβῃ μόνον; θρόνος τῆ ὀφείλεται.

ΣΑΛ. Ὑπόμενε· ὁ θρόνος δὲν εἶναι κενός.
Συγκάθεδρόν σου ἔχεις τὴν βασίλισσαν.
Περὶ αὐτῆς ὁ λόγος.

ΣΑΡ. Πῶς περὶ αὐτῆς;

ΣΑΛ. Ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας της ἀρμόδιον
Ἐνόμισα αὐτὴ μετὰ τῶν τέκνων της
Εἰς τὴν Παφλαγονίαν νὰ ἀποσταλῇ.
Ἐκεῖ ὁ συγγενὴς μας Κόττας κυβερνᾷ,
Καὶ νὰ τῆ χορηγήσῃ οὗτος δύναται
Ἀσφάλειαν, καὶ οὕτω διασώζονται
Τὰ εἰς τὸν θρόνον δικαιώματα, ἐὰν...

ΣΑΡ. Ἄν ἀποθάνω· τοῦτο ὀρθῶς ἔκρινας.
Μετὰ φρουρᾶς βεβαίως ἄς ἀπέλθωσι.

ΣΑΛ. Τὰ πάντα, βασιλεῦ, παρεσκευάσθησαν,
Καὶ ἡ γαλαία ἣτις θέλει καταβῆ
Τὸ ρεῦμα τοῦ Εὐφράτου. ⁽¹⁾ Πρὶν ἀπέλθωσι,
Νὰ ἴδῃς δὲν σκοπεύεις...

ΣΑΡ. Τοὺς υἱούς μου; πλὴν
Θὰ μαλακύνῃ τοῦτο τὴν καρδίαν μου,
Καὶ θὰ κινήσ' εἰς δάκρυα τὰ τέκνα μου.
Καὶ τί νὰ εἶπω πρὸς παρηγορίαν των,
Εἰμὴ ἐλπίδας κούφας καὶ ἀπατηλάς;
Ὑποκριτὴν ποτὲ δὲν μὲ ἐγνώρισας.

ΣΑΛ. Ἄλλ' ὅμως ἡ καρδία σου αἰσθάνεται.
Ἐν ἐνὶ λόγῳ θέλει ἡ βασίλισσα
Κ' ἐπιποθεῖ νὰ σ' ἴδῃ πρὶν σὲ χωρισθῆ.

ΣΑΡ. Ἀλλὰ πρὸς τίνα ἄρα σκοπόν; Ἐτοιμος
Νὰ τῆ δωρήσω εἶμαι πᾶν της αἴτημα,
Ἐκτὸς, ἐκτὸς τοιαύτης συνεντεύξεως.

ΣΑΛ. Γνωρίζεις τὰς γυναῖκας, φρονῶ, κάλλιστα,
Καὶ ὅ,τι ἐπομένως τὴν καρδίαν των
Ἄρέσκει, τὸ φρονοῦσι τιμαλφέστερον
Ἡ ὅλα τὰ τοῦ κόσμου ἀγαθὰ. Κ' ἐγὼ
Τὴν σὴν ιδέαν ἔχω περὶ τοῦ σκοποῦ
Τῆς βασιλίσης· ὅμως εἶναι ἀδελφὴ
Ἐμοῦ καὶ σύζυγός σου· συναινεῖς λοιπόν;

ΣΑΡ. Ἄνωφελές, ἀλλ' ὅμως ἄς ἐμφανισθῆ.

ΣΑΛ. Ὑπάγω νὰ τὴν φέρω. (Ἐξέρχεται.)

ΣΑΡ. Ἦδη πρὸ πολλοῦ

Ἐξῶμεν χρόνου χωρισμένοι· ποία δὲ
Μᾶς συνενόνει ὥρα! Μόνος ἀρκετὰς
Δὲν ἔχω ἄρα θλίψεις, ὥστ' ἀμφότεροι
Νὰ μερισθῶμεν λύπας χωρισμοῦ, ἐν ᾧ
Ὁ ἔρωσ πρὸ πολλοῦ μᾶς ἀπεχώρισες;

ΣΚΗΝΗ Γ΄ ΖΑΡΙΝΑ, ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, ΣΑΛΗΜΕΝΗΣ.

ΣΑΛ. Ζαρίνα! ἀδελφὴ μου! θάρρει. Πρόσεχε
Μὴ προξενήσης αἴσχος εἰς τὸ αἷμά μας.
Τὴν γενεάν μας ἐνθυμοῦ σὺ πάντοτε. —
Ἴδου, βασιλεῦ, ἦλθεν ἡ βασίλισσα.

ΣΑΡ. Ἀδελφέ! μόνην ἄφες με.

ΣΑΛ. (Ἀποσυρόμενος.) Ἐξέρχομαι.

ΣΑΡ. Ἐγὼ μαζῆ του μόνη! Νέοι εἴμεθα
Εἰσέτι, ἀλλὰ ἔτη πολλὰ ἔφυγον
Ἄφ' ὅτου ἐχωρίσθημεν. Ἐπέρασα
Τὸν χρόνον τοῦτον χήρα τῆς καρδίας μου.
Δὲν μὲ ἠγάπα. Νέος, νέος φαίνεται.
Φεῦ! μετεβλήθη μόνον δι' ἐμὲ αὐτὸς,
Ἄλλ' εἴθε ἀμοιβαία ἢ μεταβολὴ
Νὰ ἦτο. — Οὐδεμίαν λέξιν μὲ λαλεῖ. —
Μὲ βλέπει μόλις. — Οὔτε, οὔτ' ἐν βλέμμα του...

Γλυκὸ τὸ ἦθος εἶχεν αὐτὸς ἄλλοτε,
Καὶ τὴν φωνὴν ἠπίαν. Ἀδιάφορος,
Ἄλλ' αὐστηρὸς δὲν ἦτο τάσον. — Δέσποτα!

ΣΑΡ. Ζαρίνα!

ΖΑΡ. Μὴ Ζαρίνα, μὴ τὸ ὄνομα
Αὐτό μου λέγε. Δέσποτα! τὸ ὄνομα
Καὶ τῆς φωνῆς ὁ τόνος μηδενίζουσιν
Ἔτη πολλὰ καὶ πράγματα.

ΣΑΡ. Δὲν εἶναι καιρὸς

Ν' ἀνακαλῶμεν τώρα ὄνειρα. Μομφᾶς
Καὶ ἐπιπλήξεις τώρα ἄς μὴ εἴπωμεν,
Ἡ μᾶλλον, μὴ μὲ εἴπης ἐπιπλήξεις σου
Φορὰν ἐσχάτην.

ΖΑΡ. Μᾶλλον πρώτην. Πώποτε
Δὲν εἶπον ἐπιπλήξεις.

ΣΑΡ. Ἔχεις δίκαιον,
Καὶ τοῦτο βασανίζει τὴν καρδίαν μου...
Τῶν καρδιῶν μας κύριοι δὲν εἴμεθα.

ΖΑΡ. Καὶ τῶν χειρῶν. Τὰ πάντα ἐγὼ ἔδωκα.

ΣΑΡ. Ὁ ἀδελφός σου εἶπεν ὅτι ἤθελες
Νὰ μ' ἴδης πρὶν ἐξέλθης ἐκ τῆς πόλεως
Μετὰ...

ΖΑΡ. Τῶν τέκνων ἡμῶν. Ἔτι ἤθελον
Νὰ σὲ εὐχαριστήσω, Σαρδανάπαλε,
Διότι τὴν καρδίαν μου ηὐδόκησας
Νὰ μὴ χωρίσης ἀπὸ φίλα πρόσωπα,
Φαιδρύνοντά με μόνα καὶ ἐμπνέοντα
Ἀγάπην... Εἶναι τέκνα, εἶναι τέκνα μας.
Σὲ ὁμοιάζουν, καὶ μ' ἐνατενίζουσιν
Ὡς ἄλλοτε, ὦ δέσποτα, μ' ἐκύτταζες.
Τὰ τέκνα μας δὲν ἤλλαξαν.

ΣΑΡ. Θὰ μένωσι

Τῆς μητρικῆς ἀγάπης σου ἀντάξια.

ΖΑΡ. Ναί, ἀγαπῶ τὰ τέκνα μας ἐξ ἔρωτος
Οὐχὶ τυφλοῦ, ἀλλ' ὅπως μήτηρ ἀγαπᾷ.
Αὐτὰ καὶ μόνα τώρα μᾶς συνδέουσι.

ΣΑΡ. Δικαιοσύνην σοὶ ὀφείλω. Τρέφε τα,
Ἵν' ἀποβῶσι τέκνα μᾶλλον ὅμοια
Τῆς γενεᾶς σου ἢ ἐμοῦ. Πλησίον σου
Τ' ἀφίνω αὐθορμήτως· θρόνου δ' ἄξια
Ἄς ἀποβῶσι, τοῦτον ἐὰν χάσωσι.

Τὰς ταραχὰς γνωρίζεις ταύτης τῆς νυκτός;

ΖΑΡ. Σχεδὸν ἀπὸ τὴν μνήμην μου ἐσβέσθησαν,
Κ' ἐκάστη λύπη τώρα μ' εἶν' εὐπρόσιτος,
Ἐκτὸς τῆς σῆς ἢ μ' ἔφερε πλησίον σου.

ΣΑΡ. Ὁ θρόνος κινδυνεύει, καὶ τὰ τέκνα μας
Ποτὲ δὲν μέλλουν ἴσως νὰ τὸν λάβωσιν,
Ἄλλὰ νὰ τὸν θηρεύσωσιν ὀφείλουσι.
Τὰ πάντα ὑπομένω, ὅπως γίνωσι
Διάδοχοι τοῦ θρόνου· ἀλλ' ἂν πέπρωται
Νὰ πέσω, πρέπει νὰ τὸν ἀνακτῆσωσι,
Καὶ νὰ τὸν ἔχουν ὄχι κατὰ μίμησιν
Ἐμοῦ, ὅστις ἐχάλασα τὸ κράτος μου.

ΖΑΡ. Δὲν θέλουσιν ἀκούει ἄλλο παρ' ἐμοῦ,
Ἢ νὰ τιμῶσι τοῦ πατρός των τ' ὄνομα.

ΣΑΡ. Σὺ μᾶλλον δίδασκέ τα τὴν ἀλήθειαν·
Ἐὰν μακρὰν τοῦ θρόνου των βιώσωσι,
Θὰ μάθωσιν ὁποῖαν καταφρόνησιν
Εἰς ἐξορίστους κληρονόμους στέμματος
Ὁ κόσμος ἀποδίδει· τ' ἀμαρτήματα
Συνήθως τῶν πατέρων ἀποδίδονται
Εἰς τοὺς υἱούς. Νὰ ἤμην εἶθε ἄτεκνος!

ΖΑΡ. Μὴ λέγῃς τοῦτο, μὴ τὴν ἡσυχίαν μου
Γαράττης τὴν λοιπὴν μου, Σαρδανάπαλε,

Λυπούμενος διότι πατήρ ἔγεινες.
 Ἐὰν νικήσης, ναί, θὰ βασιλεύσωσι
 Τιμῶντες τὸν σωτήρα θρόνου, ὑπὲρ οὗ
 Ἐφρόντιζεν ὀλίγον· ἂν δὲ....

ΣΑΡ.

Χάσωμεν

Τὸν θρόνον, ὅλοι οἱ λαοὶ θὰ κράζωσιν·
 αὐτὸς Εὐχαριστεῖτε, τέκνα, τὸν πατέρα σας! »
 Καὶ οἱ υἱοὶ κατάρας θ' ἀποκρίνωνται.

ΖΑΡ.

Ποτὲ, ποτὲ τοιοῦτον δὲν θὰ πράξωσι·
 Τὸ ὄνομα ἐκείνου ὅστις ἔπεσεν
 Ὡς βασιλεὺς, ἀφίνει μνήμην ἔνδοξον
 Ἐν τῇ ἐσχάτῃ ὥρᾳ μᾶλλον, ἢ πολλοὶ
 Μονάρχαι, εἰς ἡμέρας πολλὰς, αἵτινες
 Τὸ πέτασμα τοῦ χρόνου φανερόνουςιν,
 Ἄλλ' ἐποχὴν μεγάλην δὲν σημαίνουσι.

ΣΑΡ.

Τῆς αὐτοκρατορίας ἴσως ἔφθασεν
 Ἡ ἱστορία ἤδη εἰς τὸ τέλος της.
 Τοῦλάχιστον, ὅποῖον ἂν τὸ παρελθὸν
 Αὐτῆς ὑπῆρξεν, ὅμοιον τὸ τέλος της
 Μὲ τὴν ἀρχὴν της θέλει εἶσθαι, ἔνδοξον.

ΖΑΡ.

Μὲ φρόνησιν βουλευοῦ· μὴ ἐκτίθεσαι
 Εἰς προφανεῖς κινδύνους· φείδου τῆς ζωῆς
 Ὑπὲρ τῶν ἀγαπώντων σε τοῦλάχιστον.

ΣΑΡ.

Καὶ ποῖοι εἶναι οὗτοι; Δούλη Ἑλληνίς
 Ἐκ πάθους ὠθουμένη εἰς τὸν ἔρωτα.
 Δὲν λέγω ὅτι φλέγει τὴν καρδίαν της
 Φιλοδοξία· εἶδε κλονιζόμενα
 Βασίλεια, καὶ ἐν τούτοις αὕτη ἀγαπᾷ.
 Ὀλίγοι τινὲς φίλοι, μεριζόμενοι
 Τὰς τέρψεις μου, ἐνόσω ἐβασίλευον,
 Μ' ἠγάπων· ἐὰν πέσω, ἐξαλείφονται·
 Ὁ ἀδελφός σου, ὄντινα ἠδίκησα,

Τὰ φίλτατά μας, ἅτινα ἠμέλησα,
Κ' ἡ σύζυγός μου....

ΣΑΡ. Ἕστις σ' ἀγαπᾷ.

ΣΑΡ. Καὶ συγχωρεῖ;

ΣΑΡ. Ποτέ μου δὲν συνέλαβον
Τοιαύτην σκέψιν· ἔπειτα δὲν δύναμαι
Νὰ συγχωρήσω ὅ,τι δὲν κατέκρινα.

ΣΑΡ. ὦ σύζυγέ μου!

ΣΑΡ. Ἔσο διὰ τ' ὄνομα
Αὐτὸ εὐλογημένος. ὦ! δὲν ἤλπιζον
Νὰ τὸ ἀκούσω πλέον παρὰ σοῦ ἐγώ.

ΣΑΡ. ὦ! θέλεις τὸ ἀκούσει ἐκ τοῦ στόματος
Τῶν ὑπηκόων τούτων, ναί, τῶν δούλων μου
Οὓς ἔθρεψα, ἐνέδυσα, ἐθώπευσα,
Κ' ἐχόρτασα μὲ ἄφθονα δωρήματα,
Καὶ βασιλεῖς ἀνέδειξα τῶν οἰκων των.
Ἴδου κατὰ τοῦ θρόνου μου ἀνίστανται,
Τὸν θάνατον ζητοῦντες οἱ ἀχάριστοι
Ἐκείνου, ὅστις ἔπλασε τὸν βίον των
Μεστὸν εὐφροσυνῶν καὶ πανηγύρεων,
Ἐν ᾧ ὀλίγοι ἄλλοι, πρὸς οὓς τίποτε
Δὲν ἔδωκα, μοὶ ἔμειναν πιστότατοι·
Εἶν' ἀληθὲς, ἀλλ' εἶναι τερατόμορφον.

ΣΑΡ. Ἄλλ' ἴσως εἶναι τοῦτο φυσικώτατον·
Εἰς μοχθηρὰς καρδίας μεταβάλλονται
Εἰς φάρμακα τὰ δῶρα τῶν εὐεργετῶν.

ΣΑΡ. Κ' αἱ εὐγενεῖς καρδίαι ἐξαγάγουσι
Τὸ ἀγαθὸν ἐκ τοῦ κακοῦ, ὑπάρχουσαι
Καὶ ἀπὸ τὰς μελίσσας εὐτυχέστεραι,
Διότι αὐταὶ μόνον ἐξ ὑγιεινῶν
Ἀνθέων συσκομίζουσι τὸ μέλι των.

ΣΑΡ. Λοιπὸν καὶ σὺ τὸ μέλι μόνον σὺναζε,

Καὶ μὴ ζητῆς νὰ μάθης πόθεν ἔρχεται·
Ἄλλ' ὅμως ὅλοι δὲν σὲ ἐγκατέλιπον.

ΣΑΡ. Μὲ βεβαιώνει τοῦτο ἡ ἐμὴ ζωὴ·
Φρονεῖς, ἐὰν δὲν ἤμην βασιλεὺς ἐγὼ,
Ἵτι θνητὸς θὰ ἤμην, δηλαδὴ ἐκεῖ
Ἵπου ὑπάρχουν οἱ θνητοὶ, οὐχὶ ἐκεῖ
Ἵπου ὀφείλουν οὔτοι νὰ ὑπάρχωσι;

ΖΑΡ. Τὸ ἀγνοῶ, ἀλλ' ὅμως ζῆθ' ὑπὲρ ἐμοῦ...
Ἵπὲρ τῶν τέκνων, λέγω, τῶν ἰδίων σου.

ΣΑΡ. Ἄγαπητὴ Ζαρίνα! σὲ ἠδίκησα.
Τῶν πόθων εἶμαι καὶ τῶν περιστάσεων
Δοῦλος ἐγὼ, καὶ πᾶσα ἐλαφρὰ πνοὴ
Μὲ παραφέρει. Ἵθεν, οὔτ' ἐν τῇ ζωῇ,
Οὔτ' ἐν τῷ θρόνῳ εὔρον τὴν κατάλληλον
Δι' ἐμὲ θέσιν. Ἵλως εἶναι ἄγνωστον
Τί ἄρα ἠδυνάμην ν' ἀποβῶ, ἀλλὰ
Φρονῶ ὅτι δὲν εἶμαι ὅ,τι ἔπρεπε
Νὰ ἤμαι· ἀλλὰ ταῦτα ἄς ἀφήσωμεν.
Ἵεν τούτοις ἄκουσόν με μετὰ προσοχῆς·
Δὲν ἔλαβον τοιαύτην ἐγὼ μὀρφωσιν
Ἵωςτ' ἔρωτα, ὁποῖος εἶν' ὁ ἔρωσ σου,
Νὰ ἐκτιμῶ πρεπόντως, οὐδὲ ἔμαθον
Τὸ πνεῦμά σου ν' ἀρέσκω ἢ τὸ κάλλος σου,
Ἵως ἄλλα μετριώτερα ἐθαύμασα·
Διότι τὴν λατρείαν τὴν τοιαύτην μου
Ἵεφρόνουν ὡς καθήκον, καὶ ἐνόμιζον
Ἵαφόρητον πᾶν ὅ,τι παρωμοίαζε
Μὲ ἄλυσον δεσμεύουσαν εἴτε ἐμὲ
Εἴτ' ἄλλους. Τὸ τοιοῦτον νὰ ὁμολογῇ
Ἵοφείλει καὶ ἡ ἰδία στάσις κατ' ἐμοῦ. —
Ἵεν τούτοις τοὺς ἐσχάτους ἴσως λόγους μου
Ἵπιθυμῶ ν' ἀκούσης. Φρόνει βέβαιον

Ὅτι ποτέ τις ἄλλος ζωηρότερον
 Ἐμοῦ τὰς ἀρετάς σου δεν ἐτίμησεν,
 Εἰ καὶ δὲν ὠφελήθην ἐξ αὐτῶν ποσῶς.
 Ὡμοίαζον εἰς τοῦτο τὸν μεταλλευτὴν,
 Ὃς φλέβ' ἀνακαλύπτων καθαροῦ χρυσοῦ,
 Νομίζει ὅτι θέλει εἶσθαι εἰς αὐτὸν
 Ἄνωφελῆς ὡς κτῆμα ἀνωτέρου του,
 Ὃς ἔθεσεν αὐτόθι τὸν μεταλλευτὴν
 Τὴν γῆν ἰν' ἀνασκάπτῃ, ἀλλ' οὐδέποτε
 Νὰ μερισθῇ τὸν πλοῦτον, ὅστις μαγικὴν
 Ὑπὸ τοὺς πόδας λάμπει χύνει, ἀλλ' οὐδὲ
 Τολμᾷ νὰ τὸν μαζεύσῃ, κ' εἰς τὰς χεῖράς του
 Νὰ αἰσθανθῇ τὸ βάρος τὸ πολύτιμον,
 Ἀλλὰ τὴν γῆν νὰ σκάπτῃ ἀναγκάζεται,
 Καὶ νὰ στενάξῃ.

ΖΑΡ.

Τέλος, ἐὰν ἔκρινες
 Τὸν ἔρωτά μου σεβασμοῦ ἀντάξιον,
 Τί ἄλλο πλέον θέλω, Σαρδανάπαλε;
 Ἄς φύγωμεν συνάμα χάριν ἐμοῦ ἢ
 Ἡμῶν, ἀν θέλῃς· ἡ χαρὰ δὲν ἔφυγεν.
 Ἡ Ἀσσυρία, ὅλη δὲν εἶναι ἡ γῆ,
 Καὶ θέλομεν ἀνεύρει κόσμον ἴδιον
 Καὶ νέαν εὐτυχίαν, ἣν ἐγὼ ποτὲ
 Δὲν εἶχον, οὐδὲ σύ ποτε ἀπήλαυσας
 Ὑπὸ τοὺς πόδας ἔχων ἐν βασίλειον.

Εἰσέρχεται ὁ Σαλημένης.

ΣΑΛ.

Νὰ σᾶς χωρὶς' ὀφείλω, φεύγει ὁ καιρός·
 Νὰ χάνωμεν πολλὰς στιγμὰς δὲν ἔχομεν.

ΖΑΡ.

Τί λέγεις, ἀδελφέ μου; ὦ ἀπάνθρωπε!
 Μᾶς διακόπτεις τόσον εὐτυχεῖς στιγμὰς.

ΣΑΛ.

Πῶς; εὐτυχεῖς;

ΖΑΡ.

Μ' ἐφάνη τόσον ἀγαθός,

“Ὡστε δὲν θέλω πλέον νὰ τὸν χωρισθῶ.

ΣΑΛ. Ὁ γυναικεῖος οὔτος ἀποχωρισμὸς
Τοιοῦτον τέλος ἔχει, καθὼς πάντοτε
Συμβαίνει τοῦτο· οὔτω τὸ ἐπρόβλεπον
Κ’ ἐνέδωκ’ ἀκουσίως εἰς τὸν πόθον σου·
Ἄλλὰ ἐδῶ νὰ μείνης εἶν’ ἀδύνατον.

ΖΑΡ. Ἄδύνατον!

ΣΑΛ. Νὰ μείνης καὶ ν’ ἀπολεσθῆς...

ΖΑΡ. Ναι, μὲ τὸν σύζυγόν μου...

ΣΑΛ. Καὶ τὰ τέκνα σου!

ΖΑΡ. Φεῦ!

ΣΑΛ. Ἄδελφή μου! ἄκουε τοὺς λόγους μου.
Τὰ πάντα εἶναι ἔτοιμα πρὸς λύτρωσιν
Βεβαίαν ἰδικήν σου καὶ τῶν τέκνων σου,
Τῆς τελευταίας ταύτης τῶν ἐλπίδῶν μας.
Περὶ εὐχαριστήσεως δὲν πρόκειται·
Τοιαύτην ἤδη ἱκανὴν ἀπήλαυσας.
Περὶ τοῦ βασιλείου ἤδη πρόκειται.
Βεβαίως οἱ ἐχθροὶ μας θὰ φροντίσωσι
Τὰ τέκνα τοῦ μονάρχου ν’ ἀναρπάσωσι,
Καὶ οὔτω τὴν ἐσχάτην ν’ ἀποσβέσωσιν...

ΖΑΡ. ὦ παῦσον!

ΣΑΛ. Ἄδελφή μου! λοιπὸν ἄκουσον.

Ὅποταν οἱ υἱοὶ σου διαφύγωσι
Τὰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν μας Μήδων, ὁ σκοπὸς
Ὁ πρῶτιστος αὐτῶν ἐξαφανίζεται,
Καὶ τοῦ Νεβρώδ τὸ γένος διασώζεται.
Ἄν πέσωμεν, τοῦ θρόνου οἱ διάδοχοι
Θὰ μείνωσι πρὸς νίκην καὶ ἐκδίκησιν.

ΖΑΡ. Ἄς μείνω λοιπὸν μόνη.

ΣΑΛ. Καὶ τὰ τέκνα σου

Ἄφινεις ὄρφανὰ, ἐν ᾗ οἱ δῶσας

Γονεῖς των ζῆτε; Πῶς δὲ θὰ διάγωσι
Μακράν σας, εἰς γῆν ξένην, ἀπροστάτευτα;

ΖΑΡ. Ἀδύνατον!

ΣΑΛ. Τὸ βλέπεις ἀποφάσισον.

ΣΑΡ. Ὅρθῶς λαλεῖ, Ζαρίνα, καὶ πρὸς τὸ παρὸν
Εἰς τὴν ἀνάγκην πρέπει νὰ ἐνδώσωμεν.
Τὰ πάντα καταστρέφεις ἐδῶ μένουσα·
Ἀναχωροῦσα, σῶζεις ὅ,τι σῶζεται
Πολύτιμον ἐπίσης εἰς τοὺς δύο μας
Κ' εἰς τὰς πιστὰς καρδίας τοῦ στρατοῦ ἡμῶν.

ΣΑΛ. Ἡ ὥρα κατεπείγει.

ΣΑΡ. Λοιπὸν ἄπελθε·

Καὶ εἴποτε ἀλλήλους ἐπανίδωμεν,
Ἐνδέχεται νὰ ἦμαι ἀξιώτερος,
Ζαρίνα, τῆς καρδίας σου· ἂν δὲ συμβῆ
Τὸ ἐναντίον, ἔχε εἰς τὴν μνήμην σου,
Ὅτι τὰ σφάλματά μου ἀδιόρθωτα
Ἄν ἔμενον, οὐχ ἦττον ἐτελείωσαν.
Φοβοῦμαι ὅμως μήπως περισσότερον
Τὸ ὄνομα θρηνήσης τὸ κακόφημον
Καὶ τὰ ὀστέα ἐκείνου, ὅστις κράτιστος
Τῆς Ἀσσυρίας ἦτο κυριάρχης... ἦ...
Τὸ θάρρος μου ἐκλείπει... Σταθερότητος
Ἀνάγκην ἔχω τώρα. Ἦσαν ὅμοιαι
Τῆς ἀπαλῆς μου φύσεως αἱ πράξεις μου.
Τὰ δάκρυά σου κρύπτε. Κλαῦσον ὕστερον.
Νὰ σταματήσω εἶναι εὐκολώτερον
Τῶν ρείθρων τοῦ Εὐφράτου τὴν καταγωγὴν,
Ἡ δάκρυα καρδίας ἀληθοῦς, πιστῆς!
Ἄς μὴ τὰ βλέπω κόπτουσι τὸ σθένος μου.
Καιρὸς νὰ ὀδηγήσης τὴν βασίλισσαν,
Ἦ Σαλημένη.

- ΖΑΡ. Οἶμοι! τοῦ συζύγου μου
 Δέν θέλω ἐπανίδει τὴν μορφὴν ἐγώ!
 ΣΑΛ. ὦ ἀδελφὴ! (Προσπαθῶν νὰ τὴν ἀποσύρη.)
 ΖΑΡ. Θὰ μείνω· μή με τυραννῆς!
 Νὰ ἀποθάνῃ μόνος καὶ μακρὰν ἐμοῦ!...
 ΣΑΛ. Δέν θ' ἀποθάνῃ μόνος· μόνη ἔζησας
 Πολλὰ σὺ ἔτη.
 ΖΑΡ. Ψεύδεσαι! Ἐγνωρίζον
 Ὅτι αὐτὸς μοὶ ἔζη· τὴν εἰκόνα του
 Ὡς σύντροφόν μου εἶχον.
 ΣΑΛ. (Ἀπάγων αὐτήν.) Δι' ἀδελφικῆς
 Σ' ἀπομακρύνω βίας.
 ΖΑΡ. Σαρδανάπαλε!
 Ἄποσπωμένην οὕτω δέν με βοηθεῖς;
 ΣΑΛ. Ἄν δέν ὑπερισχύσωμεν, τετέλεσται!
 ΖΑΡ. Ἡ κεφαλὴ μου στρέφεται!... θολώνονται
 Οἱ ὀφθαλμοί μου... (Πίπτει ἡμιθανής.)
 ΣΑΡ. (Προχωρῶν.) Ἄφες τὴν! ἀπέθανε!
 Σὺ εἶσαι ὁ φονεὺς τῆς!
 ΣΑΛ. Δέν ἀπέθανεν·
 Ἄπλῃ λιποθυμία τὴν κατέλαβε,
 Καὶ θέλει ἀναλάβει τὰς αἰσθήσεις τῆς
 Εἰς τὸν ψυχρὸν ἀέρα. Μόνον ἄφες με,
 Παρακαλῶ σε. Πρέπει τὴν κατ'ἀλληλον
 Στιγμὴν νὰ δράξω ταύτην καὶ τὴν ἀδελφὴν
 Νὰ μεταφέρω τώρα εἰς τὰ τέκνα τῆς
 Ἐπὶ τοῦ πλοίου. (Ἐξέρχεται κομίζων αὐτήν.) (12)
 ΣΑΡ. (μόνος.) Νέον τραῦμα! Οἴκοθεν
 Καρδίαν ἀνθρωπίνην δέν ἐπλήγωσα.
 Μ' ἠγάπα, τὴν ἠγάπων, πάθος ἄθλιον!
 ὦ! διὰ τί συγχρόνως δέν μαραίνεσαι
 Ἐντὸς τῶν δύο καρδιῶν ἅς ἐφλεξας

Συγχρότως; ὦ Ζαρίνα! σκληρὸν ὄφλημα
 Ὅφειλω ν' ἀποτίσω διὰ τὴν σκληρὰν
 Ἀπελπισίαν ταύτην εἰς ἣν σ' ἔρριψα.
 Ἄν μόνην σὲ ἠγάπων, ἄνευ οὐδενὸς
 Κωλύματος, μονάρχης θὰ ἐδέσποζον
 Ἐπὶ λαῶν τιμώντων με. Παράβασις
 Ἀπλῆ τῶν ἀνθρωπίνων καθηκόντων μας
 Ἴδου εἰς ποίαν φέρει αὐτοὺς ἄβυσσον,
 Αὐτοὺς τοὺς ἀπαιτοῦντας φόρον σεβασμοῦ
 Παρὰ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους ὡς σεπτὸν
 Τῆς γεγελοῦς των δικαίωμα!
 Τὸν φόρον τοῦτον νέμοντ', ἕως οὔ
 Τὰ σφάλματά των τέλος καταργοῦν αὐτόν.

ΣΚΗΝΗ Δ΄ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ ΚΑΙ ΜΥΡΡΑ.

- ΣΑΡ. Ἐδῶ σὺ, Μύρρα; ποῖος σὲ ἐκάλεσεν;
 ΜΥΡ. Οὐδεὶς, ἀλλὰ μακρόθεν φωνὴν ἤκουσα
 Κλαυθμοῦ καὶ ἀγωνίας, καὶ ἐνόμισα...
 ΣΑΡ. Δὲν ὄφειλες νὰ ἔλθης ἀπροσκάλεστος.
 ΜΥΡ. Μαλακωτέρους λόγους περιέμενον
 Καὶ αὐστηρὰν ἐπίπληξιν σημαίνοντας.
 Δὲν ἤθελον νὰ ἔρχωμαι ἀπρόσκλητος,
 Κ' ἐπάλαιον πολλάκις μὲ τοὺς πόθους μου
 Καὶ τὰς διαταγὰς σου τοῦ νὰ ἔρχωμαι
 Ἐδῶ εἰς πᾶσαν ὥραν ἀποσύρομαι.
 ΣΑΡ. Μεῖνε· σκληρὰ συμβάντα μὲ ἐτάραξαν,
 Καὶ θέλω ἐπανέλθει εἰς τὴν φύσιν μου.
 ΜΥΡ. Μ' ὑπομονὴν προσμένω ὅ,τι πέπρωται
 Μὲ ἡδονὴν νὰ ἴδω.
 ΣΑΡ. Ἡ βασίλισσα
 Ἐντεῦθεν πρὸ ὀλίγων στιγμῶν ἔφυγεν.
 ΜΥΡ. Ἄ!

- ΣΑΡ. Μύρρα ! σὺ ταραττεσαι ;
 ΜΥΡ. Ταραττομαι ;
 ΣΑΡ. Καλῶς λοιπὸν ποιούσα εἰσεχώρησας
 Ἐδῶ δι' ἄλλης θύρας· ἄλλως ἔπρεπε
 Ν' ἀπαντηθῆτε· τοῦτον δὲν ὑπέμεινε
 Τὸν πόνον.
 ΜΥΡ. Νὰ συμπάσχω καὶ ὑπὲρ αὐτῆς
 Ἐξεύρω.
 ΣΑΡ. Ὑπὲρ φύσιν τοῦτο φαίνεται,
 Καὶ οὔτε ἀμοιβαῖον, οὔτε δυνατὸν.
 Δὲν τὴν οἰκτεῖρεις· ἄλλως ἢ βασίλισσα...
 ΜΥΡ. Ὅφείλει ν' ἀπονέμη καταφρόνησιν
 Εἰς τὴν εὐνοουμένην δούλην, ὄσσην, φεῦ !
 Κατ' ἑμαυτῆς αἰσθάνομαι ;
 ΣΑΡ. Εἶναι ἀληθές ;
 Τὸν φθόνον διεγείρουσα τοῦ φύλου σου
 Καὶ ἄρχουσα τοῦ κόσμου τὸν κυρίαρχον
 Μισεῖς σαυτήν ;
 ΜΥΡ. Κὰν ἔτι ἐξουσίαζες
 Χιλίους ἄλλους κόσμους, καθὼς φαίνεσαι
 Πλησίον τοῦ νὰ χάσης τὸν ὑπάρχοντα,
 Καὶ πάλιν θὰ ἐμίσουν ἑμαυτήν· ἐγὼ
 Σοῦ ἐρωμένη οὔσα ἐξηυτέλισα
 Ἐμὲ αὐτήν, καὶ ἔτι ἂν σὺ χωρικός
 Ὑπῆρχες, καὶ ἂν ἦσο Ἑλληνα χωρικός...
 ΣΑΡ. Ὅρθῶς λαλεῖς.
 ΜΥΡ. Καὶ ἀληθῶς, ὦ δέσποτα.
 ΣΑΡ. Ἐν ὥρᾳ συμφορᾶς ἀναλαμβάνουσι
 Κατὰ τοῦ δυστυχοῦντος θάρρος οἱ πολλοί.
 Ἄλλ' ἐπειδὴ εἰσέτι δὲν ἐσήμανεν
 Ἡ ὥρα κ' ἐκ τοῦ θρόνου μου δὲν ἔπεσα,
 Δὲν θέλω ἐπιπλήξεις ν' ἀκροαζωμαι,

Διότι ἴσως ἤμην αὐτῶν ἄξιος.

Ἄς χωρισθῶμεν τώρα καὶν εἰρηνικῶς.

ΜΥΡ. Νὰ χωρισθῶμεν;

ΣΑΡ. Μὴ δὲν ἐχωρίσθησαν
Τῶν περασμένων γενεῶν οἱ ἄνθρωποι;
Καὶ μήπως τῆς παρουσίας εἶν' ἀχώριστοι;

ΜΥΡ. Πῶς τοῦτο;

ΣΑΡ. Θέλω ἀσφαλῆς καὶ σὺ
Νὰ ἦσαι· θέλω πέμψει ἰσχυρὰν φρουρὰν
Ἵνα σὲ συνοδεύσ' εἰς τὴν πατρίδα σου.
Ἐὰν καὶ δὲν ὑπῆρξας σὺ βασίλισσα,
Τὰ δῶρά σου ἀξίαν ἀπαρτίζουσι
Προικὸς ἐνὸς μονάρχου.

ΜΥΡ. Οὔτω μὲ λαλεῖς;

ΣΑΡ. Ἀπῆλθεν ἡ Ζαρίνα, καὶ σὺ δύνασαι
Νὰ μιμηθῆς ἐκείνης τὸ παράδειγμα.
Νὰ πέσω θέλω μόνος. Συμμετόχους μου
Εἰς τὰς τραπέζας θέλω καὶ τὰς ἡδονάς.

ΜΥΡ. Κ' ἐγὼ δὲν θέλω ἄλλην ἡδονὴν, εἰμὴ
Πλησίον σου νὰ μένω. Νὰ σὲ χωρισθῶ
Δὲν θέλεις μὲ βιάσει.

ΣΑΡ. Καλῶς σκέφθητι·
Μετ' οὐ πολὺ δὲν εἶναι ὥρα σκέψεως.

ΜΥΡ. Δὲν ἔχεις καιρὸν τότε νὰ μὲ χωρισθῆς.

ΣΑΡ. Δὲν θέλω τοῦτο· τοῦτο σὺ ἐφαίνεσο
Ζητοῦσα.

ΜΥΡ. Ἐγώ;

ΣΑΡ. Εἶπας ὅτι ἔτρεφες
Κατὰ τοῦ ἑαυτοῦ σου καταφρόνησιν.

ΜΥΡ. Καὶ ταύτην συναισθάνομαι βαθύτερον,
Ἐκτὸς τοῦ ἔρωτός μου.

ΣΑΡ. Λοιπὸν σώθητι

Διὰ φυγῆς.

ΜΥΡ. Δέν θέλει κ' ἡ φυγὴ αὐτῆ,
 Δέν θέλει ἐξαλείψει, φεῦ! τὸ παρελθόν,
 Οὐδ' ἀποδώσει πλέον τῆς καρδίας μου
 Τὸ σέβας. Δέν μὲ μένει ἄλλο τι εἰμὴ
 Πλησίον σου νὰ εὔρω τάφον ἢ ζωὴν.
 Ἐὰν νικήσης, ζῶ διὰ σὲ χαίρουσα·
 Ἐὰν δὲ πέσης, ἀποθνήσκω πάραυτα.
 Μ' ἐπίστευες, νομίζω, πρό τινων ὠρῶν.

ΣΑΡ. Περὶ τῆς σῆς ἀνδρείας δέν ἀμφίβαλλον.
 Περὶ τοῦ ἔρωτός σου μόλις πρό μικροῦ...
 Οἱ λόγοι σου ἐκεῖνοι...

ΜΥΡ. Λόγοι πτερωτοί!...

Τοῦ ἔρωτός μου ζήτηί τὸ τεκμήριον
 Εἰς τὴν διαγωγὴν μου ἦν ἐπήνεσας
 Καὶ κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, ὡς καὶ ἄλλοτε.

ΣΑΡ. Εὐχαριστοῦμαι τώρα καὶ πεποιθήσιν
 Εἰς τὴν ἀρχὴν μου ἔχω. Δυνατὸν φρονῶ
 Νὰ θριαμβεύσω ἔτι, κ' εἰς τὸ κράτος μου
 Νὰ φέρω τὴν εἰρήνην, μόνην νίκην μου.
 Δέν ἀποδίδω δόξαν εἰς τὸν πόλεμον,
 Οὐδὲ τὰς κατακτήσεις ἀποδέχομαι.
 Τὰ δίκαιά μου θέλω μὲ τὴν δύναμιν
 Τῶν ὅπλων μου στηρίζει τὴν καρδίαν μου
 Βαρύνει ἢ ἀνάγκη αὕτη ἀλγεινῶς,
 Βαρύτερον ἢ ὅλαι τούτων τῶν ἀνδρῶν
 Αἱ ὕβρεις ἅς καθῆψαν ἐναντίον μου.
 Ποτὲ τὴν νύκτα ταύτην ἐκ τῆς μνήμης μου
 Δέν θέλω ἐξαλείψει, καὶ ἂν ἔμελλον
 Νὰ ζήσω ἵνα ταύτης τὴν ἀνάμνησιν
 Προσθέσω εἰς τῶν ἄλλων τὴν ἐνθύμησιν.
 Ἐφантаζόμην ὅτι ἀπετέλεσα

Τὴν βασιλείαν ταύτην ἀνεπιβλαβῆ
 Κ' εἰρηνικὴν ἐν μέσῳ τῶν αἱματηρῶν
 Τῆς Ἀσσυρίας χρονικῶν, καὶ ὅασιν
 Ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου τῶν αἰῶνων μας,
 Ἐφ' ἧς αἱ γενεαὶ αἱ ἐπερχόμεναι
 Γοητευμένα ἔμελλον τὰ βλέμματα
 Νὰ στρέψωσι, ποθοῦσαι τὴν συντήρησιν
 Τοιαύτης βασιλείας, ἢ λυπούμεναι,
 Τοὺς χρόνους μου νὰ φέρουν μὴ δυνάμεναι.
 Ἐφρόνουν ὅτι τοῦτο τὸ βασίλειον
 Εἰς ἀληθῆ μετέβαλον παράδεισον.
 Τοῦ ὄχλου τὰ πολύφωνα κραυγᾶσματα
 Ὡς δείγματα ἀγάπης ἐξελάμβανον,
 Τὰς συμβουλὰς τῶν φίλων, ὡς ἀλήθειαν,
 Τῆς γυναικὸς τὰ χεῖλη, ὡς ἀνταμοιβήν.
 Ναί, δός με λοιπὸν, Μύρρα, ἐν σου φίλημα.

(Τὴν φιλεῖ.)

Ἄς λάβωσι τὸν θρόνον μου καὶ τὴν ζωὴν
 Οἱ ἀποστάται. Ἴσως θενὰ λάβωσιν,
 Ὡ Μύρρα, καὶ τὰ δύω, ἀλλὰ σὲ ποτέ!

ΜΥΡ. Ποτέ! ποτέ! Ὁ ἄνθρωπος τὸν ἄνθρωπον
 Στερεῖ παντὸς μεγάλου καὶ παντὸς λαμπροῦ.
 Στρατεύματα νικῶνται, θρόνοι πίπτουσι,
 Ψυχραίνονται φίλαι, δούλοι φεύγουσι,
 Καταπροδίδουν πάντας, καὶ πολλάκις, φεῦ!
 Ἐκεῖνοι, ὅσοι χάριτας ὀφείλουσιν,
 Ἐκτὸς, ἐκτὸς καρδίας ἥτις ἔρωτα
 Αἰσθάνεται συμφέροντος ἐλεύθερον.
 Τοιαύτη ἡ καρδία μου· δοκίμασον
 Αὐτὴν, ἂν θέλῃς, τώρα.

Εἰσέρχεται ὁ Σαλημένης.

ΣΑΛ.

Αὕτη εἶν' ἐδῶ;

Σ' ἐζήτουν, ἄναξ.

ΣΑΡ. Τὰς ἐπιτιμήσεις σου,
 ὦ Σαλημένη, παῦσον· σοβαρώτερα
 Μηνύει ἡ μορφή σου, βλέπω, πράγματα
 Ἡ παρουσίαν γυναικός.

ΣΑΛ. Ἡ μέριμναν
 Ἐμπνέουσά με εἶναι ἤδη ἀσφαλής·
 Ἀπέπλευσεν, ὦ ἄναξ, ἡ βασίλισσα.

ΣΑΡ. Καλῶς;

ΣΑΛ. Ἡ ταραχή της ἦν ἐφήμερος,
 Εἰς σιωπὴν κατέπεσε τοῦλάχιστον,
 Κ' ἐπὶ τῶν κοιμωμένων πρῶτον τέκνων της
 Τὸ κάτωχρόν της πρόσωπον κατέκλινε.
 Μὲ ὀφθαλμούς τὰ εἶδε λαμπυρίζοντας,
 Καὶ ἔστρεψε τὸ βλέμμα εἰς τ' ἀνάκτορα,
 Τοὺς πύργους θεωροῦσα, ἐν ᾧ ἔφευγε
 Τὸ πλοῖον ὀλισθαῖνον εἰς τὰ ὕδατα,
 Ὑπὸ τ' ἀστρῶον φέγγος. Δὲν ἐλάλησε,
 Δὲν εἶπέ τι.

ΣΑΡ. ὦ! εἴθ' ἐγὼ βαθύτερον
 Νὰ μὴ συνηθανόμην ταύτην τὴν σιγὴν!

ΣΑΛ. Καιρὸς δὲν εἶναι πλέον φρούδων θλίψεων,
 Καὶ περὶ ἄλλων ἤδη μελετήσωμεν
 Πραγμάτων. Ἦλθον φέρων εἰδοποίησιν,
 Ὅτι οἱ ἀποστάται τῶν ἐπαρχιῶν
 Μηδίας καὶ Χαλδαίας, ὀδηγούμενοι
 Ὑπὸ τῶν δύο ἀρχηγῶν των, ἔνοπλοι
 Ἐπέρχονται κ' ἐν τάξει, κ' ἐτοιμάζονται
 Ἐκ νέου τὸν στρατὸν μας νὰ προσβάλωσιν.
 Ἡ φήμη διαδίδει ὅτι μετ' αὐτῶν
 Καὶ ἕτεροι σατράπαι συνηνώθησαν.

ΣΑΡ. Πῶς; νέοι ἀποστάται ἀναγγέλλονται;

Ἄς πορευθῶμεν πρῶτοι ἐναντίον των.

ΣΑΛ. Τοιοῦτον ἦν τὸ πρῶτον ἡμῶν σχέδιον,
Ἄλλ' ἄφρον εἶναι ἤδη ἔργον. Λύριον
Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐὰν φθάσωσιν
Οἱ ζητηθέντες παρ' ἐμοῦ ἐπίκουροι
Διὰ βεβαίων ἀγγελιαφόρων μου,
Φρονῶ ὅτι ἀρκούντως κρατυνόμενοι
Νὰ τοὺς ἀναχαιτίσωμεν δυνάμεθα,
Καὶ ἴσως νέαν νίκην νὰ κερδίσωμεν
Ἄλλ' ἕως τότε, πρέπει νὰ προσμένωμεν.

ΣΑΡ. Μισῶ τοῦ χρόνου ταύτην τὴν ἀπώλειαν·
Ἐπάρχει μὲν μικρότερος ὁ κίνδυνος
Τοῦ μάχεσθαι ὀπίσω ὑψηλῶν τειχῶν,
Καὶ εἰς τὰς τάφρους ρίπτειν τοὺς ἐχθροὺς νεκροὺς,
Ἄλλὰ τοιοῦτον εἶδος μάχης δὲν τιμῶ,
Διότι μοῦ μαραίνει πᾶσαν ἔξαψιν.
Ποθῶ νὰ ἐφορμήσω εἰς τὰς τάξεις των,
Καὶ ἂν νὰ πέσω μέλλω, κὰν τὸν θάνατον
Ἄς εὕρω εἰς τοὺς κόλπους συμπλοκῆς σφοδρᾶς!

ΣΑΛ. Ὡς νέος στρατιώτης, βασιλεῦ, λαλεῖς.

ΣΑΡ. Δὲν εἶμαι στρατιώτης, εἶμαι ἄνθρωπος·
Μισῶ τοῦ στρατιώτου τὸ ἐπάγγελμα
Καὶ τοὺς ἐγκαυχωμένους εἰς τὴν δόξαν του.
Εἰπέ με μόνον πόθεν φρονεῖς ἄξιον
Σφοδρὸς νὰ ἐπιπέσω.

ΣΑΛ. Τὸ καθήκόν σου
Μὴ λησμονῆς. Βιαίως εἰς τὸν κίνδυνον
Δὲν πρέπει ὁ μονάρχης νὰ ἐκτίθεται.
Δὲν εἶναι ἡ ζωὴ σου ὅπως ἡ ἐμῆ,
Ἡ παντὸς ἄλλου ἐκ τῶν ὑπηκόων σου.
Περὶ αὐτὴν ὁ πόλεμος πᾶς στρέφεται,
Καὶ μόνη αὕτη, μόνη τὸν ἀνακινεῖ

Καὶ τὸν ἀνάπτει· μόνη αὐτὴ δύναται
 Νὰ παύσῃ τὴν ὀρμὴν του, κ' ἐπὶ μῆκιστον
 Νὰ τὸν ἐκτείνῃ χρόνον, ἢ αἰφνίδιον
 Νὰ τὸν παρέξῃ τέλος.

ΣΑΡ. Ἄδελφέ! λοιπὸν

Ἄς δώσω ἤδη τέλος εἰς ἀμφοτέρα,
 Καθ' ὅτι ἀηδίασα ἀμφοτέρα.

(Ἀκούεται ἤχος σάλπιγγος.)

ΣΑΛ. Ἀκούσωμεν!

ΣΑΡ. Ἀπόκρισιν ἄς δώσωμεν!

ΣΑΛ. Καὶ ἡ πληγὴ σου;

ΣΑΡ. Ἰατρούθη· ἄγωμεν,
 Εἶν' ἐλαφρά. Ὁ δοῦλος ὁ πληγώσας με
 Θὰ αἰσχυνοθῆ, διότι μ' ἐτραυμάτισε
 Τοσοῦτον ἐλαφρῶς.

ΣΑΛ. Ἄλλ' ἤδη εὐχομαι

Ὅπως μηδεὶς ἐκείνου σκοπιμώτερος
 Φανῆ.

ΣΑΡ. ὦ Σαλημένη! ἂν νικήσωμεν·

Ἄλλέως, εἰς ἐμὲ θὰ καταλίπωσιν
 Ἐν ἔργον, ὅπερ κάλλιον μὴ μ' ἔδιδον.
 Χωρῶμεν τώρα.

ΣΑΛ. Ἄναξ! σὲ ἀκολουθῶ.

(Σάλπιγγες ἠχοῦσιν ἐκ νέου.)

ΣΑΡ. Τὰ ὄπλα μου! τὰ ὄπλα πάλιν δότε με!

(Ἐξέρχονται.)

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ.

Ἡ αὐτὴ αἴθουσα τῶν ἀνακτόρων.

ΣΚΗΝΗ Α. ΜΥΡΡΑ ΚΑΙ ΒΑΛΕΑΣ.

ΜΥΡ.

» (Ἰσταμένη εἰς παραθύριον.)
Ω! τέλος πάντων ἐξημέρωσε. Τί νύξ
Ἡ παρελθοῦσα! Πόσον μεγαλοπρεπῆς
Ἦγπήρχε καὶ ὠραία εἰς τὸν οὐρανόν!
Ἡ ἐπελθοῦσα καταιγίς ἐποίκιλλε
Τὴν ὠραιότητά της· ἀλλ' ἐπὶ τῆς γῆς,
ᾠ! πόσον ἡ νύξ αὐτὴ ἦτο δυσειδής!
Εἰρήνη, ἐλπίς, ἔρωσ καὶ χαρὰ ὁμοῦ
Ἐρρίφθησαν ὡς σκύβαλα εἰς βόρβορον
Ἀπὸ τὰ μαῦρα πάθη τὰ ἀνθρώπινα,
Κ' εὐθύς τὸ πᾶν εἰς χάος, φεῦ! παρήλλαξεν!
Εἰσέτι τὰ διάφορα στοιχεῖά του
Ἀχώριστ' ἀπ' ἀλλήλων διαμένουσιν. —
Ἡ συμπλοκὴ εἰσέτι ἐξακολουθεῖ.
Πῶς δύναται τοσοῦτον λαμπρὸς ἥλιος
Νὰ ἀνατείλῃ; Ἴδε, πῶς τὰ σύννεφα
ᾠθεῖ ἐνώπιόν του κυλινδούμενα,
Καὶ εἰς ἀτμοὺς ὠραίους σκεδαζόμενα,
Πολὺ ὠραιότερους, ἢ ἀνέφελος
Καὶ μονοτόνως οὐρανὸς γαλήνιος.
Χρυσίνους ταῦτα δόμους σχηματίζουσι,
Βουνὰ χιονοφόρα, γλαυκὰ κύματα,

Καὶ τῶν ὠκεανείων κυανώτερα.
 Τοσοῦτον δὲ ὁμοίαν παρεμφαίνουσι
 Τῆς γῆς εἰκόνα, ὥστε τὸ εἰκόνημα
 Ὡς μόνιμον εὐκόλως ἐκλαμβάνεται,
 Καὶ τόσον φυζαλέαν, ὥστε ὄραμα
 Μᾶς φαίνονται ὠραῖον αἰ χροιαὶ αὐτῆς
 Εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα σκεδαννύμεναι.
 Καὶ ὅμως τοῦτο τὸ ὠραῖον θέαμα
 Παρηγορεῖ καὶ θέλγει ἅμα τὴν ψυχὴν,
 Καὶ μετὰ τῆς ψυχῆς μας συνταυτίζεται
 Τοσοῦτον, ὥστ' ἢ δύσις κ' ἢ ἀνατολὴ
 Τοῦ Φοίβου καθιστῶσιν ὥρας ἱεράς
 Τῶν πόνων τῆς ψυχῆς μας καὶ τοῦ ἔρωτος.
 Τὰς ὥρας ταύτας ὅστις μ' ἀδιάφορον
 Θεᾶται βλέμμα, οὗτος δὲν ἐγνώρισε
 Ποτὲ τὸν χῶρον ἔνθα ἐμφωλεύουσι
 Τὰ δίδυμα ἐκεῖνα Πνεύματ', ἅτινα
 Εὐγένειαν καὶ τόσῃν δίδουν κάθαρσιν
 Εἰς τὴν καρδίαν, ὥστε δὲν ἀλλάσσομεν
 Τὰς θελκτικὰς ἐκεῖνας τῶν σκληρότητας
 Μὲ ὅλα τῆς χαρᾶς τὰ θορυβήματα,
 Πληροῦντα τὸν ἀέρα μὲ ἀλαλαγμούς,
 Οὐδ' οὗτος ἐθεώρησε τὰ μέγαρα
 Ἄ ἴδρυσαν τὰ Πνεύματα, ἔνθα αὐτῶν
 Οἱ λάτρες καταφεύγουν ὡς εἰς ἄσυλον,
 Εὐρίσκουσι γαλήνην, καὶ ἐπὶ τινὰς
 Στιγμὰς γλυκεῖαν αὔραν ἀναπνέουσιν.
 Εἰς τὴν στιγμὴν δὲ ταύτην τὴν πανήρεμον
 Ἐκ τοῦρανοῦ ἀρκοῦν τι καταρδεύονται,
 Ὡστε δυνάμεις κτῶνται, ὅπως φέρωσιν
 Εὐκόλως τὸ φορτίον τῶν λοιπῶν ὥρων
 Τῆς ἀνθρωπίνης ταύτης καὶ κοινῆς ζωῆς,

Ἐν ᾧ ἔκατ' ἐπιφάνειαν ἐγκύπτουσιν,
 Ὡς οἱ λοιποὶ θνητοὶ, εἰς τοὺς ἀγῶνάς των
 Τοῦ πόνου καὶ τῆς ἡδονῆς, ὀνόματα
 Διπλᾶ, ἀλλ' ἐν τι αἴσθημα ἐκφράζοντα.
 Ἡ ἀλγηδὼν μας τοῦτο τὸ ἐν αἴσθημα
 Ποικίλλει ποικιλίαν τινὰ δίδουσα,
 Ἄλλ' εἰς τοὺς ἤχους μόνον, ἐν ᾧ, καθ' αὐτὸ,
 Τὸ πρᾶγμα διαφεύγει τοὺς ἀγῶνάς μας
 Ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας εὐτυχίας μας.

ΒΑΛ. Εἰς ῥεμβασμὸν ὥραϊον παραδίδεσαι·

Ἄλλὰ πῶς οὕτω θεωρεῖς τὸν ἥλιον
 Ἐν τῇ ἀνατολῇ του, ἥτις πιθανῶς
 Φωτίζει τὴν ἐσχάτην, φεῦ! ἡμέραν μας;

ΜΥΡ. Βαλέα! διὰ τοῦτο κ' ἐγὼ σήμερον

Τὴν θεωρῶ κ' ἐκφράζω ἐπιτίμησιν
 Κατὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου, οἵτινες ποτὲ
 Νὰ μὴ τὴν ἐπανίδωσ' ἴσως πέπρωται,
 Διότι ἐγὼ ταύτην τὴν ἀνατολὴν
 Συχνάκις ἐθεώρουν ἄνευ σεβασμοῦ
 Καὶ γοητείας πρὸς αὐτὸν τὸν ἐκλαμπρον
 Ἄστρα, ὅστις ὅλην τὴν γῆν ταύτην μας
 Συνέχει καὶ φυλάττει τόσον στερεὰν,
 Καθ' ὅσον ἐγὼ εἶμαι ὑπὸ τὴν μορφήν
 Τὴν ἀνθρωπίνην ταύτην οὕτως εὐθραυστος.
 ὦ! ἴδε τῆς Χαλδαίας τὸν λαμπρὸν θεόν!

Καθ' ὅσον τὸν κυττάζω, μεταβάλλομαι
 Καὶ τὴν λατρείαν ἀγαπῶ τοῦ Βήλου σας.

ΒΑΛ. Ὡς τώρα βασιλεύει εἰς τὸν οὐρανὸν,

Ἐπὶ γῆς οὕτως ἄλλοτ' ἐβασίλευεν.

ΜΥΡ. Ἄλλ' ἤδη ἔχει κράτος ἰσχυρότερον·

Ποτὲ μονάρχης γήϊνος δὲν ἔλαβε
 Τὸ ἥμισυ τῆς δόξης καὶ δυνάμεως,

Ἦν μία περιέχει τῶν ἀκτίνων του.

ΒΑΛ. Βεβαίως θεὸς εἶναι.

ΜΥΡ.

Καὶ οἱ Ἕλληγες

Ἦμεῖς φρονοῦμεν οὕτως· ἀλλ' ἐνίοτε

Νομίζω ὅτι οὗτος ὁ λαμπρὸς ἀστὴρ

Ἦπάρχει θεῶν μᾶλλον ἐνδιαίτημα

Ἦ εἶναι θεὸς οὗτος ἐπουράνιος·

Ἰδοῦ τὰ νέφη σχίζει, καὶ τὰ ὄμματα

Μὲ λούει μὲ τὸ φῶς του καὶ θαμβόνομαι

Τοσοῦτον, ὥστε ὅλον τὸν ἐπίλοιπον

Δὲν βλέπω κόσμον. — Τώρα πλέον τίποτε

Δὲν βλέπω.

ΒΑΛ.

Ἄ! τί τοῦτο; ἦχον ἤκουσας;

ΜΥΡ.

Ἄπλη ἀπάτη ἦτο· τώρα μάχονται

Ἐντὸς τοῦ τείχους, ὅχ' εἰς τὴν περιοχὴν

Τῶν ἀνακτόρων, ὅπως τὰ μεσάνυχτα·

Τ' ἀνάκτορα ἐτράπησαν εἰς φρούριον

Ἀπὸ τῆς κινδυνώδους μάχης τῆς νυκτός·

Ἐνταῦθα δ' εἰς τὸ κέντρον αὐτῶν μένοντες,

Ἀπὸ αὐτὰς μεγάλας χωριζόμενοι,

Ἀπὸ πολλὰς αἰθούσας καὶ διόδους, ἅς

Ἦφείλους· οἱ ἐχθροὶ νὰ κυριεύσωσι

Μίαν κατόπιν ἄλλης, πρὶν εἰσέδυσαι

Τοσοῦτον, ὅσον πρότερον εἰσέδυσαν,

Καὶ δόξης καὶ κινδύνου μακρὰν εἴμεθα.

ΒΑΛ.

Ἄλλ' ἔως ἐδῶ πρότερον εἰσέβησαν.

ΜΥΡ.

Ναὶ, δι' ἀπάτης, ἀλλ' ἐξεδιώχθησαν,

Καὶ τώρα γενναιότης καὶ προφύλαξις

Ἦπὲρ ἡμῶν ἐλήφθησαν.

ΒΑΛ.

Ἄμφοτέρα

Εἴθε νὰ μᾶς λυτρώσωσιν ἐκ τῶν ἐχθρῶν.

ΜΥΡ.

Πολλοὶ ὑπὲρ τῶν δύο τούτων εὔχονται,

Ἄλλὰ φοβοῦνται ταῦτα οἱ πλειότεροι.

Ἡ ὥρα αὕτη εἶναι ὥρα ταραχῶν,
Καὶ μάτην ἄλλοῦ στρέφω τὰς ιδέας μου!

ΒΑΛ. Τοῦ βασιλέως ἢ ἀνδρία, λέγεται,
Κατὰ τὴν μάχην τῆς νυκτὸς ἐξέπληξε
Πολλὸ τοὺς ὑπηκόους του κ' ἐφόβισε
Τοὺς ἀποστάτας.

ΜΥΡ. Φόβος κ' ἐκπληξίς
Εὐκόλως κυριεύουν δούλους. Ἐδειξεν
Ὁ βασιλεὺς τῷ ὄντι γενναιότητα.

ΒΑΛ. Εἶπέ με, δὲν ἐφόνευσε τὸν Βέλεσιν;
Τὸν ἔρριψεν ἐκτάδην, εἶπον, κατὰ γῆς.

ΜΥΡ. Ἄλλ' ὁ αἰσχροὺς ἐσώθη ἴσως θρίαμβον
Κερδίσει κατ' ἐκείνου ἢ χεῖρ οὔτινος
Τὸν ἔρριψεν, ἀλλ' ἔσωσεν αὐτὸν εὐθύς
Ἡ ἄφρων τοῦ μονάρχου ἐπιείκεια.

ΒΑΛ. Ἀκούεις κρότον;

ΜΥΡ. Βήματα ἀκούονται.

(Εἰσέρχονται στρατιῶται κομίζοντες τὸν Σαλημένην τετρωμένον διὰ
βέλους ὑπάρχοντος εἰσέτι εἰς τὴν πληγὴν, καὶ θέτουσιν αὐτὸν ἐπὶ
ἀνακλίντρον.)

ΜΥΡ. ὦ Ζεῦ!

ΒΑΛ. Λοιπὸν τὰ πάντα κατεστράφησαν;

ΣΑΛ. Ψευδές. Τὸν δούλον ὅστις ταῦτα ἔκραξε
Φονεύσατ', ἐὰν ἦναι στρατιώτης μας.

ΜΥΡ. Τοῦ βασιλέως εἶναι ἀπλοῦς ἄνθρωπος.

ΣΑΛ. Ἀφῆτέ τον.

ΜΥΡ. Νὰ ζήσης!

ΣΑΛ. Μύρρα! ἤθελόν

Νὰ ζήσω μίαν ἔτι ὥραν, τὰ λοιπὰ

Τῆς μάχης ἵνα ἶδω, ἀλλ' ἀμφίβολον

Μὲ φαίνεται. Πῶς ὅμως ἐδῶ μ' ἔφερον;

- ΣΤΡ. Ὁ βασιλεὺς, σατράπα, τὸ διέταξε.
Τὸ βέλος ἅμα σ' ἐπληξε, κατέπεσες
Ἡμιθανής.
- ΣΑΛ. Φρονίμως τὸ διέταξεν.
Νεκρὸς ἐθεωρήθην· ἀπεθάρρουνον
Τοὺς στρατιώτας... Νάρκωσιν αἰσθάνομαι!
- ΜΥΡ. Συγχώρησον νὰ ἴδω τὴν πληγὴν. Ἐγὼ
Ὀλίγον διακρίνω τὰς πληγὰς· αὐτὴν
τὴν τέχνην μᾶς διδάσκουν εἰς τὴν χώραν μας·
Πολλάκις τραυματίας ἐκεῖ βλέπομεν.
- ΣΤΡ. Τὸ βέλος πρέπει πρῶτον νὰ ἐκβάλωμεν.
- ΜΥΡ. Ποσῶς· εἶν' ἐπικίνδυνον.
- ΣΑΛ. Τετέλεσται!
- ΜΥΡ. Τὸ μέλλον νὰ ἐκρεύσῃ αἷμα κίνδυνον
Μ' ἐμπνέει.
- ΣΑΛ. Δέν φοβοῦμ' ἐγὼ τὸν θάνατον.
Ὁ βασιλεὺς ποῦ ἦτο ὅταν ἔπεσα;
- ΣΤΡ. Εἰς τὴν ἰδίαν θέσιν· διὰ τῆς φωνῆς
καὶ διὰ τῶν σχημάτων ἐνεθάρρουνε
τοὺς στρατιώτας ὅτε πίπτοντα
Σὲ εἶδον κ' ἐπανεκάμπτον περίλυποι.
- ΣΑΛ. Διάδοχόν μου ποῖον ἄνδρα ἤκουσας;
- ΣΤΡ. Δέν ἤκουσα οὐδένα.
- ΣΑΛ. Δράμε τάχιστα,
εὐρὲ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν μόνην μου
κ' ἐσχάτην εἰπὲ πρότασιν. τὴν θέσιν μου
εἰς τὸν σατράπην Ζάμην ἄς ἐμπιστευθῆ,
μέχρις οὗ φθάσῃ καὶ συμβῆ ἡ ἔνωσις
τοῦ Ὀφρατάνου τῶν Σούσων σατράπου μας.
Ἄφες με μόνον· εἶναι ὀλιγάριθμοι
οἱ στρατιῶται· δράμε εἰς τὴν τάξιν σου.
- ΣΤΡ. Ἄλλ', ἀρχηγέ μου;...

ΣΑΛ. Δράμε εἰς τὴν τάξιν σου·

Εἰς τὸ ἀνάκλιτρόν μου ἰδοὺ ἴστανται
 Γυνὴ καὶ αὐλικός τις· τοῦτο μὲ ἀρκεῖ·
 Καί, ἐπειδὴ ν' ἀφήσω τὴν ἐσχάτην μου
 Πνοὴν δὲν μὲ ἀφήκαν εἰς τὸ στάδιον
 Τῆς μάχης, στρατιώτας εἰς τὴν κλίνην μου
 Ἄργους δὲν θέλω. (Οἱ στρατιῶται ἐξέρχονται.)

ΜΥΡ. ὦ ψυχὴ σὺ ἥρωος!

Λοιπὸν σὲ χάνει τόσον ἐνωρίς ἢ γῆ;

ΣΑΛ. Ὁραία Μύρρα! ἤθελον τὸν θάνατον
 Ἐκλέξει, ἂν τούλάχιστον μ' ἐδίδετο
 Νὰ σώσω τὸν μονάρχην ἢ τὸν θρόνον του.

ΜΥΡ. Αὐξάνει ἢ ὠχρότης τοῦ προσώπου σου.

ΣΑΛ. Τὴν χειρὰ σου, ὦ Μύρρα, δός με· τοὺς σκληροὺς
 Μὲ παρεκτείνει πόνους τὸ κρεμάμενον
 Ἐκ τῆς πληγῆς μου βέλος. Μὲ τὰς χειρὰς μου
 Τὸ βέλος θὰ ἀπέσπων μετὰ τῆς ζωῆς,
 Ἄν ἤξευρον τῆς μάχης τ' ἀποτελέσμα.

ΣΚΗΝΗ Β΄ ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ,
 ΚΑΙ Οἱ ΑΝΩΤΕΡΩ.

ΣΑΡ. ὦ ἀδελφέ!

ΣΑΛ. Ἡ μάχη;... τὴν ἐχάσαμεν;

ΣΑΡ. Ἐδῶ μὲ βλέπεις!

ΣΑΛ. Ἄναξ! προτιμότερον
 Λοιπὸν νὰ σ' ἴδω οὕτω....

(Ἀποσπᾷ ἰδιοχείρως τὸ βέλος καὶ ἀποθνήσκει.)

ΣΑΡ. Κ' ἐγὼ τάχιστα

Θὰ φανῶ οὕτως, ἂν μὲ τὸν ἐπίκουρον
 Στρατὸν ὁ Ὀφρατάνης δὲν ἐπιφανῇ,
 Καὶ εἰς τὰς τελευταίας κ' ἐκπνεούσας μας
 Ἐλπίδας δὲν παράσχη ἀνακούφισιν.

ΜΥΡ. Τοῦ Σαλημένου ἤκουσας τὴν δέησιν;
Διώρισας τὸν Ζάμην εἰς τὴν θέσιν του;

ΣΑΡ. Ναί.

ΜΥΡ. Ποῦ εἶναι ὁ Ζάμης;

ΣΑΡ. Ποῦ; ἀπέθανε.

ΜΥΡ. Καὶ ὁ Ἀλτάδας;

ΣΑΡ. Ἔπνεε τὰ λοίσθια.

ΜΥΡ. Καὶ ὁ Πανίας; καὶ ὁ Σφαῖρος;

ΣΑΡ. Ἔτι ζῆ,

Ζῆ ὁ Πανίας· ἔφυγεν ἢ ἔπεσεν
Αἰχμάλωτος ὁ Σφαῖρος. Μόνος ἔμεινα.

ΜΥΡ. Ἐλπὶς λοιπὸν δὲν ἔμεινε;

ΣΑΡ. Τὰ τεῖχη μας,

Εἰ καὶ ὀλίγους στρατιώτας ἔχουσι,
Νομίζω ὅτι δύνανται ν' ἀνθέξωσι
Κατὰ τῆς ἐνεστώσης τῶν ἀποστατῶν
Δυνάμεως, ἐκτὸς ἂν προδοσία τις
Συμβῆ· ἀλλ' εἰς πεδῖον μάχης...

ΜΥΡ. Ἐξοδον

Ὁ Σαλημένης, ἄναξ, δὲν ἐπέτρεπε,
Πρὶν ἔλθωσιν ἐπίκουροι.

ΣΑΡ. Τῆς γνώμης του

Ἐφάνην ἐναντίος καὶ μ' ὑπήκουσε.

ΜΥΡ. Τὸ σφάλμα ἦτο πλήρες γενναιότητος.

ΣΑΡ. Ἄλλ' εἰς κακὸν ἀπέβη. Ἀδέλφ', ἔδιδον

Τὸ κράτος τοῦτο, οὔτινος ἀγλαΐσμα

Ἐπῆρχες, τὴν ῥομφαίαν, τὴν ἀσπίδα μου,

Τὴν μόνην δόξαν ἣτις μοὶ ἀπέμεινε,

Ἐὰν εἰς τὴν ζωὴν ἐκ νέου ἤρχεσο·

Δὲν θέλω σὲ θρηνηθεῖ· θέλεις πενθηθεῖ

Ὡς ἤθελες. Ἐγκάρδιον αἰσθάνομαι

Τὴν λύπην στοχαζόμενος ἐκ τῆς ζωῆς

Ὅτ' ἔφυγες, νομίζων καὶ ἐπίβιον
 Ἐμὲ ν' ἀφήσης τοῦ ἀρχαίου θρόνου μας.
 Ἐὰν ἐγὼ τὸν σώσω, πρὸς ἐξίλασιν,
 Ἐὰ σοὶ προσφέρω πολεμίων σφάγια
 Καὶ δάκρυα μυρίων. Ἦδη τῶν καλῶν
 Ἄνδρῶν εἰς σὲ ἀνήκουσι τὰ δάκρυα!
 Ἄν τούναντίον, ἔρχομαι πλησίον σου,
 Ἐάν ποτε τὸ πνεῦμα ἐπιζῆ ἡμῶν.
 Γινώσκεις τὸν σκοπὸν μου καὶ μὲ δικαιοῖς. —
 Ἄς θλίψω τὴν εἰσέτι θερμὴν χεῖρά σου,
 Κ' ἐπὶ τῆς ἀκινήτου, φεῦ! καρδίας σου
 Ἄς θλίψω τὴν ἐμὴν τὴν πικρῶς πάλλουσαν!

(Ἐναγκαλίζεται τὸν νεκρόν.)

Τὸ σῶμα τώρα ἄς μετακομίσωσι.

ΣΤΡ. Ποῦ;

ΣΑΡ. Εἰς τὸν ἰδικόν μου θάλαμον, ἐπὶ
 Τῆς χρυσεῆς κλίνης ὥσπερ σῶμα ἄνακτος,
 Καὶ μετὰ ταῦτα θὰ ἀποφασίσωμεν
 Πῶς θέλομεν κηδεύσει τὸν σατράπην μας.

(Εἰσέρχεται ὁ Πανίας.)

ΣΑΡ. Οἱ φύλακες τὰς τάξεις των κατέλαβον;

ΠΑΝ. Τὴν προσταγὴν σου, ἀναξ, ἐξετέλεσα.

ΣΑΡ. Δεικνύουσι ψυχὴν οἱ στρατιῶταί μου;

ΠΑΝ. ὦ βασιλεῦ!...

ΣΑΡ. Τί λέγεις; τί ἀπόκρισιν

Μὲ δίδεις;

ΠΑΝ. Τοῦ σατράπου μας ὁ θάνατος

Καὶ τῶν ἐχθρῶν μας ἡ χαρὰ διήγειρον...

ΣΑΡ. Μανίαν καὶ οὐχὶ ἀποκαρτέρησιν
 Ἐφρόνου τοῦτο θέλουσιν πάλιν θαρρύνθῃ.

ΠΑΝ. Ἀπώλεια τοιαύτη καὶ εἰς θρίαμβον
 Παρέχει πένθος.

ΣΑΡ.

Τίς ἐμοῦ βαθύτερον
 Αἰσθάνεται αὐτό; Πολιορκούμεθα
 Ἐδῶ, ἀλλὰ τὰ τείχη εἶναι ἰσχυρά,
 Καὶ ἡ ἐπικουρία ἦν προσμένομεν,
 Τὰ στίφη τῶν ἐχθρῶν μας διασχίσασα
 Καὶ εἰσελθοῦσα, πάλιν τῶν πατέρων μας
 Τὰ δώματα θὰ τρέψη εἰς ἀνάκτορα·
 Πρὸς τὸ παρὸν ὑπάρχουν εἰρκτῆ, φρούριον.

Εἰσέρχεται ἀξιωματικός τις βιαίως.

ΣΑΡ.

Ἡ ὄψις σου ἐκφράζει λύπην· λάλησον!

ΛΞΙ.

Φεῦ! δὲν τολμῶ.

ΣΑΡ.

Τί λέγεις; δὲν τολμᾶς, ἐν ᾧ
 Ἀποστατοῦσιν οἱ λαοὶ μας ἔνοπλοι;
 Ὅμιλει, μὴ φοβῆσαι· εἶμαι ἔτοιμος
 Τὰ πάντα νὰ ἀκούσω.

ΛΞΙ.

Τοῦ φρουρίου μας
 Τὸ τεῖχος, ὅπερ βρέχουσι τὰ ὕδατα
 Τοῦ ποταμοῦ, ᾧ ἀναξ, ἤδη ἔπεσεν·
 Οἱ τελευταῖοι ὄμβροι ἐξογκώσαντες
 Τὸν ποταμὸν, πλημμύραν ἐπροξένησαν,
 Κ' ἐκρήμισαν τὸ μέρος τοῦτο τῶν τειχῶν.

ΠΑΝ.

Τὸν ὄλεθρόν μας τοῦτο οἰωνίζεται·
 Χρησμός ἀπὸ αἰώνων διεδίδετο,
 Ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἰς τὴν ἔφοδον
 Ἀνθρώπων δὲν θὰ πέσῃ, ἐκτὸς εἴ ποτε
 Ὁ ποταμὸς ἐχθρὸς τῆς αἴφνης ὑψωθῆ.

ΣΑΡ.

Εὐκόλως παραδέχομαι τὸ μάντευμα,
 Ἄλλ' ὄχι καὶ τοῦ τείχους τὴν καταστροφήν·
 Γνωρίζεις πόσον μέρος αὐτοῦ ἔπεσε;

ΛΞΙ.

Ὡς εἴκοσι, νομίζω, ἀναξ, στάδια.

ΣΑΡ.

Καὶ ὅλη αὕτ' ἡ ἔκτασις εὐπρόσιτος
 Εἰς τοὺς ἐχθροὺς μας μένει;

ΑΞΙ.

Κατὰ τὸ παρὸν,

Τοῦ ποταμοῦ τὸ ρεῦμα εἶναι βίαιον,
 Καὶ ματαιώνει πᾶσαν αὐτῶν ἔφοδον.
 Ἄλλ' ἅμα ἐπανεῖλθη εἰς τὴν κοίτην του
 Καὶ διὰ λέμβων εἶναι εὐδιάβατος,
 Τ' ἀνάκτορα ἀφεύκτως κυριεύονται.

ΣΑΡ.

Ποτὲ δὲν θέλει τοῦτο μᾶς συμβῆ·
 Θεοὶ, θνητοὶ, στοιχεῖα καὶ μαντεύματα
 Ἐὰν συγχρόνως καθ' ἑνὸς συνώμοσαν
 Ἄνδρὸς, ὅστις τοιαύτης ἔχθρας αὐτουργὸς
 Δὲν ἦτο, ποτὲ ταῦτα τὰ ἀνάκτορα,
 Ποτὲ δὲν θέλουν γίνεαι λύκων σπήλαια.

ΠΑΝ.

ὦ βασιλεῦ! λαμβάνω τὴν σὴν ἄδειαν
 Νὰ τρέξω εἰς τὴν θέσιν τῆς καταστροφῆς
 Καὶ νὰ ἐνδυναμώσω τὸ διάστημα
 Τὸ ἀπομένον ἔτι ἀκυρίευτον,
 Καθ' ὅσον συγχωροῦσι μέσα καὶ καιρὸς.

ΣΑΡ.

Ναὶ, δράμε καὶ ταχέως πάλιν φέρε με
 Ἀκριβεστάτην εἶδησιν, ὡς δύνασαι,
 Περὶ τῆς ἐπελθούσης ταύτης πτώσεως.

(Ὁ Πανίας ἐξέρχεται μετὰ τοῦ ἀξιωματικοῦ.)

ΜΤΡ.

Πολέμιά σου βλέπω καὶ τὰ κύματα.

ΣΑΡ.

Δὲν εἶμαι κύριός των, καὶ τὰ συγχωρῶ.

ΜΤΡ.

ὦ! χαίρω ὅτι τοῦτο τὸ προφήτευμα
 Τὸ θάρσος τῆς ψυχῆς σου δὲν κατέβαλε.

ΣΑΡ.

Αἱ προφητεῖαι τίποτε δὲν λέγουσιν,
 Ἄφ' οὗ ἐγὼ τὰ πάντα προεμάντευσα
 Εἰς ἑμαυτὸν ἐν μέσῳ ταύτης τῆς νυκτός·
 Ἄλλ' ἡ ἀπελπισία βλέπει καθαρῶς
 Τὸ πᾶν.

ΜΤΡ.

Ἄπελπισία!

ΣΑΡ.

Ὅχι ἀκριβῶς

Ἄπελπισία. Ὄταν προγινώσκωμεν
 Πᾶν ὅ,τι νὰ ἐπέλθῃ ἐνδεχόμενον,
 Καὶ πῶς νὰ τὸ δεχθῶμεν, καὶ ἀπόφασιν
 Λαμβάνωμεν, ἀξία ἢ ἀπόφασιν
 Εὐγενεστέρου βέβαια ὀνόματος
 Ἡ τῆς ἀπελπισίας. Ἄλλ' ἀμεριμνῶ
 Περὶ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν λέξεων·
 Μετ' οὐ πολὺ συγχρόνως τελειόνομεν
 Καὶ πράγματα καὶ λέξεις.

ΜΥΡ.

Ἐκτὸς πράξεως
 Μιᾶς, τῆς τελευταίας ὄλων τῶν θνητῶν,
 Καὶ τῆς σοβαρωτέρας, ἥτις τὸ παρὸν,
 Τὸ μέλλον ἐπιστέφει καὶ τὸ ἐνεστῶς·
 Αὐτὴν καὶ μόνην ἔχουσιν οἱ ἄνθρωποι
 Κοινήν, κατὰ τοσοῦτον διαφέροντες
 Τὴν γέννησιν, τὴν γλῶσσαν, τὰ αἰσθήματα,
 Τὸ φύλον καὶ τὴν φύσιν, τὸν χρωματισμὸν,
 Τὸ κλίμα καὶ τὰ ἔτη καὶ τὴν νόησιν.
 Αὐτὴ ὑπάρχει κέντρον πρὸς ὃ τείνομεν
 Νὰ ἐνωθῶμεν πάντες· δι' αὐτῆς ἡμεῖς
 Γεννώμεθα, κ' εἰς ταύτην βηματίζομεν
 Εἰς τὸν μυστηριώδη τοῦτον δαίδαλον,
 Ζωὴν ἐπὶ τῆς γῆς ὀνομαζόμενον.

ΣΑΡ.

Τὸ νῆμα τῆς ζωῆς μας εἰς τὸ τέλος του
 Ἐγγίζει· ἄς φανῶμεν τώρα εὐθυμοί.
 Ὅσοι νὰ φοβηθῶσιν οὐδὲν ἔχουσι,
 Προσμειδιοῦν εἰς ὅ,τι τοὺς ἐφόβιζε,
 Καθὼς παιδία, ὅτε ἀνευρίσκουσι
 Τὸ αἷτιον ἐξαίφνης τοῦ φοβήτρου των.

Εἰσέρχεται ὁ Παρίας.

ΠΑΝ.

Ὅς προηγέλθη ἔχει ἢ ὑπόθεσις,
 Ὡ βασιλεῦ· φρουρὰν διπλὴν παρέταξα

Πρὸς φύλαξιν τοῦ τείχους ὅπερ αἱ ῥοαὶ
 Τοῦ ποταμοῦ ἐχάλασαν.

ΣΑΡ.

Τὸ χρέος σου

Καλῶς, πιστὲ Πανία, ἐξεπλήρωσας,
 Καὶ ἤδ' οἱ μεταξὺ μας δεσμοὶ λύονται.
 Πρὸς χάριν, λάβε τοῦτο τὸ κλειδίον μου.

(Τῷ δίδει κλειδίον τι.)

Κρυπτὴν ἀνοίγει τοῦτο θύραν ὀπισθεν
 Τῆς κλίνης μου. (Φεῦ! ἤδη αὐτ' ἡ κλίνη μου
 Φορτίον περιέχει τιμαλφέστατον·

Εἰ καὶ μονάρχαι πρόγονοι ἐμοῦ πολλοὶ
 Ἐπὶ τοῦ πλούτου ταύτης ἐξηπλώθησαν,
 Τοῦ Σαλημένου τῶρα φέρει τὸν νεκρόν·)
 Τὴν θύραν τοῦ θαλάμου λοιπὸν ἀνοιξον.

Διάδρομος ὑπάρχει· ἀκολουθεῖ τον,
 Καὶ οὕτω θέλεις φθάσει εἰς τὸ κρύφιον
 Τῶν ἀνακτόρων θησαυροφυλάκιον.

Τὸν κατατεθειμένον ὄλον θησαυρόν (13)
 Παράλαβε, Πανία, καὶ ἀπόλαυε
 Αὐτὸν ὡς ἰδίόν σου καὶ τῶν φίλων σου·

Ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ὅποσοσδήποτε
 Ὑπάρχη, θέλεις εὔρει χρυσὸν ἄφθονον
 Δι' ὅλους σας. Κελεύω ἵνα λάβωσιν

Οἱ δοῦλοι ὅλοι τὴν ἐλευθερίαν των,
 Οἱ κατοικοῦντες ταῦτα τὰ ἀνάκτορα,
 Γυναῖκες, εἴτε ἄνδρες. Ἄς ἀπέλθωσιν

Ἐντεῦθεν πρὶν παρέλθῃ μία ὥρα, καὶ
 Ἄς καταβιβασθῶσιν εἰς τὸν ποταμὸν
 Εὐθὺς αἱ λέμβοι ὅλαι αἱ βασιλικαὶ,

Ἐφ' ὧν πρὸς ἡδονὴν καὶ διασκέδασιν
 Ἐποταμοδρομοῦμεν ἡμεῖς ἄλλοτε·
 Εἰς λύτρωσίν σας ταύτας παραλάβετε.

Ὁ ποταμὸς ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κοίτης του
Πλατὺς, βαθὺς καὶ μέγας κ' ἰσχυρότερος
Παντὸς μονάρχου, πᾶσαν ἐχθροῦ ἔφοδον
Ἄποδιώκων. Φύγετ', εὐτυχήσατε.

ΠΑΝ. Ὑπὸ τὴν προστασίαν σου, ὦ δέσποτα,
Λοιπὸν θὰ συνοδεύσης τὴν πιστὴν φρουράν;

ΣΑΡ. Ὅχι, Πανία· τοῦτο εἶν' ἀδύνατον·
Ἄφες με εἰς τὴν τύχην μου καὶ ἄπελθε.

ΠΑΝ. Μονάρχα! σὲ ὑπήκουσα ἀείποτε·
Θὰ παραβῶ τὴν πρώτην ταύτην, φεῦ! φοράν...

ΣΑΡ. Λοιπὸν τολμῶσιν οὕτως ὅλοι σήμερον
Εἰς τὰς διαταγὰς μου νὰ κωφεύωσι,
Καὶ οἱ αὐθάδεις ἔνδον τῆς οἰκίας μου
Μιμοῦνται τοὺς προδότας τοὺς ἐκτὸς αὐτῆς;
Οὐδεὶς ὑπάρχει δισταγμὸς· τὸ πρόσταγμα
Ἴδου τὸ τελευταῖον· σὺ παρήκοος,
Πανία, ἐπιμένεις;

ΠΑΝ. Ὅχι, βασιλεῦ.

ΣΑΡ. Ὑπακοὴν ὁμνύεις τὴν στιγμὴν καθ' ἣν
Τὸ σύνθημα σοὶ δώσω;

ΠΑΝ. Μὲ περίλυπον
Ἄλλὰ πιστὴν καρδίαν σοὶ ὀρκίζομαι.

ΣΑΡ. Ἄρκει, Πανία. Τώρα λοιπὸν ἔξελθε
Καὶ δὸς παραγγελίαν νὰ κομίσωσιν
Ἐδῶ φρυγάνων δέσμας, πιτυῶν ξηροῦς
Στροβίλους, ξηρὰ φύλλα καὶ εὐάναπτα
Διὰ ἐνὸς σπινθῆρος. Ἄς κομίσωσι
Πρὸς τούτοις ξύλα κέδρου καὶ ἀρώματα
Καὶ σμύρναν καὶ σανίδας πρὸς κατασκευὴν
Πυρᾶς μεγάλης· θέλω δὲ νὰ φέρωσι
Καὶ λίθων καὶ μύρα τιμωφέστατα,
Καθότι θὰ προσφέρω ἐγὼ σήμερον

Θυσίαν καὶ περίβλεπτον κ' ἐξάκουστον.
 Τὴν ὕλην ὅλην ταύτην ἄς σωρεύσωσι
 Περί τὸν θρόνον.

ΠΑΝ. Βασιλεῦ!

ΣΑΡ. Ἐλάλησα·

Ἵπακοὴν ὠρκίσθης.

ΠΑΝ. Βασιλεῦ! πιστὸς

Καὶ ἄνευ ὄρκου εἶμαι. (Ἐξέρχεται.)

ΜΥΡ. Τί προτίθεσαι;

ΣΑΡ. Ταχέως θέλεις μάθει ὅ,τ' ἡ γῆ ποτὲ
 Δὲν θέλει λησμονήσει.

(Ὁ Πανίας εἰσέρχεται μετὰ κήρυκος.)

ΠΑΝ. Εἰς ἐκτέλεσιν

Ἐν ᾧ τῶν κελευσμάτων σου ἐβάδιζον,

Ἐνώπιόν μου ἔφερον τὸν κήρυκα

Αὐτὸν, τὴν σὴν ἀκρόασιν προσμένοντα.

ΣΑΡ. Ἀκούω ἄς λαλήσῃ. Κήρυξ! τί ζητεῖς;

ΚΗΡ. Ὁ βασιλεὺς Ἀρβάκης...

ΣΑΡ. Καὶ διάδημα

Ἐφόρεσε; τὸν λόγον ἀκολούθησον.

ΚΗΡ. Ὁ Βέλεσις, ὁ μέγας ἱερεὺς χρισθεῖς...

ΣΑΡ. Τίνος θεοῦ, ἢ μᾶλλον τίνος δαίμονος;

Μονάρχαι νέοι νέους ἀνεγείρουσι

Βωμούς... ἀλλ' ἔστω, λάλει· ἐμοῦ ἔμπροσθεν

Ἐστάλης τοῦ δεσπότη σου τὸ πρόσταγμα

Νὰ ἐκτελέσῃς, ὅχι ἔν' ἀπόκρισιν

Εἰς προσταγᾶς μου δώσης. Ἄς ἀκούσωμεν.

ΚΗΡ. Καὶ ὁ σατράπης Ὀφρατάνης...

ΣΑΡ. Καὶ αὐτὸς

Προδότης;

ΚΗΡ. (Δεικνύων δακτύλιον) Προσετέθη εἰς τὸ στράτευμα

Τῶν νικητῶν.

- ΣΑΡ. - Ἀξία τριάς! ἔπραξας
 Καλῶς, ὦ Σαλημένη, καὶ ἀπέθανες.
 Τὴν προδοσίαν εὐτυχῶς δὲν ἤκουσας
 Τοῦ Ὀφρατάνου, πιστοτάτου φίλου σου,
 Κ' ἐπίσης πιστοτάτου ὑπηκόου μου.
- ΚΗΡ. Συμφώνως τὴν ζωὴν σου σοὶ προσφέρουσι,
 Καὶ ἐλευθέραν ἐκλογὴν σοὶ δίδουσιν
 Εἰς τὸ νὰ κατοικήσῃς εἰς ἀπόκεντρον
 Ὅποιαν ἐπαρχίαν εὐαρεστηθῆς.
 Θέλεις καλῶς φρουρεῖσαι κ' ἐπιβλέπεσαι,
 Χωρὶς νὰ ὀνομάζῃσαι αἰχμάλωτος.
 Εἰρηνικὰς θὰ ζήσῃς τὰς ἡμέρας σου,
 Ἀλλὰ τοὺς τρεῖς υἱούς σου διατάττουσιν
 Ὅμηρους νὰ προσφέρῃς.
- ΣΑΡ. (Εἰρωνικῶς.) Γενναιότατοι
 Κατακτηταί!
- ΚΗΡ. Προσμένω τὴν ἀπόκρισιν.
- ΣΑΡ. Ν' ἀποκριθῶ πρόσμενεις, δοῦλε ἄθλιε;
 Καὶ ἀπὸ πότε δοῦλοι νὰ διέπωσι
 Περὶ τῆς τύχης τῶν ἀνάκτων ἤρχισαν;
- ΚΗΡ. Ἀφ' ὅτου εἶν' ἐλεύθεροι.
- ΣΑΡ. ὦ ὄργανον
 Ἀποστατῶν! θὰ λάβῃς σὺ τοῦλάχιστον
 Τὴν ἐπικρεμαμένην κατὰ προδοτῶν
 Ποινὴν, εἰ καὶ αὐτῶν ἐστάλης ἄγγελος.
 Πανία! ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ἐπάλλξεων
 Ἡ κάρα του ἄς πές' εἰς τὸ στρατόπεδον
 Τῶν προδοτῶν, καὶ ἀκολούθως ρίψατε
 Εἰς τὰς ῥοὰς τοῦ ποταμοῦ τὸ σῶμά του.
 Ἀπάγετέ τον ἤδη.
- (Ὁ Πανίας καὶ οἱ φύλακες ἀρπάζουν τὸν κήρυκα.)
- ΠΑΝ. Ποτὲ ἄλλοτε

Μὲ προθυμίαν μείζονα δὲν ἤκουσα
 Διαταγὴν σου ἄλλην. Σεῖς δὲ, φύλακες,
 Τὸν δούλον τοῦτον ἔξω ἀποσύρατε,
 Καὶ μὲ προδότου αἷμα μὴ μολύνατε
 Τῆς βασιλείας τοῦτο τὸ κατοίκημα.

ΚΗΡ. ὦ! μίαν λέξιν ἄκουσον· τὰ χρέη μου
 Εἶν' ἱερά, ὦ βασιλεῦ!

ΣΑΡ. Καὶ τί λοιπὸν
 Τὰ ἰδικά μου εἶναι, ὥστ' ἐτόλμησας
 Νὰ μὲ προτείνης νὰ παραιτηθῶ αὐτῶν;

ΚΗΡ. Ἄλλὰ ἐγὼ τὸ χρέος μου ἐπλήρωσα,
 Καὶ τὰς διαταγὰς ἃς μοὶ παρέδωκαν
 Νὰ ἐκτελέσω ἤλθον. Τὸν δὲ κίνδυνον
 Ὃν ἤδη τρέχω, ἐπειδὴ ὑπήκουσα,
 Τὸν ἴδιον ὡσαύτως θεοὶ ἔτρεχον,
 Ἐὰν αὐτὰς παρέβαινον.

ΣΑΡ. ὦρας μιᾶς
 Μονάρχ' ἐπίσης τύραννοι καθίστανται,
 Καθὼς καὶ ἡγεμόνες τὸ διάδημα
 Ἐκ γενετῆς λαβόντες.

ΚΗΡ. Τώρα κρέματα
 Ἐκ λέξεως μιᾶς σου ἢ ἐμὴ ζωή.
 Ἡ ἰδική σου (λέγω τοῦτο ταπεινῶς.)
 Εἰς ἄφρευκτον βαδίζει ἴσως κίνδυνον.
 Ἄλλὰ, εἶπέ με, ἀναξ, εἶναι ἄξιον
 Εἰς τὴν ἐσχάτην ὥραν γενεᾶς κλεινῆς,
 Τῆς τοῦ Νεβρώδ, νὰ λάβῃ σκληρὸν θάνατον
 Εἰρήνης λόγους φέρων κῆρυξ ἄοπλος,
 Εἰρηνικῶς πληρόνων τὸ καθῆκόν του,
 Καὶ οὕτως ὄχι μόνον χρέος ἅγιον
 Παρ' ἅπασιν ἀνθρώποις νὰ βεβηλωθῇ,
 Ἄλλὰ καὶ ἱερός τις ἄλλος σύνδεσμος,

Συνδέων τοὺς ἀνθρώπους μετὰ τῶν θεῶν;

ΣΑΡ. Ὅρθῳς λαλεῖ· ἀφῆτέ τον ἐλεύθερον.

Ἡ τελευταία πράξις τοῦ σταδίου μου

Θυμοῦ ἄς μὴ ὑπάρξῃ ὑπαγόρευσις.

Πλησίασον, ὦ κῆρυξ· ταύτην τὴν χρυσοῦν

Φιάλην λάβε. (Λαμβάνει φιάλην χρυσοῦν ἐκ τῆς τραπέζης καὶ τὴν δίδει εἰς τὸν κήρυκα.)

Πρὸς ἐνθύμησιν ἐμοῦ

Μ' αὐτὴν τὸν οἶνον πῖνε τῆς τραπέζης σου.

ΚΗΡ. Διπλὴν σοὶ ἀποδίδω εὐχαρίστησιν,

Διότι τὴν ζωὴν μου διετήρησας

Καὶ δῶρον τιμαλφέστατον μ' ἐχάρισας,

Παρέχων αὐτὴν μᾶλλον πολυτίμητον,

Πλὴν κομιστῆς θὰ ἦμαι ἀποκρίσεως;

ΣΑΡ. Ναί, ὥρας μιᾶς θέλω τῶρ' ἀνακωχὴν,

Ὅπως σκεφθῶ ὠρίμως πρὸς ἀπόφασιν.

ΚΗΡ. Πῶς μόνον μίαν ὥραν;

ΣΑΡ. Μία ὥρ' ἀρκεῖ.

Ἄν μετὰ μίαν ὥραν οἱ δεσπότες σου

Δὲν λάβωσι καμμίαν μου ἀπάντησιν,

Ἄς ὑπολάβουν ὅτι τὰς προτάσεις των

Δὲν δέχομαι, καὶ τότε εἶναι κύριοι

Νὰ λάβωσι κατάλληλον ἀπόφασιν.

ΚΗΡ. Πιστῶς θὰ ἐρμηνεύσω τὴν σὴν θέλησιν.

ΣΑΡ. Ἄλλ' ἄκουσον ἀκόμη μίαν λέξιν μου.

ΚΗΡ. Ὅποια καὶ ἂν ἦναι δὲν τὴν λησμονῶ.

ΣΑΡ. Εἶπέ τὴν πρόσρησίν μου εἰς τὸν Βέλεσιν,

Καὶ ὅτι μετὰ ἔτος ἐν τὸν προσκαλῶ

Εἰς συναπάντησίν μου.

ΚΗΡ. Ποῦ, ὦ βασιλεῦ;

ΣΑΡ. Εἰς Βαβυλῶνα· ἐξ αὐτῆς τοῦλάχιστον

Τῆς πόλεως θὰ ἔλθῃ εἰς συνέντευξιν.

ΚΗΡ. Πιστῶς θὰ εἶπω, ἄναξ, πᾶσαν λέξιν σου.

(Ἀπέρχεται.)

ΣΑΡ. Πιστὲ Πανία! σπεῦσον εἰς ἐκτέλεσιν
Τῶν προσταγῶν μου τώρα.

ΠΑΝ. Ἴδου, δέσποτα,

Οἱ στρατιῶται διὰ τοῦτο ἔρχονται.

(Εἰσέρχονται στρατιῶται κομίζοντες τὰ πρὸς πυρὰν, ἣν κατασκευάζουσι περὶ τὸν θρόνον.)

ΣΑΡ. Ὑψηλοτέραν τὴν πυρὰν, γενναῖοί μου,
Ἐγείρατε καὶ ξύλα θέτε πλείονα.
Τοιαύτη ἔστω βᾶσις ταύτης τῆς πυρᾶς,
Ὡστ' εὐκόλος νὰ ᾔηαι ἡ πυρπόλησις
Καὶ ἡ ἀπόσβεσις τῆς ἀκατόρθωτος.
Ὁ θρόνος, στρατιῶται, ἔστω κέντρον τῆς·
Δὲν θέλω οἱ ἐχθροί μου νὰ τὸν εὕρωσι·
Γυμνὸν φλογῶν ἀσβέστων καὶ ἀνέπαφον.
Εἰς τὴν πυρὰν τοιοῦτον σχῆμα ἄς δοθῆ,
Ὡσεὶ νὰ πυρπολήσωμεν ἐπρόκειτο
Τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν μας μέγα φρούριον. —
Τοιοῦτον σχῆμα νὰ λαμβάνη ἤρχισε.
Τί λέγεις σὺ, Πανία; Αὕτη ἡ πυρὰ
Εἰς βασιλέως δὲν ἀρμόζει λείψανον;

ΠΑΝ. Ναὶ καὶ εἰς βασιλείου· τώρα σ' ἐννοῶ.

ΣΑΡ. Καὶ διὰ τοῦτο ἄρά γε με μέμφεσαι;

ΠΑΝ. Ποσῶς· ἐπίτρεψόν με μόνον τὴν πυρὰν
Ἐγὼ ν' ἀνάψω καὶ με σὲ νὰ ἀναβῶ.

ΜΥΡ. Εἶν' ἰδικόν μου χρέος τοῦτο.

ΠΑΝ. Γυναικός;

ΜΥΡ. Ὑπὲρ τοῦ βασιλέως του τὸν θάνατον
Ὁ στρατιώτης πρέπει νὰ λαμβάνη. Μὴ
Γυνὴ δὲν ἀποθνήσκει με τὸν φίλον τῆς;

ΠΑΝ. Παράδοξον!

- ΜΥΡ. Ἄλλ' ὄχι τόσον σπάνιον,
Ὡς ὑποθέτεις. Ζῆθι καὶ ὑγίαινε·
Ἡ πυρὰ εἶναι ἕτοιμος.
- ΠΑΝ. Αἰσχύνομαι
Ν' ἀφήσω τὸν μονάρχην ἀποθνήσκοντα
Μετὰ μιᾶς τοῦ φίλης.
- ΜΥΡ. Προαπέθανον
Ἦδη πολλαί. Πανία! ἀναχώρησον·
Πλούτει καὶ ζῆθι...
- ΠΑΝ. Βίον ἀνυπόφορον!
- ΜΥΡ. Ἄλλ' ὄρκον ἀπαράβατον καὶ ἱερὸν
Μὴ λησμονῆς, Πανία, ὅτι ἔδωκας.
- ΠΑΝ. Ἄφ' οὗ τὸ πρᾶγμα ἔχει οὕτω... χαίρετε!
- ΣΑΡ. Πανία! τοὺς θαλάμους μου ἐρεῦνησον
Καλῶς, καὶ λάβε ὅλον τὸ χρυσίον των
Χωρὶς κάμμιαν τύψιν συνειδήσεως.
Ἵπ' ὄψιν ἔχε ὅτι ὅ,τι ἄθικτον
Ἄφησης, θέλει εἶσθαι τοῦτο λάφυρον
Τῶν δούλων οἱ τὸν θάνατον μὲ δίδουσιν.
Ἄφ' οὗ δὲ εἰς τὰς λέμβους πάντα ἀσφαλῶς
Ἐγκαταθέσης, τότε κατὰ τὴν στιγμήν
Καθ' ἣν θὰ μακρυνθῆς ἀπὸ τ' ἀνάκτορα,
Τὴν σάλπιγγά σου στεντορίως σάλπισον.
Τοῦ ποταμοῦ αἱ ὄχθαι ἤδ' ὑπάρχουσι
Μεμακρυσμένοι καὶ βαρὺν τὰ κύματα
Ἄφίνουσ' ἤχον, ὥστε λάβρως σάλπισον,
Ὅπως ὁ ἤχος ἀκουσθῆ τῆς σάλπιγγος.
Μὲ τοὺς συντρόφους ὅλους σου ἀπόπλευσον
Καὶ φύγε τότε, ὅμως ρίπτε βλέμματα
Συχνὰ πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ τ' ἀνάκτορα
Θεώρ' εἰς τοῦ Εὐφράτου κυλινδούμενος
Τὰ ρεῖθρα. Ἐὰν ἔλθῃς εἰς τὸ ἔδαφος

Τῶν Παφλαγόνων, ὅπου ἡ βασίλισσα
 Κ' οἱ τρεῖς υἱοὶ μου ἀσφαλῶς ἀπέβησαν
 Εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Κόττα, πρὸς τὴν ἄνασσαν
 Εἶπε ὅ,τι ἐντεῦθεν φεύγων ἔβλεπες,
 Καὶ παρακάλεσέ την νὰ μὴ λησμονῇ
 Τοὺς λόγους οὓς τὴν εἶπον κατὰ τὰς στιγμὰς
 Σκληροῦ καὶ πικροτέρου ἔτι χωρισμοῦ.

ΠΑΝ. ὦ! δός μοι τὴν σεπτὴν σου χεῖρα, βασιλεῦ,
 Νὰ θλίψω τελευταῖον εἰς τὰ χεῖλη μου!
 Ναί, δός την κ' εἰς τοὺς πέριξ στρατιώτας σου!
 Ἴδὲ μὲ ποῖον πόθον εἶναι ἔτοιμοι
 Μὲ σὲ καὶ ὑπὲρ σοῦ νὰ ἀποθάνωσιν.

(Οἱ στρατιῶται καὶ ὁ Πανίας περικυκλοῦσι τὸν Σαρδανάπαλον φι-
 λοῦντες τὴν χεῖρα καὶ τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων του.)

ΣΑΡ. ὦ φίλοι τελευταῖοι καὶ πιστότατοι!
 Ἡ ἀμοιβαία αὕτη μας συγκίνησις
 Ἄς μὴ ἀποχαυνώσῃ τὴν ἀνδρίαν μας·
 Χωρὶς ἀναβολῆς ἀναχωρήσατε.
 Ταχεῖς νὰ ἦναι πρέπ' οἱ ἀποχωρισμοί,
 Διὰ παντὸς ὁπόταν χωριζόμεθα·
 Αἱ στιγμαὶ ἄλλως γίνονται αἰώνιοι,
 Καὶ ἡ ἐσχάτη ἄμμος ἡ ἐκρέουσα
 Ἀπὸ τοῦ βίου τούτου τὸ ἀμμόμετρον
 Ὑγραίνεται μὲ δάκρυα. Ἀπέλθετε.
 Σᾶς εὐχομαι νὰ ζήσητε εὐδαίμονες·
 Πιστεύσατέ με, τώρα δὲν εἶμ' ἄξιος
 Ἐλέους. Ἐὰν ἦμαι, ἐλεήσατε
 Τὸ παρελθόν μου μᾶλλον ἢ τὸ ἐνεστώς.
 Τὸ μέλλον, ἂν ὑπάρχη, εἰς τὰ γόνατα
 Τῶν ἀθανάτων κεῖται, καὶ μετ' οὐ πολὺ
 Θὰ μάθω τοῦτο. Χαίρετε!... ἀπέλθετε!

(Ὁ Πανίας καὶ οἱ στρατιῶται ἐξέρχονται.)

- ΜΥΡ. Πιστοὶ, πιστοὶ ὑπῆρχον οὗτ' οἱ ἄνθρωποι,
Καὶ ἀποβαίνει εἰς ἡμᾶς παρήγορον,
"Ὅτι τὰ τελευταῖα ἡμῶν βλέμματα
Ἐπὶ προσώπων φίλων προσηλώθησαν.
- ΣΑΡ. Κ' ἐπὶ μορφῶν ὠραίων πρόσθες, Μύρρα μου.
Ἄλλ' ἄκουσόν με τώρα. Τὸ ὀλέθριον
Τοῦ χρόνου πλησιάζει, βλέπεις, ὄριον.
Ἐὰν τὴν στιγμὴν ταύτην μεταμέλειαν
Αἰσθάνεσαι κρυφίαν, ὅπως τιναχθῆς
Ἐκ ταύτης τῆς πυρᾶς εἰς τὸ ἀόρατον
Καὶ ἄγνωστόν μας μέλλον, Μύρρα, λάλησον,
Καὶ θέλω τὸν αὐτὸν αἰσθάνεσθ' ἔρωτα
Πρὸς σέ, τί λέγω; ἴσως καὶ θερμότερον,
Ἐὰν ὑποχωρήσης εἰς τὴν φύσιν σου.
Ἐχεις καιρὸν νὰ φύγης.
- ΜΥΡ. Θέλεις, δέσποτα,
Ν' ἀνάψω μίαν δάδα ἐκ τῶν σωρηδῶν
Κειμένων ὑποκάτω τοῦ διηνεκῶς
Φεγγοβολοῦντος λύχνου τοῦ πρὸ τοῦ βωμοῦ
Τοῦ Βήλου εἰς τὴν ἄλλην ἐκεῖ αἴθουσαν;
- ΣΑΡ. Ναί· ταύτην λοιπὸν δίδεις τὴν ἀπόκρισιν;
- ΜΥΡ. Θέλεις τὸ ἴδει. (Ἐξέρχεται.)

ΣΚΗΝΗ Γ. ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ μόνος.

Εἶναι ἀμετάτρεπτος!

᾽Ω πρόγονοί μου! τέλος ἰδοὺ ἤγγισεν
Ἡ ὥρα, καθ' ἣν θέλω σᾶς ἐπισκεφθῆ.
Ὁ θάνατός μου ἴσως φέρῃ καθαρμὸν
Τῶν ῥυπαρῶν κηλίδων ἃς ἀπέκτησα
Εἰς τὰς ἀγκάλας βίου ὅλως ὑλικοῦ.
Τ' ἀρχαῖον καὶ τὸ πρῶτόν σας κατοίκημα,
Πατέρες μου, ν' ἀφήσω δὲν ἤξιωσα

Ν' ἀτιμάσθ' ὑπὸ δούλων καὶ ἀποστατῶν.
 Ἐὰν δὲ τὸ σεπτὸν σὰς κληροδότημα
 Τοιοῦτον, καθὼς πρῶτον τὸ παρέλαβον,
 Ἐὰν δὲν διετήρησα, τοῦλάχιστον
 Τ' ἀρχαῖον τοῦτο καὶ κλεινόν σὰς μέγαρον,
 Περιλαμβάνον μέρος περιώνυμον
 Τῶν θησαυρῶν σὰς, τῶν ἀρχαίων ὄπλων σὰς,
 Τῶν γηραιῶν ἀρχείων, τῶν μνημείων σὰς,
 Καὶ τῶν τροπαίων, δι' ὧν δούλοι ἔμελλον
 Τὸν θρίαμβόν των νὰ περικοσμήσωσι,
 Ναί, μετ' ἐμοῦ σὰς φέρω ταῦτα σήμερον,
 Εἰς τὸ στοιχεῖον τοῦτο τὸ πανώλεθρον,
 Εἰκόν' ἀληθεστάτην τῆς ψυχῆς ἡμῶν,
 Καθ' ὅσον τὸ πῦρ ἔχνη ὀλιγώτατα
 Τῆς ὕλης καταλείπει, ἦν ἀνηλεῶς
 Βιβρώσκει. Ἡ δὲ λάμψις ταύτης τῆς πυρᾶς,
 Ἐπικηδείου τόσον μεγαλοπρεποῦς
 Κι ἀρχαίας βασιλείας, δὲν εἶναι ἀπλῆ
 Φλογῶν καὶ καπνοῦ στήλη, οὐδ' ἐφήμερος
 Κατ' ἀρχὰς φάρος ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος,
 Καὶ ὕστερον σωρεία τέφρας ἄσημος.
 Οὐχί· ἡ λάμψις αὕτη θέλει μάθημα
 Εἰς τὰς ἐπερχομένας δίδει γενεάς,
 Εἰς τὰ ἀποστατοῦντα ἔθνη, καὶ εἰς τοὺς
 Ἡδυπαθεῖς μονάρχας. Λήθην ἄδοξον
 Ὁ πανδαμάτωρ χρόνος εἰς τὰ χρονικὰ
 Πολλῶν ἔθνῶν θὰ χύση, καὶ εἰς ἔνδοξα
 Ἡρώων καὶ ἀνάκτων κατορθώματα,
 Καὶ αὐτοκρατορίας θέλ' εἰς τὸ μηδὲν
 Βυθίσει, καθὼς ταύτην τὴν πανάρχαιον
 Καὶ αὐτοκρατορίαν πρώτην ἐπὶ γῆς,
 Ἄλλὰ τὴν τελευταίαν ταύτην πράξιν μου

Ὁ χρόνος θέλει σώσει ὡσπερ πρόβλημα
 Τοιοῦτον, ὅπερ θέλει εὔρει μιμητὰς
 Ὀλιγωτάτους, ἀλλ' οὐδένα ἄξιον
 Νὰ τὸ καταφρονήσῃ. Τὸ παράδειγμα
 Αὐτὸ πολλοὺς θέλ' ἕως βασιλεῖς τῆς γῆς
 Διδάσκει, ὅπως τῆς ὁδοῦ μακρύνωνται
 Δι' ἧς ἐγὼ τοιοῦτον εὔρον θάνατον!

ΣΚΗΝΗ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ. ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ ΚΑΙ ΜΥΡΡΑ.

*Ἡ Μύρρα εἰσέρχεται κρατοῦσα εἰς τὴν μίαν χεῖρα
 ἀναμμένην δᾶδα καὶ εἰς τὴν ἑτέραν φιάλην.*

ΜΥΡ. Ἴδου, ὡς βλέπεις, τὴν λαμπάδα ἤναψα·
 Θέλει φωτίσει αὕτη τὴν ἀνάβασιν
 Ἑμῶν εἰς τοὺς ἀστέρας.

ΣΑΡ. Τὸ ποτήριον;

ΜΥΡ. Συνήθεια ὑπάρχ' εἰς τὴν πατρίδα μου
 Σπονδὴν τοῖς ἀθανάτοις νὰ προσφέρωμεν.

ΣΑΡ. Καὶ εἰς τὴν Ἀσσυρίαν συνηθίζομεν
 Σπονδὴν εἰς τοὺς ἀνθρώπους νὰ προσφέρωμεν.
 Ποτὲ δὲν ἐλησμόνησα τὸ ἔθιμον,
 Καὶ μόνος τώρα θέλω τὸ ποτήριον
 Κενώσει εἰς μνημόσυνον αἰώνιον
 Τῶν τόσων παιδροτάτων συμποσίων μας.

*(Λαμβάνει τὴν φιάλην καὶ πῶν ἀνατρέπει αὐτήν· ἰδὼν δὲ ῥανίδα
 πίπτουσαν κράζει·)*

Ἡ σπονδὴ αὕτη ἔστω πρὸς τὸν Βέλεσιν!

ΜΥΡ. Πῶς ἐνθυμεῖσαι μᾶλλον τοῦτο τ' ὄνομα
 Ἡ τοῦ κακούργου ἄλλου συνενόχου του;

ΣΑΡ. Διότι στρατιώτης εἶν' ὁ μὲν ἀπλοῦς,
 Ἡ ὄργανον, ἢ εἶδος ξίφους ζωντανοῦ
 Εἰς χεῖρα φίλου, ἀλλ' ὁ μάγος Βέλεσις
 Τὸν μίτον διευθύνει τὸν πολύπλοκον
 Τοῦ νευροσπάστου τούτου τοῦ πολεμικοῦ.

Ἄς φύγωσι κ' οἱ δύο ἐκ τῆς μνήμης μου. —

Μίαν στιγμὴν ἀκόμη, Μύρρα, πρόσμεινον.

Εἶπέ με, ἐλευθέρα, ὅλως ἄφοβος

Μὲ συνοδεύεις;

ΜΥΡ. Μήπως κόρη Ἑλληνίς

Νομίζης, ὅτι χάριν κἂν τοῦ ἔρωτος

Δὲν πράττει ὅ,τι χήρα Ἰνδὴ ἔντρομος

Τοῦ ἔθους χάριν πράττει;

ΣΑΡ. Λοιπὸν, Μύρρα μου,

Τὸ σύνθημα μᾶς μένει νὰ ἀκούσωμεν.

ΜΥΡ. Βραδύνει νὰ ἠχήσῃ.

ΣΑΡ. Χαῖρε, φίλη μου!

Τὸ τελευταῖον δός με τώρα φίλημα.

ΜΥΡ. Ναί, λάβε το· δὲν εἶναι πλὴν τὸ ἔσχατον.

Ἐν ἄλλο μένει ἔτι.

ΣΑΡ. Ἐχεις δίκαιον.

Τὸ πῦρ θὰ συνενώσῃ τὰ ὀστά ἡμῶν.

ΜΥΡ. Ἢ κόνις μου τῷ ὄντι θέλει συμμιγῆ

Μετὰ τῆς ἰδικῆς σου καθαρὰ, καθὼς

Ἵπῆρξε καθαρὸς ὁ πρὸς σὲ ἔρωσ μου,

Καὶ πᾶν θὰ ἀποπλύνῃ πάθος γήϊνον.

Μὲ θλίβει μία σκέψις.

ΣΑΡ. Ποία; λέγε την.

ΜΥΡ. Ὅτ' οὐδενὸς χεῖρ φίλη ἐντὸς λάρνακος

Τὰς ἠνωμένας θ' ἀποθέσῃ τέφρας μας.

ΣΑΡ. Εἰς τὸν ἀέρα μᾶλλον ἄς διασπαροῦν,

Οἱ ἄνεμοι, ὦ φίλη, ἄς τὰς λάβωσιν,

Ἢ νὰ βεβηλωθῶσιν ἀπὸ τὰς θνητὰς

Τῶν προδοτῶν μου χεῖρας καὶ τῶν δούλων μου.

Τ' ἀνάκτορά μας ταῦτα τὰ πυρίφλεκτα

Καὶ τῶν χονδρῶν τειχῶν των τὰ ἐρείπια

Ἄφίνομεν μνημεῖον εὐγενέστερον

Ἦ ὅσα κατεσκεύασεν ἡ Αἴγυπτος,
Μεγίστας πυραμίδας ἀνεγείρουσα,
Ἵνα ἐνταφιάζῃ εἰς τοὺς κόλπους των
Τοὺς βασιλεῖς της, λέγουν, ἢ τοὺς ἄπεις της.

ΜΥΡ. Χαῖρε, ὦ γῆ! ὦ! χαῖρε, παμφιλτάτη μου
Πατρὶς, ὦ Ἰωνία, χώρα καλλονῆς!
Καλὴ καὶ ἐλευθέρᾳ ζῆθι πάντοτε,
Ἐπηλλαγμένη πάσης μαύρης συμφορᾶς!
Σοὶ πέμπω τὴν εὐχὴν μου τὴν ἐγκάρδιον,
Πατρὶς μου ἐρασμία! αἱ πανύστατοι
Ἵπὲρ σοῦ εἶναι σκέψεις μου... ἐκτὸς μιᾶς!

ΣΑΡ. Καὶ αὕτη;

ΜΥΡ. Εἶναι ἢ πρὸς Σέ!

(Ἡ σάλπιγξ τοῦ Πανίου ἤχει ἔξωθεν.)

ΣΑΡ.

Ἄλλ' ἄκουσον!

ΜΥΡ. Ναὶ τώρα!

ΣΑΡ.

Ἀσσυρία, χαῖρε! προσφιλῶς
Σ' ἠγάπων, ἐμὴ χώρα, γῆ τῶν πάππων μου,
Καὶ μᾶλλον ὡς πατρίδα ἢ ὡς κράτος μου!
Σοὶ ἔδωκα εἰρήνην καὶ χαρὰν, ἰδοὺ
Ἦ ἀμοιβή μου. Δὲν σ' ὀφείλω τίποτε,
Οὐδὲ κἂν τάφον! (ἀναβαίνει εἰς τὴν πυράν.)

Μύρρα!

ΜΥΡ.

Εἶσαι ἕτοιμος;

ΣΑΡ.

Ὡς αὕτη ἡ λαμπάς σου.

ΜΥΡ.

(Ἀνάπτει τὴν πυράν.) Ἦναψ! ἔρχομαι.

(Ἐν ᾧ ἡ Μύρρα ὀρμᾷ ἵνα ῥιφθῇ εἰς τὰς φλόγας, τὸ παραπέτασμα
καταπετάσσεται.) (14)

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΝ.

Ὁ Λόρδος Βύρων ἐν τοῖς Ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ ἔγραφε τὰ ἐξῆς· α' Ράβεννα, 27 Μαΐου 1821. Τὴν συγγραφὴν τοῦ Σαρδαναπάλου ἤρχισα τὴν 13 Ἰανουαρίου 1821, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ ἔργον ἐχώρει βραδέως, μετὰ δὲ ταῦτα ἐβάδιζε τάχιον, καὶ οὕτως ἔφερον αὐτὸ εἰς πέρας τὴν 13 Μαΐου. Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐμελέτων τὴν πλοκὴν τοῦ δράματος, δανεισθεὶς τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων ἐκ τοῦ Διοδώρου τοῦ Σικελιώτου, καὶ ἀναγνοὺς τὸ περὶ Σαρδαναπάλου κεφάλαιον ἐν τῷ Θ'. τόμ. τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας τοῦ Μιτφόρδου. Ὁ ἱστορικὸς οὗτος ἀποπειρᾶται νὰ ἐκδικήσῃ τὴν μνήμην τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων (α). Προκειμένου δὲ λόγου περὶ εἰσαγωγῆς τοῦ

(α) «Περὶ δὲ τῆς καταστροφῆς τῆς Νίνου γινώσκωμεν κατὰ δυστυχίαν οὐχὶ τὴν γνώμην τοῦ Ἡροδότου, ἀλλὰ μόνον τὴν διήγησιν τοῦ Κτησίου (παρὰ Διοδώρῳ καὶ ἄλλοις) λέγοντος, ὅτι ὁ Μῆδος Ἀρβᾶκης καὶ Βέλεσις ὁ Βαβυλώνιος ἐκ Χαλδαίων, συνομόσαντες καὶ ἐκστρατεύσαντες ἐπὶ τὸν Σαρδανάπαλον, κατ' ἀρχὰς μὲν ἠττήθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐπανελημμένως, ἔπειτα δὲ νικήσαντες, καὶ συγκλείσαντες αὐτὸν εἰς Νίνον, πολιώρησαν ἐπὶ μακρὸν, ἕως ὅτου αὐτὸς μὲν ἀπελπισθεὶς κατέκαυσεν ἑαυτὸν, καὶ παλλακὰς καὶ εὐνούχους, καὶ θησαυροὺς καὶ βασίλεια, οἱ δὲ νικηταὶ κατέσκαψαν μὲν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, καὶ συνεστήσαντο ὁ μὲν Ἀρβᾶκης τὴν μεγάλην Μηδικὴν βασιλείαν, συμπεριλαβοῦσαν ἐπὶ τινα χρόνον καὶ τὴν Ἀσσυρίαν, ὁ δὲ Βέλεσις ὑποτελῆ τοῖς Μῆδοις δεσποτείαν ἐν Βαβυλώνι. Ἡ διήγησις αὕτη τοῦ Κτησίου, ἣτις ἐν τοῖς καθέκαστα περιέχει πολὺ τὸ μυθῶδες καὶ ἀντιφάσκον (ὡς π. γ. τὴν περιγραφὴν τοῦ Σαρδαναπάλου ἐξεικονιζομένου σφόδρα μὲν γυναικώδους καὶ τρυφηλοῦ, καὶ ὅμως πολεμήσαντος ἐρρωμενέστατα καὶ ἀποθανόντος γενναϊότατα), ἡ διήγησις, λέγω, αὕτη ὑπάρχει ἀληθῆς ὡς πρὸς τὴν οὐσίαν, τὴν καταστροφὴν δηλ. τῆς Νίνου, καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς τῶν αὐτόθι Ἀσσυρίων ἡγεμονίας.» Ἱστορία τῶν Ἀρχαίων Ἐθνῶν ὑπὸ Κ. Δ. Σχινᾶ. Σημείωσις τοῦ Μετ.

ἔρωτος, ὁμολογῶ ὅτι ἔδωκα ἐν τῇ τραγωδίᾳ ταύτῃ ἐρωτικῶ πάθους δόσιν μείζονα ἢς προϋτιθέμενη, ἀλλὰ περιέγραψα τὸν Σαρδανάπαλον γενναῖον (καί τοι φίλον τῶν ἡδονῶν κατὰ τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν) καὶ ἀξιαγάπητον ἐφ' ὅσον μοι ἦτο δυνατὸν. Ἐν δὲ τῇ συγγραφῇ ἀκολουθῶν μὲν τὴν διήγησιν τοῦ Διοδώρου καὶ ὑποβάλλων αὐτὴν, κατὰ τὸ δυνατὸν, εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς τραγωδίας, ὑποθέτων δὲ, ὅτι ἡ κατὰ Σαρδανάπαλου ἀποστασία ἐξερράγη καὶ ἐπέτυχεν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δι' αἰφνιδίου συνωμοσίας, ἀντὶ τοῦ μακροχρονίου πολέμου τῆς ἱστορικῆς διηγήσεως, ἀπεπειράθην ν' ἀκολουθῆσω αὐστηρῶς τοὺς κανόνας τῆς ἀρχαίας τραγωδίας, καὶ νὰ φυλάξω τὰς τρεῖς ἐνότητας. Τὴν παροῦσαν ὁμοίως τραγωδίαν δὲν ἔγραψα διὰ τὸ θέατρον». (α)

Μετὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης τραγωδίας, γενομένων παρατηρήσεων παρά τινων ἐπικριτῶν ἐν ἐφημερίσι καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασι, σκοποῦντων νὰ δώσωσι πολιτικὴν σημασίαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ δράματος, ὁ ποιητὴς, ὅστις πάντοτε προσεῖχεν εἰς τὰς γινομένας ἐπικρίσεις τῶν συγγραμμάτων του, ἔγραψεν εἰς τὸν περιώνυμον αὐτοῦ ἐκδότην, τὸν Ἰωάννην Murray, τὰ ἐπόμενα· α' Ράβεννα, 14 Ἰουλίου, 1821. Πέποιθα ὅτι ὁ Σαρδανάπαλος δὲν θέλει ὑποληφθῆ ὡς πολιτικὸν δράμα. Τοιοῦτον σκοπὸν δὲν συνέλαβόν ποτε, οὐδὲ εἶχον ὑπ' ὄψιν ἄλλο εἰμὴ τὴν ἄσιατικὴν παράδοσιν. Ἐν τῇ συνθέσει τοῦ δράματος κυριώτερον σκοπὸν εἶχον τὴν μίμησιν τῆς ἑλληνικῆς τραγωδίας. Ἀπέβαλον τὸν χορὸν, διότι τοῦτο ἀντέβαινεν εἰς τὸ σχέδιόν μου. Καθ' ὅλα ταῦτα δὲν μιμοῦμαι παντάπασι τὸν Σακεσπῆρον, καὶ ἔπραξα καλῶς· διότι, κατὰ τὴν ἐμὴν ἰδέαν, ὁ Σακεσπῆρος εἶναι τὸ χεῖριστον τῶν ὑποδειγμάτων, (β) εἰ καὶ

(α) Ὁ Λόρδος Βύρων, ἕνεκα λόγων ὡς δὲν ἐνθυμοῦμαι ποσῶς ἀναγνοὺς ἐν τοῖς ἀπομνημονεύμασιν αὐτοῦ, ὁσάκις ἔγραφε Δραματικόν τι ἔργον, καὶ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔπεμπε τὸ χειρόγραφον πρὸς τὸν ἐν Λονδίνῳ ἐκδότην τῶν ποιημάτων του, ἀπηγόρευε ῥητῶς καὶ αὐστηρῶς τὴν παράστασιν ἐν θεάτρῳ τῶν δραμάτων του. Ἀποθανόντος ὁμῶς αὐτοῦ, ἀδιευθύνταί τινῶν θεάτρων τοῦ Λονδίνου εἰσάγρουσι κατὰ καιροὺς τὴν παράστασιν τῶν Βυρωνείων δραμάτων. Ὁ Σαρδανάπαλος ἐδραματίσθη πολὺν χρόνον μετὰ μεγάλης ἐπιτυχίας ἐν Λονδίνῳ.

(β) Ὁρθοτάτη παρατήρησις. Ἡ μίμησις τῶν τοιούτων ὑποδειγμάτων εἶναι λίαν ἐπικίνδυνος, καὶ τὰ προϊόντα ταῦτα τῆς μεγαλοφυΐας μονο-

ἀναμφιβόλως ὑπάρχει συγγραφεὺς ἐξαισίος. Ἄλλ' εἰς τοὺς παρόντας καιροὺς ἀποβαίνει λίαν δυσχερὲς τὸ νὰ ὀμιλῇ τις περὶ βασιλέων ἢ βασιλισσῶν χωρὶς νὰ δίδῃ ὑπόνοιαν πολιτικῶν σκοπῶν καὶ προσωπικοτήτων.»

Καὶ ταῦτα μὲν ἐγράφοντο ἐν μέσῳ τῶν πολιτικῶν ἀναβρασμῶν τῆς Ἰταλίας, ἐν ἧ διήγεν ὁ ἔνδοξος ποιητῆς αὐτεξόριστος ἐκ τῆς πατρίδος του, κατηγορούμενος καὶ συκοφαντούμενος ὑπὸ τῶν ἐν οἴκοι πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν αὐτοῦ πολεμιῶν καὶ κατασκοπευόμενος ὑπὸ τῆς αὐστριακῆς ἀστυνομίας, ἐν μέσῳ μεσημβρίας τῆς Ἱερᾶς Συμμαχίας. Τότε δὴ ἤρχιζον νὰ διαδίδωνται κατὰ τὴν Εὐρώπην τὰ εὐαγγέλια τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως καὶ νὰ διεγείρωσιν ἀφ' ἑνὸς τὴν συμπάθειαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν φίλων τῆς ἐλευθερίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν φρίκην τῆς ἱερᾶς συμμαχίας. Μετὰ τινα χρόνον ὁ φιλέλληνας Βάρδος ἔδραμε βοηθὸς, συναγωνιστῆς καὶ μάρτυς τελευταῖον τοῦ ἐθνικοῦ ἡμῶν ἀγῶνος ἀποθανὼν, ὡς γνωστὸν, ἐν Μεσολογγίῳ τὴν 19 Ἀπριλίου 1824.

Ὁ Σαρδανάπαλος ἀφιέρωθη εἰς τὸν ἔνδοξον ποιητὴν τῆς Γερμανίας Γαίτην (Goethe), ὃν δὲν εὐμοίρησε νὰ γνωρίσῃ ἐκ τοῦ πλησίον ὁ Λόρδος Βύρων, προτιθέμενος νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτὸν μετὰ τὴν ἐξ Ἑλλάδος (ἀνεπίστρεπτον φεῦ!) ἐπιστροφὴν του. Ἡ ἀφιέρωσις αὕτη ἔχει οὕτω «Τῷ ἐνδόξῳ Γαίτη. Ἄλλοδαπὸς
» τις τολμᾷ νὰ προσενέγκῃ τὸν σεβασμὸν φιλολογικοῦ ὑπηκόου
» πρὸς τὸν ἑαυτοῦ κύριον, τὸν πρῶτον τῶν ὑπαρχόντων συγ-
» γραφέων, τὸν δημιουργήσαντα τὴν φιλολογίαν τῆς ἑαυτοῦ
» πατρίδος καὶ ἀγλαΐσαντα τὴν τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Τὸ ἀνά-
» ξιον τοῦτο προῖόν, τὸ ὁποῖον ὁ συγγραφεὺς ἀφιεροῖ αὐτῷ, κα-
» λεῖται *Σαρδανάπαλος*.»

Ὁ δὲ Γαίτης λαβὼν τὴν ἀφιερωθεῖσαν αὐτῷ τραγωδίαν ἔ-

νουχὶ φαίνονται κρᾶζοντα εἰς τὸν πλησιάζοντα αὐτὰ, « μή μου ἄπτου! » διότι παραμορφοῦνται ἢ συντρίβονται εἰς χεῖρας ἀλλοτρίας, καὶ δικαίως ἀπεδόθη πάντοτε εἰς αὐτὰ τὸ χαρακτηριστικὸν ἐπίθετον ἀμίμητα. Καὶ οἱ μὲν μὴ εὐμοιρήσαντες νὰ διακρίνωσιν ἢ νὰ κατανοήσωσι τὸν μοναδικὸν τύπον τῶν γεννημάτων τῆς μεγαλοφυίας ἐξέλαβον αὐτὰ ὡς ἀλλόκοτα, τραγελαφικὰ ἢ βάρβαρα· οἱ δὲ ἀποπειραθέντες νὰ τὰ μιμηθῶσι, μῖμοι ἀδέξιοι ἀπέβησαν. Ἐνεκία τούτου ἢ ὑπὸ τινος τῶν ἡμετέρων ποιητῶν ἀπομίμησις σκηνῶν τινων τοῦ Ἄμλετου τοῦ Σακεσπέρου ὄζει ξενισμοῦ καθ' ὅλην τῆς λέξεως τὴν σημασίαν. Σημ. τοῦ Μεταφρ.

γραψε τὰ ἐξῆς· «Γινώσκων ἑμαυτὸν καὶ τὰ ἔργα μου ἐν ὥρᾳ
 » γήρατος, δὲν ἠδυνάμην νὰ θεωρήσω τὰς ἐν τῇ ἀφιερῶσει πε-
 » ριεχομένας ἐκφράσεις ἄλλως ἢ μετ' εὐγνωμοσύνης καὶ δειλίας,
 » οὔτε νὰ ἐρμηνεύσω αὐτὰς ἄλλως ἢ ὡς γενναῖον φόρον ἀνω-
 » τέρου πνεύματος πρωτότυπον ἅμα κατὰ τὴν ἐκλογὴν καὶ
 » ἀνεξάντλητον κατὰ τε τὴν ὕλην καὶ τὸ περιεχόμενον τῆς
 » ὑποθέσεως.»

Ὁ Σαρδανάπαλος ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Δεκέμ-
 βριον, 1821, ἐν Λονδίῳ καὶ ἔτυχε μεγάλης καὶ εὐνοϊκῆς ὑποδο-
 χῆς, ὡς καὶ πάντα τὰ προεκδεδομένα ἔργα τοῦ περικλεοῦς ποιη-
 τοῦ. Μεταξὺ διαφόρων τεμαχίων κριτικῶν τὰ ὅποια ἠδυνάμην
 νὰ παραθέσω ἐνταῦθα, ἐὰν μὲ συνεχώρουν τὰ ὅρια τῶν σημειώ-
 σεων τούτων, ἵνα γίνῃ καταφανεστέρα παρ' ἡμῖν ἡ ἐλευθερία
 τοῦ σκέπτεσθαι καὶ γράφειν καὶ ἰδίως ἡ γνῶσις τοῦ ἐπικρίνειν
 φιλολογικὰ συγγράμματα, ἀρκοῦμαι νὰ ὑποβάλω εἰς τὸν ἀνα-
 γνώστην τὴν κρίσιν ἐνὸς τῶν διασημοτέρων συγγραφέων τῆς
 Ἑδιμβουργεῖου Ἐπιθεωρήσεως, ἥτις πολλάκις ἔκρινεν ἐμπαθέ-
 στερον τὰ ποιήματα τοῦ Βύρωνος. Ἴδου τί ἐν συνόψει λέγει ὁ
 Ἰεφραῖος περὶ τοῦ Σαρδαναπάλου·

«Ὁ Σαρδανάπαλος εἶναι, ἐκτὸς ἀμφιβολίας, ἔργον μεγάλης
 ὠραιότητος καὶ δυνάμεως. Καί τοι δὲ ἡ ἠρωτὴς ὁμοιάζει πολ-
 λαχοῦ μὲ τὰς Μεδώρας καὶ Γιουλνάρας τῶν διηγηματικῶν
 ποιημάτων τοῦ Λόρδου Βύρωνος, ὁμολογητέον ὅτι ὁ ἠρως εἶναι
 χαρακτήρ πρωτότυπος. Ἔχει, τῷ ὄντι, τὴν καταφρόνησιν τοῦ
 πολέμου καὶ τῆς δόξης, τοῦ ἱερατείου καὶ τῆς κανονικῆς ἠθι-
 κότητος, ἅτινα ἐμφιλοχωροῦσιν ἐνίοτε καὶ παρὰ τῷ ποιητῇ.
 Ἄλλ' ὁ Σαρδανάπαλος δὲν εἶναι μισάνθρωπος οὐδὲ πολὺ ὑπερή-
 φανος, καὶ δύναται, ἐν συνόλῳ, νὰ θεωρῆται ὡς εἷς τῶν σπα-
 νιωτάτων φιληδόνων, οἵτινες ταύτοχρόνως ὑπάρχουσιν εὐδιάθε-
 τοι, ἀξιάγαστοι καὶ ἔντιμοι. Εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ χαρακτῆρος
 τούτου ὁ συγγραφεὺς φρονίμως ἠκολούθησε τὴν φύσιν μᾶλλον
 καὶ τὴν φαντασίαν ἢ τὴν ἱστορίαν. Ὁ Σαρδανάπαλος τοῦ Λόρ-
 δου Βύρωνος δὲν εἶναι θηλυδρίας, οὔτε μέθυσος, οὔτε κεχαυ-
 νωμένος τὸν νοῦν καὶ τὸ σῶμα, οὔτε αἰχμάλωτος ἐπαχθῶν
 ἐθῶν, ἀλλ' εἶναι λάτρις ἐνθερμος τῆς ἡδονῆς, ἡγεμονικὸς Ἐπί-
 κουρος, συγκαταβατικὸς, ἐνδιατρίβων ἐντὸς ἀπεριορίστου πολυ-
 τελείας καὶ μεγαλοπρεπείας ἐνόσω δύναται. Ἡ ψυχὴ τοῦ Σαρ-
 δαναπάλου εἶναι τασοῦτον βυθισμένη εἰς τὴν ἡδονὴν, καὶ πο-

σοῦτον δεδομένη εἰς τὰς τέρψεις καὶ εὐχαριστήσεις, ὥστε ὁ πόνος καὶ ὁ κίνδυνος, ὅταν ἀπρόσκλητοι ἔρχονται, δὲν ἐμπνέουσιν αὐτῷ φόβον· μεταβαίνει ἐλευθέρως ἀπὸ τοῦ συμποσίου εἰς τὴν μάχην, ὡς εἰς χορὸν, ἔχων ὀπαδοὺς τὰς Χάριτας καὶ ὀδηγοὺς τὴν νεότητα, τὴν χαρὰν καὶ τὸν ἔρωτα. Ἐν συντόμῳ, διάγει τὴν ζωὴν χαίρων καὶ θριαμβευτικῶς προσέρχεται εἰς τὸν θάνατον, καὶ, εἴτε εὐτυχεῖ, εἴτε δυστυχεῖ, ἢ ψυχὴ αὐτοῦ μειδιᾷ καὶ εἶναι ὑπερτέρα τῆς κακίας »

(1) Σελ. 5. Ὁ Σαλημένος εἶναι, ὡς δραματικὸν πρόσωπον, πάντῃ ἐλεύθερος ἐγωῖσμοῦ, καὶ δεικνύει ἐλάσσονα βαθμὸν ἐπιτηδειότητος ἢ ὁ Σαρδανάπαλος. Αὐστηρὸς, πιστὸς, ἀπλοῦς τοὺς λόγους στρατιώτης καὶ ὑπήκοος, κατέχει ὀξυδέρκειαν δικαίαν καὶ ἔντιμον εἰς τὰ σχέδιά του, καὶ τοι οὐχὶ μείζονα ἀκριβολογίαν περὶ τῶν μέσων δι' ὧν βαίνει πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῶν, ἢ ὅσῃν ἠδύνατό τις νὰ περιμείνη παρὰ σεβασμίου σατράπου τῆς ἀρχαίας Νινευῆ, ἢ παρ' ἐντίμου Βεζύρου τῆς νεωτέρας Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Βασιλέα αὐτοῦ, εἰ καὶ προσωπικῶς δυσηρεστημένος ἕνεκα οἰκογενειακῶν ψυχροτήτων, εἶναι κατὰ βάθος ἀφωσιωμένος καὶ θεράπων πιστότατος· πρὸς δὲ τοὺς κατὰ τοῦ ἡγεμόνος ἀποστάτας ἐπιδεικνύει αὐτηρότητα, καὶ κλίνει εἰς μέτρα αἱματώδη καὶ σχεδὸν προδοτικά. Ἡ ἀτέλεια ὅμως τοῦ χαρακτῆρος τούτου, συμφωνοῦντος τρόπον τινὰ πρὸς τὴν θέσιν ἣν κατέχει, εἶναι τεχνηέντως διεσκευασμένη, καὶ χρησιμεύει ὡς ἀντίθεσις εἰς τὴν φυσικὴν θεωρίαν τῆς ἀρετῆς ἣτις διαλάμπει εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ νωχελοῦς κυρίου αὐτοῦ. Ἀλλὰ τὰ ἐλαττώματα, ὡς καὶ αἱ ἀρεταὶ τοῦ σατράπου, πηγάζουσιν ἐκ τῆς ἀφιλοκερδοῦς καὶ ἀμερολήπτου πίστεως καὶ τοῦ πατριωτισμοῦ του· διότι ὑπὲρ τῆς πατρίδος καὶ τοῦ βασιλέως ὑπομένει τὴν συγγενικὴν προσβολὴν, ὑπὲρ αὐτῶν εἶναι γενναῖος καὶ ὑπὲρ αὐτῶν καθίσταται σκληρὸς, ἄνευ φιλοδόξου ἐπιθυμίας καὶ ἄνευ δίψης ἀτομικῆς φήμης. Ἐν τῇ μάχῃ μάχεται ὑπὲρ τῆς Ἀσσυρίας, καὶ ἐν τῇ νίκῃ ἐνθουσιᾷ ὑπὲρ αὐτῆς. Ὅποτε δὲ ἀποπέμπει τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς βασιλόπαιδας, ὀλιγώτερον μεριμνᾷ ὑπὲρ τῶν ἀνεψιῶν καὶ τῆς ἀδελφῆς του, ἢ ὑπὲρ διατηρήσεως τῆς γενεᾶς τοῦ Νεβρώδ. Εἰς τὰς τελευταίας ὥρας τῆς ὑπάρξεώς του μόνῃ ἢ ὑποτιθε-

μένη φυγή τοῦ ἡγεμόνος του πικραίνει καὶ καταβασανίζει αὐτόν.» *Ὁ Ἐπίσκοπος Ἡβερ.*

(2) Σελ. 6. «Τὸ Ἴωνικὸν ὄνομα εἶχε περιεκτικότητα μεγάλην, καθότι περιελάμβανε τοὺς Ἀχαιοὺς καὶ τοὺς Βοιωτοὺς, οἵτινες, μετὰ τοῦ λαοῦ εἰς ὃν περιωρίσθη μετὰ ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦτο, ἀπετέλουν ὀλόκληρον περίπου τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος. Παρὰ τοῖς Ἀσιανοῖς δὲ τὸ ὄνομα Ἴωνες ἐδίδετο γενικῶς εἰς πάντας τοὺς Ἴωνας.» *Μιτφρόδ ἱστορία Ἑλληνική.*

(3) Αὐτόθι. «Τὸ πρῶτιστον θέλγητρον καὶ ὁ ζωογόνος ἄγγελος τῆς τραγωδίας ταύτης εἶναι ἡ Μύρρα, ἡ Ἑλληνὶς δούλη τοῦ Σαρδαναπάλου, ὠραῖον, ἡρωϊκὸν, ἀφωσιωμένον καὶ αἰθέριον δημιούργημα. Εἶναι ἐρωμένη τοῦ γενναίου ἄμα καὶ νωχελοῦς μονάρχου, ἀλλ' αἰσχύνεται ἐρώσα βάρβαρον, καὶ μεταχειρίζεται ὅλην αὐτῆς τὴν ἐπιρροὴν ἵνα ἐξευγενίσῃ καὶ εὐπρεπίσῃ τὴν ὑπαρξίν του, καὶ θωρακίσῃ αὐτὸν κατὰ τῆς φρίκης τῆς τελευτῆς του. Ἡ ἠδυπάθεια τῆς Μύρρας πηγάζει ἐκ τῆς καρδίας, καὶ ὁ ἡρωϊσμός ἐκ τοῦ ἔρωτός της. Ἐὰν τὸ μέρος ὅπερ λαμβάνει ἐν τῷ διαλόγῳ ἦναι ἐνίοτε ὑποτακτικὸν πρὸς τὸ ἀγέρωχον τοῦ τολμηροῦ χαρακτηρὸς της, εἶναι ὅμως τοιοῦτον ὅπερ ἀρμόζει εἰς δούλην Ἑλληνίδα, ἀξιάγαστον κόρην τῆς Ἰωνίας, ἐν ἧ ὁ ἔρωσ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ καταφρόνησις τοῦ θανάτου ἐμετριάζοντο ὑπὸ τοῦ συναισθήματος τοῦ παρ' αὐτῆς θεωρουμένου ἐξευτελιστικοῦ πάθους, καὶ τῆς ἐσωτερικῆς ιδέας τοῦ πρέποντος ἐν τῇ θέσει ἣν κατεῖχε παρὰ τῷ βασιλεῖ.» *Ἰεφραῖος.*

(4) Σελ. 7. «Ἡ Μύρρα εἶναι Σαλημένης γένους θηλυκοῦ, εἰς ἣν, πρὸς τὴν μετὰ τέχνης θαυμασίας ἐκτεθειμένην προσήλωσιν εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Σαρδαναπάλου, ἀντικαθίσταται ἡ πίστις τοῦ γενναίου στρατιώτου πρὸς τὸν ἀπόγονον τῶν ἀρχαίων βασιλέων. Ὁ ἐνεργητικὸς καὶ ἐκφραστικὸς αὐτῆς χαρακτήρ, ὡς καὶ ὁ φύσει ὑψηλὸς τόνος τῶν πλεονεκτημάτων, τῆς γενναιότητος καὶ τῆς Ἑλληνικῆς ὑπερηφανείας της, χαλαροῦνται εἰς ὑποτακτικὴν καὶ ἐλκυστικὴν τρυφερότητα ὑπὸ τῆς σταθερᾶς καὶ ἐπιπόνου ἀναμνήσεως τοῦ ὅτι εἶναι δούλη καὶ κάτοικος τοῦ βασιλικῆς γυναικῶνος, καὶ ἔτι μᾶλλον ὑπὸ τῆς χθαμαλότητος τοῦ τελείου γυναικείου ἔρωτος ἐν τῇ παρουσίᾳ τοῦ Σαρδαναπάλου. Ὁ χαρακτήρ τῆς Μύρρας εἶναι φυσικώτατα διαγεγραμμένος, καὶ ὀλίγιστοι τῷ ὄντι ἐξωγραφῆθησάν ποτε μετὰ

πλείονος τελειότητος. Δὲν εἶναι ἀληθῶς οὔτε ἡδύνατο νὰ ᾔηται Ἰουδαία ἢ Χριστιανικὴ ἡρώϊς, ἀλλ' ὑπάρχει ὑπόδειγμα Ἑλληνικῆς εὐλαβείας καὶ εὐγενείας πνεύματος, καὶ, εἰ καθαρωτέρα τὴν πίστιν, ἡδύνατο ν' ἀντιπαραβληθῆ πρὸς Ῥεβέκκαν τινὰ ἢ Μαριάμ. » *Ἡβερ.*

(5) Σελ. 16. αὐτὰ τὴν ἐκστρατεῖαν ταύτην παρέλαβεν ἐν μόνον ἐκλεκτὸν σῶμα ἐκ τῆς φάλαγγος ἐλαφρῶν στρατιωτῶν. Κατὰ τὴν στρατιωτικὴν τῆς πρώτης ἡμέρας πορείαν ἀφίκετο εἰς Ἀγχίαλον, πόλιν ἣτις λέγεται ὅτι ἐθεμελιώθη παρὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας Σαρδαναπάλου. Τὰ ὠχυρώματα τῆς πόλεως ταύτης κατὰ τε τὸ μέγεθος καὶ τὴν ἔκτασιν, διασωζόμενα μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἀρρίανου, ἔφερον τὸν χαρακτήρα τῆς μεγαλειότητος, εἰς ὃν οἱ Ἀσσύριοι φαίνεται ὅτι ἔφθασαν ἐν τοιοῦτοις ἔργοις. Μνημεῖον παριστάνον τὸν Σαρδανάπαλον εὐρίσκετο εἰς τὴν πόλιν ταύτην καὶ ἔφερεν ἐπιγραφὴν δι' Ἀσσυρίων χαρακτήρων, ἀνηκόντων βεβαίως εἰς τὴν ἀρχαίαν τῶν Ἀσσυρίων γλῶσσαν, ἣν οἱ Ἕλληνες, ὀρθῶς ἢ μὴ, ἠρμήνευσαν οὕτω· « Σαρδανάπαλος, υἱὸς τοῦ Ἀνακυνδαράξου, ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐθε- » μελίωσε τὴν Ἀγχίαλον καὶ τὴν Ταρόν. Τρώγετε, πίνετε, » εὐθυμεῖτε· πᾶσαι αἱ ἄλλαι ἀνθρώπινοι ἡδοναὶ εἰσὶν ἀνάξιαι » λόγου. » Ἐὰν ὑποθέσωμεν ἀκριβῆ τὴν μετάφρασιν τῆς ἐπιγραφῆς (διότι καὶ ὁ Ἀρρίανος περὶ τούτου ἀμφιβάλλει.), δι' ἧς καταφαίνεται ὁ σκοπὸς οὐχὶ τόσοσὸν ὅπως καλῆται εἰς τὴν πολιτικὴν εὐταξίαν λαὸς κλίνων εἰς ταραχὰς, ὅσον ὅπως συμβουλεύηται νὰ διάγῃ πολυτελῶς, δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν λογικὰς ἴσως ἀμφιβολίας περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ποῖος ἄρα ἦτο ὁ σκοπὸς βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας θεμελιούντος πόλεις εἰς χώραν τοσοῦτον ἀπέχουσαν τῆς πρωτεύουσος του, καὶ τοσοῦτον χωριζομένην ὑπὸ ἐκτεταμένων ἀμμωδῶν ἐρήμων καὶ ὑψηλῶν ὄρέων, καὶ πῶς οἱ κάτοικοι ἐδύναντο ν' ἀφεθῶσιν εὐθὺς εἰς τὴν ἄκρατον χαρὰν ἣν ὑποτίθεται ὅτι ὁ μονάρχης αὐτῶν ἐνομιμοποίησε, δὲν εἶναι ζήτημα εὐεξήγητον. Ἐν τούτοις εἶναι παρατηρήσεως ἄξιον, ὅτι εἰς τὴν περιφέρειαν ἐκείνην τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τῆς Ἑλλάσσονος Ἀσίας ἐρείπια πόλεων, φανερῶς τῶν μετὰ τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον χρόνων, ἀπλῶς ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀναφερόμενα, μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἐκπλήττουσι τὸν περιηγητὴν διὰ τὴν κομψότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτῶν. Ἐν μέσῳ δὲ τῆς ἐρημώσεως, τὴν ὁποίαν βάρβαροι κυβερνήσεις

ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας ἐξήπλωνον ἐπὶ τῶν ὠραιοτέρων χωρῶν τῆς γῆς, ἔκτακτα, φαίνεται, μέσα, πηγάζοντα εἴτε ἐκ τῆς γονιμότητος τοῦ κλίματος εἴτε ἐκ τῆς τότε ἀκμαζούσης ἐμπορίας, συνετέλουν εἰς ἀκμὴν καὶ εὐημερίαν τῶν πόλεων ἐκείνων, ὧν τὰ ἐρείπια θαυμάζονται ἤδη. Ὅθεν οἱ πολιτικοὶ σκοποὶ τοῦ Σαρδαναπάλου φαίνεται ὅτι ἦσαν σκοπιμώτεροι ἢ ὅσον κοινῶς περὶ αὐτοῦ ἐλέχθη. Ἄλλ' ὁ μονάρχης ἐκεῖνος ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος τῆς δυναστείας του, καὶ ἐπομένως, μετὰ τὴν δι' ἐπαναστάσεως καταστροφὴν αὐτῆς, οἱ διάδοχοι αὐτοῦ παρεμόρφωσαν καὶ τὴν πολιτικὴν καθὼς καὶ τὴν μνήμην τῆς βασιλείας του. Διὰ τοῦτο ἡ ἀσυναρτησία τῶν παραδόσεων περὶ τοῦ Σαρδαναπάλου εἶναι καταφανεστάτη ἐν τῇ παρά Διοδώρῳ διηγήσει αὐτοῦ. » Mitford, *ιστορ. Ἑλληνικ.* Τόμ. 10.

(6) Σελ. 40. αὐτῶν χαρακτηρισμοὶ ἀξιολογότητος ὑπάρχουσιν εἰς τὰ ποιήματα τοῦ Λόρδου Βύρωνος, τοὺς ὁποίους δὲν παραλείπει ποτὲ καὶ ἐν μέσῳ τῶν μακροτέρων τῆς φαντασίας του ἐκδρομῶν, καὶ οὐς μετεχειρίσθη καὶ ἐν τῇ νέᾳ χώρᾳ τῆς κλασικῆς τραγωδίας. Ὁ μὲν συνίσταται εἰς τὸ βαθὺ αὐτοῦ αἴσθημα περὶ τῆς γυναικείας κλίσεως εἰς τὸ ἀγαπᾶν, καὶ διὰ τῆς δυνάμεώς του ταύτης οὐ μόνον δύναται νὰ ἐξεικονίζῃ ἀτομικὰς μορφάς, ἀλλὰ διαχέει εἰς τὴν περικυκλοῦσαν αὐτὰς ἀτμοσφαῖραν τὸ πνεῦμα τῆς ὠραιότητος καὶ τοῦ ἔρωτος, καὶ κατασκεδάζει γλυκὺ τι φῶς ὅπερ καταβυθίζεται εἰς τὴν ψυχὴν. Ἡ ἑτέρα δύναμις εἶναι ἡ βαθεῖα τοῦ ποιητοῦ συμπάθεια πρὸς τὰ μέγιστα ἀντικείμενα τοῦ αἰσθητοῦ κόσμου. Μόλις εὐρίσκομέν τινὰ περιγραφὴν καθαρὰν ἀτομικῶν σκηνῶν εἰς ὅλα τὰ ποιήματά του, ἐκτὸς τῶν εὐγενεστάτων ιδεῶν περὶ τῶν μεγαλειότητων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς. Δὲν ἐπιτείνει δὲ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ σφοδρότερον εἰς ἄλλο τι εἰμὴ εἰς τὰ στοιχεῖα. Ἡ σελήνη, οἱ ἀστέρες, ὁ ὠκεανὸς, ἡ ἐρημία τῶν ὀρέων περιγράφονται παρ' αὐτοῦ διὰ νέας ἀληθῶς γλώσσης, καὶ στέλλουσιν εἰς τὴν καρδίαν τὰς ὑψηλὰς αὐτοῦ φωνάς. Ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς δύναται νὰ ἦναι διερμηνευτὴς μεταξὺ ἡμῶν καὶ τοῦ στερεώματος, ἢ νὰ μᾶς χορηγῇ τὸ αἶσθημα ἀπεράντου τινὸς μοναξίας. » *Ἀρώνυμος.*

(7) Σελ. 65. αὐτὸ μὲν Ἀρβάκης δὲν εἶναι ἐκ τῶν ἐπισήμων πολεμικῶν ἀνδρῶν, ὁ δὲ Βέλεσις, εἰς ὃν, ὡς ὑποπτεύομεν, ὁ Λόρδος Βύρων ἀπένειμε μεγαλητέραν ἀξίαν, εἶναι ἐπιπόλαιος

καὶ ἄθλιος κακοῦργος. Ὁ Σαρδανάπαλος τῷ ὄντι καὶ ὁ Σαλημένης ἐπλάσθησαν ἀμφοτέρω εἰς τὸ νὰ ὁμιλῶσι περὶ τοῦ εὐτελοῦς Χαλδαίου, ὑποθέτοντες αὐτὸν ὡς τὸ κυριώτερον ἐλατήριον τῆς συνωμοσίας καὶ ὡς πολιτικὸν ἄνδρα, εἰς τοῦ ὁποίου τὰς χεῖρας ὁ Ἀρβάκης εἶναι ἔνοπλόν τι μορμολύκειον. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης παριστᾷ αὐτὸν ὡς τὸν πρῶτον ὑποκινητὴν τοῦ Ἀρβάκου εἰς τὴν προδοσίαν, καὶ ὡς ποιῶντα χρῆσιν τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ὑποτιθεμένης δυνάμεώς του εἰς τὸ προφητεύειν περὶ τοῦ μέλλοντος, ὅπως ἀνάψῃ τὴν φιλοδοξίαν, διευθύνῃ τὸ σχέδιον, στηρίξῃ τὰς ἐλπίδας καὶ ἀναχαιτίσῃ τὸ ὑποτακτικὸν πνεῦμα τοῦ συντρόφου αὐτοῦ. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα δὲν φαίνονται εἰς τὴν τραγωδίαν. Ὁ Λόρδος Βύρων τσοσούτην σπουδὴν ἔδειξεν εἰς τὸ νὰ ἐκφράσῃ τὴν καταφρόνησίν του πρὸς τὸν ἱερέα, ὥστε ἐστέρησεν αὐτὸν τῆς μερίδος τοῦ ὀξυδερκοῦς πνεύματος καὶ τῆς πονηρᾶς ἐπιρροῆς, τοσοῦτον ἀναγκαίως εἰς αὐτὸν ὡς πρόσωπον δραματικόν. Ἐντὶ τοῦ ἀρχικοῦ, ἀνησύχου καὶ ἀκαμάτου ὑποκινητοῦ τολμηρῶν καὶ φαύλων ἐπιχειρήσεων, εὐρίσκομεν αὐτὸν, κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισίν του, μακρυνόμενον τρόπον τινὰ ἀπὸ τοῦ σκοποῦ καὶ ψυχραίνοντα τὴν ἐνέργειαν τοῦ Ἀρβάκου διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν πραγματικῶν ἢ δυνατῶν δυσκολιῶν, αἵτινες δυνατὸν νὰ ἐμποδίσωσι τοῦ σχεδίου τὴν ἐκτέλεσιν. Ἐντὶ δὲ νὰ ἐξασκῇ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ συνεταίρου ἐκείνην τὴν δύναμιν, ἣν Ταρτοῦφος τις δύναται νὰ κατέχῃ ἐπὶ μέγαν βαθμὸν, ὁ Βέλεσις λέγει τὰς προφητείας του εἰς ὧτα δυσπίστου, καὶ ὁ Ἀρβάκης εἶναι κατὰ τὴν πίστιν του Ἐπικούρειος ὡς καὶ ὁ Σαρδανάπαλος. Ἐν ᾧ δὲ περιμένομεν νὰ ἴδωμεν αὐτὸν θεωροῦντα ἀσκαρδαμυκτεῖ μετ' ἐλπίδος καὶ ἐκδικήσεως ἐπὶ τοῦ ἀστέρος, ὃν ὁ Χαλδαῖος δεικνύει ὡς γεννήτορα αὐτοῦ πλανήτην, ὁ Μηδὸς πολεμιστῆς ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ ξίφους του, καὶ ἄντι νὰ ἦναι ἐργαλεῖον εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Χαλδαίου ἀστρολόγου, μεταχειρίζεται λαλιὰν σχεδὸν περιφρονητικὴν. Καί τοι δὲ ὁ Βέλεσις εἰσάγεται εἰς τὴν σκηνὴν ὡς θερμὸς λάτρις τοῦ Ἡλίου, δὲν φαίνεται ποῦ οὔτε αἰσθανόμενος οὔτε ἀντιπαρτάσσωσιν τὸν ἐξ ἐπαγγέλματος θρησκευτικὸν ζῆλόν του κατὰ τοῦ Σαρδαναπάλου, περιφρονοῦντος ἐλευθέρως τοὺς θεούς. Πρὸς τούτοις, δὲν βλέπομεν τὸν λόγον διὰ τί ὁ Ἀρβάκης πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ, ἐν τῷ δράματι, ἐναντίον τῆς συνειδήσεώς του,

τὰς συμβουλάς ἀνδρὸς ὃν ἀποστρέφεται, καὶ οὔτινος τὰς θρησκευτικὰς ἐμπνεύσεις περιφρονεῖ.» *Ἡβερ.*

(8) Σελ. 80. « Εἰς τὴν Τρίτην Πρᾶξιν, ἔνθα ὁ Σαρδανάπαλος ζητεῖ κάτοπτρον ὅπως κατοπτρισθῆ ἔνοπλος, ἐνθυμήθην τὸ τεμάχιον τοῦ Ἰουβενάλλου, ἀναφέροντος τοιοῦτόν τι περὶ τοῦ Ὅθωνος (τοῦ αὐτοῦ χαρακτήρος, ποιήσαντος τὸ αὐτὸ πρᾶγμα). Τὸ περιστατικὸν τοῦτο εἶναι σύνηθες καὶ ἱστορικὸν, τοῦλάχιστον διὰ τὸν Ὅθωνα.» Ἰδ. Ἰουβενάλ. Σάτυρ. Β'. *Λόρδος Βύρων.*

(9) Σελ. 94. « Οἱ ἀποσάται ἀπεδιώχθησαν τέλος πάντων. Ὁ βασιλεὺς εἰσέρχεται τετραυματισμένος καὶ ἀποσύρεται πρὸς ἀνάπαυσιν μετὰ χαρακτηριστικὴν συνομιλίαν μετὰ τοῦ Σαλημένου καὶ τῆς Μύρρας. Εἰς τὴν συνδιάλεξιν ταύτην τὰ δύο συγγενῆ πνεύματα δεικνύουσιν ἀμοιβαίαν συνεννόησιν, καὶ ὁ συνετὸς καὶ πιστὸς σατράπης, ἀπομακρύνων πάντα τὰ ἐγωϊστικὰ τῆς οἰκογενείας του αἰσθήματα, ἅτινα ὤθησαν αὐτὸν εἰς τὸ ν' ἀπεχθάνηται τὴν ὠραίαν δούλην, παρακινεῖ αὐτὴν ὅπως μεταχειρισθῆ πᾶσαν τὴν δύναμίν της εἰς τὸ νὰ βαστάσῃ τὸν ἐραστὴν αὐτῆς, ἵνα μὴ ὀλισθήσῃ ἐκ νέου εἰς τὰς τρυφάς. Τὸ ἀποτέλεσμα δέ, ὅπερ οἱ κρύφιοι λόγοι τῶν διαλεγομένων προξενοῦσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Σαρδαναπάλου, εἶναι καλῶς εὐρημένον.» *Ἡβερ.*

(10) Σελ. 97. « Ὁ γενικὸς τόνος τοῦ χαρακτήρος τῆς Μύρρας (σύμφωνος πρὸς τοὺς τρόπους τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ ἔθνους της, καὶ πρὸς τὸ ὑψηλὸν ἀλλὰ καθαρὸν γυναικεῖον πνεῦμά της) μαρτυρεῖ τὴν εὐλάβειαν αὐτῆς πρὸς τοὺς θεοὺς τῆς πατρίδος της. Ἀποδοκιμάζει μετ' ἀξιοπρεπείας τὴν ἀσεβῆ κολακειάν τῶν Ἀσσυρίων Αὐλικῶν καὶ τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ βασιλέως. Παρασκευαζομένη εἰς θάνατον δὲν λησμονεῖ τὴν σπονδὴν ἐκείνην, ἣτις ἦν ἡ τελευταία καὶ εὐλαβεστάτη πρᾶξις τῆς Ἑλληνικῆς εὐσεβείας, καὶ ἐκφράζει τὴν ἰδίαν της πεποίθησιν εἰς μέλλουσαν τινα ὑπαρξίν. Ἐν τούτοις, αὐτὴ ἡ Μύρρα, ἐν ᾧ ὁ Σαρδανάπαλος ταράσσεται ὑπὸ τοῦ κακοῦ ὄνειρου του, τίθεται παρηγοροῦσα αὐτὸν διὰ τῶν ἐθελοτρόπων φρονημάτων του καὶ λέγουσα ὅτι ὁ θάνατος εἶναι πραγματικῶς μηδὲν, καὶ ὁ νεκρὸς κόνις ἦν πατοῦμεν. Δὲν ἐρωτῶμεν τίνας φρονήματα εἶναι ταῦτα, ἀλλὰ βεβαίως δὲν εἶναι δοξασίαι ἀρχαίας Ἑλληνικῆς ἠρωϊδος, οὐδὲ αἰσθήματα τὰ ὅποια ἡ Μύρρα ἐδύνατο νὰ διδαχθῆ ἀπὸ τοὺς ἥρωας τῆς πατρίδος της, ἢ ἀπὸ τὰ ποιήματα, ἐξ ὧν

ἐκεῖνοι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐνεπνέοντο τὸν ἡρωϊσμόν, τὴν καταφρόνησιν τοῦ θανάτου καὶ τὴν ἀγάπην τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἀρετῆς. Ὅθεν ἡ ὠραία καὶ ἡρωϊκὴ Ἕλληνις ἐδύνατο μᾶλλον νὰ λαλήσῃ εἰς τὸν ἐραστὴν αὐτῆς περὶ τῶν μακαρίων ἐκείνων νήσων, ὅπου οἱ ἐνάρετοι καὶ γενναῖοι ἄνθρωποι ἀνεπαύοντο μετὰ τοὺς μόχθους τῆς θνητῆς αὐτῶν ὑπάρξεως, καὶ περὶ τῆς σεβασμίας κοινότητος τῶν ἀποθανόντων πολεμιστῶν καὶ σοφῶν, εἰς ἣν, ἐὰν παρητεῖτο τῶν ὑλικῶν ἡδονῶν καὶ ἔζη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ τῆς δόξης, ἐδύνατο νὰ εἰσέλθῃ. Ἐδύνατο πρὸς τούτοις νὰ τὸν ἀναφέρῃ περὶ τῆς χαρᾶς, ἣν οἱ πολεμικοὶ πρόγονοί του θὰ ἠσθάνοντο εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, ἐὰν ἐμάνθανον τὴν γενναίότητα τοῦ ἀπογόνου των, καὶ νὰ τὸν περιγράψῃ τὴν ἀθάνατον δόξαν τῶν ὑπὲρ πατρίδος πιπτόντων. Ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα ἦσαν τὰ διδάγματα, τὰ ὅποια ὠδήγουν φυσικὰ τοὺς ἀρχαίους εἰς τὴν καταφρόνησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν δίψαν τῆς δόξης· τὰ ἐναντία δὲ φρονήματα ἐπέχυσαν τὸν ζόφον τῆς ἀμφιβολίας ἣν οἱ σοφισταὶ διέδιδον ἐν Ἑλλάδι, καὶ ἔνεκα τούτου ἡ Ἑλλάς ἐστερηθῆ τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀνδρίας καὶ τῆς ἐλευθερίας της. »

Ἐπίσκοπος Ἡβερ.

(11) Σελ. 106. « Ἄγνοοῦμεν διὰ τί ὁ Λόρδος Βύρων, ὅστις ἄλλως δὲν ἔδειξε δουλικὴν ὑπόκλισιν εἰς τὸν Διόδωρον τὸν Σικελιώτην, ἠκολούθησεν αὐτὸν εἰς τὸ φανερόν γεωγραφικὸν ἀμάρτημα, θέσας τὴν Νινευὴ ἐπὶ τοῦ Εὐφράτου καὶ οὐχὶ ἐπὶ τοῦ Τίγρητος, κατ' ἀντίθεσιν οὐ μόνον τῆς ἀσιατικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ τῶν βεβαιώσεων τοῦ Ἡροδότου, Πλινίου καὶ Πτολεμαίου. » Ὁ Αὐτός.

(12) Σελ. 116. « Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐκλήθη παρὰ τῶν συντακτῶν τῆς Ἐδιμβουργεῖου Ἐπιθεωρήσεως, ἀγνοοῦμεν τὸ αἷτιον, ἀνωφελῆς, ἀφύσικος καὶ ὀχληρὰ. Τὸ καθ' ἡμᾶς, δὲν αἰσχυρόμεθα ποσῶς νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τὴν ἀνέγνωμεν μετὰ συγκινήσεως. Ἐν τῇ σκηνῇ ταύτῃ συνομιλεῖ ὁ Σαρδανάπαλος μετὰ τῆς παρημελημένης συζύγου του, ἣν μετὰ τῶν τέκνων της ἀποστέλλει εἰς θέσιν ἀσφαλῆ. Ἐνταῦθα πρὸς τούτοις παριστάνεται, μετὰ πολλῆς ποιητικῆς τέχνης καὶ δικαιολογίας, ὅτι εἰς τὸ μέσον τῆς βαθυτάτης ὑπὲρ τῆς Ζαρίνης συμπαθείας συγκινεῖται, καὶ εὐθὺς μετὰ ταῦτα μεταμελεῖται διὰ τὰ λυπηρὰ αἰσθήματα, ἅτινα διήγειρον εἰς τὴν ταλαίπωρον Μύρραν αἱ ἐπιπλήξεις του. » Ὁ Αὐτός.

(13) Σελ. 137. «Ὁ Ἀθηναῖος ὑπολογίζει ὅτι οἱ θησαυροὶ οὗτοι τοῦ Σαρδαναπάλου συνεποσοῦντο εἰς χιλίας μυριάδας ταλάντων χρυσοῦ καὶ δεκάκις τοσοῦτου ποσοῦ ταλάντων ἀργύρου. Ἡ ποσότης αὕτη ὑπερβαίνει καὶ τῆς πιθανότητος τὰ ὅρια. Εἰ καὶ ὁ Ἀθηναῖος, ὡς πιστεύομεν, ἐμεγέθυνεν ὑπὲρ τὸ δέον τὸν θησαυρὸν, βέβαιον ὅμως θεωροῦμεν ὅτι ἦτο ὑπερβαλλόντως μέγας.» *Ῥολλῖνος*.

(14) Σελ. 150. «Ὁ Λόρδος Βύρων εἰς τὸν *Σαρδανάπαλον* ὑπῆρξε κατὰ πολὺ εὐτυχέστερος ἢ εἰς τὸν *Δόγον τῆς Βενετίας*, ἐτέραν τραγωδίαν του, καθ' ὅσον ἡ ὑπόθεσις τοῦ τελευταίου βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων ἐφαρμόζεται θαυμασίως οὐ μόνον εἰς τὴν καθ' ὅλου τραγωδίαν, ἀλλ' εἰς τὸ ἰδιαίτερον εἶδος τῆς τραγωδίας, τὸ ὁποῖον ὁ ἡμέτερος ποιητὴς συνιστᾷ μετὰ μεγάλης σπουδῆς. Ἡ ἱστορία τοῦ τελευταίου μονάρχου τῆς Ἀσσυρίας εἶναι ἱκανῶς γνωστὴ ὥστε νὰ διεγείρῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἐκεῖνο, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὰ ἐνδοξα ὀνόματα καὶ τὰς νεαρὰς ἀναμνήσεις, καὶ ἐνταύτῳ ἀρκοῦντως ἀπομεμακρυσμένη καὶ σκοτεινὴ, ὥστε νὰ ἦναι ἐπιδεκτικὴ οἰασδήποτε τροποποιήσεως πλοκῆς καὶ χαρακτῆρος, ἅτινα ὁ ποιητὴς δύναται νὰ θεωρήσῃ κατάλληλα. Πᾶν ὅ,τι γνωρίζομεν περὶ τῆς Νινευῆ καὶ τῶν βασιλέων της, εἶναι μεγαλοπρεπές, ἀπροσδιόριστον καὶ μυστηριῶδες. Ἀναγινώσκομεν τῷ ὄντι περὶ ἐκτεταμένης καὶ πεπολιτισμένης μοναρχίας, συγκεκροτημένης κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸν Κατακλυσμὸν χρόνους, καὶ ὑπαρχούσης ἐν πλήρει μεγαλειότητι καθ' ἣν ἐποχὴν τὰ παράλια τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἰταλίας ἦσαν εἰσέτι ἀκατοίκητα ἢ ἐνδιαιτήματα πειρατῶν ἀγρίων. Ἀναγινώσκομεν τὴν ἱστορίαν αὐτοκρατορίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιρροὴ ἐξετείνετο ἀπὸ Σαμαρκάνδης μέχρι Τρωάδος, καὶ ἀπὸ τῶν ὀρέων τῆς Ἰουδαίας μέχρι τοῦ Καυκάσου, καὶ ἦτις ἀνετράπη μετὰ τὴν διάρκειαν χιλίων καὶ τριακοσίων ἐτῶν, μετὰ δυναστείας τριάκοντα γενεῶν ἐξαφανισθείσης, ἐντὸς ἀπιστεύτου σχεδὸν χρονικοῦ διαστήματος, ἦττον ὑπὸ τῆς ἐπαναστάσεως δύο ἐπαρχιῶν ἢ ὑπὸ τῆς ὀργῆς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς μανίας τῶν φυσικῶν καὶ ἀψύχων στοιχείων. Ἡ δὲ ἐπιρροὴ τὴν ὁποίαν αἱ κατακτήσεις καὶ αἱ συμφοραὶ τῆς Ἀσσυρίας φαίνονται ὅτι ἐξήσκησαν ἐπὶ τὰς τύχας τοῦ λαοῦ, ὑπὲρ οὗ μᾶλλον ἢ παντὸς ἄλλου τῆς ἀρχαίας ἱστορίας ἐνδιαφερόμεθα μεγάλως (ἐνεκα θρησκευτικῶν ἀφορμῶν), ρίπτει εἶδος ἱερᾶς πομπῆς ἐπὶ

τοῦ μεγαλείου καὶ τῶν ἀμαρτημάτων τῶν ἀπογόνων τοῦ Νεβρώδ, καὶ σέβας τι τὸ ὅποῖον οὐδεμία ἄλλη ἐξ ἴσου μεμακρυσμένη ἐποχὴ τῆς θύραθεν ἱστορίας δύναται νὰ διεγείρη παρ' ἡμῖν. Ταῦτοχρόνως δὲ πᾶν ὅ,τι γινώσκομεν εἶναι τοσοῦτον σύντομον, γενικὸν καὶ συγκεχυμένον, ὥστε ἔχομεν ὀλίγας ἐξ ἐκείνων τῶν προμεμορφωμένων γνώσεων περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων τὰ ὅποια παριστάνονται εἰς τὰ κλασικὰ δράματα· καὶ εἰ μὲν ἀκολουθοῦνται δουλικῶς, καταστρέφουσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ δράματος, τολμηρῶς ἀπομακρύνονται ἀπὸ τοῦ νὰ προσβάλλωσι τὰς προλήψεις, καταστρέφουσι τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἀναγνώστου ἢ τοῦ ἀκροατοῦ. Ἐν τῇ παρούσῃ ὑπόθεσιν σκιαγραφία τις μεγαλοπρεπεστάτου εἴδους δίδεται, ἀλλ' εἶναι μόνον σκιαγραφία, ἣν ὁ ποιητὴς δύναται νὰ συμπληρώσῃ κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἀποδίδων δὲ ὁ Λόρδος Βύρων (χαριζόμενος εἰς τὴν ἀγαπητὴν αὐτοῦ κλασικὴν ἐνότητα) τὴν καταστροφὴν τῆς αυτοκρατορίας τῶν Ἀσσυρίων εἰς τὴν προδοσίαν μιᾶς καὶ μόνης νυκτὸς καὶ οὐχὶ εἰς πολυετεῖς πολέμους, οὔτε τὰς γνώσεις ἡμῶν προσέβαλεν, οὔτε ὑπέπεσεν εἰς μεγάλην τινὰ ἀπιθανότητα. . . . Καὶ ὅμως ἡ ἀνάπτυξις τοῦ χαρακτήρος τοῦ Σαρδαναπάλου εἶναι ἀποδοτέα κατὰ συμβεβηκὸς μόνον εἰς τὴν πλοκὴν τοῦ βυρωνείου δράματος· καὶ τοι δὲ αἱ ἀριστοτελικαὶ ἐνότητες περιώρισαν τὸν πίνακα εἰς πολὺ στενώτερα ὅρια, ἢ ὅπως ἄλλως καταλληλότερον ἢ δύνατο νὰ θεωρήσῃ τοῦτο ὁ τραγωδὸς, ὁ χαρακτήρ τοῦ βασιλέως εἶναι θαυμασίως καὶ ἐξόχως ἐκτεθειμένος. Δὲν γνωρίζομεν οὐδεμίαν σχεδὸν ἄλλην εἰκόνα τοῦ δαιμονίου τούτου τεχνίτου, δυναμένην νὰ παρέχῃ ἡμῖν ἀκριβεστέραν ἰδέαν περὶ τῶν πλεονεκτημάτων του, περὶ τῆς δυνάμεώς του εἰς τὸ συλλαμβάνειν, τῆς λεπτότητος ἅμα καὶ ζωηρότητος εἰς τὸ διαγράφειν, ἢ τῆς ἀφθονίας καὶ ἀρμονίας τοῦ χρωματισμοῦ του. Εὐτυχῆς τῷ ὄντι ὑπῆρξεν ἡ ὑπόθεσις τῆς τραγωδίας αὐτοῦ, εἰ καὶ εἶχεν ὀλίγα διδόμενα καὶ ἀμυδράς πληροφορίας παρὰ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν περὶ τῆς διαγωγῆς καὶ ἱστορίας τοῦ τελευταίου καὶ ἀτυχεστάτου ἀπογόνου τοῦ Βήλου. Καὶ τοι κατηγορούμενον (ψευδῶς ἢ ἀληθῶς) ὑπὸ τῶν νικηφόρων ἐχθρῶν του ὡς ἔνοχον μεγάλων ἐλαττωμάτων καὶ θηλυπρεπείας ἀνηκούστου εἰς τὰ χρονικὰ τοῦ ἀσιατικοῦ δεσποτισμοῦ, εὐρίσκομεν τὸν Σαρδανάπαλον, ὅτε ἐκεντᾶτο ἀπὸ τὸν πλησιάζοντα κίνδυνον, ὀδηγοῦντα τὰ στρατεύματά του μετὰ γενναίω-

τητος, τέχνης καὶ, ἐπὶ τινα τοῦλάχιστον χρόνον, μετ' ἐπιτυχίας οὐδαμῶς κατωτέρας τῆς τῶν πολεμικωτέρων προγόνων του, θεωροῦμεν αὐτὸν διαφυλάσσοντα μέχρι τέλους τὴν πίστιν τῶν σημαντικωτέρων αὐτοῦ θεραπόντων, τῶν συγγενῶν καὶ οὐχὶ μικρᾶς μερίδος τῶν δυσκολωτέρων ὑπηκόων του. Βλέπομεν αὐτὸν προμηθεύοντα ἄσυλον διὰ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, καὶ σκεπτόμενον περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πρωτευούσης του μετὰ πάσης γαλήνης καὶ φρονήσεως ἐμπείρου στρατηγοῦ. Τέλος παρατηροῦμεν αὐτὸν ὑποδουλούμενον οὐχὶ παρ' ἀνθρώπων, ἀλλὰ ὑπὸ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν στοιχείων, καὶ ζητοῦντα τὸν θάνατον μετὰ μίγματος ἡρωϊσμοῦ καὶ ἀγριότητος, ὅπερ δὲν συνάδει πρὸς τὰς ιδέας ἡμῶν περὶ ἀσθενοῦς καὶ ἐξηυτελισμένου χαρακτήρος. Καὶ αὕτη πρὸς τούτοις ἢ παράδοξος διήγησις, λεχθεῖσα διαφοροτρόπως καὶ μηδέποτε διασαφηνισθεῖσα, ἥτις παριστᾷ αὐτὸν ὡς οἰκοδομοῦντα (ἢ ὄχυροῦντα) δύο πόλεις ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ, καὶ μετὰ ταῦτα ἀσχημίζοντα τὰ κατορθώματά του δι' ἀπρεποῦς εἰκόνας καὶ ἐπιγραφῆς, δηλοῖ πιθανῶς ἐνεργητικότητα ἀνάμικτον μετὰ μωρίας, προερχομένης ἐκ τῆς μανίας τῆς ἀπολύτου δεσποτείας. Ἡ ἰδέα αὕτη δύναται, φρονοῦμεν, νὰ μᾶς ὀδηγήσῃ εἰς τὸ ν' ἀποδώσωμεν τὴν πτώσιν τοῦ βασιλέως τούτου οὐχὶ τόσον εἰς τὴν ἀσθένειάν του, ὅσον εἰς τὴν ἀδικαιολόγητον καὶ ἐπιδεικτικὴν καταφρόνησιν τῶν δοξασίων καὶ τῶν προλήψεων τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Τοιοῦτος χαρακτήρ, δαψιλῆς, ἐνεργητικὸς καὶ μισάνθρωπος, χορηγεῖ, ἄνευ ἀμβολίας, οὐχὶ ἐπιπόλαια πλεονεκτήματα εἰς ἔργον ποιητικόν, καὶ εἶναι ἀκριβῶς ὁ χαρακτήρ ὃν ὁ Λόρδος Βύρων φιλεῖ νὰ ζωγραφίζῃ καὶ τὸν ἐξείκονισε μετὰ θαυμαστῆς ἐπιτυχίας.» *Ἡβερ.*

α' Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ὁ Λόρδος Βύρων πολλάκις ἀναφέρει, ὅτι τὴν ἱστορίαν καὶ δραματοποίησιν τοῦ Σαρδαναπάλου ἐμελέτα ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη πρὶν ἀρχίσῃ αὐτήν.» *Τρελῶνεϋ.*

α' Ἀνέγνωσας τὸν Σαρδανάπαλον;» ἀνέκραζε πρὸς φίλον του ὁ Δόκτωρ Πάρρης. — Ναί, Κύριε. — Πολὺ καλὰ καὶ ἡμπόρεςες νὰ κοιμηθῆς ὕστερον; — Ὅχι, δόκτωρ μου. — Ἐχεις δίκαιον, φίλε μου· ἀλλ' ἀπόψε, σὲ παρακαλῶ, μὴ μου ἀναφέρῃς οὐδὲ γρὺ περὶ τῆς τραγωδίας ταύτης.» Ἡ ἀνάμνησις τοῦ ὠραίου τούτου ποιητικοῦ ἔργου ἐφαίνετο ὅτι ἤσκει τρομεράν τινα γοητείαν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ σοφοῦ δόκτορος.» *Ἐν βίῳ τοῦ δόκτορος Πάρ.*

Ο ΠΑΤΡΟΚΤΟΝΟΣ.

[ΚΑΤΑ ΤΟΝ VICTOR HUGO.]

ὍΤ' ἐπιστρέφει ἡ ὥρα καθ' ἣν ἀπονάρκωσις μαύρη
Κλείει πᾶν ὄμμ' ἀνοικτὸν ὑπὸ τὸν ἐπουράνιον θόλον,
Ὡσαν τοιαύτην, τὴν νύκτα μονήρη του μάρτυρα ἔχων
Καὶ τὸν ἀπέραντον πέπλον τοῦ σκότους ὁ ἥρωες Κανοῦτος,
Εἶδε τὸν Σβένον, πατέρα αὐτοῦ, γηραιὸν σχεδὸν ἄνου,
Ἄνευ φρουροῦ οὐδενὸς ἢ κυνὸς κἂν κοιμώμενον μόνον.
Τὸν ἐθανάτωσε λέγων, «Οὐδὲν οὐδὲ οὔτος γινώσκει.»
Καὶ μετὰ τοῦτο ἀνέβ' εἰς τὸν θρόνον κ' ἐγένετο ἄναξ.

Πάντοτε εἶχε τὴν νίκην πιστὴν ὁδηγὸν εἰς τὰς μάχας,
Καὶ τὴν ζῶν του πιστῶς ἠκολούθει εὐήμερος μοῖρα.
Ἐζῆ θριάμβους κερδίζων καὶ δάφνας ὁ μέγας Κανοῦτος·
Ὅτε δ' ἀπήντα ἀνδρῶν γηραιῶν σεμνὸν σύλλογον, τότε
Ἦ παρουσία αὐτοῦ εἰς τὸ μέτωπον τῶν σκεπτομένων
Ἐχυνε φέγγος. Καὶ οὕτως ὁ σύννους μονάρχης Κανοῦτος
Διὰ ἠθῶν καθαρῶν καὶ φρονίμων θεσμῶν βασιλεύων,
Εἰς τὴν πατρίδ' αὐτοῦ τὴν γενέτειραν Δανιμαρκίαν
Εἴκοσι νήσους προσήρτησε, γείτονας χώρας, καὶ ἄλλας
Πόλεις προσκτήσας καὶ θρόνον ἀκράδαντον τέλος ἐγείρας·
Σάξωνας, Πίκτας καὶ Κέλτας ὑπέταξε, καὶ τοὺς Βανδάλους
Καὶ τοὺς Βορούσους μεθ' ὅλων τῶν Σλαύων, ἐκπνέοντος φύλου,
Ἐποτελεῖς εἰς τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ κατεκτήσατο. Ἐτι
Οἱ εἰς τὰ ἄγρια δάση πλανώμενοι τότε σκηνῆται
Ἐσχον αὐτὸν ἀρχηγόν των. Πρὸς τούτοις τὴν μαύρην λατρείαν

Τῶν τρομαλέων εἰδώλων, τὴν Ῥύναν κατήρησεν ὅλως (α),
 Καὶ τὸν Μαγχείρην τὸν ἄγριον, οὗ τινος πρὸς τὸ ἐσπέρας
 Αἴλουρος ἄγριος ἤρχετο τρίβων τ' ἀπαίσια νῶτα·

“Ὅτε τὸν μέγαν ἀνέφερε Καίσαρα, « Ἡμεῖς οἱ δύο »

ἔλεγε. Φῶς πολικὸν ἐκ τοῦ κράνου τοῦ ἀνακτος τούτου

ἔρρεε, καὶ ὁ θυμὸς του τὰ τέρατ' ἀπέπνιγε πάντα·

Ἐἴκοσιν ἔτη καθ' ἃ τῆς Δανίας ἐκράτει τὸ σκῆπτρον,

ἦτο ὁ ἕξοχος πάντων ἰππεὺς καὶ ὁ πρῶτος τοξότης.

Μόλις τὴν Ὑδραν νεκρὰν ἐθεώρει, καὶ τὸν ἰσχυρὸν του

ἔθετε πόδα εὐθὺς εἰς τὰ τέκνα τῆς καὶ τὰ ἐπάτει·

“Ὀλος ὁ βίος του, πλήρης ἀγάπης καὶ φόβου, ὑπῆρχε

Φίλον τῶν δήμων διήγημα. Ἐκ τοῦ προχείρου

Οὗτος ὁ μέγας τοξότης ἐν ὥρᾳ βαρέος χειμῶνος

Δράκοντας τρεῖς τῆς Σκωτίας ἀπέκτεινε, δύο προσέτι

τῶν τῆς Σκανίας τυράννων εἰς ἄδην ἀπέστειλεν ἅμα.

Ἦρωσ ὑπῆρξε καὶ γίγας καὶ μέγας ἀνὴρ ὁ Κανούτος,

Καὶ τὰ τοῦ κόσμου συμβάντα ἐφαίνοντο ἔχοντα σχέσιν

πρὸς τὴν αὐτοῦ εἰμαρμένην. Πρὸ χρόνων δὲ δὲν ἐνθυμεῖτο

“Ὅτι ὑπῆρξεν αὐτὸς πατροκτόνος. Ἀπέθανε τέλος. —

Ἐνδον μνημείου λιθίνου ἐτέθη· παράκλησιν θεῖαν

ἔψαλεν ὁ τῆς Ἀάρας Ἐπίσκοπος, κ' ἔψαλεν ὕμνον

Ἐπὶ τοῦ τάφου αὐτοῦ, ἀναμέλπων ὅτ' ἦν ὁ Κανούτος

Ἅγιος, μέγας μονάρχης, καὶ ὅτι ὁσμὴν εὐωδίας

ἔπεμπεν ἐπὶ τοῦ κόσμου τοῦ ἀνακτος τούτου ἡ μνήμη.

ἔλεγον δὲ ἱερεῖς, τὸ μνημόσυνον ἱερουργοῦντες,

“Ὅτι τὸν ἔβλεπον πλήρη δυνάμεως, δόξης καὶ φώτων,

Ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ.

(α) Ῥύνα, ἢ Ῥύναι, ἀρχαιότατοι χαρακτῆρες τῶν παλαιῶν Σκανδι-
 ναυῶν, κατὰ τοὺς μὲν χρονολογούμενοι π. Χ., κατὰ τοὺς δὲ, τὸν Η.
 αἰῶνα μ. Χ. Τὸ ῥυνικὸν ἀλφάβητον, συγκείμενον ἐκ 16 στοιχείων, λέγε-
 ται καταγωγῆς Φοινικικῆς. Οἱ ἱερεῖς δὲ ἔχοντες μονοπώλιον τὴν χρῆ-
 σιν τῶν χαρακτῆρων τούτων μετεχειρίζοντο αὐτοὺς εἰς ἐπωδάς, μαγείας
 καὶ τερατεύματα.

Ἡ ἑσπέρα προέβη τὸ μέγα
 Ὄργανον ἔπαυσε χῦνον θρηνώδεις μολπὰς, κ' ἐπὶ τέλους
 Ἐκ τοῦ ζοφώδους ναοῦ οἱ σεμνοὶ ἱερεῖς ἐξελθόντες,
 Τὸν τεθνεῶτα μονάρχην ἐντὸς τοῦ μνημείου ἀφῆκαν.
 Τότε αὐτὸς ἀνηγέρθη, τὰ ὄμματα ἤνοιξε τότε,
 Ἐλαβε δὲ τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ καὶ ἐξῆλθ' ἐκ τοῦ τύμβου.
 Τοίχους καὶ πύλας, καθίτι τὰ φάσματα εἶναι ὁμίχλη,
 Τὰ διεπέρασε φεύγων. Τὴν θάλασσαν δὲ τὴν βαθεῖαν,
 Ἦτις καὶ θόλους καὶ πύργους καὶ τείχη ἀντικαθρεπτίζει,
 Τοὺς τῆς Ἀλτόνης, Ἀάρας, καὶ τῆς Ἐλσινόρας, διέβη.
 Ἦκουε δὲ ἡ σκιά τοῦ ζοφώδους μονάρχου τὸ βῆμα,
 Καὶ τοι αὐτοῦ ἀθορύβως βαδίζοντος, ὄντος ὀνείρου.
 Ἐφθασε δ' εἰς τοῦ Σαβῶνος τὸ μέγα βουνὸν ὁ Κανοῦτος·
 Καὶ πρὸς τὸν ἄγριον πρόπαππον τοῦτον αὐτοῦ πλησιάσας,
 Εἶπεν· «ὦ! ἄφες με, ὄρος, ὧ ἔδρα βοώντων ἀνέμων,
 Ἄφες νὰ κόψω τεμάχιον ἐν ἀπὸ τῆς χιονώδους
 Χλαίνης σου· θέλω νὰ κάμω ἐν σάβανον, ἔρημε πάππε. »
 Τὸν ἀνεγνώρισε τ' ὄρος καὶ τὸ ζητηθὲν παρεδέχθη·
 Ἐλαβε δὲ ὁ Κανοῦτος τὸ ἄθραυστον ξίφος του τότε,
 Κ' ἐπὶ τοῦ ὄρους μεστὸς φρικιάσεως, ἔκοψε μέγα
 Τμημα χιόνος, ἐμόρφωσε σάβανον, κ' ἔπειτα εἶπεν·
 «Ὄρος ἀρχαῖον, ὁ θάνατος φῶς ἀμυδρὸν ἐδῶ ρίπτει·
 Ποίαν ὁδὸν θέλω λάβει, τὸν πλάστην Θεὸν ἵνα εὔρω; »
 — «Φάσμ', ἀπεκρίθη τὸ ὄρος τὸ μαῦρον, κατήφειαν πνέον
 Κ' εἰς αἰωνίας νεφέλας τὸ μέγα του μέτωπον κρύπτον,
 Φάσμα, ὁδὸν δὲν γνωρίζω· ἐδῶ ἐγὼ εἶμαι. » Καὶ τότε
 Ἄφησε τ' ὄρος, ἐν μέσῳ τῶν πάγων μονάζον, κ' ἐντεῦθεν
 Μέτωπον φέρων ὀρθὸν, καὶ φορῶν τὸ λευκὸν σάβανόν του,
 Ὄδευε μόνος ὁ ἀναξ Κανοῦτος, κ' ἐκεῖθεν εἰσῆλθε,
 Πόρρωθεν τῆς Νορβεγίας καὶ πόρρωθεν τῆς Ἰσλανδίας,
 Εἰς τὴν μεγάλην σιγὴν, καὶ ἐντὸς τοῦ μεγάλου ἐρέβους.
 Ὅπισθεν ἤδη αὐτοῦ διελύθη ὁ σκότιος κόσμος,

Μόνος δ' εὔρεθη αὐτός, ψυχὴ, φάσμα καὶ ἄθρονος ἄναξ.
 Εἶδε τὸ Ἄπειρον, μέγα προπύλαιον φρίκην ἐμπνέον,
 Παλινδρομοῦν δι' αὐτοῦ δ' ἡ χωροῦσ' ἀστραπὴ αἰφνιδίως
 Σχίζει τὸ ἔρημον σκότος καὶ χαῦνος μὲ πένθος ἐκπνέει·
 Τὴν Σκιὰν εἶδε, τὸ τέρας ὃ νύκτας σπονδύλους του ἔχει·
 Εἶδε τὸ Ἄμορφον ἔνδον τοῦ μέλανος κίνησιν ἔχον·
 Εἶδε τὸ Ἐρεβος, ἔνθα οὐδεὶς ἀστὴρ στίλβει, κ' ἐν τούτοις
 Ἄγνωστον βλέμμα τι πίπτει ἐντὸς τοῦ ὑπνώττοντος χάους.
 Μόνος δὲ ἦχος αὐτοῦ ἡ θρηνώδης φρικίασις εἶναι,
 Ἦν προξενεῖ τῆς σκοτίας τὸ κῦμα, κωφὸν, μεστὸν βάθους.
 Ἔβ' εἰς τὰ πρόσω εἰπὼν «Εἶν' ὁ τάφος, καὶ πέραν ὁ Πλάστης.»
 Τρία δὲ βήματ' ἀφ' οὗ προεχώρησεν, ἔκραξεν ὅμως
 Ἄλαλος εἶναι ἡ νύξ ὡς ὁ τάφος· οὐδὲν ἀπεκρίθη,
 Καὶ ὁ Κανοῦτος ὑπὸ τὸ χλωμόν του σουδάριον τότε
 Ὦδευσεν ἡ τοῦ σαβάνου λευκότης ἐνέβαλε θάρρος
 Εἰς τὸν νεκρὸν ὀδευτήν. Ἠκολούθει βαδίζων. Ἐξαίφνης
 Εἶδεν ἐπὶ τοῦ λευκοῦ του σαβάνου προκύψαν σημεῖον,
 Ὅμοιον μαύρου ἀστέρος, ὃς μέγεθος ἔσχε βραδέως.
 Τοῦτον διὰ τῆς χειρὸς ψηλαφήσας, ἐγνώρισεν ὅτι
 Αἵματος ἔπεσε μία ῥανίς ἐπ' αὐτοῦ. Ἄνωρθώθη
 Ἦ κεφαλή του, ἦν φόβος ποτὲ δὲν ἐκύρτωσεν. Εἶδεν,
 Εἶδε τὴν Νύκτα μὲ βλέμμα λοξὸν καὶ φρικίασιν χῦνον·
 Τίποτε ὅμως δὲν εἶδεν ἡ ἔκτασις μέλαινα ἦτο·
 Ἦχος οὐδεὶς διηκούσθη· «Ἐμπρός! ἐμπρός!» εἶπεν ὑψώσας
 Τὸ ὑπερήφανον μέτωπον. Αὖθις ῥανίς τις δευτέρα
 Ἐπεσε, κ' ὕστερον μέγεθος ἔλαβε, καὶ ὁ Κανοῦτος
 Εἶδε τὴν νύκτα, τὸ σκότος, τὸν ζόφον, οὐδὲν, οὐδὲν εἶδεν.
 Ὡσπερ δὲ θηρευτικὸς πρὸς τὸ θήραμ' αὐτοῦ ὄρμαῖ κύνων,
 Οὕτω τὴν μαύρην ἀνέλαβε πάλιν ὁ ἄναξ πορείαν,
 Φαντασματώδης ὀδίτης. Κηλὶς δὲ ἐπὶ τοῦ σαβάνου
 Ἐπεσε τρίτη. Φυγὰς δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ὁ Κανοῦτος,
 Ἐπαυσεν ὅμως τὸ βάδισμα τότε, κ' ἐστράφη καὶ εἶδε

Πρὸς τὸν βραχίονα ὅστις τὸ ἄκαμπτον ξίφος ἐκράτει·
 Αἵματος νέα ῥάνις, ὡς ἐν μέσῳ φανεῖσα ὀνείρου,
 Αἴφνης πεσοῦσα τὴν χεῖρα αὐτοῦ κατερύθρωσε. Τότε
 Ἐλαβεν ἄλλην πορείαν δευτέραν φοράν ὁ Κανοῦτος,
 Καὶ πελιδνὸς ὑπὸ φρίκης τὰ βήματα ἔστρεψε πλέον
 Ἀριστερόθεν. Ῥάνις εἰς τὸ σάβανον ἔπεσε νέα·
 Φρίζας δ' ἐπὶ τῇ μονώσει αὐτοῦ ὁ Κανοῦτος τὸ βῆμα
 Ἐστρεψε πρὸς τὰ ὀπίσω, θελήσας νὰ ἐπανακάμψῃ
 Εἰς τὴν ἐντάφιον κλίνην. Ῥάνις ἐπὶ τοῦ σουδαρίου
 Ἐπεσε. Τότε ἐστάθη μεστὸς καταπλήξεως, τρέμων,
 Κ' ἐκλινε τὴν κεφαλὴν προσευχὴν προσπαθῶν νὰ προφέρῃ,
 Αἵματος δὲ ἐπ' αὐτοῦ ῥάνις ἔπεσεν. Ἄγριος ὄλος,
 Τῆς προσευχῆς ἐκπνεούσης ἐντὸς τοῦ φραγμοῦ τῶν ὀδόντων,
 Ἐλαβε νέαν ὀδὸν, καὶ θρηνώδες καὶ πένθιμον φάσμα,
 Φάσμα λευκὸν, τρομερὸν, μὲ ἀμφίβολον γνώμην ἐπέρα,
 Καὶ ἐκ τῶν σπλάγχων τοῦ σκότους προκύπτουσα διαλειπόντως
 Αἵματος μαύρη ῥάνις ἐπ' αὐτοῦ τοῦ νερτέρου πλανήτου
 Ἐπιπτεν, ἔσταζε. Τρέμων ὡς στέλεχος πεύκης ἀρχαίας,
 Ὅτε αὐτὴ ὑπ' ἀνέμου πνοῆς θυελλώδους ὠθεῖται,
 Ἐβλεπε ταύτας τὰς μαύρας ῥανίδας πιπτούσας ἡρέμα.
 Μέγεθος ἕκτων καὶ πλῆθος, ἐστάλαζον, ἔπιπτον· ἄλλη,
 Καὶ ἄλλη, καὶ ἄλλη, Θεέ! φεῦ! ἑτέρα ῥάνις αἱματώδης!
 Ἄλλη ἰδού! Καὶ αὐταὶ αἱ ῥανίδες τὰ σκότη περῶσαι
 Ἐσχιζον δίκην καθέτων γραμμῶν τὰ ἐρέβη, καὶ οὕτω
 Πίπτουσαι εἰς τὰς πτυχὰς τοῦ σαβάνου τοῦ ἄλλη μετ' ἄλλην
 Αἵματος νέφη ἐμόρφουν. Ἐν τούτοις ἐχώρει, ἐχώρει
 Φρίκης μεστὸς ὁ πλανήτης. Τὸ δ' αἷμα κατέπιπτε δίκην
 Ἀθορυβήτου βροχῆς ἐκ τοῦ κόλπου τοῦ μαύρου αἰθέρος.
 Ἐπιπτεν ἄνευ θορύβου ἀπαύστως τ' ἀπαίσιον δάκρυ·
 Ποῖος τὰ δάκρυα ταῦτα εἰς τ' ἄγριον ἔχυνε σκότος;
 Ποῖος; Τὸ Ἄπειρον! Ἐνδὸν τοῦ σκότους ὁ νερτερος βαίνων,
 Τὰ ὠκεάνεια βάθη τῆς μαύρης νυκτὸς διαθέων,

Πέριξ αὐτοῦ μηδὲν βλέπων, ὠχρὸς προχωρῶν εἰς τὰ πρόσω,
 Τῶν οὐρανῶν ἐπεπόθει νὰ εὔρη τὴν εἴσοδον, ἥτις
 Μόνον εἰς τὴν τοῦ δικαίου ψυχὴν εὐπλησίαστος εἶναι·
 Τέλος βαδίζων ἀπαύστως, ὡσεὶ τις καπνὸς ἐν τῷ ζόφῳ,
 "Ἐφθασ' ἐνώπιον πύλης κλειστῆς. Ὑπὸ ταύτην ἐπέρων
 Μυστηριώδεις ἀκτῖνες φωτός. Ὁ Κανοῦτος τὸ βλέμμα
 "Ἐκλινε τότε καὶ εἶδε τὸ σάβανον. Ἄγιος τόπος
 Καὶ τρομερὸς ταῦτοχρόνως ὑπῆρχεν αὐτοῦ· καὶ τίς οἶδε,
 Τίς ὁρατὴ τοῦ Ὑψίστου ἀκτὶς ἐπεφαίνετο ἤδη;
 "Οπισθεν δὲ τοῦ πυλῶνος ἠκούετο ἐν μελωδίᾳ
 Τὸ Ὡσαννά!

Ἐρυθροῦν ἦν τὸ σάβανον. Ῥίγος ἠσθάνθη
 Τοῦτο ἰδὼν ὁ Κανοῦτος. —

Ἴδου διὰ τί ὁ Κανοῦτος
 Φεύγων τὸ φῶς τῆς αὐγῆς καὶ βαδίζων ὀπίσω εἰσέτι,
 Πρὸ τοῦ Κριτοῦ, οὗ τὴν ὄψιν ὁ ἥλιος χρίει μὲ φῶτα,
 Νὰ παραστῆ δὲν ἐτόλμησεν ἔτι, καὶ ἔνεκα τούτου
 Ὁ πατροκτόνος ἐντὸς τοῦ νυκτίου διέμεινε σκότους
 Πλήρης σκιᾶς. Τὴν λευκότητα δὲν ἠδυνήθη τὴν πρώτην
 Νὰ ἀνακτήσῃ, κ' εἰς ἕκαστον βῆμά του ἐπὶ τὰ φῶτα
 Αἵματος βλέπων ῥανίδα τὴν κάραν του βρέχουσαν, φεύγει
 Κ' ὑπὸ τὸν θόλον τοῦ μαύρου πλανᾶτ' οὐρανοῦ αἰωνίως!

Δεκέμβριος, 1862.

ΤΟ ΕΝΥΠΝΙΟΝ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ.

I.

ΤΗΣ ἐπιγείου μας ζωῆς διπλῆ ὑπάρχ' ἡ φύσις·
Ὁ ὕπνος εἶναι χωριστὴ, αὐτοτελής τις πλάσις
καὶ κόσμος πλησιόχωρος, ἐν μέσῳ δυσωνύμων
πραγμάτων, τῆς ὑπάρξεως καὶ τοῦ ψυχροῦ θανάτου.
Ὁ ὕπνος, κόσμος χωριστὸς ἀνάμικτος ἐρήμων, ⁽¹⁾
πάντοθεν τ' ἀπερίμετρα ἐκτείνει ὄριά του,
μεστὰ πραγματικότητος ἀγρίας, φασματώδους.
τὰ ὄνειρα, βαδίζοντα τοῦ ὕπνου τὰς τριόδους,
ἴδιαν ἔχουσι πνοὴν καὶ δάκρυα καὶ πόνον,
καὶ τῆς χαρᾶς αἰσθάνονται τὴν ἐπαφὴν ἡδέως·
Ἄφινουσ' εἰς τὸ πνεῦμά μας τὸ ἐξυπνοῦν βαρέος
φορτίου ἄχθος, χαλεπὸν λαμβάνουσι φορτίον
Ἐκ τῶν ἀγρύπνων μεριμνῶν τοῦ πνεύματος καὶ κλόνων·
χωρίζουσι τὴν ὑπαρξίν, τὸν γήϊνόν μας βίον,
τοῦ εἶναί μας, τοῦ χρόνου μας μερίδ' ἀποτελοῦσι,
καὶ τῆς αἰωνιότητος προάγγελοι τελοῦσιν.
Ὡς πνεύματα παρέρχονται τοῦ κρύου παρελθόντος,
λαλοῦσι γνῶσσαν Σιβυλλῶν, προλέγουσι τὸ μέλλον,
Ἴσχυν ἀσκοῦσιν ἐφ' ἡμῶν, ἰσχὺν μεγάλην ὄντως,
τὴν τυραννίαν τῆς χαρᾶς, τῆς ἡδονῆς, τοῦ πόνου,
τὸ ὄν μας μετατρέπουσι, — μᾶς βλέπει ἐπιτέλλων
Ἄστηρ ἀκατονόμαστος, — καὶ τέλος μετὰ κλόνου
Μᾶς ῥίπτουσι πρὸς τὴν σκιάν τοῦ παρελθόντος· τρόμος!

Τὸ πρόσωπόν μας ὠχρίᾳ! ἰδοὺ αὐτῶν ὁ νόμος!
 Δὲν εἶναι τοῦτο ἀληθές; Δὲν εἶναι μέγα φάσμα
 Τὸ παρελθόν; Τὸ ὄνειρον, ὁποῖον εἶναι πλάσμα;
 Δὲν εἶναι ἔργον τῆς ψυχῆς; Τὸ πνεῦμά μας οὐσίας
 Νὰ ἀναπλάττη δύναται, καὶ πληθυσμὸν νὰ δίδῃ
 Εἰς τοὺς πλανήτας, πλάσματα μορφῆς ἑναρμονίας,
 Τοιαύτης ἣν δὲν ἔτυχε τὸ ὄμμα μας νὰ ἴδῃ·
 Εἰς τὰς τοιαύτας δύναται μορφᾶς νὰ δίδῃ πνεῦμα
 Πάσης σαρκὸς ἐπίβιον. — Τοῦ ἔπους μου τὸ ρεῦμα
 Νὰ ζωγραφῆσω ὄνειρον μὲ ἐνθαρρύνει ἤδη.
 Ὑπνώττων ἴσως ὄραμα τοιοῦτον εἶχον ἴδει.
 Ἰδέα τις ὑπνώττουσα καθ' ἑαυτὴν ἰσχύει
 Ἐν μιᾷ ὥρᾳ βιωτὴν μακρὰν νὰ περικλείῃ.

II.

Καὶ εἶδον δύο πλάσματα νεότητος ἀνθούσης,
 Ἰστάμενα εἰς κορυφὴν πλευρᾶς πρασινιζούσης·⁽²⁾
 Ὁ λόφος εἶχεν ὁμαλὴν τὴν κάθοδον, καὶ βράχος
 Παράπλευρός τις ἔρρεπε καὶ ἴστατο μονάχος,
 Μακρόθεν ἀκρωτήριον θαλάσσης ὁμοιάζων·
 Ἄλλ' ὄλος ὁ περίβολος ἐκεῖ ὁ γειτνιαζών
 Παρίστα εἰς τὴν ὄρασιν εὐφρόσυνον τοπεῖον,
 Μεστὸν δενδρώνων καὶ ἀγρῶν καὶ κήπων καὶ πεδίων.
 Ἐκεῖ ἐκ τῶν ἀγροτικῶν ἐξήρχετο δωμάτων
 Τῆς καπνοδόχης ὁ ἀτμὸς ἀπὸ διαλειμμάτων.
 Τὸν λόφον περιέστεφε παντοίων δένδρων στέμμα,
 Εὐκόλως πλὴν διέκρινε τοῦ θεατοῦ τὸ βλέμμα,
 Ὁ ἄνθρωπος ὅτ' ἔθεσεν αὐτὰ καὶ ὄχ' ἡ φύσις.
 Μὲ πλήρεις ἀπὸ τῆς ζωῆς τὸ πνεῦμα τὰς αἰσθήσεις
 Τὰ δύο ταῦτα πλάσματα, παιδίον τι καὶ κόρη,
 Ἐστέκοντο. Τὰ πέριξ τῆς ἡ κόρη ἐθεώρει
 Καὶ ὅ,τι ἦτο ὡς αὐτὴ ὥραϊον πρὸς τὰ κάτω,
 Τὸ δὲ παιδίον τὴν φαιδρὰν παρθένον ἐθεᾶτο.

Ἀμφότερ' ἦσαν εὐμορφοί, κ' ἡ κόρη ἦν ὠραία·
 Τὴν κόμην των τὰ ἔτη των ἐχρύσιζον τὰ νέα.
 Ἄλλ' ὡς σελήνη φθάσασα εἰς τὸν ὀρίζοντά της,
 Ἡ κόρη περιέφερον ὑγρά τὰ βλέμματά της.
 Ἦτο νεώτερος ὁ παῖς, ἀλλ' ἔφερε καρδίαν
 Μεστήν παλμῶν εἰς μείζονα ἡχούντων ἡλικίαν·
 Καὶ εἰς τὸ ὄμμα τοῦ κομψοῦ ἐκείνου νεανίου
 Μία μορφή ἐπὶ τῆς γῆς, πλὴν κάλλους οὐρανίου,
 Ὑπῆρχε κ' ἐλατρεύετο, καὶ ἡ μορφή ἐκείνη
 Τὸν περιέχεε μὲ φῶς λαμπρὸν, τὸν συνεκίνει!
 Προσῆλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν μορφήν της τόσον,
 Καὶ τόσον τῆς μορφῆς αὐτῆς ἐρρόφησε τὴν δρόσον,
 Ὡστ' ἔμεινεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ ἀφομοίωμά της
 Βαθὺ καὶ ἀνεξίτηλον μέχρι πνοῆς ἐσχάτης.
 Ὑπῆρχε δὲ ἡ νέ' αὐτῆ πνοή, ζωή, φωνή του·
 Τὴν ἐθεώρουν ἔμπλεοι πυρὸς οἱ ὀφθαλμοί του·
 Δὲν τὴν ἐλάλει, ἔτρεμεν ἐν ᾧ αὐτῆ ἐλάλει,
 Καὶ ἰδεῶν ἀνέκφραστος τὸν περιεῖχε ζάλη.
 Οἱ λόγοι της τὸ στήθος του ἐκίνουν, καὶ τὸ βλέμμα
 Ὅπου ἐστρέφετο αὐτῆς, τὸ ἠκολούθ' ἠρέμα,
 Καὶ ἔβλεπε τὰ πράγματα διὰ τῶν ὀφθαλμῶν της,
 Καὶ ὅλα τῷ ἐφαίνοντο λαμπρὰ ἐνώπιόν της.
 Ἡ ὑπαρξίς του ἔπαυσεν, αὐτῆς τὴν ζωὴν εἶχε,
 Αὐτῆ τὰς σκέψεις του, αὐτῆ τὸ πᾶν αὐτοῦ κατεῖχε.
 Ἡ νεῦμά της ἡ ἐλαφρὰ ἀφή της αἰφνιδίως
 Τὸ αἷμά του ἐφλόγιζε κ' ἐρύθραινεν ἀγρίως
 Τὰς παρειάς του, ἀλλὰ πῶς συνεκινεῖτο οὕτω;
 Τὸ αἶνιγμα δὲν ἔλυεν ὁ νεανίας τοῦτο,
 Ἀλλὰ εἰς τῆς ψυχῆς αὐτοῦ τὰς διαχύσεις μέρος
 Ἡ κόρη δὲν ἐλάμβανεν· οἱ πόθοι της, ὁ ἔρωσ,
 Οἱ στεναγμοί της δι' αὐτὸν δὲν ἦσαν, ἀλλ' ἡ κόρη
 Τὸν φίλον της ὡς ἀδελφὸν ἠγάπα κ' ἐθεώρει.

Καὶ ἦτο τοῦτο ἀρκετὸν, πολὺ, διότι αὕτη
 Οὐδένα εἶχεν ἀδελφὸν, ἐκτὸς ἂν ἡ τοιαύτη
 Ἐγκάρδιος συγγένεια καλεῖται ἀδελφότης,
 Ἄφ' ὅτου τῆς καρδίας της ἡ θαλερὰ ἀβρότης,
 Ἄφ' ὅτου ἀπεκάλεσε τὸν παῖδα ἀδελφὸν της.
 Ὑπῆρχεν αὕτη σέμνωμα καὶ βλάστημα τὸ μόνον
 Ἀρχαίου οἴκου, γενεᾶς τιμῶν καὶ πολλῶν χρόνων. (3)
 Ναί, ἀδελφὸν ὠνόμαζε τὸν φίλον τὸν θερμόν της·
 Ἄλλ' οὗτος τοῦτο τ' ὄνομα κ' ἐφίλει καὶ ἐμίσει.
 Καὶ διὰ τί; Μετὰ καιρὸν, φευ! εἶχεν ἐννοήσει
 Ἡ φίλη τῶν ὀνείρων του ὅτι ἠγάπα ἄλλον,
 Καὶ ἤδη τῆς καρδίας της διήγειρε τὸν σάλον
 Ὁ ἄλλος, ὅτε ἴστατο ἐπὶ τοῦ λόφου μόνῃ,
 Νὰ ἴδῃ περιμένουσα μακρόθεν, ὡς ἐφρόνει,
 Τὸν ἵππον του καλπάζοντα μετὰ τοσαύτης βίας,
 Ὡς οἱ παλμοὶ τῆς νέας της ἠκούοντο καρδίας.

III.

Συνέβ' εἰς τοῦ ὀνείρου μου τὸ πνεῦμα αἰφνιδία
 Μεταβολή. Τοιαύτη τις μ' ἐφάνη ὀπτασία·
 Ὑπῆρχέ τις περίοπτος ἀρχαία κατοικία·
 Σφριγῶν τις ἵππος ἔδακνε τ' ἀδέσποτα ἠνία,
 Καὶ πρὸ τῶν τοίχων ἴστατο. Εἰς δῶμα δὲ ἀρχαῖον
 Εἶδον ἰστάμενον ὠχρὸν καὶ σύνοφρον τὸν νέον,
 Τὸν παῖδα τοῦ ὀνείρου μου. Τὸ ἄτακτὸν του βῆμα
 Ἐδήλου τῶν συλλογισμῶν τὸ θορυβῶδες κῦμα.
 Μόνος δὲ ὢν ἐκάθισε καὶ ἤρπασε γραφίδα,
 Καὶ λέξεις τινὰς ἔγραψε, τί ἔγραψε δὲν εἶδα.
 Καὶ ὕστερον ἐστήριξε τὴν κεφαλὴν βαρεῖαν
 Ἐπὶ τῶν δύο του χειρῶν, ὡς ἀπὸ αἰφνιδίαν
 Νὰ συνελήφθη ταραχήν. Ἀνορθωθείς δ' ἐκ νέου
 Μὲ χεῖρας ὡς ὑπὸ σπασμοῦ τρεμούσας φρικαλέου
 Ἔσχισεν ὅ,τι ἔγραψε χωρὶς πλὴν νὰ δακρύσῃ, (4)

Τὴν θύελλαν τοῦ πνεύματος πειρώμενος νὰ σβύσῃ.
 Τὸ μέτωπόν του ἔκλινε κ' ἐσκέπτετο ἡσύχως.
 Εἰς τὸν μονήρη θάλαμον ἠκούσθη λεπτὸς ἦχος·
 Ἡ τῆς ψυχῆς του δέσποινα εἰσῆλθεν. Ἐμειδία,
 Καὶ ἔλαμπε τῶν ὀφθαλμῶν ἡ χάρις ἡ γλυκεῖα.
 Ἐγίνωσκεν ὅτ' ὑπ' αὐτοῦ ἐνθέρμως ἠγαπᾶτο·
 Τὸ ἤξευρε, τὸ ἔμαθε προτοῦ, δὲν ἠπατᾶτο
 Ὅτ' ἡ σκιά της ἔχυνε σκιὰν εἰς τὴν ψυχὴν του,
 Καὶ ὅτι ἐβαρύνετο τὴν θλιβερὰν ζωὴν του,
 Πλὴν δὲν κατέβλεψε τὸ πᾶν· ὁ πάσχω· νεανίας ⁽⁵⁾
 Ἠγέρθη καὶ μετὰ ψυχρᾶς συνέθλιψε θωπείας
 Τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπόν του
 Ἐφάνησαν συλλογισμοὶ, ἀλλ' ὡς ρυτίδες πόντου
 Ἐφάνησαν κ' ἐχάθησαν. Τὴν χεῖρά της ἀφήσας
 Καὶ πρὸς τὴν θύραν μὲ βαρὺ βηματίσμα χωρήσας,
 Τὸ ὕστερον ὑγλαῖνε δὲν εἶπε πρὸς τὴν νέαν,
 Διότι ἐχωρίζοντο ὡς φίλοι, μ' ἀμοιβαίαν
 Μειδιαμάτων ἔκχυσιν. Καὶ ὕστερον μετέβη
 Ἐκτὸς τοῦ οἴκου τοῦ σεμνοῦ, τὸν ἵππον του ἀνέβη,
 Κ' εἰς τὸ φριάσσον κάλπασμα τοῦ κέλητος ἀφέθη.
 Ποτ' ἔκτοτε ἀπέναντι τοῦ οἴκου δὲν εὐρέθη.

IV.

Συνέβ' εἰς τοῦ ὄνειρου μου τὸ πνεῦμα αἰφνιδία
 Μεταβολή· τοιαύτη δὲ μ' ἐφάν' ἡ ὀπτασία.
 Ὁ νέος εἰς τὴν ἀνδρικὴν εἰσῆλθεν ἡλικίαν,
 Πατρίδα ἐξελέξατο αὐτοῦ τὴν ἐρημίαν·
 Κατ' ἄκ' εἰς κλίματα θερμὰ, καὶ ἡ θερμὴ ψυχὴ του
 Ἐρρόφα τοῦ ἡλίου τῶν τὰς φλόγας. Σύντροφοὶ του
 Ὑπῆρχον ἄνδρες ἀχμηρᾶς μορφῆς καὶ ξένης θεάς,
 Καὶ πᾶσαν δρόσον ἔχασεν ὁ ἴδιος τῆς νέας
 Καὶ πρώτης ἡλικίας του. Τῶν θαλασσῶν τὰ πλάτη
 Διέπλεε, τὰς σκυθρωπὰς ἀκτὰς περιεπάτει,

Ὡς πλάνης, καὶ ἐπὶ τῆς γῆς ἀσκόπως ἐπλανᾶτο.
 Πληθὺς εἰκόνων κύκλω μου πολλῶν περιεσπᾶτο
 Ὡσεὶ θαλάσσης κύματα, ἀλλ' ὄλων τῶν εἰκόνων
 Ὑπῆρχε μέρος τι αὐτός. Ἐν μέσῳ δὲ κιόνων
 Πεσόντων, ὑπὸ τὴν σκιὰν κτισμάτων ἐρρίμμένων,
 Κτητόρων ἤδη πρὸ πολλῶν ἐτῶν λησμονημένων,
 Ἐξηπλωμένον μ' ἔδειξεν αὐτὸν ἡ τελευταία.
 Ἐπόθει αὔραν δροσερὰν ἢ ἀύχμηρά του θεᾶ·
 Τ' ἀπηυδημένα μέλη του ἀνέπαυ', ἐκοιμᾶτο
 Ὅμας καμῆλων ἔβοσκε καὶ περιεπλανᾶτο
 Πλησίον του. Βίς ῥέουσας ἐκεῖ που κρήνην ἵπποι,
 ὼν ἢ χροιά, ἢ πρόσοψις, ἢ στάσις ἦσαν τύποι
 Εὐγενοῦς γένους, ἴσταντο ἐκεῖ προσδεδεμένοι.
 Ἐν ᾧ δὲ πᾶσα ἡ φυλὴ ὑπῆρχε κοιμωμένη,
 Πλατὺ ἱμάτιον φορῶν ἀνὴρ τις ἐγρηγόρει,
 Καὶ μ' ὀφθαλμοὺς σιωπηλοὺς τὰ κύκλω ἐθεώρει.
 Ἐπλοῦτο τὸ στερέωμα βαθύ, γλαυκὸν τὸ χρῶμα,
 Καὶ τόσον ἦτο καθαρὸν τοῦ οὐρανοῦ τὸ δῶμα,
 Καὶ τόσον ἦτο ἀνεφές, ὥστε ὁ Πλάστης μόνος
 Ἦτο τὸ μόνον ὄρατὸν ὃν ταύτης τῆς εἰκόνας. (6)

V.

Συνέβ' εἰς τοῦ ὄνειρου μου τὸ πνεῦμα αἰφνιδία
 Μεταβολή· ὑπῆρξε δὲ τοιαύτ' ἡ ὀπτασία.
 Ἡ τῆς ψυχῆς του δέσποινα ἐδέχθη σύζυγόν της
 Ἐκεῖνον ὅστις ἀσθενὴς ὑπῆρξε τῶν εὐχῶν της
 Ἐκπληρωτῆς, καὶ πρὸς αὐτὴν ἀγάπην θερμότεραν
 Οὐδέποτε συνέλαβεν οὐδὲ τρυφερωτέραν.
 Κατώκει εἰς τὰ μέγαρα τὰ προπατορικά της
 Μακρὰν ἐκείνου· κύκλω της οἱ γέλωτες φιλτάτης
 Χορείας τέκνων ἀγλαῶν ἠκούοντο, καὶ ὁμως
 Ἐνίοτε τὴν ἠγγίζε μυστηριώδης τρόμος.
 Τὸ πρόσωπόν της ἔφερε χροιάν μελαγχολίας,

Σκιάν τῆς ἔνδοθεν αὐτῆς οἰκούσης κατηφείας,
 Καὶ οἱ θολοὶ τῆς ὀφθαλμοὶ βανίδας περιεῖχον
 Ἄρρεύστους ἔτι· ἀλλὰ ποῦ, ποῦ τὴν πηγὴν τῶν εἶχον
 Δι' θλίψεις αἱ ἀκοίμητα; Δὲν εἶχ' ἐνώπιόν τῆς
 Καὶ πέριξ τῆς ἀγαπητῆς ψυχᾶς; Τί τὸ φαιδρόν τῆς
 Ἐλύπει ἄρα μέτωπον; Μακρὰν αὐτῆς δὲν ἦτο
 Ἐκεῖνος; Τῆς καρδίας τῆς οὐδόλως ἐνωχλεῖτο
 Ἡ ἀθωότης μὲ μωρὰς ἐλπίδας, μ' ἀθεμίτους
 Ἐπιθυμίας καὶ κραυγὰς καρδίας ἀσιγήτους.
 Πόθεν λοιπὸν προήρχετο τὸ ἄλγος τῆς ψυχῆς τῆς;
 Ποτὲ δὲν τὸν ἠγάπησε· ποτὲ ὁ ἐραστής τῆς
 Δὲν εἶχε λάβει ἔρωτος οὐδὲν παρ' αὐτῆς δεῖγμα,
 Οὐδὲ εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἐδύνατό τι δῆγμα
 Νὰ μείνη ἀθεράπευτον, οὐδὲ τὸν λογισμόν τῆς
 Αὐτὸς ἐτάραττε, σκιὰ τῶν ἀναμνήσεών τῆς!

VI.

Τὸ ὄνειρόν μου ἤλλαξε καὶ φάσιν ἔσχε νέαν.
 Ἐπέστρεψ' εἰς τὴν στέγην τοῦ ὀπλάνης τὴν ἀρχαίαν·
 Τὸν εἶδον. Ἐμπροσθεν βωμοῦ ἐστάθη, καὶ νυμφία
 Ἐστήριξε πλησίον τοῦ βῆμα. Ἐρασμία
 Ἡ νύμφη ἦτο τὴν μορφήν, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσωπόν του
 Δὲν περιέχεε τὸ φῶς καθὼς τῶν νεαρῶν του
 Ἐτῶν τὸ ἄστρον τὸ γλυκύ. Ἐν τούτοις ἡ ἰδία
 Ἐφάνη εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ μελαγχολία.
 Ἐνώπιον δὲ τοῦ βωμοῦ, ὡς καὶ εἰς τὸ μονῆρες
 Ἐκεῖνο δῶμα ἄλλοτε, τὸ στήθος εἶχε πλήρες
 Σπασμῶδους πόνου. Τὸ βαθύ καὶ ἤδη αὐτοῦ βλέμμα
 Ἐπιφανέντα λογισμόν ὑπέδειξεν ἡρέμα·
 Πλὴν μόλις ἐλθὼν ἔφυγεν ὁ πόνος ὁ λαθραῖος,
 Καὶ ἴστατο πρὸ τοῦ βωμοῦ αὐτὸς γαληνιαῖος,
 Καὶ τὰς εὐχὰς ἀπήγγειλε καὶ πάντα τὰ συνήθη,
 Χωρὶς νὰ δείξῃ προσοχὴν, οὐδὲ συνεκινήθη

Ἄπο τὸν πέριξ θόρυβον· ἀλλ' ἀπαθῆς καὶ ξένος
 εἰς ἄλλους ἦτο λογισμοὺς ὁ νοῦς του βυθισμένος
 Μηχανικῶς τὸ ὄμμα του τὰ πάντα ἐθεᾶτο,
 Καὶ ἐλησμόνει τὸ παρὸν καὶ περιεπλανᾶτο,
 Καὶ τὴν ἀρχαίαν ἔβλεπεν ἐκείνην κατοικίαν,
 Τὰ προσφιλῆ δωμάτια, τὴν φίλην ἡρεμίαν
 τοῦ πυκνοῦ ἄλσους, τὰς σκιὰς τῶν δένδρων, καὶ τὴν χώραν
 καὶ ὅ,τι τὸν ἐνθύμιζε τὴν θέσιν καὶ τὴν ὥραν
 Κ' ἐκείνην ἣτις ἔχυνε σκιὰν εἰς τὴν ζωὴν του.
 Ἐκείνην τότε ἔβλεπε καὶ ὄχι τὴν μνηστήν του.
 Ἄλλ' ὅλαι αὐταὶ αἱ σκηναὶ αἱ θλίβουσαι τὸ φῶς του,
 Πρὸς τί ἐνεφανίζοντο εἰς τὸν βωμὸν, ἐμπρὸς του; (7)

VII.

Συνέβ' εἰς τοῦ ὄνειρου μου μεταβολὴ τὸ πνεῦμα,
 Κ' ἰδοῦ τῆς ὀπτασίας μου τὸ νέον αὔθις ρεῦμα.
 Ἡ τῆς ψυχῆς του δέσποινα, ὦ! πόσον μετεβλήθη!
 Ὁχρότης ἀσθενοῦς ψυχῆς ἐπὶ αὐτὴν ἐχύθη,
 Τὸ πνεῦμά της ἐφέρετο εἰς σκοτεινὰς ἐρήμους,
 Καὶ λάμπεις διεσκόρπιζε τὸ ὄμμα της πενθίμους.
 Ἀπέβη ἀνασσα ὠχρὰ φασμάτων· αἱ βουλαὶ της
 Ὑπῆρχον μῖγμα ἰδεῶν κ' ἡ κρίσις της δραπέτις
 μορφαὶ δὲ ἀθεώρητοι ἀπὸ τὰ βλέμματ' ἄλλων
 Ὑπῆρχον εἰς τὸ ὄμμα της ἀόρατοι· τὸν σάλον
 τῆς ψυχῆς τοῦτον ὁ λαὸς ἀποκαλεῖ μανίαν, (8)
 καθ' ἣν εἰς ἀναστρον ὁ νοῦς πλανᾶται τρικυμῖαν.
 Ἄλλ' εἶναι ἡ τοῦ νουνεχοῦς μανία βαθυτέρα,
 καὶ ἡ μελαγχολία του πολὺ φοβερωτέρα·
 εἶναι τὸ τηλεσκόπιον τῆς ἀληθείας αὕτη,
 καὶ τοῦ νοῦς του ἡ ἰσχὺς καθίσταται τοιαύτη,
 ὥστε τῆς φαντασίας μας διαπερᾶ τὰ πλάτη,
 Ἐκ πάσης πλάνης μακρυνῆς τὴν σκέψιν ἀπαλλάττει,
 Ἀπάτης πάσης τῆς ζωῆς τὸ νέφος διαλύει,

Καὶ τὴν πραγματικότητα ψυχρὰν καταδεικνύει.

VIII.

Συνέβ' εἰς τοῦ ὀνείρου μου τὸν ῥοῦν μεταβολή τις·
 Μονήρης, ὡς καὶ πρότερον, ὑπῆρχεν ὁ πλανήτης,
 Καὶ οἱ περικυκλοῦντές τον ἀπῆλθον, ἢ ἐχθροὶ του
 Ἄπέβησαν. Ἐγένετο τὸ θῦμ' ἀδυσωπήτου
 Ἄπελπισίας, καὶ σκοπὸς καθ' οὗ τὰ πικρὰ βέλη
 Τοῦ μίσους καὶ τῆς ἔριδος ἐστράφησαν. Ἄγέλη
 Παθῶν καὶ πόνων κατ' αὐτοῦ ἐπέπεσεν ἀγρία·
 Πᾶν ὅ,τι τὸν προσέφερον ἦν μίγμα, καὶ πικρία
 Εἰς τοῦτο περιείχετο. Καὶ τέλος τοῦ Ποντίου (⁹)
 Μονάρχου ὅμοιος αὐτὸς διὰ δηλητηρίου
 Ἐτρέφετο· τὸ φάρμακον ἀπώλεσε πᾶν σθένος
 Καὶ πᾶσαν βλάβην ἐπ' αὐτοῦ, καὶ ἔζη ἐπομένως
 Δι' οὗ τὸν θάνατον πολλοὶ θὰ εὔρισκον. Τὰ ὄρη
 Καὶ τοὺς ἀγρίους των διρυμοὺς ὡς φίλους ἐθεώρει.
 Εἰς τὰ βουνὰ τὸ βῆμά του τὴν νύκτα περιφέρων,
 Μονάρχης διελέγετο καὶ μετὰ τῶν ἀστέρων
 Καὶ μὲ τὸ Πνεῦμα τοῦ Παντός, καὶ τὰ μυστήριά των
 Μανθάνων οὕτω παρ' αὐτῶν καὶ τὰ βουλευμάτα των,
 Εὐκόλως ἀνεγίνωσκε τὸ τῆς Νυκτὸς βιβλίον,
 Κ' ἐκ τῆς ἀθύσσου ἤκουε κρυπτῶν καὶ θαυμασιῶν
 ὄντων φωνάς... Ἄλλ' ἔφυγε τὸ ὄναρ περαιτέρω
 Μεταβολὴν δὲν ἔλαβε. Τὸ βλέμμα περιφέρω
 Τεθαμβωμένον τὰς πολλὰς σκηνὰς αὐτοῦ χαραττων.
 Σχεδὸν δ' ἀπέβ' ἢ ὑπαρξίς τῶν δύο μου πλασμάτων
 Πραγματικὴ, καὶ ἔληξε τοῦ μὲν εἰς τὴν μανίαν,
 Τοῦ δὲ.... κ' αἱ δύο ἔληξαν εἰς μαύρην δυστυχίαν! (¹⁰) *

Ἐν Ἀθήναις, Ἰούλιος, 1854.

* Βύρων, δι' ὅπου σ' αὐτὸς ἐπροφύσθη τίς,
 Μίαν σιγμὴν μετ' ἔρωτα, καὶ μόνον αἰωνίως. 12*

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΟΝΕΙΡΟΝ.

Σημ. 1. Σελ. 174. Τὸ πρῶτον σχεδίασμα τοῦ ποιήματος τούτου ὁ Λόρδος Βύρων ἐπέγραψεν α' *Ἡ Εἰμαρμένη*, καὶ, κατὰ τὸν φίλον καὶ βιογράφον τοῦ ἐνδόξου ποιητοῦ Θωμᾶν Μούαρ, ἀφθονα δάκρυα ἔχυνε γράφων τὸ ποίημα τούτο. Πλήρες θλιβερωτάτης μελαγχολίας, ἐξεικονίζει διὰ σκιερῶν χρωμάτων τὸν πλανήτην βίον τοῦ ποιητοῦ, καὶ εἶναι μᾶλλον αὐτῇ ἐκείνῃ ἢ ζωῇ τοῦ Βύρωνος. Τὸ πικρὸν τούτο ποίημα συνέγραψε κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1816 ἐν Διοδάτῃ, κώμη παρὰ τὴν Γενεύην, ὀλίγους μῆνας μετὰ τὸν ἐκ τῆς συζύγου του ἀποχωρισμὸν, μεστὸς εἰσέτι τῶν ὀδυνηρῶν ἐντυπώσεων τοῦ συμβάντος τούτου, περὶ τοῦ ὁποίου πολλὰ ἐγράφησαν, ἐλαλήθησαν καὶ ἐσχολιάσθησαν παρά τε τῶν ἐφημεριδογράφων, ὑπομνηματιστῶν καὶ βιογράφων τοῦ Βύρωνος, περὶ οὓ ὅμως ἀπέφευγε σχεδὸν πάντοτε νὰ ἀναφέρῃ τι καὶ αὐτὸς ὁ Βύρων, φυλάττων ἀναμφιβόλως ἄθικτον καὶ ἱερὸν ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸ μυστήριον τούτο, ὅπερ ἐπέχυσε νέφος μελαγχολίας καθ' ὅλον τὸν μετέπειτα ὀλιγοχρόνιον βίον του. Κατὰ διαφόρους δὲ ἐποχὰς, διάγοντος αὐτοῦ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ συγγράφοντος τὰ πλεῖστα τῶν ποιημάτων του, ἐγένοντο ἀπόπειραι παρὰ φίλων στενῶν πρὸς συνένωσιν τῶν δύο συζύγων. Ὁ Βύρων πολλάκις ἐνέδωκεν εἰς τὰς προτάσεις καὶ νοουθήσεις, ἀλλ' ἄνευ τοῦ ποθητοῦ ἀποτελέσματος. Ἡ ἄρμονία ἐκόπη, ἐκόπη διὰ παντὸς, καὶ τοι ὑπῆρχεν ὁ εὐτυχῆς κρίκος πρὸς σύνδεσιν τῆς κοπέισης ἀλύσου. Ὁ δεσμὸς οὗτος ἦτο ἡ πεφιλημένη αὐτοῦ θυγάτηρ Ἄδα, πρὸς ἣν ἀπηύθυνεν, ἀναχωρῶν ἐκ τῆς πατρίδος του, τὰς τοσοῦτον περιπαθεῖς ἐκείνας στραφάς, ἃς ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσταί του.

Σημ. 2. Σελ. 172. α Εἰς ἀπόστασιν τριῶν μιλίων ἀπὸ τῆς ἀρχαίας κατοικίας τῶν Βυρώνων, καλουμένης *Newstead Abbey*, λέγει ὁ εὐγλωττος Ἀμερικανὸς συγγραφεὺς Οὐάσιγκτων Ἴρβινγκ, κεῖται ἡ ἑπαυλις *Annesley*, ἀρχαῖον ὁμοίως κατοίκημα τῆς οἰκογενείας Σάουορθ. Αἱ οἰκογένειαι, ὡς καὶ τὰ ὑποστατικὰ τῶν Βυρώνων καὶ τῶν Σάουορθ, συνεκοινώνουν μέχρι τῆς ἐποχῆς, καθ' ἣν συνέβη καταστρεπτικὴ μονομαχία μετὰ τῶν δύο ἀντιπροσώπων αὐτῶν. Ἡ ἔχθρα ὄμως, ἡ ἐπὶ πολλὰ ἔτη χωρίζουσα τὰς δύο ταύτας οἰκογενείας, ἐδύνατο νὰ ἐξαλειφθῆ διὰ τῆς συμπαθείας δύο νέων καρδιῶν. Παῖς ἤδη ὁ Λόρδος Βύρων ἀπήντησε τὴν Μαρίαν Ἄνναν Σάουορθ, ὡραίαν θυγατέρα καὶ μόνην κληρονόμον τῆς πατρογονικῆς ἐπαύλεως Ἄννεσλε. Ὁ νεαρὸς Λόρδος ἠράσθη ταχέως τῆς νεάνιδος ταύτης. Ἡ κλίσις αὕτη, εἰ καὶ ἀντέβαινεν εἰς τὰς ιδέας τῶν δύο οἰκογενειῶν, ἐδύνατο νὰ θεωρηθῆ κατ' ἀρχὰς ὡς ἀμοιβαία· ἀλλ' ὁ πατὴρ τῆς Μαρίας, ζῶν τότε, ἀπεδοκίμαζε πλαγίως τὴν φιλίαν τῶν δύο ἐραστῶν, καὶ αἱ συνεντεύξεις αὐτῶν ἐπομένως ἐγίνοντο κατὰ μόνας, παρὰ τὸν πυλῶνα τὸν κείμενον ἀπέναντι τῆς Βυρωνείου ἐπαύλεως. Ἡ παιδικὴ αὕτη συμπάθεια, τοσοῦτον ἐνωρὶς γεννηθεῖσα, μετεβλήθη εἰς φλογερὸν αἴσθημα κατὰ τὰς ἑξ ἑβδομάδας τῶν διακοπῶν, καθ' ἃς ὁ νέος ποιητὴς διέτριβε μετὰ τῆς μητρὸς του ἐν τῇ πόλει Νόττιγκαμ. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κ. Σάουορθ, ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ κατῴκει μετὰ τῆς μητρὸς τῆς εἰς τὴν ἑπαυλιν Ἄννεσλε, ὅπου συχνάκις ἐπεσκέπτετο αὐτὴν ὁ νέος Βύρων. Ἡ μήτηρ τῆς Μαρίας, ὡς μὴ μετέχουσα τοῦ παλαιοῦ οἰκογενειακοῦ μίσους, ἐθεώρει εὐνοϊκῶς τὰς συναντήσεις ταύτας, καὶ ἐπεδοκίμαζε τὴν σχέσιν τῶν δύο νέων, ὡς ἄλλως δυναμένην καὶ τὰς παλαιὰς διχονοίας νὰ ἐξαλείψῃ, καὶ τὰ δύο ὄμορα κτήματα νὰ συγχωνεύσῃ.»

«Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ὁ Βύρων ἦτο ἡλικίας 15 ἐτῶν, ἐνῶ ἡ Μαρία ἐμέτρει 17 ἔτη· ἀλλ' ἡ καρδία του ὑπερτέρει τὴν ἡλικίαν, καὶ ἡ πρὸς τὴν Μαρίαν ἀγάπη του ἦτο βαθεῖα καὶ περιπαθής. Οἱ νέοι οὗτοι ἔρωτες, ὡς αἱ πρῶται ἀπορροαὶ τῆς ἀπατήτου σταφυλῆς, εἶναι τὸ γλυκύτερον καὶ ἰσχυρότερον ἀπαύγασμα τῆς καρδίας, καὶ δυνατὸν μὲν νὰ πιεσθῶσιν ὑπὸ κλίσεων χρόνων μεταγενεστέρων, ἀλλ' ἡ μνήμη ἀνέρχεται συνεχῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ ἀναπολεῖ περιπαθῶς τοὺς ἀρχαίους ἐκείνους παλμούς.»

α'Ο πρὸς τὴν Μαρίαν ἔρωσ τοῦ Βύρωνος ἦν, ὡς αὐτὸς ὁ μέγας ποιητὴς μετὰ ταῦτα ἔλεγε, αὐτὸ μυθιστόρημα τῆς μυθιστορικωτέρας ἐποχῆς τῆς ζωῆς του», καὶ δυνάμεθα μὲν ν' ἀνεύρωμεν τὰς συνεπείας τοῦ ἀκολουθοῦντες τὴν σειρὰν τῶν ποιημάτων του, ἀλλὰ δύσκολον εἶναι νὰ βεβαιωθῶμεν ἐὰν ὁ ἔρωσ οὗτος ὑπῆρξεν ἀμοιβαῖος. Πιθανὸν ἐν τούτοις εἶναι, ὅτι ἡ νέα Μαρία ἠσθάνθη κατ' ἀρχὰς ἐγκαρδίους κλονισμοὺς, διότι ἡ ἡλικία τῆς ἦτο ἐπιδεκτικὴ τοιοῦτου αἰσθήματος, καὶ διότι ὁ λατρεύων αὐτὴν παῖς ἦτο μεστὸς διανοίας, ποιητὴς κατὰ τὴν φαντασίαν καὶ ἀξιοσημεῖωτος κατὰ τὴν προσωπικὴν ὡραιότητα.»

Σημ. 3. Σελ. 174. « Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, λέγει ὁ προμνημονευθεὶς συγγραφεὺς, ἡ Μαρία μετέβαινεν ἐκ τῆς νεανικῆς εἰς τὴν γυναικείαν ἡλικίαν, καθ' ἣν οἱ παιδικοὶ ἔρωτες ἀμαυροῦνται ἢ λησμονοῦνται. Ἀπόντος τοῦ νέου ποιητοῦ εἰς τὸ σχολεῖον, τετραυματισμένου βαθέως, ἡ Μαρία, εἰσελθοῦσα ἤδη εἰς τοὺς κοινωνικοὺς κύκλους, ἀπήντησε κύριόν τινα, ἀξιοσημεῖωτον διὰ τ' ἀνδρικὰ αὐτοῦ πλεονεκτήματα, ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ κερδίσῃ τὴν καρδίαν τῆς Μαρίας. Ὅτε δὲ ὁ Βύρων, κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν σχολικῶν μαθημάτων, ἔδραμεν εἰς ἐπίσκεψιν τῆς ποθητῆς φίλης του, ἔμαθεν ὅτι ἡ Μαρία ἐγένετο μνηστὴ ἄλλου.»

Σημ. 4. Σελ. 174. α' Ὑπερήφανος τὸ πνεῦμα, ἐξακολουθεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, καὶ τοι φέρων πολυώδυνον εἰς τὸ στήθος τραῦμα, ὁ Βύρων κατεσίγασε τὴν τρικυμίαν τῶν αἰσθημάτων του, διετήρησε γαλήνην καὶ σιωπὴν, καὶ προσπαθὼν νὰ τῇ λαλῇ ἡσύχως περὶ τοῦ ἐγγίζοντος γάμου τῆς, «ὅταν προσεχῶς σὲ ἴδω, τὴν εἶπε, ὑποθέτω ὅτι θὰ ὀνομάζῃσαι Κυρία Σάουορθ.» (διότι ἐπρόκειτο νὰ διατηρήσῃ τὸ οἰκογενειακὸν ὄνομα.) «ἐλπίζω» ἀπεκρίθη ἡ Μαρία.»

α' Ἡ εἰκὼν, τὴν ὁποίαν ὁ Λόρδος Βύρων ζωγραφίζει ἐνταῦθα περὶ τοῦ νεανικοῦ ἔρωτός του, λέγει ὁ φίλος, ποιητὴς καὶ βιογράφος αὐτοῦ Θωμᾶς Moore, ἀποδεικνύει πόσον ἡ μεγαλοφυΐα καὶ τὸ αἶσθημα ἐξυψοῦσι τὴν πραγματικότητα τῆς ζωῆς, καὶ δίδουσιν εἰς τὰ κοινότατα συμβάντα ἀνεξίτηλον χρωματισμόν. Ἡ ἀρχαία ἀννεσλαία ἔπαυλις θέλει ἐπὶ μακροτάτους χρόνους ἀναμιμνήσκῃ εἰς τὴν φαντασίαν τὴν παρθένον καὶ τὸν νεανίαν, οἵτινες συνηντήθησαν αὐτόθι.»

Σημ. 5. Σελ. 175. « Ἐπὶ πολὺν χρόνον ἠγάπων τὴν M. A.

Σ., λέγει ὁ Λόρδος Βύρων (Ἀπομνημ. τοῦ 1822), ἀλλὰ ποτέ δὲν εἶπον τοῦτο, εἰ καὶ ἐκείνη τὸ ἀνεκάλυψεν. Ἐνθυμοῦμαι τὰς τότε ἐντυπώσεις μου, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ τὰς περιγράψω.»

Ἡ κατεύνασις τοῦ νεανικοῦ πάθους καὶ αἱ μελαγχολικαὶ ἐνθυμήσεις, ἃς διήγειρον εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νέου ποιητοῦ αἱ περὶ τὸν πατρικὸν οἶκον τοποθεσίαι, ἐν αἷς ἐνησμενίζετο ἀναγκαιῶς νὰ ἐμφιλοχωρῇ, ὑπῆρξαν, λέγει ὁ Ἀμερικανὸς Οὐάσιγκτων Ἰρβινγκ, ἡ κυριωτέρα αἰτία τῶν πρώτων αὐτοῦ κατὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν Ἠπειρον περιηγήσεων· ἀλλ' ἡ ἐρατεινὴ μορφή τῆς Μαρίας παρηκολούθει τὰ ἴχνη τοῦ βήματός του μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς παραλίας, ὡς φαίνεται ἐκ πολλῶν ἄλλων καὶ ἰδίως ἐκ τῶν ἐπομένων στίχων·

«Τετέλεσται! οἱ ἄνεμοι φυσοῦν εἰς τὰς θαλάσσας,
Καὶ τὰ λευκὰ πανία του ἀναπετᾶ τὸ πλοῖον·
Καὶ τοῦ ζεφύρου ἡ πνοὴ κλονοῦσα τὸ ἱστίον
Ὡς μουσικὴ ἐκτείνεται εἰς τὰς ἐκτάσεις πάσας.
Πρέπει τὴν γῆν νὰ στερηθοῦν αὐτὴν οἱ ὀφθαλμοί μου,
Διότι μίαν ἀγαπᾶ καὶ μόνην ἡ ψυχὴ μου.» κ.τ.λ.

Σημ. 6. Σελ. 176. «Πιστὴ εἰκὼν Ἀνατολικῆς ζωγραφίας· καὶ νομίζεις, παρατηρεῖ ὁ Οὐάλτερ Σκόττ, ὅτι θεᾶσαι τὰ ἐδάφη, τὰς ἀποστάσεις, τὰ ἄρη καὶ τὸν οὐρανὸν τῆς Ἀνατολῆς, χωρὶς νὰ ὑπάρχη μέρας τι ἰδίως περιεχρωματισμένον ἢ τετεχνασμένον, ὥστε νὰ ἐπισκιάζῃ τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς εἰκόνας. Πολλάκις ἐξ ἐλαφρῶν καὶ σχεδὸν ἀπαρατηρήτων διαχρώσεων φαίνεται ἡ χεὶρ τοῦ ἀριστοτέχνου, ἀλλ' ἀπλοῦς σπινθήρ ἐκ-πυρσοκροτούμενος ἐκ τῆς φαντασίας του ἀνάπτει καὶ φωταγωγεῖ θαυμασίως τὴν φαντασίαν τοῦ ἀναγνώστου.»

Σημ. 7. Σελ. 178. «Μετὰ παρέλευσιν δύο περίπου ἐνιαυτῶν, λέγει ὁ Ο. Ἰρβινγκ, ὁ Βύρων ἐπανῆλθεν εἰς τὸ πατρικὸν δῶμα Newstead. Ἡ γειτνίασις τῆς Ἀννερλαίας ἐπαύλεως ἐπανέφε-ρρεν εἰς τὴν φαντασίαν του ὀλόκληρον τὴν σκηνὴν τοῦ ἀρχαίου ἔρωτος. Τὰς νέας ταύτας ἐντυπώσεις ἐκφράζει οὕτως ἐν ποιη-τικῇ ἐπιστολῇ πρὸς τινὰ φίλον·

«Τὴν νύμφην τῆς καρδίας μου, συμβίαν ἄλλου εἶδον·
Ἐκάθητο πλησίον τῆς. Μεστὸν φαιδρῶν ἐλπίδων.

Τὸ τέκνον της ἀπήντησα· γλυκὺ ὡς τῆς μητρός του
 Ἐκρέει τὸ μειδιάμα ἀπὸ τοῦ στόματός του.
 Τοιοῦτόν τι μειδιάμα γλυκὺ ἐμειδιῶμεν
 Ἄλλοτε αὕτη καὶ ἐγὼ, πρὶν ἔτι χωρισθῶμεν·
 Ἄλλ' εἶδον, φίλε, ἀπαθῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνης
 Ὡς ἄνθρωπος μὴ αἰσθανθεὶς πληγὴν κρυπτῆς ὀδύνης. »
 α Τὸ προσωπεῖον ἔφερον μετὰ ἐπιτυχίας·
 Αἱ παρειαὶ μου ἔψευδον τὸ ἄλγος τῆς καρδίας·
 Ἄντέδωκα τὸ κρυερὸν δοθὲν παρ' αὐτῆς βλέμμα
 Τόσον ψυχρὸν, ὥστε σχεδὸν μ' ἐψύχρανε τὸ αἶμα.
 Ἀσκόπως πῶς ἐφίλησα τὸ τρυφερόν της βρέφος,
 Ὅ ὤφειλε τῶν πόθων μου ν' ἀποτελέσῃ στέφος·
 Ἄλλ' ἐν τῷ μέσῳ ἔδειξα τῶν θωπευμάτων ὅλων
 Ὁ χρόνος πῶς δὲν μ' ἔσβεσε τὸ πῦρ τὸ φλογοβόλον. »

α Ἡ ἰδέα ἐν τούτοις, ὅτι ἡ εἰκὼν τοῦ ἔρριπτεν αὐτὴν εἰς μυστηριώδη θλίψιν, περὶ ἧς ἐκ φιλικῶν ἐπιστολῶν προέμαθέ τι περιηγούμενος ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ Ἡπειρῷ, ἐπροξένει πολλάκις ἀναβρασμὸν ἐν τῇ φαντασίᾳ τοῦ ποιητοῦ. Ἄλλ' ἡ ἀληθὴς αἰτία τῶν θλίψεων τῆς Κυρίας Σάουορθ προήρχετο ἐκ διαφωνιῶν τῶν διαχειριζομένων τὰ δύο ὄμορα κτήματα. Οὐδεμίαν μὲν παρεῖχεν εἰς αὐτὰς ἀφορμὴν ὁ Λόρδος Βύρων, ἀλλ' ἡ δέσποινα ἐδυσχέρανέ πῶς κατὰ τῶν ἰδιοτροπιῶν ἐκείνου, εἰς τοῦ ὁποίου τὴν ἀγαθότητα καὶ φιλοκαλίαν εἶχε μυστικὴν ἀπαίτησιν. Τέλος οἰκιακαὶ συμφοραὶ, καὶ λῦπαι πρὸ χρόνων τιτρώσκουσαι τὴν καρδίαν της, διετάραξαν τὸ λογικόν της, καὶ οὕτω τὸ λαμπρὸν ἑωθινὸν ἄστρον τῆς Ἀνεσλαίας ἐπαύλεως ἐξέλιπε διὰ παντός. »

Σημ. 7. Σελ. 178. α Τὸ ἱστορικὸν τοῦ γάμου, παρατηρεῖ ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς, τοῦ Λόρδου Βύρωνος εἶναι ἱκανῶς γνωστὸν, ὥστε περιττὸν νὰ προσθέσωμεν ἐνταῦθα καὶ ἄλλας μελαγχολικὰς ἀναμνήσεις τῆς κατατεθορυβημένης ζωῆς τοῦ ποιητοῦ. Αἱ πλάναι, αἱ ταπεινώσεις καὶ αἱ καρδιαλγεῖς σκηναὶ, συνέπειαι τοῦ ἀθλίου ἐκείνου γάμου, ἐφάνησαν ὡς ἐπακολουθήματα τρόπον τινὰ τῶν ἀκοιμήτων τῆς νεότητος ἀναμνήσεων, καὶ τὸν

διετάραττον διὰ τῆς ἰδέας, ὅτι ἐὰν ὁ ἔρωσ τοῦ πρὸς τὴν ὠραίαν κληρονόμον Σάουορθ ἐστέφετο ὑπὸ ἐπιτυχίας, ἐδύναντο ἀμφοτέροι νὰ διαβιώσωσιν εὐδαίμονες. Ἐν χειρογράφῳ, γεγραμμένῳ πολὺ ὕστερον μετὰ τὸν γάμον τοῦ, τυχαίως πως ὀνοματίσας τὴν κυρίαν Σάουορθ ὡς *ιδικὴν τοῦ*, α φεῦ! ἐπιφωνεῖ περιπαθῶς, διὰ τί τὴν ἀποκαλῶ *ιδικὴν μου*; ἢ ἔνωσις ἡμῶν ἐδύνατο νὰ θεραπεύσῃ ἀρχαίας πληγὰς, προξενηθείσας ὑπὸ τοῦ χυθέντος παρὰ τῶν πατέρων ἡμῶν αἵματος, νὰ συνενώσῃ γαίας γείτονας καὶ πλουσίας, καὶ ἐπὶ τέλους νὰ συνάψῃ δύο καρδίας καὶ δύο πρόσωπα οὐχὶ ἀπρόσφορα κατὰ τε τὴν ἀνατροφὴν καὶ τὴν ἡλικίαν Ὅποιον τὸ ἀποτέλεσμα; »

α Ἡ θελκτικὴ αὕτη περιγραφὴ, σημειοῖ ὁ Θωμᾶς Μούαρ, συμφωνεῖ κατὰ πολλὰ περιστατικὰ πρὸς ὅ,τι εἰς πεζὸν λόγον ἔγραψεν ὁ Λόρδος Βύρων περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ γάμου τοῦ μετὰ τῆς Κυρίας Μιλβὰγκ, γενομένου τὴν 2^ν Ἰανουαρίου, 1815. Ἐν ταῖς σελίσιν ἐκείναις περιγράφει ἑαυτὸν ὅτι ἐξύπνησε, τὴν πρωτὴν τοῦ γάμου τοῦ, πλήρης μελαγχολικῶν σκέψεων, θεωρῶν τὰς περὶ ἑαυτὸν γινομένας προπαρασκευάς. Σοβαρὸς ἐξῆλθε πρὸς περίπατον μονήρῃ εἰς τὸν κῆπον τοῦ οἴκου τῆς μνηστῆς, καὶ διέτριβε μόνος μέχρις οὗ ἐκαλέσθη εἰς τὴν τελετὴν, καὶ ἐπορεύθη πλησίον τῆς κυρίας Μιλβὰγκ καὶ τῶν συγγενῶν της. Κλίνας τὸ γόνυ ἐπανέλαβε τὰς λέξεις τὰς ὁποίας ὁ ἱερεὺς ἀπήγγελλεν· ἀλλὰ ζοφερόν τι νέφος ὑπῆρχε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ, οἱ στοχασμοὶ τοῦ ἐπλανῶντο ἀλλαχοῦ, καὶ μόλις ἀφύπνισθη ὑπὸ τῶν περιεστώτων, συγχαιρόντων αὐτῷ ὅτι ἐνυμφεύθη. — Τὴν αὐτὴν πρωτὴν, τελεσθέντος τοῦ γάμου, ἀνεχώρει τὸ ζεῦγος εἰς ἑπαυλίν τινα τῆς οἰκογενείας Μιλβὰγκ. Πλησιαζούσης δὲ τῆς στιγμῆς τῆς ἀναχωρήσεως, ὁ Λόρδος Βύρων εἶπεν εἰς τὴν νεαρὰν νύμφην· α Κυρία (Miss) Μιλβὰγκ, εἶσαι ἕτοιμος; » — Τὸ ἀπλοῦν τοῦτο λάθος (δηλ. ἀντὶ νὰ καλέσῃ αὐτὴν Κυρίαν ἢ Lady Byron) ἐθεωρήθη παρὰ τῆς θεραπαίνης τῆς νέας δεσποίνης ὡς κακὸς οἰωνός! »

Τὴν 10^{ην} τοῦ Δεκεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1815. ἐγεννήθη ἡ θυγάτηρ τοῦ Βύρωνος Αὐγούστα Ἄδα, καὶ ἓνα μῆνα μετὰ ταῦτα ἐγένετο ὁ χωρισμὸς τῶν δύο συζύγων ἄνευ σπουδαίας ἀφορμῆς. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν συνέδεεν αὐτοὺς ἀλληλογραφία μεστὴ θερμῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ μετὰ τινὰς ἐβδομάδας ἔλαβεν ὁ μονήρης σύζυγος τὴν αἰφνιδίαν καὶ ὄλως ἀνέλπιστον ἀγγε-

λίαν, ὅτι ἡ σύζυγος, ἣτις ἐπορεύθη ἀπλῶς πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν συγγενῶν αὐτῆς, ἀποχωρισθεῖσα τοῦ συζύγου της μὲ πλήρη δείγματα ἀγάπης καὶ ἀμοιβαίας συμπαθείας, τὸν ἀφῆκε διὰ πατιός! — Τὴν 25. Ἀπριλίου τοῦ 1816. ἀπεχαιρέτησε τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ἔκτοτε ἤρξατο ὁ πλάνης βίος τοῦ ποιητοῦ, οὗτινος τὸ μόρσιμον τέρμα ἦν . . . τὸ Μεσολόγγιον!

Σημ. 8. Σελ. 178. Ἴδε τὴν ἀνωτέρω Σημείωσιν εἰς τὴν IV. Στροφὴν.

Σημ. 9. Σελ. 179. Τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου, ἀσπόνδου ἐχθροῦ τῶν Ῥωμαίων, νικήσαντος αὐτοὺς πολλάκις, ἀλλὰ τέλος ἠττηθέντος κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Λουκίου Σύλλα καὶ Πομπηίου, καὶ αὐτοχειριασθέντος εἰς ἡλικίαν 60 ἐτῶν κατὰ τὸ 75. ἔτος π. Χ.

Ὁ σοφὸς καὶ εὐγλωττος Καθηγητῆς τοῦ ἐν Ἐδιμβούργῳ πανεπιστημίου, ὁ κύριος Οὐέλσων, ὁμιλῶν εἰς τὰς Ἀμβροσιανάς Νύκτας αὐτοῦ περὶ τοῦ χαρακτῆρος τοῦ Βύρωνος, τίθησι τὰ ἐξῆς σημειώσεως ἄξια ἐν τοῖς Διαλόγοις τοῦ συγγράμματος τούτου, ἔνθα λαλεῖ ὑπὸ τὸ ὄνομα Νόρθ.

« — Ὀλιγώτερον φροντίζω περὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ Πῶπ (μεταφραστοῦ τοῦ Ὀμήρου), ἢ περὶ τοῦ ἡμετέρου Βύρωνος. Πολλὰ σκληρὰ πράγματα ἐλέχθησαν ἐναντίον του, καὶ ἐπιθυμῶ, φίλε Νόρθ, νὰ ἐκδικήσῃς τὴν μνήμην του.

Νόρθ. Ἐγραψα ὀλίγας σελίδας περὶ αὐτοῦ, καὶ νομίζω, Ἰάκωβε, ὅτι θὰ σὲ ἀρέσωσιν. Εἶπέ με ὅμως, σὲ παρακαλῶ, ποῖαν νομίζεις μᾶλλον ἀμαρτωλὸν πράξιν τῆς ὅλης ἀμαρτωλοῦ ζωῆς τοῦ Βύρωνος;

Ἰάκωβος. Ὁμολογῶ ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ, ὅτι δὲν γνωρίζω οὐδεμίαν ἀμαρτωλὸν πράξιν εἰς τὴν ζωὴν του. Τί λέγεις τώρα, Τίκλερ;

Τίκλερ. Οὐτιδανοὶ ἄνθρωποι ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ἀπὸ ἐβδομάδος εἰς ἐβδομάδα, ἀπὸ μηνὸς εἰς μῆνα καὶ ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος συνέλεγον χονδροειδέστατα ψεῦδη περὶ τοῦ ιδιωτικοῦ βίου του, καὶ ταῦτα ἀνεμίγνυον μὲ τὰς στενάς καὶ συγκεχυμένας γνώσεις των περὶ τῶν ποιημάτων του, μέχρις οὗ ἐφαντάσθησαν ὅτι ὁ καθ' αὐτὸ Βύρων ὑπῆρξε τέρας, γνωστὸν αὐτοῖς ἐκ τοῦ πλησίον μετὰ πασῶν αὐτοῦ τῶν μισητῶν κλίσεων καὶ πράξεων. Ναί, μὲ ὅλα τὰ σφάλματά του, ὁ Βύρων ὑπῆρξεν ὄν εὐγενές.

Νόρθ. Ὁ χαρακτήρ ἐνὸς τῶν κορυφαίων ποιητῶν τοῦ κόσμου, μετὰ ὀλίγα ἀκόμη ἔτη, θέλει διακριθῆ εἰς τὸ καθαρὸν φῶς τῆς ἀληθείας. Πόσον ταχέως αἱ ψευδεῖς δοξασίαι ἀποθνήσκουσι! Ἀποστρεφόμεθα τὴν συκοφαντίαν, διότι μηδαμινὴ καὶ μισητὴ καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ σχεδὸν πάντοτε ἀποβαίνει ἀσθενεστάτη. Τὴν στιγμὴν ταύτην πιστεύω ὅτι ὁ Βύρων κρινόμενος ὡς ἄνθρωπος ἀπολαύει τῆς γενικῆς σχεδὸν συμπαθείας, τῆς συγχωρήσεως, τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς ἀγάπης. Δὲν στοχάζομαι πρὸς τούτους, ὅτι ὁ δημοτικώτερος τῶν ἱεροκηρύκων μας ἐδύνατο ἤδη μετ' ἀσφαλείας νὰ ἐξυβρίσῃ τὸν Βύρωνα, ὅχι διότι ἀπέθανε πλέον, ἀλλὰ διότι ἡ Ἀγγλία γνωρίζει ὅτι ἀπώλεσεν ἓνα τῶν λαμπροτάτων φωστήρων της.»

Ταῦτα μὲν ἔγραφε καὶ ἐφρόνει ὁ προμνησθεὶς συγγραφεὺς, ποιητῆς, φιλόσοφος καὶ εἷς τῶν ἐπισημοτέρων κριτικῶν τῆς Σκωτίας, ὁμιλῶν περὶ τοῦ Βύρωνος ὀλίγα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Μεταξὺ δὲ πολλῶν ἄλλων γνωμῶν καὶ κρίσεων περὶ τῆς ποιητικῆς ἀξίας τοῦ Βύρωνος, γεγραμμένων παρ' Ἀγγλῶν καὶ ἀλλοδαπῶν συγγραφέων, ἀρκοῦμαι νὰ παραθέσω ἐνταῦθα τὴν γνώμην ἐπισήμου συγγραφέως καὶ αὐστηροῦ κριτικοῦ. Ἴδου τί λέγει ὁ Γεώργιος Γ'ίλφιλαν πραγματευόμενος περὶ τοῦ Βύρωνος πρὸ δώδεκα μόλις ἐτῶν· «Ἐὰν θελήσωμεν ν' ἀποδώσωμεν εἰς τὸν Βύρωνα τὴν προσήκουσαν αὐτῷ θέσιν, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἀπλῶς ὅτι, ὡς ποιητῆς, πρέπει, ἐν συνόλῳ, νὰ τεθῆ εἰς τὴν δευτέραν βαθμίδαν καὶ χωριστὰ ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τῶν ποιητῶν, οἷον τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Δάντου, τοῦ Μίλτωνος, τοῦ Σακκσπέρου, τοῦ Γαίτου. Πολλάκις τῷ ὄντι φαίνεται ὅτι εἰσέρχεται εἰς τὸν σύλλογον αὐτῶν, καὶ ἴσταται μεταξὺ των ὡς τολμηρὸς νεανίας ἐνώπιον πρεσβυτέρων, καὶ καταμετρεῖ ἑαυτὸν ἀγερώχως μὲ τὴν ὑψηλὴν αὐτῶν κορμοστασίαν. Ἦτο δυνατὸν, ἐὰν ἔζη, νὰ ἐλάμβανε τέλος τὴν θέσιν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν, διότι εἶχε δύνάμιν νὰ κατορθώσῃ τοῦτο· ἀλλ' ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε βραχεῖα. Ὁ ἄγριος κέλῃς τῶν παθῶν του, ὡς ὁ τοῦ *Μαζέππα* αὐτοῦ, τὸν ἔφερον ἀφηνιῶν εἰς χώρους ἀγρίους καὶ τὸν ἐκρήμνισεν εἰς πρόωρον θάνατον.»

Σημ. 10. Σελ. 179. «Τὸ ποίημα τοῦτο, λέγει ὁ Ἰεφραῖος, ἐγράφη μετὰ κάλλους καὶ μεγαλοφυΐας, ἀλλὰ προξενεῖ λυπηροτάτην ἐντύπωσιν εἰς τὸν ἀναγνώστην. Δύσκολον νὰ διατηρήσωμεν τὸν συνήθη ἡμῶν εὐτράπελον τόνον, ἢ νὰ λαλήσωμεν

ὡς ψυχροὶ φιλολογικοὶ δικασταὶ ἐν μέσῳ τῶν ὀδυνηρῶν τούτων ἰχνῶν τετραυματισμένου πνεύματος. Καὶ αὐτὸς ὁ θαυμασμὸς ἡμῶν πνίγεται εἰς τὸ θλιβερώτατον αἶσθημα τοῦ ἐλέους καὶ τῆς ἀπορίας. Πρὸς τούτοις φρονοῦμεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀπατηθῇ τις, ὑποθέτων ὅτι εἰς τὸ "Ὀνειρον εἶναι διαγεγραμμέναι μυθώδεις λῦπαι, χάριν ποιητικοῦ ἀποτελέσματος. Ἐξ ἐναντίας, εἰς τὸ ποίημα τοῦτο ἐνυπάρχει τρομερὸς τόνος εἰλικρινείας, καὶ ἐνέργεια ἀκιδήλευτος περὶ τὴν ἔκφρασιν τῆς ἀτυχίας καὶ ἀποξενώσεως ἀπὸ τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, φαινομένη καθ' ὅλην τὴν ὑφὴν τῶν στίχων. »



Ο ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ,

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΙΣ ΑΣΜΑΤΑ ΤΡΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΛΟΓΟΝ.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

LIBRARY

1950

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Ο ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ.

ἈΣΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

ΤΟ ἈΣΜΑ.

Α.

« ὍΤΕ τὸ ὄμμα ἠνοιχθη τῆς ψυχῆς μου,
Κ' εἶδον εἰς ποίαν κοιλάδα τῆς ζωῆς μου
Ἐκύλιεν ὁ ῥύαξ τὰ νάματά του,
Ἐψαυεν αὔρα τὴν ὄψιν μου γλυκεῖα·
Ἄλλ' εἰς τὸ οὔς μου εἰσηλθε μελωδία
Μυστηριώδης ὀργάνου ἀοράτου. »

« Τοὺς ἐλιγμούς τῆς ὄχθης τότε ἀνησύχως
Λαβῶν προέβην, ζητῶν πόθεν ὁ ἦχος
Προήρχετο· ἀλλ' αἴφνης σιγὴ τὸ ἄσμα
Διέκοψε, κ' ἐστάθην τὸ βλέμμα φέρων
Μὲ θάμβος, ὅτε ἐκ τῶν γλαυκῶν αἰθέρων
Κατήρχετο τοῦ σκότους πέριξ τὸ φάσμα. »

« Καὶ μετ' ὀλίγον ὑπὸ κυπαρισσῶνα
Εἶδον πετῶσαν φιλέρημον τρυγόνα.
Ἐψαλλε πάλιν, ἀλλὰ πικρὸν μ' ἐφάνη
Τὸ ἄσμα τῆς, καθότι προαίσθημά τι
Ἐντός μου διηγέρθη. Φεῦ! ἡ φιλτάτη
Ἐμελλε τότε μήτηρ μου ν' ἀποθάνη. »

« Ἡ μήτηρ μου! ὦ! πέντε παρήλθον χρόνοι,
 Τῶν κυπαρίσσων ἢ νεκρική ὀθόνη
 Ἐφ' ὅτου εἰς τὸ μνήμα αὐτῆς ἐχύθη.
 Ἦτον ἅγια ἡ μήτηρ μου· τὰ πάθη,
 Ποῦ τῆς ψυχῆς της ἐκάλυπτον τὰ βάθη,
 Τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μὲ διηγήθη... »

« Τῆς θλιβερᾶς της ζωῆς αἱ ἀναμνήσεις
 εἶναι δακρύων κρυπτῶν ἐντός μου βρῦσεις.
 Ἐκείνην ἐνθυμοῦμαι, ὅταν τὸ βλέμμα
 εἰς τῆς Ἑλλάδος ῥίπτω τὴν δούλην θεάν,
 Καὶ ἀπαντῶ τοῦ πένθους τὴν σιγαλέαν
 Ἐκφρασιν. Βράζον αἰσθάνομαι τὸ αἶμα! » —

B.

« Ἐφ' οὗ σὲ εἶδα, χαριτωμένη κόρη,
 ὦ ἄνθος μυροβόλον, ὅπου τὰ ὄρη
 αὐτὰ στολίζεις, ὦ! ναί, ἄφ' οὗ σὲ εἶδα,
 εἰς τῆς μητρὸς μου κάθε αὐγὴν τὸ μνήμα
 Πηγαίνω, μὲ δακρύων τὸ βρέχω κύμα,
 Καὶ εὐλογῶ τὴν δούλην αὐτῆς πατρίδα. »

« Ματαίως ὁ πατήρ μου καὶ ὁ ἱμάμης,
 τῆς λαλιᾶς των ματαίως τὰς δυνάμεις
 Κατεξοδεύουν οὗτοι· τὰ ὄνειρά μου
 Οὐρὶ ὠραιότεραν δὲν μὲ δεικνύουν.
 Τῶν χαρεμίων οἱ τοῖχοι περικλείουν
 Δούλας ἄφ' οὗ σὲ εἶδον τὰ ὄμματά μου. »

« Ναὶ τὴν μορφήν σου διψοῦν οἱ ὀφθαλμοί μου,
 τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν σου ποθ' ἡ ψυχὴ μου.
 εἰς τὰς ἀκτῖνας σὲ βλέπω τῆς πρωΐας,
 εἰς τῶν πτηνῶν τὸ ἄσμα σὲ ἀκροῶμαι,

Εἰς τοὺς λειμῶνας μὲ σὲ, μὲ σὲ πλανῶμαι,
 Εἰς τὰς συχνὰς μου μὲ σὲ εἶμ' ἀγρυπνίας! »

1.

Τοιαύτην ἔφαλλεν ὠδὴν φωνὴ μυστηριώδης
 Ἐσπέραν τινὰ ἕαρος, καθ' ἣν αἱ χιονώδεις
 Τοῦ Ταῦγέτου κορυφαὶ ὑπὸ τῶν τελευταίων
 Ἀκτίνων ἐχρυσίζοντο τοῦ δύνοντος ἡλίου,
 Καὶ αἱ σκιαί κατήρχοντο ὠχραὶ ἐκ τῶν ὀρέων,
 Καὶ πλήρεις πάθους αἱ στροφαὶ θερμοῦ καὶ ἐγκαρδίου
 Ἐχύνοντο κοπτόμεναι ἀπὸ διαλειμμάτων
 Ἐν μέσῳ τῶν ἐσπερινῶν τῆς αὔρας ἠχημάτων. —

2.

Ἐπὶ τῶν πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ταῦγέτου κλάδων,
 Εἰς τὴν ἀνώμαλον σειρὰν τῶν ὀρειῶν κοιλάδων,
 Ἄς βρέχει ὁ πολύκλαδος τὰ νάματα Εὐρώτας,
 Τέμπη μεστὰ ῥοδοδαφνῶν καὶ μύρτων σχηματίζων,
 Καὶ εἰς τοὺς ἀναμνήσεων ἀρχαίων θιασώτας
 Εἰς πᾶσαν ὄχθην ἔργον τι εὐκλείας ἐνθυμίζων,
 Εἰς αὐστηρὰν ὑπώρειαν ποῦ τὴν περικυκλόνει
 Τοὺς λευκοτοίχους οἴκους τῆς δεικνύει ἡ Βορδῶνη. (1)

3.

Προσκυνητὴς τῶν ταπεινῶν τῆς Σπάρτης ἐρειπίων,
 Τοῦ Λεωνίδου τὴν σκιάν καὶ τῶν Τριακοσίων
 Ποθῶν νὰ ἴδω, πέρυσι ἐπλάνησα τὸ βῆμα
 Εἰς τοῦ Εὐρώτα τοὺς φαιδροὺς κ' ἐγὼ ῥοδοδαφνῶνας,
 Ἄλλ' ἔρημοι αἱ ὄχθαι του ὑπῆρχον, καὶ τὸ κῦμα
 Ἐκυλινδεῖτο ἀναυδὸν ἀρδεῦον τοὺς λειμῶνας
 Τῆς Νέας Σπάρτης. Εὐχθῆεις εἰς ταύτην τῆς ἀρχαίας
 Τὰς ἀρετὰς, σκηναὶς ζητῶν ἀπεμακρόνθην νέας.

4.

Καὶ ἀναβαίνων ὕστερον τὰς ὄχθας τοῦ Εὐρώτα,
 Εἰς τοῦ δρομαίου ἵππου μου καθήμενος τὰ νῶτα,

Μακρόθεν σὲ ἀπήντησα, καλὴ τῆς Λακωνίας
 Θυγάτηρ, καὶ τοι τ' ὄνομα ξενίζουσα, Βορδώνη· ⁽²⁾
 Σὲ εἶδα ἔχνη φέρουσαν τῆς Φραγκικῆς δουλείας·
 Ἐκείνης πλὴν τῆς ἐποχῆς οἱ ἀποπτάντες χρόνοι
 Καὶ οἱ διάδοχοι αὐτῶν οἱ ἐπὶ Μουσουλμάνων
 Τὸ μῖσός σου ἐσκλήρυναν τὸ κατὰ τῶν τυράννων.

5.

Εἰσέτι μετὰ τέρψεως ἀναπολῶ τὰς ὥρας,
 Καθ' ἃς περιφερόμενος ἐπὶ τῆς κύκλῳ χώρας
 Μετὰ τινων ἀρχαϊκῶν τὸ ἦθος Βορδωνίων
 Ποικίλα ἐπεισόδια τῆς κατὰ Τούρκων πάλης,
 Μεστὰ εἰκόνων ζωηρῶν, καὶ ἔργα ἐγχωρίων ⁽³⁾
 Ἦκροαζόμεν. Οἱ υἱοὶ ἐκείνης τῆς μεγάλης
 Ἦδη γηρῶντες ἐποχῆς, δοξάζουν τὸν Θεόν των,
 Διότι θὰ τοὺς θάψωσιν αἱ χεῖρες τῶν υἱῶν των.

6.

Εὐγνώμονας τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Θεὸν ὑψοῦσιν,
 Ὅτι καὶ νῦν αἱ χεῖρές των αἱ γηραιαὶ ἀρκοῦσιν,
 Ἄφ' οὗ τὸν βαρὺν ἔθραυσαν ζυγὸν τῆς τυραννίας,
 Ἄφ' οὗ μετὰ ὀδυνηροῦς ἀνέκτησαν ἀγῶνας
 Τὸ τιμαλφές ἀπόκτημα τῆς ἀνεξαρτησίας,
 Τὴν γῆν των νὰ ὀργόνωσι, καὶ μὲ θερμὰς σταγόνας
 Τοῦ σοβαροῦ προσώπου των τὸν ἄρτον ν' ἀποκτῶσι·
 Πτωχοὶ ἀλλὰ ἐλεύθεροὶ ἐπὶ τῆς γῆς των ζῶσι.

7.

Εἰς τὴν λιτὴν των τράπεζαν κ' ἐγὼ παρακαθήσας,
 Καὶ ἐκ τοῦ βομβυλίου των μεθ' ἡδονῆς ῥοφήσας
 Τὸν οἶνον τὸν φιλόξενον, ἠσθάνθητι ἀσυνήθη
 Χαρὰν ἐμβλέπων σιγαλῶς εἰς τὴν φαιδρότητα των,
 Εἰς τὴν ἀπλὴν των δίαιταν, εἰς τὰ ἀπλᾶ των ἦθη·
 Καὶ κύκλῳ τῆς τραπέζης των ἀκούων τ' ἄσματά των
 Ὀνειροπόλουν τὰς λαμπρὰς ἡμέρας τῶν ἀγῶνων,

Καθ' οὓς αὐτοὶ ἐκλόνιζον τὸν τοῦ Ὀσμάνου θρόνον.

8.

Καὶ τότε τις ἀπόμαχος, ἐξηκοντούτης γέρων,
 Εἰς λύραν τοὺς δακτύλους του ἀρχαίαν περιφέρων
 Καὶ τονθορίζων, ὡσανεὶ ἐζήτει ἐν τῇ μνήμῃ
 Τῶν νεωτάτων χρόνων του λησμονηθέν τι ἄσμα,
 Τὸ βλέμμα συνεκέντρωσε. Τῆς σκέψεως ἡ ῥώμη
 Ἐπῆλθε συμπληρώσασα τῶν ιδεῶν τὸ χάσμα,
 Κ' ἐν μέσῳ κατανούξεως ἀνέμελψε κ' εἰρήνης
 Τὸν τοῦ Σελήμη ἔρωτα καὶ τῆς καλῆς Φροσύνης.

9.

Τὸ μέλος ἦτο εὐρυθμον καὶ πάντες ἐπευφήμουν
 Τὸν ἀοιδὸν ἀκούοντες. Ἐγὼ δὲ ἐπεθύμουν
 Νὰ μάθω τὴν ὑπόθεσιν τῶν ψαλλομένων στίχων,
 Καθότ' εἰλκυσθ' ἢ προσοχῇ τῶν παρακαθημένων
 Πρὸς τὴν ὑφὴν τῶν ιδεῶν καθὼς καὶ πρὸς τὸν ἦχον,
 Κ' ἐφαίνοντο ὡς πρὸ πολλοῦ συμβὰν λησμονημένον
 Καὶ σχέσιν μὲ τῆς κώμης των τὴν ἱστορίαν ἔχον
 Ἄναπολοῦντες· ἕκαστος ἐκάθητο προσέχων.

10.

Ὁ γηραιὸς ἀπόμαχος τὸ ἄσμα τελειώσας
 Τὴν λύραν του ἀπέθετο· προθύμως δὲ κενώσας
 Προσενεχθὲν ποτήριον γενναίου ῥητινίτου,
 Μετὰ ἐντόνων τὸ συμβὰν ἐξέθετο χρωμάτων,
 Ὡς πίνακα δεικνύοντα τὸν δάκτυλον τεχνίτου.
 Τοιαύτης ὑποθέσεως ἀνάμνησιν χαράττων,
 ὦ! εἴθε εἰς τὸ ἔπος μου αὐτὸ νὰ εὐτυχίσω
 Τοῦ Βορδωνίου ἀοιδοῦ τὴν ἔμπνευσιν νὰ χύσω. —

11.

Εἰσέτι δοῦλον ἢ Ἑλλάς ἀνέπνεεν ἀέρα,
 Καὶ πρὸ ἐπτὰ ἐνιαυτῶν ἐθρήνει τὸν ἀστέρα
 Τὸν δύσαντα τοῦ Ῥήγα της ὑπὸ θανάτου νέφος, (4)

Ἄλλ' ἐπιθύριζ' ἐν σιγῇ τὰ ἄσματα ἐκείνου,
 Φοροῦσα τὸ ἀκάνθινον τῆς τυραννίας στέφος,
 Κ' ἐν μέσῳ ἠκροάζετο τοῦ σιγαλοῦ της θρήνου
 Ἐλευθερίας ὄνειρα τὰ τέκνα της λαλοῦντα,
 Κ' ἐλπίδα φαεινῆς ἠοῦς μακρόθεν προδηλοῦντα.

12.

Καὶ ὅμως ἡ νεάζουσα ἐκείνη ἡλικία
 Ἐνθέρμως μόλις ἤλπιζεν, ὅτ' ἡ ἐλευθερία
 Ἐμελλε τοὺς βραχίονας αὐτῶν μετὰ χειμῶνας
 Μακροῦς, ὅπότεν ἀνδρωθοῦν, νὰ λάβῃ ἀρωγούς της
 Εἰς μέλλοντας αἱματηροῦς ἀλλ' εὐκλεεῖς ἀγῶνας·
 Καὶ μόλις πίστιν ἡ πατρὶς παρεῖχ' εἰς τοὺς υἱούς της,
 Διότι μέγας ὁ ζυγὸς ὑπῆρχε τῶν τυράννων
 Καὶ ἦτο ἡ μορφή παντοῦ φρικτὴ τῶν Μουσουλμάνων.

13.

Ἡ θεία ὅμως ἄνωθεν βουλή ἐξετελεῖτο,
 Καὶ μυστικῶς ἐθάλπετο καὶ ἐζωογονεῖτο
 Ὁ σπόρος ὃν ἐφύτευσεν ὁ Ῥήγας εἰς τὴν γῆν της
 Κ' ἐπότισε μὲ τὸ σεπτὸν μαρτυρικόν του αἷμα.
 Ἐνῶ δὲ τῶν ὀρέων της αἱ αὔραι τὴν μορφήν της
 Ἐδρόσιζον, προσέβλεπε μὲ μειδιῶν τὸ βλέμμα
 Ἀναβαινούσας τὰ βουνὰ ἀρματωλῶν χορείας,
 Ὅπως τὸ ἄστρον ἴδωσι τὸ τῆς ἐλευθερίας.

14.

Καὶ οὕτω τὴν συνήθη της στολὴν ἐφόρ' ἡ φύσις
 Ἐν τῇ Ἑλλάδι δουλικὰς συρούσῃ τὰς ἀλύσεις.
 Ὁ κυανοῦς της οὐρανὸς τὴν ἔστεφεν ὡς πάλαι,
 Ἡ γῆ της εἶχε λείψανα ἀνεξιτήλου κλέους,
 Εἰς τὰς ἀκτὰς της ἐν καιρῷ νυκτὸς σκιαὶ μεγάλαι
 Θριάμβους διηγούμεναι κατὰ Περσῶν ἀρχαίους
 Ἐφαίνοντο, καὶ τοῦ Χριστοῦ ὁ λόγος ζῶν ἰσχυρὸν
 Εἰς τὴν πατρίδα ἔφερε τῶν λόγων τὴν ἀρχαίαν. —

15.

Ἐν φαινή λοιπὸν τινὶ τοῦ ἔαρος ἐσπέρα
 Ἀνήρχετο μελωδικὸν εἰς τὸν γλαυκὸν αἰθέρα
 Τοῦ ἀγνωρίστου ἀοιδοῦ τὸ ᾄσμα. Ἡ Βορδώνη,
 Κειμένη εἰς τὰ κράσπεδα τοῦ ὄρους Ἀμυκλίου,
 Ὅπερ τῶν Φράγκων φρούριον ἀρχαῖον στεφανώνει,
 Τὴν καταρρέουσάν μολπὴν ἐκ τοῦ κοιμητηρίου (5)
 Ἐφαίνεται ὅτι ἤκουε μετὰ τινος δειλίας,
 Ὡς εἰ τὸν ψάλτην ἔβλεπε διὰ τῆς μελωδίας.

16.

Τίς ἦν ὁ ψάλτης ἄρά γε ὁ τοῦ παρεκκλησίου,
 Φαινόμενος κατὰ καιροὺς καὶ πέριξ τοῦ χωρίου
 Καρδίας μελαγχολικῆς διασκεδάζων τόνους;
 Ὑπῆρχε πρόξενος κακοῦ ἢ ἀγνωστος μορφή του;
 Παρ' ἀνιλέων ἔλεος ἐζήτει, καὶ τοὺς πόνους
 Τοὺς μυστικούς του ἔψαλλε ματαίως ἢ φωνή του;
 Δειλίαν ἢ ἀνίσχυρον ἐνέπνεέ τι μῖσος
 Καρδία πάθος μοχθηρὸν οὐδὲν τηροῦσα ἴσως;

17.

Ἐν τούτοις, ἐν ᾧ ἔληγε τὸ ᾄσμα τὸ ὠραῖον,
 Ἐκ τύχης ἀνερχόμενος πρὸς τῶν Παχυγιαννέων
 Τὸν πύργον τὸν περίβλεπτον ὁ Παππᾶ-Ἰωάννης,
 Ὁ γέρων ἐφημέριος τῆς κώμης, αἰφνιδίως
 Εἶδεν... ἀμφίβαλλεν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἔργον πλάνης
 Τῶν ὀφθαλμῶν του!... Ἐφριξεν ὁ γέρων ἐγκαρδίως,
 Δις δὲ ἢ τρίς ἐποίησε τὸ τοῦ σταυροῦ σημεῖον
 Καὶ ἔστρεψε τὸ βῆμά του ταχὺ πρὸς τὸ κελλίον. —

18.

Τὸν πύργον τοῦτον, κτίριον τῆς Ἐνετοκρατίας,
 Ἐπὶ ὄφρυος φάραγτος καθήμενον βαθείας,
 Εἰς τὰ Παχυγιανεία, τὴν πέμπτην συνοικίαν (6)
 Τῆς κώμης, ἀνατρέχουσάν πρὸς τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους,

Ἐπὶ ὄρεινῆς περιοχῆς, δεινῶδους καὶ ἀγρίας
 Δεσποζομένην κ' ἔχουσαν χειμάρρους κατηφόρους,
 Τὸν πύργον τοῦτον, κτίσμα νῦν ἡσύχως καταρρέον,
 Κατὰ κ' ἡ οἰκογένεια ἡ τῶν Παχυγιαννέων. (7)

19.

Τὰ ἔθνη τὰ ἀρχαῖκὰ τῶν Πελοποννησίων
 Θρησκευτικῶς φυλάττουσα, παρὰ τῶν Βορδωνίων
 Διὰ τὸ φιλοδίκαιον αὐτῆς ἀγαπωμένη,
 Διὰ τὰς προσπαθείας τῆς ὑπὲρ τῶν θλιβομένων
 Ἐπὶ τοὺς Τούρκους χωρικῶν δικαίως τιμωμένη,
 Τὸν πλοῦτόν τῆς, διὰ μακρῶν ἀγῶνων κεκτημένον,
 Προθύμως εἰς κοινωφελεῖς ἀνάγκας δαπανῶσα,
 Φιλοτιμίας ἐθνικῆς ὑπῆρχεν εἰκὼν ζῶσα.

20.

Ἀγλαΐσμα τῆς εὐπρεποῦς αὐτῆς οἰκογενείας,
 Ἀπλῆ, τὸ ἦθος εὐγενῆς καὶ καλλονῆς σπανίας,
 Τῆς κώμης ὁ καλλωπισμὸς ἡ Εὐφροσύνη ἦτο.
 Πᾶς δ' ὅστις ἐξενίζετο εἰς τὸ ἀρχαῖον δῶμα,
 Πρὸς τοὺς οἰκείους ὕστερον αὐταῦ ἐδιηγείτο
 Τὸ ὑψηλὸν ἀνάστημα, τὸ κυανοῦν τῆς ὄμμα
 Καὶ τὸ γενναῖον βῆμά τῆς ἐν μέσῳ τῶν κοιλάδων
 Ἀκρωμένης τὸ πτηνὸν ὑπὸ τὰ ἄλση ἄδον.

21.

Τὰς καλλονὰς τῆς κώμης τῆς ἐνθέρμως ἀγαπῶσα,
 Καὶ ὑπὸ τῶν γονέων τῆς τὴν ἄκραν στοργὴν ζῶσα,
 Ἐκτήσατο πολύτιμον καὶ σπάνιον τι δῶρον,
 Δι' ὃ πρὸς τὸν σεβάσμιον τῆς κώμης ἱερέα
 Ἀπένεμεν ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνης φόρον,
 Διότ' εἰς τὴν ψυχὴν αὐτῆς μετέδωκεν ὠραῖα
 Διδάγματα ὁ σπουδαστῆς ὁ ἀπὸ Δημιτσάνης, (8)
 Τῆς ἀμαθείας τὴν ἀχλὺν σκεδάζων καὶ τῆς πλάνης. —

22.

Ὅθεν ἠσθάνθη ἕξαφνον φρικίαςιν ὁ γέρων,
 Τὸ βλέμμα ὅτε ἀνυψῶν καὶ πρὸς τὸν πύργον φέρων
 Διέκρινε τὸ πρόσωπον τῆς νέας Εὐφροσύνης
 Τὸ ἀπαισίου οἴωνοῦ ἀκροωμένης ἄσμα.
 Τὴν τρῶφιμον τῶν ἀγλαῶν ἐλπίδων μετ' ὀδύνης
 Ἐλκυομένην δολερῶς πρὸς χαῖνον εἶδε χάσμα,
 Διότι οὔτος τὴν κρυπτὴν ἐνεθυμήθη φήμην,
 Ἥτις τὸν ψάλτην τοῦ βουνοῦ ὠνόμαζε Σελίμην.

23.

Σελίμην; Τίς ἐγίνωσκε τίς ἦτο ὁ Σελίμης,
 Τὸ πλάσμα τὸ παράδοξον τῆς ταχυπτέρου φήμης,
 Τ' ὄνομα τοῦτο ἐμποιοῦν ἐντύπωσιν φρικιώδη
 Εἰς ὧτα χριστιανικά, εἰς ἀκοὰς Ἑλλήνων;
 Πόθεν ἠρύσθη τὴν σκληρὰν καὶ τὴν ἀγωνιώδη
 Ὁ ἱερεὺς ἐντύπωσιν; Τὸν ἀοιδὸν ἐκεῖνον
 Τίς εἶδε; τίς ἐλάλησε; καὶ πόθεν ἐμορφώθη
 Ἡ δόξα ἥτις εἷς τινῶν τὰ ὧτα διεδόθη;

24.

Καὶ ὅμως, ὡς ὁ ἱερεὺς διέγνων, ἐθεώρει
 Ἠλλοιωμένη τὴν μορφήν πρὸς τὸ βουνὸν ἢ κόρη.
 Συγκίνησιν ἢ ὄψις τῆς ἐξέφραζε βαθεῖαν,
 Τὰς παρειάς τῆς ἔχριεν ὠχρίασις δραπέτις,
 Καὶ ἦτο ὅλη ἀκοή καὶ εἰς τὴν μελωδίαν
 Ἐκείνην ἐβυθίζετο, ὥστε ἐνόμιζέ τις
 Ὅτι ἠνοίχθ' εἰς τ' ὄμμα τῆς ὀρίζων αἴφνης νέος,
 Ὅν παρετήρει ἐν ταύτῳ μὲ ἐκπληξιν καὶ δέος.

25.

Ἡ ἰσχυρὰ ἀλλ' ἄπειρος εἰσέτι αὐτῆς φύσις
 Διεταράχθη. Ἄγνωστοι ἐξύπνησαν κινήσεις
 Ἐντὸς αὐτῆς, ὡσεὶ ῥιπαὶ ἀνέμου κοιμωμένου,
 Καὶ τοῦ δεκαοκταετοῦς μαῖου τῆς τὰ ῥόδα

Ἐξῆγον μύρον μαγικόν, κ' ἐπλήρου τῆς παρθένου
 Τὸ στήθος μέθη ἄγνωστος. Κλονούμενον τὸν πόδα
 Ἦσθάνθη καὶ ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ παραθύρου
 Εἰς τὰς σκιάς τὰ βλέμματα πλανῶσα γύρου γύρου.

26.

Ἐκ περιδένδρου ἀτραποῦ χρεμετισμὸς ἠκούσθη,
 Καὶ ἀπὸ ἵππου καλπασμὸν τὸ ἔδαφος ἐκρούσθη·
 Τὴν κεφαλὴν προτείνασα ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς,
 Ἐξ ἄλλους εἶδε μορεῶν προκύψαντα ἱππέα.
 Ἐρύθημα διέβαψε βαθὺ τὰς παρειάς τῆς
 Ἄμα τὸν εἶδεν. Ὁ ἱππεὺς τοῦ ἵππου τὰ ταχέα
 Κατέσχεν αἴφνης βήματα καὶ πρὸς τὴν Εὐφροσύνην
 Προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκφράζοντας ὀδύνην.

27.

Κρατῶν μὲ χεῖρα ἰσχυρὰν τοῦ ἵππου τὰς ἡνίας,
 Ἀκμαίου ἀναστήματος ὑπῆρχε νεανίας
 Ὁ ἀναβάτης. Ἄνοικτὸν, πλατὺ τὸ στήθος εἶχε,
 Τὴν κεφαλὴν του ἑλαφρὰ μεταξωτὴ σερβέτα
 Συνέσφιγγε καὶ τὴν μορφὴν εὐσύνοπτον παρεῖχε·
 Αὐτ' εἰς τὴν αὔραν καὶ μακρὰ ἢ κόμη του ἐπέτα,
 Ἐκάλυπτε δὲ γένειον βραχὺ τὸν πώγωνά του,
 Καὶ πῦρ ἐξέχεον λαμπρὸν τὰ μαῦρα ὄμματά του.

28.

Ἄλβανικὸν ἱματισμὸν πολυτελεῖ ἐφόρει,
 Κ' ἐκ τοῦ χρυσοκεντήτου του ζωστήρος προεχώρει
 Στιλπνὴ καὶ λιθοκόλλητος λαβὶς ἐγχειριδίου,
 Ἄπλουτινος γνωρίσματος τοῦ τουρκικοῦ του γένους.
 Τὸν εἰκοστὸν καὶ τέταρτον ἐνιαυτὸν τοῦ βίου
 Εὐκόλως τις ἀπέδιδεν εἰς νέον πλήρη σθένους
 Καὶ καλλονῆς Ἑλληνικῆς. Ἴδου δὲ θνητὸς ποῖος
 Τῆς Εὐφροσύνης τὴν ψυχὴν ἐπλήγωσε καιρίως.

29.

Καὶ αὖθις ἐμαστίγωσε τὸν ἵππον του, καὶ δρόμον
 Δι' ἀτραπῶν καταφερῶν λαβῶν καὶ ἀποτόμων,
 Τὸν πύργον βλέπων ἔφευγε καὶ βαθμηδὸν ἐχάθη·
 Ἄλλ' εἶπεν ὅ,τι ἤθελε· τὸ βλέμμα του ἐκεῖνο
 Πρὸς τὴν παρθένον ἤρκεσεν ὅπως ταχέως μάθη,
 Ὅτι ὑπῆρχεν ἐπὶ γῆς ψυχὴ τις ἐν κινδύνῳ,
 Καὶ σωτηρίαν παρ' αὐτῆς θερμῶς ἐπεκαλεῖτο.
 Ἡ κόρη εἰς συλλογισμοὺς βαθεῖς ἐκυλινδεῖτο! —

30.

Καὶ τῆς ἐσπέρας αἱ σκιαὶ κατήρχοντο ἡσυχῶς·
 Εἰς δὲ τοῦ πύργου τὴν αὐλὴν ὑλάκτει ἀνησυχῶς
 Ὁ κύων ξένου ἔλευσιν εἰδοποιῶν ἰππέως.
 Ἡ Εὐφροσύνη σκέψεως μεστὴ πολυταράχου
 Κατήλθεν ἐκ τῆς κλίμακος τῆς ἔνδοθεν ταχέως
 Καὶ πρὸς τὴν θύραν ἔδραμε. Συγχρόνως δ' ἐξ Ὁράχου
 Ἐφάνησαν ἐρχόμεναι ἡ μήτηρ καὶ ἡ θεία
 Αὐτῆς κ' ἡ Μιστριώτισσα τροφὸς τῆς Εὐδοκία.

31.

α Φροσύνη μου, ἠργήσαμεν. — Καλὴ ἐσπέρα, Στάθη! »
 Ἡ μήτηρ εἶπεν· « Εἴχομεν προχθὲς ἀκόμη μάθει
 Πῶς ἀπὸ τὴν Τριπολιτσὰν ἐπέστρεψες· τί νέα
 Περὶ τῆς ὑποθέσεως μᾶς ἔφερες ἐκείνης;
 Ποία ἡ γνώμη τοῦ Πασσᾶ λοιπὸν ἡ τελευταία;
 Εἶν' ἄρά γε ὑπὲρ ἡμῶν; καὶ ὁ Μεχμέτ-Ἐμίνης
 Θὰ παύσῃ νὰ μᾶς τυραννῇ μὲ νέας ἀδικίας,
 Καὶ νὰ ἀνοίγῃ πάντοτε ψευδεῖς κρισολογίας; »

32.

α Φιλάργυρος, ἀρπακτικὸς καὶ ἐν κακοῖς γηράσας,
 Ταχέως ἐλησμόνησε τὰς ἐκδουλεύσεις πάσας
 Καὶ ὅσ' ἀπὸ τὸν ἄνδρα μου ἀπήλαυσε. Καὶ ἅμα
 Τὴν ἀπουσίαν ἔμαθεν αὐτὸς τοῦ Εὐθυμίου

Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, — πρὸ πέντε μηνῶν γράμμα,
Κὺρ-Στάθη μου, δὲν ἔλαβα! — Καὶ τῆς καταθονίου
Βουλήσεώς του μ' ἔστησεν ὁ ἄπιστος παγίδα,
Διότι ἔχω εἰς Μιστρᾶν γῆς πατρικὴν μερίδα! . . . »

33.

— α Κυρά-Κανέλλα, πράϋνε τὸ πάθος τῆς ψυχῆς σου.
Πολλάκις σὲ ἀνέφερα, καὶ τώρα ἐνθυμήσου
Ἵτι μὲ Τούρκους ἔχομεν νὰ κάμωμεν, καὶ ζῶμεν
Ἵπήκοοι κατακτητῶν βαρβάρων καὶ ἀδίκων·
Ἵλλ' ὅμως ἄς ἐλπίζωμεν καὶ ἄς παρακαλῶμεν
Καθεὶς μας τῆς ἀλύσου του νὰ φέρῃ κἂν τὸν κρίκον
Μ' ὀλιγωτέρους γογγυσμούς, ἕως οὗ ἔλθ' ἡμέρα,
Ἵστω καὶ εἰς τὰ τέκνα μας αὐτὰ, εὐτυχεστέρα! »

34.

α Βεβαίως εἶναι ἄδικοι, σκληροὶ οἱ τύρανοί μας·
Ἵχὼ εἰς τὴν καρδίαν των δὲν εὔρεν ἡ φωνή μας,
Κ' ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς, ὡς συμπεραίνεις.
Ἵπρόσπεσα εἰς τοῦ Πασσᾶ τὴν ποδιὰν ματαίως.
Γνωρίζει ὅτι πλούσιος εἶναι ὁ Παχυγένης,
Καὶ νὰ νοήσω μ' ἔκαμε τὴν γνώμην του ταχέως.
Τὴν κρίσιν του ἀπέικασα, καὶ ἡ φιλαργυρία
Κατεπραύνηθη τοῦ Πασσᾶ μὲ ἑκατὸν φλουρία. »

35.

α Γιαβούρ, μὲ εἶπεν, αὔριον νὰ λάβῃς ἐδῶ ἔλα
Τὸν ὑψηλὸν μου ὀρισμόν. Λοιπὸν, κυρά-Κανέλλα,
Μετρήσας ἄλλα εἴκοσι φλουρία τὸ φερμάνι
Ἵπῆρα καὶ εἰς τὸν Μιστρᾶν ἐπέστρεψα ταχέως.
Εἰς τὸν Καδδῆν τὸ ἔφερα, καὶ δίκαιον ἐφάνη
Νὰ ἐπιπλήξῃ τὸν Μεχμέτ ὁ δικαστῆς βαρέως
Διὰ τὴν ἀδικίαν του. Ἵδοῦ τί νέα φέρω·
Ἵο κῆπος μένει κτῆμά σου, κυρά, καὶ σὲ συγχαίρω! »

36.

Μόλις ἐδόθη ἡ καλὴ τοῦ Στάθη ἀγγελία,
 Καὶ προσελθοῦσα μὲ σπουδὴν ἡ γραῖα Εὐδοκία
 Τὸ δεῖπνον ἤδη ἔτοιμον ἀνήγγειλε. «Φροσύνη,
 Εἶπεν ἡ μήτηρ, σήμερον ὁ Παππᾶ—Ἰωάννης
 Δὲν ἦλθεν; Ἔλεγε, θαρρῶ, πῶς ἔμελλε νὰ μείνη
 Ἐπόψε εἰς τὸ δεῖπνόν μας. » Λαθραίαν ἡ νεᾶνις
 Ἦσθάνθη τότε ταραχὴν μηδὲν ἀποκριθεῖσα,
 Καὶ εἰς τὸν οἶκον μὲ ταχὺ βημάτισμα τραπείσα.

37.

Κύκλω τραπέζης χαμηλῆς, ἀπλῶς ηὔτρεπισμένης
 Καὶ ἀπὸ λύχνον τρίφωτον περιφωτιζομένης,
 Ὁ Στάθης, ὁ ἐπίτροπος καὶ φίλος τῆς οἰκίας,
 Ἐκάθησε κ' ἡ ἀδελφὴ τοῦ Εὐθυμίου Ἄννα,
 Παρθένος τὸ φθινόπωρον σχεδὸν τῆς ἡλικίας
 Περάσασα, εἰς ὅσιον χορὸν μονῆς ἐπλάνα
 Τὰς ψυχικὰς ἐλπίδας της, ἀφ' οὗ τῆς γῆς οἱ πόθοι
 Τὴν εὔρον ξένην καὶ χρυσοῦν πᾶν ὄναρ ἐνεκρώθη.

38.

Πλησίον δὲ τῆς θελκτικῆς τὴν ὄψιν Εὐφροσύνης
 Ἐκάθησεν ἡ μήτηρ της, γυνὴ νοημοσύνης
 Καὶ σταθερᾶς θελήσεως καὶ πνεύματος ἐδραίου.
 Τοὺς χαρακτῆρας καθαρούς, καλοὺς κ' εὐρύθμους εἶχε:
 Κορμοστασίας ὑψηλῆς καὶ σώματος ἀκμαίου,
 Τῆς γενεᾶς της ἰσχυρὰν συναίσθησιν κατεῖχε,
 Κ' ἐνθύμιζε τὰς παλαιὰς τῶν Λακεδαιμονίων
 Μητέρας καὶ τὸ φρόνημα ἐκείνων τὸ ἀνδρεῖον.

39.

Θυγάτηρ οἴκου εὐγενοῦς τῆς Μεσσηνίας, νέα,
 Εἰς τὴν καρδίαν τραύματα ἐκτήσατο βαθέα·
 Τὸ αἷμα τῶν γονέων της χυθὲν ὑπὸ τὸ ξίφος
 Τῶν Τούρκων εἶδε, θύματα ψευδοῦς ἐλευθερίας (⁹)

Τοὺς ἔθαψεν, ἀλλ' ἔκτοτε τὸ τῆς Κανέλλας ὕφος
 Παρέλαβέ τι αὐστηρὸν ἀπὸ τῆς τραγωδίας
 Τοῦ οἴκου της· τῇ ἔφερον ἡ λέξις *Τουρκοσ φρίκη*,
 Κ' ἐπεκαλεῖτο κατ' αὐτῶν τὴν οὐρανίαν δίκην.

40.

Τούρκους δὲν ἔβλεπε σχεδὸν ποτὲ εἰς τὴν Βορδώνην, ⁽¹⁰⁾
 Καὶ δι' αὐτὸ τὴν ὀρεινὴν ἠγάπα κώμην. Μόνην
 Ἄναψυχὴν τοῦ βίου της τὰ τέκνα αὐτῆς εἶχε.
 Ὁ σύζυγός της ἦν ἀπὸν πρὸ χρόνων εἰς γῆν ξένην·
 Τοὺς δύο νέους της υἱοὺς τοῦ ἐμπορίου τύχαι
 Ὅμοίως ἀπεμάκρυνον ἀπὸ τὴν ποθουμένην
 Μητέρα, ἥτις ἔμενε μετὰ τῆς Εὐφροσύνης
 Κ' ἐνὸς νηπίου, ἔμπλεως ἐλπίδων καὶ γαλήνης.

41.

Πλὴν ταύτην πρὸ τινων μηνῶν ἡ τοῦ Μεχμέτ-Ἐμίνη
 Κακία διετάραξε. «Κὺρ-Στάθη, εἶχον μείνει
 Περίεργος,» ἀνέκραξεν ἡ δέσποινα τοῦ οἴκου,
 Τῆς ὀμιλίας ἡ ῥοὴ ἀφ' οὗ ἔχαλαρώθη
 Κατὰ τὸν δεῖπνον, ἀκαὶ ποθῶ νὰ μάθω πῶς τοῦ λύκου
 Μεχμέτη εἶδες τὴν μορφήν, ἀφ' οὗ ἔταπεινώθη
 Κ' ὑπήκουσεν εἰς τοῦ Πασσᾶ, ὡς εἶπες, τὸ φερμάνι.
 Ἄπὸ τὸ πείσμα του, θαρρόω, ὁ ἄπιστος ἐμάνη.»

42.

α—Τὸν παρετήρησα, κυρὰ, προχθὲς εἰς τὸ Παρόρι·
 Ἐπεριπάτει κ' ἔστεκε μονάχος κ' ἐθεώρει
 Τοῦ κήπου σου τὴν καλλονὴν, τὰ δένδρα του, μὲ βλέμμα
 Τὴν πεισμονὴν τῆς μοχθηρᾶς ψυχῆς του φανερόνον·
 Ἐθόλωσεν ἡ ὄψις του, ὡς ὄλον του τὸ αἶμα
 Νὰ ἐταράχθη ἔξαφνα ἀπὸ θυμὸν καὶ φθόνον.
 Τὸ πρόσωπόν του ἔστρεψεν ὡς νὰ ἐμίσει θεάν
 Ἐντὸς του διεγείρουσαν ἀγωνιώδ' ἰδέαν.»

43.

« Ἐκεῖθεν ἀνεχώρησε, καὶ μετὰ μίαν ὥραν,
 Ἐν ᾧ ἐγὼ ἐπέστρεφα πρὸς τὴν Ἐπάνω Χώραν, ⁽¹¹⁾
 Ἵπὸ τὸν μέγαν πλάτανον ⁽¹²⁾ καθήμενον τὸν εἶδον.
 Ῥοφῶν καφὲ καὶ *ναργγιλὲ* τὰς βρύσεις παρετήρει,
 Κ' αἱ κρύσταλλοι ψεκάδες τῶν ἐπάνω του ἐπήδων.
 Γελῶσαν εἶχε τὴν μορφήν, γαλήνην διετήρει,
 Καὶ, ὡς μὲ εἶδε, μ' ἔκραξε πλησίον του μὲ ἦθος
 Γλυκὸ, ὥστε ἐνόμισα πῶς ἦτον τοῦτο μῦθος. »

44.

« Μετὰ ὀλίγα δὲ λεπτὰ ἐκεῖ ἱππεὺς πεζεύει.
 Εὐγένεια εἰς τὴν μορφήν καὶ χάρις βασιλεύει
 Εἰς τὸ κομψὸν ἀνάστημα τοῦ ζωηροῦ ἱππέως.
 Τὸν ἵππον δένει κ' ἔρχεται πλησίον χαιρετῶν μας
 Καὶ κάθεται σιωπηλός. » — « Τίς ἦτον; » — « Ἦτ' ὁ νέος
 Σελίμης, ὁ καλλήτερος πιστεύω τῶν μερῶν μας
 Ὀθωμανός. Τὸν ἄπιστον Ἐμίναγαν πατέρα
 ἔχει, ἀλλ' εἶχεν εὐτυχῶς χριστιανὴν μητέρα. »

45.

« Ὡς ἤκουσα ἀπὸ τινος γνωρίμους Μιστριώτας,
 Τοὺς Μεσσηνίους θεωρεῖ αὐτὸς συμπατριώτας,
 Καὶ ἀγαπᾷ τοὺς Ἕλληνας κρυφίως ὁ Σελίμης,
 Διότι μὲ τοῦ στήθους της μετέδωκε τὸ γάλα
 Κ' αἰσθήματα ἑλληνικὰ γυνὴ ἀξία μνήμης,
 Ἡ σκλάβια, ἣτις βάσανα ὑπέφερε μεγάλα,
 Ἡ μήμηρ του ἢ Χαϊδῶ, καθὼς τὸ διηγοῦνται
 Ἐκεῖνοι ποῦ ἐγνώρισαν ἐκείνην κ' ἐνθυμοῦνται. »

46.

« Ἄν δέκα Τούρκους ὡς αὐτὸν ὁ τόπος μας ἐγέννα,
 Θὰ ἦσαν τώρα πάθη μας πολλὰ ἰατρευμένα.
 Ἄφ' οὗ ἐκεῖ ἐκάθισε πλησίον ὁ Σελίμης,
 Τὸν εἶδεν ὁ Μεχμέταγας μὲ ὑποπτὸν πῶς βλέμμα·

‘Ποῦ ἦσουν πάλιν σήμερον, ὦ πλάσμα ξένης ζύμης;’
 Μὲ τρέμουσαν τὸν ἔρωτᾶ φωνὴν, ἀλλὰ ἡρέμα
 Ἐφίνων γέλωτα ψυχρὸν συγχρόνως εἰς τὰ χεῖλη·
 ‘Ὁ Χόντζας σὲ ἐγύρευε, ποῦ ἔτρεχε; ὀμίλει.’ »

47.

α — Μακρὰν τῆς κατοικίας μας πῶς θέλεις νὰ μὴ τρέχω,
 Τὸν εἶπεν, ὅταν διὰ σὲ τοσαύτας λύπας ἔχω;
 Δὲν σ’ ἔλεγα πῶς φέρεσαι ἐνίοτε ἀδίκως
 Εἰς τοὺς ραγιαῖδας, ἐνοχλῶν αὐτοὺς καὶ βασανίζων;
 Δὲν βλέπεις ὅτ’ εἰς τὸν Μιστραῦν ὁ ἰδικὸς μας οἶκος
 Δεικνύεται ἀπὸ πολλοὺς ὡς σπήλαιον φοβίζον
 Τὸν διαβάτην τῆς νυκτός, ἐν ᾧ πρὸ χρόνων ἦτο
 Τὸ ἄσυλον τῶν δυστυχῶν κιὰπ’ ὅλους εὐλογεῖτο; »

48.

α· Μὲ εὔρον, πάτερ, τὸ πρῶτ’ ἄλλοι εἰς τὸν δρόμον
 Κ’ εὐθὺς μὲ εἶπον· Ὁ Μεχμέτ—Ἐμὴν ἀπὸ τὸν νόμον
 Κατεδικάσθη, κ’ ἔχασε διὰ παντός τὸν κῆπον
 Ὅπου ν’ ἀρπάσῃ ἤθελεν ἀπὸ τὸν Παχυγένην. —
 Βαρὺν εἰς τὴν καρδίαν μου ἡ ἀγγελία κτύπον
 Ἐπέφερε. Δὲν σ’ ἔλεγα οἰκίαν τιμωμένην
 Εἰς τὴν Βορδώνην ἀδικὸν θὰ ἦναι ἐὰν βλάβῃς,
 Καὶ τῶν ραγιαῖδων καθ’ ἡμῶν τὴν ἔχθραν νὰ ἀνάψῃς; »

49.

α Τοὺς λόγους τούτους ἤκουε καπνίζων ὁ Ἐμίνης
 Καὶ στήνων βλέμματα νωθρὰ ἐπὶ τῆς ὑδατίνης
 Καὶ κυματούσης θολερῶς τοῦ ναργγιλέ του στήλης.
 Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἤστραψαν, ἀλλὰ τὸ πῦρ ἐχάθη,
 Κ’ εὐθὺς ἀφῆκε γέλωτα καὶ εἶπεν· — “Ἄν ὀμίλεις,
 Ἐφ’ οὗ καλῶς τὰ πράγματα, Σελίμη, εἶχες μάθει,
 Δὲν μ’ ἔμελλεν ἡ τολμηρὰ σ’ ἐσυγχωρεῖτο γλῶσσα·
 Πλὴν λόγια ἀστόχαστα ἐγὼ ἀπὸ σὲ τόσα, »

50.

α·Μὰ τὸν Προφήτην, παντελῶς δὲν ἤλπιζα ν' ἀκούσω!
 Τὴν θύραν τῆς ὑπομονῆς καλῆτερα νὰ κρούσω,
 Παρὰ τὴν ἄνουν κεφαλὴν ἀπείρου νεανίου,
 Ποῦ εἰς μωρῶν ἢ καὶ ἐχθρῶν τοὺς λόγους δίδει βάρος.
 Ἐξεύρω ὅτ' οἱ ἄπιστοι ἐχθροὶ τοῦ Κορανίου
 Σὲ κολακεύουν, σ' ἀπατοῦν, καὶ τὸ ψευδές των θάρρος
 Τὰ ἤθησου, ταλαίπωρε, πασχίζει νὰ χαλάσῃ,
 Ἄλλ' ὁ Ἐμίνης τὸν καλὸν υἱὸν του δὲν θὰ χάσῃ.»

51.

α·Τὸ πρᾶγμα παρεμόρφωσεν ὁ φθόνος καὶ τὰ πάθη,
 Ἄλλέως δὲν μὲ ἔβλεπες ἐδῶ μὲ τὸν κῦρ-Στάθη.
 Ἐν λάθος εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ Παχυγένη ἴσως
 Τὴν κατ' ἐμοῦ ἀπόφασιν ἐπέφερεν. Ἀφίνω
 Τὸ λάθος νὰ θεωρηθῆ εἰς ἄλλον καιρὸν μῖσος
 Ἐγὼ δὲν τρέφω κατ' αὐτοῦ, ἀλλὰ θὰ περιμείνω
 Ἔως νὰ ἔλθῃ...— Πάτερ μου, ἀλλὰ ἀπεφασίσθη
 Ἀπὸ τὸν νόμον τοῦ Καδδῆ ἢ βοῦλλα ἐσφραγίσθη.»

52.

α·Ἄλλ' ὡς νὰ τὸν ἐκέντρωσε κρυμμένος τις σκορπίος,
 — Σκλάβας υἱέ! ἀνέκραξεν ὁ Τοῦρκος αἰφνιδίως,
 Καὶ τιναχθεὶς κατέθραυσε τὸν ναργγιλέ λακτίσας.
 Ἐσκλάβας υἱέ! τὸ φάρμακον μὲ σκλάβας μητρὸς γάλα
 Τῆς ἀναιδείας, νήπιον ἀλλόκοτον, ροφήσας!
 ὦ! κρῖμα τὰς ἐλπίδας μου, ὦ! κρῖμα τὰ μεγάλα
 Τοῦ γήρατός μου σχέδια! τολμᾶς χωρὶς αἰσχύνῃ
 Νὰ εἴπῃς τ' εἶναι ἄδικον εἰς τὸν Μεχμέτ-Ἐμίνην;»

53.

α·Μὴ λησμονῆς, ἂν ἄλλος τις τοιαῦτα μὲ ἐλάλει,
 Ἐπρεπ' εὐθύς νὰ τὸν δεχθῆ τοῦ τάφου ἢ ἀγκάλη.
 Ἄλλ' ἀπὸ τώρα χρεωστῶ τὰ μέτρα μου νὰ λάβω·
 Τρεῖς μῆνας σὲ παρατηρῶ· δαιμόνιον ταράττει

Τὸν νοῦν σου ἔσο βέβαιος καὶ θὰ τὸ καταλάβω·
 Θὰ μάθω τί ἢ μοῖρά μου γραμμένον μὲ φυλάττει!...
 Μακρύνσου τώρα ἀπ' ἐδῶ, μὲ θλίβει ἡ μορφὴ σου,
 Μακρύνσου καὶ τὸ σφάλμα σου μονάχος συλλογίσου! »

54.

« Ἠγρίευσ', ἐσκυθρώπασεν ἡ εὐγενῆς μορφὴ του,
 Καὶ ἀπὸ πῦρ ἐξήστραψαν δεινὸν οἱ ὀφθαλμοὶ του
 Καθ' ἣν στιγμὴν αἱ τρομεραὶ Ἰὶὲ τῆς σκλάβας' λέξεις
 Τὰ ὄτ'α του προσέβαλον. Ὡς ἔξω φρενῶν, Μ' αἶμα
 Φοβοῦ τῆς σκλάβας τοῦ υἱοῦ τὴν μάχαιραν μὴ βρέξῃς!.. »
 Μ' ἐφάνη ὅτι ἔκραξε. Τὸ ἄγριόν του βλέμμα
 Ἐρρίψε τότε κατὰ γῆς στενάξας καὶ δακρῦσας,
 Καὶ ἔφυγεν εἰς τὰ πλευρὰ τοῦ ἵππου του πηδήσας. »

55.

« Τὸν εἶδ' ὁ γέρον φεύγοντα καὶ ἀπεσβολωμένος
 Στιγμὰς τινὰς εἰς σιωπὴν ἐστάθη βυθισμένος.
 Ἄ! σὲ λυποῦμαι! ἔκραξε. Καλὰ ἐγὼ τὸ εἶδα
 Πῶς κάτι διάβολος φουσᾷ τὸν νοῦν σου... πικρὰ λύπη
 Σὲ τρώγει ὡς νὰ κυνηγῆς ἀθήρευτον ἐλπίδα...
 Ἀπὸ τὸν οἶκόν μου συχνὰ ἡμέρας ὅλας λείπει...
 Ποῦ τρέχει; κάτι ἔπαθεν. Ἐνα σοφτᾶν ἤξεύρω·
 Κᾶπως μαντεύει· αὔριον θὰ πάγω νὰ τὸν εὔρω. »

56.

« Καθ' ἑαυτὸν ἐπρόφερε τοιαῦτα ὁ Μεχμέτης·
 Ἐσίγησε καὶ στεναγμὸς τὸν ἔφυγε δραπέτης.
 Ὁ κόσμος ἔχει βάσανα πολλὰ, κύρ-Στάθη, λέγει·
 Εἶδα κ' ὑπέφερα πολλὰ· ἀλλ' ὅμως τοῦ υἱοῦ μου
 Μὲ φαίνεται ἀλλόκοτος ἡ ἀλλαγὴ μὲ φλέγει
 Τὸ στήθος! ναὶ, τὸν ἀγαπῶ· τὴν φλόγα τοῦ θυμοῦ μου
 Ἡ γλῶσσά του ἡ ἄκριτος, εἶν' ἀληθές, ἀνάπτει·
 Ἀλλὰ χ-κερίμ, καὶ ὁ σοφτᾶς θὰ εἶπη τί τὸν βλάπτει. »

57.

α Καὶ τότε ἐχωρίσθημεν, πιστεύετε; ὡς φίλοι. »
 Βαθεῖαν τὴν ἐντύπωσιν, ἐν ᾧ αὐτὰ ὠμίλει,
 Ὁ Σταθῆς εἰς τῶν γυναικῶν ἐπέφερε τὸ πνεῦμα.
 Ἐκ δὲ τῆς ὑποθέσεως τῆς μετὰ τοῦ Ἐμίνη
 Ἀπαλλαγεῖσαι εὐτυχῶς, ἐφέροντο εἰς ῥεῦμα
 Σκέψεων νέων ἢ κυρὰ-Κανέλλα κ' Εὐφροσύνη,
 Ἡ θεία τῆς ἡ ἀγαμος κ' ἡ γραῖα Εὐδοκία,
 Καὶ εἰς αὐτὰς παρίστατο μορφή τις ἄλλοτρία.

58.

Καὶ τὸν παράδοξον *videtur* τῆς δούλης ἐθεώρουν
 Διὰ τῆς φαντασίας των. Ἐσκέπτοντο κ' ἠπόρου
 Πῶς τέκνον οὕτως εὐγενῶν ἠθῶν καὶ φρονημάτων,
 Πῶς βάρβαρον Ὀθωμανὸν γεννήτορα νὰ ἔχη!
 Πῶς εἰς τὸ καταγώγιον ἀνοσιουργημάτων
 Τοιοῦτον ὄν εὐρίσκετο! α' Ἀλλ' ὅπως εἶναι, τρέχει,
 Εἶπεν ἡ Ἄννα, κίνδυνον υἱὸς τοῦ Τούρκου τέλος
 Θὰ γίνῃ Τούρκος καὶ πιστὸν τῶν Μουσουλμάνων μέλος.»

59.

α Καὶ ὁμως εἶναι ἀξίος ὁ νέος εὐσπλαγχνίας·
 Διότι Τούρκος γεννηθεὶς, ἐντὸς ψευδοῦς θρησκείας,
 Θὰ παραδώσῃ τὴν ψυχὴν τὴν ὥραν τοῦ θανάτου,
 Καὶ κόλασιν αἰώνιον θὰ λάβῃ ὡς μερίδα,
 Χωρὶς νὰ τὸν λυτρώσῃ τὰ ἔργα τὰ ὀρθά του. »
 — α' Ἀλλ' ὁμως, θεία, δυνατὸν νὰ ἔχη καὶ ἐλπίδα
 Νὰ λυτρωθῇ ἡ μήτηρ του χριστιανὴ δὲν ἦτο;
 Οὐδ' ἀπ' αὐτοῦς, ὡς ἤκουσες, τοὺς Τούρκους ἐμισεῖτο.»

60.

α Τὴν ὥραν τοῦ θανάτου τῆς τίς οἶδεν ἂν ἐκείνη
 Κρυφίως τὸν Σωτῆρά μας Χριστὸν δὲν ἐπροσκύνει,
 Κ' ὑπὲρ τοῦ Τούρκου τῆς υἱοῦ ἂν δὲν ἐπαρακάλει. »
 — α Φροσύνημου! ἡ θεία τῆς τὴν εἶπε, τοῦ Κυρίου

Ἡ εὐσπλαγχνία ἄπειρος ὑπάρχει καὶ μεγάλη,
 Ἄλλ' ἔπρεπεν ὁ ἱερεὺς νὰ ἦτο τοῦ χωρίου
 Ἐδῶ, καὶ διὰ πράγματα τοιαῦτα νὰ λαλήσῃ·
 Αὐτὸς τὴν ἀπορίαν μας εἶν' ἱκανὸς νὰ λύσῃ. »

61.

Ἄλλ' ἐρυθρὰ τὰς παρειὰς ἐστράφη ἡ νεᾶνις
 Τὴν Εὐδοκίαν βλέπουσα. Ὁ λογισμὸς τῆς Ἄννης
 Πλανώμενος μακρὰν τῆς γῆς, πῶς ἦν δυνατὸν ἄλλως
 Τοῦ χρώματος τὴν ἀλλαγὴν τῆς νέας Εὐφροσύνης,
 Τὸ ὑπὸ αὔρας μυστικῆς ὑποφρικᾶζον κάλλος,
 Νὰ ὑπολάβῃ ἢ ὡς ἀπλὴν χροιάν αἰδημοσύνης;
 Ἄλλὰ ὁ ῥοῦς τῶν στοχασμῶν τῶν πέριξ δὲν ἐστάθη·
 Ἄλλ' ἡ Κανέλλα σύννους πῶς ἠρώτησε· «Κὺρ-Στάθη, »

62.

« Μὲ ὅσα εἶπες δι' αὐτὸν τὸν Τοῦρκον, τὸν Σελίμην,
 Εὐρίσκεις μὲ τὴν τρέχουσαν εἰς τὴν Βορδώνην φήμην
 Κἀμμίαν σχέσιν; Πρὸ μηνῶν, ἀκούω, Μουσουλιμάνος
 Εἰς τὰ βουνά μας φαίνεται καὶ περιτριγυρίζει·
 Εἶν' ἄνθρωπος ἀγνώριστος, δερβίσης, λέγουν, πλάνος·
 Ποιμένας μας καὶ γεωργοὺς ἡ θεὰ του φοβίζει.
 Ἠκούσθη δύο τρεῖς φορές νὰ τραγωδῇ μονάχος·
 Ὅστις τὸν εἶδ' ἀπὸ μακρὰν, τὸν ἔφυγε μὲ τάχος. »

63.

— « Ἄ! ἐνθυμοῦμαι· ἤκουσα κ' ἐγὼ ἐν βράδῳ τ' ἄσμα,
 Εἶπεν ἡ Ἄννα. Κατ' ἀρχὰς ἐνόμισα πῶς φάσμα
 Νεκροῦ ἀπὸ τὸ κρῦον του ἐβγήκε μνημα κλαῖον,
 Καὶ πρὸς τὸ Κάστρον τοῦ βουνοῦ ἐπάνω ἀναβαῖνον·
 Καὶ τὸν σταυρόν μου ἔκαμα, καὶ ῥίγος φρικαλέον
 Μὲ ἦλθεν ὡς νὰ ἔβλεπα κἀνέν' ἀφορισμένον.
 Ἄλλ' ἄγριον καὶ λυπηρὸν τραγοῦδ' ἦτο συγχρόνως,
 Καὶ δάκρυα μὲ ἔφερε, σᾶς βεβαιῶ, ὁ τόνος. »

64.

« Καὶ εἰς τοῦ Κάστρου ὕστερον τὴν ἀτραπὸν ἐφάνη
 Μαῦρος ἀνὴρ ἀναχωρῶν· ἀν ἦτο τοῦτο πλάνη
 Τῶν ὀφθαλμῶν, δὲν δύναμαι νὰ σᾶς τὸ βεβαιώσω... »
 Ἄλλὰ ἡ μήτηρ βλέπουσα τῆς θυγατρὸς τὸ χρῶμα
 Ἄλλοιωθὲν, μὲ ταραχὴν καρδίας εἶπε· « Φρόσω,
 Τὸ πνεῦμά σου ταραττεται, ὡς βλέπω· εἰς τὸ στρῶμα
 Πρὶν ἡσυχάσης, φίλησε τὰ εἰκονίσματά μας·
 Ναί, κόρη μου, λησμόνησε τ' ἄρρατα θέματά μας. » —

65.

« Δὲν ἔπρεπεν, ὦ ἀδελφῆ, αὐτὰ ν' ἀκού' ἡ κόρη. » —
 Εἶπεν ἡ μήτηρ, ἀλλ' ἐν ᾧ ὁ Στάθης ἐθεώρει
 Πρὸς τὰ σκιόεντα βουνὰ ἀπὸ τοῦ παραθύρου,
 Κ' ἐφαίνετο εἰς λογισμὸν βαθὺν προσηλωμένος,
 Ἄ'Ενύσταξες, παρατηρῶ, τὸν λέγει, καὶ ὄνείρου
 Σὲ περιψαύουν πτέρυγες· θὰ ἦσαι κουρασμένος... »
 — « Ἄ! ὄχι, εἶπεν ἐγερθεὶς ὁ Στάθης· ἐνθυμήθην
 Πῶς καῖτι ἐλησμόνησα καὶ δὲν σᾶς διηγῆθην. »

66.

Ἄ'Απόψ' ἐδῶ ἐρχόμενος διὰ τοῦ ἐλαιῶνος,
 Διέκρινα Ὀθωμανὸν ἰππέα. Ἦτο μόνος
 Καὶ ἠκολούθει τὴν ὁδὸν τὴν πρὸς τὴν πεδιάδα·
 Ἐκ τῆς ἐνδυμασίας του ἐπίσημος μ' ἐφάνη.
 Τοῦ ἵππου ἐχαλάρωσα τὸ βῆμα εἰς στενάδα,
 Κ' ἐπρόσμεινα νὰ διαβῆ. Καὶ μόλις ἐκεῖ φθάνει,
 Καὶ βλέμμα πρὸς ἐμὲ λοξὸν ὁ Τοῦρκος διευθύνει,
 Καὶ ἀποστρέφων τὴν μορφήν τὸν ἵππον του ταχύνει. »

67.

Ἄ'Εκστατικὸς ἀπέμεινα, ὁπότεν τὴν μορφήν του
 Μὲ μίαν εἶδα ὀφθαλμῶν βολὴν καὶ τὴν στολήν του,
 Καὶ τὸν υἱὸν ἐγνώρισα τῆς σκλάβας, τὸν Σελίμην!
 Περιέργος, ἠθέλησα εὐθὺς νὰ τὸν λαλήσω,

Καὶ καλησπέραν εἰς αὐτὸν τὰ χεῖλη μου ἐτοίμην
 Ἐνοιγόντο νὰ εἶπωσι, πλὴν μ' ἄφησεν ὀπίσω.
 Τὸν ἵππον ἐθεώρησα καλπάζοντα δρομαίως
 Τὴν τοῦ Μιστρᾶ διεύθυνσιν ἐλάμβανε βεβαίως.»

68.

α Διὰ τὸ συναπάντημα στιγμᾶς τινὰς ἠπόρουν,
 Καὶ κᾶπως ὑποπτον αὐτὸ ὀδεύων ἐθεώρουν,
 Ἄλλὰ τὴν ἀπορίαν μου ἐξήγησα εὐκόλως,
 Ἐνθυμηθεῖς τί μ' ἔλεγεν ἐσχάτως ὁ Μεχμέτης,
 Πῶς ὁ Σελίμης, πρὸ καιροῦ τεταραγμένος ὄλως,
 Πλανᾶται ἰδιότροπος τοῦ οἴκου τῶν δραπέτης.
 Εἰς τῶν παθῶν τοῦ τὴν φορὰν ἐπόμενον ν' ἀφέθη,
 Κ' εἰς τῆς Βορδώνης τὴν ὁδὸν τυχαίως νὰ εὐρέθη.»

69.

Μετ' οὐ πολὺ ἀφήσαντες τοὺς λόγους καὶ τὸν δεῖπνον
 Οἱ φίλοι ὁμοτράπεζοι ἐτρέποντο εἰς ὕπνον,
 Καὶ πλήρες ἐντυπώσεων τὸ πνεῦμά τῶν ποικίλων
 Ἐγαληνία βαθμηδόν. Τοῦ πύργου ἡ κυρία
 Τῆς ἀκανθώδους δίκης τῆς εὐροῦσα πέρας φίλον,
 Ἀναψυχὴν ἐλάμβανεν ἄλλ' ἄφατος ἀνία
 Ἠνώχλει τὴν καρδίαν τῆς. Τὸν ὕπουλον Ἐμίνην
 Φθονοῦντα προησθάνετο τοῦ οἴκου τὴν εἰρήνην.

70.

Εἰς ὕπνον ἠδὺν ἄρά γε ἡ νεαρὰ παρθένος
 Τοὺς ὀφθαλμούς τῆς ἔκλειε τὴν νύκτ' αὐτὴν ἀσμένως;
 Τὸν νοῦν τῆς ὑπετάραττε πρὸ χρόνου τινὸς ἤδη
 Μυστηριώδης, ἄγνωστος, λαθραῖος θόρυβός τις,
 Εἰς ὃν μορφὰς παντοειδεῖς ὁ δεισιδαίμων δίδει.
 Ἄλλὰ τὸ ἄσμα ἤκουσε καὶ εἶδ' ὁ ὀφθαλμός τῆς
 Τὸν ἀοιδόν· τὸ βλέμμα του ἐπέπεσ' αἰφνιδίως
 Εἰς τὴν ἀθῶαν χωρικὴν· τὴν ἔτρωσε καιρίως.

71.

Τὸν εἶδεν· εἰς τὴν μνήμην τῆς ἀνεῦρε τῆς μορφῆς του
 Εἰκόνισμά τι εὐμορφον, καὶ ὅμως τοῦ ἀπίστου
 Ἦ πρώτη συναπάντησις, ἢ πρώτη λαλιά του
 Ἐντὸς τοῦ κήπου τῆς μητρὸς αὐτῆς, εἰς τὸ Παρόρι,
 Ἡμέραν πανηγύρεως τοῦ Πάσχα τοῦ ἐσχάτου,
 Δειλίαν τῇ ἐνέπνευσαν. Ἡ Βορδωνία κόρη
 Τὸν ἄγνωστον Ὀθωμανὸν ἐνίοτ' ἐνθυμεῖτο,
 Ἄλλ' ὡς ἀπλοῦν ἐνθύμημα αὐτὸς διετηρεῖτο.

72.

Τὸν εἶδε καὶ ἐξύπνησεν ἢ κοιμωμέν' ἰδέα·
 Ἄλλ' ἤδ' εἰς τὴν καρδίαν τῆς ἐνετυποῦτο θεά
 Τοσαύτην περικλείουσα εὐγένειαν καρδίας,
 Τοσαύτην εἰλικρίνειαν, ἀλήθειαν καὶ πάθος!
 Καλῶς τῆς δούλης τὸν υἱὸν ἐκ τῆς σκιαγραφίας
 Τοῦ Στάθη προεμάντευσε· δὲν εἶχεν οὐδὲν λάθος·
 Καὶ λόγοι τὴν διέφυγον ὑπὲρ αὐτοῦ ἀθῶοι,
 Ἵποληφθέντες τολμηροὶ, δι' οὓς ἐμετανόει.

73.

Τοῦ ὕπνου τὴν ἀνάπαυσιν ἀνωφελῶς ἐζήτει·
 Δὲν εἶχεν ὄνειρα χρυσᾶ ἢ τῆς παρθένου κοίτη.
 Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς εἰς τὸ φῶς τῆς ἀργυρᾶς κανδήλας
 Προσηλωμένοι ἐκτενῶς ἠγρύπνουν κ' ἐγρηγόρουν.
 Ἡ φαντασία τῆς μορφᾶς δὲν εἶχε πλέον φίλας·
 Σκέψεις σκληραὶ τὴν ἔθλιβον καὶ τὴν ἐταλαιπώρουν.
 Φεῦ! εἶχε Τοῦρκον ἐραστὴν χριστιανή!.. ὦ φρίκη!
 Τὸ ὑπενόει ἱερέυς... ὦ θεία καταδίκη!

Μάντσεστερ, Σεπτέμβριος 1859.

ΑΣΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ.

1.

ΕΝΕΦΕΛΟΥΤΟ βαθμηδὸν τοῦ οἴκου ἡ γαλήνη,
Ἡ ἡσυχία ἔφευγε, κ' ἡ νέα Εὐφροσύνη
Εἰς μέριμναν σιωπηλὴν πολλάκις διδομένη,
Εἰς τῆς μητρὸς της βλέπουσα τὸ σκυθρωπάζον ὄμμα
Ἄνησυχίαν μυστικὴν, καὶ ὑποβλεπομένη
Σκληρῶς ὑπὸ τῆς θείας της, εἰς τὸ μικρὸν της δῶμα
Τὴν νύκτα ὥρας συνεχεῖς διῆγεν ἀγρυπνίας,
Ἄρδείουσα τὰς παρειὰς μὲ δάκρυ μετανοίας.

2.

Εἰ καὶ πολλάκις θολερὰ τὸν νοῦν της ἐτυράννει
Ἄμηχανία, καὶ σαφῶς δὲν ἔβλεπε τίς πλάνη
Παρέσυρε τὸ βῆμά της εἰς τρίβον ἁμαρτίας,
Σιγὴν ἐπὶ τὰς σκέψεις της ἐπέβαλλε βιαίαν·
Διότι τὰ γεννήματα τῆς δεισιδαιμονίας,
Τὰ συναξάρια, ἅτινα μὲ ἔμφασιν γενναίαν
Τῇ ἀνεγίνωσκε συχνὰ ἡ θεία της, μεγάλην
Τὴν ἐνεποίουν ταραχὴν καὶ αἰσθημάτων πάλην.

3.

Ὁ τῆς Βορδώνης ἱερεὺς ὁ Παππᾶ-Ἰωάννης,
Αὐτόπτης μάρτυς τῆς σκηνῆς, καθ' ἣν περ ἡ νεᾶνις
Παρέστη εἰς τὸ βλέμμα του ἀκρωμένη τ' ἄσμα,
Καὶ φρίζας, καὶ εἰς τὴν σκιὰν μορφώσας τοῦ κελλίου

Ἵπερβαλλούσης ταραχῆς καὶ ὑπονοίας φάσμα,
 Ἐν τέλει μετὰ συντριβῆς ἀνέφερ' ἐγκαρδίῳ
 Εἰς τὴν τοῦ πύργου δέσποιναν καὶ εἰς τὴν Ἄνναν, ποῖα
 Εἰσῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμά του ἰδέα ἀπαισία.

4.

Ἄλλ' ὁ θεράπων τοῦ Χριστοῦ, ὁ ἀγαθὸς πρεσβύτες,
 Τὰς φρένας Ἑλλήν κ' ἐν ταύτῳ ἀκέραιος λευίτης,
 Τὴν τρομερὰν συνέπειαν ἐκ τῆς ἀρχῆς προβλέπων,
 Καὶ τοῦ ἀπλοῦ συμπτώματος τὴν τάσιν ἐξετάζων,
 Ἐνθέρμως συνεβούλευεν εἰς τὰς γυναῖκας πρέπον
 Τὸ φάρμακον νὰ φέρωσιν εἰς πάθημα νεάζον·
 Συνίστα μετριότητα μετὰ φιλοστοργίας,
 Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἤλπιζε τῆς κόρης τῆς ἰδίας.

5.

Τὴν εἶδησιν τοῦ γηραιοῦ λαβοῦσα ἱερέως,
 Ἡσθάνθ' ἡ μήτηρ τὴν πληγὴν τοῦ τραύματος βαθέως·
 Ἄλλὰ τὸν φόβον κρίνασα μετέπειτα ὡς πλάσμα
 Χιμαίρας (κ' ἦτο χίμαιρα τῆς θυγατρὸς νυμφίον
 Νὰ θεωρήσῃ πρὸς στιγμὴν Ὀθωμανόν), τὸ φάσμα
 Τοῦ δέους της ἐξώρκισε, καὶ ὅμως τῶν κρυφίων
 Ἵπονοιῶν της τὴν ὁμφὴν νὰ κρύψῃ προσεπάθει,
 Γινώσκουσα τὰ σκότια τῶν μουσουλμάνων πάθη.

6.

Ἄλλ' ἄλλην ἔλαβεν ὁδὸν ἡ ἡμικαλογραία
 Κ' ἔξωρος Ἄννα. Σκάνδαλα καὶ αἵσχη φρικαλέα
 Συνέλαβε τὸ θερμουργὸν κρανίον της, κ' ἠνώχλει
 Τὴν νέαν της ἀνεψιὰν μὲ χαύνους ἀναγνώσεις
 Συναξαρίων, ἐπωδῶν, ἐξορκισμῶν, καὶ ὄχλοι
 Δαιμόνων τὰς κρονίους της ἐπλήρουν παραδόσεις,
 Καὶ τῆς γεέννης ἤρπαζε τὸ πυροβόλον στόμα
 Ἐκείνην, ἥτις ἄπιστον μὲ πόθου εἶδεν ὄμμα!

7.

Ἐνίοτε τὴν σιγηλὴν εὐρίσκουσα παρθένον
 Ἐπὶ τοῦ παραθύρου της, καὶ βλέμμα τεθλιμμένον
 Πλανῶσαν εἰς τὰς μακρυὰς σειρὰς τοῦ Ταυγέτου
 Καὶ εἰς τὰ δενδρὸσκέπαστα βουνὰ τῆς φίλης κώμης,
 Καὶ μετὰ στεναγμοῦ τινος προδίδουσαν δραπετεύου
 Τὸν σάλον τῆς καρδίας της, μετὰ ἀκάμπτου γνώμης
 Ἡ Ἄννα διακόπτουσα τὸν ῥεμβασμὸν τῆς νέας
 Ἄνεψιάς της συμβουλὰς τὴν ἔδιδε ματαίας.

8.

Καὶ ὅτε ἡ ἀρχαϊκὴ παρθένος παρετήρει,
 Ὅτ' εἰς ἀγρίαν ἄρουραν ἐπάσχιζε νὰ σπεῖρη,
 Τὴν κεφαλὴν μὲ ἔκφρασιν μακρόθυμον ἐκίνει,
 Καὶ ὑποτονθορίζουσα εὐχὴν, ἢ πρὸς τὰ ἄνω
 Τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑψόνουσα, ἐπέλεγ' ἐν εἰρήνῃ
 « Θεέ! τοιαῦτα πράγματα, ὦ! δὲν καταλαμβάνω! »
 Κ' ἐξήρχετ' ὅπως κάλλιον ἐκ νέου μελετήσῃ,
 Πῶς τοῦ χειμάρρου ἔμελλε τὸν ῥοῦν ν' ἀναχαιτίσῃ.

9.

Ἐν τούτοις, ἄνευ χαρμονῆς ἡ κόρη τῆς Κανέλλας
 Διήγεν ὥρας, τὰς σφοδρὰς κοιμίζουσα θυέλλας
 Τῆς νεαρᾶς καρδίας της. Τὴν ὄψιν τῆς μητρός της
 Σπανίως ἔβλεπε φαιδρὰν, σπανίως μειδιῶσαν
 Μακρὰν ὑπῆρχον οἱ υἱοί, μακρὰν ὁ σύζυγός της,
 Κ' αἱ ἐρεβώδεις μέριμναι πλησίον. Τὴν σιγῶσαν
 Οἰκίαν ἐβαρύνετο, καὶ ἡ ματαία Ἄννα
 Ματαίας διαχύσεως προσέφερε τὸ μάννα.

10.

Καὶ ὅμως μόνη ἔβλεπε τὰ πράγματα μὲ βλέμμα
 Ἡ Εὐδοκία ἤπιον κ' ἐθλίβετο ἡρέμα.
 Ἐρημος χήρα, ἔχουσα καὶ σπλάγχνα καὶ καρδίαν
 Μητρός, διατελέσασα τροφὸς τῆς Εὐφροσύνης,

Πρὸς ἣν ἀγάπην ἔτρεφεν ἐντός της ἐγκαρδίαν,
 Τὴν τροφιμὸν της ἔβλεπε μετὰ κρυπτῆς ὀδύνης,
 Καθ' ὅτι τῆς νεότητος τὰ πάθη δὲν ἠγνόει,
 Οὐδὲ ὅποιοι ἄνεμοι τὴν δαίρουσιν ἀθρόοι.

11.

Ἄλλ' ἦτο πλέον δυνατὸν ἢ γραῖα Εὐδοκία
 Νὰ λύη γλῶσσαν τολμηρὰν, ὁπότε ἡ ἰδία
 Ἐξαίφνης κᾶτι ἤκουσε ταραξάν τὴν ψυχὴν της;
 Ἐσπέραν ἦλθε χωρικὸς ἐκ τοῦ Μιστρᾶ κομίσας
 Γράμμα τοῦ Στάθ' εἰς τὴν κυρὰ-Κανέλλαν τὴν μορφὴν της
 Συνεῖδε πλήρη ταραχῆς, διότι τὰς δοθείσας
 Εἰδήσεις πρό τινος καιροῦ παρὰ τοῦ ἱερέως
 Τὸ γράμμα ἐπεκύρωνεν, ὡς ἔμαθε ταχέως.

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

α Κυρὰ-Κανέλλα, λυπηρὸν μὲ φαίνεται
 Νὰ μ' ἤμπορῶ νὰ ἔλθω, καὶ ὁ ἴδιος
 Νὰ σ' εἶπω τὸ τί εἶδα καὶ τί ἤκουσα,
 Ἄλλὰ νὰ σὲ τὰ γράψω ἐπροτίμησα.
 Προχθὲς λοιπὸν πηγαίνων κατὰ τὸν Μιστρᾶν
 Ἀπήντησα τὸν Σταῦρον τὸν ἐξάδελφον·
 Τρεχάτος, σκονισμένος καὶ ἀσθματικὸς
 Μ' ἐπρόφθασε· Ἐὐρ-Στάθη, λέγει μὲ φωνὴν
 Προδίδουσαν μεγάλην ταραχὴν ψυχῆς.
 Καλὰ ὅπου σ' εὐρῆκα ἐδῶ· πῆγαινα
 Στὸν Ἀγιγιάννην νὰ σὲ φέρω εἶδησιν,
 Ποῦ ἐντροπὴν καὶ λύπην εἰς χριστιανοῦ
 Παντὸς ψυχὴν θὰ φέρη. ὦ! ἀνάθεμα
 Εἰς τὴν φυλὴν τῶν Τούρκων τὴν ἀντίχριστον!
 Δὲν φθάνει ἡ βαρεῖα τυραννία των
 Ποῦ ἐρημόνει τόσον τὴν πατρίδα μας,
 Ἄλλὰ καὶ τὴν τιμὴν τῶν θυγατέρων μας

Πασχίζει νὰ μολύνῃ, νὰ καταλαλήῃ,
 Καὶ νὰ μᾶς ἐνθυμίζῃ τοὺς φρικτοὺς καιροὺς
 Ὅπου δὲν ἐτολμῶμεν τὰ ἀγόρια μας
 Οὐδὲ εἰς τὰ σχολεῖα κἂν νὰ στέλλωμεν,
 Φοβούμενοι τοὺς Τούρκους μὴ τ' ἀρπάσωσι
 Καὶ τὰ τουρκεύσουν... — Σταῦρε, τὸν διέκοψα,
 Τί τρέχει; — Τί θὰ τρέχῃ; νὰ, δὲν ἔμαθες
 Ποῦ τοῦ Μεχμέτ—Ἐμίνῃ ὁ τρελλοῦιός...
 — Τῆς σκλάβας ὁ υἱὸς ποῦ, καθὼς ἤκουσα,
 Τὸν νοῦν του κἄτι πάθος ἐκυρίευσε;
 — Ναί, Στάθη, ὁ Σελίμης, ναί, ὁ ἴδιος.
 — Καὶ ἔμαθες τί ἔχει; — Ἔχει ἔρωτα.
 — Καὶ ποίαν δὰ ὁ Τοῦρκος, λέγουν, ἀγαπᾷ;
 — Ἐξάδελφε, ἠμπόρεις κἂν νὰ φαντασθῆς
 Διὰ τὴν Εὐφροσύνην πῶς τρελλαίνεται;
 — Ἄ! ποίαν Εὐφροσύνην λέγεις, ἀδελφέ;
 Ἐρώτησα μὲ θάμβος ἀπερίγραπτον.
 — Τὴν κόρην τῆς Κανέλλας Παχυγένη! — Πῶς;
 — Τὴν νύμφην τῆς Βορδώνης μὲ τὰ εὐμορφα
 Τὰ μάτια καὶ τὸ σῶμα τ' ἀγγελόμορφον.
 Ἐμείναμεν κ' οἱ δύο τότε ἄφωνοι,
 Καὶ ἦλθον εἰς τὸν νοῦν μου ὅσα ἤκουσα
 Περὶ τοῦ Τούρκου ὅστις τρέχ' εἰς τὰ βουνὰ
 Καὶ ψάλλει τὸ τραγοῦδι τὸ λυπητερόν.
 Καὶ τότε ἐνθυμήθην πῶς ἀπήντησα
 Τῆς σκλάβας τὸν υἱόν, ἐν ᾧ ἀνέβαινα
 Ἐκεῖνο τὸ ἑσπέρας πρὸς τὸν πύργον σας.
 — Πῶς ἔμαθες, ἐξάδελφε, τὴν εἶδησιν;
 Ἐρώτησα μὲ λύπην καὶ μὲ ἐκπληξιν,
 Κτυπῶν τὸ μέτωπόν μου. Ἐχαμήλωσεν
 Ὁ Σταῦρος τὴν φωνὴν του, κ' εἰς παράμερον
 Μ' ἐπῆρε τότε μέρος, καὶ μὲ ἔδειξε

Πρὸς τὰ ἐπάνω τοῦ Μιστρᾶ, ποῦ φαίνεται
 Ὁ μιναρὲς τζαμίου παλαιῷ. Ἐκεῖ
 Προχθὲς λοιπὸν, μὲ εἶπε, τὸν ἀγᾶν ζητῶν,
 Ποῦ ἔχει νὰ μὲ δίδῃ χίλια γρόσια,
 Καὶ ἔχει ἓνα χρόνον ποῦ τὰ χρεωστεῖ,
 Τὸν εἶδα τέλος πάντων. Διευθύνετο
 Ἐπάνω πρὸς τὸν λόφον ὅπου τὸ τζαμί,
 Ὡς ἄντρον φαντασμάτων μαύρων στέκεται
 Ἐν μέσῳ τῶν μνημάτων καὶ τῶν μαύρων του
 Ἄνεμοδαιρομένων κυπαρίσσω του.
 Καὶ τότε ἐνθυμήθητι ὅτι κατοικεῖ
 Ἐκεῖ δερβίσης γέρων, πρὸ πολλῶν ἐτῶν,
 Καὶ μάγου, λέγουν, ἔχει αὐτὸς χάρισμα.
 εἶναι σοφτᾶς μεγάλος ὁ παλιόγερος,
 Καὶ ὅσοι τὸν γνωρίζουν Τοῦρκοι, βεβαιοῦν
 Βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας ὅτι πάντοτε
 Κρατεῖ, ἀποστηθίζει λόγους μυστικούς,
 Καὶ σχέσιν ἔχει, λέγουν, μὲ φαντάσματα.
 Οἱ Τοῦρκοι βεβαιόουν, ὅτι ὁ σοφτᾶς
 Δερβίσης τῶν ἀνθρώπων τὰ παθήματα
 Γνωρίζει καὶ τὰ πλέον βλέπει μυστικᾶ,
 Καὶ ὅλοι ἐκεῖ τρέχουν καὶ τὸν ἐρωτοῦν.
 Ἀφ' οὗ τὸν Μεχμέτ εἶδα τὸν Ἐμίναγαν
 Ἐκεῖ ὅτι ἐμβῆκεν, ἐπλησίασα
 Κ' ἠθέλησα νὰ ἴδω τί συνέβαιεν.
 Ἐμβῆκα καὶ ἐκρύφθητι εἰς ἓν χάλασμα.
 Ὡς εἶδε τὸν Ἐμίνην, ἐπλησίασεν
 Ὁ ἄγριος δερβίσης. Ἄνετριχιασα,
 Καὶ τρεῖς φοραῖς τὸ στήθος μου ἐσταύρωσα,
 Ὡς εἶδα τὴν μορφήν του τὴν σατανικὴν.
 Μὲ σέβας ὁ Μεχμέτ τὸν ἐχαιρέτησε·
 Ἄερβίση σοφτᾶ, εἶπε, ποίαν εἶδησι

ὦ Μὲ δίδεις; Τοῦ Σελίμη μου ἐμάντευσε
 ὦ Τὸ πάθος; — Ναι, ἐφέντη, ἀποκρίνεται
 ὦ Ὁ μιὰρὸς δερβίσης ὑπομειδιῶν
 ὦ Τὸν βασανίζει ἔρωσ τὸν Σελίμην σου
 ὦ Κ' ἐκείνην ποῦ λατρεύει ἐμπαθέστατα,
 ὦ Θυγάτηρ ῥαγιᾶ εἶναι καὶ χριστιανή.
 ὦ Δὲν βλάπτει· ἄς τὴν πάρη. Τοῦρκα γίνεται
 ὦ Ἐκείνη ἀκολούθως, κ' εἰς τὰς χεῖράς σου
 ὦ Ὁ κῆπος τῆς μητρός της ὁ περίφημος
 ὦ Ποῦ πάσχισες ν' ἀρπάξης καὶ σοῦ ἔφυγε,
 ὦ Τὰ ἐλαιόδενδρά της καὶ ἡ προικὰ της,
 ὦ Εὐκόλως καὶ μὲ τρόπον καλὸν ἔρχονται.
 ὦ Τὰ δίκτυά σου τώρα ἄπλωσε λοιπὸν
 ὦ Καὶ ἄγρευσε τὸ μέγα ψάρι τεχνικά.
 ὦ Βλεπόμεθα καὶ πάλιν, καὶ σκεπτόμεθα,
 ὦ "Ἄν ἔξαφνα φυτρώση τι ἐμπόδιον."
 Τὰς χεῖρας ὁ Μεχμέτης ἔτριψε, χαρὰ
 Τὴν μισητὴν μορφὴν του περιέβρεξε,
 Κ' εἰς τὸν δερβίσην δῶρον χρυσοῦν ἔδωκε.
 ὦ Ἀλλάχ-κερίμ! τοῦ λέγει· ὁ Προφήτης μας
 ὦ Νὰ σὲ χαρίζ' ἡμέρας καὶ γηράματα
 ὦ Καλά! Τοῦ Παχυγένη θὰ ἐκδικηθῶ
 ὦ Ὡς τέλος τὴν γυναῖκα, καὶ τὸν κῆπὸν της
 ὦ Ἐὰ πάρω, ναί. Βλεπόμεθα.' καὶ ἔφυγεν.
 ὦ Ἐξάδελφε, τὴν φρίκην μου δὲν δύναμαι
 Νὰ περιγράψω. Τώρα τὴν ὑπόθεσιν
 ὦ Ἐνόησες, καὶ κάμε ὅ,τι ὁ Θεός,
 Κὺρ-Στάθη, σὲ φωτίση.' — Αὐτὰ ἔμαθα,
 Κυρὰ-Κανέλλα, καὶ μὲ λύπην καίουσαν
 ὦ Ἴδου τὰ γράφω· ἔπαρε τὰ μέτρα σου,
 Καὶ εἶθε εἰς τὸν λάκκον ποῦ μᾶς σκάπτουσιν,
 Αὐτοὶ νὰ κρημνισθῶσιν. "Ἐχει ὁ Θεός."

12.

Παρήλθε μία εβδομάς δεινῆς ἀμηχανίας
 Ἐν μέσῳ τῆς εἰρηνικῆς αὐτῆς οἰκογενείας,
 Ἐκ λέξεων δὲ φευγουσῶν τὰ χεῖλη τῆς Κανέλλας
 Ἀρκούντως κατελάμβανον ἡ Ἄννα κ' Εὐδοκία,
 Τὸν νοῦν της ὅτι κυκεῶν ἐπολιόρκει μέλας.
 Σιωπηλὴ ἀπέμενε πολλάκις ἡ οἰκία,
 Καὶ μόνη τοῦ πιστοῦ κυνὸς ἡ ὕλακ' ἡ τυχαία
 Ἀντήχει εἰς τὰ δώματα τοῦ πύργου ἀργαλέα.

13.

Βαθεῖαν παρατήρησιν καὶ φρόνησιν συνάμα
 Συνίστα ἀπαντήσασα εἰς τὸ τοῦ Στάθη γράμμα
 Τοῦ Παχυγένους ἡ γυνή· καὶ πέμψασα συγχρόνως
 Εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν πρὸς τὸν Εὐθύμιόν της
 Ἐπιστολὴν, δι' ἧς αὐτὸν παρώτρυνεν ἐντόνως
 Νὰ ἐπιστρέψῃ οἴκαδε, τῶν μαύρων μεριμνῶν της
 Ἐβίβρωσκε τὸ φάρμακον, ὡς μετὰ καρτερίας
 Τὰς παλαιὰς τοῦ βίου της ὑπέμεινε πικρίας.

14.

Παλμοὶ τὸ στῆθος της παθῶν ἐτάραττον ἀγρίων,
 Καὶ εἰς τὴν φαντασίαν της τὸ κατὰ τῶν δημίων
 Τῶν συγγενῶν της ἔχθος ἦν ἀκμαῖον ἴσως ἦττον
 Τοῦ αἴσχους, ὅπερ εἰς αὐτὴν καὶ ἡ ἀπλῆ ἰδέα
 Παρεῖχεν ὅτι ἐραστῆς τῆς θυγατρὸς της ἦτον
 Ὀθωμανός! Ἀφόρητος καὶ ὄλως ἀπευκταία
 Ἰδέα! Ἡ ταλαίπωρος ματαίως προσεπάθει
 Νὰ τὴν βυθίσ', εἰ δυνατόν, εἰς τὰ τῆς λήθης βάθη.

15.

Τοῦ τηλικούτου αἴσχους της τὸν θάνατον προὔτιμα·
 Ἄλλ' ὅμως δὲν ὑπέφερε νὰ πέσῃ Τούρκων θῦμα,
 Πρὶν καταπέμψῃ πρότερον εἰς τὰς τοῦ ἄδου θύρας
 Ἐκεῖνον ὅστις ἔμελλεν ἐπὶ τῆς θυγατρὸς της

Ἀποθησκοῦσης μιαρὰς νὰ ἐπιβάλη χεῖρας.
 Συχνάκις ἐκδικήσεως ὑπόκωφος ἐντός της
 Φωνὴ ἐξύπνα. Τὰς σκιάς ὀργίλας τῶν γονέων
 Αὐτῆς τὴν νύκτα ἔβλεπεν ἐπάνω τῶν ὀρέων.

16.

Καὶ εἰς τὸ γράμμα ῥίπτουσα τοῦ Στάθη στυγνὸν βλέμμα,
 Κοχλάζον εἰς τὰς φλέβας της ἠσθάνετο τὸ αἷμα·
 Ἡ ἀπαισία εἶδησις δὲν ἦτ' ὀνείρου πλάσμα,
 Ἄλλ' ἦτο πρᾶγμα ὑπαρκτὸν, πλήν μαῦρον καὶ φρικῶδες.
 Τῶν πέριξ βράχων ἢ ἠχῶ δὲν ἤκουσε τὸ ἄσμα
 Τοῦ Τούρκου; Τὸ κατώφλιον τοῦ πύργου της οἱ πόδες
 Τοῦ Τούρκου δὲν ἐπάτησαν; Οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκείνου
 Δὲν εἶδον, φεῦ! τὸ τέκνον της μεστοὶ σκοποῦ πυρίνου;

17.

Τὰς μαύρας εἰκασίας της ἐν ᾧ ἐπεθεώρει,
 Ἡρώτα πάλιν ἑαυτὴν καὶ ἐν ταύτῳ ἠπόρει,
 Πόθεν προῆλθε τὸ δεινὸν τοῦ οἴκου της τὸ νέον;
 Υἱὸς γεννήτορα λαβὼν τὸν μιαρὸν Ἐμίνην,
 Πῶς, κατὰ ποῖον θέλημα τῆς μοίρας ἀπευκταῖον,
 Ἠγάπησε χριστιανὴν, καὶ ποῖαν; τὴν Φροσύνην,
 Τὸ στόλισμα τοῦ οἴκου της, τὴν νύμφην τῆς Βορδώνης,
 Ἦν δύο οἴκοι εὐγενεῖς ἐζήτουν τῆς Μοθώνης!

18.

Διστάζουσα, περίφοβος καθ' ἑαυτὴν ἠρώτα·
 Ἠγάπα ἢ θυγάτηρ της τὸν Τοῦρκον; καὶ ἰδρῶτα
 Ἡσθάνετο ῥαντίζοντα τὸ μέτωπόν της κρῦον.
 Τῆς θυγατρὸς της βλέπουσα τὸ πρόσωπον ῥεμβάζον,
 Τὸ τρυφερὸν μειδίαμα τὰ χεῖλη μόλις χρίον,
 Τὸ ἄνθος τοῦ προσώπου της τοῦ νέου χλωμιάζον,
 Δηλοῦσι ταῦτα, ὦ Θεέ! ἠρώτα, ὅτι ἔρωσ
 Εἰσῆλθε κ' ἐνεφώλευσεν ἐντός της ἀνιέρως; —

19.

Ἰπὸ τοιούτων ταραχῶν τὸ πνεῦμα συνηρπάγη
 Καὶ ἐξοφοῦτο τῆς μητρός· ἀλλ' αἴφνης ἐξερράγη
 Ἡ πυκνωθεῖσα θύελλα. — Ἡ Ἄννα κ' Εὐφροσύνη
 Ὅμοῦ εἰς τὸν ἑσπερινὸν ἀπῆλθον τοῦ Σαββάτου,
 Καὶ εἰς τὸν πύργον ἢ κυρὰ-Κανέλλα εἶχε μείνει
 Μονάχη μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς τοῦ νεωτάτου.
 Ἦνοιχθ' ἡ πύλη τῆς αὐλῆς, καὶ τὴν τροφὸν δρομαίαν
 Ἐμβᾶσαν εἶδεν. Εἶδῃσιν ἐκόμιζε σπουδαίαν.

20.

Πρὶν φθάσῃ νὰ λαλήσῃ τι ἡ τεθορυβημένη
 Θεράπαινα, εἰς τὴν αὐλὴν εἰσῆλθον δύο ξένοι·
 Ὁ εἷς αὐτῶν ἐφαίνετο ἀνὴρ πεντηκοντούτης,
 Δεικνύων ἐξωτερικὸν ἐχέφρονος κ' ἐμπείρου
 Ἀνθρώπου. Ἦτο καθαρὸς τὸ ἔνδυμα, κ' ἐν τούτοις
 Ἀπὸ τοῦ βλέμματός αὐτοῦ, γοργοῦ καὶ διαπύρου,
 Πανοῦργός τις ἢ ὑπουλος ψυχὴ ἐφανερῶτο,
 Καὶ γνῶσις τοῦ συμφέροντος βαθεῖα ἐδηλοῦτο.

21.

Δισσάκκιον ὁ ἕτερος κομίζων εἰς τὸν ὄμιον
 Καὶ πνευστιῶν, ὡς διελθὼν μακρὸν καὶ τραχὺν δρόμον,
 Ἐστάθη θέσας κατὰ γῆς τὸν σάκκον, καὶ σπογγίζων
 Τὸ πρόσωπον μὲ τὰς φαιὰς πτυχὰς τῆς φουστανέλλας.
 Ξηρὸς, νευρώδης, ἰταμὸς, τὸ χρῶμα κιτρινίζον,
 Καὶ βλοσυρὸς, ἀπαίσιος ἐφάν' εἰς τῆς Κανέλλας
 Τὰ ὄμματα, πλὴν σταθερὰ τὸ βῆμα ἐξελοῦσα
 Εἰς τὴν αὐλὴν, τοὺς φθάσαντας ἀπῆντα ἀποροῦσα.

22.

« Καλῶς ὀρίσετε! θαρρῶ, εἰς τὴν Βορδώνην ξένοι
 Εἴσθε· θὰ μᾶς γνωρίζετε, καὶ εἰς τοῦ Παχυγένη
 Τὸν πύργον σᾶς ὠδήγησε διάθεσις καλή σας. » —
 « Κυρὰ-Κανέλλα, μὲ χαρὰν σὲ βλέπομεν! » — « Καὶ ποῖοι

Εἶσθε καὶ πόθεν ἔρχεσθε; » — α Εὐχέται ταπεινοί σας
 Ἐρχόμεθ' ἀπὸ τὸν Μιστρᾶν, καὶ εἴμεθα οἰκεῖοι
 Καὶ φίλοι τοῦ κυρ-Στάθη σας. » — α Ἐμβᾶτε λοιπὸν, ξένοι,
 Ν' ἀναπαυθῆτε· φαίνεσθε ὅτ' εἶσθε κουρασμένοι. »

23.

— α Κυρὰ, εὐχαριστοῦμεν σε. » μ' ὑπόκλισην βαθεῖαν
 Προσέθετ' ὁ πρεσβύτερος τῶν ξένων. α Σίμο, βίαν,
 Θαρρῶ, δὲν ἔχεις· μεῖν' ἐδῶ, καὶ φεύγομεν ἐντάμα. »
 Σιγῇ πρὸς τὸν νεώτερον ἐλάλησεν· α Ἄ! φέρε
 Τὸν σάκκον μέσα, Σίμο μου. Ἐγὼ κρατῶ τὸ γράμμα. »
 Κ' εἰσῆλθεν εἰς τὸν θάλαμον· α Κυρὰ-Κανέλλα, χαῖρε!
 Τί κάμνει ὁ Εὐθύμιος; ἀπὸ τὴν Πόλιν γράφει;
 Πότε θὰ ἔλθῃ; ἀρκετὰ χρυσᾶ αὐγὰ θὰ βᾶφῃ. »

24.

— α Ὁ κυρ-Εὐθύμιος πολὺν καιρὸν νὰ γράψῃ ἔχει,
 Καὶ εἴμεθα ἀνήσυχοι... Ἄλλ' ἄς ἰδῶ τί τρέχει;
 Τὸ παιδί κλαίει! » κ' ἔδραμεν ἐκτὸς τοῦ δωματίου
 Τοῦ Εὐθυμίου ἢ γυνή. Ὁ νήπιος υἱὸς τῆς,
 Τὸν κομιστήν τὸν ἄγριον ἰδὼν τοῦ δισσακκίου,
 Ἐτρόμαξε καὶ ἔκλαιε· κ' ἐν ᾧ τοῦ στόματός τῆς
 Φιλήματα κατηύναζον τὸ νήπιον, ἢ γραῖα
 Εἰς τὸ ὠτίον τῆς μητρὸς περίφοβος, λαθραῖα

25.

Προφέρει τινὰ λόγια, καὶ τῆς Κανέλλας τ' ὄμμα
 Ἐξήστραψε κ' ἐπέστρεψε ταχέως εἰς τὸ δῶμα,
 Καὶ εὔρε τούς ἐπισκεπτὰς ἀνοίγοντας τὸν σάκκον
 Κ' ἐξάγοντας μετὰξίνα ὑφάσματα, καὶ θήκας
 Περιεχούσας τιμαλφῆ κοσμήματα· α Τὸν Νάκκον
 Δὲν ἐνθυμεῖσαι; εἴμ' ἐγώ· ὁ Σίμος ὁ Βατίκας,
 Ἡ ἀφεντιὰ του. Τὰ λαμπρὰ σὲ στέλλει ταῦτα δῶρα
 Φίλος τ' ἀνδρός σου παλαιός, ἀλλ' ὅστις ἕως τώρα »

26.

α Ἴσως φαντάζεσαι, κυρά, ἐχθρός σου ὅτι εἶναι
 Ἄλλὰ ἰδοὺ τὸ γράμμα του, ἀνάγνωσε καὶ κρίνε,
 Ἐὰν εἰς τὴν ὑπόθεσιν δὲν ἦτο μέγα λάθος,
 Ποῦ ἔχυσε ψυχρότητα εἰς παλαιὰν φιλίαν,
 Κ' εἰς τὴν ψυχὴν σου ἤναψε συγχωρημένον πάθος·
 Τὴν πρότασιν τοῦ φίλου μας δεχθεῖς μὲ προθυμίαν,
 Ἦλθα ἐδῶ καὶ τὸ μικρὸν πεσκέσι του σὲ φέρω,
 Καὶ διὰ τὴν περίστασιν αὐτὴν τῷ ὄντι χαίρω. »

27.

— α Ἄλλὰ, κύρ-Νάκκο, ἀπορῶ μεγάλως. » ἀπεκρίθη
 Ἡ οἰκοδέσποινα, εἰς ἧς τὸ πρόσωπον ἐχύθη
 Ὀχρότης, ἐν ᾧ ἔβλεπε τὰ ἐκτεθέντα δῶρα·
 α Τί εἶν' αὐτά; Σᾶς ἔστειλαν βεβαίως κατὰ λάθος
 Ἐδῶ, καὶ ποῖος εἶν' αὐτὸς ὁ φίλος μας ποῦ τώρα
 Θαρῶ ἐχθρὸν, καὶ κατ' αὐτοῦ, ὡς λέγεις, τρέφω πάθος; »
 — α Ἀνάγνωσε, χριστιανή, τὸ γράμμα προτοῦ κρίνης! »
 Τὸ εἶδε κ' ἐξεφώνησε· « Μὲ γράφει ὁ Ἐμίνης! »

28.

Καὶ ρίψασα μ' ἀποστροφὴν τὸν χάρτην καὶ πατοῦσα
 Ὑπὸ τοὺς πόδας της αὐτὸν ἐφώνει· α Ἐθαρῶσα
 Πῶς μόν' οἱ Τοῦρκοι ἄπιστοι ὑπάρχουν καὶ προδόται!
 Πῶς μόν' οἱ Τοῦρκ' εἶν' ἄξιοι εἰς τὰς παρανομίας!
 Δὲν ἤλπιζα χριστιανοὶ καὶ, φεῦ! συμπατριῶται
 Νὰ ἦναι εἰς τὸν τόπον μας μὲ τουρκικὰς καρδίας,
 Καὶ νὰ μᾶς λέγουν φίλον μας τὸν ἄπιστον Ἐμίνην!
 Δὲν ἤλπιζ' ἀπὸ Ἑλληνας τοιαύτην κατασχύνην! »

29.

Μεστὸν ἐκπλήξεως, μεστὸν κρυφίου θυμοῦ βλέμμα
 Ὁ Νάκκος περιέφερον, ἀλλ' ἀπεκρίθ' ἠρέμα·
 α φοβοῦμαι μὴ ἀστόχαστα, κυρά, τὸ πρᾶγμα κρίνης,
 Καὶ τοὺς ἀνθρώπους εὐκολὰ παραγνωρίζης. Ἴσως

Ὁργῆς αἰτίαν σ' ἔδωκε δικαίαν ὁ Ἐμίνης,
 Ἄλλὰ, ὡς βλέπεις, ἔθαψε τὸ στιγμιαῖον μῖσος,
 Καὶ δίδει τὸ παράδειγμα ἀνθρώπου, ὅστις θέλει
 Νὰ χύν' εἰς πληγὰς βάλσαμον καὶ εἰς πικρίας μέλι.»

30.

— α Τί; ἀγνοεῖς τὰς τέχνας του καὶ τὰς στρεψοδικίας
 Καὶ τὰ λοιπὰ γεννήματα τῆς μαύρης του καρδίας;
 Δὲν ἤκουσες πῶς τοὺς πτωχοὺς ἀνθρώπους βασανίζει;
 Ἐφεῦρε ψεύδη ποταπὰ διὰ νὰ μ' ἀδικήσῃ,
 Ἄλλὰ ἡ ἀδικία του ἐφανερῶθη. Τρίζει
 Ἐκεῖνος τοὺς ὀδόντας του, κ' ἐμένα θ' ἀπατήσῃ
 Ὁ λύκος μὲ τεχνάσματα ἀλώπεκος, μὲ δῶρα;
 Ἀπὸ αὐτὸ τὸ θέαμα λυτρῶσατέ με τώρα! »

31.

— α Κυρά μου, παραφέρεσαι.» ὁ Νάκκος ἀπεκρίθη·
 « Δὲν βλέπεις τὸ συμφέρον σου. Καθὼς μὲ διηγῆθη
 Ὁ Στάθης τὴν ὑπόθεσιν, αἰτία τοῦ σκανδάλου
 Ἐν λάθος ἦτο· καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος Μεχμέτης
 Λυπεῖται, σὲ τὸ βεβαιῶ. Τὴν γνώμην ἐνὸς ἄλλου
 Σὲ φέρω Τούρκου. Σὲ τιμᾶ, θερμὸς αὐτὸς εὐχέτης
 Ὑπάρχει τῆς οἰκίας σου. . . Ἄλλ' ὅμως. . . κρῖμα! κρῖμα!
 Νὰ ἦναι Τούρκος καὶ σκληρᾶς νὰ πέσῃ μοίρας θῦμα! »

32.

« Δὲν θέλω Τούρκου κἀνενὸς φιλίαν· θέλω ὅλοι
 Νὰ μὲ μισοῦν ὡς τοὺς μισῶ. Ἡ γενεά μου ὅλη
 Καὶ ἡ πατρίς μας τοὺς μισεῖ! Μ' ἐμπνέουν φρίκην, φρίκην
 Οἱ λόγοι σου, οἱ τρόποι σου! Γνωρίζω τί παγίδα
 Μὲ ἔστησεν ὁ φίλος σου Μεχμέτης· ἐὰν νίκην
 Θαρρῆ νὰ λάβῃ, βόσκεται ἀπὸ μωρὰν ἐλπίδα. . . »
 — α Ἄλλὰ ὁ Στάθης βεβαιοῖ. . . » — α Ἀδύνατον ὁ Στάθης
 Νὰ βεβαιοῖ ὅ,τι λαλεῖς! Φοβοῦ! φοβοῦ μὴ πάθῃς. . . »

33.

Ἐδάγκασε τὰ χεῖλη της καὶ τρέμουσα ἐστάθη
 Ὡς ὑπὸ φόβου μὴ τυχὸν τὸ ρεῦμα ἐξετάθη
 Ὑπὲρ τὸ δέον τῆς ὀργῆς· ἀλλὰ τῆς Μεσσηνιας
 Μητρὸς τὸ αἶμα ἔβραζε, καὶ τὴν ἀπόφασίν της
 Οὐδὲ αὐτὸς ὁ θάνατος ἐκλόνει. Ἀπαισίας
 Ὁ Σίμος βλέψεις ἔρριπτε τὴν ὑψηλὴν μορφήν της
 Παρατηρῶν· «Καὶ πῶς ἐσὺ, τὴν εἶπε, δὲν φοβεῖσαι
 Τὸν Τοῦρκον; Εἶναι δυνατὸς καὶ σὺ μονάχη εἶσαι.»

34.

—«Τὰ βάσανα συνείθισα, τὸν εἶπε, μικρὰ κόρη
 Νὰ μὴ φοβῶμαι. Ἔμαθα τὰ δάση καὶ τὰ ὄρη
 Ὅτ' εἶναι καταφύγια τιμῆς κ' ἐλευθερίας...
 Καὶ σεῖς τὰ δῶρα λάβετε καὶ φύγετε κρυφίως,
 Πρὶν μάθουν οἱ Βορδῶνιοι τυχαίως ἀπὸ ποίας
 Παρεκινήθητ' ἀφορμὰς νὰ ἔλθετε, καὶ ποῖος
 Σᾶς ἐξαπέστειλεν ἐδῶ.» — «Θὰ γίνῃ, ὡς θελήσης,
 Τὴν εἶπον, καὶ εὐχόμεθα νὰ μὴ μετανοήσης. . . »

35.

Καὶ εἰς τὸν σάκκον θέσαντες τὰ τοῦ Ἐμίνῃ δῶρα
 Οἱ μοχθηροὶ ἀπόστολοι, μὲ βήματ' ἀργοπόρα
 Ἐκ τῆς αὐλῆς ἐξέβαινον. Τοῦ θυμαλέου σκύλου
 Θὰ ἐδοκίμαζον σκληρῶς τοὺς ἰσχυροὺς ὀδόντας,
 Ἐὰν ἢ ἄλυσος αὐτοῦ δὲν ἦτο ἐπὶ στύλου
 Δεμένη. Ἀκολουθῶς δὲ τὴν κάθοδον λαβόντας
 Τοῦ πύργου, τοὺς ἀπῆντησαν μεστοὺς σιγῆς κ' αἰσχύνῃς
 Ἡ Ἄννα ἐπιστρέφουσα μετὰ τῆς Εὐφροσύνης. —

36.

Πρὸς τὸ ἐσπέρας θλιβερὰ τοῦ οἴκου ἦν ἡ θεά.
 Τῶν ξένων σχολιάζουσα τὴν ἀφιξίν ἢ γραῖα
 Τροφὸς τὰς ἐντυπώσεις της ἐξέθετε καὶ φάσιν
 Ἐλάμβανεν ἡ πρόσφατος σκηνὴ ζοφερωτέραν.

Ἴσως δ' αἱ ὑποψίαι τῆς δὲν ἦσαν χωρὶς βάσιν,
 Λεγούσης, ὅτι ἤκουσε κατὰ τινα ἐσπέραν
 Ληστοῦ τινος ἐμφάνισιν εἰς τὰ τριγύρω ὄρη·
 Ἐτοίμως δ' ἠ τροφὸς ληστὴν τὸν Σῆμον ἐθεώρει.

37.

Ἡ χάρις τῆς ἁγίας μας Παρασκευῆς (13) νὰ δώσῃ
 Τὰς ὑποψίας μου, κυρὰ, νὰ μὴν ἐπικυρώσῃ
 Ἡ τρομερὰ ἀλήθεια· ἀλλὰ ληστής, νομίζω,
 Ὁ λερωμένος σύντροφος τοῦ Νάκκου ὅτι εἶναι.
 Ἀφ' ὅ,τι εἶδα κ' ἤκουσα ἀπόψε, σχηματίζω
 Αὐτὴν τὴν γνώμην. » — α' Ἀλλὰ τί; τί εἶδες, λέγε. » —
 [α Κρῖνε·

Ἀπὸ τὰ Παππαδιάνικα ἐγύριζα μονάχη
 Τὴν ὥραν τοῦ ἐσπερινοῦ· ἐκεῖ δὲ ποῦ οἱ βράχοι.»

38.

α Τοῦ Πρωτογέρε (14) φαίνονται πῶς εἰς τὰ κάτω κλίνουν,
 Οἱ ὀφθαλμοί μου ἔξαφνα τοὺς δύο διακρίνουν,
 Αὐτοὺς τοὺς ξένους, ποῦ ἐδῶ ἐφάνησαν κατόπι.
 Ἐκεῖ ὁ Νάκκος ἔστεκε καὶ μὲ τὸν σύντροφόν του
 Πολλὰ ἐλάλει. Ὑστερον ὁ λόγος των ἐκόπη,
 Κιὸ Σῆμος ἔστρεφε συχνὰ, καὶ μὲ τὸν δάκτυλόν του
 Τὸν ἔδειχνε τοῦ πύργου μας τὰς διαφόρους θέσεις... »
 — α' Ἀπ' ὅλ' αὐτὰ, ἂν εἶν' ληστής, πῶς νὰ τὸ ὑποθέσῃς; »

39.

— α Κυρᾶδες, νὰ τί ἤκουσα. — Ἄν σὲ τὸ εἶπα; εἶδες;
 Ἄν εἶν' ὁ πύργος δυνατός; — Κύρ-Νάκκο, εἶν' ἐλπίδες.
 — Σῆμο, θαρρῆεις πῶς πέρνονται οἱ πύργοι ὡς ἐκείνους
 Ὅπου τὸ βράδι πιάνετε εἰς τοὺς ἐρήμους δρόμους;
 Οἱ πύργοι κρύπτουν στόματα πυρός· ξερνοῦν κινδύνους.
 — Ἄλλ' αἱ γυναῖκες ὡς λαγοὶ αἰσθάνονται τοὺς τρόμους.
 — Ἄλλ' ὄχι ὅλαι, Σῆμό μου· ἀλλ' ἔλα, εἶναι ὥρα
 Νὰ πᾶμε τοῦ Ἐμίναγα νὰ δώσωμεν τὰ δῶρα. »

40.

Τοιαῦτα ἡ περιδεῆς ἐλάλει Εὐδοκία,
 Καὶ τὰ τοιαῦτ' ἀκούσματα ἐν τῇ μονήρ' οἰκίᾳ,
 Ὑπὸ δρυμῶνων καὶ βουνῶν περιστοιχιζομένη,
 Τῶν γυναικῶν ἠγρίαῖνον τὴν φαντασίαν. Δέος
 Συνεῖχε τὴν καρδίαν των· ἡ δὲ κατερχομένη
 Ἐκ τῶν ὀρέων ὠρυγὴ τοῦ αὐστηροῦ βορέως,
 Κ' ἐν μέσῳ τῶν νυκτερινῶν σκιῶν ἠχολογοῦσα,
 Καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον μὲ θόρυβον πληροῦσα,

41.

Ὁμοιάζεν εἰς τὰς ψυχὰς ἐκεῖνας τὰς φριττούσας
 Κατὰ τὰς ὥρας τῆς νυκτὸς μὲ τὰς περιπολούσας
 Τὴν χώραν τὴν Ἑλληνικὴν Ὀσμανικὰς μαινάδας,
 Διαχεοῦσας πανταχοῦ καταστροφὴν καὶ φρίκην,
 Εἰς πόλεις, κώμας καὶ ἀγροὺς καὶ ὄρη καὶ κοιλάδας.
 Φεῦ! μόλις ὠνειρεύετο τὴν οὐρανίαν δίκην
 Ὁ δοῦλος Ἑλλήν τὸν βαρὺν ζυγὸν του τότε φέρων,
 Καὶ τοῦ πεσόντος θρόνου του τὰς ἀμαρτίας αἴρων!

42.

Τοιαύτας νύκτας θλίψεων καὶ κρυερῶν φροντίδων
 Πολλὰς διῆλθεν ἡ κυρὰ-Κανέλλα, ἀλλ' ἐλπίδων
 Αὐγαί τινες διέλαμψαν εἰς τὴν ψυχὴν της τέλος,
 Ὅτε τῇ ἦλθε ποθητὴ γραφὴ ἐκ Βυζαντίου,
 Καὶ εἰς τὸν οἶκον ὡς γλυκὺ ἠκούσθη τότε μέλος
 Τῶν τέκνων ἡ ἐπιστροφή καὶ ἡ τοῦ Εὐθυμίου,
 Ἀλλ' ἐν ταύτῳ παραμονὴ μακρὰ εἰδοποιεῖτο
 Δύω μηνῶν· ἡ ἑορτὴ μακρὰν ἀκόμη ἦτο!

43.

Καὶ ὅμως ἐκ τῶν ταραχῶν ὀλίγον συνηλοῦσα
 Τοῦ Εὐθυμίου ἡ γυνή, καὶ ἤδη θεωροῦσα
 Τὰ νέφη ἀραιούμενα εἰς τὸν ὀρίζοντά της,
 Τὸν Στάθην δὲν ἠμέλησε νὰ παραγγεῖλη βλέμμα

Νὰ τείνη πάντοτε ὄξυ, καὶ τῆς δολιωτάτης
 Διαγωγῆς τοῦ μοχθηροῦ ἔχθροῦ αὐτῆς ἡρέμα
 Νὰ διορᾷ τὰς ἀλλαγάς. Ἡ ἔμφρων Μεσσηνία
 Τὰ ἀφθέντ' ἀνέλαβε τοῦ οἴκου τῆς ἡνία.

44.

Παρούσης δὲ τῆς ἐποχῆς τῆς σκωληκοτροφίας,
 Κοινῆς πολλῶν Ἑλληνικῶν χωρίων τεχνουργίας,
 Πολλάκις νὰ ἐξέρχεται καὶ αὐτ' ὑπεχρεῶτο,
 Καὶ ὥρας συνεχεῖς μακρὰν τοῦ πύργου τῆς νὰ μένη.
 Ἡ Ἄννα τὴν συνώδευεν ἐνίοτε, καὶ οὕτω
 Μόνη μετὰ τῆς φίλης τῆς τροφοῦ ἀφινόμενη
 Ἡ Εὐφροσύνη, ἄνετος καὶ οἶον ἐλευθέρᾳ,
 Μὲ τ' ἀλγεινά τῆς ὄνειρα στιγμὰς τερπνὰς ἐπέρα.

45.

Πρὸ πολλοῦ ἤδη αἱ ἤχοι τῶν λόφων τῆς Βορδώνης
 Ἐσίγων· δὲν ἠκούετο ὁ ψάλτης. Ἄλλ' ἐκ μόνης
 Τῆς σιωπῆς του ἐντελής ἐξήγετό τις λήθη
 Παντὸς αἰσθήματος, παντὸς σχεδίου, παντὸς πάθους;
 Ἀφ' οὗ εἰς τὴν καρδίαν τῆς διάπυρος ἐχύθη
 Ἀδόλου ἔρωτος ἀκτῖς, ἀγνή ἐντὸς τοῦ βάθους
 Ἐνέμενε τοῦ στήθους τῆς. Ἠγάπα δὲ κρυφίως,
 Καὶ ἄκουσα ἐλάτρευεν ἡ κόρη ἐγκαρδίως

46.

Ἐκεῖνον, δὲν δὲν ἠλπιζε ποτὲ νὰ ὀνομάσῃ
 Τῶν ἡμερῶν τῆς σύντροφον. Καὶ ὅπως κατευνάσῃ
 Τὸ ἀδυσώπητον ποτὲ, τὸ μαῦρον ποτὲ τοῦτο,
 Τοσαῦται κατεβάλλοντο περὶ αὐτὴν φροντίδες,
 Καὶ φίλ' ἐθλίβοντο ψυχαί. Τὸ πᾶν ἐματαιοῦτο.
 Εἰς τῆς παρθένου τὴν ψυχὴν ἐφύοντο ἐλπίδες
 Καὶ ὡσεὶ ἄκανθαι αὐτὴν ἐκέντων. Κατὰ μόνας
 Ἡ δυστυχῆς ἐπάλαιε πρὸς τόσας ἀλγηδόνας.

47.

Διῆγεν εἰς τὴν μνήμην τῆς ἡ εὐγενῆς μορφῆ του
 Ἄπλῃ, ἀθώα, καθαρὰ, ὡς ἄνθους ἀλωβήτου
 Ὅ κάλυξ χύνει ἄρωμα λεπτὸν εἰς τοῦ Εὐρώτα
 Τὰς ὄχθας. Ψόγον κατ' αὐτοῦ παρ' οὐδενὸς οὐδένα
 Οὐδέποτε διήκουσε, καὶ ἑαυτὴν ἠρώτα
 Συχνάκις μὲ περίλυπον ἡ νέα κόρη φρένα,
 Πῶς ἔπταιε τὸ ἄμωμον ἐρῶσα τοῦτο πλάσμα;
 Ἄλλὰ πῶς διεδαίνετο τὸ τῆς θρησκείας χάσμα;

48.

ᾠ! δὲν ἀμφίβαλλε ποσῶς· ἐγίνωσκε βεβαίως
 Ὅτ' ἠγαπήθη ἐμπαθῶς. Ἄλλὰ ποῦ ἦν ὁ νέος
 Σελίμης; Πῶς τὸ ἄσμά του ἐσίγα εἰς τὸν λόφον;
 Πῶς ἡ ἐμφάνισις αὐτοῦ ἐκόπη ἡ λαθραία;
 Τὸ οὔς τῆς πῶς δὲν ἤκουε τοῦ ἵππου του τὸν ψόφον;
 Ἡ τελευταία δὲ φορὰ, καθ' ἣν αὐτὸν ἡ νέα
 Θυγάτηρ παρετήρησεν, ὑπῆρξεν ὅτ' ἐκεῖνοι
 Οἱ κομισταὶ ἀπήρχοντο τῶν δώρων τοῦ Ἐμίνη.

49.

Καὶ οὕτω πῶς ἐφέρετο ὁ διαλογισμὸς τῆς
 Θολός, ὡς ἡ κατάστασις ὑπῆρχε τοῦ νοός τῆς.
 Στηριζομένη νωχελῶς ἐπὶ τοῦ παραθύρου
 Κεχαυνωμένα βλέμματα ἐπλάνα εἰς τὰ ὄρη·
 Ἡ δ' εἰς τὰ δένδρα πνέουσα πνοὴ λεπτοῦ ζεφύρου
 Τὴν κόμην τῆς ἐσάλευεν. Αἱ ὄραι ἀργοπόροι
 Παρήρχοντο τῆς θερινῆς ἡμέρας, κ' ἡ οἰκία
 Ἐσίγα ἐν τῇ τῆς μητρὸς καὶ θείας ἀπουσία.

50.

Τὴν χαῦνον δὲ πῶς σιωπὴν διέκοπτεν ἡ γραῖα
 Τροφὸς ἀποκοιμίζουσα μ' ἄσμάτια ἀρχαῖα
 Τὸ νήπιον, καὶ νήθουσα ἐντὸς τοῦ δωματίου
 Τοῦ βλέποντος πρὸς τὴν αὐλήν· ἀλλὰ τοῦ ἄσματος τῆς

Ὁ ψίθυρος μετὰ κραυγῆς ἐκόπη αἰφνιδίου.
 Ἡ Εὐφροσύνη ἔδραμεν ἀπὸ τοῦ δώματός της,
 Κι ἄντι νὰ ἴδῃ τῆς τροφοῦ τὸ ἐσβεσμένον βλέμμα,
 Ἀπήντησεν ἰστάμενον πλησίον της ἡρέμα...

51.

Θεέ! τῆς δούλης τὸν υἱόν, τὸν ἴδιον Σελίμην!
 Τὴν νέαν κόρην ἔντρομον ἰδὼν αὐτὸς κ' ἐτοίμην
 Νὰ πέσῃ εἰς τὸ δάπεδον, τὰς χεῖράς του ἀνοιξας
 Ἐδέχθ' εἰς τὴν ἀγκάλην του τὸ εὐμορφόν της σῶμα,
 Καὶ ἐπὶ τῆς καρδίας του τὴν κεφαλὴν της σφίξας,
 Ἀνύψωσε πρὸς οὐρανὸν πεφλογοισμένον ὄμμα,
 Καὶ ἄναυδος ὑπὸ χαρᾶς κ' ἐκστάσεως ἀφάτου,
 Δι' ἐνὸς εἶπε στεναγμοῦ τὰ πάντα βαθυτάτου!...

52.

Ἀφ' οὗ δ' αἱ ἀπερίγραπτοι στιγμαὶ αὐταὶ παρήλθον,
 Καὶ ἐκ τοῦ φόβου αἱ ψυχαὶ τῶν γυναικῶν συνῆλθον,
 Ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς του κ' ἐστάθη ὁ Σελίμης
 Ἐνώπιον τῆς νεαρᾶς παρθένου, ἧς τὸ στήθος
 Ἐσείετο, καὶ τῆς τροφοῦ τρεμούσης καὶ ἐτοίμης
 Νὰ κράξῃ πρὸς βοήθειαν. Γαλήνιος τὸ ἦθος,
 ἌΨύχασε τοὺς φόβους σου, καλή μου, εἶπε, γραῖα·
 Μὴ σᾶς τρομάζῃ παντελῶς ἡ ἔξαφνός μου θεά! »

53.

Τοῦ τρόπου τὸ ἐπίχαρι, τῆς λαλιᾶς ὁ τόνος
 Κ' ἡ εὐγενής του πρόσοψις ἐνήργησαν συγχρόνως
 Ἐπὶ τῆς γραίας γυναικὸς, καὶ πρώτην φοράν ἕως
 Ἐπὶ ζωῆς της ἔβλεπεν υἱὸν τῆς Ἄγαρ αὕτη
 Χωρὶς ποσῶς νὰ αἰσθανθῇ ἀποστροφὴν ἢ μῖσος.
 Τὸν ἐθεώρει μ' ἐκπληξιν, καὶ ὅμως ἡ τοιαύτη
 Μυστηριώδης εἴσοδος αὐτοῦ εἰς τὴν οἰκίαν
 Παρεῖχεν εἰς τὸ πνεῦμά της πολλὴν ἀνησυχίαν.

54.

α ὦ! νὰ χαρῆς τὰ νειάτα σου, καὶ ἡ ψυχὴ ἐκείνης,
 Ἄγα μου, ποῦ σ' ἐγέννησε τῆς θείας καλωσύνης
 Τὴν χάριν νὰ ἀξιωθῆ, τὴν κόρην μου, τὴν Φρόσω,
 Ποῦ τὸ καλὸν σου ὄνομα μὲ θαυμασμὸν προφέρει,
 Καὶ σὲ τιμᾷ, ὡς ἤμπορῶ νὰ σὲ τὸ βεβαιώσω,
 Μὴ τὴν πικράνης· ἴσ' αὐτὴν εἶθε νὰ εὕρης ταῖρι!...
 Πῶς ἤλθες ἔξαφνα ἐδῶ, καὶ τί ζητεῖς, ἀγά μου;
 Ἄ! τί θὰ γίνω ἡ πτωχὴ, ἂν ἔλθῃ ἡ κυρά μου; »

55.

Τοιαῦτα ἰκετευτικῶς ἐλάλ' ἡ Εὐδοκία
 Πρὸς τοῦ Ἐμίμη τὸν υἱόν. «Κυρά, τὴν εἶπε, θεία
 Νὰ σὲ φυλάττῃ δύναμις. Μ' ἐνθύμισες ἐκείνην
 Ποῦ μὲ ἐγέννησε· καλὰ γηράματα νὰ ἔχῃς!
 Ἐὰν φρονῆς πῶς ἤμπορῶ ἐγὼ τὴν Εὐφροσύνην
 Νὰ βλάψω, πέρδικα πετᾶ καὶ νὰ τὴν πιάσῃς τρέχεις.
 Τὸ βάρος τῆς καρδίας μου ζητῶν νὰ ἐλαφρώσω,
 Αὐτὴν τὴν ὥραν ἐκλεξα διὰ νὰ ἐνταμώσω. »

56.

α Σὲ ποῦ ποθεῖ ἡ ὀρφανὴ καρδιά μου, Φροσύνη!
 Ἦξεύρω ὅτ' ἡ μήτηρ σου μισεῖ καὶ τοῦ Ἐμίμη
 Τὸ τέκνον ὅσον καὶ αὐτόν. Γνωρίζω τοῦ πατρός μου
 Τὰ πονηρὰ βουλευμάτα ποῦ μαύρη τὸν ἐμπνέει
 Φιλαργυρία. Μ' ἔβλαψεν ὡς ἄδικος ἐχθρός μου,
 Καὶ πῦρ ἀγανακτήσεως ἐντός μου νέον καίει,
 Ἄφ' ὅτου εἰς τὸν πύργον σας ἐδέχθησαν προθύμως
 Τὰ δῶρά του νὰ φέρωσιν ὁ Νάκκος καὶ ὁ Σῆμος. »

57.

α Γραπτὸν μου ἦτο τὸν Μεχμέτ πατέρα μου νὰ ἔχω,
 Κ' εἰς ἐναντίαν πάντοτε ὁδὸν μ' αὐτὸν νὰ τρέχω.
 Ποτὲ δὲν ἐσυμφώνησα μὲ τὰ φρονήματά του·
 Μισεῖ τὸν τόπον σας, ἐν ᾧ ἡ μήτηρ μου παιδίον

Μ' ἐδίδασκε νὰ συμπαθῶ τὰ δυστυχήματά του,
 Καὶ ν' ἀγαπ' ὡς πατρίδα μου τὴν χώραν τῶν ἀνδρείων.
 Τόσα καλὰ ἢ ἀτυχῆς μὲ ἔμαθεν ἐκείνη,
 Ὡστε λυποῦμαι πῶς υἱὸς ἐστάθην τοῦ Ἐμίνη.»

58.

α Ἰδὼν πολλαίκις τὸν φραγμὸν τοῦ μεταξὺ μας στέκει,
 Καὶ βαρυνθεὶς τὰ βάσανα ὅπου ἡ χεὶρ του πλέκει,
 Πολλαίκις ἀπεφάσισα νὰ φύγω, νὰ ζητήσω
 Εἰς τόπους ἄλλους μακρυνοὺς διαμονὴν καὶ μέλλον,
 Ἄερα καθαρῶτερον νὰ πνεύσω, καὶ νὰ ζήσω
 Ὅπως ἐπόθουν πάντοτε. Τὸν πόθον τοῦτον θέλων
 Νὰ ἐκπληρώσω, εὔρισκον ἐμπόδια· ἐθρήνει
 Ἡ μήτηρ μου, ἡ σκλάβά, φεῦ! τοῦ δυνατοῦ Ἐμίνη! »

59.

α Ἀλλὰ τὸ μνημὰ της ἀφ' οὗ τὰ μαῦρα δάκρυά μου
 Κατέπιε, τὰ παλαιὰ ἐκ νέου σχέδιά μου
 Ἐξύπνησαν, καὶ ἤθελα εἰς πράξιν νὰ τὰ βάλω.
 Ἡ μοῖρά μου ἠθέλησε κ' ἐσκόπευσεν ἄλλέως,
 Κ' ἐὰν ἀνέτρεψεν αὐτὰ, ἐγὼ, ἐγὼ τί σφάλλω; »
 Τὸν λόγον του διέκοψε κ' ἐσίγησε βαθέως
 Μὲ βλέμματα περιπαθῆ κυττάζων τὴν παρθένον,
 Ὡς παρ' αὐτῆς ἀπόκρισιν ὁ Τοῦρκος περιμένων.

60.

Ἵπῃρχεν ἤδη προφανῆς ἡ ἐγερθεῖσα πάλῃ
 Εἰς τὴν ψυχὴν της. Ἐπνεε δεινὴ ἀνεμοζάλη
 Κ' ἐσάλευε τὰς φρένας της· ἀλλ' ἡ ἀθλία κόρη,
 Δεινὸν ἐντὸς της κρύπτουσα, δεινὸν πρὸ χρόνου τραῦμα,
 Καθ' ἣν στιγμὴν τὸν αἷτιον τοῦ πάθους ἐθεώρει,
 Τί νὰ τὸν εἶπ' ἠδύνατο; Ἐνόμιζεν ὡς θαῦμα
 Τοῦ Τοῦρκου τὴν ἐμφάνισιν ὃν πρῶην ἐφοβεῖτο,
 Καὶ ἡδ' ἠγάπα ἄφοβος καὶ τὸν συνελυπεῖτο.

61.

α Ἐντὸς τῶν κήπων τῶν χρυσῶν ὅταν τοῦ Παρορίου, (14)
 Τὴν εἶπε, σὲ ἀπῆντησα ὡς πρῶτον τοῦ Μαρτίου
 Ἄνθος τὴν νέαν ἀνοιξιν μηνύει, ἡ ψυχὴ μου
 Παρηγορίαν, Φρόσω μου, ἡσθάνθη ἀσυνήθη.
 Ἐπέρα ἡ νεότης μου εἰς θλίψεις· τῆς πενθίμου
 Νεφέλης τότε ἡ ἀχλὺς τὸ πρῶτον διελύθη·
 Ναὶ, τότε ἡ καρδιά μου ὡς χρυσαλὶς πετῶσα
 Εἰς τοῦ προσώπου σου τὸ φῶς ἀνέζη ἀγαπῶσα. »

62.

α Μὰ ἦλθον, φίλη, ἔκτοτε σκοποὶ καὶ πόθοι νέοι·
 Καὶ ἡ ζωὴ μου ἔκτοτε εἰς γοητείας πλέει.
 Τὰ πάθη ἐβωβάθησαν τῆς γενεᾶς μου ὅλα·
 Μὲ φαίνεται ὅτ' ἠλλαξε τριγύρω μου ἡ φύσις,
 Οἱ λόφοι, τὰ φιλέρημα βουνὰ, τὰ ἀνθοδόλα
 Λιβάδια, οἱ ρύακες, αἱ κρυσταλλώδεις βρύσεις
 Μίαν φωνὴν, ἐν ὄνομα μὲ λέγουν, Εὐφροσύνη!
 Τὸ ἰδικόν σου ὄνομα δὲν λέγουν Εὐφροσύνη; »

63.

α Ἄφ' ὅτου ἀνεκάλυψαν ὅτ' εἰς αὐτὰ ἐφάνην
 Μονάχος τρέχων τὰ βουνὰ, φρονοῦν ὅτι ἐμάνην!
 Ἐξεύρω πῶς ἐξήγησαν τὸ ἄσμα μου, γνωρίζω
 Πῶς ἐπροδόθη χαμερπῶς ὁ μυστικός μου ἔρωσ, (15)
 Καὶ πόσον ἐταράχθητε. Ἄλλ' ὅμως, ὡς ἐλπίζω,
 Εἶν' ἀληθές, ὅτι καὶ σὺ, γλυκεῖα κόρη, μέρος
 Τοῦ μίσους δὲν μετέλαβες ποῦ τρέφουν οἱ ἐχθροί μου;
 Αὐτὸ ζητεῖ ἀπὸ ἐσὲ ν' ἀκούσῃ ἡ ψυχὴ μου. »

64.

— α ὦ! ἡ ἀθλία, ἔκραξεν, ἐγὼ νὰ τρέφω μῖσος;
 Ἐὰν σ' ἐμίσουν, ἤθελα ἀνετωτέρας ἴσως
 Διὰ γ' ἡμέρας· ἀλλ' αὐτὸ τὸ αἶσθημα, Σελίμη,
 Ποτὲ δὲν μὲ ἐνέπνευσεν ἡ εὐγενῆς μορφὴ σου.

Συνωδευμένον μ' ἔπαινον μὲ ἔφερον ἢ φήμη
 Τὸ ὄνομά σου. Καθαρὰ μ' ἐλάλει ἢ φωνή σου,
 Ὅσακις ἀπὸ τὸ βουνὸν τὴν ἤκουσα ἐκεῖνο·
 Σελίμη, τὴν χαρὰν αὐτὴν μὲ δάκρυά μου πλύνω! »

65.

— « Μὲ δάκρυα! ἐφώναζεν ὁ Τοῦρκος μετ' ὀδύνης·
 Γνωρίζω τὴν πηγὴν αὐτῶν. Ὁ δόλιος Ἑμίνης
 εἶναι πατὴρ μου! » — « Ὁ υἱός, Σελίμη, μὲ ἐφάνη
 τῆς σκλάβας τῆς χριστιανῆς χριστιανοῦ καρδίαν
 Πῶς ἔλαβεν... ὦ Δέσποινα! σκληρὰ μ' ἐπῆρε πλάνη!...
 Σελίμη! ἄφες νὰ θρηνηῶ τὴν μαύρην εὐτυχίαν
 τοῦ ὅτι σὲ ἐγνώρισα!... τὴν μνήμην μου κὰν θάψῃ,
 Καὶ τ' ὄνομα τῆς φίλης σου εἰς τάφου πλάκα γράψῃ!... »

66.

Καὶ δάκρυα κατέβρεχον θερμὰ τὰς παρειάς της·
 Ἄλλ' εἶχε τόσην καλλονὴν αὐτὴ, ὥστε ὁ Πλάστης
 Ἐθάρρεις ὅτι ἔπλασεν αὐτὴν ἵνα βαπτίσῃ
 τοῦ ἔραστοῦ της τὴν ψυχὴν διὰ σπονδῆς δακρύων,
 Καὶ εἰς τὴν ποιμνὴν τοῦ Χριστοῦ νὰ τὴν καθοδηγήσῃ.
 Σεισμὸς ἐγείρετο, σεισμὸς κλονῶν ἐκ θεμελίων
 τὴν πίστιν του. Λαβῶν δ' εὐθύς τὴν κλαίουσαν παρθένον
 Ἐκ τῆς χειρὸς, ἐφώνησε μὲ ἦθος ἐσπευσμένον·

67.

« Εἰπέ λοιπὸν, Φροσύνη μου, εἰπέ με τί νὰ κάμω;
 εἰπέ, κ' εἰς κάθε κίνδυνον εἶμ' ἔτοιμος νὰ δράμω,
 Διὰ νὰ ζήσω ὕστερον μαζὶ σου! ναί, εἰπέ με,
 Γίνεσαι, Φρόσω, νύμφη μου; » — « εἶμ' Ἑλληνὶς καὶ κόρη
 Χριστιανῶν!... ἂν μ' ἀγαπᾷς, Σελίμη, φόνευσέ με! »
 Καὶ ἀγωνίας ἔμπλεως ἐν ᾧ τὸν ἐθεώρει,
 « Ὁρκίζομαι! ἐκραύγασε, Φροσύν', εἰς τῆς μητρὸς μου
 τὸν τάφον, ὅτι θ' ἀποβῆς σὺ μόνη σύζυγός μου! »

68.

—α' Ορκίσου μάλλον, ἔκραζε μὲ τόνον ἐμπνευσμένον
 Ἡ κόρη, ὅτι δέχουσαι Χριστὸν ἐσταυρωμένον
 Σωτῆρά σου καὶ Κύριον πρὶν σύζυγός μου γίνης! »
 —α' Ορκίζομαι! ἀπήντησε μὲ πίστιν ὁ Σελίμης,
 Καὶ εἰς τὸ στήθος ὤρμησεν εὐθύς τῆς Εὐφροσύνης
 Φιλῶν τὸ μέτωπον αὐτῆς· διὰ χειρὸς δ' ἐτοιμῆς
 Θέτων χρυσοῦν δακτύλιον περὶ τὸν δάκτυλόν της,
 Ἐξαίφνης εἶδε κάτωχρον τ' ὠραῖον πρόσωπόν της·

69.

Διότι εἰς τὴν κρίσιμον στιγμὴν τοῦ ἀρράβωνος
 Ἐφάνη ἔμπροσθεν αὐτῶν ἡ μήτηρ, καὶ συγχρόνως
 Τὸ πρόσωπον καλύψασα, κραυγὴν ἀφῆκε φρίκης·
 ἌΩ αἴσχος καὶ ὦ ὄνειδος τῆς γενεᾶς μας ὅλης!
 ἜΩ κόρη! Τοῦρκε ἄξιε τῆς θείας καταδίκης! . . . »
 Καὶ ἔπεσε γονυπετῆς βασταζομένη μόλις
 Ἄπὸ τὰς χεῖρας τῆς τροφοῦ καὶ τῆς φριττούσης Ἄννης!.. »
 ἜΩ μοῦσα, ἄρον ἀπ' αὐτῶν τὸ κάλυμμα τῆς πλάνης! —

70.

Καὶ ὅτε εἰς τοῦ ἵππου του τὰ ἰδρωμένα νῶτα
 Καθήμενος διέβαινε τὸ βράδυ τοῦ Εὐρώτα
 Καμπὴν τῆς δούλης ὁ υἱός, ἐκεῖ παρὰ τὴν ράχην
 Ἦν στέφει ἡ χιλιετῆς κυπάρισσος (16), θρηνώδες
 Τὸ οὖς του ἄσμα ἤκουσε· —α Τὴν ἄφησαν μονάχην,
 »Καὶ εἰς τὸ παιδομάζωμα οἱ Τοῦρκοι τὸ φρικῶδες
 »Ἐσκότῳσαν τὸν ἄνδρα της καὶ σκλάβαν τὴν ἐπῆραν... »
 α Τίς τῆς μητρός μου, εἶπ', ἐκεῖ μυρολογεῖ τὴν μοῖραν; »



ΔΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ.

ΟΙ ΝΥΚΤΕΡΙΝΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ.

1.

ΚΑΙ ἡ Κανέλλα κατηφῆς στιγμᾶς τινος ἐστάθη,
Κ' ἠρώτα τὸν ἐξάδελφον τοῦ ἐπιτρόπου Στάθη·
« Ἀλλὰ δὲν ἐκατάλαβες τὴν ἀληθῆ αἰτίαν,
Σταῦρε, τῆς φυλακίσεως τοῦ Στάθη; » — « Ἄν, κυρά μου,
Αἰτιολόγει τὴν σκληρὰν ὁ Τοῦρκος ἀδικίαν,
Τὰ πράγματα θὰ ἤλλαζον, καὶ εἰς τὰ ὄμματά μου
Ὁ Τοῦρκος ἡμερώτερος θ' ἀπέβαινε τοῦ λύκου·
Φραγμὸς θὰ ἦτον μεταξὺ δικαίου καὶ ἀδίκου. »

2.

« Φυλακισμένον τὸν κρατοῦν, διότι θέλουν οὕτω.
Παράλογον ἐνόμισα κ' ἐγὼ τὸ πρᾶγμα τοῦτο,
Καί, ὡς σὲ εἶπα, ἔτρεξα τὸ αἷτιον νὰ μάθω.
Ἐρώτησα γνωρίμους μου, καὶ Τούρκους, ἐὰν θέλῃς.
Διὰ τὸν ζῆλόν μου κ' ἐγὼ ἐκόντευσά νὰ πάθω
Παρόμοιον. Ὅι ἄρχοντες τοῦ τόπου, ἐὰν μέλλῃς
Νὰ ἐξετάζῃς διὰ τί κάμνουν τὸ ἐν καὶ τ' ἄλλο,
Τῆς κεφαλῆς σου τὸ κακὸν ζητεῖς, δὲν ἀμφιβάλλω. »

3.

« Αὐτὰ ὁ Νάκκος μ' ἔλεγε κ' ἐγὼ, κυρά—Κανέλλα,
Ν' ἀνακατεύωμαι πολὺ θαρρῶν πῶς εἶναι τρέλλα.
Ἐμάζευσα τὴν λύπην μου, κ' ἐπέστρεψ' ἀνησύχως
Εἰς τὸ Παρόρι νὰ ἰδῶ τοῦ Στάθη τὴν γυναῖκα. »

Ἄκομη τοῦ φυλακισμοῦ δὲν εἶχε φθάσει ἦχος
 εἰς τὴν ἀθλίαν. Μίλια νὰ ἤμουν τότε δέκα
 Μακράν της ἐπροτίμησα παρ' ἀπ' ἐμὲ νὰ μάθη
 τὸ ἕξαφνον δυστύχημα τοῦ ἐξαδέλφου Στάθου.»

4.

«Κόπον κατέβαλα πολὺν νὰ τὴν παρηγορήσω,
 Καὶ μ' ἀποδείξεις φανερὰς ἐζήτουν νὰ τὴν πείσω,
 Ὅτι δὲν πταί' εἰς τίποτε, καὶ ὅτι κατὰ λάθος
 Ἐρρίφθη εἰς τὴν φυλακὴν. Ἐδάκρυν ἐκείνη
 Καὶ τέλος εἶπεν· Ἡξευρα· κρυφὸν ὑπῆρχε πάθος
 Κατὰ τοῦ Στάθ' εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μιανοῦ Ἐμίνου.
 Αὐτὸς τὸν ἐφυλάκισε, στοιχηματίζω, Σταῦρε!..»
 Καὶ σκέψεις ἐκυρίευσαν τὸν νοῦν μου τότε μαῦραι.»

5.

«Μὲ ἦλθε τότε εἰς τὸν νοῦν, κυρὰ—Κανέλλα, ὅτι
 τὸν Στάθου ὁ Μεχμέτ—ἀγᾶς ἐχθρεύετο, διότι
 Αὐτὸς εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ κτήματος ἐκείνην
 Ἐδειξε ζῆλον ἀληθοῦς καὶ φίλου κ' ἐπιτρόπου,
 Καὶ ἔδωκεν ἐν μάθημα πικρὸν εἰς τὸν Ἐμίνου.
 Ἀλλὰ κ' ἐγὼ περὶ αὐτοῦ τοῦ τρομεροῦ ἀνθρώπου
 Κάτι εἰς τὸν ἐξαδέλφον γνωρίζεις ὅτι εἶπα.»
 —«Ὁ δὲ Σελίμης;» —«Βέβαια τὸν ἄνεμον ἐκτύπα,»

6.

«Πλανώμενος εἰς τὰ βουνὰ μὲ τὰ τραγούδιά του.
 εἶν' ἀληθὲς πῶς ἐκρυπτεν αὐτὸς τὸν ἔρωτά του,
 Ποῦ εἰς τὴν θυγατέρα σου χωρὶς ἐλπίδα τρέφει,
 Καὶ ὅσοι τοῦτο ἤκουσαν τὸν συλλυποῦνται μᾶλλον,
 Διότι ὅλοι τὸν τιμοῦν, καὶ δὲν τοῦ ἀποστρέφει
 Κάνεις ποτὲ τὸ πρόσωπον, ἐν ᾧ μισεῖ τὸν ἄλλον
 τὸν Τοῦρκον, τὸν πατέρα του. Κάνεις δὲν ἀμφιβάλλει
 Ὅτ' εἶναι μεταξὺ αὐτῶν διαφορὰ μεγάλη.»

7.

αὐτὸς ἂν ἔχη, ἄφησα τοῦ Στάθη τὴν οἰκίαν
 εἰς λυπηρὰν κατάστασιν, καὶ ἀπὸ ὑποψίας
 μὴ τύχη, ὃ μὴ γένοιτο! ὁ ἄσπλαγχνος Ἐμίνης
 Κάνεν κακὸν τοῦ τέχνασμα καὶ κατὰ σοῦ τολμήσῃ,
 Ἐδῶ βιαίως ἔφθασα. Καὶ τώρα, ὅπως κρίνεις,
 λάβε τὰ μέτρα σου, κυρὰ, κ' εἶθε νὰ μὴν ἀργήσῃ
 Νὰ ἔλθῃ ὁ Εὐθύμιος. Πηγαίν' ὀπίσω τώρα.
 Πολλὰ τὰ ἔτησου, κυρὰ! » — « Καλή σου, Σταῦρε, ὦρα! »

8.

Βεβαίως ἦτο ἀλγεινὴ ἢ ἀγγελία αὕτη,
 καὶ διωρᾶτο ὁ σκληρὸς ἐχθρὸς· ἀλλὰ τοσαύτη
 εἰς τῆς Κανέλλας τὴν ψυχὴν συνεφορήθη λύπη,
 καὶ τόσον τὴν κατέβαλε τὸ τόλμημα τῆς κόρης,
 Ὡστ' ἐνεποίουν ἀμαυρὰν οἱ μετὰ τοῦτο κτύποι
 οἱ κατ' αὐτῆς φερόμενοι. Τὴν ἔβλεπες κ' ἠπόρεις
 τί ἔγινε τὸ ἄλκιμον τῆς Μεσσηνίας ἦθος.
 τὸ πνεῦμά της κατέπεσεν εἰς μαύρης σιγῆς βύθος.

9.

Ἄλλ' ἠγγιζεν ἡ ἐποχὴ τῆς ἐπανόδου πλέον
 τοῦ ποθητοῦ συζύγου της. Ἀνέκραζ' ἐκ βαθέων
 τὴν ὥραν καθ' ἣν ἔμελλε τοῦ οἴκου της τὸν ἄνδρα
 Νὰ ἐπανίδῃ ἀρρώγῳ τῶν ἠθικῶν βασάνων.
 Ἀνάγκη ἦτο νὰ δεχθῇ τὸν κύνα της ἢ μάνδρα,
 ἀφ' ὅτου ὑπὸ πρόσχημα εἰσῆλθεν, εἶπε, πλάνον
 καὶ ὁ Σελίμης ἔκλεψε τῆς κόρης τὴν καρδίαν,
 Ὁμνύων Τοῦρκος τοῦ Χριστοῦ νὰ λάβῃ τὴν θρησκείαν.

10.

Ἐν τούτοις ἦτο εἰς αὐτὴν ἐπάναγκες νὰ πράξῃ
 ὑπὲρ τοῦ Στάθη τι. Μικρὸν ζητοῦσα ν' ἀπαλλάξῃ
 τὸ πνεῦμα ἐκ τῆς ταραχῆς τῆς νέας ἀγγελίας,
 τὴν γηραιὰν ἀπέστειλε τροφὸν εἰς τὸ κελλίον

Τοῦ ἱερέως, λέγουσα ὅτ' εἶχε τῆς ταχείας
 Αὐτοῦ ἀφίξεως πολλὴν ἀνάγκην. Τῶν οἰκείων
 Οὐδένα ἤδη βλέπουσα παρόντα εἰς τὴν κώμην,
 Ἐφρόνει ἀναπόφευκτον ν' ἀκούσῃ φίλου γνώμην.

11.

Ἄργα ἢ Ἰουλιανὴ προέβαινεν ἑσπέρα·
 Νεφέλ' ἐπισκιάζουσαι τὸν κυανοῦν αἰθέρα
 Μετὰ τὴν δύσιν ἤρχισαν τοῦ θερινοῦ ἡλίου,
 Καὶ πορφυρόεσσ' ἀστραπὴ διήλαυε τὰ ὕψη
 Τοῦ Ταῦγέτου, καὶ βροντὴ ἀπὸ τοῦ Ἀμυκλείου
 Ἐμήνυεν ὡς πιθανὸν τὴν νύκτα νὰ προκύψῃ
 Ἡ καταιγίς, διάδοχος τῶν κυνικῶν καυμάτων,
 Ζημίαν ἐπιφέρουσα ἐπὶ τῶν γεννημάτων.

12.

Τοὺς λόφους ἔστεφον σκιαὶ τὸ βράδυ ἐρεβώδεις·
 Ἦκούετο ἢ τοῦ βορῶα φωνὴ ὡς φαραγγώδης
 Ἀπήχησις καὶ πένθος τι ἐκάλυπτε τὴν κώμην·
 Τοῦ πύργου δὲ τὴν σιωπὴν διέκοπτεν ὁ κύων,
 Ἡ τῆς Κανέλλας ἢ φωνὴ πρᾶϊνουσα τὴν γνώμην.
 Τοῦ κλαίοντος νηπίου τῆς, ἐν ᾧ μὲ βλέμμα κρύον
 Τὴν φύσιν παραβλέπουσα ἢ νέα Εὐφροσύνη,
 Κρυφίως τὸν μνηστῆρά τῆς ἐπόθει καὶ ἐθρήνει.

13.

Ἐπανελθοῦσα ἢ τροφὸς μεθ' ὥραν σχεδὸν μίαν
 Ἀνήγειλε μὲ τρέμουσαν φωνὴν εἰς τὴν κυρίαν,
 Ὅτι κλειστὸν τὸ οἶκημα τοῦ ἱερέως ἦτο.
 Εἰς τὸ Καστρίον, ἔμαθεν, ἀπῆλθε, καὶ συγχρόνως
 Τὸ ὑποπτον συνάντημα αὐτῆς ἐδιηγεῖτο.
 Τῆς λαλιᾶς τῆς πνιγερῶς ἐξήρχετο ὁ τόνος,
 Διότι εἰς τὴν ἀτραπὸν τὴν τοῦ κοιμητηρίου
 Διέκρινε τὸ πρόσωπον ἀνθρώπου ἀπαισίου.

14.

α Εἶθ' ἔλαφρὰν ὁ ἄγγελος νὰ εὕρη τὴν ψυχὴν μου
 Τὴν ὥραν τοῦ θανάτου μου! καὶ τὴν ἀναπνοὴν μου
 Ἐκράτησα, προσέθετεν ἡ γραῖα Εὐδοκία,
 Κρυφθεῖσα εὐθὺς ὀπισθεν ἐκεῖ μεγάλου βράχου.
 Τὸν εἶδα, τὸν ἐγνώρισα. Ἀκόμ' ἡ ἡλικία
 Τὸ βλέμμα δὲν μ' ἐμάρανε. Μὲ βῆμα ἀταράχου
 Ἄνδρὸς, χωρὶς νὰ μὲ ἰδῆ, ἐπέρασ' ἀπ' ἐμπρὸς μου.
 Κυρὰ, ἦτον ὁ ἴδιος ὁ Σίμος, μὰ τὸ φῶς μου! »

15.

α Εἰς μονοπάτι ὕστερον ἀνέβη καὶ ἐχώθη
 Εἰς ταῖς μουριαῖς. Τὸν ἔχασα, ἀλλὰ ἐφανερῶθη
 Ὅτι ἐκεῖ ἐπρόσμενε καὶ ἄλλους ν' ἀπαντήσῃ.
 Ἦκούσθη λεπτὸν σφύριγμα, καὶ εἶδα ἄνδρα ἓνα
 Ἀπὸ πυκνὰ χαμόκλαδα ὡς τράγον νὰ πηδήσῃ
 Ἐστάθη, ἀφ' οὗ βλέμματα κρυφὰ κ' ὑπωπτευμένα
 Ἐπλάνησε, κ' εἰς ταῖς μουριαῖς σιγὰ, σιγὰ ἐπῆγε,
 Νὰ φύγω ἤθελα· στιγμαὶ ἐπέρασαν ὀλίγαι. »

16.

α Καὶ ἄλλο πάλιν σφύριγμα ἠκούσθ' εἰς τὸν ἀέρα·
 Σχεδὸν ἀπὸ πλησίον μου εἰς ἔνοπλος ἐπέρα·
 Τοῦρκος μ' ἐφάνη, καὶ αὐτὸς ἐπῆγεν εἰς τοὺς ἄλλους.
 Ἄλλ' ὅτ' ἐκ τρίτου ἠκούσα τὸ ὅμοιον σημεῖον,
 Διέκρινα, ἀνοιξάσα τοὺς ὀφθαλμοὺς μεγάλους,
 Δύω ἐνόπλους. Καὶ αὐτοὶ ἐπέρασαν πλησίον
 Τοῦ βράχου μου, κ' ἐγύρισαν ἐκεῖ ποῦ καὶ οἱ ἄλλοι·
 Πρὶν φθάσουν ὅμως, σύγχυσις ἐφύτρωσε μεγάλη. »

17.

α Τοὺς κατεσκόπευε, θαρρῶ, παιδίον τοῦ χωρίου,
 Τὴν ὥραν ποῦ συνήρχοντο, ἐκ τοῦ κοιμητηρίου.
 Ἦκούσθη πέτρα ἀπ' ἐκεῖ πεσοῦσα αἰφνιδίως·
 Ὁ κτύπος τοὺς ἐξύππασε καὶ εἶδαν τὸ παιδίον.

Ἄμέσως τότε ὤρμησαν καὶ ἔτρεχον ἀγρίως
 Πρὸς τὰ ἐπάνω. Ἰδρῶσα, κυρὰ, ἰδρῶτα κρύον,
 Ὅποταν εἶδα τὸ πτωχὸν ὅτι ἐκυνηγεῖτο.
 Ἔτρεχ', ἐπήδα, ἔφευγεν ὡς πτερωτὸν νὰ ἦτο.»

18.

Πλὴν μόλις ἐτελείωσε τοὺς λόγους τῆς ἡ γραῖα,
 Ἦκούσθη πυροβόλησις εἰς τὸ βουνόν. Δρομαία
 Ἐξῆλθε τότε εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ πύργου ἡ κυρία,
 Καὶ ἠκολούθησαν αὐτὴν ἡ Ἄννα κ' Εὐφροσύνη.
 Ἐκ δὲ τοῦ βάθους τῶν σκιῶν κραυγὴ προῆλθε μία,
 Κραυγὴ σπαραξικάρδιος· τὴν διεδέχθ' εἰρήνη.
 « Ἐφόνευσαν οἱ ἄσπλαγχοι τὸ δυστυχὲς παιδίον! »
 Ἡ Εὐδοκία ἔκραξεν εὐθὺς μετὰ δακρύων. (17)

19.

Καὶ τὴν ψυχὴν τῶν γυναικῶν κατέσχε τότε δέος·
 Ἐντὸς τοῦ πύργου τοῦ κλειστοῦ ἐθήρευον ματαίως
 Τοῦ ὕπνου τὴν καταφυγὴν. Ἐκάθηντο σιγῶσαι,
 Καὶ τῆς νυκτὸς τοὺς μυστικούς θορύβους ἠκροῶντο.
 Τὴν ληστρικὴν ἐμφάνισιν πρὸ πάντων μελετῶσαι,
 Κ' ὑπονοῦσ' ἐπίθεσιν νυκτίαν, ἠρωτῶντο
 Ἡ Εὐδοκί' ἀμοιβαδὸν κ' ἡ Ἄννα μὲ πικρίαν,
 Τί θὰ τολμήσωσι χωρὶς ἀνδρὸς ἐπικουρίαν; (18)

20.

Αἱ ὦραι ἤδη ἤγγιζον αἱ τῶν μεσονυκτίων·
 Αἶφνης ἠκούσθη ὑλακτῶν εἰς τὴν αὐλὴν ὁ κύων,
 Κ' εἰς τὴν μορφὴν τῶν γυναικῶν ὠχρότης ἐπεχύθη,
 Τὸ οὖς δὲ προσηλώσασαι διήκουον βαθέως·
 Ἄλλ' ἡ Κανέλλα τῆς σιγῆς τὸ κάλυμμ' ἀπεδύθη.
 « Αὐτοὶ θὰ εἶναι! » ἔκραξε κιάνεβη θαρράλέως
 Ἐπάνω, εἰς τῆς θυγατρὸς τὸ ὑπερῶον δῶμα,
 Κ' ἐβύθισεν εἰς τῆς αὐλῆς τὸ σκοτὸς ὄξυ ὄμμα.

21.

Ἐπὶ τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς ἀνὴρ τις τῇ ἐφάνη,
 Ὅρμῶν δὲ καὶ ἀναπηδῶν ὁ κύων ἐξεμάνη.
 Καὶ μόλις που ἐστήριξε τὸν πόδα εἰς τὸν τοῖχον,
 Ὅπως πηδήσ' εἰς τὴν αὐλὴν ὁ ἄνθρωπος τοῦ σκότους,
 Ἐδέχθη δῆγμα φλογερὸν ἀπὸ τὸν κύνα· ἦχον
 Βωβὸν ἀφῆκεν, ἀλλ' εὐθὺς καταπιὼν τοὺς πρώτους
 Τῆς ἀλγηδόνης στεναγμοὺς, ἐπὶ τοῦ τοίχου πάλιν
 Ἀνέβη τόλμην συλλαβῶν καὶ πεισμονὴν μεγάλην.

22.

Ὁ κύων ἔρριπτε κραυγὰς ἰδὼν διαφυγόντα
 Τὸν ἄνδρα, ὡσεὶ ἤθελεν ἐκ νέου τὸν ὀδόντα
 Νὰ τῷ ἐμπήξῃ. Ὁ ληστῆς τὸν πόδα περιδέσας,
 Ἐλάλησε πρὸς σύντροφον ὃν εἶδεν εἰς τὸ σκότος,
 Καὶ πυροβόλον παρ' αὐτοῦ λαβὼν καὶ διαθέσας
 Αὐτὸ ἐπυροβόλησεν· ὁ ἐκραγεῖς δὲ κρότος
 Διέκοψε τὰς ὑλακὰς τοῦ ταλαιπώρου ζώου,
 Ἐκπνεύσαντος εἰς τὴν αὐλὴν μετὰ θρηνώδους γόου.

23.

Τὰ τῶν κακούργων σχέδια ὁ θάνατος τοῦ σκύλου
 Εἰς τὴν τοῦ πύργου δέσποιναν καταφανῆ ἐδήλου.
 Τὸν κίνδυνον ἐγνώρισε, καὶ ἐπικαλεσθεῖσα
 Τοῦ Πλάστου τὴν ἀντίληψιν, μὲ βῆμα θαρράλεον
 Κατέβη εἰς τὸν θάλαμον, κ' εὐθὺς διευθυνθεῖσα
 Εἰς κρύφιον ἀρμάριον, ἐξήγαγεν ἀρχαῖον
 Προγονικὸν κειμήλιον, δυάδα τουφεκίων
 Ἀργυροδέτων καὶ τινὰ δεκάδα φουσεκίων.

24.

Τὰ ὄπλα ταῦτα θέσασα ἐπὶ τοῦ παραθύρου
 Τοῦ βλέποντος εἰς τὴν αὐλὴν, ἀφ' οὔ μετὰ ἐμπείρου
 Χειρὸς ἐξέτασεν αὐτὰ, ἐξ ἄλλου ἀρμαρίου
 Ἀπέσυρεν Ἑνετικὴν πυξίδα ἐξ ἐβένου,

Τιμίῳν λίθων ἔμπλεων, ἀργύρου καὶ χρυσοῦ,
 Τοῦ οἴκου θησαυροῦ κρυπτοῦ, ἀλλὰ πεφημισμένου
 Πρὸ χρόνων ἤδη. Ἐκρυψε τοῦ σκεύους τὸ κλειδίον,
 Καὶ περιέδεσεν αὐτὸ μὲ στερεὸν σχοινίον.

25.

Ἄλλ' αἰφνιδίως τῆς αὐλῆς ἢ θύρα τότε ἐκρούσθη,
 Καὶ ἔξωθεν « ἀνοίξατε! » φωνὴ γοργή ἠκούσθη.
 Ἡ Ἄννα μὲ περίτρομον ἀνετινάχθη φρένα
 Καὶ εἶπεν· « Ἄς ἀνοίξωμεν. » — « Τί λέγεις, ἀδελφή μου; »
 Ἡ νύμφη τῆς ἀπήντησε. « Τὰ ἔχεις σὺ χαμένα;
 Τοὺς κλέπτας νὰ ἐμβάσωμεν; » — « Θὰ ἔβγη ἡ ψυχὴ μου
 Ἀπὸ τὸν τρόμον! Πῶς ἡμεῖς θὰ τοὺς ἀντισταθῶμεν;
 Ἐδῶ κλεισμένοι, ἄφευκτα θενὰ ἀφανισθῶμεν! »

26.

— « Μὴ τοὺς φοβῆσαι, καὶ ἐδῶ κἀνεῖς των δὲν ἐμβαίνει! »
 Ἀπήντησεν ὑπὸ θερμοῦ θυμοῦ κατεχομένη
 Καὶ ἦρπασ' ἐν τουφέκιον ἢ τολμηρὰ Κανέλλα,
 Ἐπάνω τρέξασα, στενὴν διήνοιξε θυρίδα,
 Κ' ἠρώτησε· « Τί θέλετε; » — « Νὰ μᾶς ἀνοίξης· ἔλα!
 Βί δε μὴ, εἶπέ τις φωνή, μὴν ἔχετε ἐλπίδα
 Πῶς θὰ γλυτώσεται ἀπὸ 'μᾶς! » Ἀντὶ νὰ ἀπαντήσῃ,
 Ἐκένωσε τὸ ὄπλον τῆς πρὶν τὴν θυρίδα κλείσῃ.

27.

ἠκούσθη τότε βάνασος παρὰ τὴν θύραν γέλωσ,
 Καὶ ὕβρεων ἐκχείλισις ὡς Ἐριννύων μέλος
 Πολλῶν φωνῶν ἀντήχησε τριγύρω, καὶ συγχρόνως
 Ἐπήδησεν εἰς τὴν αὐλὴν ληστής ἀπὸ τοῦ τοίχου.
 Τὰ κλειθρα δὲ καὶ τοὺς μοχλοὺς ἐν ᾧ ἐμόχθει μόνος
 Νὰ διαρρήξῃ, ἔτρωσεν αὐτὸν μετὰ εὐήχου
 Βολῆς ἢ ἀξιόμαχος γυνὴ τοῦ Εὐθυμίου,
 Καὶ ἔρριψεν αὐτὸν ἐκτὸς τοῦ ληστρικοῦ πεδίου.

28.

Τὴν γοερὰν ὡς ἤκουσαν κραυγὴν τοῦ πληγωθέντος
 Οἱ ἔξωθεν, τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν ἐπιφανέντος
 Καὶ ὄνειδίζοντος αὐτοὺς ἐπ' ἀνανδρία, πάντες
 Συνήνωσαν τὴν ῥώμην των κ' ἐβίασαν τὴν θύραν,
 Καὶ ἐπὶ τέλος ἐθραυσαν τὸ κλειθρον, καὶ ἐμβάντες
 Ὡς λύκοι ἔνδον τῆς αὐλῆς ὡς εἰς βεβαίαν θήραν,
 Εὔρον τὸν σύντροφον αὐτῶν ληστὴν ἐξηπλωμένον
 Παρὰ τὸ πτώμα τοῦ κυνὸς καὶ καταιματωμένον.

29.

Ὁργίλος τότε ἐφώναξεν ὁ λήσταρχος· «Κανέλλα,
 Εἶμαι ὁ Σῆμος. Ἄνοιξε τὸν πύργον· εἶναι τρέλλα
 Ν' ἀντισταθῆς!» Ἀπάντησιν τὸν ἔστειλε βροντώδη
 Ἐκ τῆς θυρίδος, καὶ εὐθὺς αἱ πέντε εἰς τὸ σκότος
 Τὴν ἀπεκρίθησαν φωναὶ μὲ ὕβρισμὸν λυσσώδη,
 Καὶ πυροβόλων ἤχησεν εὐθὺς πυρόεις κρότος.
 Ἄλλ' ἐκ τοῦ πύργου φλογεράν ληστής ἐδέχθη σφαῖραν.
 Τίς οἶδεν ἂν ἐπέζησε τὴν προσεχῆ ἡμέραν;

30.

Σιγὴ ἐπῆλθεν· ἔπαυσεν ὁ πυροβόλος κρότος,
 Καὶ τῶν ληστῶν ἀπέκρυψε τὰ βήματα τὸ σκότος.
 Ἰδοῦσα τὴν ἀνακωχὴν ἢ μήτηρ τῆς Φροσύνης,
 Κατὰ τοῦ πύργου εἶκασε δευτέραν σφοδροτέραν
 Ἐπίθεσιν, καὶ μητρικῆς μεστὴ νοημοσύνης,
 Ὅδον ἐζήτησε φυγῆς· ὁδὸν ἀσφαλεστέραν
 Πρὸς σωτηρίαν τῶν μελῶν τοῦ οἴκου τίνα ἄλλην
 Ἀπήνητησεν ἢ τῆς νυκτὸς τὴν σκέπην τὴν μεγάλην;

31.

Τῆς ὀπισθίας πτέρυγος τοῦ πύργου ἱσταμένης
 Ἐπὶ χαράδρας εἰς πολλὰς κλαδεύσεις τεμνομένης,
 Δι' ὧν ἢ κώμη τέμνεται εἰς πέντε συνοικίας,
 Παράθυρόν τι ἤνοιξε καὶ ἔβλεπε τὰ πέριξ.

Νύξ σκοτεινή καὶ ἔρημος! καὶ ἐπὶ τῆς βαθείας
 Χαράδρας ὀλολύζουσα ἢ τοῦ ἀνέμου πτέρυξ!
 Στιγμὴ φρικτὴ πλὴν γόνιμος εἰς μαύρας ἀποφάσεις,
 Οἷας ἐμπνέ' ἢ τῆς ψυχῆς ἠγριωμένη στάσις.

32.

Στρωμνὴν καὶ ἔπιπλά τινα κατέρριψε τὸ πρῶτον·
 Οὐδὲν δὲ ἄλλο ἤκουσεν ἢ τὸν κωφὸν τῶν κρότον.
 «Ἄν ξαναπέσουν οἱ λησται μὲ νέον πεῖσμα, Φρόσω,
 Πήδησε, εἶπε· κίνδυνος νὰ ἔλθουν αὐτοῦ κάτω
 Δὲν εἶναι ὕστερον πηδᾶ ἢ Ἄννα· θὰ σᾶς δώσω
 Δετὸν εἰς ζώνην τὸν μικρόν. Ἐγὼ δὲ θὰ φυλάττω
 Τὸν πύργον ἕως νὰ ἰδῶ τί τύχη μᾶς προσμένει·
 Ὡς τότε βοηθὸς ἐδῶ ἢ Εὐδοκί' ἄς μένη.»—

33.

α' Ἐλάτε! καταβαίνετε ἀπὸ ἐδῶ . . . ἡσυχως . . .
 Κάτω . . . προσμείνατε . . . Ἰδού!» Καὶ πυροβόλου κρότος
 Ἄνήγγειλε τὴν ἔφοδον· οἱ δὲ λησται ἐκ νέου
 Εἰσέβαλον εἰς τὴν αὐλὴν, ἀλλ' ἢ Κανέλλα ἤδη
 Τὰ τῆς φυγῆς διέθεσε, καὶ πλήρης θάρρους νέου
 Νέον ἐκ τῆς θυρίδος τῆς ἀνδρίας δεῖγμα δίδει·
 Πληροῖ τὰ πυροβόλα τῆς, πυροβολεῖ εὐστόχως,
 Καὶ μένει κάτω ἄπρακτος ὁ τῶν κακούργων λόχος.

34.

Ἄπό τινος ὑψώματος ἰστάμενος ὁ Σῆμος
 Καὶ βλέπων τὰ γινόμενα ἐκάλει κακοφῆμως
 Τοὺς μὴ τολμῶντας ἐπ' αὐτῆς νὰ πέσωσι τῆς θύρας
 Τοῦ πύργου συνεταίρους του. Ὁ τόνος τῆς φωνῆς του
 Τὴν κλονουμένην τόλμην τῶν ἀμέσως ἀνεγείρας,
 Ἐπὶ τὰ πρόσω ὤθησεν αὐτοὺς, καὶ τῆς ὀργῆς του
 Τὴν φλόγα χύνων ὥρμησεν εἰς εἰδός τι ἐξώστου
 Εἰς τῶν ληστῶν, κ' ἐξήμεσεν ἀπὸ τοῦ στόματός του

35.

Τὴν ληστρικὴν ἀπόφασιν· «Αἴ! δὲν ἀνοίγεις, σκύλα;
 Βάλτε φωτιὰ, μωρὲ παιδιὰ, 'σαυτὰ τὰ ξηρὰ ξύλα!..»
 — «Φωτιὰ 'στὴν πόρτα!» ἔκραξαν καὶ οἱ λοιποὶ, καὶ ὅλοι
 εἰς τὸν ἐξώστην εὐτολμοὶ τὸν ξύλινον ἐπήδων·
 Ἡ δὲ Κανέλλα ἔνδοθεν γοργῶς ἐπυροβόλει,
 Ἄλλ' εἰς τὸ σκότος αἰ βολαὶ ἐχάνοντο· ἀλλ' εἶδον
 τὰ σχέδιά των οἱ λησταὶ ἐξαίφνης κρημνισθέντα,
 Καὶ τὰ χρυσᾶ των ὄνειρα εὐθὺς ἀποσβεσθέντα·

36.

Διότι ἄγνωστος κραυγὴ ἠκούσθη εἰς τὸ ὄρος,
 Καὶ ταυτοχρόνως τις βροντῆ, βροντῆ ἀστραπηφόρος,
 Ἐκρήμνισε τὸν λήσταρχον νεκρὸν κατὰ τῶν βράχων!
 Ἡγέρθη τότε θόρυβος ἐπὶ τοῦ λόφου λαῦρος·
 Αἰ φρένες ἐθολώθησαν εὐθὺς τῶν νυκτομάχων
 Τρεχόντων ἔξω τῆς αὐλῆς. «ὦ φρίκη! ἰππεὺς μαῦρος!
 — Ὁ Σατανᾶς!» ἐφώναξαν τὰ τέκνα τῶν ἐρήμων.
 — «ὦ συμφορά! ἐχάσαμεν τὸν σύντροφὸν μας Σίμον!»

37.

Ἡ δὲ Κανέλλα ἔκθαμβος τὴν τῶν ληστῶν ἰδοῦσα
 Ἀκατανόητον φυγὴν, καὶ μὴ κατανοοῦσα
 Τὸ πέρασ τῶν κινδύνων της, ἀπὸ τοῦ παραθύρου
 Καὶ τὴν τροφὸν ἐκπέμψασα, πρὸς τὰς περιμενούσας
 «Φύγετε τώρα ἀπ' ἐδῶ, προβῆτε, εἶπε, γύρου
 Τῆς ρευματιᾶς μὲ προσοχὴν. Μὴ ταραχθῆ ὁ νοῦς σας,
 Καὶ χάσετε τὴν κλάδωσιν ποῦ 'στὴν Σουλῆναν φθάνει·
 Ἐκεῖ 'στὸν πύργον τρέξετε τοῦ θείου Δημογιάννη.»

38.

«Κ' οἱ κλέπται φανερώσατε τί ἦλθαν νὰ μᾶς κάμουν·
 Καὶ ὅτι πρέπει χωρικοὶ πέντ' ἐξ εὐθὺς νὰ δράμουν
 Ἀπόψε νὰ φυλάξωσι τὸν πύργον. Τοὺς προσμένω·
 Τὸν πύργον ὀλομόναχον δὲν πρέπει νὰ ἀφήσω.»

Ἄν ἔλθῃ νέος κίνδυνος, ἀμέσως καταβαίνω
 Καὶ σᾶς εὐρίσκω· εἰ δὲ μὴ, θὰ σᾶς καλονυκτίσω. »
 Εἶποῦσα ταῦτ' ἀνέσυρε τὰ τιμαλφῆ τῆς σκευῆ,
 Κ' ἐκλείσθη ἡ ἀτρόμητος φρουρὸς εἰς τὰ ἐρέβη.—

39.

Καὶ τῆς χαράδρας ἔλαβον τὴν λοξοδρόμον κοίτην,
 Εἰς τὴν σκοτίαν ἔχουσαι τὸν φόβον συνοδίτην,
 Ἄν καὶ ἐγνώριζε καλῶς ἡ γραῖα Εὐδοκία
 Τοὺς ἐλιγμοὺς τῶν ἀτραπῶν, καὶ ὄλαι ἐγκαρδίως
 Ἐπόθουν ὅπως τὸ συμβᾶν γνωσθῆ ἐν φίλ' οἰκίᾳ.
 Τὰ πέριξ ἦσαν ἔρημα· ἐφύσα ἀὴρ κρύος·
 Σιωπηλαὶ ἐβάδιζον· προὔχωρ' ἡ Εὐφροσύνη·
 Τὴν ὦθ' ἡ τῆς μητρὸς φροντίς κ' ἡ ἔνδον τῆς ὀδύνης!

40.

Ἡσύχαζον εἰς τὰ βουνὰ οἱ ἄνεμοι· τὰ δάση
 Γαληνιαίαν ἔπεμπον βοήν· εἶχε κοπάσει
 Μετὰ τὸ μεσονύκτιον τὸ πνεῦμα τῆς θυέλλης·
 Ἄπὸ τὰ πλάτη τ' οὐρανοῦ τὰ νέφη ἐσοβοῦντο
 Ἐν εἶδ' ἠρέμου καὶ λευκῆς εἰς πεδιάδ' ἀγέλης,
 Καὶ ἤδη περὶ τὰς δυσμὰς στιλπνοὶ ἐθεωροῦντο
 Ἀστέρες σπινθηρίζοντες, κίϛ δίσκος τῆς σελήνης
 Ἐπὶ τῆς χώρας ἔχυνε μαρμαρυγὰς εἰρήνης.

41.

Ἐκ τῆς χαράδρας αἱ δειλαὶ γυναῖκες ἐξελθοῦσαι,
 Ἄλση ἀρχαίων ἐλαιῶν διέβαινον, χωροῦσαι
 Εἰς ἀτραπὸν παράλληλον μυρτοσκεποῦς γηλόφου,
 Ἀπέχοντός που ἤμισυ ἐκ Σουληνῶν μιλίου·
 Ἄλλ' αἰφνιδίως ἡ σιγὴ ὑπ' ἀλλοκότου ψόφου
 Ἐκόπη· ἐσταμάτησαν καὶ μετὰ ἐγκαρδίου
 Τὰ πέριξ φόβου ἔβλεπον κ' ἠρεύνων τὴν αἰτίαν
 Τῆς παραδόξου ταραχῆς αὐτῆς εἰς τὴν σκοτίαν.

42.

Ἄλλὰ ἐκ νέου ἢ σιγή δὲν διεκόπη· αὔρα
 Τὰ φύλλα διεσάλειε τῶν ἐλαιῶν τὰ μαῦρα,
 Καὶ αἱ γυναῖκες ἔβαινον ἐπὶ τὰ πρόσω πάλιν.
 Δύω μορφαὶ ἀνθρώπινοι προῆλθον ἐκ γωνίας
 Τοῦ λόφου, καὶ φρικίασιν ἠσθάνθησαν μεγάλην·
 Αἱ ἀβοήθητοι ψυχαί, καὶ πρὶν ἀπελπισίας
 Κραυγὴ ἐκφράση τοῦ νοῦς τὴν τρέμουσαν ιδέαν,
 Δύω ἀνδρῶν πλησίον τῶν ἀγνώστων εἶδον θεάν.

43.

Μανδύας μαύρους ἔφερον· ὁ εἷς δ' ἐκ τῶν ἀγνώστων
 Προβάς ἐπὶ τῶν γυναικῶν μετὰ χειρῶν εὐρώστων
 Τὴν τρέμουσαν συνήρπασε ταχέως Εὐφροσύνην,
 Καὶ ρίψας αὐτὴν ἄναυδον εἰς τὸν πλατύν του ὄμον,
 Κωφὸς εἰς τὴν οἰμώζουσαν τῶν δυστυχῶν ὀδύνην,
 Ὡς λέων κρατῶν θήραμα, εἰς παραγγώδη δρόμον
 Εἰσῆλθε σπεύδων· ἔδραμε κατόπιν καὶ ὁ ἄλλος,
 Κ' ἦλθε, παρῆλθεν ὡς σκιά ὁ μέλας οὗτος σάλος.

44.

Μετά τινα λεπτὰ βαρὺς ἠκούσθη ἐκεῖ κτύπος,
 Κ' ἐξ ἀτραποῦ ἀνωφεροῦς ψαρὸς ἐφάνη ἵππος·
 Τὸν ἄρπαγα ἐκόμιζε τῆς κόρης ἀναβάτην.
 Ἐστάθη καὶ ἐλάλησε τὴν Ἄνναν κ' Εὐδοκίαν,
 Πληρούσας, φεῦ! τὴν ἔρημον μὲ ὀδυνηροτάτην.
 Ἄλλὰ ματαίαν στοναχὴν, καὶ εἶπε μὲ γλυκεῖαν
 Φωνὴν ὁ τρομερὸς ἵππεύς· « Ὑπάγετ' ἐν εἰρήνῃ·
 » Μὲ τὸν μνηστῆρα ἔφυγεν αὐτῆς ἡ Εὐφροσύνη! »



ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

ΜΟΝΗ ΚΑΣΤΡΙΟΥ.

Α.

ΤΟ λυκαυγές ἐφώτιζε τὰς ράχεις τοῦ Καστρίου, ⁽¹⁹⁾
Κ' οἱ ἄνθρωποι τῶν προσευχῶν καὶ τῶν παθῶν τοῦ βίου
Μονήρεις ἀναχωρηταί, τηροῦντες ἐν γωνία
Καὶ παραβύστω τὰς κοινὰς τῆς δούλης των πατρίδος
Εὐχὰς κ' ἐλπίδας, ἅς μακρὰ μακρῶν ἐτῶν δουλεία
Ἐπισωρεῦ' εἰς τῶν θνητῶν τὰ πενθηφόρα στήθη,
Κ' ἐν μέσῳ τῶν ψαλμῶν αὐτῶν καὶ θεῶν ὕμνων εἶδος
Ἐλευθερίας ψυχικῆς νεμόμενοι, καὶ πλήθη
Φαιδρῶν ὀνειρῶν βλέποντες πετῶντα οὐρανόθεν
Μὲ τοῦ ἡλίου τὰς χρυσᾶς αὐγὰς ἐπὶ ἐδάφους
Ἵπ' ἄνθη συγκαλύπτοντος μαρτύρων ἄγνων τάφους,
Καὶ φέροντος ἐρείπια ἀρχαίας δόξης, ὅθεν
Αἰώνιον ἐπὶ τῆς γῆς αὐτῆς αὐγάζει κλέος,
Οἱ ἄνθρωποι τῶν προσευχῶν ἐν τῇ γλυκειᾷ ὥρᾳ,
Καθ' ἣν ἠδέως τῶν δασῶν οἱ ψάλλται χαιρετῶσι
Τὴν τῆς ἡοῦς ἐμφάνισιν, μὲ μέλη θεηγόρα
Ἐπλήρουν τὸν σκιόφωτον τῆς ἐκκλησίας θόλον.
Τοῦ ὄρθρου ἐπεραίονον τὴν τελετὴν, καὶ ὅσοι
Ἵπὸ τὸ γῆρας κάμπτοντες ἐπόθουν τοῦ κελλίου
Τὸ θάλπος, ἀπεσύροντο ἐκ τοῦ ναοῦ ἡσύχως,
Οἱ δὲ λοιποὶ ἐβύθιζον εἰς σιγηλὴν λατρείαν
Ἵπὸ τὸ φῶς τῶν κανδηλῶν τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν.

Β.

Ἐν μέσῳ ταύτης τῆς σιγῆς ἠκούσθη αἴφνης ἤχος
Ἐκ κρούσματος περιελθῶν τῆς τοῦ μοναστηρίου

Σιδηρᾶς πύλης. Μόλις δὲ προσήλωσαν τὰ ὦτα
 Τινές, καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἢ δέους τις ἠρώτα
 Τὸν γείτονα συνάδελφον, τίς ἄρα ξένος ἦτον
 Καὶ τί ἐζήτ' εἰς τὴν μονὴν ἐν ὥρᾳ ἀσυνήθει ;
 Εἰς τὴν μορφὴν τῶν ταραχῆ βαθεῖα ἐπεχύθη,
 Ὅποτε κροῦσμα δεύτερον ἀντήχησε καὶ τρίτον.
 Μετὰ βραχὺν διάλογον τοῦ θυρωροῦ κ' ἐκείνου
 Ὅστις ἐζήτ' εἰσαγωγὴν μετὰ φωνῆς βραχείας,
 Ἄλλὰ φερούσης πρόδηλον προστακτικὸν τὸν τόνον,
 Διστάζων ἢ ὑπονοῶν ἐμφάνισιν κινδύνου,
 Τὴν πύλην τέλος ἤνοιξε, καὶ μετὰ ἀπορίας
 Δυάδα εἶδ' ὁ θυρωρὸς ἀνθρώπων εὐσχημόνων
 Διὰ τοῦ ἔτι ζοφεροῦ πυλῶνος εἰσελθόντων,
 Καὶ εἰς τὰ ἔνδον τῆς μονῆς εὐτόλμως ὀδευόντων.
 Τῶν μοναχῶν ὁ θίασος μετὰ σπουδῆς μεγάλης
 Ἐξῆλθεν εἰς τὸν νάρθηκα, ἵνα προῦπαντήσῃ
 Τοὺς πρωῖνοὺς προσκυνητὰς καὶ νὰ τοὺς ὀδηγήσῃ
 Εἰς τὸν ναόν· συγχρόνως δὲ μετ' ἀνεκφράστου ζάλης,
 Ὡς παρετήρησάν τινες τὸ ζεῦγος τῶν ἐλθόντων,
 Διέκρινον ὅτι ὁ εἷς ἦν ἐκ τῶν λατρευόντων
 Τὴν πίστιν τῶν αἰμοχαρῶν τυράννων τῆς πατρίδος,
 Καὶ μετὰ φρίκης καὶ σιγῆς ἀπέστρεφον τὸ βλέμμα
 Ἐκ τῆς μορφῆς του. Ἄλλ' αὐτῶν ἐνώπιον ἠρέμα
 Παρέστ' ἢ συνοδεύουσα τὸν Τοῦρκον σύντροφόν της
 Νέα γυνή. Ἦν ἰλαρὰ, καὶ ἐκ τοῦ βλέμματός της
 Ψυχὴν προδίδουσα μεστὴν δειλίας καὶ ἐλπίδος,
 Πλὴν γνώμης σταθερότητα ἀπὸ τοῦ βήματός της,
 Γαλήνην διεφύλαττεν ἐπὶ τὸ μέτωπόν της.
 Πολύτιμον λαχῶριον ἐφόρει, καὶ πλουσία
 Ἡ κόμη της κατέπιπτε κ' ἐσκίαζε τὴν νέαν
 Μορφὴν της πλήρη σιωπῆς καὶ πλήρη μυστηρίου.
 Εἰ κατὰ πρῶτον αὐστηρὰ ἐφάνη καὶ ἀγρία

Ἡ θεά τοῦ συντρόφου της, ἀλλὰ τὴν ἀπευκταίαν
 Τῶν μοναχῶν ἐντύπωσιν εἰς ἄκραν ἀπορίαν
 Μετέβαλεν ἢ εὐγενῆς μορφή τοῦ νέου ξένου.
 Ἀπὸ τῶν ὤμων ἔπιπτον πτυχαὶ φαιοῦ σαλίου
 Καλύπτουσαι τὸ στήθος του, κ' ἐκ τοῦ κεχρυσωμένου
 Ζωστήρός του προέκυπτε δυάς τις πιστολίω
 Καὶ λιθοκόλλητος λαβὶς ἐγχειριδίου· εἶχε
 Τὴν στάσιν οὗτος ὑψηλὴν, ἀγέρωχον τὸ ἦθος,
 Οἱ ὀφθαλμοὶ του ἔδειχνον ψυχῆς ἀνησυχίαν,
 Καὶ λογισμῶν ταραχωδῶν συγκεχυμένον πλῆθος
 Ἐφαίνετο ὑπὸ σιγὴν σκληρὰν ὅτι κατεῖχε.
 Ἄλλ' εἰς τὰς ὄψεις ἀναγνοὺς ταχέως τῶν ὀσίων
 Ἄνδρῶν τῆς ἐμφανίσεως αὐτοῦ τὰς ἐντυπώσεις,
 Μὲ βῆμα πρὸς τὸν νάρθηκα ἐλεύθερον χωρήσας,
 Τοὺς μοναχοὺς ἐξέπληξεν εὐσχήμως χαιρετήσας
 Αὐτοὺς, καὶ μετ' ἄβραῶς φωνῆς καὶ ἑλληνίδος γλώσσης
 Εἰπὼν, ὅτι ἐβούλετο νὰ ἴδῃ κατ' ἰδίαν
 Τὸν τῆς μονῆς ἡγούμενον. Μαθὼν δὲ ὅτι ἦτο
 Εἰς τὸ κελλίον, ἔλαβε τὴν σύντροφον ὁ ξένος
 Καὶ τὴν λιθίνην κλίμακα ἀνέβη ἐσπευσμένως,
 Ἀφίνων τὴν περίεργον τῶν μοναχῶν χορείαν
 Νὰ ἐξηγῇ τὸ ἕκτακτον συμβᾶν—ἐπὶ τὰ κρείττω.

Γ.

Ὁ τῆς μονῆς ἡγούμενος δὲν ἦτο τότε μόνος,
 Ἄλλὰ ἐντὸς τοῦ ὑψηλοῦ εὐρίσκοντο κοιτῶνος
 Καὶ δύο ἄλλοι. Μοναχοῦ ἱματισμὸν ἐφόρει
 Ὁ εἷς καὶ εἶχε μέτωπον πυκνάς ρυτίδας φέρον·
 Λευκὸς τὰς τρίχας, κάτωχρος, κυρτὸς τὸ σῶμα γέρων
 Καὶ σκυθρωπὸς τὸ πρόσωπον, τὰ πέριξ ἐθεώρει
 Μὲ βλέμμα ἀδιάφορον ἀνθρώπου βαρυνθέντος
 Τὸν βίον καὶ τὰ πάθη του, καὶ ἤδη μακρυνθέντος
 Ἀπὸ τὰς στέγας τῶν θνητῶν, καὶ μ' ἀργοπόρον βῆμα

Χωροῦντος εἰς τὸν τέρμονα τοῦ βίου, εἰς τὸ μνήμα.
 Βαστάζων εὐχολόγιον ὁ ἕτερος, μὲ χεῖρας
 Τρεμούσας ἔρριψεν αὐτὸ καθ' ἣν στιγμὴν ὑψώσας
 Τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς τρυφεροὺς τῆς κόρης χαρακτῆρας,
 Φωνὴν ἀφῆκε θλιβεράν, ὡσεὶ ἀγρίας πλάνης
 Ἐτύγγανεν ὦν ἔρμαιον· τὰς χεῖρας δὲ ὀρθώσας
 Ἰλαστηρίου ἐκραξεν ὁ παππᾶ—Ἰωάννης·
 «Θεέ! δὲν εἶναι ὄραμα! ἢ Φρόσω! ὁ Σελίμης!!!»
 Κ' ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον καὶ μὲ τὰς δύο χεῖρας.
 Ὁ δὲ ἡγούμενος, ἰδὼν τὴν τρέμουσαν παρθένον,
 Καὶ τὴν γλυκεῖάν της μορφὴν τὴν κλαίουσαν οἰκτείρας,
 Ὡς αἴφνης τι ἀναμνησθεὶς τῆς ἀκουσθείσης φήμης,
 Ἐλάλησε μετὰ φωνῆς δειλίαν προδιδούσης,
 Καὶ τῆς ἀφίξεως αὐτῶν τὸ αἶτιον ἠρώτα.
 «Ἠγούμενε, ἐπιθυμῶ σὺ μόνος νὰ μ' ἀκούσης.
 Ἀνάγκην εἶχε νὰ δεχθῆ διδασκαλίας φῶτα,
 Καὶ ἡ ψυχὴ μου ἔδραμε ἔστην ὀσιότητά σου.
 Ἡ μήτηρ μου ἐπρόφερε πολλάκις τ' ὄνομά σου,
 Καὶ ἱερέα ἅγιον σ' ἐτίμα. Ἴδου τώρα
 Τῆς τελευταίας της εὐχῆς ἐσήμανεν ἡ ὥρα,
 Καὶ ἦλθον τὴν ἁγίαν της εὐχὴν νὰ ἐκπληρώσω.»
 Καὶ ὁ Σελίμης (ὡς εὐθύς ὁ παππᾶ—Ἰωάννης
 Τὸν σύντροφον ὠνόμασε τῆς νέας Εὐφροσύνης),
 Τὸν λόγον παύσας ἔβλεπε μετὰ ἀγαθωσύνης
 Τοὺς γηραιοὺς ἀκροατὰς τὸ βλέμμα προσηλοῦντας
 Ἐταστικόν· «Τὸ ἐννοῶ· σᾶς βλέπω ἀποροῦντας,
 Ἐξηκολούθησεν. Ἴδου ἐκ τῆς ὁδοῦ τῆς πλάνης
 Ἐδῶ τῆς δούλης τὸν υἱὸν ἐλθόντα θεωρεῖτε,
 Ἄλλ' ἐκ τῆς ἀπορίας σας αὐτῆς θὰ λυτρωθῆτε.
 Ἄλλ', ὅσιε ἡγούμενε, προτοῦ σὲ φανερώσω
 Τὸ αἶτιον τῆς μυστικῆς ἐδῶ ἀφίξεώς μου,
 Ὡ! μὴ συλλάβῃ στοχασμὸν ὁ νοῦς σου σκανδαλώδη·

Σὲ θέλω πρῶτον μάρτυρα τῆς ἀθωότητός μου·
 Διότ' ἠξέυρω, πρὸ πολλοῦ ὅτι ὁ παππᾶ-Γιάννης »,
 Δείξας αὐτὸν προσέθετο ὁ Τοῦρκος, « μανιώδη
 φρονεῖ τῆς δούλης τὸν υἱόν, καὶ ἄξιον αἰσχύνης
 τὸν λάτριν τῆς χριστιανῆς... »—« Πατὴρ σου ὁ Ἐμίνης
 Δὲν εἶναι; Θῦμα ἔγεινες, ὦ κόρη, μαύρης πλάνης! »
 Ὁ τῆς Βορδώνης ἱερεὺς διέκοψε στεναῶζων.

Ἄλλ' ὁ τὸ σχῆμα μοναχός, ὁ λευκοπώγων γέρων,
 Τοῦ νέου τὸ ἀρρένωπὸν κ' ἐλεύθερον θαυμάζων
 Κ' ἐπὶ τῶν χαρακτήρων του βαθὺ τὸ βλέμμα φέρων,
 Ἡσθάνθη φρίκην τ' ὄνομα ἀκούσας τοῦ Ἐμίνης,
 Καὶ ὡς ἐντὸς τοῦ στήθους του ἀρχαία τις ὀδύνη
 Νὰ διηγέρθη, ἔξαφνα ἠ ὄψις τοῦ πρεσβύτου
 Χροιάν ἀγρίαν ἔλαβε, κ' οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ του
 Ἀγρίως προσηλώθησαν ἐπὶ τοῦ νεανίου.

Ἄλλ' ὁ ἠγούμενος προβάς τὸν εἶπε μετ' ἠπίου
 Φωνῆς· « Διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, φίλε,
 Εἰρήνευσον τὸ πάθος σου· αἱ σκέψεις αἱ ὀργίλαι
 Γεννοῦν κινδύνους. Αἱ δειναὶ τῶν καρδιῶν μας λῦπαι
 Πρὸς τὸν Θεὸν ἅς φεύγωσι, τὸν μόνον μας προστάτην! »
 Καὶ παρεδόθ' εἰς σιωπὴν ὁ γέρων βαθυτάτην.

Ἐν τούτοις προσεκάλεσεν ἐκ νέου ὁ Σελίμης
 Τὸν ἀγαθὸν ἠγούμενον νὰ τὸν λαλήσ' ἰδίᾳ,
 Καὶ κατανεύσαντος αὐτοῦ μετὰ φρενὸς προθύμης,
 Τῆς δούλης εἶπεν ὁ υἱός· « Μαζῆ καὶ σὺ, γλυκεῖα

Μνηστή μου, ἔλα τώρα·

Θὰ πληρωθ' ἡ ὑπόσχεσις ποῦ σ' ἔδωκα, κ' ἡ ὥρα
 Τῆς εἰμαρμένης ἔφθασεν! » Εἰς γεῖτον δὲ κελλίον
 Οἱ τρεῖς μετέβησαν μεστοὶ συλλογισμῶν κρυφίων.

Δ.

Ἡ μυστικὴ συνέντευξις διήρκει μίαν ὥραν,
 Ὁ δ' ἥλιος ἀνέτελλεν εἰς τὴν βουνώδη χώραν,

Κ' ἐφώτιζε χαρίεσαν αὐγὴν Σαββάτου ἤδη·
 Ἄλλ' ὅμως ὁ λαμπρὸς φωστήρ, ὅστις τὸ φέγγος δίδει
 Ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐξυπνᾷ τὴν κοιμηθεῖσαν πλάσιν,
 Καὶ θάλπος νέον χορηγεῖ εἰς σκέψεις, πάθη, κρότους,
 Ἐξ ὧν ὁ βίος τῶν θνητῶν συνίσταται, κάμμιναν
 Δὲν ἔφερον εἰς τῆς μονῆς τὴν περίξ ἐρημίαν
 Οὐδ' εἰς τὰς κόμας τῶν βουνῶν μεταβολὴν ἢ φάσιν.
 Φαιδρὰ ἀνέτειλεν αὐγὴ μετὰ τὰς ἀλλοκότους
 Ἄνωμαλίας τῆς νυκτός· ἄλλ' αὐτὴ ἡ ὥραία
 Τῆς χώρας τῆς Ἑλληνικῆς ἀνθοστεμμένη κόρη,
 Ὅποσα τότε τραύματα τυράννων ἐθεώρει,
 Καὶ πόσα πρόσωπα ὠχρὰ, καὶ πόσα σιγαλέα
 Ἄπῆντα τότε δάκρυα! — Ἐν τούτοις, τοῦ κελλίου
 Ἠνοίχθ' ἡ θύρα· τὴν μορφὴν τοῦ ἡγουμένου εἶδον
 Χαρμόσυνον οἱ ξένοι του, φωτὸς δὲ οὐρανοῦ
 Ἄκτις ἐπὶ τὰ μέτωπα τῶν συνομιλητῶν του
 Περιεχέετο. Φαιδροὶ ὑπὸ χρηστῶν ἐλπίδων
 Πλησίον τοῦ πνευματικοῦ ἐστάθησαν ποιμένος,
 Ὡς τέκνα τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκίας·
 Ὁ μὲν Σελίμης ἔφερε μεστὸν τὸν ὀφθαλμὸν του
 Ἐπὶ τῆς νέας του μνηστῆς ἀγάπης καὶ λατρείας,
 Αὐτὴν δὲ ἔχριεν αἰδῶς γλυκεῖα. Ἐπομένως,
 Δηλώσας ὁ ἡγούμενος διὰ εὐγλώττων λόγων,
 Ὅτι ὁ Τοῦρκος ἔμελλε τὴν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν
 Νὰ ἀσπασθῆ, καὶ δι' αὐτῆς νὰ λάβῃ ὡς συμβίαν
 Τὴν Εὐφροσύνην, ἔκπληξιν εἰς τοὺς περιεστῶτας
 Τοσαύτην ἐνεποίησεν, ὥστε ὁ λευκοπῶγων
 Ἄρματωλὸς ἀνεγερθεὶς καὶ σφίγγας τὸν Σελίμην
 Ἐπὶ τοῦ στήθους, ἔκραξε· «Νέε λαμπρὲ, τὰς πρώτας
 Χαρὰς τῆς πικραμμένης μου ζωῆς μὲ ἐνθυμίζεις,
 Καὶ δὲν ἠξέυρω τί χορδὴν ἀρμονικὴν ἐγγίζεις
 Εἰς τὴν καρδίαν μου!... Κ' ἐγὼ πατὴρ εὐδαίμων ἦμην.

Ἄν ἔζη, φεῦ! ὁ Σταυρός μου, τοὺς χρόνους σου θὰ εἶχε!...
 Ἄλλ' εἶναι μέγας ὁ Θεός, καὶ τοὺς ἀνθρώπους τύχαι
 Τυφλαί, ὡς πρόβατα σφαγῆς, δὲν σύρουν εἰς τὸ μνημα!
 Ναί, εἶναι μέγας ὁ Θεός!» Ῥανὶς χονδροῦ δακρύου
 Ἐκύλισ' ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Λάμπρου, καὶ τὸ βῆμα
 Ἥσθάνθη τρέμον, ἀλλ' ἡ χεὶρ ἡ τοῦ ἐφημερίου
 Τῶν Βορδωνίων στήριγμα τῷ προσηνέχθη φίλον,
 Καὶ τὴν ψυχὴν ἐκλόνησε τῶν παρευρισκομένων·
 Ἐκφράζων δὲ τὸν καθαρὸν τοῦ νεοφύτου ζῆλον
 Ὁ τῆς μονῆς ἡγούμενος, πρὸς τὸν βεβυθισμένον
 Εἰς ὄνειρώξεις παλαιὰς πρεσβύτην, «Λάμπρε, λέγει,
 Διπλοῦν νὰ ἴδῃ σήμερον ἡ τῆς Μονῆς μας στέγη
 Τελούμενον μυστήριον ἠυδόκησεν ὁ Πλάστης·
 Ἡ ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀνοίγει τὰς σεπτὰς της
 Ἀγκάλας εἰς τὸν μέλλοντα αὐτὸν συνάδελφόν μας,
 Τὸν μέχρι τοῦδε φέροντα τὴν πίστιν τῶν ἐχθρῶν μας.
 Τοῦ Γάμου θὰ προηγηθῆ τὸ Βάπτισμα τὸ θεῖον.
 Ἐ γέρο—Λάμπρε! γίνεσαι ἀνάδοχος τοῦ νέου
 Χριστιανοῦ;» — «Ναί, γίνομαι!» μετὰ παλμοῦ γενναίου
 Ἀπήντησεν ὁ γηραιός. — «Ἄς δράμωμεν, ὦ φίλοι,
 Τὸ πρῶτον νὰ τελέσωμεν λοιπὸν τῶν μυστηρίων!»

Ε.

Τὰ πάντα ἠτοιμάσθησαν, καὶ τοῦ ναοῦ ἡ πύλη,
 Μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτῶν, ἐκτὸς τῆς Εὐφροσύνης,
 Ἐκλείσθη. Εἰς τὸ σκῆνωμα τῆς προσευχῆς κ' εἰρήνης
 Ἀπὸ τοῦ θόλου ἀραιὸν τὸ φέγγος τοῦ ἡλίου
 Διέρρεε, κ' αἱ ἀργυραὶ τοῦ θυσιαστηρίου
 Κανδῆλαι ἔχουνον λεπτὰς εἰς τὴν σκιὰν ἀκτῖνας·
 Πρὸ τῆς εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ τὴν κεφαλὴν του κλίνας,
 Τὰς πρῶτας ἠκροάσατο εὐχὰς τοῦ ἱερέως
 Τῆς Εὐφροσύνης ὁ μνηστήρ τὴν ἔκφρασιν ὠραῖος.

Ἄλλ' ὅτ' ἡ αὐτοσχέδιος ἐδέχθη κολυμβήθρα.

Τὰ διὰ ὕμνων καὶ εὐχῶν εὐλογηθέντα ρεῖθρα,
 Κ' ἐβάπτισεν ἐντὸς αὐτῶν τὸ εὐρωστόν του σῶμα
 Ὁ τοῦ Χριστοῦ δεχόμενος τὴν ἱερὰν θρησκείαν,
 Καὶ τὸ Πιστεύω ἐκφωνῶν μὲ ἐμπνευσμένον στόμα,
 Καὶ ὅτε ὁ ἀνάδοχος προσῆλθεν ἵνα εἶπη
 Τοῦ κατὰ πνεῦμα τέκνου του τὸ ὄνομα τὸ νέον,
 Κ' ἐπέψαυε τὸ στήθος του μὲ τὴν ὑγρὰν του χεῖρα,
 Τὴν προσοχὴν του εἴλκυσαν ὑπὸ τὰ νῶτα τύποι
 Οὐλῶν, οὓς βλέπων ἀτενωῶς, ὡς ἐὰν χαρακτῆρα
 Γραπτὸν τιν' ἀνεγνώριζε, καὶ ἡμερῶν ἀρχαίων
 Ἀνάμνησις εἰς τὴν ψυχὴν ἐξύπνα τοῦ πρεσβύτου,
 Πυρφόροι προσηλώθησαν οἱ μαῦροι ὀφθαλμοὶ του
 Ἐπὶ τῶν τύπων.... ἔτρεμε σιγῶν... Τοῦ δ' ἡγουμένου
 « Βαπτίζετ', ἐρωτήσαντος, ὁ δοῦλος τοῦ Κυρίου;... »
 Ὁ Λάμπρος μετὰ βλέμματος φρικτοῦ, πεπλανημένου,
 Μ' ὀρθὰς τὰς τρίχας, γοερὰν καρδίας φωνὴν ρίπτει·
 « Ὁ Σταυρός μου! » ἔκκατὰ γῆς μὲ δοῦπον βαρὺν πίπτει...

.....
 Τοῦ πλάστου πλήρεις αἱ ὁδοὶ ὑπάρχουν μυστηρίου!

Σ΄

Ἡ ἔκστασις τῶν μοναχῶν τῶν περισταμένων
 Ἀνήλθε πρὸς τὸν Ὑψιστὸν δι' εὐγνωμόνων αἴνων,
 Κ' οἱ ὀφθαλμοὶ των ἔμπλεοι δακρύων χαρμοσύνων
 Προσεμειδίων τὸν σεμνὸν Χριστιανὸν, ἐκεῖνον,
 Ὄν θεία μοῖρα Ἑλληνα ἀκήρατον ἐτήρει,
 Καὶ οὗ ἡ εὐγενὴς μορφή πρὸ χρόνων ἐμαρτύρει
 Τὴν ἀληθῆ καταγωγὴν κ' ἐλληνικὴν ἀρχὴν του.
 Οὐράνιον φῶς ἤστραψεν εἰς τὴν ὠχρὰν μορφήν του,
 Καὶ εἶδον τότε ἐκ τοῦ λουτριῦ αὐτὸν ἐκτιναχθέντα,
 Κ' εἰς τὰς ὑγρὰς ἀγκάλας τοῦ θερμῶς περιπτυχθέντα
 Τὸν γηραιὸν πατέρα του, τὸν Λάμπρον! — Ἐπομένως
 Ὁ ἀρχηγὸς τῶν μοναχῶν ἐξῆλθεν ἵν' ἀσμένως

Τὸ ἔκτακτον συμβεβηκὸς εἰς τὴν μνηστὴν ἀγγελίῃ.
 Τὸ ἤκουσε, καὶ ῥίψαθα ἐν βλέμμα πρὸς τὰ βάθη
 Τοῦ ἱεροῦ, καθ' ἣν στιγμὴν ἡμιανοίχθ' ἡ πύλη,
 Διέκρινεν ἐκστατικὴ τὸν Λάμπρον καὶ τὸν Σταῦρον
 Μορφοῦντας ἔτι σύμπλεγμα καὶ θελκτικὸν καὶ γαῦρον.
 Ἐσταύρωσε τὰς χεῖράς της, ἀκίνητος ἐστάθη,
 Καὶ μὲ τὰ χεῖλη τρέμοντα ηὐλόγει τὸν Δοτῆρα
 Τοσοῦτων δώρων ἀγλαῶν, καὶ μυστικὸν σωτήρα
 Δύω ψυχῶν διὰ δεσμῶν συνδεθεισῶν ἀγίων,
 Χωρισθεισῶν ὑπὸ μοιρῶν βαρβάρων καὶ ἀγρίων,
 Καὶ τέλος συναντηθεισῶν ἐξ ἀντιθέτων δρόμων,
 Ἴν' ἀχωρίστως ζήσωσιν ὑπὸ τὸν θεῖον νόμον,
 Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μακρᾶς τοῦ Γένους των δουλείας,
 Μὲ θάμβος ἐποπτεύουσαι τὸ ἔργον τῆς Προνοίας,
 Καὶ ὄνειρα ἐμπνέουσαι καὶ ἱεράς ἐλπίδας
 Περιπολούσας τὰς ψυχὰς αἰεὶ τὰς ἐλληνίδας!

Z.

Κ' εἰς τὸν ξενῶνα ὕστερον μὲ προσοχὴν βαθεῖαν
 Τοῦ Λάμπρου πάντες ἤκουσαν τὴν μαύρην ἱστορίαν.

H.

Ἐν τούτοις τὴν ὠραίαν του μνηστὴν ἐνατενίζων
 Ὁ Σταῦρος, μέριμναν σφοδρὰν ἐδήλου. Ὁ ὀρίζων
 Τῶν κύκλω τῆς μονῆς βουνῶν λαμπροῦ φωτὸς ἦν πλήρης,
 Καὶ πᾶσα ἡ περίχωρος ἐφαίνετο μονήρης.
 Ἄλλ' ἂν αἱ ὄραι ἔφευγον ἐν μέσῳ τῆς ἐρήμου
 Καὶ εἰς τὴν ἡσυχον μονὴν τὴν μάρτυρα εὐθύμου
 Συμβάντος, ἂν τοῦ γηραιοῦ πατρὸς τὴν θυμηδίαν
 Καὶ τὰ χυθέντα δάκρυα κατὰ τὴν ἱστορίαν
 Τοῦ ἐπιζῶντος μάρτυρος τῆς ἐθνικῆς ὀδύνης
 Οἱ πάντες ἐμερίζοντο, ἀλλ' ὁ Μεχμέτ Ἐμίνης
 Τὴν νυκτικὴν καταστροφὴν τῶν ληστρικῶν του πόθων
 Ὡς κύημ' ἄρα ἔμελλε νὰ λησμονήσῃ νόθον,

Καὶ ἄρ' ἀπεριζήτητον τὸν ἄφαντον Σελίμην
 Νὰ παραιτήσῃ ἔμελλε; Δὲν εἶχε δὲ ἐτοιμὴν
 Εἰς χεῖρας τὴν ἐκδίκησιν νὰ σφενδονίσῃ ἴσως;
 Τὸ κατὰ τῶν Χριστιανῶν ἠγνόουν αὐτοῦ μῖσος;
 Φεῦ, τέλος εἰάν εὔρισκε τὸ ἄσυλον τοῦ Σταύρου! —
 Ἄλλ' ἤδη πλήρης κοπετῶν καὶ πλήρης κλαυθμοῦ μαύρου
 Δὲν ἦτ' ὁ πύργος, ὄρφανὸς τῆς Εὐφροσύνης μείνας;
 Τίς δρόσον εἰς τοὺς στεναγμοὺς κ' εἰς τὰς θερμὰς ὀδύνας
 Ἦθελε φέρει τῆς μητρὸς, τῆς δυστυχοῦς Κανέλλας;...
 Τοιαύτας ὁ περίφροντις μνηστήρ μακρὰν νεφέλας
 Σωρευομένας ἔβλεπεν εἰς τοὺς γλαυκοὺς αἰθέρας,
 Κ' αἱ ὦραι ἤδη ἔφευγον τῆς εὐτυχοῦς ἡμέρας. —
 Ὁ ἀληθὴς καὶ σταθερὸς μνηστήρ τῆς Εὐφροσύνης,
 Τὴν πύλην ἤδη διελθὼν τῆς Χριστιανωσύνης,
 Κ' εὐρῶν πατέρα γηραιὸν, ὃν ὤφειλε νὰ σώσῃ,
 Τὴν ὑψηλὴν του ἔσπευσεν εὐχὴν νὰ συμπληρώσῃ,
 Καὶ τὴν γλυκεῖάν του μνηστὴν νὰ λάβῃ ὡς συμβίαν.
 Προετοιμάσας τὴν φυγὴν ἐν τούτοις τὴν κρυφίαν,
 Τὸν ἱερέα σύνοφρον ἀπὴντα τῆς Βορδῶνης
 Βαθείας σκέψεις ἔκρυπτε τὸ βλέμμα του. Ἐκ μόνης
 Τῆς ψήφου τοῦ χρηστοῦ ἀνδρὸς καὶ ἐκ τῆς μαρτυρίας
 Τὸ νέφος ἤδη τὸ πληροῦν μερίμνης καὶ πικρίας
 Τοῦ νέου Σταύρου τὴν ψυχὴν ἠδύνατο νὰ φύγῃ·
 Ἄλλὰ τοῦ χρέους ἢ φωνὴ βοᾷ καὶ κατεπείγει,
 Κ' ἐκ τῆς Μονῆς ὁ ἱερεὺς ν' ἀναχωρήσῃ μέλλων,
 Κ' εἰς τὴν Κανέλλαν τὸ συμβὰν νὰ ἀναγγείλῃ θέλων,
 Οὐ μόνον κομιστῆς χαρᾶς νὰ μεταβῇ ὀφείλει,
 Ἄλλὰ καὶ ρύστης συμφορῶν. Ἄγρια καὶ ὀργίλη
 Καὶ πνέουσα ἐκδίκησιν μακρόθεν τοῦ Ἑμίνη
 Δὲν ἀντελάλει ἢ κραυγὴ, καὶ, φεῦ! εἰς ποῖα σμήνη
 Φανατικῶν Ὀθωμανῶν ἐδίδετο σημεῖον
 Καὶ διωγμῶν καὶ ὕβρεων κατὰ τῶν Βορδωνίων;

Θ.

Αἰ ὦρ' ἐν τούτοις ἔφρευγον, κ' οἱ βράχοι τοῦ Καστρίου
 Φαιδρῶς ὑπὸ τοῦ δύνοντος ἐλούοντο ἡλίου·
 Τὴν ὄψιν τότε σοβαρὸς ὁ Σταῦρος ἐκ κοιτῶνος,
 Ἐνθα πρὸ ὥρας ἱκανῆς εἶχεν εἰσέλθει μόνος,
 Ἐξῆλθ' ἐπίσημον γραφὴν ἐνσφράγιστον κομίσας,
 Κ' ἐτέραν πρὸς τὴν τῆς μνηστῆς μητέρα ἐγχειρίσας
 Εἰς τῆς Βορδώνης τὸν δειλὸν τὸ ἦθος ἱερέα,
 Ἐμπνεύσας δὲ βουλευμάτα τὸν νοῦν του θαρραλέα,
 Καὶ πᾶν ἐκ τοῦ μετώπου του ἀποδιώξας νέφος,
 Ἐξήγαγ' ἐκ καλύμματος διπλοῦν ἀνθέων στέφος
 Καὶ προσεκάλεσεν αὐτὸν τὸν γάμον νὰ τελέσῃ,
 Καὶ μ' ἀδιάλυτον δεσμὸν δύο ψυχὰς νὰ δέσῃ
 Πιστὰς καὶ εἰς τὸν Ἐρωτα κ' εἰς τοῦ Χριστοῦ τὴν πίστιν·

I.

Τὰ πάντα διηυθέτησε μ' εὐχέρειαν ταχίστην,
 Καὶ ὡς νὰ ἦτο κύριος τῆς εἰμαρμένης πλέον,
 Τὸ ὄνειρον τοῦ βίου του ὁ Σταῦρος τὸ ὠραῖον
 Πληρούμενον ἠτένιζε· καὶ ἅμα τῆς ἐσπέρας
 Αἰ πρῶται διεχύθησαν σκιαὶ εἰς τοὺς αἰθέρας,
 Τὴν νύμφην του παρέλαβε ῥεμβάζουσαν τὸ ὕμνα,
 Καὶ τὴν ὠδήγησε θαρρῶν εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ δῶμα. —

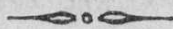
Ἐν ᾧ δὲ ἦδ' ἡ τελετὴ τοῦ γάμου πρὸς τὸ τέλος
 Ἐφέρετο, καὶ τὸ φαιδρὸν τῶν μοναζόντων μέλος
 Ὑψοῦτο εἰς τὸν σκιερὸν τῆς ἐκκλησίας θόλον,
 Συνωδευμένον μὲ εὐχὰς τῶν παρυστώτων ὄλων,
 Εἰσῆλθέ τις εἰς τὸν ναὸν καὶ μὲ φωνὴν σπασμώδη
 Ἀνήγγειλ' ὅτι κρούσματα ἠκούσθησαν βροντώδη
 Εἰς τὴν πλησίον τῆς μονῆς χαράδραν· ἐκ τοῦ τρόμου
 Ὠχροὶ γενόμενοι ἐντὸς τοῦ θείου πάντες δόμου,
 Ἐπεκαλοῦντο ἐν σιγῇ τὴν θεῖαν προστασίαν.
 Ἀλλ' αἴφνης κτύπος ἔξωθεν ἔλθων τὴν ἀπαισίαν

Σιγὴν ἐτάραξε· χλωμὴ ἢ νύμφη εἰς τὸ στῆθος
 Ἐβρίφθη τοῦ συζύγου της. Μὲ ἄγριον τὸ ἦθος
 Ὁ Λάμπρος τὸν ἠγούμενον ἠρώτα ἐὰν εἶχε
 Ὅπλα τινὰ εἰς τὴν Μονήν· ἀλλὰ ἐν ᾧ προσεῖχε,
 Κρατῶν εἰς τὴν ἀγκάλην του ὁ Σταῦρος τὴν συμβίαν,
 Εἰς τὰ τῆς πύλης κρούσματα, τὸν εἶδον μ' ἀπορίαν
 Οἱ μοναχοὶ εἰς τὰ ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ δραμόντα
 Κ' ἀφήσαντα τὴν νύμφην του, ταχέως δ' ἐξελθόντα
 Καὶ ἀφανῆ γενόμενον ἐκτὸς τῆς ἐκκλησίας.
 Φυγούσης ὥρας μεταξὺ περίπου ἡμισείας,
 Ἐκτὸς τοῦ νάρθηκος ὅπλα ἰποδοκροτούντων ἵππων
 Ἠκούσθησαν, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ Λάμπρου ἐσπευσμένως
 Εἰσῆλθεν ἔνδον τοῦ ναοῦ, καὶ τεθορυβημένος
 Ἀνήγγειλε τὸν θάνατον τοῦ μιανοῦ Ἐμίνη!
 Καὶ ὡς ἀντήχει ἡ φωνὴ αὐτοῦ, ἡ Εὐφροσύνη
 Ἀνετινάχθη ἔκπληκτος ὡς ἐκ σκληροῦ ὄνειρου,
 Καὶ πλήρης ἐνθουσιασμοῦ ἡ νύμφη διαπύρου
 Ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ τὸν Σταῦρον ἵνα ἴδῃ,
 Ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ τὴν χεῖρά της ἐκράτει ἄλλος ἤδη,
 Καὶ ἔρριψε φωνὴν χαρᾶς· «Θεέ! σὺ εἶσαι, Στάθη;» —
 «Ναὶ! Φρόσω μου!» Καὶ μειδιῶν ὁ Σταῦρος, «Ναὶ, τὰ λάθη
 Τῆς τύχης, εἶπ', ἐσβέσθησαν! Τοῦ γηραιοῦ προδότου,
 Τοῦ ἄρπαγος τῆς δούλης μου μητρὸς καὶ τοῦ δεσπότη,
 Τὴν μαύρην ἔλαβε ψυχὴν ὁ θάνατος. Ὁξεία
 Σήμερον ἐκεραύνωσεν αὐτὸν ἀποπληξία·
 Τοῦ Σίμου τὴν καταστροφὴν ἅμα τὸν εἶπεν οὗτος!»
 Καὶ ἔδειξε τὸν αὐτουργὸν τῆς ἀρπαγῆς ⁽²¹⁾. «καὶ οὕτως
 Ἀρπάσας ἐκ τῆς φυλακῆς τὸν Στάθην, ἐδῶ τώρα
 Ἐπρόφθασε. — Καὶ τῆς φυγῆς ἡμῶν καλὴ ἡ ὥρα
 Μᾶς ἦλθεν. Ἴδου τέσσαρες μᾶς περιμένουν ἵπποι.
 Ὁ παππᾶ-Γιάννης, σύντροφος τοῦ Στάθην, θέλει εἶπει
 Εἰς τοὺς γονεῖς σου, Φρόσω μου, τὰ στεφανώματά μας.

Ἄποψε θέλουσι δεχθῆ τὰ χαιρετίσματά μας,
 Κ' ἐκ τοῦ λιμένος αὔριον τὸ βράδυ τοῦ Γυθείου
 Εἰς Κύθηρ' ἀποπλέοντες ἐπὶ ἐτοίμου πλοίου,
 Φίλον ἀφίνομεν πιστὸν τῶν συγγενῶν προστάτην,
 Καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν Πρόνοιαν ὡς μόνην καὶ ἐσχάτην
 Καταφυγὴν ἅς ἔχωμεν τῆς δούλης μας πατρίδος! »
 Καὶ πάντες ἐπευφήμησαν μεστοὶ χρηστῆς ἐλπίδος,
 Καὶ ὕστερον ἠτοίμασαν τὰ τῆς ὁδοιπορίας.
 Ἐν μέσῳ τότε ἔνδειξεν χαρᾶς καὶ συμπαθείας,
 Ὁ τῆς Βορδώνης ἱερεὺς μετὰ θερμῶν δακρῶν
 Πύλόγησε τὰ στέφανα, κ' ἠσπᾶσθη τῶν νυμφίων
 Τὰ μέτωπα τὰ νεαρὰ μετὰ τοῦ φίλου Στάθη,
 Καὶ μετ' αὐτοῦ ἐκ τῆς μονῆς ἀπῆλθεν.

Εἰς τὰ βᾶθη

Τοῦ καθαροῦ ὀρίζοντος τὸ σέλας τῆς ἐσπέρας
 Συνεσκιούτο, καὶ χρυσοῖ εἰς τοὺς γλαυκοὺς αἰθέρας
 Ἄστερες ἐσπινθήριζον, ὅτε τῆς προτεραίας
 Νυκτὸς ὁ σύντροφος ἵππεὺς τοῦ Σταύρου, τελευταίας
 Ἄφεις εἰς τὸν ἠγούμενον τινὰς παραγγελίας, *
 Προῖππευσεν ὡς ὀδηγὸς τῆς ἐν νυκτὶ πορείας.
 Οἱ τρεῖς φυγάδες ἔφιπποι ἐκ τῆς μονῆς ἐξῆλθον,
 Καὶ διὰ δρόμων ὄρεινῶν εἰς Γύθειον ἀπῆλθον.



Παρῆλθον ἔτη ἱκανὰ, καὶ ἐπὶ τῶν συμβάντων
 Τοῦ ἔπους τούτου ἔρριψε, καθὼς καὶ ἐπὶ πάντων
 Τοῦ βίου τῶν θελλωδῶν ἀνέμων, τὸν ζοφώδη
 Ὁ χρόνος πέπλον. Τὴν σκληρὰν καὶ τὴν ἀγωνιώδη
 Ἄνησυχίαν τῆς μητρὸς καὶ τῶν λοιπῶν οἰκείων
 Τῆς Εὐφροσύνης, τὴν ὠχρὰν αὐτῶν τῶν Βορδωνίων
 Κατάπληξιν καὶ τὸ βαρὺ τῶν Μουσουλμάνων μῖσος,
 Ἄγρίας ἐκδικήσεως λαβὸν τὴν μορφήν ἴσως

Κατὰ ἀθώων χωρικῶν, κατηύνασεν ὁ χρόνος,
 Καὶ θεραπείας νάματα ἐπέχυσεν ἀφθόνως
 Ἐπὶ τῆς ἀκενώτου τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς λαγύνου.
 Τὸν θάνατον τοῦ μιανοῦ Ὀθωμανοῦ ἐκείνου,
 Ὅστις δεσπότης τῆς μητρὸς ἀπέβη τοῦ Σελίμη,
 Καὶ ἄλλοι ἠκολούθησαν· ἀλλ' ἢ πετῶσα φήμη
 Τῆς περαιτέρω των ζωῆς δὲν ἄφησε σημεῖα.
 Ἄρκει· σελὶς τοῦ βίου των διετηρήθη μία.

Οὐδὲ τοῦ Σταύρου ἔμεινεν, οὐδὲ τῆς Εὐφροσύνης
 Ἐνάμνησις κἂν ἀμυδρά! Ἔτη πολλὰ ἀπ' ἐκείνης
 Τῆς νυκτιπλάνου των φυγῆς ἐκ τοῦ μοναστηρίου,
 Ἔτη πολλὰ ἐπέρασαν, καὶ οὐδὲ τοῦ Καστρίου
 Οἱ μοναχοί τι ἤκουσαν, οὐδὲ αἱ τῆς Κανέλλας
 Ἐτελεσφόρησαν πολλαὶ ἀναζητήσεις. Μέλας
 Τὰς τύχας των ἐφαίνετο ὁ πέπλος ὁ καλύπτων,
 Εἰ κ' ἐκ τοῦ σκότους ἀμυδρὸν ἐνόητε προκύπτων
 Φῶς τι περὶ ὑπάρξεως αὐτῶν εἰς ξένας χώρας
 Φυγαδικῶς ἐφαίδρυνε τὰς θλιβεράς της ὥρας,
 Διότι τῆς καρδίας της κατέπεσε τὸ σθένος
 Καὶ πένθη τὴν κατέβαλον οἰκεῖα. Ἐπομένως,
 Ἐν ᾧ σκληρὸς ἐφαίνετο ὁ θάνατος ἐγγίζων
 Νὰ δρέψη τὰς ἡμέρας της, ἐξαίφνης ὁ ὀρίζων
 Ἐνοιχθη, καὶ τὸ πένθιμον τῆς γραίας μητρὸς ὄμμα
 Παρήγορον ἀπήνησεν ἀκτίνα. Εἰς τὸ δῶμα
 Εἰσῆλθεν ὁ Εὐθύμιος ἐσπέραν ὀπλοφόρος·
 Ἀσθμαίνων δὲ καὶ τὴν μορφὴν ὠχρὸς καὶ δακρυφόρος
 Ἐκάθησε πλησίον της καὶ τῆ ἐδιηγήθη
 Πῶς ὁ στρατὸς τοῦ Δράμαλη ἐν Ἀργολίδ' ἠττήθη,
 Κ' οἱ Ἕλληνες ἠρίστευσαν, καὶ πῶς εἰς τὸ πεδῖον
 Τῆς μάχης, εἰς τὴν φάλαγγα ἐκείνων τῶν ἀνδρείων
 Πολεμιστῶν τοῦ ἥρωος Νικήτα, ὑπερέχων

Πολλούς τῶν συναγωνιστῶν καὶ πρῶτος ἐμπρὸς τρέχων
 Εἰς τὰς φλογώδεις συμπλοκάς μὲ ἀπαστράπτων ξίφος,
 Παρατηρεῖτο τρομερὸς πολεμιστῆς τὸ ὕφος·
 « Καὶ τόσον πῦρ ἐνέπνεον οἱ μαῦροι ὀφθαλμοί του,
 Καὶ μετὰ τόσης ἔπιπτε μανίας ἀκρατήτου
 Κατὰ τῶν Τούρκων, ὥστ' αὐτὸς ὁ ἴδιος Νικήτας,
 Ἐν ᾧ ὠδήγει τὸν στρατὸν καὶ ὠθεῖ τοὺς ὀπλίτας,
 Ἐκείνον τὸν πολεμιστὴν ἐθαύμαζε καὶ πρῶτον
 Ἐκάλει τῶν ἀνδρείων του. Ἄλλ' αἴφνης εἰς τὸν κρότον
 Καὶ εἰς τὸ πῦρ τῆς συμπλοκῆς ἡ σφαῖρα τουφεκίου
 Τὸν ἔρριψεν εἰς τὸν σωρὸν νεκρῶν!.. » τοῦ Εὐθυμίου
 Τὰ χεῖλη τότε τρέμοντα μόλις τὰς λέξεις « Ποῖος,
 Νομίζεις, ἦτον ὁ πεσὼν, ἐπρόφερον, ἀνδρεῖος; »
 Καὶ τὴν φωνὴν του ἔσβεσεν ἡ τῆς Κανέλλας θεά.
 Ἐξαίφνης ἀνεκάθησεν εἰς τὴν στρωμνὴν ἡ γραῖα,
 Καὶ ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πυρίνους πρὸς τὰ ὄρη
 Τῆς κόμης· καὶ ἐν ᾧ ὠχρὸς τὴν ἔβλεπε κ' ἠπόρει
 Ὁ σύζυγος, τὰ χεῖλη τῆς γλυκὴ μειδιάματά τι
 Διήνοιξαν, κ' ἐν σιωπῇ μυστηριωδεστάτῃ
 Τοῦ Σταύρου εἶπε τ' ὄνομα· « Εὐθύμιε! ἐκεῖνος,
 Ἐκεῖνος ἦτον! » ἔκραξε· « τὸν εἶδα! γλυκὺς θρηῆνος
 Ἐχύθη ἀπὸ τὸ βουνὸν, ὡς ἄλλοτε, ἐκεῖνο...
 Τῆς κόρης μας τὸν σύζυγον, τὸν Σταῦρον διακρίνω·
 Νὰ χαιρετίσῃ τὸν νιδὸν τῆς Δούλης, ναι, ἐπάνω
 Φεύγ' ἡ ψυχὴ μου χαίρουσα! ὦ, τῶρ' ἄς ἀποθάνω!
 Ἄς ἔχῃ δόξαν ὁ Θεὸς! τὸ ἔθνος μας θὰ ζήσῃ,
 Θὰ λυτρωθῇ, τὰ βάσανα ἡμῶν θὰ ἐκδικήσῃ!..
 Καὶ σὺ τὴν φρόσων πηγαινὲ νὰ εὔρης... Σὰς προσμένω
 Ἐκεῖ... »
 Τὸ ὕψωμα ἐδείκνυε τὸ τοῦ κοιμητηρίου,
 Καὶ ἤρεμος ἀπέθανε περὶ δυσμᾶς ἡλίου.

Τὴν εὖρεν ὁ Εὐθύμιος; Καὶ ποῦ τῆς γῆς ἐκείνης,
 Ἦν ὁ ἐχθρὸς ἠρήμονεν, ἦσαν τῆς Εὐφροσύνης
 Τὰ ἴχνη; Εἰς τί ἄσυλον τὴν ἄφησεν ὁ Σταῦρος,
 Καὶ, τῆς Ἐπαναστάσεως ἀφοῦ ἠνοίχθη λαῦρος
 Ὅ ὑπὲρ πίστεως ἀγὼν κ' ὑπὲρ ἐλευθερίας,
 Εἰσηλθεν ἐνθους καὶ μεστὸς ἠρωϊκῆς ἀνδρίας,
 Συνηγωνίσθη κ' ἔπεσε φονεῦων τοὺς ἀπίστους;
 Ἐρεύνας ὁ Εὐθύμιος κατέβαλεν ἀχρήστους,
 Καὶ πᾶσα τέλος φαντασθεῖς ὅτι ἐλπίς ἐχάθη,
 Ἐτράπη εἰς τὸν πόλεμον, κ' ἠλάφρωσε τὰ πάθη
 Τὰ μαῦρα τῆς καρδίας του, καὶ τέλος ἠξιώθη,
 Τοῦ Νεοκάστρου ὁ ἀγὼν ὁπότεν εὐωδώθη,
 Νὰ ἴδῃ τὴν πατρίδα του σωθεῖσαν κ' ἐλευθέραν!

Εἶδε φαιδρὰν τὴν δύσιν του καὶ εἶδε τὴν ἐσπέραν
 Τοῦ βίου του γαλήνιον, διότι ἠξιώθη
 Ἐκείνην, ἣν δὲν ἔβλεπε πρὸ χρόνων κ' ἐπεπόθει,
 Νὰ ἴδῃ τέλος εἰς στιγμὰς χαρᾶς ἀνεκλαλήτου!
 Καὶ ὕστερον ἐκλείσθησαν φαιδροὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του
 Ἀπὸ τῆς Εὐφροσύνης του τῆς ποθεινῆς τὴν χεῖρα.—
 Πρὸ δέκα, ἔλεγον, ἐτῶν εἰσέτι ὄτ' ἡ χήρα
 Τοῦ Σταῦρου ἔζη. Ἀλγεινὴ ὑπῆρξεν ἡ ζωὴ της,
 Ἀφ' οὗ τὴν ἔψαυσ' ἡ χαρὰ δρομαία παροδίτις·
 Ἀλλὰ παρηγορίαν κὰν ἀπήλαυσεν ἐσχάτην,
 Παρατηροῦσα τὴν σκιὰν ἐκείνου τὴν φιλτάτην
 Ἐκεῖ ποῦ τὸν ἠγάπησε, καὶ ὅπου τῶν ὀρέων
 Ἡ θέα, τοῦ μαΐου της τὸ ὄναρ τὸ ὠραῖον
 Ἀνέφερε, καὶ ἀηδῶν εἰς τὰς σκιάς τὸ βράδυ
 Τὸ ἄσμα του ἐνθύμιζεν, ὁπότεν ἐκελάδει.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΥΙΟΝ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ.

ΕΝ ταῖς σημειώσεσι τῶν προγενεστέρων ποιητικῶν Διηγημάτων μου, τοῦ Χρυσάνθου καὶ τῆς Χρυσῆς (α), ἀνέφερον, ὅτι ὡς βάσιν τῶν διηγήσεων ἐλάμβανον ἱστορικόν τι γεγονός. Τὸ σύστημα τοῦτο, εἴτε τὴν περὶ τὸν μῦθον ἐκλογὴν, φρονῶν ὡς ἀγαθὸν κανόνα, ἠνιοχοῦντα τρόπον τινὰ τὴν φαντασίαν, εἰς τὰς μακρὰς ποιητικὰς συνθέσεις, ἠκολούθησα καὶ εἰς τὸ προκείμενον ποίημα, μεταχειρισθεὶς μόνον, κατὰ τὸ δοκοῦν, τὴν λεγομένην ποιητικὴν ἄδειαν. Ὅθεν, λαβὼν ὡς βάσιν τοῦ ποιήματος ἱστορικὸν συμβάν, χωρὶς νὰ μετατρέψω τὴν οὐσίαν αὐτοῦ, ἀφῆκα ἀνέπαφον τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν ἐν τῇ μορφώσει τοῦ ἔργου, καὶ περὶ τὴν διασκευὴν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ὑποθέσεως παρέλαβον τὸ μὲν ἐκ τῆς πραγματικῆς ζωῆς, τὸ δὲ ἐκ τοῦ χώρου τῆς φαντασίας τὰ ἀναγκαιοῦντα καὶ ἐν τῷ ποιήματι φαινόμενα πρόσωπα. Φυλάξας δὲ οὕτω τὴν ληφθεῖσαν βάσιν, προσεπάθησα καὶ ἐν τῇ διαγραφῇ τῶν προσώπων καὶ ἐν τῇ εἰκονίσει τῶν συμβάντων νὰ μὴ παραβῶ τῆς πιθανότητος τὰ ὅρια, καὶ νομίζω ὅτι διέφυγον τὸν βράχον τοῦτον, ὡς θέλω ἀναφέρει τι περὶ τούτου εἰς τὰς κατωτέρω σημειώσεις, ἔνθα δυνατόν νὰ ἐξελεγχθῇ τις παράβασις τοῦ οὐσιωδεστάτου κανόνος τῆς πιθανότητος.

Καὶ τὴν μὲν ἀνάπλασιν καθ' ὅλον τὸ ποίημα τοῦ ἱστορικοῦ ἐπεισοδίου ὁ ἀναγνώστης εὐκόλως θεωρεῖ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν· ἀρκετὸν δὲ νομίζω νὰ εἶπω ἐνταῦθα ὅτι, ἐκτὸς τῆς Κανέλλας, τῆς ἀνδραδέλφης τῆς Ἄννης, τοῦ ἱερέως Παππᾶ—Ἰωάννου, τῆς γηραιᾶς οἰκέτιδος Εὐδοκίας, καὶ τῶν ληστῶν, τὰ λοιπὰ πρόσωπα

(α) Ἴδε Νέα Ποιήματα, Ἀθήνησι, 1858.

είσιν εϊλημμένα ἐκ τοῦ πραγματικοῦ ζωγραφιζομένου βίου ἢ πεπλασμένα. Ἡ δὲ ληστρική ἔφοδος κατὰ τοῦ ἐν τῇ κώμῃ τῆς Βορδώνης μέχρι τοῦδε ὑπάρχοντος πύργου τῶν Παχυγιαννέων ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἔτος 1803. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1858 περιοδεύων τὴν Λακωνίαν, ἐπεσκέφθην καὶ τὴν Βορδώνην, εἶδον καὶ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος πύργον, καὶ ἤκουσα παρ' αὐτῶν τῶν κατοικούντων αὐτὸν, ἀξίων ἀπογόνων τῆς Κανέλλας, τὸ ληστρικὸν συμβάν. Οἱ γέροντες κάτοικοι τῆς ὠραίας ταύτης καὶ ὀρεινῆς κώμης ἐπαινοῦσι μετ' ἀπλοϊκοῦ θαυμασμοῦ τὴν ἥρωϊκὴν υπεράσπισιν τοῦ πύργου ὑπὸ μόνῃς σχεδὸν τῆς Κανέλλας, καὶ δεικνύουσι τὰ ἔχνη τῶν σφαιρῶν καταφανῆ εἰσέτι ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ πύργου.

Δύναμαι τελευταῖον νὰ προσθέσω, ὅτι ὁ συνδεόμενος μετὰ τοῦ συμβάντος τούτου ἔρως τῆς θυγατρὸς τῆς Κανέλλας Εὐφροσύνης καὶ τοῦ υἱοῦ τῆς Μεσσηνίας δούλης Σελίμη εἶναι περιστατικόν τι, ὅπερ ἤκουσα ἀναφερόμενον ὑπὸ μορφὴν ἄσματος ἀλλαχοῦ ἐν Πελοποννήσῳ, ἀλλὰ διὰ τούτου ἀπεπειράθην νὰ ἀνακαλέσω, κατὰ τὸ δυνατόν, εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀναγνώστου τὰς περιπετείας καὶ τὰς θλίψεις τῆς δούλης ζωῆς τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν πρὸ τῆς Ἐπαναστάσεως χρόνων τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

Σημ. 1. Σελ. 193. «Βορδωνία ἢ Βορδώνη, κώμη ἀνήκουσα εἰς τὸν δῆμον Καστωρίου, κείται οὐ μακρὰν τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Εὐρώτα καὶ εἰς τοὺς ἀνατολικοὺς πρόποδας τοῦ Ταυγέτου.» (Γεωγραφ. Α. Βάλβι, Τόμ. Γ. σελ. 230.)

Σημ. 2. Σελ. 194. Ἡ κώμη αὕτη, οὐδὲν ἔχουσα περιεργείας ἄξιον εἰμὴ τὴν ὠραίαν αὐτῆς τοποθεσίαν, φαίνεται ἀναμφιβόλως ὅτι εἶναι κτίσμα τῆς ἐποχῆς τῶν Σταυροφορικῶν χρόνων. Τὸ δὲ ὄνομα αὐτῆς δηλοῖ τὴν Φραγκικὴν καταγωγὴν τῆς, ἴσως ἐκ Γάλλου τινὸς ἡγεμονίσκου Bourdonier, ὡς ἤκουσα, διότι τὰ νῦν καλεῖται ὑπὸ τῶν χωρικῶν Βορδώνια. Τὰ δὲ ἔχνη τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐποχῆς εἶναι ἢ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Ἀμυκλείου ἀκρόπολις ἢ φρούριον Γαλλικῆς οἰκοδομῆς· εἰς ὑψηλοτέραν δὲ κορυφὴν τοῦ ὄρους τούτου ὑπάρχει μικρὰ ἐκκλησία τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, ὅπου «ἀνέβην πρὸ τινων ἡμερῶν» μ' ἔγραφε συγγενῆς τις ἐκ Σπάρτης, «καὶ ἀνεπαύθην παρὰ τὴν αὐτόθι ὑπάρχουσαν πηγὴν ψυχροτάτου ὕδατος. Τῶ ὄντι δὲ τὸ ὕδωρ τοῦτο εἶναι τοσοῦτον ψυχρὸν, ὥστε μόλις ἠδυνήθην νὰ κρατήσω ἐντὸς αὐτοῦ τὴν χεῖρά μου ἐπὶ

δώδεκα δευτερόλεπτα. Ἡ πηγὴ αὕτη καλεῖται Κανάλι. »

Σημ. 3. Σελ. 174. Πολλάκις ἐγένετο λόγος, ὅτι ἡ ἱστορία τοῦ ἱεροῦ ἡμῶν ἀγῶνος δὲν συνεπληρώθη εἰσέτι, οὐδὲ δυνάμεθα εἰσέτι ἴσως νὰ εἴπωμεν ὅτι ἔχομεν πλήρη, ἀμερόληπτον καὶ ἐθνικὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Τὸ τοιοῦτον ἔργον ἀπόκειται, φαίνεται, εἰς μεμακρυσμένην ἔτι ἐποχὴν, μέχρις οὗ δηλονότι ἐκδοθῶσι πολλὰ Ἀπομνημονεύματα, καὶ δημοσιευθῶσι πλεῖστα ἄλλαι μερικαὶ ἐκθέσεις, μονογραφίαι καὶ ἀναμνήσεις, ἀνέκδοτοι εἰσέτι διατελοῦσαι παρ' ἰδιώταις ἢ παρημελημέναι. Ἡ μέχρι τοῦδε ἐκδοσις διαφόρων ἱστορικῶν δοκιμίων καὶ ἀπομνημονευμάτων συνετέλεσε βεβαίως οὐ μικρὸν πρὸς γνῶσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ ἔργου, ἀλλὰ πολὺ ἔτι ἀπολείπεται, καὶ οὐκ ὀλίγα χάσματα καὶ ἀπορίαι περὶ προσώπων καὶ πραγμάτων ἀπαντῶνται εἰς τὰς παρούσας ἱστορικὰς συγγραφάς. Πόσα, πόσα τῶ ὄντι μικρὰ μὲν ἤθελέ τις εἶπει, ἀλλὰ σημειώσεως ἄξια περιστατικὰ, δύναται ὁ τὴν Ἑλλάδα περιηγούμενος νὰ συλλέγη, καὶ ὁ ἐπισκεπτόμενος ταπεινὰς καὶ ἀποκέντρους κώμας ν' ἀκροάζηται παρὰ γηραιῶν ἀπομάχων, ἀναπολούντων καὶ διηγουμένων μετὰ ζωηρότητος τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῶν; Ἀλλ' ἀτυχῶς αἱ τοιαῦται ἀναμνήσεις μετ' ὀλίγα ἔτη θέλουσι σβεσθῆ εἰς τὴν σκοτίαν τοῦ τάφου.

Σημ. 4. Σελ. 195. Εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ πρωτομάρτυς τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ αἰμίνηστος Ῥήγας ὁ Φεραῖος, συνελήφθη ἐκ προδοσίας ἐν Τεργέστη (9 Ἰανουαρίου 1807), προδόντος αὐτὸν εἰς χεῖρας τῆς Αὐστριακῆς ἀστυνομίας τοῦ Δημοτρίου Οἰκονόμου Κοζανίτου, καὶ ὅτι παραδοθεὶς ἐπομένως παρὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰς Τουρκικὰς ἀρχάς, μετὰ ἑπτὰ ἐκ τῶν ὀπαδῶν του, μετεβιβάσθη εἰς Βελιγράδιον, καὶ αὐτόθι, κατὰ διαταγὴν τοῦ Μαρασλῆ Ἀλῆ Πασᾶ, ἐκαρτομήθη μετ' αὐτῶν (α). « Οἱ Ἕλληνες θέλουσιν ἐκδικηθῆ τὸ αἷμά μου μίαν ἡμέραν. » εἶπεν ἀποθνήσκων ὁ Ῥήγας, καὶ ἡ προφητεία αὐτοῦ ἐπαλήθευσε, καὶ ἡ Ἑλλὰς δὲν θέλει ποτέ λησμονῆσει παρὰ τίνος κυβερνήσεως παρεδόθη εἰς τοὺς δημίους αὐτοῦ!

Σημ. 5. Σελ. 197. Τὸ κοιμητήριον τοῦτο κεῖται ἐπὶ τῆς

(α) Κατὰ δὲ τὴν διήγησιν τοῦ Χρ. Περραιβοῦ, ὁ Ῥήγας ἐφονεύθη διὰ τουφεκίου ὑπὸ τῶν δολοφόνων αὐτοῦ Τούρκων. (Ἀπομνημον. Πολεμικ. 1836. Ἀθήν.)

πλευρᾶς τοῦ ὄρους Ἄμυκλείου, περὶ τὴν αὐτόθι ἀρχαίαν μικρὰν ἐκκλησίαν τοῦ Ἁγ. Δημητρίου. Εἰς δὲ τὴν ὑπερκειμένην κορυφὴν τοῦ ὄρους, παρὰ τὰ ἐρείπια τῆς μεσαιωνικῆς ἀκροπόλεως, ὑπάρχει ἑτέρα ἐκκλησία, ὡς προεῖπον, ἡ τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου.

Σημ. 6. Σελ. 197. Ἡ κώμη τῆς Βορδώνης σύγκειται ἐκ πέντε συνοικιῶν, χωριζομένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ χαραδρῶν καὶ διαφόρων ἀνωμαλιῶν τοῦ ὅλως ὄρεινου ἐδάφους τῆς χώρας· ὀνομάζονται δὲ, α. τὰ Παχυγιαννείικα, ἀποτελοῦντα τὴν ἄνω συνοικίαν, ἐνθα ὑπάρχει καὶ ὁ πύργος, σκηνὴ τοῦ παρόντος ἱστορήματος, β. τὰ Παππαδιάνικα, γ. Σουλῆνα ἢ Σουλῆναι, δ. Ὀραχος, καὶ ε. Λόπεσι.

Σημ. 7. Σελ. 198. Ἡ οἰκογένεια αὕτη, ὑπάρχουσα ἔτι, ἀριθμεῖται μεταξὺ τῶν πρώτων τῆς κώμης. Παρ' αὐτῇ φιλοξενηθεὶς ἐν τῇ συντομωτάτῃ διατριβῇ μου εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐνθυμοῦμαι μετ' εὐχαριστήσεως τὰς εὐφροσύνας ὥρας, ἃς διήλθον κατὰ τὸν ἑσπερινὸν δεῖπνον, καθ' ὃν παρακαθήμενος ἐν μέσῳ τῶν ἀπλοϊκῶν ἐκεῖνων χωρικῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ γηραιοὶ ἀπόμαχοι τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἠκροαζόμεν τὰ κατορθώματα καὶ τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἐν τῇ κώμῃ ταύτῃ ὑπάρχει οἰκογένειά τις φέρουσα τὸ ἐπώνυμον Καλόμοιροι, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅτι τοῦ Καπετὰν Καλομοίρου καὶ τὸ ὄνομα καὶ ἡ φυσιογνωμία ἡ ζῶηροτάτη ἀπροσδοκῆτως μ' ἔφερον κατὰ νοῦν ὅσα ἀνέγνωσα περὶ τινῶν κατοίκων τῆς Λακωνίας, φερόντων τὸ αὐτὸ ἐπώνυμον καὶ μεταβάντων κατὰ τὸν 18^{ον} αἰῶνα εἰς τὴν Κορσικὴν. Τί παράδοξον ἐὰν ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης, ὅστις καὶ κατὰ τὸν ποιητὴν τοῦ Περιπλανωμένου,

α Αἷματόσσου (ὦ Ἑλλάς) διετῆρει εἰς τὰς φλέβας του ρανίδα
Καὶ τοῦ Ταυγέτου εἶχε τὴν ἀκρώρειαν πατρίδα... »

ἦτο συγγενὴς τοῦ γηραιοῦ ἀγωνιστοῦ Καλομοίρου, χωρὶς ποτὲ ἴσως νὰ ὑποπτευθῇ τὴν ἑλληνικὴν καταγωγὴν του, ὡς ἀναφέρει ὁ γάλλος ἱστορικός Θιέρσος;

Σημ. 8. Σελ. 198. Τὸ ἀρχαῖον ὄνομα τῆς Διμιτσάνης ἦν Θεισῶα ἢ Θεισάα, κωμόπολις τῆς Ἀρκαδίας. Ἡ κώμη αὕτη περιέχει καὶ νῦν σχολεῖον Ἑλληνικὸν ἔχον δύο διδασκάλους Α' καὶ Γ' τάξεως. Ἡ Διμιτσάνη ἐφημίζετο πρὸ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστά-

σεως ὡς περιέχουσα τὴν Ἑλληνικὴν αὐτῆς σχολὴν, μοναδικὴν καὶ ἀρχαίαν κατὰ τὴν Πελοπόννησον, ὡς λέγει ὁ Ι. Φιλήμων ἐν τῷ ἱστορικῷ δοκιμίῳ τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας. Ἀξιοπαρατήρητα δὲ εἶναι καὶ ὅσα ὁ αὐτὸς ἱστορικὸς ἀναφέρει περὶ τῆς καταστάσεως τῆς παιδείας ἐν Πελοποννήσῳ κατὰ τὴν εἰρημένην ἐποχὴν. « Οἱ ὀλίγοι μεταβαίνοντες εἰς τὴν Εὐρώπην νέοι Πελοποννήσιοι ἐσπούδαζον μᾶλλον τὴν Ἰατρικὴν καὶ ὄχι ποτὲ μὲ τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ φωτίσωσι τὴν Πατρίδα των ὡς Σχολάρχαι Οἱ δὲ γαυριῶντες εἰς τὸν πομπώδη τίτλον τοῦ Προύχοντος δὲν ἔστελλον οὐδὲ τὰ τέκνα των εἰς τὴν Εὐρώπην, ἢ ἀλλοῦ, ἐπὶ προφάσει ἀθεϊσμοῦ. Τὸ κακὸν τοῦτο ἔλαβε χαρακτῆρα μιᾶς γενικῆς προλήψεως, ὅθεν ἐπήγασε τὸ νὰ φαίνωνται διδάσκαλοι εἰς τὸν τόπον τοῦτον Καλόγηροί τινες, πλήρεις θεοβλαβείας καὶ ὀπαδοὶ τοῦ μονοτόνου συστήματος τῶν ξηρῶν Γραμματικῶν Τοιαύτης φύσεως ὑπῆρξεν ἡ Σχολὴ τῆς Δημητσάνης. Ἡ Πελοπόννησος διὰ τοῦτο δὲν ἔδειξε τοὺς ἐκ συγκρίσεως ἀρκετοὺς Λογίους τῆς εἰς τὴν ἐπανάστασιν. » (σελ. 63)

Σημ. 9. Σελ. 203. Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1769, τὸ δημιούργημα τοῦτο τὸ ὅλως ἐξωτερικὸν τῆς Ῥωσικῆς πολιτικῆς, διεγείραν μόνον ἐντὸς τῆς Πελοποννήσου ὄνειρα ἐλευθερώσεως, ἀφῆκεν ἔχνη καταστροφῆς καὶ ἐκδικήσεως τουρκικῆς μετὰ τὴν ἐκ τῆς χώρας ταύτης ἀναχώρησιν τῶν Ῥώσων, οἵτινες « εἰς τὴν περίστασιν ταύτην, λέγει ὁ ἱστορικὸς Ι. Φιλήμων, ἔπαιξαν ἐπιτηδες τὸ συμφέρον τοῦ δυνατοῦ μὲ τὸ αἷμα τοῦ ἀδυνάτου. » Κατὰ τὴν ὀλεθρίαν ταύτην περίστασιν « Οἱ Ἕλληνες, λέγει ὁ ἄγγλος ἱστορικὸς Γ. Φίνλεϋ, οἵτινες ἐκολακεύθησαν καὶ ἐδωροδοκήθησαν ἔν' ἀποστατήσωσι κατὰ τῆς Τουρκίας, ἔμειναν ἐγκαταλελειμμένοι εἰς τὴν τύχην των, ἅμα αἱ ὑπηρεσίαι των ἀπέβησαν ἄχρηστοι εἰς τὰ Ῥωσικὰ συμφέροντα. » (α). Ἡ αὐτὴ

(α) Ἐπὶ Αἰκατερίνης τῆς Β'. οἱ κόμητες Ὁρλώφ, κατὰ τὸν πόλεμον τοῦ 1768 ἕως 1774, ἐπεχείρησαν νὰ μεγαλύνωσι τὰ (κατὰ τῆς Τουρκίας) σχέδια Πέτρου τοῦ Μεγάλου εἰς τρόπον, ὥστε νὰ παρασκευάσωσιν ἐκτεταμένας ἐπιχειρήσεις. Ἀπὸ Δουνάβεως μέχρι Νείλου καὶ ἀπὸ Μοντενέγρου μέχρι Γεωργίας οἱ Ῥωσικοὶ πράκτορες ἠρέθιζον τὸ πνεῦμα τῶν ἐχθρῶν τῆς ὕψ. Πύλης, καὶ τις Λαρισσαῖος τυχοδιώκτης ὀνόματι Παπαδόπουλος, τὸν ὁποῖον ὁ Γρηγόριος Ὁρλώφ μετεχειρίσθη πρὸς ἀνατροπὴν Πέτρου τοῦ Γ', ἐφάνη τὸ 1766 εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου ἀνήγγειλλε τὴν ἀφίξιν τῶν Ῥωσικῶν βοηθειῶν καὶ τὴν ἀποστασίαν τῶν

ὁ Διχαλωτὴς οὗτος ἀνομαζομένη Παπαδόπουλος

ἀφοσίωσις πρὸς τὴν Ῥωσσίαν ἔληξεν εἰς τὴν τραγικὴν καταστροφήν τοῦ Δραγατσανίου κατὰ τὸ 1821 (β), καὶ ἡ αὐτὴ

Ἑλλήνων, ἀπατῶν ταυτοχρόνως καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ τοὺς Ῥώσσοις διὰ τῶν ὑπερβολικῶν ἀμφοτέρωθεν ὑποσχέσεων του. Ἡ Πελοπόννησος καὶ αἱ νῆσοι, περιμένουσαι τὴν ἀπελευθέρωσίν των, εὕρισκοντο εἰς μέγαν ἀναβρασμὸν, ὅτε δύο Ῥωσσικαὶ μοῖραι ἐφάνησαν εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, καὶ διακήρυξις τοῦ Ἀλεξίου Ὀρλώφ (1770) ἐκάλει πάντας τοὺς ὁμοθρήσκους Ἕλληνας εἰς ὑπεράσπισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς θρησκείας των. Εἰς τὴν ἑσπερίαν Εὐρώπην ὁ Βολταῖρος ἐκάλει ὁμοίως πάντας τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας, ἵνα λάβωσι μέρος εἰς τὸν σταυροφορικὸν τοῦτον πόλεμον, τὸν κινούμενον ὑπὸ τῆς νέας Σεμιράμιδος, ὅστις ἔμελλε νὰ τῇ ἀνοίξῃ διὰ παντὸς τὰς δύο θαλασσίας πύλας τῆς αὐτοκρατορίας της, ὧν τὴν μίαν ἔκλειον οἱ ἔχθροί, καὶ τὴν ἑτέραν οἱ πάγοι ἐξ ἡμῶν κατ' ἔτος. Ἐπειτα, ὅτε ἐγεννήθη ὁ Κωνσταντῖνος ὁ δεῦτερος, ἐγγονὸς τῆς Αἰκατερίνης, αὐτὴ ἡ Κζαρίνα ἀνέπτυξε τὸ ἑλληνικὸν σχέδιον, ὅπερ ἦτο ἡ ἀνέγερσις αὐτοκρατορικοῦ θρόνου ἐν Βυζαντίῳ, ἀναγορευομένου τοῦ Κωνσταντίνου, καὶ ἡ μεταμόρφωσις τῶν παραδουναβίων ἡγεμονιῶν εἰς Δακικὴν αὐτοκρατορίαν, ἐνθρονιζομένου τοῦ Ποτεμκίνου.» (Γερβινοῦ ἱστορ. τῆς ἑλλην. ἐπαναστάσεως, ἐκ τῆς Γαλλ. μεταφρ. Τόμ. Α' σελ. 14.) «Τὸ 1770 αὐτὴ ἡ Αἰκατερίνη κατεγέλα τὸ ἑλληνικὸν σχέδιον ὡς μωρὸν, καὶ καθ' ὅλην τὴν Ῥωσσίαν, ἐκτὸς τοῦ Ποτεμκίνου, οὐδεὶς πλέον ἐλάλει περὶ αὐτοῦ.» (σελ. 38) «Ὁ δὲ ὑπὲρ τῆς Ῥωσσίας ἐνθουσιασμὸς κατηνύσθη πλέον ἱκανῶς ὑπὸ τε τῶν μωρῶν ὑποσχέσεων τῶν Ῥωσσικῶν Πρακτόρων, ὑπὸ τῆς βραδύτητος τῶν Ῥωσσικῶν δυνάμεων, καὶ ἔνεκα τῆς ἀπιστίας μεθ' ἧς ἡ Ῥωσσικὴ πολιτικὴ ἐγκατέλειπε τοὺς ὁμοθρήσκους αὐτῆς, γενομένης τῆς εἰρήνης. Μετὰ δὲ τὴν ἀποστασίαν τῆς Πελοποννήσου (1770) οἱ Τοῦρκοι ἔπεμψαν κατὰ τῆς δυστυχοῦς χερσονήσου τοὺς Ἀλβανοὺς, οἵτινες, ἐπὶ δέκα ἔτη, ἐπέφερον τσαούτην ἐρήμωσιν καὶ τρομερὰν τιμωρίαν, ὥστε πανικὸς φόβος κατέλαβε πάντας τοὺς χριστιανοὺς ὑπηκόους τῆς Τουρκικῆς αὐτοκρατορίας.» (σελ. 39. Αὐτόθι.)

(β) Διηγούμενος τὰ ἐν ταῖς παρὰ τὸν Δούναβιν Ἠγεμονίαις θλιβερώτατα συμβάντα κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ ὑπὲρ ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος ἀγῶνος καὶ τὰ περὶ τὴν στρατηγικὴν ἀνικανότητα καὶ πολιτικὴν κουφονοίαν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου ὁ προμνησθεὶς σοφὸς ἱστορικὸς, ἰδοὺ πῶς χαρακτηρίζει τὴν διαγωγὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' ἐν τῇ κρίσιμῳ ταύτῃ περιπετείᾳ: «ᾠθησε τὸν Ἀλέξανδρον Ὑψηλάντην ἐξ ἡμισείας νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ ἀπηλπιζμένον αὐτοῦ ἔργον καὶ ἐξ ἡμισείας νὰ τὸ ἐξακολουθήσῃ, καὶ οὕτως ἐκάλεσεν αὐτὸν ἵνα ἐπιμείνῃ εἰς τὸ παίγνιον τοῦτο, ἐναντίον πάσης εἰλικρινείας, διὰ τοῦ ὁποίου ἡπάτα τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ. Οὕτως ὁ Αὐτοκράτωρ ἐγένετο ὁ αἴτιος τῆς παρατάσεως τῆς παραλόγου ταύτης πάλης, καὶ τῶν αἱματωδῶν βαρβαροτήτων τῶν ἐξηγριωμένων ἐχθρῶν. Αὐτὸς δὲ ὑπῆρξεν ὁ αἴτιος τῆς ἀνωφελοῦς θυσίας τῶν εὐγενῶν καὶ ἐνθουσιῶντων Ἱερολοχιτῶν, καὶ τῆς καταστροφῆς, ἣτις

πολιτική ἐπήγαγε τὰ αὐτὰ ἀποτελέσματα, ἅπερ εἰσὶν ἢ ὑπὸ τῶν Ἀγγλογαλλικῶν στρατευμάτων Κατοχῇ τοῦ Πειραιῶς κατὰ τὸ 1854, διότι, κατὰ δυστυχίαν, τὰ παθήματα τοῦ 1769 δὲν ἐγένοντο μαθήματα οὔτε κατὰ τὸ 1821, οὔτε κατὰ τὸ 1854, καὶ διότι, ὡς παρατηρεῖ ἡ Ἐπιθεώρησις τῆς Ἐδιμβούργου, « Οἱ Ἕλληνες δὲν γνωρίζουσι περὶ τῆς Ῥωσσίας οὐδὲν ἄλλο ἐκτὸς τῆς μεγαληγορίας της καὶ τῆς ἀπεράντου ἐκτάσεώς της. Ἡ Ῥωσσία εἶναι διὰ τὴν Ἑλλάδα δύναμις ἀπομεμακρυσμένη καὶ ἄγνωστος ὡς Πρόνοια τοῦ Θεοῦ. »

Σημ. 10. Σελ. 204. Ἡ κόμη αὕτη διετέλεσεν οὐ μόνον ἄσχετος μετὰ τῶν Τούρκων, ὧν οὐδεὶς ἐκατοίκησέ ποτε αὐτόθι, ἀλλ' ἔμεινεν εὐτυχῶς ἀβλαβῆς καὶ ἐπὶ τῶν καταστρεπτικῶν ἐκδρομῶν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ διαμονῆς τοῦ Ἰβραήμ. Πασσᾶ. Ὁ τρομερὸς οὗτος καταστροφεὺς τῆς Πελοποννησιακῆς χώρας, ὀδεύων κατὰ τῆς Τριπολιτσᾶς, ἐν τῇ διαβάσει του διὰ τῶν περιχώρων τῆς Βορδώνης, ἠρέσθη εἰς τὴν πυρπόλησιν καλυβῶν τινων χωρικῶν.

Σημ. 11. Σελ. 205. Ὁ Μιστράς διηρεῖτο εἰς 4 συνοικίας, εἰς Μεσοχώραν ἢ Ἐπάνω χώραν, εἰς Κάτω χώραν ἢ Ἐξω χώραν, εἰς Τρισεῖλλαν καὶ Παρορίαν. Τὸ μόνον δὲ κατοικούμενον σήμερον μέρος τῆς πόλεως ταύτης εἶναι ἡ Κάτω χώρα, συνεχομένη μετὰ τῆς Παρορίας· τὰ δὲ λοιπὰ μέρη φαίνονται ἤδη ἐγκαταλελειμμένα μετὰ τὴν ἀποστασίαν τῆς Μάνης καὶ τὰς τρομερὰς ἐπιδρομὰς τῶν Ἀλβανῶν κατὰ τὸ 1772. Αἱ οἰκίαι καὶ αἱ ἐκκλησίαι εἰσὶν ἐρείπια. Ὁ δὲ Σατωβριάνδος, ὅστις ἐπεσκέφθη τὸν Μιστράν κατὰ τὸ ἔτος 1806, λέγει ὅτι « ἐφαίνοντο εἰσέτι διὰ τῶν ἀνοιγμάτων τῶν θυρῶν καὶ τῶν θυρίδων τὰ ἴχνη τῶν φλογῶν, αἵτινες κατεβρόχθισαν τὰ ἀρχαῖα ἐκεῖνα κατοικήματα τῆς αἰχμαλωσίας. Παιδιά δὲ δύστροπα, ὡς οἱ Σπαρτιᾶται ἐξ ὧν κατὰγονται, κρύπτονται εἰς τὰ ἐρείπια ταῦτα, παραμονεύουσι τὸν ὀδοιπόρον, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν διαβαίνει, ρίπτουσι λίθους ἢ τεμάχια τοίχων κατ' αὐτοῦ· παρ' ὀλίγον νὰ γίνω θῦμα τῶν λακωνικῶν τούτων γυμνασίων. » Κατὰ τὸν αὐτὸν περιηγητὴν, οἱ Ὀθωμανοὶ κατώκουν εἰς τὴν Μεσοχώραν, περικυκλωμένην ὑπὸ μεγάλων κήπων, καὶ περιλαμβάνουσαν παζάρια, χάνια καὶ

ἐπῆλθεν ἐπὶ τὰς Ἠγεμονίας κατὰ τὴν διάρκειαν τούτων ἐτῶν. » (Τόμ. Α'. σελ. 194.)

τζαμιά. « Τὸ δὲ γοτθικὸν φρούριον, λέγει ὁ αὐτὸς φιλέλλην περιηγητῆς, ὅπερ ἐπίκειται εἰς τὸ κατεστραμμένον μέρος τῆς πόλεως, καταπίπτει καὶ τοῦτο εἰς ἐρείπια. Τὰ κενὰ διαστήματα τῶν ἐπάλλξεων, τὰ ρήγματα τῶν θόλων, καὶ τὰ στόμια τῶν δεξαμενῶν ἐμπνέουσι κίνδυνον εἰς τὸν ἐπισκεπτόμενον αὐτά. Δὲν ὑπάρχουσι δὲ οὔτε πύλαι, οὔτε φρουροὶ, οὔτε πυροβόλα· τὰ πάντα εἰσὶν ἐγκατελελειμμένα· ἀλλ' ἡ θέα ἢ ἀπὸ τοῦ φρουρίου τούτου εἶναι μεγαλοπρεπεστάτη. » (α) Ὅτε δὲ κατὰ τὸν Ἰούλιον τοῦ 1858 ἐπεσκέφθη κατεσπευσμένως τὴν Σπάρτην, (δηλ. τὴν Νέαν Σπάρτην, μόλις λαμβάνουσαν σχηματισμὸν πόλεως ἐπὶ τοποθεσίας ἐχούσης ὡς μόνον πλεονέκτημα τὴν γειτνίασιν τῶν ὀλίγων λειψάνων τῆς πόλεως τοῦ Λυκούργου καὶ τοῦ Λεωνίδου) τὸν πολύκλαδον Εὐρώταν, τὴν λαμπρὰν τῆς Λακεδαιμόνος πεδιάδα καὶ τὸν Μιστρᾶν, δενδροστόλιστον ἀλλὰ σχεδὸν ἀκατοίκητον πλέον, καὶ περιῆλθον τὰ ἐρείπια τοῦ Μεσοχωρίου καὶ τὰ περίξ τοῦ γοτθικοῦ φρουρίου, καὶ τὰς κατέρριμμένας ἐκκλησίας, ἐστάθην ὀλίγας στιγμὰς εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ φρουρίου. Δυσανασχετῶν δὲ βαθέως ὅτι δὲν εἶχον οὐδὲ μιᾶς ἡμέρας καιρὸν ὅπως ἐπισκεφθῶ τὰ πάντα ἐν ἀνέσει καὶ πλησιέστερον, ἠρκέσθην, διὰ τὸ κατεπειγόν τῆς ὥρας, εἰς τὸ νὰ λάβω ὅσας εἰδήσεις οἱ συνοδεύοντές με φίλοι ἐκ τοῦ προχείρου μ' ἔλεγον. Τὸ φρούριον τοῦ Μιστρᾶ, λέγεται, ὡς γνωστὸν, καὶ *Παλάτιον τῆς Βασιλοπούλας*. Ἴδου δὲ τί περὶ τούτου λέγει ὁ Bushon ἐν τῇ ἀξιολόγῳ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι περιηγήσει· « Ἴσως τῷ ὄντι ὑπῆρχεν αὐτόθι τὸ παλάτιον τῶν δεσποτῶν τοῦ Μιστρᾶ, οἵτινες ἦσαν πάντοτε μέλη τῆς αὐτοκρατορικῆς οἰκογενείας. Ἄλλ' ἀπαιτεῖται ἡμίσεια ἔτι ὥρα διὰ νὰ φθάσῃ τις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ βουνοῦ, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦτο ὠκοδομημένον τὸ φρούριον. Τὰ περιτειχίσματα συνέκειντο ἐκ πολλῶν σειρῶν τοίχων ὠχυρωμένων διὰ πύργων. Εἰς τῶν τετραπλεύρων πύργων φαίνεται ἀκόμη εἰς τὸ πρὸς δεξιὰν κατωφερὲς μέρος τοῦ φρουρίου, καὶ ὁ ἀναβαίνων ἀνευρίσκει ἀπὸ διαστήματος εἰς διάστημα μεγάλα τμήματα τειχῶν τῆς πρώτης φαγκικῆς κατασκευῆς, ἣτις ἔλαβεν ἀκολούθως τροποποιήσεις παρὰ τῶν ἐλλήνων δεσποτῶν τοῦ Μιστρᾶ, παρὰ τῶν Τούρκων καὶ παρὰ τῶν Βενετῶν. Τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ φρουρίου, ὅπως τὴν σήμερον

(α) Itinéraire de Paris à Jérusalem, Tom. I.

σώζεται, διατηρεῖ μόλις λείψανά τινα τοῦ ἀρχαίου τείχους καὶ περιπολικὰς ὁδοὺς, τὸ δὲ λοιπὸν εἶναι κατασκευῆς μεταγενεστέρας. » (α)

Σημ. 12. Σελ. 205. Ὁ μέγας καὶ πλατύσκιος οὗτος πλάτανος κεῖται ἀπέναντι πολυκρούνου πηγῆς μαρμαρίνου ἐπὶ τοῦ Παρορίου. Ἡ τερπνὴ αὕτη τοποθεσία χρησιμεύει τὰ νῦν ὡς περιπατος τῶν κατοίκων τοῦ Μιστραῖ. Ἄλλ' ὡς ἡ τὸ ἐξωτερικὸν ὠραία αὕτη καὶ κατάδενδρος πόλις, τὴν ὁποίαν Ἕλληνοι τινὲς περιηγηταὶ παρομοιάζουσι μὲ τὴν Γρενάταν τῆς Ἰσπανίας (β), ἤρχισε νὰ μὴ κατοικῆται πλέον, τὸ μὲν διὰ τὸ νοσηρὸν πολλῶν πέριξ λιμναζόντων ὑδάτων, τὸ δὲ διὰ τὴν γειτνίασιν τῆς ὀσημέραι μορφουμένης Νέας Σπάρτης, οὕτω καὶ τὸ κορυφὸν τοῦτο μέρος παραμελεῖται, ἐρημοῦται καὶ καταπίπτει εἰς ἀχρηστίαν. Τὸ δὲ ὠραῖον κτίσμα τῆς Ὀθωμανικῆς ἐποχῆς, ἡ μαρμαρίνος πηγὴ, εὐρίσκεται ἤδη εἰς ἀληθῆ κατάστασιν ἐρειπίων, καὶ τὰ εὐεργετικὰ ὑδατα αὐτῆς, ἔνεκα τῆς γενικῆς παραμελήσεως πάντων τῶν πέριξ, θέλουσιν ἴσως ἀπολεσθῆ, κρημνιζομένων τῶν ἀγωγῶν τοῦ ὑδάτος. Μία τῶν ἀρχαιολογικῶν ιδιοτροπιῶν τῆς ἐπὶ Ὀθωνος βασιλείας ὑπῆρχε καὶ τὸ ἀνακαινίζειν πόλεις νέας ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῶν ἀρχαίων, ὅπως, πρὸς ζημίαν τῆς ἀρχαιολογίας, ἔνεκα τῶν εἰσαεὶ θαπτομένων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος, αἱ νέαι φέρωσιν ὀνόματα κλασικά. Οὕτως ὁ βαρβαρόνυμος καὶ μεσαιωνικὸς Μιστραῖς, ἡ ὠραία αὕτη καὶ ἀκμάζουσα πόλις, ἡ πρὸ τῆς εἰσβολῆς τοῦ Ἰβραῖμ-πασα εἰς Πελοπόννησον περιέχουσα 20,000 κατοίκων καὶ πολλὰς καὶ ἀξιολόγους οἰκοδομὰς (γ), κατεδικάσθη, μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, εἰς παντελῆ ἐρήμωσιν, διότι ἡ ἀρχαιομανὴς Βαυαρία ἠξίωσε ν' ἀνακαινίσῃ τὴν πόλιν τοῦ Λυκούργου, καὶ τὴν εἰσέτι κωμόπολιν ταύτην ἐκάλεσε πρωτεύουσαν ἐπαρχίας, εἰς τὸ πείσμα τοῦ Μιστραῖ.

Σημ. 13. Σελ. 228. Παλαιὰ μικρὰ ἐκκλησίαι κειμένη εἰς τὴν ἀγκάλην βράχων, ὑπὸ τοὺς πρόποδας ὑψηλοῦ βουνοῦ, καταντικρὸν τοῦ ὄρους Ἀμυκλείου. Εἰς τὸ προαύλιον τῆς ἐκκλησίας ταύτης ὑπάρχει καὶ πηγὴ ὑδάτος μορφοῦντος ρυάκιον ἐν μέσῳ ἀγρίων δένδρων.

(α) La Grèce continentale et la Morée. Paris 1843.

(β) Τὰ Ἑλληνικὰ ὑπὸ I. P. Παγκαβῆ, Τόμ. Β.' σελ. 428.

(γ) Αὐτόθι.

Σημ. 14. Σελ. 228. Πρωτόγερος ονομάζεται ἐν Βορδώνῃ ἀπόκρημνος κορυφή βουνοῦ. Ἐπὶ τουρκοκρατίας, ὁσάκις αἱ Ἄρχαι ἔμελλον νὰ διακοινώσωσι θέσπισμά τι εἰς τοὺς κατοίκους τῆς κώμης ταύτης, κήρυξ ἢ γηραιὸς προεστῶς, καλούμενος Πρωτόγερος, συνείθιζε νὰ ἴσταται ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης, καὶ γεγωνυῖα τῇ φωνῇ νὰ ἀγορεύῃ καὶ κηρύττῃ εἰς τοὺς ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ βράχου συναθροιζομένους χωρικοὺς τὰ διατάγματα τῶν διοικούντων τὴν χώραν Τούρκων.

Σημ. 14. (α) Σελ. 235. Παρόριον ἢ Παρορία, ἐν τῶν προασειῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, τοῦ Μισρᾶ, κείμενον ὀλίγον κατωτέρω τοῦ περιφήμου κρημοῦ τῶν Ἀποθετῶν. Ἐντεῦθεν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου παραλλήλως πρὸς τὰ σχεδὸν ὀρθοτενῆ πλευρὰ τοῦ Ταυγέτου, ἡ χλόη φαίνεται ζωηρὰ, αἱ πεδιάδες καλύπτονται ὑπὸ μουριῶν, οἱ λόφοι ὑπὸ ἐλαιῶν, καὶ οἱ εὐρεῖς καὶ ὠραῖοι κῆποι ὑπὸ ἀλσῶν πορτογαλλεῶν καὶ λειμονιῶν. Ἡ θεὰ τοῦ Παρορίου εἶναι ἀληθῶς ἐκ τῶν γοητευτικωτέρων καὶ ποιικιωτέρων πάσης τῆς περιχώρου, καὶ τὸ βλέμμα τοῦ περιηγητοῦ γοητεύεται ὑπὸ τοῦ φυλλώματος τῶν δένδρων, διαχεόντων εἰς τὸν ἀέρα τὰς λεπτὰς αὐτῶν εὐωδίας, καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ ὄρους κατερχομένων ὑδάτων, ἅτινα καταρδεύουσι τοὺς ὠραίους τούτους κήπους.

Σημ. 15. Σελ. 235. Ὁ ἐν τῇ σροφῇ ταύτῃ (63) ἀναφερόμενος μυστικὸς ἔρωσ δὲν εἶναι μυθιστορικὴ τις ὑπερβολή, στερουμένη πιθανότητος εἰς χεῖλη τοῦ τούρκου ἐραστοῦ τῆς Εὐφροσύνης. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι ταυτίζεται μὲ ὅσα πολλάκις ἐγράφησαν καὶ ἐλέχθησαν περὶ τοῦ παρὰ τοῖς Ὀθωμανοῖς χαρακτηριζομένου αισθημάτος τοῦ ἔρωτος, πλήρους γοήτρου, σκιῶν, ὀνείρων καὶ σιωπῆς, ὡς καὶ αὐτὰ αὐτῶν τὰ ἐρωτικὰ ἄσματα ἀποδεικνύουσι τοῦτο, ὁ ἦρωσ τοῦ ποιήματος, καὶ τοι ἀνατεθραμμένος εἰς ἀτμοσφαῖραν τουρκικὴν, δὲν ἐλησμόνει ποτὲ τὴν δούλην Χριστιανὴν, ἣτις τὸν ἐγέννησεν, ἀλλ' ἐλάτρευεν αὐτὴν ἐν τῷ κρυπτῷ. Ἀποστρεφόμενος δὲ τὰ ἦθη καὶ τοὺς τρόπους τοῦ Ἑμίνη, καὶ κυριευόμενος ὑπὸ προαισθημάτων καὶ ἀγνώστων φωνῶν τῆς καρδίας του, ἠγάπα τὴν μοναξίαν καὶ ἐφύλαττε μόνον τὸ ἐξωτερικὸν τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους κρυφίως εἶτε καὶ ἀκουσίως

(α) Κατὰ λάθος γραφικὸν σημειωθέντος δις ἐν τῷ κειμένῳ τοῦ 14 ἀριθμοῦ τῶν σημειώσεων, ἐσημειώθη οὗτος δις καὶ ἐνταῦθα.

ἀπεστρέφετο. Σύμφωνας λοιπόν φαίνεται καὶ κατὰ τοῦτο ὁ ἔρωσ τοῦ Σελίμη καὶ κατὰ τὰς τουρκικὰς ιδέας περὶ τοῦ πάθους τούτου.

Σημ. 16. Σελ. 237. Ἡ κυπάρισσος αὕτη κεῖται ἐπὶ τῆς κορυφῆς λόφου καταντικρὺ τῆς πόλεως τοῦ Μιστραῖ, καὶ εἶναι ἐν τῶν μεγαλητέρων δένδρων, τὰ ὅποια δύναται τις νὰ ἴδῃ καθ' ὅλην ἴσως τὴν Ἑλλάδα· ὁ κορμὸς αὐτῆς εἶναι πελώριος, καὶ ἡ σκιά τῶν μεγίστων κλάδων τῆς καλύπτει ὀλόκληρον τὸν λόφον. Ἀλλὰ τὸ σεβάσμιον καὶ γηραλέον τοῦτο δένδρον ἤρξατο νὰ ξηραίνεται οὐ μόνον ἐκ τῆς πολυετοῦς αὐτοῦ ἡλικίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν πυρῶν ἅτινα ἀνάπτουσι παρὰ τὰς ρίζας αὐτοῦ, ὅπως ἐψήσωσι τὸ ἄρνιον οἱ εἰς τὴν σκιάν αὐτοῦ συμποσιάζοντες· πλὴν ἀφ' ὅτου, ὡς ἤκουσα, προσεφέρθη συμπόσιον ὑπὸ τὴν κυπάρισσον ταύτην εἰς τὸν βασιλέα Ὀθωνα, τὰ πυρὰ ἀπηγορεύθησαν· τὴν καταστροφὴν ὅμως αὐτῆς ἐπιταχύνει χειμᾶρ ῥέων ἄγριος ἐν ὧρα χειμῶνος εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, ἐφ' οὗ ἴσταται. Ὑπελογίσθη δὲ ὅτι πρὸς σωτηρίαν τῆς κυπαρίσσου ταύτης ἐχρειάζετο δαπάνη 25,000 δραχμῶν, ὅπως ἀνεγερθῆ ἰσχυρὸν προτείχισμα. Μετὰ τὸν ὑπολογισμὸν τῆς δαπάνης ταύτης, λίαν δυσπορίστου, ὡς φαίνεται, ἢ κατάπτωσις τοῦ κολοσιαίου τούτου δένδρου δὲν εἶναι πλέον ἔργον μακροῦ χρόνου.

Σημ. 17. Σελ. 243. Ὁ φόνος οὗτος τοῦ χωρικοῦ παιδὸς εἶναι ἱστορικὸς, ὡς καὶ ἡ περιγραφομένη ἐν τῷ Γ. ἄσματι ἔφοδος τῶν ληστῶν κατὰ τοῦ πύργου. Ἐν τῷ ποιήματι ὅμως ὑποτίθεται ὅτι τὸ χωρικὸν παιδίον ἐτέθη ἐπίτηδες ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Κοιμητηρίου, ἵνα κατασκοπεύῃ τὰ γινόμενα τῶν περιφερομένων εἰς τὰ περίξ βουνὰ ληστῶν, καὶ εἰδοποιήσῃ δῆθεν τὸν μέλλοντα μετ' οὐ πολὺ ν' ἀναφανῆ μετὰ ἀνδρείου φίλου Σελίμην πρὸς ἐκδίωξιν τῶν κακούργων καὶ ἀρπαγῆν τῆς Εὐφροσύνης, φανείσης μοι τῆς περιστάσεως ταύτης λίαν καταλήλου καὶ πιθανῆς πρὸς λύσιν τῆς δραματικῆς περιπετείας.

Σημ. 18. Σελ. 243. Ἡ ἀντίστασις αὕτη καὶ ἐκδίωξις τῶν ληστῶν χωρὶς ἐπικουρίας ἀνδρὸς δύναται ἴσως νὰ θεωρηθῆ ὡς ὑπερπηδῶσά πως τὰ ὅρια τῆς πιθανότητος. Καὶ τῷ ὄντι, ἢ τοιαύτη ἐπίκρισις ἀρμόζει εἰς μυθιστορικὴν σύνθεσιν, καθ' ἣν ἡ ἱστορία κατέχει ἐν τῇ διασκευῇ τοῦ μύθου ὑποδεεστάτην θέσιν. Εἰς τὴν παροῦσαν ὅμως περίστασιν τὸ πρᾶγμα ἔχει ἄλλως, καὶ ἀφ' οὗ ἀπεπειράθην νὰ ἐξεικονίσω τὸν χαρακτήρα τῆς Κανέλλας

ἴσον μὲ τὸ κατόρθωμα ὅπερ ἔπραξεν, ἠκολούθησα τὴν ἱστορικὴν παράδοσιν καὶ ἀπέδωκα καὶ ἐγὼ τὸ βραβεῖον τῆς ἡρωϊκῆς ἀντιστάσεώς της ἀπέναντι τῶν ἐπιδραμόντων ληστῶν κατὰ τοῦ οἴκου της, εὐρεθέντος κατὰ τὴν νύκτα ταύτην ἄνευ προστασίας ἀνδρός. Τὰ δὲ περὶ τῆς χαράδρας καὶ τοῦ ἐπινοήματος τῆς φυγῆς εἰσὶν ἐκτεθειμένα ὅπως ἐγένοντο. Ἄλλως, ἡ Ἑλληνικὴ ἐπανάστασις περιέχει οὐχὶ εὐάριθμα παραδείγματα γυναικείου ἡρωϊσμοῦ.

Σημ. 19. Σελ. 251. Ἡ ὀλίγον ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς Βορδώνης κώμη λέγεται Καστανία· πλησίον δὲ ταύτης ἐπὶ τῆς πλευρᾶς ὄρους ὑπάρχει ἡ μονὴ τοῦ Καστρίου, τιμωμένη εἰς τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας, καὶ οἰκοδομηθεῖσα, ὡς ἔμαθον, περὶ τὸ 1776 ἔτος. Τὴν μονὴν ταύτην ἐξελεξάμην ὡς τόπον κατάλληλον πρὸς ἀποπεράτωσιν καὶ λύσιν τοῦ ἐρωτικοῦ ἐπεισοδίου, διότι μοι ἐφάνη συμβιβαζομένη μετὰ τῆς τοποθεσίας, ἐν ᾗ ἔλαβον χώραν τὰ ἐν τῷ ποιήματι συμβάντα, καὶ ὡς πρόσφορος θέσις δυναμένη νὰ χορηγήσῃ ἀσφαλὲς ἄσυλον εἰς τοὺς φυγάδας, σπεύδοντας νὰ ἐκπληρώσωσιν ἱερὸν καθήκον, καὶ διὰ δεσμῶν ἱερῶν νὰ ἐνωθῶσι διὰ βίου. Τοιοῦτον ἄσυλον ἐδύνατο κατὰ πᾶσαν πιθανότητα νὰ χορηγήσῃ εἰς τὸν σύζυγον τῆς Εὐφροσύνης τὸν ἀναγκαῖον χρόνον, ὅπως μετ' ἀσφαλείας παρασκευάσῃ τὰ κατὰ τὴν ἐπιούσαν νύκτα ἀρμόδια πρὸς φυγὴν μέσα. Τέλος, ἐὰν ἐπέτυχον ἢ μὴ εἰς τὴν διασκευὴν τοῦ παρόντος διηγήματος, ἀφίνω εἰς τὸν προσεκτικὸν καὶ εὐμενῆ ἀναγνώστην ν' ἀποφανθῇ.

Σημ. 21. σελ. 250. Ἴδε περὶ τοῦ προσώπου τούτου τὴν στροφὴν 43. καὶ 44. τοῦ Γ. ἄσματος ἐν σελίδι 250.

ΤΟ ΟΡΑΜΑ

ΤΟΥ

ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΟΣ ΑΛΦΡΕΔΟΥ.

Ἦ νύξ ὑπῆρχεν ἕναστρος, καὶ ἡ τῆς Μεσογείου
Ἐρρύτιδοῦτο θάλασσα ὑπὸ ἑναρμονίου
Ψυχροῦ βορέου αὔρας,
Καὶ εἰς τῆς Νεαπόλεως τὸν κόλπον τὸν καμπύλον
Τὰ ἡρεμοῦντα κύματα μὲ ἦχον ἐρωτύλον
Ἐξέπνεον εἰς τὰς ἀκτὰς κ' εἰς τὰς σκιάς τὰς μαύρας.

Ἦ νύξ ὑπῆρχεν ἕναστρος, καὶ κυανοῦς ὁ θόλος
Τοῦ οὐρανοῦ καὶ αἴθριος καὶ ἀνεφής, καὶ ὅλος
Ὡς χύνων εὐλογίας
Εἰς χώραν ἐν ἧ ἔφαλλον Βιργίλιος καὶ Δάντις,
Καὶ Τάσσοι καὶ Ὀράτιοι, μουσῶν ἱεροφάνταις,
Κιὼ Γαριβάλδης ἔσωσεν ἀπὸ τῆς τυραννίας.

Ἦργύρονε τὰ κύματα ἡ δύουσα σελήνη
Κατεῖχε τὴν περίχωρον ποντοχαρῆς εἰρήνην,
Καὶ τὸ ὠχρὸν σκιοφως
Ἦπὸ φωτὸς ἐσχίζετο ἐνίοτ' αἰφνιδίου,
Ἦπερ ἀπῶθει ὁ κρατῆρ τοῦ μαύρου Βεσουβίου,
Κ' ἠκούετό τις ψόφος

Κωφός, ὡσεὶ ἐρχόμενος ἐκ τῶν τῆς γῆς ἐγκάτων,
Τὴν ἡρεμίαν τῆς νυκτὸς παροδικῶς ταραττων
Καὶ πάλιν καταπαύων,
Ἦ καὶ εἰς σύριγμα μακρὸν ἐκλείπων, καθ' ὃ λαῦρος
Λιγνύος ρύαξ καὶ φλογὸς πυριφλεγέθων μαῦρος
Τὸ ὄρος φλέγει ψαύων.

Τὸ θέαμα τὸ ὑψηλὸν καὶ πλήρες γοητείας
 Τῆς νυκτὸς ταύτης, ἔμπλεως ἐκστάσεως βαθείας,
 Μονήρης ἐθεᾶτο

Ἐκ τοῦ καταστρώματος τ' Ἁγίου Γεωργίου (α)
 Νεάζων ναύτης, ἀγρυπνῶν πρὸ τοῦ μεσονυκτίου,
 Ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν πλήρωμα τοῦ πλοίου ἐκοιμᾶτο.

Τοῦ νέου ναύτου ἡ μορφή ἢ εὐγενῆς καὶ νέα,
 Τὸ σοβαρὸν τοῦ ἤθους του κ' ἢ σκεπτική του θέα,
 Τὸ γένος του δηλοῦσα,
 Σπουδαιότεραν ἔκφρασιν ἐλάμβανον, καὶ σάλον
 Ἐν τῇ ψυχῇ του προὔριδε συλλογισμῶν μεγάλων
 Μελέτ' εἰς σφαῖραν ὑψηλὴν τὸν νοῦν του ἀνυψοῦσα.

Φροντὶς σπουδαία πρό τινος καιροῦ τὸν ἀπησχόλει
 Ἐκ τῶν σπουδῶν του. Πρό τινος ἢ προσοχῆ του ὅλη
 Εἰς ἓν συνεκεντροῦτο

Σημεῖον τοῦ ὀρίζοντος, πρὸς ὃ τὰ βλέμματά του
 Προσήλωνε, πρὸς ὃ τὸ οὖς ἐνέτεινεν, ἀφάτου
 Ὡσεὶ τινος ἀκούσματος ἢ θέας ἐπληροῦτο.

Ἐκ μεσημβρίας ἤρχοντο ῥιπαί τινες ζεφύρων,
 Καὶ ψάφουσαι τὴν κόμην του, ψιθύρισμα ὀνείρων
 Περὶ αὐτὸν ὠραίων

Διέχεον. Τὴν νέαν του συχνάκις φαντασίαν
 Ἐξῆπτον φῆμαι πτερωταὶ λαλοῦσαι μὲ μαγείαν
 Εὐχὰς, ἅς τῷ ἀπηθύβυνε τὸ κύμα τὸ Αἰγαῖον·

Τὰς ἠκροᾶτο σιγηλῶς ὁ ναύτης. Δὲν ἠγνόει
 Τί αὐτ' ἢ ξένη ἰαχὴ τοῦ κύματος ἐνόει! —

(α) Τὸ ἀγγλικὸν βασιλικὸν πλοῖον, ἐφ' οὗ διετέλει σπουδαστὴς τῆς ναυτικῆς ὁ βασιλόπαις Ἀλφρέδος κατὰ τοὺς μῆνας τῆς περιβοήτου ὑποψηφιότητός του εἰς τὸν ἑλληνικὸν θρόνον.

Ἐν τούτοις τῆς ἀνάσσης
 Τῶν Βρετανῶν ὁ δεύτερος υἱὸς εἰς βαθμιαίαν
 Ἐκυλινδεῖτο νάρκωσιν, καὶ εἰς τὴν ὑπναλέαν
 Μαγείαν παρεδίδετο τῆς κυανῆς θαλάσσης.

Μετ' οὐ πολὺ ἀνάρπαστος εἰς πτέρυγας ὄνειρου
 Ὑπὸ τὸ σέλας τῶν χρυσῶν ἀστέρων τῆς ἀπειρου
 Νυκτὸς αἰθεροπόρει,

Κ' εἰς νῶτα λόφου ὑψηλοῦ ἐξαίφνης ἀπετέθη·
 Ἀκτὶς σελήνης ἔσχισε τὸ ἔρεβος, κ' εὐρέθη
 Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τῶν Ἀθηνῶν κ' ἠπόρει.

Ἦπλοῦτο κάτω ἤρεμος τῆς Ἀθηνᾶς ἡ πόλις,
 Καὶ ἐκ τοῦ κόλπου τῆς σιγῆς καὶ ἠρεμίας μόλις
 Μυστηριώδης ἦχος

Ἦκούετο, ὡσεὶ ψυχῆς νυκτερινῆς ὀμφή τις,
 Ἦ ὡσεὶ αὐρα πνέουσα εἰς ἄλσος ζεφυρῖτις
 Ἦχολογεῖ ἠσύχως.

Ἀλλὰ ὁ ἦχος βαθμηδὸν ὑψοῦτο κ' ἠωρεῖτο
 Ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως, καὶ περιεκηλεῖτο
 Τὸ οὔς τοῦ νεανίου·

Μετ' οὐ πολὺ γοργότερος ὁ ἦχος ἠωρήθη
 Καὶ Ἄραξ ζῆθι! ὑπ' ὀμφῆς ἀγνώστου ἐλαλήθη,
 Ἐλθούσης ἐκ τοῦ σκιεροῦ σηκοῦ τοῦ Ἐρεχθείου.

Θορύβημα παράδοξον ἠκούσθη ταυτοχρόνως,
 Καὶ λευκοχίτων τις σκιά ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος
 Προέβη σιγαλέα,

Καὶ πρὸς τὸν βασιλόπαιδα βαδίσασα ἐστάθη,
 Καὶ ἐπ' αὐτοῦ διάδημα ἐπέθετο κ' ἐχάθη,
 Καὶ ζῆθι ἄραξ! ἔκραξεν εὐθύς φωνὴ ῥαγδαία.

Στραφείς προκύπτουσαν λευκήν ἀπὸ τοῦ Παρθενῶνος
 Ἄλλην ἠτένισε σκιὰν ὁ παῖς τῆς Ἀλβιδῶνος·

Πλησίον του ἐστάθη,

Καὶ μειδιῶσα πρὸς αὐτὸν τὸν στεφηφόρον ναύτην,
 Ὅμφην ἀπηύθυνεν αὐτῷ καὶ λαλιὰν τοιαύτην

Εἰς τῆς νυκτὸς τὰ βάθη·

« Ὁ παρ' ἡρώων ἐγερθεῖς εἰς τὴν Ἑλλάδα θρόνος,

Ὅν ἐχαιρέτισαν φαιδρῶς οἱ φίλοι τῆς εὐκλείας

Καὶ ὁ πολιτισμὸς,

Κατείχετο ὑπὸ σκαιοῦ τὸ πνεῦμα ἡγεμόνος,

Καὶ τότε ἐφόρει ἡ Ἑλλὰς ἐσθῆτα ἀδοξίας,

Κ' ὑπῆρχεν εἰς τὸ στήθος τῆς παθῶν ἀναβρασμὸς. »

« Ἡσχύνθη τέλος τὰς σκιάς τῶν τόσων τῆς ἡρώων,

Ἐπὶ τῇ ταπεινώσει τῆς κ' ἐπὶ τῇ ἀκηδεΐᾳ

Ἐν μέσῳ τῆς νυκτὸς

Πολλάκις ἐκ τῶν τάφων τῶν ἀποπεμπόντων γόον,

Καὶ ἔστη εἰς τοὺς πόδας τῆς, κ' ἐν ὥρᾳ ἐσπερία

Ὁ Ὄθων ἦτο ἔκπτωτος, τῆς γῆς τῆς ἦν ἐκτός! »

« Καὶ ὁ λαὸς τῆς πρὸ πολλοῦ ποθῶν τὴν εὐνομίαν,

Καὶ πλήρης συναισθήματος τοῦ ἱεροῦ του χρέους

Πρὸς τὴν Ἀνατολήν,

Πρὸς ἀδελφοὺς ὑπὸ νωθρὰν βιοῦντας τυραννίαν,

Καὶ μετ' ἐλπίδος βλέποντας τὴν γῆν τοῦ Περικλέους,

Πρὸς σὲ τὴν σεπτὴν ἔδωκεν αὐτοῦ ἀποστολήν. »

« Πρὸς σὲ ἰδοὺ ἀπένειμε τὸ χηρευθέν του στέμμα,

Ὡ κλάδε τοῦ βασιλικοῦ στελέχους τῆς Ἀγγλίας,

Μετ' ἐνθουσιασμοῦ,

Καὶ στρέφει πρὸς σὲ εὐελπὶς ἡ πόλις αὕτη βλέμμα,

Ὡς εἰς ἀστέρα φαινὸν ἐν ὥρᾳ τρικυμίας
Τὸ πλοῖον αὐτῆς σῶζοντα ἐκ καταποντισμοῦ. »

«Σὲ ἤδη ἐξελέξατο, Ἀλφρέδε, βασιλέα,
Οὐχὶ διότι ἀγνοεῖ ὅτι τῆς Ἀλδιῶνος
Ὁ ναύτης δυσμενῆς

Τῆς Ὑδρας βλέπει, τῶν Σπετσῶν καὶ τῶν Ψαρῶν τὰ νέα
Κατὰ βαρβάρων τρόπαια, καὶ ὅτι τοῦ ἀγῶνος
Αὐτῆς ὑπῆρξε θεατῆς ψυχρὸς καὶ ἀδρανῆς. »

«Οὐχὶ διότι λησμονεῖ τοῦ Βρεττανοῦ ἐκείνου
Στρατάρχου (α) τὴν φαρμακερὰν ἐκφώνησιν, ὅποτε

Ἑγγέθ' ἡ ἰαχὴ

Ἢ τῆς Ἑλλάδος σῴτειρα ἀπὸ τοῦ Ναυαρίνου,
Ὅπου συνηγωνίσθησαν καὶ σοῦ συμπατριῶται,
Οὓς τῆς Ἑλλάδος εἰσαεὶ λαμπρύνει ἡ εὐχὴ. »

«Οὐχὶ διότι ἔπαυσε νὰ ἐνθυμῆται πλέον

Ὅτι εἰς ὄρια στενὰ ἠξίωσε νὰ δέσῃ

Ἢ τῶν διπλωματῶν

Χεῖρ τὴν Ἑλλάδα, πλάττουσα ἐν τμημα κράτος νέον,
Καὶ τῆς Ἐπαναστάσεως τὰς φλόγας ὅπως σβέσῃ,
Ἀφῆκε δοῦλον τὸ λοιπὸν βαρβάρων δεσποτῶν.—

«Οὐχὶ διότι θεωρεῖ μ' ἀνάλητον καρδίαν

Ὅτ' ἡ πατρίς σου, τοῦ Χριστοῦ ἡ λάτρις, ἡ μεγάλη

Τοῦ φωτισμοῦ πηγὴ,

Μετὰ τῶν Τούρκων ὄρκια πιστὰ καὶ συμμαχίαν

Συνέθετο, ὑπὸ ζυγὸν κτηνώδη ἐν ᾧ πάλλει

Ἢ τῶν Χριστιανῶν φυλὴ κ' εἰς μάτην οἰμωγεῖ! »

«Ἄλλ' ἀνακτα σ' ἐψήφισε, διότι ἡ πατρίς σου

(α) Τοῦ δουκὸς Οὐελιγκτῶνος.

Ἔστια συνταγματικῆς ἐστὶν ἐλευθερίας,
 Καὶ νόμων καὶ θεσμῶν,
 Διανεμόντων τῷ λαῷ τὸ δίκαιον ἐξ ἴσου,
 Κ' εἰς πᾶν προόδου στάδιον ἀρχῶν κ' εὐημερίας
 Βαδίζει ὁ πολίτης τῆς τὰ νόμιμα τιμῶν »

« Διότι εἰς τὴν νῆσόν σου ἐνδόξων φιλελλήνων
 Συνεκροτεῖτο θίασος, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος

Ἑμῶν χεῖρ' ἀρρώγόν
 Αὐθόρμητοι προσέφερον εἰς ἐποχὰς κινδύνων,
 Ἐμόχθουν καὶ ἐμάχοντο ἐκεῖνοι καὶ συγχρόνως
 Συνηγορίαν παρ' ὑμῖν ἐλάλουν θερμουργόν. »

« Σὲ ἐξελέξατ' ὁ λαὸς, Ἀλφρέδε, βασιλέα,
 Διότ' υἱὸς χρηστῆς μητρὸς ὑπάρχεις καὶ ἀνάσσης
 Μεγαλουργοῦ λαοῦ.

Διότι καὶ βουλευμάτα κ' αἰσθήματα γενναῖα
 Ἐξ ἀπαλῶν ἐδύνασο ὀνύχων νὰ θηλάσης,
 Εἰς χαρακτῆρος μόρφωσιν τελοῦντα στερεοῦ. »

« Διότι τέλος εὐμενῶς τοὺς πόθους ἠκροάσθη
 Ἡ μήτηρ σου τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Ἑπτανησίων
 Καὶ νῦν τὴν δυσαχθῆ

Νὰ ἄρῃ Προστασίαν τῆς γενναίως ἠτοιμάσθη.
 Ἐπτά δὲ θυγατέρας τῆς μετὰ χαρᾶς δακρῶν
 Προσμένει ἤδη ἢ Ἑλλάς νὰ ἐναγκαλισθῆ! »

« Ναί, ἡγεμόνα ἰσχυρὸν τὸ ἔθνος τοῦτο θέλει,
 Στηριζόντα τὸ σθένος του εἰς τοῦ λαοῦ τὸν πόθον,
 Τὴν τάσιν τὴν σφοδρὰν
 Εἰς πρόοδον πολιτικὴν. Ἐχαύνονε τὰ μέλη
 Ἐπὶ τριάκοντα μακροὺς ἐνιαυτοὺς ὁ Ὄθων,

Κ' ἐνάρκωσε τοῦ Ἑλληνοσ τὴν κρᾶσιν τὴν ἀδράν.»

«Ναί, ἀρχηγὸν ἐπιποθεῖ ὅστις νὰ συνεργήσῃ
Εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν λαμπροῦ ἀλλὰ δυσκόλου χρέους,

Τῶν δούλων ἀδελφῶν

Ἡμῶν τὴν ἀπολύτρωσιν νὰ πραγματοποιήσῃ.

Ὁ θρόνος ὁ Ἑλληνικὸς διὰ τοιοῦτου κλέους

Ὅφείλει νὰ ὠραῖσθῃ! Ὡ δόξης κολοφῶν»

«Τῶν εὐγενῶν ἀγώνων σου ἐπὶ κλεινοῦ σταδίου,

Καθ' ἣν ἡμέραν τοῦ Σταυροῦ ἡ κυανῆ σημαία

Ἐστὸς πύργους ὑψωθῆ

Τῆς δούλης μητροπόλεως ἡμῶν, τοῦ Βυζαντίου,

Κ' ἐκεῖ ποῦ ῥάκη ἡ Ἀρχὴ ἐπιδεικνύ' ἡ γραῖα,

Χριστιανῶν βασιλείον λαμπρὸν ἀνεγερθῆ!...»

Σαρδόνιος διέκοψε τοὺς λόγους τούτους γέλωσ

Εἰς τὸν ἀέρα ἀκουσθεῖς, καὶ ὁ Ἀλφρέδος τέλος

Στραφεῖς τεταραγμένος

Τὴν λευκοχίτωνα μορφὴν περιεζήτ' εἰς μάτην·

Ἀπὸ βορρᾶ δ' ἀπήντησε σκιὰν γνωριμωτάτην

Χωροῦσαν ἐσπευσμένως.

Καὶ ὡς τὸν ἐπλησίασε κ' ἐστάθη ἀντικρὺ του,

Διέκρινον μὲ ἐκπληξιν πολλὴν οἱ ὀφθαλμοὶ του,

Καὶ αὕτη ὅτ' ἐφόρει

Εἰς τὴν ξανθὴν τῆς κεφαλῆν Ἑλληνικὸν τι στέμμα,

Καὶ τὸν στεφανηφόρον τῆς ἀντίπαλον μὲ βλέμμα

Θυμῶδες ἐθεώρει.

Καὶ ὁ θυμὸς τῆς ηὔξησεν, ὁπότε αἰφνιδίως

Βοῆ ἀπὸ τῆς πόλεως ἀνῆλθε μεταρσίως

Εἰς τὸν ἀρχαῖον λόφον,
 Καὶ διηρέθ' εἰς δίφωνον ὀμφήν, ἀλλὰ ἡ μία
 Τοῦ Βρεττανοῦ τὸ ὄνομα ἐλάλει στεντορεία,
 Κ' ἡ ἄλλη ὡς τὸν ψόφον

Τῶν μακρυνῶν ὁμοιάζε τοῦ Φαληροῦ κυμάτων,
 Καὶ τῆς Ῥωσσίας τὸν υἷον ἀπὸ διαλειμμάτων
 Σπανίων ἠχολόγει,
 Καὶ ἔφευγεν ὡς τῆς νυκτὸς δρομαία βορρᾶ αὔρα·
 Καὶ εἶχεν ὁμοιότητα ψυχῆς ἥτις εἰς μαῦρα
 Παράλια οἰμώγει·

Πλὴν θόρυβος πολύγλωσσος ἠκούσθη ταυτοχρόνως
 Ἐριζουσῶν τινῶν μορφῶν, ἀλλ' ἐκ τοῦ Παρθενῶνος
 Ὅπότ' ἡ λευκοχίτων
 Σκιὰ προέβη τείνουσα βραχίονα προστάτην
 Πρὸς τὸν τοῦ δήμου ἐκλεκτὸν, τὸν προσεκάλε' εἰς μάτην!
 Ὁ λόφος κενὸς ἦτον! —



Τὰ ὄμματα ἠνέωξεν ὁ βασιλόπαις ναύτης,
 Καὶ ἀπὸ τοῦ ὀράματος τῆς θεσπεσίας ταύτης
 Νυκτὸς πρὸς τὸ στερέωμα ἐβύθιζε τὸ βλέμμα,
 Ὁ οὐρανὸς κ' ἡ θάλασσα ἠρεύγοντο ἠρέμα!
 Κ' ἐπὶ τοῦ καταστρώματος περιπατῶν τοῦ πλοίου,
 Συγχεχυμένην ἔβλεπε τὴν ἐκ τοῦ ἐνυπνίου
 Ἐντὸς τῆς φαντασίας του προκύψασαν εἰκόνα·
 Διότ' οἱ οὐλοὶ ὄνειροι ἐκ τῆς ἐλεφαντίνης
 Τὸ πάλαι πύλης ἤρχοντο, οἱ δ' ἐκ τῆς κερατίνης
 Ὅρμῶμεν ἦσαν πλάσματα ψευδῆ τοῦ Ὀλυμπίου
 Διὸς, καὶ φῶτ' ἀπατηλὰ εἰς ζοφερὸν λειμῶνα.

Φεβρουάριος 1863.

ΕΥΓΕΝΙΑ,

ΔΙΗΓΗΜΑ.

1875

RECEIVED

JANUARY 1875

AMOUNT

ΕΥΓΕΝΙΑ.

I.

Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ.

Διηγῆσου μ' ἐνθυμήσεις τοῦ Βοσπόρου, γέρον ναῦτα !
Ποίους μάρτυρας τοῦ Γένους ἔκλεισαν τὰ τείχη ταῦτα ;
Ποίους θρήνους ἠκροάσθης ; Ποῖα λείψανα τὸ κῦμα
Κατεβρόχθισε, καὶ μάτην τὰ ἐπρόσμεινε τὸ μνήμα ;
[Ὁ Λάσκαρις καὶ Διάφορα Ποιήματα, σελ. 104.]

A.

Το φθινόπωρον τοῦ ἔτους 1844 διατρίβων εἰς Θεραπεῖα, τερπνοτάτην, ὡς γνωστὸν, κώμην τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀκτῆς τοῦ Θρακικοῦ Βοσπόρου, ἠγάπων νὰ περιπλέω συνεχῶς τὰ ἐρατεινὰ αὐτοῦ παράλια ἐν ὥραις διαχύσεως. Κατ' ἀγαθὴν δὲ σύμπτωσιν εἶχον συνδέσει γνωριμίαν μετὰ τινος Δημητρίου Νεοχωρίτου, ναύτου, λευκότριχος ἤδη ἀλλ' εὐρώστου καὶ τὴν μορφήν ἡλιοκαοῦς, καὶ εἰς τὸ δίκωπον αὐτοῦ ἀκάτιον ἐπέβαινον κατὰ προτίμησιν ἄλλων ὁμοτέχνων του. Ὁ ναύτης οὗτος, ἀνὴρ παλαιὸς τῶν ἡμερῶν, καὶ παλαιῶν ἡμερῶν ἰδὼν καὶ ἐνθυμούμενος ἔργα, ἀναγόμενα ἰδίως εἰς τὴν ἐποχὴν τῆς φρίκης, ὡς δυνάμεθα προσφυῶς νὰ ὀνομάσωμεν αὐτὴν, καθ' ἣν ἐτελοῦντο ἐν Κωνσταντινουπόλει αἱματηροὶ ἐσπερινοὶ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, εἶχε μνήμην ἰσχυρὰν καὶ τρόπον τοῦ ἀνακαλεῖν τὰς ἀμνήσεις του ἱκανῶς ζωηρὸν, ὡσάκις μάλιστα ἐνεθαρρύνετο ὑπὸ προσεκτικῆς ἀκροάσεως. Χρηματίσας δὲ κατὰ τὴν νεότητά αὐτοῦ ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ οἴκου τῶν Μουρουζῶν, καθ' ἣν ἐποχὴν οἱ περιφανεῖς ἐκεῖνοι Φαναριῶται ἤκμαζον κατὰ τὴν περιω-

πήν καὶ τὴν ἐπιρροὴν παρὰ τῆ Ὀθωμανικῆ αὐλῆ, καὶ διατελέσας ἐν τῇ εὐνοίᾳ αὐτῶν, καθὸ ἀκαταπόνητος, ὡς ἔλεγε, κωπηλάτης ἢ καὶ πηδαλιούχος τῶν λαμπρῶν πιαδέδων, οἵτινες μετέφερον τὸν Μέγαν Διερμηνέα ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος εἰς τὰ Βυζαντινὰ ἀνάκτορα, ἐλάμβανε συχνάκις ἀφορμὴν νὰ παρατηρῇ καὶ τὰ ἔνδον τῶν ἡγεμονικῶν οἰκιῶν, αἵτινες ἐκαλοῦντο βαρβαροφώνως κοῦρται. Τῷ ὄντι δὲ συνέβαιεν ἐνίοτε, ὡςάκις ἠρεθίζετο ἢ ὀρμὴ τοῦ ἀνδρὸς εἰς τὸ διηγεῖσθαι ἐν ὥρᾳ νηνεμίας, ὥστε ἐκ τοῦ ταμείου τῶν ἀναμνήσεων του νὰ ἐξέρχωνται διηγήματα καὶ ἀνέκδοτα περὶ τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Φαναριωτῶν πλήρη ἐνδιαφέροντος καὶ χρήσιμα εἰς τὸν ἠθογράφον τῆς μεμακρυσμένης ἤδη ἐκείνης ἐποχῆς.

Ὁ γηραιὸς ναύτης εἶχεν οὐδὲν ἤττον καὶ τὴν φαντασίαν ζωηρὰν, αὐτοφυῶς ποιητικὴν καὶ ῥέπουσαν εἰς τὸ μυστηριῶδες, ὥσπερ ἡ θεὰ τῆς θαλάσσης, ἐν ἣ κατέτριβε τὰς πολυμόχθους ἡμέρας του, καὶ τῶν νυκτερινῶν θαλασσοταραχῶν, ὑφ' ὧν πολυλάκις κατελαμβάνετο ἀναπλέων εἰς τὰ ἴδια. Ὅθεν εἰς αὐτὸν, συγχωρηθῆτω μοι παροδικῶς νὰ εἴπω, ὀφείλω τὴν σύνθεσιν τῆς *Χειμερινῆς περιδιαβάσεως εἰς τὸν Βόσπορον*, ποιήματος οὗ τὸ ὅλον σχεδὸν εἶναι πιστὸν ἀπομνημόνευμα τῶν διηγήσεών του. Ἡ μορφή του διατελεῖ εἰσέτι ζῶσα εἰς τὴν μνήμην μου, ἢ δὲ ψυχὴ τοῦ ἀγαθοῦ ἐκείνου ἀνθρώπου, ἀποπτάσα πρὸ χρόνων εἰς τὴν αἰωνιότητα, ἔστω μοι εὐλογητὴ, ἀναπολοῦντι τὰς εὐφροσύνας ὥρας, ἃς διῆγον ἐν τῷ ἀκατίῳ αὐτοῦ εἰς τὰ

Κύματ' ἀφράτα καὶ νερὰ

Τοῦ Καταστένου δροσερά.

B.

Ἐν φθινοπωρινῇ λοιπὸν ἑσπέρα τοῦ προμνησθέντος ἔτους καθήμενος εἰς τὸ σκάφος τοῦ Δημητρίου Νεοχωρίτου ἐγὼ καὶ φίλος τις Κ. Φ* ἀνεβαίνομεν πρὸς τὰ Θεραπεῖα. Ἡ ἑσπέρα ἦτο ὀλίγον προκεχωρημένη, ἢ ἀτμοσφαῖρα ἐκαλύπτετο ὑπὸ νεφελῶν,

διὰ δὲ τῶν χασμάτων αὐτῶν ἠκτινοβόλει ἢ ἀνατείλασα σελήνη ἐκ τῶν λόφων τῆς ἀσιατικῆς πλευρᾶς. Ἄρκτικὸς ἄνεμος πνέων ζωηρότερος ἐτάραττε τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, καὶ ὁ ἀνάπλους ἀπέβαινε βραδύς καὶ ἐν μέρει ἐπίπονος εἰς τὸν κωπηλατοῦντα Δημήτριον. Παραπλεύσαντες δὲ τὴν προκυμαίαν τοῦ Καλενδερίου καὶ πλησιάσαντες εἰς τὴν πλατανοσκέπαστον θέσιν τῆς πηγῆς τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου, παρατηρήσαμεν ἄνδρα τινὰ καθήμενον ὑπὸ πλάτανον εἰς τὸ αὐτόθι ὑπαιθρον καφενεῖον καὶ μόνον ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ μοναξίᾳ ῥοφῶντα *γαργιλέν*. Ὁ ἀνὴρ, ἔμα ἰδὼν τὸ ἀκάτιον ἡμῶν πλησιάζον, ἀφῆκε τὸν σωλῆνα τοῦ *γαργιλέ*, καὶ ῥίψας ἀργύριόν τι ἐπὶ τοῦ δίσκου τοῦ περιέχοντος τὸ καυκίον τοῦ καφέ, κατέβη ταχέως ἐκ τοῦ ἀνδῆρου, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸ χεῖλος τῆς προκυμαίας προσεκάλει τὸν πορθμέα νὰ συμπαραλάβῃ καὶ αὐτὸν διευθυνόμενον εἰς τὰ Θεραπεῖα. Ὑπακούσας εἰς τὴν πρόσκλησιν ὁ Νεοχωρίτης, ἐπλησίασε τὸ σκάφος εἰς τὴν προκυμαίαν καὶ παρέλαβε τὸν ἄνδρα.

Ἄμα δ' ἐκάθισεν ἐν μέσῳ ἡμῶν, καὶ ὁ πιαδὲς ἀνέλαβε τὴν ἀπαιτουμένην ἰσορροπίαν, ὁ νέος συνεπιβάτης μᾶς ἐχαιρέτησε μειδιῶν φιλοφρόνως, καὶ μετὰ τινὰς ἀμοιβαίας ἀντιφιλοφρονήσεις διεκόπη πᾶσα περαιτέρω ὁμιλία, ὡς μὴ ὑπάρχοντος προχείρου εἰς συνδιάλεξιν ἐνδοσίμου, καὶ ὡς μᾶλλον ἀπορροφώσης τὴν προσοχὴν τῆς ταραττομένης θαλάσσης.

Ὁ συνεπιβάτης ἡμῶν ἐφαίνετο, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἀνὴρ ὑπερβᾶς τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας. Καί τοι ὅμως λευκόθριξ καὶ βαθείας εἰς τὸ μέτωπον φέρων ῥυτίδας, ἐφαίνετο ἐκ τοῦ πλησίον νεώτερος· διότι οἱ εἰσέτι ζωηροὶ τοῦ προσώπου χαρακτηῖρες, ἢ εὐκινησία τοῦ ὅλου σώματος καὶ ὁ εὐηχος τόνος τῆς φωνῆς ἐδείκνυον ἄνδρα πάρωρον ἴσως γηράσαντα, καὶ μήπω πεντηκοντούτην. Ἀναστήματος μᾶλλον ὑψηλοῦ ἀλλ' ἐλαφρῶς κυρτουμένου, στερεᾶς καὶ εὐκάμπτου κινήσεως τῶν μελῶν, εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς, βεβυθισμένους ὑπὸ μέτωπον προέχον, μέλανας, πλήρεις φωτός, ὀξεῖς καὶ δηλοῦντας ψυχὴν ἐργαζομένην καὶ

ισχυράν. Ἡ ρίς αὐτοῦ ἦν κανονικὴ, ἡ διατομὴ τῶν χειλέων του ἀποτόμως εὐθεῖα, καὶ τὸ μόνον μειδιάμα, ὅπερ ἐπεδαψίλευσεν εἰς ἡμᾶς, δὲν ἦτο γλυκὺ, ἀλλ' αὐστηρὸν πως καὶ ὑπόπικρον. Ἀλλὰ τὴν αὐστηρίαν ταύτην διεσκέδασεν ὁ μαλακὸς καὶ ἐναρμόνιος ἦχος τῆς φωνῆς του. Ὡς ἐκ τοῦ ὅλου δὲ τῆς φυσιογνωμίας, σοβαρᾶς, μελαγχολικῆς καὶ εὐαρέστου, ἐφαίνετο ἀνὴρ ἠθῶν εὐγενῶν καὶ ἀνήκων εἰς κοινωνικὴν τάξιν διακεκριμένην.

Ἀπλοῦς τὴν περιβολὴν καὶ καθάριος, ἐφόρει τὸν συνήθη εὐρωπαϊκὸν ἱματισμὸν, καὶ εἶχε τὸν ἐπενδύτην κεκομβωμένον μέχρι τοῦ λαιμοδέτου· ἐκ δὲ τοῦ μέλανος χρώματος τῶν ἐνδυμάτων ὑπέθετέ τις ὅτι ὁ ἀνὴρ ἐπενθηφόρει, ἐὰν δὲν ἔβλεπεν ὅτι ἐπὶ τοῦ πύλου δὲν ἦτο περιδεδεμένη ἡ συνήθης ταινία τοῦ πένθους. Προσηγγίζομεν εἰς τὰ Θεραπεῖα, ἀλλ' ἀπέναντι τοῦ ἐαρινοῦ σουλτανικοῦ μεγάρου καὶ τοῦ μικροῦ προμαχώνος, τοῦ στέφοντος τὴν ἐξέχουσαν ἄκραν τοῦ κόλπου, ἡ θάλασσα ἀπέβαινε θρασύτερα, καὶ ὁ ἐλαφρὸς πιαδὲς ἀπῆντα ἰσχυροτέραν ἀντίστασιν. Μὴ ἐπιφανέντος δὲ ἐπὶ τῆς προκυμαίας ῥυμουλκοῦ τινος, ἐξωκεῖλαμεν ὀλίγον πρὸς τὰ ἔξω τοῦ κόλπου, ὅπως ἀποφύγωμεν, κατὰ τὸ δυνατὸν, τὴν ὀρμὴν τοῦ καταφερομένου ῥεύματος. Ὁ γηραιὸς κωπηλάτης, καὶ τοι ἔκοπτεν ἰσχυρῶς τὰ ὕδατα, πρᾶσσεπάθει συγχρόνως νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀδιαβρόχους ὑπὸ τῶν ἀφρωδῶν ἀναπηδήσεων τῶν κυμάτων· καὶ ἐκυβέρνα μὲν τὸ σκάφος ἐπιτηδείως, καὶ ἔρριπτεν ἀριστερᾶ καὶ δεξιᾶ βλέμματα σταθερὰ καὶ γοργὰ, ἀλλὰ θρόμβοι ἰδρώτος ἀπέσταζον ἐκ τῶν παρειῶν του. Τέλος, ἵνα ἀνακουφίσῃ τοὺς βραχίονας, ἀπέβαλε ταχέως τὸν χονδρὸν αὐτοῦ ἐπενδύτην καὶ ἐκωπηλάτει ἀνετώτερον. Αἱ πλατεῖαι τοῦ ὑποκαμίσου χειρίδες ἐκολποῦντο ὑπὸ τοῦ ζωηροῦ ἀνέμου, ἀνεπετάννυντο καὶ ἐδείκνυον εἰς ἡμᾶς τοὺς στιβαροὺς καὶ μυώδεις αὐτοῦ βραχίονας.

Μοὶ ἐφάνη σχεδὸν παράδοξον πῶς καθ' ὅλον τὸν διάπλουν τὴν ἐπικρατοῦσαν σιωπὴν δὲν διέκοψεν ὁ Δημήτριος, ἀγαπῶν συνήθως τοὺς λόγους. Ἐν τούτοις, δὲν ἐβράδυνα ν' ἀνακαλύψω

ὅτι ἔρριπτεν ἐκ διαλειμμάτων ἑταστικὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ ἀγνώστου ἐπιβάτου. Οὗτος δὲ δὲν ἐφαίνετο ἐντελῶς ἀδιάφορος, οὐδὲ ἀπέδιδε τὰ ἐπ' αὐτοῦ προσηλούμενα τοῦ πορθμέως ὄμματα εἰς τὴν ἐπιπόλαιον συνήθειαν ἀνθρώπων ζητούντων νὰ γνωρίσωσι πρόσωπα κατὰ πρῶτον ἀπαντώμενα ἐντὸς τῆς περιφερείας τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ἢ νὰ κερδήσωσι τὴν εὐνοίαν νέων ἐργοδοτῶν. Τούναντίον, ὁ παρακαθήμενος ξένος παρετήρει σιωπηλῶς τὸ πρόσωπον τοῦ ναύτου, καὶ τὰ βλέμματα αὐτῶν, συναντώμενα ἐνίοτε, ἀπεχωρίζοντο τρόπον τινὰ μετὰ δυσκολίας, καὶ οὕτως αἱ δύο αὐται μορφαὶ ἐτρέποντο συγχρόνως πρὸς τὴν θάλασσαν, ὡσεὶ αἱ ψυχαὶ των ἐζήτουν εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς θαλάσσης νὰ ἐνθυμηθῶσι ποῦ καὶ πότε ἐγνωρίσθησαν.

Αἴφνης παρετηρήθη ἀλλοιώσις τις εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀγνώστου, σπασμώδης κλονισμὸς διεχώρισε τὰ χεῖλη του καὶ ἐξῆλθεν ἐν ᾧ! ὅμοιον στεναγμοῦ. Ὁ ναύτης, ἐκλαβὼν τὸ ἐπιφώνημα ὡς φόβου σημεῖον, εἶδε τὸν ξένον ἀσκαρδαμυκτὶ παρατηροῦντα οὐλὴν, ἣν ἔφερεν εἰς τὸ παρὰ τὸν δεξιὸν ἀγκῶνα κάτω μέρος τοῦ γυμνοῦ του βραχίονος, καὶ ταυτοχρόνως τότε ἠκούσθησαν αἱ ἐξῆς ἀντερωτήσεις·

« Μήπως ἦσαι ὁ κύρ Δημήτρις ἀπὸ τὸ Νεοχώρι; » ἠρώτησεν ὁ ξένος.

« — Μάλιστα, κύριέ μου· ἀλλὰ καὶ ἡ εὐγενία σου δὲν εἶσαι... Παναγία μου!... ὁ τσελεμπῆ-Ἀλέκος ὁ... » Ἀλλὰ πρὶν ἐξυπνήσῃ εἰς τὸ βάθος τῆς μνήμης καὶ ἐξέλθῃ διὰ τῶν χειλέων τοῦ ναύτου τὸ ἐπίθετον τοῦ ἀνδρός, ἄστοχον κωπηλάτημα ἐπέφερεν ἀναπήδησιν κύματος, ὅπερ μᾶς κατέβρεξε. Μετὰ τοῦτο, ἐν ᾧ ἐσπογγίζομεν τὸ πρόσωπον, βραχὲν ὑπὸ τῆς θαλάσσης, δὲν ἐδυσκολεύθη νὰ παρατηρήσω ὅτι τὰ μανδῆλια τοῦ κύρ Δημήτρι καὶ τοῦ τσελεμπῆ-Ἀλέκου δὲν ἀπέματτον μόνον θαλασσίας ρανίδας, διότι ἐν τῇ στιγμῇ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν δύο τούτων ἀνθρώπων, τοὺς ὀφθαλμοὺς των ἐθόλωσαν δάκρυα.

Ἀλλ' ὅτε εἰσήλθομεν εἰς τὸν ὄρμον τῶν Θεραπειῶν, καὶ ἀπέ-

σώδιον, τοῦ ὁποίου τὴν ἀφήγησιν ἐκαιροφυλάκτουεν ἢ ἀκούσω ὑπὸ τοῦ ἰδίου μάρτυρος πολλῶν τοιούτων ἐπεισοδίων καὶ ἀναμνήσεων.

Δ.

Γόνος φαναριωτικῆς οἰκογενείας, ἐκ τῶν ἥττον σημαντικῶν καὶ ἐκ τῶν ἐλάχιστα ἴσως παθόντων ἐπὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει καταστροφῆς, καὶ διασώσας μέγιστον μέρος τῆς πατρικῆς οὐσίας, ὁ κύριος Α. Μ** κατώκει διηνεκῶς εἰς Θεραπεῖα ἐν εὐρυχώρῳ οἰκίᾳ, περιελθούση εἰς αὐτὸν μετὰ τὸν θάνατον πολλῶν συγγενῶν του. Νυμφευθεὶς κατὰ τὴν λήξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀνεψιὰν ἀρχιερέως εὐπόρου καὶ ἀπολέσας αὐτὴν μετὰ τὴν ἀπόκτησιν θυγατρὸς, ἀπεσύρθη εἰς Θεραπεῖα μετὰ τῆς γηραιᾶς αὐτοῦ μητρὸς καὶ τῆς μόνης ἀδελφῆς του. Καὶ τὴν μὲν ἰδίαν περιουσίαν, αὐξηθεῖσαν ἐκ τῆς προικῆς τῆς ἀποθανούσης συζύγου, εἶχεν ἔντοκον, αὐτὸς δὲ διῆγε βίον ἄνετον καὶ ἀνεξάρτητον. Ἀμεριμνομέριμος, ἀφελῆς τὴν ἐνδυμασίαν, προτιμῶν τὸν πρεσβύτερον μᾶλλον συρμὸν, εὐστροφος τὴν προσλαλίαν, ἀλλὰ ψυχρὸς τὴν συμπεριφορὰν, ἐδείκνυεν εἰς τοὺς πλησιάζοντας αὐτὸν μεϊδίημα ὅσον οἶόν τε μειλίχιον, ὅπερ πολλοὶ ἐξελάμβανον ὡς ἐπίπλαστον, καὶ ἀξιοσημείωτον ἀμβλυωπίαν, προῖδον κακῆς μᾶλλον συνηθείας ἢ ἀδυναμίας τῆς ὁράσεως. Ὁ Κ. Μ** ὀλίγους ἐσχετίζετο, σπανίως ἀπέδιδεν ὀφειλομένας ἐπισκέψεις ἄνευ σκοποῦ οὐσιώδους, ὡς ἐλέγετο, καὶ διετήρει ἀκραιφνῆ τὸν πατροπαράδοτον ἀλλὰ διακεκωμωδημένον τύπον τῶν Φαναριωτῶν. Ἄνθρωπος πνεύματος περιορισμένου, εὐλαβῆς μέχρι προλήψεως, κόλαξ ἐπιτήδειος τῶν ἐν ἰσχύϊ, ἐχθρὸς καὶ καταφρονητῆς τῶν νεωτερισμῶν καὶ τῶν ἐλευθέρων ἰδεῶν, ἠλεεινολόγει συνήθως τὸ νεοσύστατον Ἑλληνικὸν Βασίλειον διὰ δύο πρὸ πάντων λόγους· πρῶτον, διότι ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἀποχωρισθεῖσα ἐκ τῆς δικαιοδοσίας καὶ ποιμαντορίας τοῦ Πατριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐξελέξατο Σύνοδον ἀνεξάρ-

τητον και ἐλευθέραν, και ἐπομένως ἀπολακτιζουσα τὰ πάτρια, ἤνοιξεν, ὡς ἔλεγε, τὴν θύραν τῶν νεωτερισμῶν και τῆς δυσσεβείας· δεύτερον, διότι ἡ ἑλληνικὴ νεολαία, ποτισθεῖσα τὰ διδάγματα και τὰς δοξασίας τοῦ Κοραῆ, ἀπεστρέφετο τοὺς Φαναριώτας, και ἐθεώρει αὐτοὺς ἀναξίους εἰς τὸ νὰ κυβερνώσι και διέπωσι τὴν ἀρτιπαγῆ και ἀπαιδαγώγητον εἰσέτι πολιτείαν.

Καί τοι δοῦλος τῶν προλήψεων εὐγενείας, ἦν ἀλληλοδιαδόχως ἀνύψωσεν, ἐπεχρύσωσεν, ἀλλὰ κατέρριψεν εἰς τὸ αἷμα και εἰς τὸν βόρβορον ἡ σουλτανικὴ πολιτικὴ, ὁ κύριος Α. Μ** δὲν ἦτο ἄμοιρος γραμμάτων. Σπουδάσας τὴν πάτριον γλῶσσαν και τὰ καλὰ γραμματικὰ εἰς τὴν γραμματικὴν τοῦ Λασκάρεως και τὴν τετράτομον ἐγκυκλοπαιδείαν τοῦ Πατούσα εἰς τὰ ἐγχώρια σχολεῖα, ὁμιλῶν και γράφων ἀρκετὰ εὐκόλως τὴν γαλλικὴν γλῶσσαν, ἀλλ' ἀποστρεφόμενος τὴν φολολογίαν αὐτῆς ὡς βολταιρίζουσαν, ἐδόθη ἐκ νεότητος εἰς τὴν σπουδὴν τῶν ἀνατολικῶν γλωσσῶν, και ἐθεωρεῖτο κάτοχος τῆς Τουρκικῆς και Περσικῆς. Ὡστε τὸ κυριώτερον ἐντρύφημα τοῦ ἀνδρὸς ἦτο ἡ ἀνάγνωσις τῶν προϊόντων τῆς φιλολογίας τῶν δύο τούτων ἰδιωμάτων, διότι ἐκτὸς τοῦ κύκλου αὐτῶν οὐδεμίαν οὐδαμοῦ εὔρισκε διανοητικὴν τέρψιν ἢ ἐνασχόλησιν. Τοὺς καρποὺς ὁμως τῶν τοιούτων μελετῶν δὲν προσεκτᾶτο τοσοῦτον χάριν φιλομαθείας και ἐπιστήμης, ὅσον ὑλικῆς ὠφελείας ἔνεκα· καθότι μετήρχετο τὸ ἔργον τοῦ μεταφραστοῦ, ἐπηγγέλλετο τὴν διεξαγωγὴν πολυπλόκων και δαπανηρῶν κρισολογιῶν, ὑπαγομένων εἰς τὰ ἀνώτερα τουρκικὰ δικαστήρια, παρελαμβάνετο ὡς σύμβουλος ἢ δικηγόρος εἰς τοιούτου εἴδους διαβούλια, ἐσύχναζεν εἰς τοὺς ἀντιθαλάμους τῶν ἰσχυρῶν τῆς ἡμέρας· και πάντα ταῦτα ἐπραττεν, ὡς ἔλεγεν, εἰς περιστάσεις ἐκτάκτους, τουτέστιν ὁσάκις ἐσκόπει νὰ ὑποχρεώσῃ ἰσχυρόν τινα, και ὁσάκις ἤλπιζεν ἢ τὴν ἰδίαν ἐπιρροὴν νὰ ἐπαυξήσῃ, ἢ ἀξιόλογον χρηματικὴν ἀμοιβὴν ν' ἀπολαύσῃ.

Ἡ μήτηρ τοῦ ὀψιφανοῦς τούτου Φαναριώτου ἦτο γυνὴ λίαν

προβεβηκυίας ηλικίας, μεστή αξιώσεων, σκολιά, υπερήφανος, και δὲν ἐξήρχετο ἐκ τῆς οἰκίας, εἰμὴ ἵνα πορευθῆ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τοῦτο δὲ ἔπραττεν ὅσον οἶόν τε τακτικῶς, καὶ συνωδεύετο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὑπὸ τοῦ υἱοῦ καὶ τῆς θυγατρὸς αὐτῆς. Ἡ τελευταία αὕτη κυρία, λίαν ἀμφιβόλου ὠραιότητος, ἀλλὰ πλήρης οἰήσεως καὶ τύφου, κατώρθωσεν, ὡς ἐσχολιάζον αἱ οἰκοδέσποιναί τῆς κώμης, μετὰ ἀλλεπαλλήλους ἀπορρίψεις διαφόρων μνηστήρων, νὰ ὑπερβῆ τὰ γαμήλια ὄρια, πέραν τῶν ὁποίων οἱ μὲν γαμβροὶ ὁμοιάζουσιν ἀληθῶς πτηνὰ παροδικὰ, δυσθήρευτα καὶ ἐθελότροπα, αἱ δὲ νύμφαι θεωροῦνται ὡς παρθένοι ἔξωροι. Ἀλλὰ, πολλοῦ γε καὶ δεῖ, ἡ ἀδελφὴ τοῦ Κ. Μ** εἶχε προῖκα ἀξιοζήλευτον, ἐγνώριζε τὰ γαλλικὰ, ἐμιμεῖτο τρόπους ἀριστοκρατικούς, καὶ δὲν ἀπηλπίζετο ποσῶς περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῆς, ἄλλως βέβαιον δὲν ἦτο ἐὰν ἐδείκνυε φιλοσοφικὴν ἀδιαφορίαν εἰς τὰ τοῦ κόσμου πράγματα, καὶ ἐὰν ἐθεώρει ἄνευ κρυφίου ἄλγους τὰ ἔτη τῆς νεότητός της μαραινόμενα. Ὅπως δὴποτε, ὡς ἐκ τῆς ἀνατροφῆς ἦν ἔλαβε, καὶ τῆς στοργῆς καὶ ὑπολήψεως ἦν ἔτρεφε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῆς, κατεφρόνει τὰς παρατηρήσεις τῶν οἰκοδέσποινῶν ὡς κοινούς τόπους, καὶ ὑπεστήριζεν ἐπιμόνως ὅτι ὁ μέλλων νὰ δεχθῆ τὴν χειρὰ της ὤφειλε νὰ ἦναι καὶ τῆς γενεᾶς αὐτῆς καὶ τῶν προτερημάτων ἄξιος, καὶ εἰς τὸν βωμὸν τοῦ Ὑμεναίου νὰ ὁμόσῃ πρὸς αὐτὴν καὶ πίστιν καὶ λατρείαν!

Καὶ οἱ μὲν ἀπαντῶντες τὴν κυρίαν Μ** ἐν τοῖς περιπάτοις τῶν Θεραπειῶν, ἐξερχομένην πάντοτε μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, παρετήρουν τὸ ἀγέρωχον τοῦ βαδίσματος, τὸ υπερήφανον τοῦ βλέμματος καὶ τὸ ἐπίπλαστον ἐκεῖνο μειδίωμα, τὸ ὁποῖον ἐπικάθηται εἰς τὰ χεῖλη τῶν ὀψιφανῶν ἀνθρώπων, καὶ ιδίως τῶν Φαναριωτῶν. Ἀλλὰ κυρίαί τινές, μᾶλλον συγκαταβατικαί, γινώσκουσαι αὐτὴν ἐκ τοῦ πλησίον, καὶ ἀπονέμουσαι αὐτῇ, εἴτε κολακείας εἴτε ιδιοτελείας χάριν, τὸν τίτλον τῆς δομνίτσας, ὃν ἐξαιρέτως ἠγάπα, ἐπήγουν τὰ πλεονεκτήματα αὐτῆς περὶ

τε τὰ γράμματα καὶ τὸ κλειδοκύμβαλον, καὶ ἀνεγνώριζον τὸ ἀποφασιστικὸν τοῦ χαρακτῆρός της. Ὑποθάλπουσαι δὲ τὰς κρυφίους ἐλπίδας της, αἵτινες ἄλλως ἐστηρίζοντο εἰς τὴν προσωπικὴν ἐπιρροὴν καὶ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς, δὲν ἐδυσκολεύοντο νὰ συνηγορῶσιν ὑπὲρ τῶν ἀξιώσεων τῆς κυρίας ταύτης, ὅτι δηλαδὴ ὁ μέλλων νὰ νυμφευθῇ αὐτὴν ὤφειλε νὰ τῇ προσφέρῃ καὶ πίστιν καὶ λατρείαν.

Ε΄

Τοιαῦτα ἐλέγοντο περὶ τῆς φαναριωτικῆς ταύτης οἰκογενείας εἰς τινὰς κύκλους τῶν Θεραπειῶν· ἡ δὲ οἰκία τοῦ Α. Μ** ἦτο μεμονωμένον, εὐρύχωρον καὶ ἰκανῶς παλαιὸν ξύλινον οἰκοδόμημα. Τὰ παράθυρα τὰ πρὸς τὴν θάλασσαν βλέποντα ἦσαν ὑψηλὰ καὶ σπανίως ἐφαίνοντο ἀνοικτά. Οἱ ἐπίσκεπτόμενοι αὐτὴν ἦσαν ὀλίγοι, καὶ ὁ διαβαίνων καὶ παρατηρῶν τὸ σιωπηλὸν ἐκεῖνο μέγαρον, κείμενον εἰς μίαν τῶν ὠραιότερων τῆς κώμης θέσεων, δὲν ἤκουεν ἄλλο, μάλιστα πρὸς τὸ ἑσπέρας, εἰμὴ τὸν ἦχον τοῦ κλειδοκυμβάλου τῆς κυρίας Μ**, ἢ τὰ λαλήματα καὶ τὰς φωνὰς τοῦ ὠραίου θυγατρίου τοῦ Κ. Μ**, παίζοντος μετὰ ὀμηλικῶν εἰς τὸν ὀπισθεν τῆς οἰκίας ἐκτεινόμενον εὐμεγέθη καὶ πλήρη ὑψηλῶν δένδρων κήπον.

Δις ἐπορεύθη μετὰ τινος φίλου ἱατροῦ πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ Κ. Μ**. Ἡ πρώτη ἐπίσκεψις ἐγένετο ἐν κυριακῇ, τέσσαρας ἡμέρας μετὰ τὴν σκηνὴν τοῦ προμνησθέντος ἑσπερινοῦ διάπλου, πρὸς εὐχαρίστησιν, ὡς εἶκός, τῆς διεγερθείσης περιεργείας μου, ἀφοῦ μάλιστα ὁ φίλος μου ἱατρός, ἀνὴρ πολὺς καὶ σεβάσμιος, μὲ ἀνέφερεν ὅτι ἐγνώριζε καλῶς τὸν ἄγνωστόν μοι τσελεμπῆ-Ἄλέκον, καὶ μὲ ὑπεσχέθη ὅτι ἐν καιρῷ καταλλήλῳ ἔμελλε νὰ μὲ διηγηθῇ τὰ κατ' αὐτόν. Κατὰ ταύτας τὰς ἐπισκέψεις εἶδον πλησιέστερον τὸν κύριον Μ**, τὴν γηραιὰν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ, καὶ κατὰ μέγιστον μέρος τὰ πρόσωπα ταῦτα μ' ἐφάνησαν ὅποια ἀνωτέρω περιεγράφησαν. Ἄλλ' ὅτε εἶδον

καλῆτερον τὸν ξένον τῆς οἰκίας ταύτης, τὸν ὁποῖον ἐξηκολούθουν νὰ προσφωνῶσιν ἐμφαντικῶς τσελεμπή-Ἀλέκον, (ὅστις, ὡς μ' ἐπληροφόρησεν ὁ εἰσαγαγὼν με ἰατρὸς, ἐσυγγένευε πατρόθεν μετὰ τῆς ἀποθανούσης συζύγου τοῦ Λ. Μ^{**}.) ἐξήγαγον, κατ' ἐμὴν τοῦλάχιστον ιδέαν, ἀντίθεσιν ἰκανῶς ζωηράν. Ὁ Λ. Μ^{**} ἔφερε τὰς ἀξιώσεις τῆς φαναριωτικῆς εὐγενείας, ἐν ᾧ, ἀπ' ἐναντίας, ὁ ξένος αὐτοῦ, καταγόμενος, ὡς θέλομεν ἀκολουθῶς ἴδει, μητρόθεν ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Μουρουζῶν, διεφύλαττε μετὰ σεμνοπρεπείας τὴν ἀνάμνησιν τῆς παρελθούσης ἐκείνης εὐγενείας· διότι τὰ μὲν περικοσμήματα αὐτῆς κατέστρεψε πρὸ πολλοῦ ἢ τουρκικὴ δεσποτεία, ἣτις ἐδωρήσατο αὐτὰ, αὐτὸν δὲ, διαφυγόντα τὴν μισαιφόνον αὐτῆς μάχαιραν, πολυετῆς ἐξορία, πενία, καὶ αἱ κακουχίαι τοῦ ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, εἰς ὃν εἰργάσθη, καίτοι μακρὰν τῆς πατρίδος διάγων, ἐμόρφωσαν ἄνδρα τέλειον καὶ ἀληθῆ. Ἐκ τῆς πρώτης ἐπισκέψεως εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Λ. Μ^{**} ἡ εὐγενὴς φυσιογνωμία τοῦ ἀνδρὸς μοι ἐνέβαλε συμπάθειαν καὶ εἶδος σεβασμοῦ· ἐφαίνετο σκεπτικὸς, καὶ ἡ μορφὴ καὶ ἡ φωνὴ αὐτοῦ ἐδείκνυον ψυχὴν μελαγχολοῦσαν· ὀλίγα ἐλάλει, καὶ οἷον βαρυνόμενος τὴν πολυλογίαν, ἐκράτει ἐν μέσῳ τῶν γονάτων τὸ ὠραῖον θυγάτριον τοῦ Κ. Μ^{**}, καὶ ἐχάδευε τὴν ξανθὴν κόμην του.

Ἐν τούτοις, ὁ ἀγαθὸς ἰατρὸς μ' ἐβεβαίωσε μετὰ ταῦτα, ὅτι οἱ ξενίζοντες τὸν Κ. Ἀλέξανδρον ἐξήσκουν ἀξιοσημείωτον ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτοῦ. Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτο πέννης σχεδόν. Αἱ περιπέτειαι τῆς πολυκυμάντου ζωῆς αὐτοῦ κατέστρεψαν ὅλην περίπου τὴν πατρικὴν του περιουσίαν, καὶ ἡ ἀνάκτησις ἀξιολόγου μερίδος αὐτῆς, εὐρισκομένης εἰς χεῖρας τουρκικὰς, ἐξηρτᾶτο ἐκ τῆς διεξαγωγῆς σπουδαίας δικολογίας αὐτοῦ καὶ τῆς Ὀθωμανικῆς πύλης. Ὅθεν ὁ Λ. Μ^{**}, ἀναδεχθεὶς τὴν διεξαγωγὴν τῆς δίκης ταύτης, ὑπὲρ ἧς προσήνεγκε προθύμως πᾶσαν τὴν δυνατὴν μέριμναν καὶ σπουδὴν, ἀφ' ἐτέρου δὲ τιμῶν καὶ ὑποληπτόμενος τὸν παρ' αὐτοῦ προστατευόμενον, συνέλαβε τὴν ιδέαν

νά προσλάβη καὶ καταστήσῃ αὐτὸν μέλος τῆς οἰκογενείας του. Ἡ φήμη δὲν ἐβράδυνε νὰ διαβεβαιώσῃ τὰς εἰκασίας τοῦ ἱατροῦ, καθότι καὶ αὐτὴ ἢ ἀδελφὴ τοῦ K. M** ἐφαίνετο καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν καὶ εἰς τοὺς ἑσπερινοὺς περιπάτους ἐνδεδυμένη ἐπὶ τὸ κομψότερον καὶ κατὰ τὸν τελευταῖον συρμὸν τοῦ Σταυροδρομίου· ἀποβαλοῦσα δὲ πολὺ τῆς προτέρας ψυχρότητος, ἀνέλαβε μορφήν φαιδροτέραν τῆς συνήθους. Ὅσάκις δὲ συνεξήρχετο καὶ ὁ K. Ἀλέξανδρος καὶ περιεπάτει πλησίον της, οἱ σχολιασταὶ τῆς κώμης οὐ μόνον ἐθεώρουν τὸ πρᾶγμα λόγου ἄξιον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἕξωρον παρθένον ἐμακάριζον διὰ τὴν ἐκλογὴν της.

¶

Ἐνα μῆνα μετὰ ταῦτα ἐτελέσθη ἐν Θεραπείοις ὁ ἀρράβων τοῦ Ἀλεξάνδρου Παππαλεξίου καὶ τῆς Ἑλένης M**, καὶ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς τῶν Χριστουγενῶν ὁ φίλος μου ἱατρὸς μ' ἐδήλωσε δι' ἐπιστολῆς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου.

Διατρίβων τὸν χειμῶνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους εἰς τὸ προάστειον τοῦ Σταυροδρομίου, ἀπῆντων ἐνίοτε τοὺς νεονύμφους εἰς τὸ αὐτόθι Ἰταλικὸν θέατρον, καὶ ἀντήλλασσον μετ' αὐτῶν ὀλίγας μόνον φιλικὰς ἐκφράσεις. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως, ὅστις ἐνθυμεῖτο βεβαίως τὴν πρώτην ἡμῶν συνάντησιν, καὶ ἐθεώρει τὴν εἰς τὸ πρόσωπόν μου ζωγραφιζομένην συμπάθειαν ἅμα καὶ περιέργειαν, ὅσάκις μὲ ἀπῆντα μόνος μ' ἐδεξιοῦτο μὲν θερμῶς, καὶ ἐλαλοῦμεν περὶ τῶν πολιτικῶν πραγμάτων τῆς ἡμέρας, περὶ Ἑλλάδος, περὶ φιλολογίας, περὶ ποιήσεως, ἀλλ' ὅσάκις ἀπεπειρώμην πλαγίως νὰ μάθω τι περὶ τῆς παρελθούσης ζωῆς του, παρετήρουν ὅτι σκιὰ κατηφείας ἔχρειε τὴν μορφήν του, καὶ ἢ παρεξέτρεπε τὸν λόγον ἢ ὑπὸ εὐσχημον πρόφασιν ἐμακρύνετο. Σεβασθεὶς τέλος τὴν μυστικότητα τοῦ ἀνδρός, καὶ τοὶ ἢ κατήφεια τοῦ προσώπου του διήγειρεν εἰς τὸ πνεῦμά μου ποικίλας ὑπονοίας, ἔπαυσα ἐπὶ τέλους ν' ἀπευθύνω πρὸς αὐτὸν οἰανδῆ-

ποτε ἐρώτησιν ἀναφερομένην εἰς τὸν πρότερον βίον του, καὶ περιωριζόμενην μόνον εἰς τὴν εὐχάριστον αὐτοῦ συναναστροφὴν, ἐν ἣ ἔβλεπον ἄνδρα ἰδόντα καὶ γινώσκοντα πολλὰ καὶ ἐπὶ πολλῶν πραγμάτων ἐπιφέροντα κρίσεις εὐστόχους. Ὅσακις δὲ ἀπήντων αὐτὸν ἐν περιπάτῳ μετὰ τῆς συζύγου του, ἐθεώρουν τὸν ἀγαθὸν αὐτοῦ τρόπον καὶ τὴν εἰλικρινῆ καλοκαγαθίαν μεθ' ἧς πρὸς αὐτὴν ἐφέρετο. Βλέπων ὅμως ταύτην στηριζομένην ὑπερηφάνως εἰς τὸν βραχίονα αὐτοῦ, ἀπηύθυνον εἰς ἑμαυτὸν τὴν ἐξῆς ἐρώτησιν· Ἡ ὑψηλόφρων ἀδελφὴ τοῦ Λ. Μ** κατῴρθωσεν ἄρα νὰ διαψεύσῃ τοὺς ἐν Θεραπείαις κατὰ τῶν ὀνείρων καὶ τῆς πληρώσεως τῶν πόθων τῆς ἐκφρασθέντας οἰωνούς; Ἐλαβε τέλος ὡς ἄθλον τῆς λίαν εὐκόλου νίκης ὅ,τι ἀμετατρέπτως ἐπεπόθει, τουτέστι λατρείαν καὶ πίστιν; Χάριν ἱστορικῆς ἀκριβείας, ὀφείλω νὰ εἶπω ἐνταῦθα, ὅτι ποτὲ δὲν ἐλύθη ἡ ἀπορία αὕτη ἄλλως μετὰ τινῶν ἐβδομάδων διατριβὴν μετέβησαν αἴφνης, ὡς ἤκουσα, ἀπὸ Σταυροδρομίου εἰς Φανάριον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ Κατάστενον.

Z.

Ὅλιγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐκ Βυζαντίου ἀναχωρήσεώς μου εἰς Ἀθήνας, τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1845, ἐπορεύθην εἰς τὰ Θεραπεία, ἵν' ἀποχαιρετήσω τινὰς τῶν ἐκεῖ φίλων καὶ τὰ ὠραῖα τοῦ Βοσπόρου παράλια, ἐνδιαίτημα τῶν ποιητικῶν ὀνειροπολήσεών μου. Μετὰ μακροὺς περιπάτους, προὔτιμησα νὰ καταλύσω τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν ὠραίαν οἰκίαν, ἐν ἣ διῆγον τὸ παρελθὸν φθινόπωρον. Ἡ κομπὴ ἔπαυλις ἦτο κενὴ καὶ μόνον ἐφυλάττετο ὑπὸ τοῦ κηπουροῦ καὶ τῆς συζύγου του, ὡς εἰθίζετο, κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χειμῶνος κατοικούντων τῶν οἰκοδεσποτῶν ἐν Σταυροδρομίῳ. Ἡ ἑσπέρα, καί τοι οἱ λόφοι τῆς ὠραίας κώμης ἐνεδύοντο τὴν ἀνθόεσσαν στολὴν τοῦ ἔαρος, ἦτο κρυερὰ καὶ σχεδὸν παγετώδης, καὶ μέγα μέρος αὐτῆς διῆλθον εἰς τὸ καθάριον καὶ θερμὸν δωμάτιον τοῦ κηπουροῦ, ὅστις μ' ἐφιλοξένησε μετ' ἐγκαρδίου καὶ ἀπλῆς περιποιήσεως.

Μετὰ τὸ δεῖπνον, ἡ συνομιλία λαβοῦσα ποικίλας διευθύνσεις καὶ θέματα τὰ μικρὰ χρονικὰ τῆς παρ' ὀλίγων οἰκογενειῶν κατοικουμένης τὸν χειμῶνα κώμης, ἔφερε τὸν ἀγαθὸν κηπουρὸν εἰς τὴν ἐπομένην διήγησιν, διότι, ὡς παρατηρεῖ ὁ ἀναγνώστης, ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ ἐφιλοτιμεῖτο νὰ μὲ χρηρηγῆ πληροφορίας καὶ περὶ ὄσων προσώπων καὶ πραγμάτων ἐλησμόνου νὰ τὸν ἐρωτήσω.

« Τὸ πρῶτ', εἶπεν, ἐπέστρεφα ἀπὸ τοῦ **, ὁ ὁποῖος κατοικεῖ μισὴν ὥραν ἀπ' ἐδῶ, ἐκεῖ ἐπάνω εἰς τὰ Ἄμπέλια», καὶ ἔδειξε τοὺς πρὸς βορρᾶν τῆς οἰκίας ὑπερκειμένους λόφους. « Διὰ νὰ φθάσω ὁμῶς ἐδῶ συντομώτερα, ἔλαβα τὸ μονοπάτιον, τὸ ὁποῖον καταβαίνει εἰς τὴν ὀπισθεν τοῦ κήπου μας ἐκτεινομένην κοιλάδα. Ἡξέυρεις, ὅτι ἡ βαθεῖα αὕτη κοιλάς, σκεπασμένη ἀπὸ πυκνὰς δενδροστοιχίας ὑψηλῶν δένδρων, περιοριζομένη ἀπὸ τοὺς τριγυρινούς ὑψηλοὺς λόφους, καὶ τελειόουσα ἐκεῖ ὅπου ἀρχίζει ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τὸν ἰδικόν μας κήπος τῆς οἰκίας τοῦ ἄρχοντος Α. Μ**, εἶναι πάντοτε ἔρημος, καὶ εἰς τὴν μοναξίαν τῆς δὲν ἀκούεις τὰς νύκτας τῆς ἀνοίξεως εἰμὴ τὰς μελωδίας τῶν ἀηδόνων, καὶ τὸν χειμῶνα τὰ μουγγρίσματα τῶν ἀνέμων. Ἐνθυμεῖσαι ἀκόμη ὅτι ὀλίγον μακρὰν τοῦ τοίχου τοῦ κήπου μας, πρὸς τὸ μέρος τῆς κοιλάδος, εὐρίσκονται τὰ ἐρείπια τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου παρεκκλησίου, τὸ ὁποῖον ἐκρημνίσθη καὶ κατεστράφη ἀπὸ τοὺς Τούρκους τὸν καιρὸν ὅπου ἔγεινεν ἡ ἀποστασία καὶ ἐκρέμασαν οἱ ἄπιστοι τὸν Πατριάρχην μας. Τὰ κρημνίσματα, ἂν καὶ σκεπασμένα ἀπὸ χόρτα καὶ ἀγρίους βότους, δὲν πλησιάζει κανεὶς πλέον, ἐπειδὴ, λέγουν, ὅτι ἐκεῖ πλησίον ἀνεκαλύφθησαν πρὸ μερικῶν χρόνων μερικὰ μνήματα ἀγνώστων χριστιανῶν, πνιγμένων ἢ κρεμασμένων, καὶ πολλοὶ φοβοῦνται νὰ περάσουν ἀπὸ ἐκεῖ πρὸς τὸ βράδυ μάλιστα».

— Καὶ ἔχουν δίκαιον, παρετήρησεν ἡ γυνὴ τοῦ κηπουροῦ, ἥτις πλέκουσα περιπόδιον, ἔτεινε προσεκτικὸν οὖς εἰς τὸν σύζυγόν τῆς. Δὲν ἐνθυμεῖσαι, Θεόδωρε, τί πρὸ ἐνὸς μηνὸς μὲ διηγήθη ἡ γειτόνισσα Μαριγῶ;

— Καλὰ λέγεις, ἀπεκρίθη ὁ κηπουρὸς εἰς τὴν σύζυγόν του· τώρα τὸ ἐνθυμήθη. Σκεφθεὶς ὀλίγας στιγμὰς, ὡσεὶ ἀνεκάλει τὰς ἀναμνήσεις του, καὶ στραφείς πρὸς ἐμὲ ἐξηκολούθησε· «Τὸ μέρος αὐτὸ θεωρεῖται ἀκόμη ἕως σήμερον ἐπίφοβον. Ἄλλοι λέγουν, ὅτι εἶναι στοιχειωμένον, καὶ ἄλλοι πάλιν πιστεύουν, ὅτι οἱ ἐκεῖ θαμμένοι, ἐπειδὴ οὔτε εἰς ἐκκλησίαν τοὺς ἔψαλαν πρὶν τοὺς θάψουν, οὔτε τὸ μνημόσυνόν των ἐλειτουργήθη, καὶ τίς ἤξεύρει ἐὰν ἐνθυμήθη κάνεις νὰ καλέσῃ ἱερέα διὰ νὰ τρισαγίσῃ, δὲν ἔμειναν ἀναπαυμένοι εἰς τὰ μνήματά των. Καὶ ἀπὸ μερικὸς παλαιούς ἀνθρώπους τοῦ χωρίου ἤκουσα νὰ λέγουν, ὅτι τὰ μεσάνυκτα κάθε ψυχοσαββάτου ἀκούονται φωναὶ ὅμοιαι μὲ μυρολόγια. Ἄλλὰ, δόξα τῷ Θεῷ, ἡμεῖς τοῦλάχιστον τίποτε ἕως τώρα δὲν ἀκούσαμεν, μ' ὅλον ὅτι ἀπὸ τὰ ὀπίσθια τοῦ κήπου ἀρχίζει ἡ κοιλάς, καθὼς παρατηρεῖς.»

— Ἐγὼ ὁμως, θὰ σᾶς τὸ ἐξομολογηθῶ, ἤρχισα νὰ φοβοῦμαι. Μάλιστα τὸ βράδυ, Θεόδωρε, ὅταν ἀπομένω ἐδῶ μόνη καὶ ἀργοπορῆς νὰ ἐπιστρέψῃς, δὲν ἤξεύρω τί ἀνησυχία μὲ κυριεύει, παρετήρησεν ἡ σύζυγος τοῦ κηπουροῦ κινουῦσα τὴν κεφαλὴν.

— Ἐ! ἀρκεταῖς φοραῖς μὲ τὸ εἶπες, καὶ ἐβάρεθηκα ν' ἀκούω τέτοια παραμύθια! Δόξα τῷ Θεῷ, οὔτε βρυκόλακα ποτέ σου εἶδες, οὔτε φωνὴν στοιχειοῦ ἤκουσες, εἶπεν ὁ Θεόδωρος μὲ τόνον ἐσωτερικῆς πεποιθήσεως, καὶ προσμειδιῶν πρὸς ἐμέ.

— Οὔτε εἶδα, οὔτε ἤκουσα βέβαια, ἄς ἔχῃ χάριν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ἀλλὰ ἤξεύρεις ὅτι κάτι ἤρχισε νὰ λέγῃ ἡ γειτονεῖα; εἶπεν ἡ γυνή.

— Νὰ σᾶς εἰπῶ τὴν ἀλήθειαν, εἶπεν ὁ Θεόδωρος συλλογισθεὶς ὀλίγον, καὶ ἐγὼ τὰ ἤκουσα· πρέπει νὰ τ' ὁμολογήσω. Δὲν λέγω ὅτι φοβοῦμαι, ἀλλὰ κάτι τρέχει, ὡς φαίνεται. Ἴδου ἡ ὑπόθεσις, εἶπε στραφείς πρὸς ἐμέ. Παρατηρήθη ὅτι ἓνας ἀγνώριστος μαυροφορεμένος ἄνθρωπος πρὸ μερικῶν ἡμερῶν ἐπεριπάτει, ἔσκυπτε καὶ κάτι ἐζητοῦσε νὰ εὔρῃ ἐκεῖ εἰς τὰ λησμονημένα μνήματα.

— Θεόδωρε! Θεόδωρε! ὁ μαυροφορεμένος ἄνθρωπος δὲν εἶναι ἀγνώριστος, εἶπεν ἡ σύζυγος τοῦ κηπουροῦ μὲ τόνον ἐμφαίνοντα ἐνδόμυχον ταραχήν. Ἠξεύρεις ποῖος, μὲ εἶπε μυστικά ἡ Μαριγῶ, ὅτι ἦτον ἐκεῖνος ὁ μαυροφορεμένος;

— Ποῖος; ποῖος; εἶπέ με, εἰς τὴν ζωὴν σου.

Καὶ τότε ἡ διακριτικὴ γυνὴ, πλησιάσασα τὸ κάθισμά της πλησίον μας, καὶ προσηλώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκινήτους, εἶπε μὲ φωνὴν χαμηλὴν καὶ τρέμουσαν ἐκ συγκινήσεως·

α Ὁ Τσελεμπῆ-Ἀλέκος! ὁ γαμβρὸς τοῦ ἄρχοντος M**! Εἶναι, λέγουν, πολὺ παράξενος ἄνθρωπος! Πολὺ, πολὺ καλὰ δὲν ζῆ μὲ τὴν δομνίτσαν Ἐλένην, ὅχι ὅτι εἶναι σκληρὸς καὶ δύστροπος σύζυγος· ὅχι, μάλιστα εἶναι πολὺ εὐγενικὸς καὶ περιποιητικὸς· ἀλλὰ τὸν κυριεύει, λέγουν, μερικαῖς φοραῖς μία παράξενος λύπη. Ὁ ὕπνος του ταραττεται πολλάκις τὴν νύκτα, καὶ τὸν ἤκουσαν (μὲ τὸ ἐκμυστηρεύθη ἡ φιλινάδα των Μαριγῶ) νὰ λέγῃ μέσα εἰς τὸν ὕπνον του· « Ἡμαρτον! ἡμαρτον! Δὲν πταίω! Ὅλα τὰ ἔκαμα διὰ νὰ τὴν σώσω! . . . » καὶ τὰ παρόμοια. Ὅταν τὸν κυριεύῃ μελαγχολία, ἀγαπᾷ νὰ περιπατῆ μόνος, καὶ ὅσους πτωχοὺς χριστιανοὺς εὕρισκει, τοὺς δίδει ἐλεημοσύνας. Ἡ καϋμένη ἡ δομνίτσα Ἐλένη, ὅταν τὸν βλέπῃ εἰς τοιαύτην κατάστασιν, κλαίει, λέγουν, πικρὰ δάκρυα, καὶ, διὰ νὰ διασκεδάσῃ αὐτὴν τὴν παράδοξον μελαγχολίαν τοῦ ἀνδρός της, φεύγει μαζῆ του εἰς τὴν Πόλιν. Ὅταν ἦναι μακριὰ ἀπ' ἐδῶ, εἶναι ὁ ἡσυχώτερος καὶ ὁ καλῆτερος ἄνθρωπος τοῦ κόσμου. Ὅταν ἔρχεται ἐδῶ, γίνεται διαφορετικὸς, καὶ κἀνεις δὲν ἠξεύρει τί ἔχει μέσα εἰς τὴν καρδίαν του, οὔτε κἀνεις ἠμπόρεσε νὰ ἐξηγήσῃ ἐκεῖνα τὰ λόγια ὅπου ἤκουσαν νὰ λέγῃ εἰς τὸν ὕπνον του· « Ἡμαρτον! ἡμαρτον! Δὲν πταίω! Ὅλα τὰ ἔκαμα διὰ νὰ τὴν σώσω! » Τί ἔκαμε; τί κακὸν ἔκαμεν ὁ καλὸς αὐτὸς ἄνθρωπος, καὶ ποίαν νὰ σώσῃ; Αὐτὰ ἡ συνείδησίς του καὶ ὁ Θεὸς τὰ γνωρίζουν.»

Ἀκούσας τὸ ὄνομα καὶ τὴν διήγησιν τῆς συζύγου τοῦ κη-

πουροῦ, ἐνθυμήθην τὴν σχεδὸν λησμονηθεῖσαν συνάντησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ πορθμέως Δημητρίου, καὶ βυθισθεὶς εἰς σιωπὴν ἠσθάνθην ἐκ νέου διεγερθεῖσαν τὴν περιέργειάν μου ὅπως μάθω τὰ κατ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, πρὸς ὃν μὲ ὤθει μυστηριώδης τις συμπάθεια.

Ὁ δὲ Θεόδωρος, ἀκούσας μὲ προσοχὴν τὰ ὑπὸ τῆς συζύγου λεχθέντα, ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ὡς ἄνθρωπος συλλογισθεὶς δυσάρεστόν τι συμβᾶν καὶ εἶπεν ὁμιλῶν σχεδὸν καθ' ἑαυτόν· Ἡ ιδέα μὲ ἦλθε σήμερον τὸ πρωτῆ, ἀλλ' ἐνδεχόμενον νὰ ἔχω λάθος, ἐπειδὴ δὲν καλογνωρίζω τὸν Τσελεμπῆ Ἀλέκον. Καθὼς λοιπὸν σᾶς ἔλεγα, κατέβαινα ἀπὸ τὸ μονοπάτι εἰς τὴν κοιλάδα. Ἦτο συννεφιά, καὶ τὰ νέα φύλλα τῶν δένδρων ἐσειόντο ἀπὸ τὸν ἄνεμον. Ἦμουν ἴσως ἐξῆντα ἢ ἐβδομηντα ὀργυιαῖς μακρυσμένος ἀπὸ τὰ μνήματα, ὅταν ἐνόμισα ὅτι ἐμυρίσθην θυμίαμα. Ἐστάθην ὀλίγον ταραγμένος, ἔκαμα τὸν σταυρόν μου, καὶ ἐν ᾧ ἐπήγαινα νὰ λάβω πάλιν τὸν δρόμον μου, ἤκουσα ὁμιλίας· τίποτε δὲν ἐκατάλαβα, διότι ὁ ἄνεμος ἦτον ἐκεῖ πολὺ θορυβώδης· ἀπεφάσισα ὅμως νὰ σταθῶ ὀπίσω ἐνὸς μεγάλου κορμοῦ δένδρου, διὰ νὰ ἴδω τούλάχιστον τί ἔτρεχε. Μετὰ ὀλίγα λεπτά, ἐν ᾧ τῷ ὄντι ἐμυρίζομην θυμίαμα, εἶδα ἱερέα, ὁ ὁποῖος ἐστάθη ἴσα ἴσα ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὰ μνήματα, καὶ εὐθὺς ἐκατάλαβα ὅτι κάποιος ἐκάλεσεν ἱερέα, διὰ νὰ τρισαγίσῃ συγγενῆ ἀποθαμμένον. Ἐκαμα καὶ ἐγὼ τὸν σταυρόν μου, καὶ, ἀκούων τοῦ ἱερέως τὴν φωνὴν, ἐπαρακάλεσα τὸν Θεὸν νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν τοῦ μνημονευομένου.

— Παναγία μου! ἐφώνησεν ἡ ἀγαθὴ γυνή, ποιοῦσα ὁμοίως τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ. Καὶ ἤκουσες τὸ ὄνομα τοῦ ἀποθαμμένου, τὸν ὁποῖον ἐμνημόνευον;

— Τὸ ὄνομα δὲν ἠμπόρεσα νὰ τὸ ἀκούω καλὰ, ἀλλ' εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐμνημόνευον γυναῖκα.

— Καὶ δὲν ἐγνώρισες τὸν ἱερέα ἢ τὸν συνοδεύοντα τὸν ἱερέα; ἠρώτησεν ἡ γυνή.

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ὁ Θεόδωρος· δὲν ἔκρινα εὖλογον νὰ πλησιάσω. Ἐπειτα ἐστοχάσθην, ὅτι μετὰ τὸ τέλος ἡμποροῦσα νὰ τοὺς ἴδω ἀναχωροῦντας· δὲν τὸ κατώρθωσα ὅμως· διότι, ἐν ᾧ ἐστεκόμην, μετὰ ὀλίγας στιγμὰς ἤκουσα θύραν ἀνοιγοκλείουσαν εἰς τὸν ὀπισθινὸν τοῖχον τοῦ κήπου τοῦ ἄρχοντος M**.

— Καὶ ὕστερον; ἠρώτησα μετὰ περιεργείας τὸν κηπουρόν.

— Ὑστερον ἐπῆγα νὰ ἴδω τὸ μνημα. Ὅταν ἔφθασα ἐκεῖ, δὲν εἶδα παρὰ μερικὰ νεοκομμένα λουλούδια, μὲ τὰ ὁποῖα ἐστόλισαν ἐν μέρος μικρὸν τοῦ ἐδάφους, καὶ ἐν μικρὸν πῆλινον ἀγγεῖον, εἰς τὸ ὁποῖον ἐκάπνιζεν ἀκόμη ὀλίγον θυμίαμα.

— Καὶ δὲν παρετήρησες κάμμίαν πέτραν μὲ ἐπιγραφὴν;

— Εἶδα πολλὰς πέτρας, κύριε, παραχωμένας ἐκεῖ εἰς τὰ χῶματα καὶ εἰς τὰ ἄγρια χόρτα, ἀλλὰ κάμμίαν ἐπιγραφὴν δὲν εἶδα. n

Μετὰ ταῦτα ἀπεσύρθην εἰς τὸν ἐτοιμασθέντα δι' ἐμὲ κοιτῶνα. Εἶχον τὸ πνεῦμα πλήρες μελαγχολικῶν ἐντυπώσεων, καὶ τὴν φαντασίαν τοσοῦτον ἐξημμένην, ὥστε ἡ μοναξία τῆς εὐρυχώρου καὶ ἀκατοικήτου οἰκίας, καὶ ἡ γειτνίασις τῆς κοιλάδος τῶν μνημάτων, ἐπὶ ὥρας ἀπεμάκρυνον τὸν ὕπνον ἀπὸ τὰ βλέφαρά μου. Ἀνακαλῶν ὅσα ἤκουσα ἐν τῇ προεκτεθείσῃ συνομιλίᾳ περὶ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Λ. M**, καὶ ἐνθυμούμενος, ὅτι πάντοτε ἐκεῖνος ἀπέφευγε τὸ νὰ μὲ εἶπη τι περὶ τῆς μετ' αὐτοῦ ἀναγνωρίσεως τοῦ Νεοχωρίτου ναύτου, καὶ συνδυάζων πάντα ταῦτα πρὸς τὴν ἔτι παράδοξον ἀπομάκρυνσιν τῆς οἰκογενείας τοῦ Λ. M** ἐκ τῶν Θεραπειῶν, ἀπεφάσισα νὰ πορευθῶ πρὸς ζήτησιν τοῦ Δημητρίου Νεοχωρίτου, καταβαίνων τὴν ἐπιούσαν εἰς τὸ Νεοχώριον.

Ἐξεγερθεὶς τῆς κλίνης περὶ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, καὶ μετὰ τὸ πρόγευμα ἀποχαιρετήσας τοὺς φιλοξενήσαντάς με ἀγαθοὺς ἀνθρώπους, ἐξῆλθον εἰς τὴν προκυμαίαν πρὸς εὐρεσιν πορθμείου. Διαβαίνων δὲ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Λ. M**, ταύτην μὲν εἶδον κατάκλειστον καὶ φαινομένην ἀκατοίκητον, ὑπό τινα

Ὡς θόλον τῆς προκυμαίας παρετήρησα προσδεδεμένον πιαδὲν, καὶ ἔκ τινων σημείων τοῦ σκάφους ὑπονοήσας τὸν κτήτορα, ὑπέθεσα ὅτι ἐδυνάμην νὰ τὸν ἀπαντήσω εἰς τὰ περίξ τῆς οἰκίας, μετὰ τοῦ νέου τῆς ὁποίας κατοίκου διὰ μυστηριώδους συνεδέετο σχέσεως. Ὅθεν διευθυνθεὶς εἰς τὰ ὄπισθεν τῆς οἰκίας, καὶ ἰδὼν τὰ πάντα κατάκλειστα, προέβην εἰς τὴν κοιλάδα. Ἐπιθεωρήσας δὲ κατὰ πρῶτον τὰ ἐρείπια τῆς αὐτόθι μικρᾶς ἐκκλησίας εἶδον καῖον εἰσέτι τὸ μικρὸν πήλινον λυχνάριον ὑποκάτω πετρῶν τινων πρὸς τὸ μέρος, ἔνθα ὑπῆρχεν ἰδρυμένη ἡ ἁγία τράπεζα. Ἡ ταπεινὴ αὕτη λυχνία ἠνάπτετο πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ γηραιοῦ, ὡς ἔμαθον, κατοίκου τῶν Θεραπειῶν. Προχωρήσας δ' ἔπειτα εἰς τὴν θέσιν τοῦ κοιμητηρίου, παρετήρησά τινα καθήμενον καὶ οἶον ἐργαζόμενον κατὰ γῆς. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, ἀκούσας τὸν θόρυβον τῶν βημάτων μου, ἔστρεψε τὴν κεφαλὴν, καὶ, ὡς τῆς ἀμοιβαίας ἐκπλήξεως! εὐρέθην ἐνώπιον τοῦ γνωρίμου πορθμέως.

« Τί κάμνεις αὐτοῦ, κύρ Δημήτρι; τὸν ἠρώτησα μετὰ τοὺς πρώτους ἀντιχαιρετισμούς.

— Ἰδέ.» μὲ εἶπε σπογγίζων τοὺς ὀφθαλμούς. Κύψας δὲ εἶδον κεκαλυμμένον ὑπὸ προσφάτως ἐρρίμμενα ἄνθη τμημα πλάκῃ παλαιᾶς νεωστὶ ἀνασκαφείσης. Ἀπομακρύνας δὲ διὰ τῶν δακτύλων τὰ ἄνθη, διέκρινα βαθέως καὶ πρὸ πολλῶν φαίνεται χρόνων ἐγκεχαραγμένον τὸ ἐξῆς ἐπιτύμβιον.



E. M.

Ε' ΑΠΡΙΛΙΟΥ ἈΩΚΑ'

Ἡ προτεραία ἦτο 5^η Ἀπριλίου ἐνόησα τὸ μνημόσυνον.

« Ἦτο χθὲς ἐδῶ ὁ Τσελεμπῆ Ἀλέκος; ἠρώτησα.

— Ναι, κύριε, ἦτο χθὲς ἐδῶ μόνος, ἀπεκρίθη ὁ ναύτης.

— Καὶ σήμερον ποῦ εἶναι;

— Ἄνεχώρησε διὰ τὴν Ὀδησσόν.

— Ὅμοῦ μὲ τὴν σύζυγόν του;

— Ὅχι· ἡ δομνίτσα Ἑλένη ἔμεινεν εἰς τὸ Φανάρι μὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ τὴν μητέρα της, καὶ ἐκεῖ θὰ καθήσῃ ἕως ὅτου ἐπιστρέψῃ ὁ σύζυγός της μετὰ μερικοὺς μῆνας.

— Ἔ! κύρ Δημήτρι, εἶμαι διὰ τὴν Πόλιν, καὶ ἂν δὲν ἐμποδίζεσαι ἀπὸ κάμμῃαν ὑπόθεσιν, ἐπιθυμῶ νὰ καταβῶ μὲ τὸν πιαδέν σου.

— Δὲν ἔχω κἀνὲν ἐμπόδιον. » εἶπε κατ' ἀρχὰς δισταζών, ἀλλὰ βλέπων με κατὰ πρόσωπον, καὶ ἐννοήσας τὸν σκοπὸν τῆς προτάσεώς μου, προσέθετο, « Εἶμαι ἔτοιμος. »

Καὶ τότε ἀμφότεροι σιωπηλοὶ καὶ μελαγχολικοὶ ἐξήλθομεν ἐκ τῆς κοιλάδος καὶ ἐπέβημεν εἰς τὸν πιαδέν.

II.

Φίλε ἀναγνῶστα, δημοσιεύων ἤδη τὸ κατωτέρω ἐπεισόδιον, ἀπομνημόνευμα ὅσον ἔνεστι πιστὸν τῶν ὅσα ἤκουσα παρά τε τοῦ ναύτου, κατὰ τὸν κατάπλου τῆς ἡμέρας ἐκείνης, καὶ παρά τοῦ φίλου μου ἱατροῦ, συμπαραλαβὼν εἰς τὸ ἐμὸν ἔργον βοηθὸν καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς ἡμετέρας ἐθνεγεργίας, φρονῶ ὅτι ἀπολύομαι πλέον τῆς ἐχεμυθείας τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθην εἰς τὸν μακαρίτην Δημήτριον Νεοχωρίτην. Ἄλλως, ὁ χρόνος ἐπέχυσεν εἰρήνην πρὸ πολλοῦ ἐπὶ τῶν τάφων τῶν προσώπων τοῦ παρόντος ἱστορικοῦ διηγήματος.



II.

Η ΚΡΑΤΗΣΙΣ.

Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου. (Δαβίδ.)

Cette liqueur qui tue et l'homme et le remords.

(H. Cantel.)

A.'

α Ἄλλ' ἀνάστυρε τὸ ἐπανωφόρι σου, καὶ σκέπασε τὴν κεφαλὴν σου, φιλτάτη Εὐγενία. Ἡ ἐσπέρα ἐπροχώρησε· πλησιάζει σχεδὸν νύξ· ἐμβαίνομεν εἰς τὸν Κεράτιον κόλπον, καὶ τὸ ψῦχος γίνεται ἐπαισθητότερον.

— Ἔχεις δίκαιον, Ἀλέξανδρε. Ὅσον ἐμβαίνομεν εἰς τὴν πόλιν, καὶ πλησιάζομεν εἰς τὸ Φανάριον, τόσον τὸ ψῦχος γίνεται ἐπαισθητότερον. Τὸ αἰσθάνομαι σχεδὸν εἰς τὴν καρδίαν. Σκεπασμένοι οὕτω πως ὅλοι μας ἐδῶ ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν μὲ τὰ σκοτεινόχροα ταῦτα φορέματα, δὲν ὁμοιάζομεν, Ἀλέξανδρε, τὰς σκιάς τοῦ Λουκιανοῦ, αἵτινες διαπλέουσι τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην;

— Μὴ δὰ καταντᾶς, Εὐγενία, εἰς τὴν ὑπερβολὴν ταύτην, καὶ μεταμορφόνεις ἀμέσως εἰς Χάρωνα τὸν καλλήτερον κωπηλάτην τοῦ Νεοχωρίου. Τὸν ζωηρὸν καὶ νέον ἀκόμη Δημήτριον παρομοιάζεις μὲ τὸν γέρο-Χάρωνα; Σκληρὰ καὶ ἀπαισία, νομίζω, ἢ παρομοίωσις!

— Τὸ νομίζεις; ἐγὼ τὸ πιστεύω. Τί πταίω δι' αὐτὸ ἢ ταλαίπωρος; Τὰ φορέματά μας δὲν ἀντανακλῶσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἥττον τὸ πένθος τῆς ψυχῆς μας; Εἰς τοὺς μεγαλοπρεπεῖς ἀλλ' ἐρήμους θαλάμους τῆς οἰκίας τῶν γονέων μου δὲν σᾶς εἶπα πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἡμερῶν ὅτι μ' ἐφάνησαν εἰς τὸν

ζόφον τῆς ἐσπέρας φαντάσματα ἀκέφαλα; Τὸ ἐσπέρας τῆς ἑ-
 δίας ἡμέρας τοῦ ἀρράβωνός μας, Ἀλέξανδρε, δὲν ἐνθυμεῖσαι ὅτι
 μ' εὔρες μόνην εἰς τὴν σκιάδα τοῦ κήπου μας καθημένην καὶ
 κλαίουσαν; Παντοῦ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν χωρίων τοῦ Καταστένου
 δὲν βλέπομεν πρό τινος καιροῦ περιφερομένους γενιτσάρους καὶ
 ἄλλους Τούρκους ὀπλισμένους, προσβάλλοντας ἀδιακρίτως καὶ
 ἀναιτίως τοὺς χριστιανούς, ὑβρίζοντας τὰς γυναῖκας, ταρατά-
 τοντας τῶν ἐκκλησιῶν μας τὰς ἀκολουθίας, καὶ προφέροντας
 αἱματώδεις ἀπειλὰς ὑπὸ τὰ παράθυρα τῶν οἰκιῶν; Δὲν ἐνθυ-
 μεῖσαι προχθὲς ἀκόμη τί περιφρονητικὰς ἐκφράσεις ἔρριψεν ὁ
 δερβίσης ἐκεῖνος ὀπισθεν τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως καθ' ἣν ὥραν
 ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸν πιαδὲν του, καὶ ἐμβαίνοντα εἰς τὸν οἶκον τὸν
 ὑπεδεχόμεθα εἰς τὴν αὐλήν; Βάρος μέγα πιέζει τὴν καρδίαν
 μου, καὶ προαίσθημά τι μὲ λέγει, ὅτι ἄνευ σπουδαίας αἰτίας
 δὲν καταβαίνουσιν ἀπὸ τὸ Κατάστενον εἰς τὸ Φανάριον τόσαι
 σημαντικαὶ οἰκογένειαι. Τί ἄλλο σημαίνει τοῦτο, εἰμὴ ὅτι οἱ
 Τούρκοι μᾶς προσκαλοῦσι διὰ τοῦ Πατριαρχείου νὰ εἰσέλθωμεν
 εἰς τὴν πόλιν ὡς εἰς μάνδραν, διὰ νὰ ἐπιπέσωσιν αἰφνιδίως ὡς
 λύκοι καὶ νὰ κορεσθῶσι μὲ τὸ αἷμα τῶν Χριστιανῶν;...

— ὦ! σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητῆ μου Εὐγενία, χαμήλωσε ὀ-
 λίγον τὴν φωνὴν σου. Εἴμεθα, βλέπεις, ἀντικρὺ τοῦ Τοπχανᾶ.
 Πρέπει νὰ φυλάττωμεν σιωπὴν καὶ ἡσυχίαν, διότι οἱ Τούρκοι
 εἶναι μὲν ἐξηγριωμένοι, ἀλλὰ τὴν καθ' ἡμῶν ἔχθραν των ἐρεθί-
 ζουν καὶ....

— Τί; ποῖοι;... Πῶς σιωπᾶς; τί παρατηρεῖς;

— Προδόται!... ἀπήντησε μηχανικῶς ὁ Ἀλέξανδρος· διότι
 ἐπέσυρε κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν τὴν προσοχὴν του μέγας
 τετράκωπος πιαδὲς διευθυνόμενος, ὡς ἐφαίνετο, πρὸς τὸ Βυζαν-
 τινὸν σεράγιον. Ἐπὶ τῆς πρῶμνης αὐτοῦ ἐκάθηντο δύο ἔνοπλοι,
 καὶ παρὰ τοὺς πόδας αὐτῶν ἀνὴρ ἔχων πώγωνα καὶ φορῶν κα-
 λυμαύχιον. Μετὰ τινὰς στιγμὰς σιωπῆς ἐστράφη καὶ ἠτένισεν
 ὁ Ἀλέξανδρος τὴν Εὐγενίαν. Οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς ἐθεώρουν τὰς

μακρυνὰς τοῦ Βοσπόρου παραλίας, αὐτὴ δὲ ἐτήρει σιωπὴν καὶ πνεύματος ἡρεμίαν. « Ὁ Θεὸς βοηθὸς, εἶπεν ἡσύχως ὁ Ἀλέξανδρος. Ἴσως παρέλθωσιν οἱ φόβοι μας ὡς σκιαί τῆς νυκτὸς, καὶ ἀνατείλωσιν εἰς τὴν πατρίδα μας ἡμέραι εὐτυχεῖς.

— Πόσον ἀδιαφόρως προφέρεις τὰς λέξεις ταύτας, φίλε μου! Καταλαμβάνω, ὅτι τὰς λέγεις πρὸς ἡσυχίαν μου. Ἀλλ' εἰπέ με, ἐν ὀνόματι τῆς ἀγάπης μας, πιστεύεις, Ἀλέξανδρε, ὅτι θὰ ἴδωμεν ἡμέρας εὐτυχεῖς; Ἐγὼ διστάζω, ἢ μᾶλλον δὲν τὸ πιστεύω.»

Ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἀπήντησεν ἤτο κατηφής. Μετὰ δύο ἢ τρία λεπτὰ σιωπῆς, καθ' ἣν οὐδὲν ἄλλο ἠκούετο εἰμὴ ὁ βραδύς δοῦπος τῶν κωπῶν τοῦ πορθμέως ἐν μέσῳ θαλάσσης ἡρεμούσης, ἡ Εὐγενία ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ ὡσεὶ ἐλάλει καθ' ἑαυτὴν ἔλεγε· « Πόσον γαληνιαία ἡ θάλασσα καὶ πόσον ὠραῖος ὁ Βόσπορος! Ἐκεῖ κάτω εἰς τὰ βάθη τοῦ ὀρίζοντος σπινθηρίζει ὁ ἔσπερος! Ἐαρινὴ αὔρα ἤρχισε νὰ φυσᾷ εἰς τοὺς μαγευτικούς λόφους τοῦ Καταστένου, καὶ εἰς τοὺς ἀνθίζοντας κλώνους τῶν δένδρων τὰ πτηνὰ χαιρετῶσι τὴν ἀνοιξιν. Αἱ κοιλάδες καὶ τὰ βουνὰ τῆς Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀσίας στολίζονται μὲ νέας καλλονάς, καὶ ὁ οὐρανὸς διαχύνει μειδιάματα καὶ εὐλογίας εἰς τὴν Ἐπτάλοφον. — ὦ! πόσον ὠραία εἶναι ἡ πατρίς μας, καὶ πόσον γοητευτικὴ ἡ θεὰ τῆς ἀκόμη καὶ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας! — Ἴδου αἱ κυπάρισσοι τῶν κήπων τοῦ Βυζαντίου περικυκλοῦσαι μὲ τὸ ἀμάραντον πένθος τῶν τὰ παλάτια ἐκεῖνα, στερημένα τῶν χριστιανῶν αὐτοκρατόρων τοῦ πεσόντος ἔθνους μας. Ἴδου οἱ πύργοι τῆς Ἀγίας Σοφίας! ὁμοιάζουν ὡς φρουροὶ φασματώδεις, οἵτινες ἐτέθησαν ἐκεῖ διὰ νὰ κατασκοπεύωσι τοὺς θεωροῦντας τὸν ὑψηλὸν θόλον τῆς μὲ ὀφθαλμοὺς δακρυβρεγμένους!... Ἄ! ποῖος ἐκ τῶν ὅσοι ἐγεννήθησαν εἰς τὴν πόλιν ταύτην δὲν ἀγαπᾷ ν' ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοιαύτης πατρίδος καὶ νὰ ἐνταφιασθῇ εἰς τὸ ἔδαφός τῆς;...

— Εὐγενία μου, κόρη μου! διέκοψε τὴν καθ' ἑαυτὴν λαλοῦ-

σαν νεάνιδα ἢ ἀπέναντι αὐτῆς καθημένη γηραιὰ τροφὸς, ἀκροασθεῖσα τὰς τελευταίας αὐτῆς λέξεις. Κάμε τὸν σταυρόν σου, καὶ ἀποδίωξε ἀπὸ τὸν νοῦν σου τὰς λυπηρὰς αὐτὰς ιδέας. Τί λέγεις, διὰ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας! ν' ἀποθάνῃς; τόσον νέα, κόρη μου; Δὲν βλέπεις τὸν Τσελεμπῆ Ἀλέκον πῶς σὲ παρατηρεῖ μὲ λύπην καὶ μὲ ἀπορίαν; Ἄν δὲν λυπῆσαι κἀνένα εἰς αὐτὸν τὸν κόσμον, λυπήσου τὴν εὐμορφίαν σου, τὴν νεότητά σου, λυπήσου τὸν ἀρράβωνιστικόν σου, ὅστις σὲ ἀγαπᾷ καὶ σὲ λατρεύει. Ναί, κόρη μου, ἔλπιζε εἰς τὸν πολυεύσπλαγγχον Θεόν. Θὰ περάσουν καὶ αὐτὰ τὰ βράσανά μας, καθὼς ἐπέρασαν τόσα ἄλλα. Ὁ Θεὸς ἐπῆρε τοὺς γονεῖς σου, ἀλλὰ σ' ἐχάρισε, βλέπεις, καλοὺς συγγενεῖς καὶ καλὸν ἀρράβωνιστικόν. Μετὰ ὀλίγας στιγμὰς θὰ ἴδῃς τὴν θείαν σου δομνίτσαν Εὐφροσύνην καὶ τὰ ἐξαδέλφιά σου. Τώρα μᾶς προσμένουν εἰς τὸ Φανάρι. Δὲν συλλογίζεσαι τοῦλάχιστον μὲ παρήγορον εὐχαρίστησιν ὅτι πλησιάζει τὸ Ἅγιον Πάσχα, καὶ ὅτι τὴν ἄλλην Κυριακὴν θ' ἀκούσωμεν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον τὸ Χριστὸς Ἀνέστη, καὶ θ' ἀσπασθῶμεν τὴν δεξιὰν τοῦ ἀγίου Πατριάρχου Γρηγορίου; »

Ἡ Εὐγενία ἐδάκρυσεν ἀκούσασα τὰς τελευταίας φράσεις τῆς ἀγαθῆς τροφοῦ. Φεῦ! τίς ἐδύνατο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ μαντεύσῃ τὴν πηγὴν τῶν δακρῶν τῆς εὐγενοῦς νεάνιδος, ἀκουσάσης τὸ ὄνομα τοῦ ἱερομάρτυρος τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως;

Οὕτως ἐν μέσῳ συνδιαλέξεων ἡσυχωτέρων τὸ γλαφυρὸν πορθμεῖον διέσχισε τὰ ὕδατα τοῦ Γαλατᾶ, οἱ δὲ ἐν αὐτῷ καθήμενοι, θεωροῦντες τὴν καταπαυομένην ἤδη κίνησιν τῶν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις διασχιζόντων ἀκατίων τὰ ὕδατα τοῦ Κερατίου κόλπου, διέκοψαν τέλος τοὺς λόγους. Ἐπεβάλλετο δὲ ἄλλως σιωπὴ ὑπὸ τοῦ κατέχοντος δέους τὰς καρδίας τῶν χριστιανῶν κατοίκων τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἰδίως κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας. Μετὰ δὲ ταῦτα, τὸ πλοιάριον ἀφίχθὲν παρὰ τὸν ὄρμον τοῦ Φαναρίου ἐπλησίασεν εἰς τὴν ξυλίνην ἀποβάθραν παραλίου οἰκίας, καὶ ταυτοχρόνως, ἀνοιχθείσης τῆς πύλης, ἐφάνη εἰς τὸ

κατώφλιον γυνή ὑπερβάσα τὸ μέσον τῆς ἡλικίας, σοβαρᾶς καὶ εὐγενοῦς φυσιογνωμίας, ἀπλῆ καὶ ἐπὶ τὸ πένθιμον ἐνδεδυμένη. Ἡ γυνὴ αὕτη ἦτον ἡ χήρα Εὐφροσύνη Μουρούζη. Καὶ ἡ μὲν Εὐγενία μετὰ τῆς τροφοῦ αὐτῆς ἀποβιβάσθεισα ἡσπάσθη εὐθὺς τὴν θείαν αὐτῆς, ἣτις τὴν ἐφίλησε μετὰ μητρικῆς στοργῆς. Ὁ δὲ συνοδεύσας αὐτὰς Ἀλέξανδρος ἐξελθὼν μετὰ τῆς Εὐγενίας, ἡσπάσθη ὁμοίως τὴν χεῖρα τῆς δεσποίνης Μουρούζη, καὶ μετὰ βραχεῖαν συνδιάλεξιν καὶ ὑπόσχεσιν ὅτι ἔμελλε νὰ ἐπανίδῃ τὰς κυρίας ταύτας τὴν ἐπαύριον, εἰσῆλθεν αὐθις εἰς τὸν πιαδὲν, καὶ μετεβίβάσθη εἰς τὸν Γαλατᾶν περὶ λύχνων ἀφάς.

B.

Καὶ ποῖοι ἄρα ἦσαν οἱ καταπλεύσαντες ἐκ τῶν ἀκτῶν τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος εἰς τὴν παραθαλασσίαν οἰκίαν τοῦ Φαναρίου κατὰ τὴν προμνησθεῖσαν ἐσπέραν τῆς 30^{ης} Μαρτίου τοῦ ἔτους 1821; Ὁ ἀναγνώστης, ὅστις ἀνεγνώρισε πιθανώτατα τὸν γνώριμόν μου ναύτην Δημήτριον ἐκ Νεοχωρίου, ἐδυνήθη νὰ συμπεράνῃ ἤδη ὅτι ὁ συνοδεύσας τὰς δύο γυναῖκας μέχρι τοῦ Φαναρίου, καὶ αὐτόθεν μεταβάς εἰς Γαλατᾶν οὐδεὶς ἄλλος ἦτο εἰμὴ ὁ εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παρόντος διηγήματος μνημονευθεὶς σύζυγος τῆς Ἑλένης, ἀδελφῆς τοῦ Α. Μ**.

Ὁ Ἀλέξανδρος κατήγετο ἐκ πλουσίας οἰκογενείας τῆς Ἡπείρου· ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἐλευθέριος Παππαλέξιος, ἐγκαταστάθεις περὶ τὰ τέλη τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ εὐδοκιμήσας εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, κατάρθωσε διὰ τῆς ἐλευθερίου συμπεριφορᾶς, τῆς φιλογενείας καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτοῦ ἰκανότητος, νὰ συγγενεύσῃ μετὰ τῆς Μουρουζικῆς οἰκογενείας. Ἐνυμφεύθη δὲ συγγενῆ τινα τοῦ Γεωργίου Μουρούζη, ἀποκεφαλισθέντος ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῆς Σούμλας κατὰ τὸ 1812, καθ' ἣν περίπου ἐποχὴν ἀνηρπάγη ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τῆς πανώλους, καταλιποῦσα τὸν μονογενῆ υἱὸν τῆς Ἀλέξανδρον ἄγοντα τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Ὁ Ἐλευθέριος Παπαλέξιος, γνωρίσας ἐκ τοῦ πλησίον τό, τε μάταιον τῆς περιζήλου φαναριωτικῆς εὐγενείας καὶ τὸ πλη- ρες ἀκανθῶν καὶ κινδύνων στάδιον τῶν ἀναμιγνυομένων εἰς τὰ τουρκικὰ πράγματα διασῆμων Φαναριωτῶν, καὶ κατανοήσας, ὅτι καθ' ὅσον χάριν τῶν προσωπικῶν αὐτῶν πλεονεκτημάτων ἢ τῆς ὀξύτητος τοῦ πνεύματος προήγοντο ἐν τιμῇ, πλούτῳ καὶ εὐνοίᾳ παρὰ τοῖς μεγάλοις λειτουργοῖς τοῦ σουλτάνου, καὶ καθ' ὅσον προεβιβάζοντο εἰς περιβλεπτα ἡγεμονικὰ ἀξιώματα, καὶ ἐκτῶντο μεγάλην ἐπιρροὴν ἐν μέσῳ τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν, κατὰ τοσοῦτον ἐπλησίαζον εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ νὰ ἴδωσιν αἰ- φνης ἐν τοῖς εἰσόδοις τῶν σουλτανικῶν σεραγίων τὴν ἀπαισίαν μορφήν τοῦ δημίου, ἰσταμένην εἰς γωνίαν σκιερὰν τῶν πυλῶν καὶ χαιρετῶσαν αὐτοὺς μετὰ φρικώδους ὑποκλίσεως, ὁ Ἐλευθέ- ριος Παπαλέξιος δὲν ἐγοητεύθη ποτὲ ὑπὸ τοιούτων ἀπατη- λῶν θελγῆτρων. Θρηνῶν δ' ἐνδομύχως τὴν δουλείαν τοῦ ἡμετέ- ρου ἔθνους, καὶ μισῶν τὴν τουρκικὴν τυραννίαν, ἐθεώρει με- τ' οἴκτου ἐκείνους τῶν ὁμογενῶν, οἵτινες ἐθήρευον δουλοπρεπῶς τὴν εὐνοίαν τῶν Τούρκων, καὶ κατεφρόνει ἐν τῷ κρυπτῷ τοὺς φιλοῦντας τὰ κράσπεδα τῶν ἱματίων τῶν πασσάδων καὶ ἄλ- λων Ὀθωμανῶν μεγιστάνων.

Κάτοχος τοιούτων φρονημάτων, συντρέχων προθύμως εἰς ἐπί- τευξιν παντὸς χρησίμου καὶ κοινωφελοῦς σκοποῦ, συνεισφέρων ἐλευθερίως εἰς σύστασιν σχολείων καὶ ἐκδοσιν βιβλίων, χρησίμων εἰς διάδοσιν τῶν φώτων καὶ τῆς παιδαγωγίας τῶν νέων Ἑλλήνων, ἀκολουθῶν, κατὰ τοῦτο, τὸ παράδειγμα ἐνδόξων τινῶν τῆς πα- τρίδος του Ἡπείρου τέκνων, ὁ Ἐλευθέριος Παπαλέξιος, μετὰ τὸν ἄωρον θάνατον τῆς πεφιλημένης αὐτοῦ συζύγου, ἐμακρύνθη ὀλί- γον κατ' ὀλίγον ἐκ τοῦ κύκλου τῆς φαναριωτικῆς διαίτης, καὶ ἐξηκολούθει τὰς ἐμπορικὰς αὐτοῦ ἐργασίας. Συγκεντρώσας δὲ τὴν μέριμναν καὶ τὴν στοργὴν τῆς καρδίας του εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον, ἐλληνικὴν ἀγωγὴν καὶ ἐλληνικὴν μάθησιν ἐσπούδαζε ὅσον οἶόν τε νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὸν, καὶ προσεπά-

θει, κατὰ τὸ δυνατὸν, νὰ μακρύνῃ ἐκ τοῦ πνεύματός του τὰς προλήψεις καὶ τὰς δούλας ἕξεις τῆς κοινωνίας, ἐν ἣ ἕξῃ, καὶ τῆς νεολαίας μεθ' ἧς συνανεστρέφετο.

Προικισθεὶς ὑπὸ φυσικῶν χαρισμάτων, ἀγαθὴν ἔχων καρδίαν, καὶ τοὺς τρόπους ὧν ἐπίχαρις, ὁ Ἀλέξανδρος παρέλαβεν ἐκ τῆς Βυζαντίας μητρός του πρὸς τὴν ὠραιότητα τῆς μορφῆς καὶ τὴν εὐγένειαν ἐκείνην τοῦ ἤθους, ἣτις περιεκόσμει τὴν Μουρουζικὴν οἰκογένειαν, ἣτις διεκρίνετο διὰ τε τὴν φιλογένειαν καὶ τὴν μεγαλόδωρον προστασίαν τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων. Ἐκπαιδευθεὶς δὲ εἰς τὰ τότε ἀνθοῦντα σχολεῖα τοῦ Φαναρίου καὶ τῆς Ἐηρᾶς Κρήνης, καὶ χρηματίσας μαθητῆς τοῦ σοφοῦ Δωροθέου τοῦ Πρωΐου, ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ προστάτου τῆς τελευταίας περιωνύμου σχολῆς Κωνσταντίνου Μουρούζη, εἰς ὃν, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος, α καὶ ἡ ἐκκλησία, καὶ ἡ παιδεία, καὶ τὸ ναυτικὸν, καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν Ἑλλήνων, μεγάλας ὀφείλουσι χάριτας καὶ αἰωνίαν τὴν εὐγνωμοσύνην. » Προαγόμενος δ' οὕτως ὑπὸ τὴν μέριμναν τοῦ φιλομούσου ἐκείνου ἀνδρός, καὶ τὴν πεφωτισμένην στοργὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Ἐλευθερίου, ἀνεπτύσσετο δεξιῶς κατὰ τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὰ ἀγαθὰ τῆς ψυχῆς φρονήματα.

Διατρίβων ἐν τῇ σχολῇ τῆς Ἐηρᾶς Κρήνης, ὁ Ἀλέξανδρος, κατὰ τὰς ἐορτασίμους ἡμέρας ἢ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, ἐτύγχανε πάντοτε εὐμενεστάτης ὑποδοχῆς ἐν τῇ Βοσπορινῇ οἰκίᾳ τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη. Ἡ πολυτέλεια τῆς ἡγεμονικῆς ταύτης ἐπαύλεως καὶ ἡ τύρβη τῶν ἐν αὐτῇ συρρέόντων πολλάκις χάριν ἰδιωτικῶν συμφερόντων ἢ πολιτικῶν ὑποθέσεων, ἀναγομένων εἰς τὴν ἐπιρροὴν ἢ δικαιοδοσίαν τοῦ ὑπὸ τῆς Ἵψηλῆς Πύλης εὐνοουμένου Ἀρχοντος, ἐνεπαίου ἀναμφιβόλως ποικίλας ἐντυπώσεις εἰς τὴν νεαρὰν τοῦ Ἀλεξάνδρου φαντασίαν. Ἐρέσκετο μὲν ὁσάκις ἐθεώρει περιστοιχίζοντας τὸν Μέγαν Διερμηνέα ἄνδρας διακρινομένους ἐπὶ παιδείᾳ καὶ φιλογενεῖᾳ, ἀρχιερεῖς πολιοὺς καὶ σεβασμίους, ἐν μέσῳ

τῶν ὁποίων παρετηρεῖτο ἐνίοτε καὶ ὁ αἰοίδιμος Πατριάρχης Γρηγόριος, πρέσβεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν αὐλῶν καὶ ἐπισήμους ξένους, ἐπισκεπτομένους τὴν Κωνσταντινούπολιν, δὲν ἐθαμβοῦτο ὅμως ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς προσβαλλούσης ἀπλῶς τὰ ὄμματα, οὐδ' ἐγοητεύετο ὑπὸ τῆς τύρβης τῶν συνωθουμένων εἰς τὰς κλίμακας καὶ τοὺς προδόμους τοῦ ἡγεμονικοῦ μεγάρου· καθότι μορφούμενος ἀπὸ τὰς ἐλευθερίους ἐμπνεύσεις τῶν συγγραμμάτων τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος, δὲν ἐλησμόνει καὶ τὰς νοθεσίας καὶ παρατηρήσεις τοῦ Ἡπειρώτου πατρός του περὶ τῆς ἐπιπλάστου λαμπρότητος τῆς τοιαύτης Ἑλληνικῆς ἀριστοκρατίας, θηρευούσης τὰ μειδιάματα τῶν κρατούντων καὶ τὴν ἐπικίνδυνον εὐνοίαν τῶν μεγιστάνων τοῦ σεραγίου.

Εἶναι ὅμως ἀληθές, ὅτι ὁ χαρακτήρ τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, μεμορφωμένος ὑπὸ τῆς μαθήσεως καὶ τῆς μελέτης, καὶ καθιστάμενος σοβαρὸς μὲν ἐκ τῆς συναισθήσεως τῶν ὑψηλῶν αὐτοῦ καθηκόντων, μελαγχολικὸς δὲ ὡς ἐκ τῶν θλιβερῶν οἰκειῶν ἀναμνήσεων, καὶ τῶν καθημερινῶν ἐντυπώσεων, ἅς ἐνεποίει αὐτῷ ἡ δουλεία τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, δὲν ἐνέδιδεν εὐκόλως εἰς τὴν θωπείαν τῶν παρ' αὐτῷ θηρευόντων τὴν ἐπίτευξιν ἰδίων σκοπῶν ἢ ἐγωϊστικῶν συμφερόντων. Ἐν τούτοις, ποσάκις ἄρα γε τὸ μέγαρον ἐκεῖνο ἐγένετο καταφύγιον μυστηριωδῶν ῥαδιοουργιῶν καὶ ἐρίδων ὀλεθρίων; Ποσάκις ἄρα γε τὸ παρατηρητικὸν ὄμμα τοῦ νέου Ἀλεξάνδρου ἐθεώρησεν, ὅτι εἰς τὰς τοιαύτας παρασκηνίους ἔριδας ἀνεμιγνύοντο καὶ πρόσωπα γυναικεῖα, ἢ ἐπιρροὴ ἢ ἡ μεσολάβησις τῶν ὁποίων ἐγαληνία ἢ ἠρέθιζε τὰ προσωπικὰ πάθη; Ἡ σχέσις αὐτοῦ μετὰ διαφόρων φαναριωτικῶν οἰκογενειῶν ἤρκει νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὸν εἰς ἀνακαλύψεις τοιοῦτου εἴδους· διότι εἰς τὰ δωμάτια τῶν δομνῶν καὶ δομνισῶν ὕφαινε πολλακίς ἡ ῥαδιοουργία τὸν δικτυωτὸν πέπλον τῆς, ἦναπτεν ἢ κολακεία τὸ θυμιατήριόν τῆς, καὶ τὸ προσωπικὸν συμφέρον ἐλάμβανε τὴν προσωπίδα τῆς ὑπὲρ τῶν κοινῶν πραγμάτων μερίμνης· ἢ δὲ φιλάρεσκος καὶ μὴ ἀ-

ποστρεφομένη τὴν κολακείαν γυναικεία φύσις, ὁσάκις μάλιστα ὁ κόλαξ γινώσκει τὴν τέχνην τοῦ κολακεύειν, ἐχορήγει ἐν ἐκείναις ταῖς οἰκίαις λαβὴν εὐκολον εἰς τοὺς προστρέχοντας ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτῶν, καὶ κομίζοντας εἰς τὸν ἀγλαὸν βωμὸν πρὸς τῷ εὐώδει λιβάνῳ καὶ οὐσιωδεστέρας προσφορὰς καὶ ἀναθήματα.

Γ.

Μεταξὺ δὲ τῶν κυριῶν, αἵτινες ἐθάμιζον ἢ ἀνῆκον εἰς τὴν πολυμελῆ Μουρουζικὴν οἰκογένειαν, ἐν μέσῳ τοῦ στενωτέρου συγγενικοῦ κύκλου τῆς ἡγεμονικῆς οἰκίας, ὁ νέος σπουδαστὴς ἐβλεπε συνεχῶς καὶ τὴν Εὐγενίαν.

Ἡ Εὐγενία Μουρούζη, τὴν μελαγχολικὴν τῆς ὁποίας μορφὴν ὑπεδείξαμεν ἀνωτέρω, ἦγε τὸ δέκατον ἑβδομον ἔτος τῆς ἡλικίας καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγνώρισεν αὐτὴν ὁ Ἀλέξανδρος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως. Ὀρφανὴ γονέων, ἀνατραφεῖσα ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς θείας αὐτῆς Εὐφροσύνης, χήρας τοῦ Δημητρίου Μουρούζη, καὶ τὴν φιλόκαλον προστασίαν τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως, διετῆρει πάντοτε ζωηρὸν εἰς τὴν μνήμην τῆς τὸ πένθος τοῦ τραγικοῦ θανάτου τοῦ πατρὸς αὐτῆς Γεωργίου Μουρούζη, ὅστις μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Δημητρίου ἀπεκεφαλίσθη ἐν Σούμλα. Εἰς τὸ πρῶτον τῆς ζωῆς ἔαρ ἰδοῦσα μαρανθεῖσαν αἴφνης τὴν χαρὰν τῆς ὑπάρξεως, καὶ κατασκιασθὲν ὑπὸ τὸ νέφος τοῦ θανάτου τὸ χρυσοῦν τῆς τρυφερᾶς ἡλικίας ὄνειρον, ἡ Εὐγενία ἀπέκτησεν ἕξις μονήρεις καὶ ἀπέφευγε κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν θόρυβον τῆς ἡγεμονικῆς ἐπαύλεως. Λαβοῦσα δὲ ἀνατροφὴν ὑγιᾶ, ἀποκτήσασα ἱκανὴν γνῶσιν τῆς προγονικῆς γλώσσης, καὶ διατηρήσασα ἀκραιφνῆ πρὸς τὰ γράμματα ζῆλον, εὗρισκε λήθην τοῦ ψυχικοῦ πένθους εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἑλληνικῶν βιβλίων, καρδίας ἄνεσιν εἰς τὸ ποικιλόμορφον πανόραμα τοῦ Βοσπόρου, καὶ παρηγορίαν εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν θρησκευτικῶν καθηκόντων. Καίπερ δὲ ἀπολαμβάνουσα πᾶσαν περιποίησιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως, ἐθεώρει

μετ' ἀδιαφορίας τὴν περικοσμοῦσαν αὐτὸν πολυτέλειαν καὶ τὸ πομπῶδες τῆς φαναριωτικῆς ματαιότητος· διότι δὲν ἐλησμόνει ποτὲ τὴν σφαγὴν τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ θείου αὐτῆς, ἀπεστρέφετο καὶ ἐμίσει τοὺς τυράννους τοῦ ἔθνους τῆς, καὶ μετὰ λύπης ἐθεώρει τοὺς ὑπηρετοῦντας αὐτοὺς μετὰ κόμπου καὶ ματαιοφροσύνης.

Σεμνὴ τὸ ἦθος καὶ τοὺς τρόπους, μελαγχολικὴ τὴν πρόσωψιν, δὲν ἦτο ἄμοιρος οὐδὲ τοῦ χαρίεντος ὕφους τοῦ διὰ τῆς χρηστῆς ἀγωγῆς ἀποκτωμένου, οὐδὲ τῆς γλυκύτητος ἐκείνης καὶ ἐρασιμότητος περὶ τὴν συναναστροφὴν, ἣτις δεικνύει καταγωγῆς εὐγένειαν. Ὑψηλοῦ καὶ εὐκάμπτου ἀναστήματος, σοβαρᾶς ἀλλὰ κομψῆς καὶ σταθερᾶς κορμοστασίας, ἡ Εὐγενία Μουρούζη εἶχε τοὺς ὀφθαλμοὺς κυανοῦς, ἀλλὰ χροιάς βαθυτάτης, τὸ μέτωπον πλατὺ καὶ ὀλίγον προέχον, τὴν κώμην βαθεῖαν, τοὺς χαρακτῆρας λεπτοφυεῖς καὶ τὸ μειδίαμα ἐπήρατον.

Τὴν ὠραίαν ταύτην τοῦ Βυζαντίου θυγατέρα « ἦτο χαρὰ καὶ παρηγορία νὰ τὴν ἔβλεpes. » μ' ἔλεγεν ὁ Νεοχωρίτης ναύτης· « Ἠγάπα τὰς ἐξοχὰς τοῦ Καταστένου. Σπανιώτατα κατέβαιναν εἰς Φανάριον, διότι ἔβλεπεν ἐκεῖ, ἔλεγε, περισσοτέρους Τούρκους, τοὺς ὁποίους ἐχθρεύετο. Ἐπροτίμα τὴν οἰκίαν τῆς θείας τῆς Εὐφροσύνης, ὅπου ἀπέθανεν ἡ μήτηρ τῆς Σεβαστῆ** ὀλίγους μῆνας μετὰ τὴν ἀποκεφάλισιν τοῦ πατρὸς τῆς, καὶ ὅπου ἐπαρηγόρει τὰς λύπας τῆς μὲ τὰ βιβλία. Ἠγάπα τὰ δένδρα, τὰ ἄνθη καὶ τοὺς λόφους, καὶ συχνότατα τὴν ἔβλεπα περιφερομένην μόνην εἰς τὸν ὠραῖον κῆπον τοῦ ἄρχοντος Μουρούζη, ἡ καθημένην εἰς τὴν σκιὰν δένδρου μὲ βιβλίον εἰς τὰς χεῖρας. Ἡ φωνὴ τῆς ἦτο φωνὴ ἀηδόνος. Ἐνίοτε τὰς νύκτας τοῦ καλοκαιρίου ἠγάπων αἱ δομνίτσαι νὰ ἀναπνέουν τὴν δρόσον τῆς θαλάσσης. Ἐτοίμαζα δίκωπον πιαδὲν, καὶ ὅταν ἡ θάλασσα ἐρημόνετο ἀπὸ τὰ ἀνεβοκαταβαίνοντα πλοῖα, μικρὰ καὶ μεγάλα, καὶ τὰ παράλια ἠσύχαζον, καὶ ἡ ὁμαλὴ ἐπιφάνεια τῶν κυμάτων ἐφαίνετο ἀργυρωμένη ἀπὸ τὴν σελήνην, ἡ

ὅταν ἔλειπεν ἡ σελήνη καὶ ἡ θάλασσα ἀντικαθρέπτιζε τὰ ἄστρα τοῦ οὐρανοῦ, ἔμβαιον αἱ δομνίτσαι εἰς τὸν πιαδέν· ἐκωπηλάττουσαν ἡσύχως ὅπου μὲ παρήγγελλον. Ὁμιλοῦσαν διὰ διάφορα πράγματα καὶ ὑποθέσεις σημαντικὰς. Ὅσάκις ὅμως ἦτο μαζῆ των καὶ ἡ δομνίτσα Εὐγενία, τὸ ὅποῖον σπανίως συνέβαινε, τὴν παρεκίνουν νὰ διηγήται ἱστορίας ἑλληνικὰς καὶ ὅ,τι ἐδιάβαζεν εἰς τὰ βιβλία της. Ἡξευρε πολλὰ πράγματα, καὶ τὰ ἐδιηγείτο μὲ τόσον εὐμορφον τρόπον, ὥστε ὅλοι τὴν ἠκούαμεν μὲ μεγάλην προσοχὴν. Συνέβαινε κάποτε καὶ εἶχεν ὅλη ἡ συντροφία καλὴν διάθεσιν, καὶ τότε, ἐὰν ἐτύχαινε νὰ εὐρίσκοντο εἰς παράλιον ἀκατοίκητον, ἤρχιζαν νὰ τραγοῦδῶν χαμηλά. Ἡρχετο καὶ ἡ σειρά τῆς Εὐγενίας. Κατ' ἀρχὰς τὴν ἐκυρίευε δυσκολία, ἐδίσταζε καὶ ἐφαίνετο ὡς νὰ ἐσκέπτετο καὶ νὰ ἐζήτηι νὰ ἐνθυμηθῆ κανέν τραγοῦδι. Τὴν ἔβλεπα καὶ ὕψονε τὰ εὐμορφα ὀμμάτιά της πρὸς τὰ ἐπάνω, καὶ ἤρχιζε νὰ τραγοῦδῆ. Ἡ φωνὴ της εἶχεν ἀνέκφραστον γλυκύτητα, καὶ ὅλοι τὴν ἠκούαμεν μὲ σιωπὴν. Τότε, τῆ ἀληθείᾳ, μ' ἐφαίνετο ὅτι ὠνειρευόμην καὶ ὅτι ἤκουα φωνὴν ἀγγέλου· ἐλάμβανε τὸ πρόσωπόν της συμπαθητικὴν ἔκφρασιν, καὶ τὸ τραγοῦδί της ἦτο συνήθως τόσον μελαγχολικόν, ὥστε ἐγέμιζε τὴν ψυχὴν ἀπὸ κατάνυξιν. Ἄφαινα μίαν στιγμὴν τὰ κωπία, καὶ ἐπαρακάλουν τὸν Θεὸν νὰ προστατεύῃ τὴν ὀρφανὴν παρθένον. Ναί, ὅσοι τὴν ἐγνώριζον τὴν ἠγάπων· διότι ἦτον ἡ παρηγορία τῶν πτωχῶν, καὶ δὲν ἀνεχώρει ποτὲ ἀπὸ τὴν ἐκκλησίαν χωρὶς νὰ δώσῃ ἐλεημοσύνην εἰς τοὺς πτωχοὺς. Εἶχε καρδίαν ἀγαθὴν, καθὼς πραγματικῶς ὅλοι οἱ συγγενεῖς της ἐστάθησαν ἐνάρετοι καὶ καλοὶ Χριστιανοί. . . . Ὁ Θεὸς νὰ τοὺς ἀναπαύῃ. Τοιοῦτοι ἄνθρωποι εἶναι σπάνιοι τὴν σήμερον! »

Τοιαύτης λοιπὸν νεάνιδος ἡ παρουσία ἐν μέσῳ τοῦ οἰκιακοῦ ἐκείνου κύκλου, καὶ ἐν μέσῳ τοιούτων σκηνῶν, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ ἐλκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Εὐαίσθητος φύσει καὶ βαθέως δεχόμενος τὰς ἐπιπνοίας τοῦ καλοῦ καὶ

τοῦ ὠραίου, παρατηρῶν συνεχῶς τὴν Εὐγενίαν, ἠσθάνετο συμπάθειαν πρὸς τὴν ἐπικεχυμένην ἐπὶ τῆς θελκτικῆς μορφῆς της μελαγχολίαν. Ἡ ὀρφανεία τῆς παρθένου, τῶν περὶ αὐτὴν ἡ ἄδολος ἀγάπη, τὰ προσωπικὰ αὐτῆς πλεονεκτήματα καὶ τὸ γόητρον, ὅπερ ἐπήγαζεν ἐκ τῆς εὐγενοῦς αὐτῆς καρδίας, ἐφείλκυον αὐτὸν ἐπὶ μᾶλλον πρὸς μόρφωσιν φιλικῆς σχέσεως, ἣτις ἀνεπαισθήτως συνέδεε τὰς δύο νέας καρδίας. Γνωρίζων δὲ τὴν πρὸς τὴν μοναξίαν καὶ τὴν σπουδὴν κλίσιν τῆς Εὐγενίας, ἐπροθυμοποιεῖτο νὰ τῇ προμηθεύῃ νεοφανῆ βιβλία. Ἐνίοτε ἀπαντῶν αὐτὴν εἰς τὸν κῆπον τῆς Μουρουζικῆς ἐπαύλεως, ἐπλησίαζε μετὰ τινος συστολῆς καὶ προσεπάθει διὰ φαιδρᾶς τινος ὁμιλίας νὰ τέρψῃ τοὺς λογισμοὺς ἢ νὰ φαιδρύνῃ τὴν καρδίαν της ἐνοχλουμένην ὑπὸ τῶν λυπηρῶν ἀναμνήσεων τῶν παιδικῶν αὐτῆς χρόνων. Ὅτε δὲ εἰς ἐκτάκτους περιστάσεις ἐλάμβανε καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὸν περίπατον αὐτῆς μετὰ τινων συγγενῶν, ἢ εἰς ἐκδρομὰς θαλασσίους, καὶ συνέβαινε νὰ τὴν ἀκούσῃ ψάλλουσιν, ἢ ψυχὴ του ἀνελύετο εἰς ῥεμβασμὸν αἰθαίριον. Εἰς τὸ πρόσωπόν του διεχύνετο σιωπῆ, ἣτις ἐξέφραζε τὴν ἀγαλλίασιν τῆς ψυχῆς, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐμαρτύρουν ὁποῖον αἴσθημα ἐκίνει τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας του. Εἰ δὲ κατενόει, ὅτι διὰ τῶν θυρίδων τούτων τῆς ψυχῆς εἰσέδουε λαθραῖον τὸ συμπαθητικὸν καὶ γλυκὺ τῆς ἀδούσης βλέμμα, τὸ πρόσωπόν του ἐδείκνυε παράδοξον ταραχὴν, τὴν ὁποίαν παντοιοτρόπως ἀπεπειρᾶτο νὰ κατευνάσῃ.

Ἐπὶ τινὰ χρόνον ἡ συνεννόησις τῶν δύο νέων προσώπων ἐτρέφετο, ὑπεθάλπετο καὶ ηὔξανετο ἐν τῷ κρυπτῷ, καὶ τὸ καθάριον ῥεῦμα τοῦ ἔρωτος ἔρρεε μυστηριωδῶς εἰς πυκνόφυλλον καὶ ἀπάτητον ἄλσος. Ἀλλὰ τοιαύτη οὐρανία ἀκτὶς, ἣτις ἐπιχρυσοῖ τὸ μέτωπον τῆς νεότητος, ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ καταστήσῃ ἐπὶ τέλους φανερωτέραν τὴν ἀλλοίωσιν τῆς μορφῆς, καὶ τὸ εὐῶδες ἄρωμα τοῦ ἔρωτος ὅπερ ἐπλήρου τὴν καρδίαν, ἀδύνατον ἦτο νὰ μὴ διαχύσῃ τὴν θεσπεσίαν ὄσμήν καὶ εἰς τὰ πέ-

ρίζ. Ὅθεν ἐνίοτε, κατὰ τὰς ὥραϊας ἐσπέρας τοῦ ἔαρος, δι' ὧν ἡ φύσις φιλοτιμεῖται νὰ καθωραΐζη τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου, ὁ Ἀλέξανδρος ἄφινε καὶ μελέτην καὶ βιβλία καὶ ἔτρεχε πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Εὐγενίας εἰς τὸν κῆπον τοῦ ἡγεμονικοῦ οἴκου, εἰς ὃν ἡγάπα ἡ νέα δέσποινα νὰ περιφέρεται, ἐξερχομένη ἐκ τῆς γείτονος κατοικίας της μετὰ τῆς θείας αὐτῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη. Ὅτε δὲ μακρόθεν διέκρινεν αὐτήν, ἔκοπτε τὸ ἀβρότερον ῥόδον τοῦ ἀνθῶνος, καὶ μετὰ τρεμούσης χειρὸς τὸ προσέφερον εἰς τὴν ἐρασμίαν φίλην του. Ἐὰν δὲ, καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλησίαζε, συνέπιπτε νὰ τονίζῃ ἢ ἀπῶν τὸ προανάκρουσμα τῶν νυκτερινῶν ἀσμάτων της, καὶ ἀπῆντα τὴν Εὐγενίαν στηριζομένην εἰς κορμὸν δένδρου καὶ ἀκροαζομένην τοὺς ἠδυπαθεῖς τόνους, ἴστατο ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τινὰς στιγμὰς μὴ τολμῶν νὰ πλησιάσῃ καὶ διακόψῃ τὸ ὄνειρον τῆς παρθένου, ἣτις ὠμοιάζεν ὡς νὰ προσηύχετο ἐνώπιον τοῦ ναοῦ τῆς φύσεως. Ὅτε δὲ τέλος πάντων τῇ προσέφερε τὸ ῥόδον, παρετήρει εἰς τὰ ἄκρα τῶν βλεφάρων της ῥανίδα δακρύου· ἡ μορφή του ἠλλειοῦτο, ἡ φωνή του ἔτρεμε, διότι ἐμάντευε τοὺς λογισμοὺς αὐτῆς, καὶ δὲν ἠρέυνα νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τοῦ δακρύου. Φεῦ! ἦτο νέος καὶ τὴν φαντασίαν ποιητῆς· ἐθεώρει τὸ πᾶν τότε διὰ τοῦ πρίσματος τοῦ ἔρωτος καὶ ὠνειροπόλει εὐτυχίαν θεσπεσίαν ὡς τὸ κάλλος τοῦ Βοσπόρου!

Δ.'

Περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους 1820 ἀπολαύσας τὸν πρῶτον καὶ μόνον ἐπὶ γῆς πόθον αὐτοῦ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐμνηστεύθη ἐκείνην ἣν πρώτην καὶ μόνην ἐπὶ ζωῆς του ἡγάπησεν. Ὁ ἀρραβὼν αὐτοῦ μετὰ τῆς Εὐγενίας ἐθεωρήθη παρὰ πάντων τῶν συγγενῶν καὶ πολλῶν Φαναριωτῶν ὡς σύνδεσμος εὐτυχῆς, καὶ οἱ δύο μελλονύμφοι ἔπλεον εἰς θάλασσαν ἐρατεινὴν καὶ διευθύνοντο εἰς τὸν ποθητὸν λιμένα, χωρὶς νὰ θεωρῶσι μὲ βλέμμα ὑποπτον τὰ ἀναδυόμενα νέφη εἰς τὰς ἄκρας τοῦ ὀρίζοντος!

Ὁ Ἐλευθέριος Παππαλέξιος, ἔνεκα κατεπειγουσῶν ὑποθέσεων, ὑποχρεωθείς ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Ὀδησσόν, ἀφῆκε τὸν υἱὸν του εἰς τὸ ἐν Γαλατᾶ ἐμπορικὸν αὐτοῦ κατάστημα. Ἀπόσχιος ἤδη μετὰ τὸν ἀρράβωνα ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ τοι ἠγάπα τὴν σπουδὴν καὶ εἶθιζε νὰ ἐνασχολῆται περὶ αὐτὴν κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνέσεως, ἀπεφάσισε, προτροπῇ καὶ νουθεσίᾳ τοῦ πατρὸς, νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ ἐμπορικὸν στάδιον, ὅπερ μετρίως ἠγάπα. Ὁ Ἐλευθέριος, θεωρῶν ὅτι, εἴτε ὡς ἐκ τῶν πολιτικῶν περιστάσεων, εἴτε ὡς ἐκ τῶν τροποποιήσεων, ἃς εἰσήγαγεν εἰς τὰ ἐμπορικὰ αὐτοῦ ἔργα, ἐδύνατο πιθανῶς μετὰ τινα χρόνον νὰ ἐγκατασταθῇ ὀλοτελῶς εἰς Ὀδησσόν, εἶχε πωλήσει τὸν ἐν Φαναρίῳ οἶκόν του καὶ μετώκησεν εἰς Σταυροδρόμιον, συγκατοικήσας μετὰ τοῦ συνεταίρου του Ἀναστασίου** Ἀδριανουπόλιτου, ἀνδρὸς ἀξιοτίμου καὶ φιλογενοῦς τὰ μάλιστα. Μείναντος δὲ τούτου διευθυντοῦ τῆς ἐν Γαλατᾶ ἐμπορικῆς οἰκίας, ὁ Ἀλέξανδρος, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰργάζετο ὑπὸ τὰς ὁδηγίας τοῦ συνεταίρου καὶ κατῴκει μετ' αὐτοῦ εἰς Σταυροδρόμιον. Καὶ τὰς μὲν ἡμέρας διῆγεν ἐργαζόμενος εἰς τὸ ἐμπορικὸν γραφεῖον, τὰς δὲ ἐσπέρας ἐκλείετο συνήθως εἰς τὸν ἴδιον κοιτῶνα, ἔνθα ἐδίδετο εἰς τὴν ἀνάγνωσιν ἢ εἰς τὴν γλυκεῖαν ὄνειροπόλησιν τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, ἣν ἐπεσκέπτετο κατὰ τὰς ἑορτὰς ἀναπλέων εἰς τὸ Κατάστενον.

Ἐν τούτοις, ὁ Ἀλέξανδρος ἐθεώρει ἐνίοτε συχνάζοντας ὅτε μὲν εἰς τὸ ἐμπορικὸν κατάστημα, ὅτε δὲ τὸ ἐσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν καὶ συνομιλοῦντας πάντοτε κατ' ἰδίαν μετὰ τοῦ Ἀναστασίου** ἄνδρας καταγομένους τοὺς μὲν ἐκ Πελοποννήσου, τοὺς δὲ ἐκ τῶν Ἰονίων νήσων, τοὺς δὲ ἐκ διαφόρων μερῶν τῆς Ἑλλάδος. Πρὸς τούτοις παρετήρει, ὅτι οἱ ἄνδρες οὗτοι, ἄγνωστοι αὐτῷ, ὑπὸ τὸ πρόσχημα ἐμπορικῶν ὑποθέσεων, ἐλάμβανον ἐνίοτε ἐκτεταμένας συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ Ἀναστασίου** εἰς μὲν τὸ γραφεῖον ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ κλειστὴν ἔχοντες τὴν θύραν, κατ' οἶκον δὲ μετὰ πλείονος μὲν ἀνέσεως καὶ ἐλευθερίας,

πάντοτε ὁμως μετὰ τινος προφυλάξεως καὶ μυστικότητος. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος μετ' αἰδημοσύνης ἢ διακρίσεως ἀπεσύρετο ἐνωρίς ἐκ τῶν ἐσπερινῶν τούτων συνεντεύξεων. Ἐκ τοῦ ὕφους ὁμως τῶν συνερχομένων, ἐκ τῶν προφυλακτικῶν τρόπων αὐτῶν, καὶ ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς, μεθ' ἧς τινες ἐξ αὐτῶν ἐξεφράζοντο περὶ πραγμάτων πολιτικῶν, δὲν ἐβράδυνεν ὁ Ἕλληνας τὴν ψυχὴν καὶ τὸ φρόνημα νέος ν' ἀνακαλύψῃ, ὅτι ἡ ὑπόθεσις τῶν ὁμιλιῶν καὶ ὁ σκοπὸς τῶν συνεντεύξεων ἦσαν ἄλλα τινὰ ἢ τὸ ἐμπόριον. « Πατρίς, ἀνάστασις τῆς Ἑλλάδος, ἐλευθερία », ἰδοὺ αἱ ἱεραὶ λέξεις, αἵτινες λεληθότως εἰσέδυσαν εἰς τὴν ἀκοὴν του, διήγειραν σφοδρὸς κλονισμοὺς εἰς τὴν καρδίαν του, καὶ ἐξύπνισαν ὅλας τὰς ἀναμνήσεις καὶ τῶν προτέρων πατρικῶν νοουθεσιῶν καὶ τῶν ἰδίων σκέψεων ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς ἱστορίας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Ἐντὸς ὀλίγου κατενόησεν, ὅτι ἤρξαντο οἱ ὁμογενεῖς νὰ βουλευώμεθα περὶ ὑποθέσεως σπουδαιοτάτης, καὶ ἐκ συμπτωμάτων τινῶν, μικρῶν μὲν, ἀσυνδέτων καὶ τυχαίων κατὰ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἐπιπολαζόντων πρὸ χρόνων ἤδη εἰς τοὺς κόλπους τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας, ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ συναισθανθῇ, ὅτι ἐκυφορεῖτο καὶ προεμνηύετο μεταβολὴ ἀναπόφευκτος εἰς τὴν ὑπάρχουσαν κατάστασιν τῆς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας.

Τῷ ὄντι, οὐκ ὀλίγα περιστατικὰ ἐδήλουν, ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην διεσπείρετο γόνιμός τις ἰδέα. Ἡ εἰς πολλὰ μέρη τοῦ Τουρκικοῦ κράτους σύστασις ἑλληνικῶν σχολείων, ἡ τάσις πρὸς τὸν φωτισμὸν, ἡ πολλαπλασίασις τῶν βιβλίων, τὰ ἄσματα καὶ ὁ τραγικὸς θάνατος Ῥήγα τοῦ Φεραίου, καὶ μυστηριώδης τις ἀναβρασμὸς τῶν πνευμάτων, ἐπέχυνον ἀσυνήθη φαιδρότητα εἰς τὴν ὄψιν πολλῶν κατοίκων τοῦ Γαλατᾶ καὶ τοῦ Σταυροδρομίου. Εἰ δὲ ὁ Ἀλέξανδρος δὲν ἐγίνωσκεν ἐπὶ τινὰ καιρὸν οὐδὲ τὴν ὑπαρξίν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρίας, οὐδ' ὅτι ὁ πατὴρ του καὶ ὁ Ἀναστάσιος** μετὰ πολλῶν ἄλλων ἐμπόρων ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀνήκον ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν

ἐταιρίαν ταύτην, κατενόει τούλάχιστον σαφέστατα, ὅτι ἐξήλθον οἱ σπείροντες τὸν σπόρον, καὶ ὁ σπόρος ἐρρίφθη εἰς γόνιμον ἄρουραν.

Ἡγγίζον αἱ ἡμέραι καὶ αἱ ὥραι τῆς παραστάσεως τοῦ μεγάλου δράματος τῆς ἐθνικῆς ἀνεγέρσεως! Τὰς ἐχαιρέτα μακρόθεν· ἀλλὰ μόλις εἰσελθὼν εἰς τὸ στάδιον τοῦ βίου ὑπὸ τόσον εὐτυχεῖς οἰωνούς, φεῦ! ὁποίων τραγικῶν σκηνῶν ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ παρασταθῇ μάρτυς αὐτόπτης ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ὁποίων σπαραξικαρδίων θεαμάτων θεατῆς! Ἄλλ' ἡ ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἀπεταμίευσε πάντα ταῦτα τὰ μεγάλα γεγονότα εἰς τὰς δέλτους αὐτῆς, ὥστε καιρὸς νὰ ἐπαναλάβω τὴν σειρὰν τῆς ἐμῆς διηγήσεως.

Ε΄

Αἱ πένθιμοι ἰδέαι, τὰς ὁποίας ἐξέφραζεν ἡ Εὐγενία καθημένη εἰς τὸ ἀκάτιον, καθ' ἣν ὥραν ἐπλησίαζεν εἰς τὸ Φανάριον, δὲν ἦσαν ἀπλᾶ ἠχήματα μελαγχολούσης καρδίας, οὐδὲ τοιαῦτα ἔκρινεν αὐτὰ ὁ Ἀλέξανδρος. Εἰ δὲ, ὡς εἶδομεν, ἀπεπειράθη νὰ καταπραΰνη τὴν ταραχώδη ψυχὴν τῆς, ἠσθάνετο ὅτι οἱ λόγοι αὐτοῦ κατεψεύδοντο ὑπὸ τῶν κατ' ἐκείνας τὰς ἡμέρας θορυβουσῶν τὸν νοῦν βασιμωτέρων ὑπονοιῶν οὐ μόνον αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ πολυαρίθμων Χριστιανῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ἡ τέως μυστηριώδης ὑπαρξίς τῆς Ἐταιρίας τῶν Φιλικῶν ἤρξατο νὰ λαμβάνη ἤδη ὑπόστασιν ὄρατὴν, ἀναπετασθείσης τῆς σταυροφόρου σημαίας τῆς ἐθνεγερσίας ἐν Μολδαυίᾳ, καὶ ἀκουσθέντων ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἐν ταῖς παριστρίοις ἡγεμονίαις συμβάντων. Ὁ δὲ κατὰ τὴν πέμπτην Κυριακὴν τῶν Νηστειῶν (23 Μαρτίου, 1821) ἐκφωνηθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Πατριαρχείου ἀφορισμὸς κατὰ τῶν περὶ Ἀλέξανδρον τὸν Ὑψηλάντην, καὶ ὑπογραφεὶς ἐπὶ τῆς Ἀγίας Τραπέζης ὑπὸ τῶν Πατριαρχῶν Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἱεροσολύμων καὶ ἄλλων ἀρχιερέων, ἐβεβαίωσεν ἀφ' ἐνός μὲν τὰς ὑπονοίας τῶν πολλῶν,

δὲν κατεσίγασεν ὁμῶς τὸν ἐρεθισμὸν τῶν Τούρκων τὸ συνοδικὸν τοῦτο ἔγγραφον, ὅπερ ὑπηγόρευεν ὁ τρόμος καὶ ὑπέγραψαν αἱ τρέμουσαι χεῖρες τῶν λειτουργῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἐναυλος ὑπῆρχε καὶ εἰς τὰ ὦτα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ φωνὴ ἡ ἀναθεματίσασα τοὺς πρωταθλητὰς τοῦ ἱερωτέρου τῶν ἀγώνων, καὶ ἤρξατο ἔκτοτε ν' ἀκροάζεται λάθρα καὶ προσεκτικῶς τὰς κατ' οἶκον γινόμενας ἐσπερινὰς συνομιλίαις τῶν ἐταιριστῶν. Τέκνον δὲ γεννηθὲν καὶ ἀνατραφὲν εἰς γῆν δούλην, καὶ ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων συνηθίσαν νὰ φοβῆται τοὺς Ὀθωμανοὺς, ἐκυριεύετο μὲν ὑπὸ ἀμμηχανίας ὡς πρὸς τὴν ἔκβασιν τηλικούτου ἐπιχειρήματος, ἠύχετο δὲ μετ' ἐνθέρμου ἐλπίδος ὑπὲρ τῆς ἐπαληθεύσεως τῆς φήμης, ἣτις προσηγόρευεν ὡς βοηθὸν καὶ ὑποκινητὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου Ὑψηλάντου τὸν αὐτοκράτορα τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρον τὸν Α'. Ἡ ἀκουσία ὁμῶς μετὰ βασίς εἰς τὸ Φανάριον διασήμεων οἰκογενειῶν, καὶ ἀρτίως τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν ἀπορίαν καὶ φόβον. Ἐνεκα τούτου ὑπακούσας εἰς τὰς προτροπὰς τοῦ Ἀναστασίου**, δὲν ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας τὴν ἐπαύριον τῆς εἰς Φανάριον μεταβάσεως τῆς μνηστῆς αὐτοῦ· διότι κατὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου διεδόθη, ὡς γνωστὸν, εἰς Κωνσταντινούπολιν ἡ ἀγγελία τῆς ἀποστασίας τῆς Πελοποννήσου· ἡ δὲ ἐξαγρίωσις τῶν Μωαμεθανῶν εἰς τοσοῦτον ἐκορυφώθη, ὥστε ἡ γενικὴ σφαγὴ τῶν χριστιανῶν ἐθεωρήθη ὡς ἀναπόφευκτον ἀκολούθημα τῆς τοιαύτης ἀγγελίας. Ταύτην δὲ ἤκουσε τὸ ἐσπέρας βεβαιωθεῖσαν ὑπὸ τῶν φίλων τοῦ Ἀναστασίου**, συνελθόντων περὶ λύχνων ἀφὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ διαγραφόντων τὸν ἐπαπειλούμενον κίνδυνον μετ' ἐκφράσεων, ὁποίας ἐνέπνεεν ὁ φόβος ὑπὲρ τῶν ἀσθενῶν, ἀόπλων καὶ ἀπροστατευτῶν Χριστιανῶν τῆς πρωτεύουσας.

Ἀρχαὶ ὀδύγων, κατὰ τὴν ἐκφρασιν τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γρηγορίου, ἦσαν τὰ προεόρτια ταῦτα, καὶ ἡ Ἑλληνικὴ ἀνέγερσις ἀναγγεληθεῖσα ἐν Κωνσταντινουπόλει κατὰ τὸ Σάββατον τοῦ Λαζάρου, ὥρειλε νὰ διέλθῃ τὴν ἐβδομάδα τῶν

Παθῶν τοῦ Σωτῆρος ἐν μέσῳ κλαυθμῶν, ὄδυρμῶν καὶ αἱμάτων μέχρι τῆς ἡμέρας τῆς Ἀναστάσεως, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ κρεμασθῇ ὁ μεγαλομάρτυς Γρηγόριος! Ἄρχαι ὀδύρων, εἶπεν ὁ ἱερὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ καθ' ἣν ὥραν διανέμων ἀταράχως τὴν ἐπιούσαν πρῶταν τὰ βάρια ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ Πατριαρχείου, ἔμαθεν αἰφνιδίως τὴν πυρόλησιν καὶ κατασκαφὴν τῆς ἐν Βαλουκλίῳ ἐκκλησίας τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς ὑπὸ συρφετοῦ φανατικῶν σοφτάδων. Ὁ Ἀλέξανδρος, τολμήσας νὰ μεταβῇ εἰς τὸ Φανάριον τὴν Κυριακὴν τῶν βατῶν, καὶ παρευρεθεὶς εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ πατριαρχικοῦ ναοῦ, ἤκουσε τὰς προφητικὰς λέξεις τοῦ Γρηγορίου καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλησίασε καὶ αὐτὸς ἕνα ἀσπασθῆ τὴν δεξιὰν αὐτοῦ καὶ λάβῃ τὸν κλάδον τῶν βατῶν.

Μετὰ τὴν ἀπόλυσιν, ἔδραμε φέρων τὸν κλάδον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, μὴ δυνηθείσης διὰ τὸν ἐπικρατοῦντα φόβον νὰ πορευθῇ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Τὸ πρόσωπον τῆς Εὐγενίας ἐξέφραζε χαρὰν διὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ μνηστῆρος καὶ ἐν ταύτῳ ἐπιτίμησιν, διότι ἐξετίθετο εἰς τὰς ὁδοὺς καθ' ἣν ὥραν διεδίδοντο ἀπαίσια εἰδήσεις, καὶ γενίτσαροι καὶ ἄλλοι ἔνοπλοι Τοῦρκοι διέβαινον προφέροντες ὕβρεις καὶ ἀπειλὰς κατὰ τῶν Χριστιανῶν. Καθησυχάσας, ὅπως ἐδυνήθη, τὸν φόβον τῶν γυναικῶν, ἐδίδετο εἰς ἄλλας συνδιαλέξεις καὶ ἀπέκρυπτεν ὅ,τι ἐγίνωσκε κατὰ τὴν πρῶταν, ὅτε μετ' ὀλίγον συγγενῆς τις ἐνεφανίσθη κομίζων τὴν ἀγγελίαν, ὅτι ἐστάλη εἰς τὸ Πατριαρχεῖον διαταγὴ παρὰ τῆς Πύλης, ὅπως σταλῇ πρὸς αὐτὴν κατάλογος τῶν ἐν Φαναρίῳ εὕρισκομένων ἑλληνικῶν οἰκογενειῶν, περιέχων τὸν ἀριθμὸν τῶν προσώπων, τὸ ὄνομα, τὴν ἡλικίαν, καὶ τὴν πατρίδα ἐκάστου. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν πόσον ἡ ἀγγελία αὕτη διετάραξε τοὺς ἀκούσαντας αὐτήν· ἐν ᾧ δὲ, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ ἐπισκεπτοῦ, ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ τῆς Εὐφροσύνης καὶ τῆς Εὐγενίας ἐξέθετον τὰς εἰκασίας καὶ τὰ συμπεράσματα περὶ τοῦ νέου μέτρου τῆς Πύλης, ἐκρούσθη ἐκ νέου ἡ θύρα τῆς οἰκίας, καὶ μετὰ μίαν στιγμὴν ἀνέβη ἡ τροφὸς τῆς

Εὐγενίας, καὶ εἰδοποιεῖ, ὅτι δύο πατριαρχικοὶ ἐφημέριοι, συνοδευόμενοι παρὰ τριῶν Ὀθωμανῶν Κρητῶν, λαλοῦντων τὴν ἑλληνικὴν φωνὴν, ἐζήτουν νὰ ἴδωσι τὴν οἰκοδέσποιαν. Ἡ Εὐφροσύνη Μουρούζη, ἰδοῦσα ἐν τῷ μεταξὺ ἐκ τοῦ παραθύρου τοὺς ἱερεῖς κρατοῦντας κατὰστιχον, ἐνόησε τὴν αἰτίαν τῆς ἐμφανίσεως αὐτῶν, καὶ κατέβη ταχέως εἰς τὴν αὐλὴν, ὅπως ἀποκριθῆ εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν προσελθόντων. Τότε ἡ Εὐγενία ἀρπάσασα τὴν χεῖρα τοῦ Ἀλεξάνδρου, μετέβη μετ' αὐτοῦ εἰς μικρὰν ὀπισθίαν κλίμακα, ἄγουσαν εἰς τὸ μαγειρεῖον, καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ θύραν· α Ἀλέξανδρέ μου, πρέπει νὰ φύγῃς εὐθὺς, τὸν λέγει χαμηλῆ τῆ φωνῆ. Πάσχισε νὰ φύγῃς ἀπ' ἐδῶ πρὶν τυχὸν ἔλθωσι καὶ σὲ ἴδωσι καὶ σὲ ὑποβάλωσιν εἰς ἐρωτήσεις, αἱ ὅποιαι πιθανὸν νὰ διεγείρωσιν ὑποψίας περὶ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ πατρός σου εἰς Ὀδησσὸν, καὶ περὶ τῆς διαμονῆς σου εἰς τὸ Σταυροδρόμιον, ὅπου, ὡς λέγουν, κατοικοῦν διάφοροι ἑταιρισταί. Φύγε, φίλε μου, πρὶν γνωρισθῆς ἀπὸ τοιούτους ἀνθρώπους! Τίς οἶδε τί συμβαίνει;... Φύγε, Ἀλέξανδρε, δι' ἀγάπην μου! Ἴσως μᾶς φυλακίσωσι! σὺ τοῦλάχιστον μεῖνε ἐλεύθερος. Διαφύλαττε τὸν ἑαυτὸν σου καὶ φρόντιζε περὶ ἡμῶν, ἐὰν σὲ ἦναι δυνατόν... ὦ! ἀκούω φωνὰς εἰς τὴν αὐλὴν!... ἴσως θέλουν νὰ ἔλθωσιν ἐπάνω... »

— α Εὐγενία! Εὐγενία! ἔκραξεν ἡ θεία της.

— Τί εἶναι, θεία; ἀπεκρίθη μεγαλοφώνως.

— Ἔλα μίαν στιγμὴν κάτω, κόρη μου.

— Ἔρχομαι!... Ὑγίαινε, Ἀλέξανδρέ μου· φεῦγε, προφυλάττου, καὶ πάλιν ξαναβλεπόμεθα.

— Ὑγίαινε, φιλτάτη Εὐγενία!... » Καὶ ἡ μὲν Εὐγενία κατέβη δρομαία εἰς τὴν αὐλὴν, ὅπου ἐκαλέσθη, ὁ δὲ μνηστήρ αὐτῆς κάτωχρος εὐρέθη εὐθὺς εἰς τὴν ἐπιθαλάσσιον ἀποβάθραν, ὅπου ἰδὼν παραπλέον κενὸν πορθμεῖον, ἔνευσεν εἰς τὸν κωπηλάτην νὰ πλησιάσῃ. Ἐπιβάς δὲ εἰς τὸ σκάφος, παρήγγειλε τὸν πορθμεά νὰ τὸν μεταβιβάσῃ εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Γαλατᾶ.

Μόλις ἐμακρύνθη ὀλίγον, καὶ ἕτερον σκάφος, κατερχόμενον ἐκ τοῦ Φαναρίου, ἐφάνη πλησιάζον ὄπισθεν, καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν τὰ δύο πορθμεῖα συνεκρούσθησαν μετὰ τινος βίας. Οἱ δύο πορθμεῖς ἤρχισαν νὰ ὑβρίζωσιν ἀλλήλους ὡς ἀληθεῖς κωπηλάται τοῦ Γαλατᾶ. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἀποδοῦς τὴν σύγκρουσιν εἰς τὴν συχνὴν ἀπροσεξίαν τῶν πορθμέων, εἶδεν εἰς τὸ ἕτερον ἀκάτιον καθήμενον ἐπιβάτην, ὃν, ὡς ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ, ἀνεγνώρισεν εὐθὺς ὡς ἀνήκοντα εἰς τὸ γένος τῶν Ἰουδαίων. Ἡ μορφή αὐτοῦ, ἐξηπλωμένου νωχελῶς εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ σκάφους, ἐφαίνετο ἀτάραχος, ὡς ἀνθρώπου ἢ μηδαμῶς δειλιάσαντος, ἢ ἐπίτηδες κατασκευάσαντος τὸ συμβάν. Ὁ Ἀλέξανδρος, ρίψας καὶ ἕτερον βλέμμα ἐπὶ τοῦ Ἰουδαίου, παρετήρησεν ὅτι ἦτο παραβλῶψ καὶ λίαν ἀντιπαθητικὸς τὴν ὄψιν ἀνὴρ, καὶ ἐν ᾧ τὸν ἔβλεπεν, εἰς τοῦ Ἰουδαίου τὴν μορφήν ἐφάνη ἀπαίσιον μειδιάμα, ὅπερ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου, τεταραγμένου ἤδη, ἐνέπνευσε δυσαρέσκειαν μᾶλλον ἢ καταφρόνησιν. Τὸ δὲ εἶδος τῆς ἐντυπώσεως ταύτης ἐπηυξήθη μέχρι φρικιάσεως, ὅτε μετὰ τὴν ἀποχώρησιν τῶν δύο πορθμείων, ἔστρεψεν ὁ Ἑβραῖος τὴν κεφαλὴν καὶ εἶδεν αὐθις τὸν Ἀλέξανδρον μετὰ σαρδωνικωτέρου μειδιάματος, ὅπερ ἐπηύξησε τὴν ἀσχημίαν τῆς μορφῆς ἐκείνης, ἐντελῶς ἀγνώστου εἰς τὸν μνηστῆρα τῆς Εὐγενίας.

Μετὰ τὸ μικρὸν τοῦτο σύμπτωμα, ὁ μὲν Ἀλέξανδρος ἀπέβη εἰς τὸ Καράκλαι, ὅπου ἀπῆντησε γνῶριμον μέλλοντα νὰ περάσῃ εἰς τὴν ἀντικρὺ παραλίαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἔλαβε μικρὰν συνομιλίαν περὶ τῶν διατρεχόντων. Ἀκολούθως δὲ, ἀποχωρισθεὶς αὐτοῦ, ἐπιβάντος εἰς πορθμεῖον, διευθύνθη εἰς τὰ ἔνδον τοῦ προαστείου· ἐν ᾧ δὲ εἰσῆρχετο διὰ τῆς παραλίου πύλης, παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ Χαβιαροχανίου, διέκρινε μετ' ἐκπλήξεως τὸν αὐτὸν παραβλῶπα Ἰουδαῖον ἰστάμενον καὶ συνομιλοῦντα μετ' ἄλλου ὁμοφύλου, τὸν ὁποῖον ὁ Ἀλέξανδρος ἐγίνωσκε μακρόθεν ὡς ἐμπορομεσίτην, ἄνθρωπον ὅμως διεστραμμένον καὶ δόλιον. Ἐν ᾧ δὲ διέβαινεν ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὁ διάστροφος τοῦς

ὄφθαλμούς ἔδειξεν αὐτὸν εἰς τὸν ὁμόφυλόν του, καὶ τὸ κίνημα τοῦτο συνώδευσε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἀποτροπαίου μειδιάματος. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔρριψεν ἐπὶ τῆς ἐβραϊκῆς δυάδος ἀπλοῦν περιφρονητικὸν βλέμμα, καὶ παρ' ὀλίγον μὲν νὰ ἐρωτήσῃ τὸν παραβλῶπα τί ἐσήμαινον τὰ κινήματα ταῦτα, ἀλλὰ πρὸς ἀποφυγὴν δυσαρέστου συνεπειᾶς, ἔλαβεν ἀδιαφόρως τὴν πρὸς τὸ Σταυροδρόμιον ὁδόν.

Ϛ.

Τὴν ἐπιούσαν κατέβη βραδύτερον τοῦ συνήθους εἰς τὸ ἐν Γαλατᾶ ἐμπορικὸν γραφεῖον, καὶ μὴ εὐρών τὸν Ἀναστάσιον** αὐτόθι, ἀπέδωκε τὴν ἀπουσίαν εἰς ἕκτακτον ὑπόθεσιν, καὶ ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ περιμείνῃ τὴν ἐπιστροφὴν του. Καθήμενος δὲ καὶ ἐργαζόμενος μέχρι περίπου τῆς μεσημβρίας, ἤκουσε θόρυβον κάτω τοῦ καταστήματος, καὶ ἐγερθεὶς ἵνα μάθῃ τὴν αἰτίαν, ἤκουσε τὸν ἦχον ἀρκετὰ σφοδροῦ ραπίσματος, καὶ ταυτοχρόνως εἶδεν εἰς τὸ βάθος τῆς κλίμακος τὸν κωπηλάτην τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως Δημήτριον ἀποδιώκοντα μετ' ὠθισμῶν τὸν σύντροφον τοῦ παραβλῶπος Ἰουδαίου. Ὁ ναύτης, ἅμα ἰδὼν τὸν Ἀλέξανδρον ἰστάμενον εἰς τὴν κεφαλὴν τῆς κλίμακος καὶ ἐρωτῶντα μετ' ἀπορίας τί συνέβαινε, ἀνέβη ταχέως, καὶ τὸ βλέμμα μὲν ἠγριωμένος κατὰ συνέπειαν τῆς συμπλοκῆς, τὴν χροιάν ὁμως ἠλλοιωμένος, παρέλαβε τὸν Ἀλέξανδρον κατὰ μόνας, καὶ ἀφ' οὗ συντόμως ἐξήγησεν αὐτῷ τὴν μετὰ τοῦ Ἰουδαίου ρῆξιν ὡς προελθοῦσαν ἐξ ἀσέμνων καὶ ἀπειλητικῶν λόγων κατὰ τε τοῦ Ἀναστασίου** καὶ ὅλων τῶν χριστιανῶν μεγαλεμπόρων, διέκοψε τὴν λαλιὰν αἴφνης, βλέπων ἐπὶ τοῦ δαπέδου μὲ τὰς χεῖρας ἐσταυρωμένας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐννοήσας ὅτι σπουδαῖόν τι μῆνυμα ἔφερεν εἰς αὐτὸν ὁ ναύτης, παρώτρυνεν αὐτὸν ἀνυπομόνως νὰ λαλήσῃ.

α Ἀλλοίμονον! πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ χάσωμεν τὸν Ἄρχοντα! εἶπεν ὁ Δημήτριος.

— Ποῖον ἄρχοντα; Λέγε, δι' ὄνομα Θεοῦ! ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὠχριῶν.

— Τὸ Γένος μας θὰ στερηθῆ... τὸν Μέγαν Δραγομάνον... Πολὺ τὸ φοβοῦμαι, καὶ ἀλλοίμονον εἰς ὄλους μας!... » εἶπε καὶ καλύψας μὲ τὰς δύο παλάμας τὸ πρόσωπον ἐκλαιεν.

Ὁ Ἀλέξανδρος, μόλις συνελθὼν ἐκ τοῦ πρώτου σφοδροῦ κλονισμοῦ, ἠρώτα ἐπανειλημμένως τὸν Δημήτριον, ἐὰν τῷ ὄντι ἢ εἶδῃσις ἦτο βásiμος.

α Καὶ πῶς νὰ μὴ θεωρῶ, εἶπε, βεβαίαν τὴν καταστροφὴν ταύτην; Οἱ Τοῦρκοι ἠγριώθησαν καὶ ὡς σκύλοι λυσσασμένοι διψοῦν τὸ αἷμά μας. Παντοῦ εἰς τὴν Πόλιν ἀκούονται φυλακισμοί, καὶ οἱ ἀποκεφαλισμοὶ ἤρχισαν! Δυστυχία εἰς τὸ Γένος μας, ἐὰν χάσῃ τὸν μόνον ὑποστηρικτὴν του, τὸν Ἄρχοντα Κωστάκην Μουρούζην!

— Ἄλλὰ ποίας ἀφορμᾶς ἔχεις διὰ νὰ φοβῆσαι τὸ δυστύχημα τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος.

— Σήμερον τὸ πρωτὶ, εἶπε, κατέβαιναν ὁ Ἄρχων εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πόρταν, καλεσθεὶς δι' ὑποθέσεις. Ἐκωπηλάτου εἰς τὸ ἐμπροσθινὸν κάθισμα τοῦ πιαδῆ, καὶ ἔβλεπα τὸν Ἄρχοντα πολὺ συλλογισμένον. Εἰς ὄλον τὸ διάστημα τοῦ ταξειδίου οὔτε μίαν λέξιν ἐπρόφερον. Ἐβλεπε μόνον εἰς τὸ Κατάστενον τὰ ἀνεβοκατεβαίνοντα πλοῖα ὡς ἄνθρωπος ξένος. Ὅταν ἐπλησίασαμεν εἰς τὸ σεράγι, εἶδα τὴν ὄψιν του παρηλλαγμένην, καὶ ἕως ἐν λεπτὸν ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐσάλευε τὰ χεῖλη του. Ὑστερον ἐκβῆκεν ἀπὸ τὸν πιαδὲν καὶ ἐπροχώρησε μὲ τὸ σύνθητες αὐθεντικὸν περιπάτημά του. Γενίτσαροι, ἐσκιζάτοι καὶ κουμπαρατζῆδες τὸν συνώδευσαν εἰς τὸ σεράγι τοῦ Πασσᾶ Καπουσί. Ἡμεῖς ἐμείναμεν εἰς τὸν πιαδὲν, διὰ νὰ περιμείνωμεν τὸν αὐθέντην νὰ ἐπιστρέψῃ. Ἐμένα ὅμως μ' ἐκυρίευσεν ἀνησυχία, καὶ μετὰ δύο λεπτὰ ἐβγῆκα ἔξω· εἶδα ἀπὸ μακρὰν τὸν Μεγάλον Διερμηνέα· ἐπλησίαζεν εἰς τὴν Χρυσὴν Πόρταν, καὶ ἰδοὺ τὸν ἐπλησίασεν ἓνας ἄνθρωπος καὶ τὸν

ἐνεχείρισεν ἐν γράμμα. Ὁ Ἄρχων ἐστάθη ὀλίγας στιγμὰς καὶ ἀνέγνωσε τὸ γράμμα· χωρὶς δὲ νὰ ὁμιλήσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἐμβῆκεν εἰς τὸ Πασσᾶ Καπουσί, καὶ ὁ γραμματοκομιστὴς ἀνεχώρησεν ἀπείρακτος ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Τὸ πρᾶγμα τοῦτο μ' ἐφάνη παράξενον καὶ μ' ἔρριψεν εἰς ὑποψίαν.

— Ποίαν ὑποψίαν;

— Σκοτεινῆς καὶ μαύρης προδοσίας.

— Καὶ ὕστερον; ἠρώτησεν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς ἐγερθεὶς ἐκ τρομακτικῆς ἀναμνήσεως.

— Ἐπέστρεψα εἰς τὸν πιαδὲν, καὶ ἐπροσμένομεν τὸν Ἄρχοντα. Μετὰ μιστὴν ὥραν ἦλθεν ἓνας τσοχαδάρης καὶ μὲ ὕφος ἄγριον μᾶς ἐπρόσταξε ν' ἀναχωρήσωμεν· « Διότι ὁ γκιαβούρ Δραγομάνος, μᾶς εἶπε, θὰ δώσῃ λογαριασμὸν τῶν πράξεών του εἰς τὸν Ῥεῖζ Ἐφέντην, καὶ θὰ πληρώσῃ ἀκριβᾶ τὴν προδοσίαν του. »

Καταμετρήσας διὰ μιᾶς τὸ βάθος τῆς ἐπικειμένης συμφορᾶς, ὁ Ἀλέξανδρος παρεκάλεσε τὸν Δημήτριον ν' ἀναχωρήσῃ εὐθὺς εἰς τὸ Μέγα Ῥεῦμα, καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὰ διατρέξαντα εἰς τὸν ἀδελφὸν καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως, « χωρὶς ὅμως νὰ βυθίσῃς, εἶπε, τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἀπελπισίαν, διότι ἐνδέχεται ἢ τρομερὰ κρίσις νὰ μὴ τελειώσῃ εἰς καταστροφὴν τοῦ Ἄρχοντος. Ὑπαγε λοιπὸν, χωρὶς νὰ χάνῃς καιρὸν, καὶ τὸ βράδυ θὰ πασχίσω καὶ ἐγὼ ν' ἀναβῶ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἄρχοντος Μουρούζη. »

Μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Δημητρίου, παρήγγειλεν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς δύο ὑπηρέτας τοῦ καταστήματος νὰ προσμείνωσιν ἕως οὔ ἔλθῃ ὁ Ἀναστάσιος**, ἀλλ' ἐὰν δὲν φανῇ, νὰ κλείσωσι τὰς θύρας καὶ νὰ κομίσωσι τὰς κλεῖς εἰς τὴν οἰκίαν. Ἐπιθεὶς ὕστερον εἰς πορθημεῖον μετέβη εἰς τὸ Μπαλουκ Παζάρ.

Προχώρων αὐτόθεν πρὸς τὸ Μπαχτζέ-Καπουσί ἀπῆντα ὀμάδας ἀνθρώπων διευθυνομένων μετὰ σπουδῆς πρὸς τὸ Πασσᾶ Καπουσί. Ἡ πολυπληθὴς αὕτη συρροή Τούρκων, Ἀρμενίων,

Ἑβραίων καὶ ὀλίγων Χριστιανῶν, οὐδὲν βεβαίως ἀγαθὸν προσμήνυεν. Ὁ Ἀλέξανδρος, μὴ γνωρισθεὶς εὐτυχῶς παρ' οὐδενός, ἀνεμίγη εἰς τὸν ὄχλον καὶ ἔφθασε μέχρι τῆς πλατείας, εἰς τὰ ἄκρα τῆς ὁποίας ἐφαίνετο ἡ πτέρυξ τοῦ σουλτανικοῦ σεραγίου, τοῦ λεγομένου Γιάλι-Κρισκιῦ. Ἀποσπάσματα Γενιτσάρων περιεφέροντο καὶ ἀπώθουν διὰ ῥαπισμάτων καὶ ῥαβδισμῶν τοὺς θεατὰς τοὺς συνωθουμένους καὶ ὑπερβαίνοντας τὰ ὅρια ἅτινα διέγραφον. Ὁ Ἀλέξανδρος ὀπισθοδρομήσας ὀλίγον καὶ κυριευθεὶς ὡς ὑπὸ φρενιτικῆς περιεργείας, ἔτυχεν εὐρεθεὶς πλησίον ὀψοπωλείου ἀνήκοντος εἰς χριστιανὸν Ἀνατολίτην. Εἰσῆλθεν αὐτοῦ ἀκωλύτως καὶ ἐστάθη θεατῆς τοῦ περιμενομένου τραγικοῦ θεάματος.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν εἶδεν ἀξιωματικούς ἐξερχομένους ἐκ τῆς μεγάλης σουλτανικῆς πύλης. Ἐν μέσῳ αὐτῶν ἐβημάτιζεν ὁ Κωνσταντῖνος Μουρούζης, ἀσκεπῆς τὴν κεφαλὴν, καὶ τὰς χεῖρας ἔχων ὀπισθεν δεδεμένας. Κατόπιν αὐτοῦ ἤκολούθει ὁ δῆμιος, ἄγριος καὶ ἀποτρόπαιος ὡς τὸ ἔργον του. Φρικτὴ σιωπὴ κατέλαβε πάραυτα πάντας τοὺς θεατὰς, ὅλων τὰ βλέμματα προσηλώθησαν εἰς τὸν ἐπίσημον κατάδικον, καὶ τοιαύτη ἀκίνησις νεκρώσιμος ἐπεκράτησεν, ὥστε ἡ πλατεῖα ἐκείνη ἐφαίνετο ὡς πλήρης νεκρικῶν φαντασμάτων. Ὅτε δὲ ἡ αἰμοχαρῆς πομπὴ ἐστάθη ὑπὸ τὴν σουλτανικὴν σκιάδα, οἱ μὲν ἀξιωματικοὶ ἐστάθησαν κατὰ μέρος, ὁ δὲ δῆμιος ὠδήγησε τὸ θῦμά του εἰς τὸν ὠρισμένον τῆς παρανόμου θανατικῆς ἐκτελέσεως τόπον, καὶ μετὰ τινος σεβασμοῦ, ὡσεὶ καὶ αὐτὸς ἐξεπλάγη βλέπων ὁποῖον εὐγενῆ, ὠραῖον, ἀθῶον καὶ νέον ἄνδρα ἔμελλε νὰ θανατώσῃ, ἐκέλευσε τὸν Μέγαν Διερμηνεά τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας νὰ γονατίσῃ· οὗτος δὲ, πρὶν ὑπακούσῃ εἰς τοῦ δημίου τὴν προσταγὴν, ἀνύψωσε τὸ πελιδνὸν ἀλλὰ γαλήνιον αὐτοῦ πρόσωπον πρὸς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκ τῶν χειλέων του ἐξῆλθε προσευχὴ, ἣν μόνος ὁ ταμίας τῶν προσευχῶν ἤκουσε. Μετὰ τοῦτο, στραφεὶς πρὸς τὴν σκιάδα, ὅπου, κατὰ τὴν

μαρτυρίαν τοῦ Ἰωάννου Φιλήμονος, αὐτοῦ σουλτάνου Μαχμοῦτ ἀνεφάνη καθήμενος ἵνα ἴδῃ ὁ αἰμοχαρῆς τὸ θῦμα. Πρὸς αὐτὸν δ' ἀναβλέψας ὁ Μουρούζης, ἐφώνησεν εὐτολμος τουρκιστί· *Αἰμοβόρε σουλτάνε! σουλτάνε ἄδικε! σουλτάνε ἄθλιε!* ἡ τελευταία ὥρα τῆς βασιλείας σου ἐσήμασεν· αἱ ὠμότητές σου τιμωρηθήσονται· ὁ Θεὸς ἐκδικήσῃ σοι τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος! Ταῦτα εἰπὼν ἐκλινε γόνυ εἰς τὴν φωνὴν τοῦ δημίου· καὶ ἡ μὲν κεφαλὴ αὐτοῦ κοπεῖσα προσηνέχθη, ὡς λέγουσιν, ἐνώπιον τοῦ σουλτάνου, τὸ δὲ σῶμα, ἀσπαῖρον ἔτι, ἐρρίφθη ἐν τῇ παρακειμένη θαλάσῃ. Ἦτο ἤδη ἡλικίας τριάκοντα δύο περίπου ἐτῶν.

Ἡμίσειαν ὥραν μετὰ ταῦτα, πλησιάσας εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης ὁ Ἀλέξανδρος, δὲν εἶδε κατακείμενον τὸ σῶμα τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως· ὅθεν, σκοτεινὸς καὶ ἀδιάφορος τὸ φαινόμενον θεατῆς, προῦχώρησεν εἰς τὸ παράλιον, καὶ σταθεὶς ἀνεκάλυψεν ἐπιπλέοντα εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων τὸν ἀκέφαλον κορμὸν τοῦ σφαγέντος θύματος. Πέριξ αὐτοῦ, ἐντὸς ἀκατίων, Ἰουδαῖοι, ἐκ τοῦ ῥυπαροτέρου συρφετοῦ τοῦ Γαλατᾶ, ὑβρίζον καὶ ἐνέπαιζον τὸ ἄταφον πτώμα ἀπέναντι τοῦ σουλτανικοῦ κιοσκίου· θεώμενος τὴν θεοστυγῆ ἀτίμωσιν, παρετήρησεν, ὅτι ἕκ τινος πιαδὲ Ἑβραῖός τις κρατῶν ἀνὰ χεῖρας κώπην ἐκτύπα καὶ ἐβύθιζεν ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος τὸ αἱματηρὸν σῶμα, καὶ ἀνεκάγχαζε μετὰ τῶν συντρόφων του. Ὁ ἀπαίσιος Ἰουδαῖος ἦν ὁ παραβλώψ! Καταπνίξας τὴν ἐξεγερθεῖσαν ἐντὸς τοῦ στήθους ἀγανάκτησιν, ὁ Ἀλέξανδρος ἐρρίψε τελευταῖον βλέμμα εἰς τὸν ἀτιμαζόμενον νεκρὸν καὶ ἀπῆλθε.

Z.

Τὴν πρώτην τῆς ἐπιούσης ἐπέστρεψεν εἰς Σταυροδρόμιον ἐκ τῆς ἐν Βοσπόρῳ οἰκίας τοῦ κατατομηθέντος Διερμηνέως. Σεβόμενος καὶ ἀγαπῶν τὸν αἰοίδιμον ἄνδρα, ἐπορεύθη μετὰ τὴν καταστροφὴν εἰς τὸ Μέγα Ῥεῦμα, ἵνα προσφέρῃ εἰς τὴν πολυθρηνον οἰκογένειαν τὸν φόρον τῶν δακρύων καὶ τῆς παραμυ-

θίας, καὶ συσκευθῆ περὶ τοῦ πῶς ἦν δυνατὸν ν' ἀγορασθῆ ἢ ὑπεξαίρεθῆ τὸ σῶμα τοῦ Ἄρχοντος καὶ ἀποτεθῆ εἰς γῆν ἱεράν· προσέτι δὲ ἐγένετο καὶ κομιστῆς τῆς παρηγόρου ἀγγελίας, ὅτι ὁ Πατριάρχης Γρηγόριος ἔψαλλε μνημόσυνον ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ μακαρίτου. Ἡ χήρα του ἦτο ἀναυδος ὑπὸ τοῦ τρόμου καὶ καταβεβλημένη ὑπὸ τῆς ὀδύνης· μαθὼν δὲ τὴν αὐτὴν νύκτα τὴν κράτησιν διαφόρων ἄλλων ἐπισήμων ἀνδρῶν, ἀφῆκε τὴν περὶ ταφῆς μέριμναν εἰς τὸν ἕτερον ἀδελφὸν τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, Διερμηνέα τοῦ Στόλου, καὶ ὑφορῶν ἤδη ἐπισηϊόμενον καὶ κατ' αὐτοῦ τὸ φάσγανον τοῦ δημίου, μετὰ νύκτα αὔπνον καὶ πολύδακρυν, ἀπῆλθε περὶ τὴν αὐγὴν εἰς τὰ ἴδια.

Εἰσελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν, εὔρε μόνην τὴν γηραιὰν μητέρα τοῦ Ἀναστασίου**, ὅστις ἦν ἀπὼν ἀπὸ τῆς προτεραίας. Ἡ γυνὴ, παρατηρήσασα τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ προσώπου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἐκυριεύθη ὑπὸ τρομερᾶς ὑπονοίας, τὴν ὁποίαν καταπραύνας ὀπῶς ἐδυνήθη ὁ Ἀλέξανδρος ἐκλείσθαι εἰς τὸν κοιτῶνά του καὶ καταπεπονημένος ψυχῇ τε καὶ σώματι ἐρρίφθη εἰς τὴν κλίνην.

Μετὰ τινὰς ὥρας, ἐλαφρὸν κρούσμα ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ κοιτῶνος διέκοψε τὸν τεταραγμένον ὕπνον αὐτοῦ. Ἐγερθεὶς καὶ ἀνοιξάσας τὴν θύραν εὔρεν ἰστάμενον φίλον τινὰ τοῦ πατρικοῦ συνεταίρου, ὃν ἐγίνωσκε συχναῖζοντα εἰς τὰς ἐν τῇ οἰκίᾳ μυστικὰς συνεδριάσεις. «Ἦλθα νὰ σὲ εἰδοποιήσω, λέγει ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὁ Ἀναστάσιος ἐπροδόθη ἀπὸ δύο Ἑβραίους ὡς ἐταιριστής· εὐτυχῶς ὁμῶς εἰδοποιήθη ἐγκαίρως, καὶ ἀπὸ χθὲς ἐκρύβη εἰς τὴν οἰκίαν ἐνὸς πιστοῦ φίλου μας εἰς τὸν Γαλατᾶν. Ὀλίγον πρὶν νυκτώσῃ, μ' ἔστειλε νὰ εἰδοποιήσω ὅσους ἐκ τῶν φίλων μας εὔρω τὰ τῆς προδοσίας, ὥστε ἢ νὰ κρυφθῶσιν ἢ νὰ δραπετεύσωσι. Φαντάσου μὲ πόσῃν προφύλαξιν κατώρθωσα νὰ τοὺς ἐνταμώσω. Ἀκολούθως ἐντάμωσα ἓνα φίλον μας πλοίαρχον, καὶ τὸν ἐπαρακάλεσα νὰ εὔρεθῆ τὸ πρῶτ' εἰς τὸ καφενεῖον, τὸ ὁποῖον εἶναι, ὡς ἤξεύρεις, εἰς τὰ ὀπίσθια

τοῦ Χαβιαροχανίου. Σήμερον λοιπὸν τὸ πρῶτ', φοροῦντες καὶ οἱ δύο μας ξένα φορέματα, ἐνταμώσαμεν τὸν πλοίαρχον. Ὁ κὺρ Ἀναστάσιος, μαθὼν ἀπὸ τὸν ἀγαθὸν Ἀνατολίτην φύλακα τοῦ καταστήματος, ὅτι τὰ κλειδιά ἐκράτει αὐτὸς, ἐπειδὴ, ὡς τὸν παρήγγειλες, δὲν ἠμπόρесе νὰ τὰ φέρῃ ἐδῶ, ἤνοιξε τὴν σιδηρᾶν θύραν, καὶ πάλιν τὴν ἐκλείσεν, ἀφ' οὗ ἐμβήκαμεν. Κατὰ καλὴν τύχην κάνεις δὲν μᾶς ἐπαρατήρησεν· ἀφ' οὗ δὲ ὁ κὺρ Ἀναστάσιος ἔκαυσεν ἀρκετὰ γράμματα καὶ διάφορα χαρτία, ἔβαλεν εἰς ἓνα σάκκον τὰ ἐμπορικὰ ἔγγραφα καὶ κατάστιχα καὶ τὰ παρέδωκεν εἰς τὸν πλοίαρχον ὁμοῦ μὲ ὅσα χρήματα εὐρίσκοντο εἰς τὸ ταμεῖον. Ἀρκετὰ βέβαια ἐμπορεύματα ἔμειναν, ἀλλὰ τὰ ἀφῆκεν εἰς τὴν φύλαξιν τοῦ πιστοῦ Ἀνατολίτου σας, ἢ καλλίτερον εἰς τὴν τύχην. Ὁ πλοίαρχος μετεκόμισεν ὁ ἴδιος τὸν σάκκον εἰς τὸ πλοῖόν του, τὸ ὁποῖον μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἀναχωρεῖ εἰς Ὀδησσὸν ὑπὸ ῥωσικὴν σημαίαν. — Τὸ βράδυ θὰ ἔλθω ἐδῶ νὰ ὀδηγήσω τὴν μητέρα τοῦ Ἀναστασίου εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εἰς τὴν ὑπηρέτριαν ν' ἀφήσω τὰς ἀναγκαίας ὀδηγίας. Ὁ σύντροφος τοῦ πατρός σου μ' ἔδωκε παραγγελίαν τοῦ νὰ σὲ εἶπω, κὺρ Ἀλέξανδρε, ὅτι πρέπει καὶ σὺ νὰ ἐτοιμασθῆς, καὶ τὸ βράδυ νὰ μᾶς ἀκολουθήσης εἰς τὸ πλοῖον. Εἶναι ἀνάγκη νὰ κρυφθῆς καὶ σὺ· οἱ Τοῦρκοι εἶναι ἐξαγριωμένοι, καθὼς ἡξέυρεις, ἐναντίον τῶν ὁμογενῶν μας. Ἡμεῖς ὅμως θὰ χάσωμεν ἀφεύκτως τὴν κεφαλὴν, ἐὰν πιασθῶμεν. »

Μετὰ τὴν διήγησιν ταύτην ὁ μὲν ἑταῖρος ἀνεχώρησεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος κατενόησεν, ὅτι πρὸς σωτηρίαν τῆς ζωῆς ἀναγκαιότερον τῆς φυγῆς μέτρον δὲν ὑπῆρχεν· ἀλλὰ νὰ φύγῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἵνα σώσῃ ἑαυτὸν χωρὶς νὰ ἴδῃ τὴν μηστὴν του, τῷ ἐφαίνετο ἀφόρητον. Νὰ θηρεύσῃ δὲ ζωῆς ἄσυλον καὶ νὰ δραπετεύσῃ ἀφίνων ὀπισθὲν του τὴν Εὐγενίαν καὶ τὴν θείαν τῆς εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων, καὶ μόνη ἢ ἰδέα τῷ προὔξενει αἰσχύνην.

Τοιαῦτα διαλογισθεὶς, ἔσπευσε νὰ γράψῃ τὴν ἀπόφασίν

του ἐν τῇ ἐπομένῃ πρὸς τὸν πατρικὸν συνεταῖρον ἐπιστολῇ.

« Σὰς εἶμαι εὐγνώμων διὰ τὴν πολῦτιμον πρόνοιαν, ἣν περὶ ἐμοῦ συνελάβετε νουθετοῦντές με νὰ φύγω καὶ σὰς ἀκολουθήσω εἰς Ὀδησσόν. Ὁ πόθος τοῦ νὰ ἐπανίδω τὸν φίλτατόν μου πατέρα εἶναι μέγας, καὶ οἱ κίνδυνοι τοὺς ὁποίους διατρέχουσιν ἐνταῦθα οἱ ἡμέτεροι ὁμογενεῖς εἶναι σοβαρώτατοι· ἀλλ' ἐν τῇ θερμῇ ὑμῶν ὑπὲρ ἐμοῦ μερίμνῃ ἐλησμονήσατε, ὡς φαίνεται, ὅτι εἶμαι συνδεδεμένος διὰ δεσμῶν ἱερῶν μετὰ τῆς ἀγαπητῆς μου Εὐγενίας, ἣτις τὴν ὥραν ταύτην θρηνεῖ μετὰ τῆς θείας της ἀπαρηγορήτως τὴν σφαγὴν τοῦ μακαρίτου ἄρχοντος Μουρούζη. »

« Μὲ εἶναι λοιπὸν ἀδύνατον νὰ φύγω χωρὶς νὰ ἴδω τὴν οἰκογένειαν τῆς μνηστῆς μου, καὶ, ἐὰν διατρέχωσιν τινὰ κίνδυνον, χωρὶς νὰ μετάσχω αὐτοῦ, καὶ νὰ φροντίσω κατὰ παντὶ σθένει ὑπὲρ τῆς σωτηρίας καὶ ἀσφαλείας των. Τὸ ἐσπέρας μεταβαίνω εἰς τὸ Φανάριον, καὶ σκοπεύω νὰ διαμείνω εἰς τὴν οἰκίαν τῆς δεσποίνης Εὐφροσύνης Μουρούζη, διὰ νὰ συσκεφθῶ καὶ συναποφασίσω ἐκεῖ περὶ τῶν πρακτέων. »

« Γινώσχετε λοιπὸν καὶ τὸν σκοπὸν καὶ τὴν διαμονὴν μου. Παρακαλῶ τὸν Ὑψιστὸν νὰ μᾶς διαφυλάττῃ πάντας σώους καὶ ὑγιεῖς. »

« Ὁ φίλτατος ὑμῶν

« Ἀλέξανδρος Ε. Παππαλέξιος. »

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην σφραγίσας καὶ ἐπιγράψας « Πρὸς τὸν ἐντιμότερον ἐν πραγματευταῖς κύριον Ἀναστάσιον** » παρέδωκεν εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, καὶ παρεκάλεσεν αὐτὴν ὅπως τὴν ἐγχειρίσῃ ἢ ἰδίᾳ εἰς τὸν υἱὸν της τὸ ἐσπέρας.

Ἡ γηραιὰ γυνὴ ἐξεπλάγη ἐκ τοῦ ὕφους καὶ τοῦ μυστηριώδους τρόπου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀλλ' ὑπεσχέθη ὅτι ἔμελλε νὰ ἐγχειρίσῃ ἀσφαλῶς τὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν υἱὸν της, ὃν ἤτοιμάζετο νὰ ἐπανίδῃ τὸ αὐτὸ ἐσπέρας. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἀρκεσθεὶς μόνον νὰ τῇ εἶπῃ, ὅτι ἔμελλε ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ τῆς οἰκίας μετ' ὀλίγας ὥρας δι' ὑποθέσεις κατεπειγούσας, καὶ ὅτι ὁ υἱὸς της ἤθελε τῇ εἶπει τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἠσπᾶσθη μετὰ συγκινήσεως

τὴν δεξιὰν αὐτῆς, καὶ ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν του. Ἀνοίξας δὲ κιβώτιόν τι ἐξήγαγε μικρὰν ἀργυρὰν πυξίδα, περιέχουσαν χρυσοῦν σταυρὸν καὶ ἓνα ἀδαμάντινον δακτύλιον, πολύτιμα ἐνθύμια τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ἕτερον ἀδαμάντινον δακτύλιον, δῶρον τοῦ ἀειμνήστου Κωνσταντίνου Μουρούζη, δοθὲν αὐτῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν μετὰ τῆς Εὐγενίας ἀρραβῶνων του. Τὴν ἀργυρὰν ταύτην θήκην ἔθετο εἰς θυλάκιον τοῦ φορέματός του ὑπὸ μάλης. Μετὰ τοῦτο παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ τὰς τοῦ πατρὸς ἐπιστολάς, διάφορα χειρόγραφα παρέδωκεν εἰς τὸ πῦρ, τὴν δὲ μικρὰν ἄλλ' ἐκλεκτὴν βιβλιοθήκην του ἀπεχαιρέτησε μετὰ λύπης, διότι ἀμφίβαλλεν εἰς ἐπέπρωτο νὰ ἐπανίδῃ τοὺς προσφιλεῖς συντρόφους τῶν μονήρων καὶ τερψιθύμων ὠρῶν. Ἐπομένως θέσας εἰς δερμάτινον βαλάντιον ἱκανὴν ποσότητα χρυσοῦν νομισμάτων, ἔθετο αὐτὸ εἰς τὸν κόλπον του. Παραλαβὼν δὲ καὶ τινὰ φορέματα, ἐνεδύθη παλαιότατον περιβόλαιον, καὶ ἐφόρεσε παλαιὸν τι ὁμοίως τῆς κεφαλῆς κάλυμμα, προφυλακῆς ἕνεκα ἀπὸ παρατηρήσεως ἢ ἐπιφόβου ἀναγνωρίσεως. Τέλος, μικρὸν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἐξῆλθεν ἐκ τῆς οἰκίας, καὶ λαβὼν τὰς μονήρεις καὶ τὰς μάλλον ἀδιαβάτους ὁδοὺς τοῦ πέραν τοῦ Κερατίου κόλπου προαστείου, κατήλθεν ἀνενόχλητος εἰς τὸ παράλιον, ὅπερ ἀντικρύζει εἰς τὴν πύλην τὴν λεγομένην Ἁγία Καπουσί, ὅπου μετέβη διὰ παρατυχόντος αὐτόθι πορθμείου. Ἀποβὰς δὲ καὶ πλανηθεὶς εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Τζουμπαλίου, ἔφθασεν εἰς τὸ Φανάριον, καὶ εἰσηλθεν εἰς τὴν οἰκίαν τῆς χήρας Εὐφροσύνης Μουρούζη.

Η΄

Εὐκόλως ἐννοεῖ ὁ ἀναγνώστης εἰς ὁποίαν θλίψιν εὔρε βεβυθισμένην τὴν δυστυχῆ οικογένειαν. Σταθεὶς εἰς γωνίαν σκιεροῦ δωματίου ἐθεώρει σιωπηλῶς τὰ ἄναυδα ὑπὸ τῆς ὀδύνης καὶ τῶν δακρῶν πρόσωπα. Μόλις δὲ κλίσις τῆς κεφαλῆς ἐλαφρὰ τῆς Εὐγενίας ἐδήλωσεν εἰς τὸν μνηστῆρα, ὅτι ἡ ἔλευσις αὐ-

τοῦ ἔφερον ἀκτῖνα παρηγορίας. Ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῆς στρωμνῆς τοῦ δωματίου καὶ ἔχουσα τὸ πρόσωπον βεβυθισμένον εἰς προσκεφάλαιον, ἡ Εὐφροσύνη Μουρούζη ἐστέναζε βαθέως, καὶ μόλις κατέπνιγε τοὺς λυγμοὺς τῆς καρδίας της, τὰ δὲ τέκνα αὐτῆς ἐσίγων καθήμενα πλησίον τῆς μητρὸς καὶ ἐσπόγγιζον τὰ κάθυγρα αὐτῶν ὄμματα, φαιδρυνθέντα ὀλίγον ἐκ τῆς ἐλευσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου. Οὗτος δὲ σεβασθεὶς τὴν ἀναυδον ὀδύνην τῶν γυναικῶν, ἀπεσύρθη μεστὸς συγκινήσεως εἰς δωμάτιον παρακείμενον, καὶ ῥιφθεὶς ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου ἐβυθίσθη εἰς χάος συλλογισμῶν.

Μετ' οὐ πολὺ ἐνεφανίσθη εἰς τὸ κατώφλιον τῆς θύρας ἡ Εὐγενία καὶ ἐστάθη ἀκίνητος. Ἡ κόμη τῆς νεάνιδος λελυμένη ἔπιπτεν ἀτάκτως ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ, καὶ τὸ σύνολον τῆς μορφῆς, σκληρυνθὲν ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ ἡγριωμένον, ἐνεποίησεν εἰς τὸν μνηστῆρα αὐτῆς ὀδυνηρὰν ἐντύπωσιν. Ἐῖγός τι ἠσθάνθη διαθέον ἐπὶ τοῦ σώματός του, καὶ λυπηρὸν προαίσθημα ἐδέσμευσε τὴν γλῶσσάν του. Τὴν ἐθεώρει ὀξέως. Ἡ Εὐγενία παρατηρήσασα τοῦτο ἐπλησίασε καὶ τῷ ἐξέτεινε τὴν δεξιάν, ἣν ἀρπάσας κατέθλιψεν εἰς τὰ χεῖλη του.

— Ἄ! Ἐσφάγη λοιπὸν τὸ μόνον τῆς οἰκογενείας ἡμῶν στήριγμα, εἶπεν ἡ Εὐγενία διακόψασα τέλος τὴν σιωπὴν. Ὁ ὑπέρτατος Δικαστὴς θέλει ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα καὶ τούτου τοῦ σφαγίου! Ἡ τουρκικὴ τίγρις ἐγεύθη πάλιν χριστιανικοῦ αἵματος, καὶ τίς οἶδε πότε θέλει κορέσει τὴν ἐξημμένην δίψαν της! — Ἐνθυμεῖσαι, Ἀλέξανδρε, ποῖα λυπηρὰ προαισθήματα μ' ἐτάραττον προχθὲς τὸ ἐσπέρας, ὅτε ἐπλησιάζομεν εἰς τὸ Φανάριον;

— Ἐνθυμοῦμαι καὶ τὴν ἐλαχίστην λέξιν τῶν χειλέων σου, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος. Ἡ φωνή σου εἶχέ τι προφητικόν, διότι...

— Ἐξακολούθει, Ἀλέξανδρε, ἐξακολούθει.

— Διότι μυστηριῶδες πνεῦμα φαίνεται ὅτι μεταλλάσσει ἐνίοτε τὴν μορφήν σου καὶ κινεῖ τὴν γλῶσσάν σου παραδόξως.

Ἄλλὰ κάθησε, Εὐγενία, σὲ παρακαλῶ, καὶ ἄφες, πρὸς Θεοῦ, τὸ ὕφος τοῦτο. Ἴδου ἐσφάγη καὶ ὁ Μέγας Διερμηνεὺς, καὶ τὸ μέγα τοῦτο θῦμα ἔπεσεν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν λοιπῶν.

— Εἴμεθα εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν παθῶν τῆς Μεγάλῃς ἐβδομάδος, καὶ φοβοῦμαι καὶ δι' ἄλλας συμφορὰς μεγάλας, ἐπίσης μεγάλας, ἴσως καὶ μεγαλητέρας! » Ἡ Εὐγενία ἐξέφρασε τὰς τελευταίας λέξεις μετὰ γόου, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἐγερθεὶς καὶ σταυρώσας τὰς χεῖρας εἶπεν ἐντόνως·

« Λοιπὸν θὰ δέσωμεν τὰς χεῖρας καὶ θὰ περιμένωμεν ὡς πρόβατα σφαγῆς τὸν σφαγέα; Λοιπὸν εἴμεθα καταδικασμένοι ἡμεῖς οἱ ὑπήκοοι τοῦ αἰμοχαροῦς σουλτάνου νὰ δεχθῶμεν ἄνευ ἀντιστάσεως τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν σφαγὴν; Ἄς συλλογισθῶμεν πόσοι ἀπεκεφαλίσθησαν ἀπ' ἀρχῆς τοῦ Μαρτίου ἕως χθές· ἄς συλλογισθῶμεν, ὅτι αἱ φυλακαὶ εἶναι πλήρεις ἀθῶων καταδίκων, αἱ ἐκκλησίαι μας μιάνονται ἢ κατεδαφίζονται, αἱ περιουσίαι τῶν βασιλέων δημεύονται καὶ αἱ οἰκίαι καταπατοῦνται καθ' ἡμέραν ἀπὸ τοὺς Τούρκους, οἵτινες περιφέρονται εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ διακηρύττουσι τὸν ἐξαφανισμὸν τοῦ Χριστιανικοῦ γένους! Φεῦ! εἴμεθα ἐγκαταλελειμμένοι ἀπὸ τοὺς χριστιανοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης! Εἴμεθα ἀσθενεῖς ἐκ τῆς μακροχρονίου δουλείας, καὶ τὰς χεῖράς μας ἀδυνάτους καὶ ἀόπλους ἀνυψοῦμεν μόνον ὅπως ἐπικαλῶμεθα τὴν θεῖαν ἀντίληψιν! Τοιοῦτοι εἴμεθα. Ἄς σκεπτόμεθα τούλάχιστον πῶς νὰ σώσωμεν τὴν ὑπαρξίν μας. Εὐγενία, ἤλθα νὰ σᾶς εἰδοποιήσω ὅτι ὑπάρχει μέσον σωτηρίας. Πρὶν ἢ ἐξουσία λάβῃ αὐστηρὰ μέτρα πρὸς ἀπαγόρευσιν τῶν ἐτοιμαζομένων νὰ φύγωσι, πρέπει νὰ φύγετε. Ὁ σύντροφος τοῦ πατρός μου ἐπροδόθη, ἀλλ' εὔρεν ἄσυλον εἰς ῥωσικὸν πλοῖον, καὶ με εἰδοποίησε νὰ φύγω εἰς Ὀδησσόν· δὲν ἐδέχθη τὴν πρότασίν του.

— Καὶ δὲν ἔκαμες καλὰ, Ἀλέξανδρε. Ἠκούσαμεν ὅτι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀναστασίου ἐσύχναζον ἔταιρισται Ἕλληνας ἐκ Πελοποννήσου, ἧτις ἀπεστάτησεν. Ἐφοβήθημεν τὴν σύλληψιν

σας. Ἐπρεπε νὰ δεχθῆς τὴν πρότασίν του· ἂν ἦναι καιρὸς, πρέπει νὰ φύγης!..

— Νὰ φύγω μόνος! νὰ σᾶς ἀφήσω ἔρμαια τῶν δημίων τοῦ θεοῦ σου, τοῦ μακαρίτου πατρός σου! » Ἀλλὰ περαιτέρω δὲν ἐδυνήθη νὰ προβῆ· οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μελλονύμφων ἐπλημμύρησαν ἀπὸ δάκρυα.

Μετ' ὀλίγον ἠκούσθη κροῦσμα ἐπὶ τῆς θύρας τῆς αὐλῆς· ἡ τροφὸς τῆς Εὐγενίας ἀναβᾶσα εἶπεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι ὁ Νεοχωρίτης Δημήτριος ἐζήτηε νὰ τὸν ὁμιλήσῃ. Καταβάντος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὁ πιστὸς θεράπων τῆς Μουρουζικῆς οἰκίας ἐπλησίασε καὶ εἶπεν, ὅτι ἤρχετο ἀπὸ τοῦ Ἀναστασίου**, ὅπου ἔμαθεν ὅτι ἡ μήτηρ του, ὀδηγουμένη ἀπὸ πιστὸν φίλον, ἀνεχώρησε καὶ ἐπῆγε νὰ εὔρη τὸν υἱὸν τῆς εἰς πλοῖον, διὰ νὰ φύγῃ μετ' αὐτοῦ. Ἡ δὲ γυνὴ, ἣτις ἔμενεν εἰς τὴν οἰκίαν, γνωρίζουσα τὸν Δημήτριον, παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ εἶπῃ εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι τὸ πλοῖον θέλει ἀναχωρήσει μετὰ τρεῖς τὸ πολὺ ἡμέρας. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούσας ταῦτα εἶπεν ὅτι, περὶ ὅλων τούτων ἔχων ἀκριβῆ γνῶσιν, ἤλπιζε νὰ ὠφεληθῆ ἐκ τῆς εὐκαιρίας νὰ σώσῃ καὶ ἄλλους, εἰ δυνατόν. Παρεκάλεισε δὲ τὸν Δημήτριον νὰ ἐπιστρέψῃ ταχέως τὴν αὐτὴν ἐσπέραν εἰς τὸ Κατάστενον, καὶ νὰ εἰδοποιήσῃ τὴν χήραν τοῦ μακαρίτου Διερμηνέως, ὅτι εὐρίσκετο πλοῖον ἔτοιμον εἰς τὸ νὰ τὴν δεχθῆ, ἐὰν ἀπεφάσιζε νὰ φύγῃ. Ἀναχωροῦντα δὲ τὸν παρήγγειλε νὰ ἔλθῃ πάλιν τὴν ἐπιούσαν ἐσπέραν εἰς τὸ Φανάριον, ὅπως τὸν ἴδῃ.

Ὁ Ἀλέξανδρος μαθὼν παρὰ τοῦ ναύτου καὶ ἄλλας προσφάτους ἀποκεφαλίσαις ἀνδρῶν ὀνομαστῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει, διεκοίνωσεν εἰς τὴν Εὐγενίαν τὰς ἀγγελίας τοῦ Δημητρίου· ἀφ' οὗ δὲ μετέδωκεν εἰς τὸ πνεῦμά της τὴν ἰδέαν τοῦ ὅτι ἐδύναντο νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς ἀπὸ παντὸς κινδύνου, ἀπειραῖθη μετὰ ταῦτα, κατὰ τὴν ὥραν τοῦ σκυθρωποῦ δείπνου, οὐ μόνον νὰ παρηγορήσῃ τὴν θείαν αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ νὰ τῇ μεταδώσῃ τὸν πόθον τῆς ἀμοιβαίας λυτρώσεως. Ἀλλ' ἡ ταλαί-

πυρος χήρα τοῦ Δημητρίου Μουρούζη ἦτο τόσο καταβεβλημένη ὑπὸ τῆς νέας καταστροφῆς καὶ κατείχeto ὑπὸ τρόμου, ὥστε μόλις ἔδωκε προσοχὴν εἰς τοὺς λόγους τοῦ Ἀλεξάνδρου.

Κατὰ τὴν Μεγάλην ἐκείνην ἐβδομάδα αἱ ἐκκλησίαι τῆς πόλεως ἔμενον κεκλεισμένοι, ἢ ἐν σκότει καὶ σιγῇ ἐτελοῦντο αἱ ἀκολουθίαι ἐνώπιον εὐαρίθμων καὶ περιφόβων πολιτῶν. Ἡ δὲ περὶ ἧς ὁ λόγος ἀποχρηθεῖσα οἰκογένεια ἐστερεῖτο ἤδη καὶ τῆς τιμαλφεστέρας καὶ πατρίου παρηγορίας τοῦ νὰ προσέλθῃ εἰς τὰ ἱερὰ τεμένη καὶ μετὰ τῶν ὁμογενῶν νὰ πληρώσῃ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν λατρείαν. Ὅθεν περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν τῆς νυκτὸς τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας ταύτης εἰς τὴν ὑπερώαν τῆς οἰκίας αἴθουσαν ἀναβάντα ἐστάθησαν ἀπέναντι τοῦ αὐτόθι εἰκονοστασίου, φωτιζομένου ὑπὸ ἀργυρᾶς κανδήλας, ἵνα προσευχηθῶσιν. Ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ Εὐγενία ἀνέγνωσαν τὸ μέγα Ἀπόδειπνον, καὶ μετὰ σιγαλῆς ἅμα καὶ παθητικῆς φωνῆς ἐμελώδησαν τὸ ἀΐδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτὸς, καὶ ἄλλα τινὰ τροπάρια τῆς μυστικῆς ταύτης ἀκολουθίας. Ἐπλησίαζεν ἡ ὥρα τοῦ μεσονυκτίου καὶ αἱ ψυχαὶ των εἰσέτι προσηύχοντο, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ των ὑπὸ δακρῶν ἐβρέχοντο!

Ὁ Ἀλέξανδρος, μακρυνθεὶς μετὰ τὴν νυκτερινὴν προσευχὴν εἰς τὸ ἀπέναντι ἄκρον τῆς αἰθούσης, ἐστηρίζετο ἐπὶ τοῦ παραθύρου καὶ ἐθεώρει τὰ πέριξ τοῦ Κερατίου Κόλπου. Τὰ παράλια τοῦ Φαναρίου καὶ αἱ ἀντίθετοι ἄκται τοῦ Ναυστάθμου καὶ τοῦ Γαλατᾶ ἠσύχαζον ὑπὸ τὸν πέπλον τῆς ἀστεροφώτου νυκτὸς καὶ τὸ μυστηριῶδες φέγγος τῆς σελήνης. Γλυκεῖαν αὔραν ἀπέπεμπεν ἡ θάλασσα, καὶ τὴν βαθεῖαν τῶν μεσονύκτων ἡρεμίαν διέκοπτον αἱ ὑλακαὶ τῶν κυνῶν. Αἱ ἀνάνταις πλευραὶ τοῦ Σταυροδρομίου ἐκαλύπτοντο ὑπὸ τῶν σκιῶν τῆς νυκτὸς, καὶ μόνοι οἱ μιναρῆδες τῶν τζαμίων διεκρίνοντο ἀνυψούμενοι ὑπεράνω τῶν κυπαρίσσων ὡς κεφαλαὶ δερβισῶν.

« Τί βλέπεις αὐτοῦ, Ἀλέξανδρε ; ἠρώτησεν ἡ Εὐγενία πρα-

σελθοῦσα εἰς τὸ παράθυρον, ἀφ' οὗ ἡ θεία αὐτῆς ἀπεσύρθη μετὰ τῶν τέκνων τῆς εἰς τοὺς κοιτῶνας τῆς κατωτέρας ὀροφῆς.

— Βλέπω τὴν εὐμορφίαν τῆς πατρίδος μας, ὠραίας καὶ ἐν ἤρᾳ νυκτὸς, καὶ ἐνθυμοῦμαι ὅ,τι προχθὲς ἔλεγες. Ναι, εἶναι ὠραία ἡ πατρίς μας καὶ καλὸς ὁ ὑπὲρ αὐτῆς θάνατος! Φεῦ! οὐδὲ ν' ἀποθάνῃ τις καλῶς ὑπὲρ αὐτῆς σήμερον δύναται! Δουλεία καὶ θάνατος ἐπονείδιστος εἶναι τὸ μέρος τῶν δούλων τῆς αἰσχίστης τῶν τυραννιῶν, φυγὴ δὲ ἡ δραπετεύσις εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν ζητούντων νὰ διαφύγῃσι τὸ ξίφος τοῦ δημίου ἢ τὸν ἐξανδραποδισμόν.

— Ἐ! λοιπὸν, εἶπεν ἡ Εὐγενία, πάλλουσα εὐγενῶς τὸ σῆθος, αἰωνία ἡ μνήμη τῶν οὕτως ἀποθανόντων! Οἱ εἰς τὰς παρούσας ἡμέρας σφαζόμενοι λαμβάνουσι τὸν στέφανον τῶν μαρτύρων. Διὰ τῶν μαρτύρων ἐστερωθῆ ἡ ἱερά θρησκεία μας· διὰ τῶν μαρτύρων θέλει προαχθῆ καὶ ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ Γένους μας.

— Καλὰ λέγεις, Εὐγενία, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, ὡς εἰ ἀνέκυψεν ἀπὸ λυπηρὰς σκέψεις. Αἰωνία ἡ μνήμη τῶν μαρτύρων τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ ἔθνους μας! Ἄν καὶ ὁ φόβος τῶν Τούρκων ὑπηγόρευεν εἰς τὸν κληρὸν μας νὰ ἐκτοξεύσῃ τὸν ἀφορισμόν κατὰ τῶν πρώτων ἐπαναστατῶν καὶ τῶν πεσόντων εἰς τὰ πεδία τῆς Μολδαυίας ὑπὲρ πατρίδος, χρεωστοῦμεν πάντοτε νὰ λέγωμεν ὅλοι οἱ Ἕλληνες· « Αἰωνία τῶν ἡ μνήμη! » Ναι, ἡ ἐπανάστασις τῆς Ἑλλάδος ἤρχισε, καὶ ἄς εὐχόμεθα ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεώς της! » Μετὰ μικρὸν προσέθετο· « Ἄς σωθῶσι λοιπὸν ὅσοι δύνανται, διὰ νὰ χρησιμεύσωσι τοῦλάχιστον εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς κοινῆς πατρίδος ἐργαζόμενοι. »

Τὰς τελευταίας λέξεις μετὰ τόσης ἐπρόφερε ζέσεως, καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἐξέφραζον τόσην θερμότητα ψυχῆς ἑλληνικῆς, ὥστε ἡ Εὐγενία τὸν ἐθεώρει μετὰ τρυφερότητος καὶ ἀγάπης, καθότι ἐγίνωσκεν ὅτι ὁ μνηστὴρ αὐτῆς συνεμερίζετο τὸ ἄσπονδον μῖσός της κατὰ τῶν δημίων τοῦ πατρός της.

Ἐπομένως ἢ μεταξὺ τῶν δύο μελλονύμφων νυκτερινὴ συνδιάλεξις προέβη ἀνεπαισθήτως εἰς ὄνειροπόλησιν ἡμερῶν εὐτυχῶν καὶ εἰς ἀποκατάστασιν αὐτῶν ἐν χώρᾳ ἐλευθέρᾳ. Ἄλλ' ἐν τῷ ἐχρωματίζετο ἢ σκιαγραφία αὕτη, παρετήρησεν αἴφνης ὁ Ἀλέξανδρος τὸ πρόσωπον τῆς Εὐγενίας ὡχριάσαν, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς λαβόντας τὴν σκληρὰν ἐκείνην ἀκινησίαν, ἥτις πολλάκις τὸν ἐφόβισε. Λαβὼν τὰς δύο χεῖράς της παρεκάλεσεν αὐτὴν νὰ τῷ εἶπῃ τὸ αἶτιον τῆς αἰφνιδίου ἀλλοιωσεώς της. Ἡ Εὐγενία τότε τὸν ἠρώτησεν ἐὰν, ὅτε τὴν προτεραίαν Κυριακὴν μετὰ τὴν ἐκ τῆς οἰκίας ἀναχώρησίν του ἐπέρα εἰς τὸν Γαλατᾶν, ἀπήντησεν εἰς ἕτερον πορθμεῖον Ἰουδαῖόν τινα.

Ὁ Ἀλέξανδρος ταραχθεὶς ἐκ τῆς ἐρωτήσεως ταύτης, τῇ διηγήθη τὴν δυσάρεστον ἐκείνην συνάντησιν. Ἄλλὰ ποῖος τέλος πάντων εἶναι ὁ ἀπαίσιος οὗτος Ἑβραῖος; Τὸν γνωρίζεις; ἠρώτησε τεθορυβημένος.

— Ἐνθυμεῖσαι, Ἀλέξανδρε, τί σὲ διηγήθη ἐσπέραν τινὰ, καθ' ἣν μὲ εὖρες καθημένην καὶ δακρύουσαν εἰς τὸν κῆπον τῆς οἰκίας μας, εἰς τὸν Βόσπορον;

— Ναί, τὸ ἐνθυμοῦμαι, φιλτάτη. Ἦτο ἡ ἕκτη ἡμέρα μετὰ τὸν ἀρράβωνά μας. Καὶ ὁ τουρκόφρων λοιπὸν ἐκεῖνος Φαναριώτης ὁ ἄρχων**, ὁ κρύφιος ἐχθρὸς τῶν Μουρουζῶν, ὅστις σ' ἐζήτησεν εἰς γάμον καὶ ἡ πρότασίς του ἀπερρίφθη. . . — Ὡμοσε, φαίνεται, καθ' ἡμῶν ἐκδίκησιν! Τίς οἶδε κατὰ πόσον αἱ ραδιουργίαι ἢ μᾶλλον αἱ διαβολαὶ του συνετέλεσαν εἰς τὴν χθεσινὴν καταστροφὴν; Ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἔλθωμεν ἐδῶ, φίλη τις μ' ἐβεβαίωσεν, ὅτι ὁ ἄρχων** εἶναι κυριευμένος ἀπὸ τρομερὰν ζηλοτυπίαν, μισεῖ τὴν ἑνωσίν μας καὶ ποθεῖ τὴν καταστροφὴν τῆς εὐτυχίας μας. Ἄλλ' ἐπειδὴ δὲν καταδέχεται νὰ μᾶς βλάβῃ εἰς τὸ φανερόν, ἠξέυρω ὅτι κατέφυγεν εἰς ἀγενῆ μέσα· ἐμίσθωσεν Ἑβραῖον εὐτελέστατον καὶ μιαρώτατον, ὅστις φαίνεται ὅτι παρηγγέλθη νὰ μᾶς κατασκοπεύῃ πρὸς τὸ παρόν. Τὸν παρετήρησα δις καὶ τρίς περιφερόμενον ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς οἰ-

κίας μας εἰς τὸ Μέγα Ῥεῦμα, ἀλλὰ δὲν ἔδωκα πίστιν εἰς ὅσα περὶ αὐτοῦ ἤκουσα, καὶ διὰ τοῦτο δὲν σὲ ἀνέφερα τίποτε ἐσχάτως. Προχθὲς ὅμως τὴν Κυριακὴν, ἐν ᾧ καθημένη εἰς τὸ παράθυρον ἐπερίμενα νὰ σὲ ἴδω ἐρχόμενον, τὸν παρετήρησα ἐξαίφνης. Εἶναι σημειωμένος, εἶναι παραβλώψ. Ὑστερον, ἀφ' οὗ ἀνεχώρησες, μ' ἐφάνη ὅτι τὸν διέκρινα καθήμενον εἰς πιαδὲν καὶ ἀκολουθοῦντα τὸν ἰδικόν σου.

— Εἶναι αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ κατάρατος. . . ἐκράτει εἰς τὴν χεῖρα κωπίον καὶ ἐκτύπα χθὲς τὸ σῶμα. . . » Ἀλλὰ διεκόπη ἡ φράσις τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐκ τῆς ἐμφανίσεως τῆς τροφοῦ τῆς Εὐγενίας, ἣτις ἐπευχθεῖσα καλὴν νύκτα εἰς τὸ συνομιλοῦν ζεῦγος ἀπεσύρθη εἰς τὸν κοιτῶνά της. Οἱ μελλόνυμφοι ἐσίγων καὶ ἔβλεπον τὰ ἡρεμοῦντα παράλια τοῦ Κερατίου κόλπου. Μετά τινος στιγμᾶς ὁ Ἀλέξανδρος εἶπεν· « Ἐν τούτοις κἀνὲν δυσάρεστον ἀποτέλεσμα δὲν ἔφερον ἕως τώρα ἢ προχθεσινὴ καταγραφή τῶν οἰκογενειῶν τοῦ Φαναρίου.

— Τίς οἶδεν ἕως αὔριον; εἶπεν ἡ Εὐγενία κινουσα τὴν κεφαλὴν διστακτικῶς· ἐπευχθεῖσα δὲ ὕστερον καλὴν νύκτα εἰς τὸν μνηστῆρα κατέβη εἰς τὸν ἴδιον κοιτῶνα, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὸ παρεσκευασμένον αὐτῷ παρὰ τὴν αἴθουσαν τοῦ εἰκονοστασίου δωματίου.

Θ.

Τὴν ἐπαύριον δύο σχεδὸν ὥραι εἶχον παρέλθει μετὰ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου, ὅτε ἡ τροφὸς τῆς Εὐγενίας ἐπλησίασεν ἐκ δευτέρου τὴν θύραν τοῦ θαλάμου τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἵνα ἀκροασθῇ εἰάν ὁ νέος μνηστῆρ ἐξηγέρθη τῆς κλίνης. Μὴ ἀκούσασα δὲ οὐδεμίαν ἔνδοθεν κίνησιν, ἐστράφη καὶ, ἰδοῦσα τὴν Εὐγενίαν ἀναβαίνουσαν σιγῇ τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος, προσήλωσε πρὸς αὐτὴν φιλοστοργότατον βλέμμα καὶ ἐκίνησε τὴν κεφαλὴν ὥσει ἔλεγεν· « Εὐτυχῆς νεότης! ὁ ὕπνος διαλύει καὶ καταπαύει τὰς παραχὰς τῆς ψυχῆς καὶ τοὺς κόπους τοῦ σώματος. Ἄς τὸν ἀφῆσωμεν νὰ κοιμηθῇ ὅσον θέλει. »

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα πρόσωπα τῆς οἰκογενείας ἦσαν εἰς τὰ δωμάτια τοῦ κατωτέρου πατώματος, ἡ δὲ Εὐγενία, μετὰ τὴν συνήθη πρωϊνὴν προσευχὴν, ἐστάθη εἰς ἓν τῶν παραθύρων τῆς αἰθούσης καὶ περιέφερε τὰ βλέμματα εἰς τὸ ζωηρὸν πανόραμα τοῦ λιμένος τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκ διαλειμμάτων ἐστρέφετο πρὸς τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὡσεὶ ἐπόθει νὰ ἴδῃ πρώτη ἐξερχόμενον αὐτὸν καὶ νὰ τῷ ἀποδώσῃ τὸν γλυκὺν χαιρετισμὸν τῆς ἡμέρας.

Τὴν ἀθῶαν ταύτην ἐπιθυμίαν τῆς ἐρασμίας παρθένου ἡ βιάσκανος μοῖρα ἐματαίωσεν. Αἴφνης ἐκρούσθη ἀσυνήθως πῶς ἡ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ θύρα τῆς οἰκίας, καὶ κατέβη ἀμέσως νὰ μάθῃ τίς ὁ ἀγγέλλων τὴν εἰς τὸν οἶκον ἀφίξιν διὰ τοιούτου προστακτικοῦ τῆς θύρας κρούσματος.

Ταυτοχρόνως ἡ τροφὸς τῆς Εὐγενίας ἀνοιξασα τὴν θύραν ἀφῆκε νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν αὐλὴν δύο κληρικοὶ ἄγνωστοι αὐτῆ. Οὗτοι μετὰ ξηρόν τινα χαιρετισμὸν καὶ χωρὶς νὰ ἐρωτήσωσι τὸ παραμικρὸν, διατάξαντες τὴν ἐκπεπληγμένην τροφὸν νὰ κλείσῃ τὴν θύραν, προῦχώρησαν, καὶ ἀναβάντες τὰ ἄνω τῆς οἰκίας εἰσῆλθον εἰς ἀνοικτὸν τι ὑποδοχῆς δωμάτιον· εἰς δὲ τὴν ἀκολουθοῦσαν γυναῖκα παρήγγειλαν νὰ καλέσῃ ἐνώπιον αὐτῶν τὴν οἰκοδέσποιαν Εὐφροσύνην Μουρούζη. Αὕτη ὅμως εἶχε παρατηρήσει ἐκ τοῦ παραθύρου τοὺς ἐλθόντας, καὶ ἐμφανισθεῖσα εἰς αὐτοὺς ἠσπάσθη τὴν δεξιάν των, καθὸ ἱερωμένων, καὶ ἠρώτησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀπροσδοκῆτου αὐτῶν ἐπισκέψεως.

Οἱ δύο οὗτοι κληρικοὶ ἦσαν ἐντελῶς ἄγνωστοι τῇ δεσποίνῃ Μουρούζη. Ἄνδρες ἀγοραίας μορφῆς, ἔχοντες πώγωνα καὶ κόμην μαρτυροῦντα τὴν προσέγγισιν τῆς μεσημβρίας τῆς ζωῆς, ὄψιν κλίνουσαν πρὸς τὸ ἰταμὸν καὶ τραχὺ, καὶ τετριμμένον ἱματισμὸν προδίδοντα ἱκανῶς τὴν εὐτέλειαν τῆς ἀγωγῆς, ὡς ἀωνύμως ἐμνημόνευσεν αὐτῶν ἡ ἱστορία, οἱ ἐφημέριοι οὗτοι ἐστάθησαν ἐνεοὶ ἐπὶ τινὰς στιγμάς. Ὡσεὶ δὲ κατελήφθησαν ὑπ' ἐκπλήξεως, ἔρριπτον ἀμφοτέρωι ταχέα συνάμα καὶ

έταστικά βλέμματα πρὸς τὴν εὐγενῆ κυρίαν, φέρουσαν ἤδη τὸ πρόσφατον πένθος τῆς προσφάτου συμφορᾶς. Ἡ φαινομένη ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῆς βαθυτάτη ψυχικὴ λύπη, τὸ ἤρεμον τοῦ ὕφους ἀναμιγνύμενον μετὰ τοῦ εὐσχήμου καὶ τρόπον τινὰ ἀγερώχου ἀναστήματος, καὶ τὸ ἤδη ἱστορικὸν ὄνομά της ὅπερ ἀνεμίμνησκε τόσας τραγικὰς ἀναμνήσεις, ἐνεποίησαν εἰς τὸν φαινόμενον νεώτερον τῶν δύο ἱερέων ἐντύπωσιν ζωηρὰν ἀλλὰ βραχυτάτην· διότι ἡ Εὐφροσύνη βλέπουσα μετὰ στενοχωρίας ὅτι τὴν παρετήρουν έταστικῶς, ἐπανέλαβε τὴν αὐτὴν ἐρώτησιν. Τότε ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν, ὡσεὶ παρευθὺς ἀνεμνήσθη ὁποῖον ἐπίσημον χαρακτῆρα ἔλαβεν, οὐδαμῶς ἀρμόζοντα εἰς τὴν μορφήν αὐτοῦ, ἀνήγγειλεν ἀγερώχως καὶ μετὰ φωνῆς κωμικῶς σοβαρᾶς, ὅτι κατὰ διαταγὴν τῆς Ἵψηλῆς Πύλης ἦλθον νὰ θέσωσιν ὑπὸ κράτησιν τὴν εὐγενίαν της καὶ τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας της.

Τὸ ἄκουσμα τοῦτο τοσοῦτον ἐθορύβησε τὴν περίλυπον χήραν, ὥστε τὴν διέφυγε κραυγὴ ἐκπλήξεως. Ἡ Εὐγενία, ἥτις ἴστατο ἐξῶθεν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον καὶ ἤκουσε παρὰ τῆς δακρυούσης θείας αὐτῆς τὴν ἀγγελίαν τῶν ἱερέων. «Καὶ πῶς; εἶπεν ἡ Εὐγενία, στραφεῖσα τολμηρῶς πρὸς τοὺς κεχηνότας κληρικούς, πῶς; ἐκ τοῦ σχήματός σας δὲν φαίνεσθε Τοῦρκοι. Εἰς Χριστιανούς λοιπὸν καὶ ἱερωμένους ἐδόθη ἡ τουρκικὴ αὕτη προσταγή; Τίς σᾶς ἔστειλεν;

— Τίς μᾶς ἔστειλεν; Μάθετε ὅτι μᾶς ἔστειλεν ὁ Παναγιώτατος καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος· πολλὰ τὰ ἔτη! ἀπεκρίθη ὁ εἷς μετὰ στόμφου, τοῦ ἐτέρου κατανεύοντος ἐν σχήματι σεβασμοῦ.

— Ὁ Πατριάρχης! ἐπανέλαβον ἀμφοτέραι ἐκπεπληγμέναι.

— Ναὶ, δομνίτσαι, ἀπεκρίθη ὁ πρεσβύτερος. Σήμερον τὸ πρωτὶ ἐστάλη ἡ ὑψηλὴ προσταγή τῆς Ἐξουσίας εἰς τὸν Παναγιώτατον νὰ σᾶς βάλῃ ὑπὸ φύλαξιν, διὰ νὰ μὴ φύγετε καὶ σεῖς κρυφὰ ἀπὸ τὴν Πόλιν, καθὼς μερικοὶ ἄλλοι ῥαγιαδες. Ὁ

Μέγας Πρωτοσύγκελλος, ἐπειδὴ δὲν ἔχει φύλακας Ὀθωμανοὺς εἰς τὴν διαταγὴν του, ἔκρινεν εὐλογον νὰ στείλῃ ἡμᾶς τοὺς ταπεινοὺς δούλους τῆς Μεγάλῃς ἐκκλησίας, διὰ νὰ σᾶς φυλάττωμεν.

— Καὶ ποῖοι ἄλλοι Φαναριῶται ἐδραπέτευσαν, ὥστε ἡ Πύλη νὰ διατάξῃ τὴν φύλαξιν ἡμῶν τῶν γυναικῶν; ἠρώτησεν ἡ Εὐγενία μόλις κατέχουσα τὴν ἀγανάκτησιν.

— Μὲ συγχωρεῖς νὰ σὲ εἶπω, δομνίτσα, ἀπεκρίθη ἐμπαικτικῶς ὁ πρεσβύτερος, ὅτι ἡμεῖς δὲν ἤλθαμεν ἐδῶ ὡς μουσαφίρηδες, διὰ νὰ μᾶς ἐρωτᾶτε τί κάμνει ὁ ἕνας καὶ ὁ ἄλλος Φαναριώτης. Ἡμεῖς ἤλθαμεν νὰ σᾶς φυλάττωμεν, καὶ θὰ ἐκπληρώσωμεν τὸ χρέος μας μὲ μεγάλην αὐστηρότητα καὶ ζῆλον, ὡς πιστοὶ ραγιαῖδες τοῦ κραταιοτάτου σουλτάνου ἐφφέντη μας. Ἐκαταλάβετε τώρα τὸν σκοπὸν τοῦ ἐρχομοῦ μας;

— Καὶ ἕως πότε θὰ μᾶς φυλάττετε; εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη.

— Αὐτὸ δὲν τὸ ἤξεύρομεν εἶναι φροντὶς τῆς Ἐξουσίας. »

Πᾶσα ἄλλη ἐρώτησις ἀπέβαινε περιττή. Ἡ Εὐφροσύνη Μουφούζη ταραχθεῖσα μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον τῶν τέκνων τῆς συνοδευομένη ὑπὸ τῆς Εὐγενίας, ἥτις μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἐμφανισθεῖσα ἐκ νέου ἐνώπιον τῶν συνδιαλεγομένων κληρικῶν εἶπεν·

« Ἡ θεία μου ἐπιθυμεῖ νὰ μάθῃ ἐὰν θέλετε τίποτε.

— Τίποτε, κόρη μου, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος, μεταχειρισθεῖς τόνον φωνῆς μαλακώτερον. Ἡ θεία σου ἠμπορεῖ νὰ ἠσυχάσῃ χωρὶς νὰ μᾶς φοβῆται, ἐὰν δὲν ἔχῃ σκοπὸν νὰ δραπετεύσῃ. Ὅσον διὰ ἡμᾶς, θὰ καθήμεθα ἐδῶ καὶ θὰ σᾶς φυλάττωμεν καὶ ἐὰν δὲν ἀκολουθήσῃ κάμμια ἀταξία, νὰ ἦσθε βέβαιαι ὅτι θὰ περάσωμεν ὡς καλοὶ μουσαφίρηδες τὸν καιρόν.

— Λοιπὸν τί ἀγαπᾶτε νὰ σᾶς ἐτοιμάσωμεν;

— Εἴμεθα ἀπλοῖ ἄνθρωποι καὶ εὐχαριστοῦμεθα μὲ ὀλίγα πράγματα. Καπνὸν ἔχομεν μαζῇ μας ἀρκετὸν, μόνον τσιμπούκια ἅς μᾶς φέρουν. Φαγητὰ ἀπλᾶ σαρακοστιανὰ βέβαια μᾶς φθάνουν. Στρώματα θέλομεν ἀναπαυτικά, ἐπειδὴ ἀγαπῶμεν τὴν

ανάπαυσιν καὶ ἡσυχίαν. . . "Α! ἐλησμόνησα ἐν πράγμα. Πρέπει τώρα νὰ ἴδωμεν ὅλα τὰ δωμάτια τῆς οἰκίας, καὶ νὰ μετρήσωμεν πόσας ψυχὰς ἤλθομεν νὰ φυλάττωμεν. »

Οἱ δύο κληρικοὶ ἐξῆλθον πρὸς περιήγησιν τῆς οἰκίας, χωρὶς νὰ παρατηρήσωσι τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ προσώπου τῆς Εὐγενίας, εἰκασάσης εὐθύς, ὅτι οὐ μόνον ἔμελλε καὶ ὁ Ἀλέξανδρος νὰ ὑποβληθῆ εἰς τὴν αὐτὴν καὶ ἴσως αὐστηροτέραν κράτησιν καὶ ἐπιτήρησιν, ἀλλ' ὅτι καὶ πᾶσα περὶ φυγῆς ἰδέα ἐματαιοῦτο. Ἐν τούτοις ἐπισκεφθέντες τὰ δωμάτια τῆς πρώτης ὀροφῆς καὶ ἀριθμήσαντες τὰ μέλη τῆς οἰκογενείας μετὰ τῆς τροφοῦ τῆς Εὐγενίας καὶ μιᾶς ὑπηρετίδος, ἀνέβαινον εἰς τὸ ὑπερῶον πάτωμα, περιέχον τὴν κοσμουμένην ὑπὸ τοῦ εἰκονοστασίου αἴθουσαν καὶ τρία ἢ τέσσαρα περὶ αὐτὴν δωμάτια, τὰ μὲν βλέποντα πρὸς τὸν Κεράτιον κόλπον, τὰ δὲ πρὸς τὴν ὁδὸν τοῦ Φαναρίου. Εἶτε δὲ ἀμελοῦντες νὰ ἀναβῶσι καὶ νὰ εἰσέλθωσιν εἰς αὐτὰ, εἶτε μὴ ὑποθέτοντες ἄλλους κατοίκους εἰμὴ τὰ μετρηθέντα πρόσωπα, ἐστάθησαν ὀλίγας βαθμίδας πρὸ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος καὶ ἐθεώρουν τὰ πέριξ. Ἰδόντες ὅμως ὅτι ἐνὸς μόνου δωματίου ἡ θύρα ἦτο κλειστή, ἠρώτησαν ἀπλῶς τὴν Εὐγενίαν, ἰσταμένην βαθμίδας τινὰς κατωτέρω, διὰ τί ἡ θύρα ἐκείνη ἦτο κεκλεισμένη, ἐν ᾧ αἱ ἄλλαι ἦσαν ἀνοικταί. Ἡ Εὐγενία τεθορυβημένη δὲ ἔδωκεν ἀπόκρισιν· ὁ δὲ νεώτερος τῶν ἐφημερίων παρατηρήσας κατὰ πρόσωπον αὐτὴν ἐπερώτησε μετὰ τόνου αὐστηροτέρου, ὃν ἐπεκύρωσεν ἡ βαρυτέρα φωνὴ τοῦ συντρόφου αὐτοῦ. Ἡ νέα δέσποινα, ἰδοῦσα τὴν ἀνάγκην τοῦ ν' ἀποκριθῆ καὶ νὰ εἴπη τὴν ἀλήθειαν, ἀπεκρίθη χαμηλῆ τῆ φωνῆ·

α Εἰς τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο κοιμᾶται ὁ Ἀλέξανδρος. . . .

— Ἀλέξανδρος; ποῖος Ἀλέξανδρος; ἔκραξαν ἀμφοτέρωι ἐκπεπληγμένοι, διακόπτοντες τὴν φωνὴν τῆς νεάνιδος.

— Ὁ μνηστήρ μου.

— Ὁ μνηστήρ σου; . . . ἤ! ὁ ἀρραβωνιαστικός σου! νὰ τὸν χαίρῃσαι, εἶπεν ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν. Καλὰ, ἄς τὸν ἀφήσωμεν

νὰ κοιμᾶται. Εἶναι κάνεις ἄλλος μέσα εἰς ἐκεῖνα τὰ δωμάτια;
— Ὅχι, εἶπεν ἡ Εὐγενία.

— Πολὺ καλά· σὲ πιστεύομεν. Ἄφ' οὗ ὅμως ὁ ἀρράβωνια-
στικός σου ἐξυπνήσῃ, νὰ τὸν εἰπῆς ἡ ἰδία ὅτι δὲν ἔχει τὴν ἄ-
δειαν νὰ ἔβγῃ ἀπὸ τὸ 'σπῆτι τοῦτο· θὰ καθήσῃ καὶ αὐτὸς ἐδῶ
μαζῆσας ὑπὸ φύλαξιν, καὶ δὲν πιστεύομεν ὅτι ὁ κύρ ἀρράβω-
νιστικός σου θὰ δυσαρεστηθῇ νὰ μένῃ ἐδῶ. . . » Τὰς τελευ-
ταίας λέξεις συνώδυσεν ὁ νεώτερος τῶν κληρικῶν μετὰ βαναύσου
γέλωτος, ἀλλ' ἡ ὑπερήφανος Βυζαντία ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν
καὶ κατέβη τὰς λοιπὰς βαθμίδας, ἐπομένων τῶν φυλάκων.

Δομνίτσα ! εἶπεν εἷς ἐξ αὐτῶν, ὅτε κατέβησαν· ἐπεριπα-
τήσαμεν σήμερον πολὺν δρόμον, ἐπειδὴ ἡμεῖς δὲν κατοικοῦ-
μεν εἰς τὸ Φανάρι. Ἀρχίζομεν νὰ πινῶμεν· εἰπέ εἰς τὴν ὑπη-
ρέτριάν σας, νὰ ἔχῃς τὴν εὐχὴν μας, νὰ μᾶς φέρῃ νὰ φάγωμεν
ὅ,τι νηστήσιμον ἔχετε, ἀπὸ τὰ εὐρισκόμενα, χωρὶς ἐνόχλησιν.

— Πολὺ καλά. » εἶπεν ἡ Εὐγενία καταβαίνουσα τὴν πρὸς
τὸ μαγειρεῖον ἄγουσαν ὀπισθίαν κλίμακα.

Μετ' οὗ πολὺ ἡ τροφὸς τῆς Εὐγενίας παρετίθετο ἐνώπιον
τῶν ἐφημερίων, καθημένων ἤδη ἀναπαυτικῶς εἰς τὰς στρωμνὰς
τοῦ πρὸς ὑποδοχὴν ξένωνωματίου, στρογγύλον εὐμεγέθη δί-
σκον, ἐφ' οὗ ἐτέθησαν εὐπρεπῶς τὰ παρατυχόντα ἐδώδιμα. Οἱ
δὲ ἐφημέριοι, εὐλογήσαντες τὸ προσενεχθὲν πρόγευμα, παρατή-
ρησαν εἰς τὴν τροφὸν μετὰ τόνου οἰκειότητος, ὅτι α' Ἀσθενεῖς
καὶ ὀδοιπόροι οὐκ ἔχουσιν ἁμαρτίαν», καὶ ὅτι καθὸ τὴν πρώτην
ὀδοιπορήσαντες δὲν ἠμάρτανον ἐὰν ἔπινον ὀλίγον οἶνον, ἂν δη-
λονότι εὐρίσκετο οἶνος εἰς τὴν οἰκίαν. Ἡ γυνὴ ἐκτελέσασα
μετὰ προθυμίας τὴν λίαν φιλόφρονα παράκλησιν, ἐστάθη ὀρθία
ἵνα ὑπηρετήσῃ τοὺς τρώγοντας, οἵτινες μετὰ τινα ποτήρια ἐ-
κένωσαν τὸ κομισθὲν αὐτοῖς ἀγγεῖον. Ἐπαινέσαντες δὲ πρὸς ἀλ-
λήλους τὴν ἀρετὴν τοῦ οἴνου, ἐκέλευσαν μετὰ μείζονος θάρρους
τὴν ἐκπεπληγμένην γυναῖκα νὰ πληρώσῃ τὸ δοχεῖον ἐκ δευτέρου.

Ἐξελθοῖσα καὶ χωροῦσα πρὸς τὴν κλίμακα τοῦ μαγειρείου,

ἀπήντησε παρὰ τὴν κορυφὴν τῆς ἄνω κλίμακος τὴν Εὐγενίαν συνομιλοῦσαν σιγῇ μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ διηγουμένην αὐτῷ τὰ κατὰ τὴν ἔλευσιν τῶν κληρικῶν φυλάκων. Ἡ Εὐγενία ἔνευσεν ἐρωτηματικῶς πρὸς τὴν τροφὸν, ἥτις ἀπαντῶσα διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, ἔδειξε τὸ ἀγγεῖον τοῦ οἴνου ἀνεστραμμένον, καὶ μετὰ μορφασμοῦ ἱκανῶς κωμικοῦ νεύουσα πρὸς τὸ δωμάτιον ἔνθα ἦσαν οἱ ἐφημέριοι, κατέβη εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς δοθείσης παραγγελίας.

Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, ἰδὼν αὐτοὺς καθημένους μετὰ τὸ πρόγευμα, καπνίζοντας μακρὰς καπνοσύριγγας καὶ συνδιαλεγομένους τὸ πλεῖστον τουρκιστί, ἤκουσε καὶ παρ' αὐτῶν, ὅτι συμπαρελήθη εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ κράτησιν τεθέντων προσώπων. Μετὰ τινα δὲ συνδιάλεξιν, καθ' ἣν ἀπεπειράθη μᾶλλον νὰ πληροφορηθῇ, εἰ τῷ ὄντι ὤφειλε νὰ μείνῃ ὑπὸ φύλαξιν, καθότι ἐγίνωσκεν ὅτι δὲν συγκατεγράφη εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας τὴν προλαβοῦσαν Κυριακὴν, ἢ νὰ δείξῃ ἀντίστασιν τινα, δυναμένην νὰ ἐπιφέρῃ σοβαρὰς συνεπειάς, ἐξήγαγε τὸ συμπέρασμα, ὅτι οἱ φύλακες, ἀδιαφοροῦντες ἐντελῶς περὶ τῶν παρατηρήσεών του, οὐδὲν ἄλλο παρ' αὐτοῦ ἐζήτησαν, ἢ νὰ φανῇ εὐπειθὴς εἰς αὐτούς, χωρὶς νὰ παρενοχλήσῃ οὐδαμῶς τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀποστολῆς αὐτῶν, διότι ἄλλως ἔτρεχε κίνδυνον ἢ ζωὴ του, ὡς πλαγίως τὸν εἶπον. Μετὰ ταῦτα διετέλει σύννους καὶ ἔμφροντις, καὶ ἤδη μὲν ἐπαρηγόρει, κατὰ τὸ δυνατόν, τὴν περίφοβον καὶ κλαίουσαν χήραν, ἣ δὲ ἐδείκνυε θαρραλεώτερον πρόσωπον εἰς τὴν Εὐγενίαν, ὅπως ἐμπνεύσῃ αὐτῇ ἐλπίδα ἐλευθερίας. Ἄλλως, μετὰ τὸ τρομερὸν τραῦμα ὅπερ ἡ τουρκικὴ μανία ἐπήνεγκε κατὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως, δὲν κατενόει καλῶς εἰς τί ἐχρησίμειεν ἢ κατ' οἶκον αὐτῆς κράτησις γυναικῶν δυστυχῶν καὶ πενθουσῶν. Ἐκολακεύετο δὲ ἀποδίδων τὴν κράτησιν ταύτην εἰς ἀπλοῦν καὶ πῶς ἄσκοπον πολιτικὸν μέτρον, μὴ φέρον πιθανῶς οὐδεμίαν σοβαρωτέραν συνέπειαν.

Ὅπως δὴ ποτε, παρήρχοντο μονότονοι καὶ βραδεῖται αἱ ὥραι τῆς ἡμέρας, καὶ καθ' ὅλον αὐτῶν τὸ διάστημα οἱ ἐφημέριοι δὲν εὔρον ἀφορμὴν οὔτε νὰ συνομιλήσωσι μετὰ τινος τῶν ἐν τῇ οἰκίᾳ, οὔτε νὰ ἐξασκήσωσι τὸ ἐπιτεθὲν αὐτοῖς ἀξίωμα. Οὕτω δέ, ἐν ᾧ οὗτοι μὲν ἐκάπνιζον καὶ ἐπολυλόγουν, οἱ δὲ λοιποὶ ἐλυποῦντο, ἐφοβοῦντο, ἐψιθύριζον καὶ ἐν ἡρεμίᾳ ἀνεκοίνουν πρὸς ἀλλήλους τὰς σκέψεις καὶ τὰς ὑπονοίας των περὶ τῶν ἐν τῇ πόλει συμβαινόντων, ἐπέστη καὶ ἡ τοῦ δείπνου ὥρα, καθ' ἣν οἱ ἐφημέριοι ἀνήγγειλαν εἰς τὴν γηραιὰν τροφὸν, ὅτι, καθὼ Χριστιανοὶ καὶ ἱερεῖς, ἐθεώρουν καλὸν νὰ παρακάθηνται εἰς τὴν κοινὴν τῆς οἰκογενείας τράπεζαν. Καί πως δὲ ἀκουσίως ἡ οἰκοδέσποινα ἐδέχθη τὴν πρότασιν· καὶ τὸ μὲν ἐκ φόβου, τὸ δὲ πιεζομένη ἀπὸ τῆς ἀλγῆς τῆς καρδίας, διετέλεσε σκυθρωπὴ μᾶλλον ἢ σοβαρὰ, τὰ τέκνα αὐτῆς ἐξ αἰδοῦς ἅμα καὶ ἐκπλήξεως παρεκάθηντο μετὰ μεγάλης συστολῆς, μόνη δὲ ἡ Εὐγενία μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου συνῆπτον λόγους μετὰ τῶν αὐτοκλήτων ὁμοδείπνων. Οὗτοι δὲ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπεδαψίλευον τετριμμένας παρηγορητικὰς φράσεις εἰς τὴν Εὐφροσύνην καὶ ἐνουθέτουν τοὺς περὶ τὴν τράπεζαν νὰ τρώγωσι καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι τοῦ οἴνου, μὴ λησμονοῦντες νὰ ἐπιλέγωσι τὸ τοῦ Δαβὶδ «Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου.» Πρὸς ἐναργεστέραν δὲ τῶν κατανουκτικῶν νουθετημάτων ἀπόδειξιν, ἐφάνέρωσαν διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτῶν οὐ μόνον ὅτι ἡ ἐπὶ πολλὰς ὥρας καθεστική δίαιτα παρ' οὐδὲν ἠλάττωσε τὴν ὄρεξίν των, ἀλλὰ καὶ ἡ περὶ τὸ οἰνοποτεῖν διάθεσις των διετηρήθη ἀκμαία. Ὅθεν ἐπόμενον ἦτο, ὅτι μετὰ τὴν κένωσιν διαφόρων ποτηρίων ἤρξαντο οἱ ὅσοι φύλακες νὰ λησμονῶσιν ὀλίγον καὶ τὸν τόπον καὶ τὸν χρόνον καὶ ἑαυτοὺς, καὶ νὰ παρεκτρέπωνται εἰς ἀκριτομυθίας διεγειρούσας ἐκπλήξιν ἅμα καὶ καταφρόνησιν. Ὁ Ἀλέξανδρος, παρατηρητῆς τῶν γινομένων, ἐφύλαττεν ἀπαθὲς πρόσωπον, καὶ ἐπλήρου, κατὰ πρόσκλησιν αὐτῶν, τὰ κενούμενα ποτήρια, ὅπερ ἐφείλκυε μᾶλλον τὴν πρὸς αὐτὸν εὐνοίαν ἐκεί-

νων. Οὕτω δ', ἐν ᾧ ἡ εὐθυμία τῶν φυλάκων ἀνεπτύσσετο, καὶ ἤρχιζον ἤδη νὰ ψάλλωσι καὶ τινα τροπάρια, αἴφνης ἠκούσθη κάτω εἰς τὴν αὐλὴν τὸ πλήκτρον τῆς θύρας ἀναγγέλλον ἀπροσδόκητόν τινος ἄφιξιν. Ὁ θόρυβος διεκόπη, οἱ περὶ τὴν τράπεζαν ἐφάνησαν ἀποροῦντες, καὶ οἱ φύλακες ἐξεγερθέντες, διέταξαν φωνῇ βαναύσῳ τὴν γηραιὰν τροφὸν νὰ μὴ ἀνοίξῃ τὴν θύραν πρὶν μάθῃ καὶ εἴπῃ αὐτοῖς τίς ὁ κρούσας τὸ πλήκτρον. Καταβᾶσα δὲ καὶ ἐρωτήσασα ἔσωθεν τίς ἦν, ὕψονε τὴν χεῖρα αὐτομάτως ἵνα ἀνοίξῃ τὴν θύραν, ὅτε ἤκουσεν ἄνωθεν ἐκ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος βροντώδη φωνὴν λέγουσαν·

« Στάσου, γυναῖκα παρήκοε! μὴν ἀνοίγῃς! Ἐρώτησες ποῖος εἶναι ;

— Ναι, ὁ κύρ Δημήτρις, ἅγιε ἐφημέριε, εἶπεν ἡ τροφός.

— Τί κύρ Δημήτρις ; Ποῖος κύρ Δημήτρις ; Στάσου, μὴν ἀνοίγῃς ! » Καὶ κατέβη εἰς τὸ μέσον τῆς κλίμακος ὁ εἰς τῶν ἐφημερίων, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος ἱστάμενος ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης βαθμίδος ἠρώτησε μετὰ θυμοῦ τὸν πλησιάσαντα Ἀλέξανδρον·

« Τί πράγμα εἶναι αὐτός ὁ κύρ Δημήτρις, ὅπου τολμᾷ καὶ ἔρχεται ἐδῶ εἰς τὴν φυλακὴν σὰς χωρὶς τὴν ἄδειάν μας ; »

Ὁ Ἀλέξανδρος πιέσας τὸν ἀνεγερθέντα ἐν ἑαυτῷ παλμὸν γέλωτος, μόλις ἐδυνήθη ν' ἀποκριθῇ μετὰ τινος μειδιάματος·

« Εἶναι ἓνας Νεοχωρίτης, χρηματίσας κωπηλάτης τοῦ μακαρίτου ἄρχοντος Μουρούζη.

— Τὸν γνωρίζεις ;

— Ἐννοεῖται ὅτι τὸν γνωρίζω· εἶναι ἄνθρωπος τίμιος.

— Καὶ τί ἦλθε νὰ κάμῃ ἐδῶ ;

— Ἦλθε, φαίνεται, περαστικῶς νὰ ἐρωτήσῃ ἐὰν ἡ οἰκοδέσποινα χρειάζεται τιποτε διὰ νὰ τὸν παραγγείλῃ νὰ ἴψωνίσῃ.

— Ἔ! καλὰ! πῆγαινε λοιπὸν τοῦ λόγου σου κάτω καὶ ὁμίλησέ τον. » Καὶ ἀμέσως διέταξε νὰ εἰσαχθῇ ὁ ἄνθρωπος καὶ νὰ κλεισθῇ πάλιν ἡ θύρα.

Ὁ Ἀλέξανδρος, ὁμίλησας ὀλίγα τινὰ μετὰ τῆς Εὐφροσύνης

Μουρούζη, κατέβη εἰς τὴν αὐλὴν, ἐν ᾧ ἡ τροφὸς καὶ ὁ πρῶτος καταβάς φύλαξ, μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ ἐλθόντος ἀνθρώπου, ἀνήρχοντο· ἐκ τῆς φυσιογνωμίας του ὁμῶς ἐφανέρωσεν ὁ ναύτης ὅτι ἐγίνωσκε τὰ κατὰ τὴν κράτησιν τῆς οἰκογενείας.

« Ἄ ! κύρ Δημήτριε, καλὴ ἐσπέρα. » εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ ἐξηκολούθησε νὰ λαλῆ ὑψηλοτέρᾳ τῇ φωνῇ, ἵνα μὴ δώσῃ ἀφορμὴν ὑπονοίας εἰς τοὺς φύλακας. « Καλὰ ἔκαμες καὶ ἤλθες, διότι δὲν ἔχομεν, καθὼς βλέπεις, ἐδῶ κἀνένα ἐλεύθερον, διὰ νὰ τὸν στείλωμεν νὰ μᾶς ἀγοράσῃ μερικὰ φαγώσιμα δι' αὐρίον. Σὲ παρακαλοῦμεν λοιπὸν νὰ ὑπάγῃς νὰ μᾶς ἀγοράσῃς μερικὰ ὄσπρια, χαβιάρι, αὐγοτάραχον καὶ ἴστρείδια· διότι ἔχομεν ἐδῶ φύλακάς μας τοὺς ἀγ. ἐφημερίους, καὶ ἡ δομνίτσα ἐπιθυμεῖ νὰ τοὺς περιποιῆται ὅπως ἡμπορεῖ.

— Κρασί καλὸν ἔχετε ; ἠρώτησεν ὁ Δημήτριος μετὰ φωνῆς, ἥτις ἐφθασεν εὐχῆος εἰς τὰ ὦτα τῶν κληρικῶν, ὧν ὁ πρεσβύτερος ἀπεκρίθη ἄνωθεν μεγαλοφώνως·

« Ὅσον διὰ τὸ κρασί τῆς ἀρχόντισσας, εἶναι ἐξαίρετον, καὶ, ἄς ἔχῃ τὴν εὐχὴν μας, ἄλλο καλῆτερον δὲν θέλομεν. »

— Ἄ ! θὰ ἦναι ἴσως τὸ παλαιὸν ἐκεῖνο καὶ λαμπρὸν Πασσαλιμανιώτικον, εἶπεν ὁ ναύτης ὑψόνων τὴν φωνήν. Οἱ ἄγ. ἐφημέριοι γνωρίζουν, βλέπω, ἀπὸ καλὸν κρασί ! Τρέχω λοιπὸν ν' ἀγοράσω ὅ,τι μὲ εἶπες, τσελεμπῆ Ἀλέκο, καὶ εἰς μισὴν ὥραν τὰ φέρω. »

Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, ἐξήγαγε ταχέως ἐκ τοῦ κόλπου ἐπιστολὴν, καὶ μετὰ νεύματος ἐξηγητικοῦ τὴν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις τὴν ἔκρυψε, καὶ κλείσας τὴν θύραν ὀπίσθεν τοῦ ἐξελθόντος ἀνθρώπου, ἀνέβη καὶ ἐβεβαίωσεν εἰς τοὺς φύλακας, ὅτι τὰ πάντα ἐγένοντο ἐν τάξει.

Μετὰ τοῦτο κλεισθεὶς εἰς τὸν ἴδιον κοιτῶνα ἠνοιξε τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἀνέγνω τὰ ἐπόμενα·

« Φίλτατέ μοι, ὀλοψύχως σὲ εὐχομαι.

« Πρὸ ὀλίγων ὥρων ἔμαθα, ὅτι ἡ οἰκογένεια τῆς ^{**} ἐφυλα-

κίσθη εἰς τὴν ἐν Φαναρίῳ οἰκίαν, καὶ ὅποιοι ἐστάλησαν φύλακες. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι εἶσαι ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κρατουμένων. Παρακαλῶ μετὰ δακρύων τὴν θεῖαν Πρόνοιαν νὰ διαφυλάττῃ καὶ σᾶς καὶ ὅλους τοὺς δυστυχεῖς ὁμογενεῖς ἀπὸ τοὺς ἐπικειμένους κινδύνους. Οἱ ἐχθροὶ μας ἐξηγηριώθησαν, καὶ σήμερον ἠκούσθησαν νέοι ἀποκεφαλισμοὶ καὶ φυλακίσεις. Ζῶμεν εἰς ἡμέρας τρομεράς· ἐπαπειλοῦνται τὰ χεῖριστα κατὰ τῶν Χριστιανῶν τῆς Πόλεως, καὶ μακάριοι ὅσοι ἠμπορέσουν νὰ σώσωσι τὴν ζωὴν!.. Τὸ πλοῖον τοῦ καπετὰν Π** θ' ἀναχωρήσῃ αὔριον μετὰ τὸ μεσονύκτιον. — Ἄμα λάβῃς τὸ παρὸν, μὴ χάσῃς μηδὲ στιγμήν, καὶ εἴτε διὰ δωροδοκίας εἴτε κρυφίως κατόρθωσον νὰ δραπετεύσῃς μετὰ τῆς μνηστῆς καὶ τῆς οἰκογενείας... διὰ θαλάσσης ἀσφαλέστερον.»

« Περιμένω διὰ τοῦ κομιστοῦ τῆς παρούσης ὀλίγας λέξεις σου, διὰ νὰ μάθω ὅτι ὑγιαίνετε. Γνωρίζεις τὸν γράφοντα καὶ κατασπαζόμενόν σε! »

Φόβον, λύπην, ἀγανάκτησιν καὶ πόθον ἀκατάσχετον φυγῆς ἐνέπνευσεν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἀναστασίου**. Συνάψας τὰς τεταραγμένας αὐτοῦ ιδέας, ἔλαβε τεμάχιον χάρτου καὶ ἔγραψε ταχέως τὰ ἐξῆς·

« Περιπόθητέ μοι, ὑγιαίνομεν, χάριτι θεῖα. Οἱ φύλακές μας δὲν κατέστησαν τὴν φυλακὴν μας σκληρὰν παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Τίς ὅμως μᾶς ἐγγυᾶται περὶ τῆς αὔριον; Εἶναι δυνατόν νὰ προέλθῃ ἀγαθὴ μεταβολὴ ἐκ μέτρου ληφθέντος παρὰ τῶν ἀπίστων;... Ἐλπίζω νὰ κατορθώσω τὰ τῆς φυγῆς μας. Γνωρίζω τὸ πλοῖον τοῦ Π**. Εἶθε αὔριον τὸ ἐσπέρας... τὴν νύκτα νὰ ἐνταμωθῶμεν εἰς τὰ νερὰ τοῦ Καταστένου! »

Διπλώσας καὶ ρίψας τὸ γραμματίον εἰς τὸν κόλπον τοῦ φορέματος, καὶ καταβάς ἀπήντησε τοὺς ἐφημερίους καπνίζοντας καὶ περιπατοῦντας ἔσω καὶ ἔξω τοῦ δωματίου των. Ἐν ᾧ δὲ ἐλάλει μετ' αὐτῶν περὶ πραγμάτων ἀδιαφόρων, ἐκρούσθη αὐθις ἡ θύρα· ἀλλὰ τὴν φορὰν ταύτην γνωστοῦ ὄντος τοῦ κρούσαν-

πος αὐτήν, οἱ φύλακες ἀφῆκαν τὸν Ἀλέξανδρον ἐλεύθερον νὰ καταβῆ νὰ ἐπιτηρήσῃ τὴν ποιότητα τῶν ἀγορασθέντων καὶ νὰ πληρώσῃ τὸ τίμημα αὐτῶν. Ὁ δὲ Δημήτριος, ἀφ' οὗ ἡ ὑπηρετικὴ παρέλαβε τὰ κομισθέντα, δίδων εἰς τὸν Ἀλέξανδρον διὰ νευμάτων νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ὤφειλε ν' ἀναχωρήσῃ εὐθύς, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὸ γραμματίον καὶ τὸ ἔκρυψεν. Ἐν ᾧ δὲ οὗτος κατέλεγε τὴν τιμὴν τῶν ἐδωδίων μεγαλοφώνως, ὁ Ἀλέξανδρος θέτων ἄνευ προσοχῆς τὸ ἀργύριον εἰς τὴν χεῖρα τοῦ λαλοῦντος, εἶπεν αὐτῷ εἰς τὸ οὖς νὰ ἐπανέλθῃ αὖριον τὸ ἐσπέρας περὶ τὴν αὐτὴν ὥραν καὶ ὑπὸ τὴν αὐτὴν πρόφασιν, καὶ εἰὰν δὲν μᾶς εὔρης ἐδῶ. . . θὰ καταλάβῃς ποῦ θὰ εἴμεθα. . . εὐκόλως θὰ τὸ μάθῃς. . . ἐννοεῖς;—Ἐννοῶ, εἶπεν. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς βοηθῇ! » Ἡ θύρα τότε ἐκλείσθη ἐκ νέου ὀπισθεν τοῦ ἐξεληθόντος ναύτου, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέβη.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ νεώτερος τῶν φυλάκων κατέβη εἰς τὴν αὐλήν, καὶ συνοδευόμενος ὑπὸ τῆς τροφοῦ ἐκλείδωσε προσεκτικῶς τὰς δύο θύρας τῆς οἰκίας, τὴν τε ἐπὶ τῆς λεωφόρου τοῦ Φαναρίου καὶ τὴν ἀνοίγουσαν εἰς τὴν ἐπιθαλάσσιον ἀποβάθραν. Λαβὼν δὲ τὰς κλεῖς καὶ παρατηρήσας ἀκριβῶς τὰ κάτω μέρη τῆς οἰκίας ἀνῆλθε καὶ παρέδωκεν αὐτὰς εἰς τὸν σύντροφον, ὅστις εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν του καὶ ἐκρέμασεν αὐτὰς εἰς καρφίον τοῦ τοίχου. Ὑστερον δὲ ἀμφότεροι ἐδήλωσαν εἰς τὴν Εὐφροσύνην, ὅτι μετὰ μίαν ὥραν ἔμελλον αὐτοὶ ν' ἀναγνώσωσι τὸ μέγα τῆς ἐσπέρας ἐκείνης ἀπόδειπνον.

I.

Ὅτε δὲ παρεστάθησαν ἐνώπιον τοῦ εἰκονοστασίου καὶ ἡ προσευχὴ ἤρξατο, ὁ Ἀλέξανδρος παρετήρησεν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Εὐγενίας τὴν ἔκτακτον ἐκείνην ὠχρότητα, δι' ἧς ἐδηλοῦτο ὅτι ἔκτακτος ταραχὴ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς νεάνιδος. Τῷ ὄντι, ἰσταμένη πλησίον τῆς θείας αὐτῆς ἐφαίνετο, ὅτι οὐ μόνον μετρίως προσεῖχεν εἰς τὰ παρὰ τῶν ἐφημερίων ἀναγινωσκόμενα τυπικῶς καὶ ἄνευ κατανούξεως, ἀλλὰ καὶ τὸ παρατη-

ρητικὸν βλέμμα τοῦ μνηστῆρος ἀπέφευγεν. Οὗτος δὲ καταστέλλων τὴν ἐνδόμυχον ἀνησυχίαν περιέμενεν ἀνυπομόνως τὸ τέλος τῆς προσευχῆς.

Ἡ ὥρα τῆς νυκτερινῆς τῶν μνηστῆρων κατὰ μόνας συνεντεύξεως ἐπῆλθε καὶ αὖθις, μετὰ τὴν καθυσύχασιν τῆς δεσποίνης Μουρούζη καὶ τῶν τέκνων τῆς ἐν τῷ ἰδίῳ θαλάμῳ, ἀποσυρθέντων καὶ τῶν φυλάκων εἰς τὰς παρασκευασθείσας δι' αὐτοὺς κλίνας ἐν ὑπερώῳ θαλάμῳ, οὗ ἡ θύρα ἔμεινεν ἡμιάνοικτος κατὰ διαταγὴν αὐτῶν.

Ὅτε δὲ τὰ πάντα ἐν τῇ οἰκίᾳ ἤρέμουν, ὁ Ἀλέξανδρος καταβάς ἀθορύβως ἐκ τοῦ δωματίου του ἀπήντησεν εἰς τὸ σκιάφως τῆς κάτω αἰθούσης τὴν Εὐγενίαν, στηρίζουσαν τοὺς δύο βραχίονας εἰς ἓν τῶν μεγάλων παραθύρων καὶ βλέπουσαν πρὸς τὴν θάλασσαν. Ἡ νύξ ἠπλοῦτο ζοφερὰ εἰς τὰ περὶ τὸν Κεράτιον κόλπον παράλια· ὀλίγιστοι ἀστέρες ἀπέστειλον τῆδε κακεῖσε τοῦ νεφελώδους οὐρανοῦ, καὶ μελαγχολικὴ σιωπὴ ἐβασίλευεν εἰς τὰ πέριξ.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐπλησίασεν ἡρέμα, καὶ ἡ Εὐγενία ὡς ἐκ βαθείας σκέψεως ἐξελθοῦσα βιαίως ἐστράφη καὶ ἠτένισε τὸν μνηστῆρα αὐτῆς. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐξέφραζον ὄξύ τι καὶ ἄγριον.

« Εὐγενία μου, εἶπε διακόψας τὴν σιωπὴν ὁ τρέμων μνηστῆρ, ποίαν πάλιν ταραχὴν ἔκτακτον βλέπω ἀπόψε εἰς τὴν μορφὴν σου ἀπὸ τῆς ὥρας τοῦ ἀποδείπνου;

— Ἀλέξανδρε, εἶμαι πλησίον σου, εἶμαι μαζῇ σου, εἶμαι ἡσυχος τῶρα! Μόνη ἴσως ἡ ἐνθύμησις τῆς σκληρᾶς ἐντυπώσεως μὲ ἀπέμεινεν. . . Ἡ τύχη μὲ κατεδίκασε νὰ μείνω ὀρφανὴ εἰς τὴν γῆν, ἀλλὰ μ' ἐδώρησε σὲ μόνον ἐγκάρδιον φίλον, ἐγκάρδιον προστάτην! » Καὶ εἰποῦσα ταῦτα ἐστηρίχθη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ μνηστῆρος, καὶ κρύψασα τὸ πρόσωπον εἰς τὸ προφύλλιον τῆς πολυτελοῦς μηλωτῆς, ἦν οὗτος ἐφόρει τὴν ὥραν ἐκείνην, ἔχουσε θερμὰ δάκρυα. Ἐκπεπληγμένος ἅμα καὶ πεφοβισμένος περιέπτυσσε καὶ συνέθλιβε τὴν κεφαλὴν τῆς πολυλα-

τρεύτου νεάνιδος, και σιγαλή τῆ φωνῆ προσεπάθει νὰ καταπραύνη τὸ πάθος τῆς φίλης του, νὰ μάθῃ τὸ αἷτιον και νὰ προλάβῃ πᾶν κώλυμα ὅπερ ἐδύνατο νὰ διακόψῃ συνέντευξιν τοσοῦτον ἀναγκαίαν. Καταστείλασα τέλος τὴν ταραχὴν τῆς καρδίας αὐτῆς, τοὺς παλμοὺς τῆς ὁποίας ἠσθάνετο ὁ μνηστήρ ἀντηχοῦντας ἐπὶ τοῦ στήθους του, ἀνύψωσε τὴν κεφαλὴν και ἔδειξεν εἰς αὐτὸν τοὺς καθύγρους ὀφθαλμοὺς τῆς.

« Ἀλλὰ τέλος πάντων, φιλτάτη, εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος μετὰ μακρὰν παῦσιν, εἶπέ με τί σὲ συνέβῃ. Λάλει· εἶναι πολύτιμοι αἱ ὥραι και διὰ τοὺς δύο μας ἀπόψε. Λάλει, και ὕστερον θὰ σὲ εἶπω τί συνέβῃ και εἰς ἐμέ.

— Εἰς σέ; ἄ! καλὰ μὲ τὸ ἐνθύμισες, Ἀλέξανδρε, διότι εἶχα λησμονήσει νὰ σ' ἐρωτήσω ἂν ὁ Δημήτριος ἔφερεν εἰδήσεις ἢ ἀπὸ τὸ Μέγα Ῥεῦμα, ἢ ἀπὸ τὸ Σταυροδρόμιον. Ἴδου τί μ' ἐσυνέβῃ, φίλε μου. Καθ' ἣν ὥραν συνωμίλεις κάτω εἰς τὴν αὐλὴν μὲ τὸν Δημήτριον, ἐστεκόμην εἰς τὸ παράθυρον τοῦ δωματίου μου. Λησμονήσασα σχεδὸν ὅτι σήμερον ἡ οἰκία μας μετεμορφώθη εἰς φυλακὴν, ἔσυρα ὀλίγον τὸ παραπέτασμα και ἐθεώρουν τοὺς διαβάτας. Ἐξάιόνης εἰς τὴν γωνίαν τοῦ ἀντικρυνοῦ δρομίσκου εἶδα φανέντα... ποῖον νομίζεις;... τὸν ἀπαίσιον ἐκεῖνον Ἑβραῖον! Τὰ ἀλλοίθωρα ὄμματά του ἐνόμισα ὅτι ἀμέσως προσήλωσεν ἐπάνω μου. Ἡ θεὰ τοῦ ἀνθρώπου μ' ἐπροξένει φρίκην, ἀλλὰ δὲν ἠξέυρω πῶς ἐζηκολούθουν νὰ τὸν κυττάζω ἀκουσίως. Τέλος πάντων κατώρθωσα ν' ἀποσπάσω ἀπ' αὐτὸν τὰ βλέμματά μου και ἔστρεψα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω τῆς ὁδοῦ, κατὰ τὴν πύλην τοῦ Φαναρίου. Πάραυτα ὁ Ἑβραῖος ἐπροχώρησε πρὸς τὰ κάτω βήματά τινα, ἐστάθη, και εἰς τὸν πρόσωπόν του ἐχύθη σατανικὴ χαρὰ. Ἐφιππὸς τις ἐπλησίαζε, και ὅταν ἔφθασε πλησίον τῆς οἰκίας μας μ' ἐκυρίευσεν φρίκη! Θεέ μου! ὁ ἔφιππος οὗτος ἦτον ὁ Ἄρχων**, ὁ ἄσπονδος ἐχθρὸς τῆς ἐνώσεώς μας! Μὲ ἦλθε ζάλη εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἠσθάνθην τὰ γόνατα τρέμοντα, και ὅμως δὲν ἐδυνήθην

νά κινηθῶ ἀπὸ τὴν θέσιν μου· ἐκρατούμην εἰς τὴν ἄκραν τοῦ παραθύρου ὡς ἀπολιθωμένη! Μὲ εἶδεν αὐτός! ναι, τὸ τρομερὸν βλέμμα του μ' ἐπέφερον ἀνεξήγητον κλονισμόν· ἐκάθισα ἢ μᾶλλον ἀφέθην εἰς τὴν στρωμνήν· ὅτε συνῆλθον καὶ ἐσηκώθην νά κλείσω τὸ παραπέτασμα, εἶδα τὸν Ἑβραῖον πηγαίνοντα πάλιν πρὸς τὰ κάτω. . .

— Εἶδεν ἄρά γε τὸν Δημήτριον;

— Δὲν πιστεύω νά τὸν εἶδε. Νομίζω ὅτι ὁ Δημήτριος ἦτο μακρυσμένος ἀπ' ἐδῶ, ὅταν ὁ Ἑβραῖος ἐξῆλθεν εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου· καὶ ὅταν ἔγεινεν ἄφαντος ὁ Ἰουδαῖος, ἤκουσα τὸν κτύπον τῆς θύρας.

— Φαίνεται λοιπὸν ὅτι, κατὰ καλὴν τύχην, δὲν συναπαντήθησαν· ἀλλέως θὰ συνέβαινε κᾶτι. » εἶπεν ὁ Ἀλέξανδρος.

Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἠθέλησε νά καταδείξῃ εἰς τὴν Εὐγενίαν ὡς τυχαῖον, ἢ τοῦλάχιστον ὡς μὴ δυνάμενον νά ἐπιφέρῃ ἐπὶ τοῦ παρόντος σοβαρὰς συνεπειάς· ἀλλ' ἐνδομύχως ἠσθάνετο ταραχὴν ἀκούων τοὺς λόγους τῆς Εὐγενίας ἀμαυροῦντας τὰς εἰκασίας του. Πρὸ χρόνων σπουδάζων τὸν χαρακτήρα τῆς φίλης του, καὶ συμεριζόμενος τὰς τε λύπας καὶ τὰς ἀθρόβους τέρψεις αὐτῆς, ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἀγάπης, ὥστε δὲν παρημέλει ν' ἀναλύῃ καὶ τὰς λεπτοτέρας ἀντιλήψεις καὶ παρατηρήσεις τῆς. Ἐνεκα δὲ τῆς θερμῆς αὐτοῦ φαντασίας προέβη μέχρι τοῦ πιστεύειν καὶ αὐτὰς τὰς προλήψεις τῆς μνηστῆς, εἰς τὰς ὁποίας ἐπλανᾶτο ἐνίοτε τὸ πνεῦμά της μεστὸν ἐντυπώσεων θλιβερῶν καὶ παλαιῶν καὶ προσφάτων. Ἐν τούτοις κατὰ τὴν ἐσπερινὴν ταύτην συνέντευξιν ἦτο κάτοχος τῆς ιδέας τῆς φυγῆς. Ὄθεν, ἀτενίζων μετὰ ψυχῆς περιπαθοῦς εἰς τὴν Εὐγενίαν, στηριζομένην εἰς τὸν βραχίονά του, ἐξέθετο καὶ διηγήθη τὰ κατὰ τὴν σύντομον συνδιάλεξίν του μετὰ τοῦ Δημητρίου, τὴν ἐπισυμβᾶσαν ἀλληλογραφίαν καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς φυγῆς. Ἄλλ' ὅτε ἔφθασεν εἰς τὴν πρόθεσιν ταύτην, ἡ Εὐγενία τὸν ἠρώτησε περὶ τοῦ σχεδίου. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐφάνη δι-

στάζων περὶ τοῦ ἐπιτυχοῦς ἀποτελέσματος τῆς διὰ δωροδοκίας ἀποδράσεως, καὶ τὸν δισταγμὸν τοῦ οὐ μόνον συνεμερίσθη καὶ ἡ μνηστῆ, ἀλλὰ καὶ ἀπέδειξε τὸ μέσον τοῦτο ὡς ἐπικίνδυνον, καὶ εἶπε·

α Στενὰ πανταχόθεν, Ἀλέξανδρε! Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ κέντρον τοῦ Φαναρίου· ὅλοι μᾶς γνωρίζουσιν, ἤξεύρουں ὅτι εἴμεθα φυλακισμένοι εἰς τὴν οἰκίαν μας καὶ μᾶς ἐπιτηροῦσι. Τίς οἶδεν ἐὰν καὶ ὁ μιὰρὸς Ἑβραῖος δὲν περιφέρεται κάτω εἰς τὴν ὁδὸν ἐπίτηδες διορισθεὶς ἀπὸ τὸν * * ; Τίς οἶδεν ἐὰν αὔριον τοὺς ἀπλοῦς κληρικοὺς φύλακάς μας δὲν θέλωσι διαδεχθῆ ἄλλοι δραστηριώτεροι, τυρχνικώτεροι; Τίς οἶδεν ἐὰν αὔριον τὸ πρῶτὸ δὲν πατήσωσι τὴν οἰκίαν Τούρκοι καὶ δὲν μᾶς φέρωσιν εἰς φυλακὰς ἀληθεῖς; Τρέμω συλλογιζομένη ὅλα ταῦτα... Ἄ φίλε τῆς καρδίας μου! φοβοῦμαι πολὺ μὴ ἐπὶ τέλους μᾶς χωρὶς ἡ καταδρομὴ αὕτη, καὶ τότε τὸν θάνατον μᾶλλον προτιμῶ ἢ τὸν ἀποχωρισμὸν μας ἀπὸ χειρὰς Τούρκων!... Ἀλέξανδρε! μὲ φαίνεσαι ἀδιάφορος!

— Εὐγενία μου, ἀδιάφορος ἐγώ;

— Φοβοῦμαι!

— Ἐλπίζω!

— Ἐλπίζεις;

— Ναὶ, Εὐγενία, ἐλπίζω ὅτι θέλομεν ἐλευθερωθῆ ὅλοι μας αὔριον διὰ τῆς φυγῆς!..

— Σιώπα, δι' ὄνομα Θεοῦ! μὴ λαλῆς δυνατὰ! οἱ φύλακες...

— Οἱ κρασοπατέρες βόχαλίζουν! »

Καὶ οἱ δύο ἐσιώπησαν· ἀλλὰ καθ' ἣν στιγμὴν ἐν τῇ ἡσυχῇ οἰκίᾳ ἠκούετο τῷ ὄντι ὁ βαρὺς βόγχασμὸς τῶν κοιμωμένων ἐφημερίων, ἕτερος ἤχος προσέβαλε τὴν ἀκοὴν τῶν μελλονύμφων. Ὁ ἤχος οὗτος, προσελθὼν ἔκ τινος ἀποστάσεως, μετὰ ἐν λεπτὸν ἐγένετο εὐδιάκριτος, καὶ ὡμοίαζε μὲ ποδοπατήματα πεζῶν καὶ ἰππέων κατερχομένων ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πατριαρ-

χείου καὶ πλησιαζόντων. Ἡ Εὐγενία καὶ ὁ Ἀλέξανδρος μετέβησαν τότε ἀκροποδητὶ εἰς τὸ δωμάτιον τῶν ξένων. Πλησιάζαντες δὲ εἰς τὸ γωνιαῖον παράθυρον, εἶδον διὰ βραχέος ἀνοίγματος τοῦ παραπετάσματος προπορευόμενόν τινα καὶ βαστάζοντα μέγα φανάριον. Ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ περ ἐμποδιζόμενος ὑπὸ τῆς Εὐγενίας, γενομένης περιφόβου καὶ ὀπισθοδρομησάσης, ἔκυψε πλησίον τῶν κατωτέρων ὑέλων, καὶ διὰ τοῦ αὐτοῦ ἀνεπαισθήτου ἀνοίγματος ἐθεώρει τοὺς διαβάτας. Ἀπόσπασμα γενιτσάρων καὶ τρεῖς ἢ τέσσαρες ἄλλοι Ὀθωμανοὶ ἔφιπποι προέκυπτον ἐκ τῆς καμπῆς τῆς ὁδοῦ. Μεταξὺ δὲ τῶν πεζῶν γενιτσάρων καὶ τῶν ἱππέων ἐβάδιζόν τινες ἄνδρες, οἵτινες δεδεμένους ἔχοντες ὀπισθεν τὰς χεῖρας καὶ γογγύζοντες ἐγνωρίσθησαν ταχέως ὅτι ἦσαν Χριστιανοὶ κάτοικοι τῆς πόλεως, ἀπαγόμενοι εἰς τὰς εἰρκτὰς ἐν μέσῳ τῆς νυκτός. Ἡ συνοδία αὕτη, πλησιάσασα ὑπὸ τὰ παράθυρα τῆς Μουρουζικῆς οἰκίας, ἐστάθη, καὶ οἱ γενίτσαροι καὶ οἱ ἱππεῖς ἤρξαντο νὰ λαλῶσι πρὸς ἀλλήλους. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἅμα ἐκ τῆς χειρονομίας ἐνὸς τῶν ἱππέων ἐνόησεν, ὅτι ἡ συνομιλία τῶν Τούρκων ἐσχετίζετο μετὰ τῆς οἰκίας, ἐμάκρυνε τὴν κεφαλὴν, καὶ ἵνα μὴ μεταδώσῃ τὴν τρομερὰν ὑπόνοιάν του εἰς τὴν Εὐγενίαν, διετέλεσεν ἀκίνητος εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν καὶ περιέμενε τὸ ἀποθησόμενον καρδιοπαλμῶν. Μετ' ὀλίγας στιγμὰς ἠκούσθη ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Πατριαρχείου καλπασμὸς ἵππου καὶ ταυτοχρόνως ἐπλησίασε τοὺς συνδιαλεγόμενους ἱππεὺς Ὀθωμανὸς, ὅστις, τείνων τὴν χεῖρα πρὸς τὴν οἰκίαν, εἶπε τουρκιστὶ μεγαλοφώνως· « *Γιάριν μπουνλάρ!* » ἦτοι *Ἀῦριον* αὐτοῦς, καὶ τότε πάντες ἔλαβον τὴν πρὸς τὰ πρόσω ὁδόν.

Μετὰ τὴν διάλυσιν τῆς φρικαλέας ταύτης σκηνῆς ὁ Ἀλέξανδρος διέκρινεν ἐν μέσῳ τοῦ σκότους τὴν Εὐγενίαν καθημένην εἰς τὴν ἀντίθετον γωνίαν τοῦ μακροῦ *μινδερίου*. Ἐναυλον ἔχων τὴν ἀπαισίαν λέξιν *Ἀῦριον*, ἐκάθησεν ἀναυδος ἐκ τῆς φρίκης πλησίον τῆς μνηστῆς αὐτοῦ. Αἱ δύο κεφαλαὶ ἐστηρίχθησαν

πρὸς ἀλλήλας, αἱ καρδίαι των ἔπαλλον, τὰ χεῖλη των ἐσίγων καὶ αἱ ψυχαὶ των προσήχοντο! Μετά τινα λεπτὰ ἠκούσθη ὁ κρότος τῆς σόπας τοῦ διαβαίνοντος μπεχτζῆ, καὶ ἀγγέλλοντος ὅτι παρῆλθε τὸ μεσονύκτιον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθέσας φίλημα ἐπὶ τοῦ μετώπου τῆς Εὐγενίας, παρεκάλεσεν αὐτὴν ἵν' ἀποσυρθῇ πρὸς ἀνάπαυσιν. Στενάξασα βαθέως ἀνηγέρθη, καὶ τὴν αὐτὴν σχεδὸν στιγμὴν ἐφωτίσθησαν τὰ παράθυρα τοῦ δωματίου ἀπὸ τὸ φανάριον τοῦ διαβαίνοντος νυκτερινοῦ περιπόλου, τὴν δὲ ἀντανάκλασιν τοῦ φωτὸς ἰδὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοῦ τοίχου παρετήρησε τὰς κρεμαμένας κλεῖς τῆς οἰκίας, καὶ πάραυτα ἠσθάνθη ἀναζωπύρησιν εἰς τὸ νεναρκωμένον ὑπὸ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐντυπώσεων πνευμά του. Ὁδηγῶν δὲ τὴν νεάνιδα εἰς τὸ δωματίον αὐτῆς, ἐψιθύρισεν αὐτῇ εἰς τὸ οὔς· « Καλὴν νύκτα, φιλτάτη· ἐλπίσωμεν ἐπὶ Κύριον! » καὶ ἀνέβη ἀθρουβήτως εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον.

ΙΑ.

Τοιαύτη νύξ ἀναπαύσεως ὥρας δὲν ἐχορήγει βεβαίως εἰς τοσοῦτον τεταραγμένον πνεῦμα. Τὸ τρομερὸν γιὰρ ἐνόμιζεν ὅτι ἠκροάζετο εἰς ὅλους τοὺς μυστηριώδεις θορύβους τῆς νυκτὸς καὶ εἰς πάσας τῶν ἀπειραρίθμων κυνῶν τῆς πόλεως τὰς ὑλακάς. Ἡ λέξις αὕτη προήγγελλε ῥητῶς τὴν καταδίκην αὐτοῦ καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τῆς Εὐγενίας, τῆς Εὐφροσύνης καὶ τῶν τέκνων της! Νύξ προμηνύουσα τρομερὰν περιπέτειαν καὶ καταστροφὴν ἀνεπανόρθωτόν, καὶ ἐν τούτοις φέρουσα ὑπὸ τὸν ζοφερὸν αὐτῆς πέπλον ἀκτίνα ἐλπίδος!

Ἀπηυδαμένον ἔχων τὸ σῶμα ὑπὸ τοῦ κόπου, ἀλλὰ τὴν φαντασίαν ἐξημμένην, ἐρρίφθη, ὅπως εἶχεν, ἐπὶ τῆς κλίνης χωρὶς νὰ προσμένῃ τοῦ ὕπνου τὴν ἄφιξιν. Μὴ δυνηθεὶς ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ κλείσῃ τὰ βλέφαρα, ἠγέρθη, καὶ ἀνοίξας τὴν θύραν τοῦ κοιτῶνος ἐστάθη τινὰς στιγμὰς εἰς τὸ κατώφλιον, ὅπως βεβαιωθῇ, ἐὰν τὰ πάντα ἠσύχαζον. Ὁ βαρύηχος ῥογχασμὸς τῶν κοιμωμένων φυλάκων ἐνέπνευσεν αὐτῷ θάρρος καὶ ἐβάδισε

μέχρι τοῦ κοιτῶνος τῆς γηραιᾶς τροφοῦ τῆς Εὐγενίας. Ἐπιξέ-
 σας δὲ ἐλαφρῶς διὰ τοῦ δακτύλου τὴν θύραν, ἤκουσεν ἐλαφρό-
 τατον βᾶδισμα ἐνδοθεν. Ἀνοιχθείσης τῆς θύρας, ἡ ἀγαθὴ γυνή,
 χωρὶς νὰ ἐκπλαγῇ διὰ τὴν ἐμφάνισιν αὐτοῦ, ἐξήγησεν εἰς αὐ-
 τὸν πρώτη τὴν ἀϋπνίαν της, προερχομένην ἐκ τῆς ἀνησυχίας
 τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ φόβου, ὃν τῇ ἐνέπνευσεν ἡ ἀγρία θεὰ
 τῶν Ὀθωμανῶν περιπόλων, ὡς ἐνόμισε, τοὺς ὁποίους καὶ αὕτη
 ἐθεώρησεν ἐκ τοῦ παραθύρου. Ἐν ᾧ δὲ ἡ ταλαίπωρος ἀνέφερε
 ταῦτα, ὁ Ἀλέξανδρος παρετήρει τὰ ἔνδον τοῦ δωματίου ἐπι-
 πλα, καὶ μαθὼν ὅτι παλαιόν τι ἐναποτεθειμένον σεπέτιον πε-
 ρεῖχε παλαιὰ καὶ ἄχρηστα γυναικεῖα φορέματα, παρεκάλεσε
 τὴν γυναῖκα ν' ἀνοίξῃ τὸ κιβώτιον. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠπό-
 ρει, ἀλλὰ μετὰ βραχεῖαν συνδιάλεξιν κατενόησε τὸν σκοπὸν
 τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀνοίξασα τὸ παλαιὸν κιβώτιον ἐξήγαγεν
 ἱκανὰ ἐνδύματα, τὰ ὁποῖα ἐξήταζε καὶ ἐπεθεώρει ὁ Ἀλέξανδρος
 βοθηεῖα τοῦ φωτὸς λυχνίας κρεμαμένης ἐνώπιον εἰκονίσματος
 τῆς Ζωωδόχου Πηγῆς. Ἐκλέξας δὲ κατὰ τὸ δοκοῦν τρεῖς πα-
 λαιοὺς γυναικεῖους ἱματισμοὺς, διότι τὴν φροντίδα τοῦ νὰ συλ-
 λεγῶσι παλαιὰ τινα ἐνδύματα καὶ διὰ τὰ τέχνα τῆς Εὐφροσύ-
 νης ἀνέθετο εἰς τὴν τροφὸν, ἔδαπάνησεν ὑπὲρ τὰς δύο ὥρας
 ἐξηλόνων τὰ περιττὰ ἐπικοσμήματα τῶν περιβολαίων, ράπτων
 μετὰ τῆς γυναικὸς καὶ τροποποιῶν ὅπως καταλληλότερον ἐνό-
 μιζε τὰ ἐκτεθειμένα ἱμάτια.

Μετὰ τὴν ἐργασίαν ταύτην ἐκλείσθησαν ἐκ νέου εἰς τὸ σε-
 πέτιον τὰ οὕτω παρεσκευασμένα ἐνδύματα, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος
 μετέβη αὖθις εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον. Ἀμφίβολόν ἐστίν ἐὰν τὸ
 τρομερὸν γιᾶριν ἀφῆκεν αὐτὸν νὰ εὖρη ἀνάπαυσιν τῶν ταρα-
 χῶν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ ὕπνου.

IB.

Κεχωρισμένη ἐκ πάσης ἐξωτερικῆς ἐν τῇ πόλει σχέσεως, στε-
 ρουμένη τῆς ἐλαχίστης συνδρομῆς καὶ παρηγορίας ἀπαρηγορή-

των, τρεμόντων καὶ ἐπίσης προγεγραμμένων συγγενῶν, καὶ φρουρουμένη ὡς ἐν εἰρκτῇ ἔνδον τῆς οἰκίας, ἡ Εὐφροσύνη Μουρούζη εἶδεν ἀνατείλασαν τὴν πρωΐαν τῆς Μεγάλης Πέμπτης. Καὶ ἡ ἡμέρα αὕτη, πένθιμος ἐν μέσῳ τῆς πενθίμου ἐβδομάδος, ἐν ἣ εὐρισκόμεθα, οὐδὲν ἄλλο εἶδος παραμυθίας ἔφερεν εἰς τοὺς περιδεεῖς χριστιανούς κατοίκους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, εἰμὴ ὅτι, ἐν ᾧ αἱ ἐκκλησίαι διετέλουν τὸ πλεῖστον κεκλεισμένα, καὶ τὰ ἱερά τεμένη σιωπηλὰ καὶ ἔρημα, ἐκάστη οἰκογένεια ἐδύνατο τοῦλάχιστον νὰ προσεύχηται κατ' ἰδίαν ἐνώπιον τῶν εἰκόνων τῆς οἰκίας πρὸς ἀνάμνησιν τῶν Παθῶν τοῦ Σωτῆρος, καὶ μετὰ δακρύων νὰ ἐπικαλῆται τὴν ἀρρώγην τοῦ Ὑψίστου.

Βεβυθισμένην εἰς ἐσθινὴν δέησιν οἱ ἐξυπνήσαντες ἐφημέριοι εἶδον τὴν χήραν τοῦ Δημητρίου Μουρούζη, ἰσταμένην μετὰ τῆς Εὐγενίας, τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς τροφοῦ ἔμπροσθεν τοῦ εἰκονοστασίου. Μετὰ τὴν ἐπιθεώρησιν τῶν κατὰ τὴν οἰκίαν, παρατηρήσαντες ὅτι τὰ πάντα ἐν τάξει κατὰ τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ἀπέβησαν, οὐ μόνον ἐπήνεσαν τὴν εὐλάβειαν τῶν προσευχομένων, ἀλλὰ καὶ παρηγόρους ἐλπίδας ἐξέφρασαν. Ἐπειπόντες δὲ ὅτι, ἐὰν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην δὲν διετάραττεν ἡ ἐξουσία τὴν ἡσυχίαν τῶν φυλασσομένων, ὧφειλον νὰ ἐκλάβωσι πάντα κίνδυνον ὡς μακρυνθέντα, καὶ νὰ προσδοκῶσιν ἀπόλυσιν καὶ ἐλευθερίαν πιθανῶς κατὰ τὴν ἐπαύριον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἀκούσας τὰ παρὰ τῶν ἐφημερίων λεχθέντα, ἐξήγαγεν ὅτι κοιμώμενοι βαθύτατον ὕπνον καθ' ὅλην τὴν παρελθοῦσαν νύκτα, οὔτε εἶδον οὔτε ἤκουσαν τί συνέβη ὑπ' αὐτὰ τοῦ θαλάμου των τὰ παράθυρα, καὶ ἐνόμισε περιττὸν νὰ θεωρήσῃ ὡς βάσιμον τὴν ὑπόνοιαν μὴ οἱ τοιούτους λόγους προφέροντες ἀπέκρυπτον ἐπίτηδες φοβερὰν τινα ἀλήθειαν, ἣν ἐγίνωσκον ἢ προέβλεπον.

Ὅπωςδὴποτε, μετὰ τὸ σύνηθες πρόγευμα, εὐρὼν κατάλληλον εὐκαιρίαν διεκοίνωσεν εἰς τὴν οἰκοδέσποιαν τὴν περὶ φυφυγῆς μελέτην καὶ προπαρασκευήν. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ περὶ δωροδοκίας σχέδιον ἐθεώρησε καὶ ἡ Εὐφροσύνη αὐτὴ ἐπικίνδυνον καὶ

ἀμφίβολον, ἢ διὰ τῆς μετεμφιέσεως ἀπόδρασις ἔσχεν οὐχὶ δύσκολον λαβὴν εἰς τὸ κατεπτοημένον αὐτῆς πνεῦμα. Ὁ Ἀλέξανδρος παρατηρήσας τοῦτο, ἐνόμισε κατ' ἀρχὰς ὅτι ἡ Εὐγενία εἶχεν ἤδη ἀναφέρει αὐτῇ τὰ κατὰ τὴν νυκτερινὴν σκηνὴν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεκάλυψεν, ὅτι συγκεχυμένην πως εἶχεν ἐντύπωσιν, ὡς μὴ τολμήσασα ἴσως νὰ γίνῃ θεωρὸς τοῦ φοβεροῦ ὀράματος, καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἔδιδε πίστιν εἰς τὰ παρὰ τῶν ἐφημερίων λεχθέντα ματαιίας παραμυθίας ἕνεκα. Τότε λοιπὸν ἐξέθετο καὶ πρὸς αὐτὴν ὅ,τι καὶ εἰς τὴν Εὐγενίαν, δηλονότι τὴν μετὰ τοῦ Ἀναστασίου ** προεκτεθειμένην συνεννόησιν.

Ἡ οἰκοδέσποινα ἐνθαρρυνθεῖσα ὁπωσοῦν ὑπὸ τε τῶν λόγων καὶ τοῦ ἐνθέρμου ζήλου τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ πεισθεῖσα καθ' ἑαυτὴν, ὅτι ὤφειλε νὰ ἐγκολπωθῇ τὴν πρώτην ἀρμοδίαν εὐκαιρίαν, ὅπως διασώσῃ καὶ ἑαυτὴν καὶ τὰ φίλτατα ἀπὸ τῶν ἐπικειμένων κινδύνων, ἐπορεύθη μετὰ ταῦτα ἵνα διατάξῃ εἰς τὴν θεράπαιναν τὰ δέοντα κατὰ τὸν δεῖπνον τῆς ἡμέρας. Ἐλεγε δὲ ἀναβαίνουσα τὴν κλίμακα μετὰ τῆς τροφοῦ, ἀκουόντων καὶ τῶν ἐφημερίων, ὅτι, οὔσης ἑορτασίμου τῆς Μεγάλῃς Πέμπτης, καὶ συγκεχωρημένης τῆς καταλύσεως οἴνου καὶ ἐλαίου, ἔπρεπε νὰ φιλεύσωσι τοὺς ὀσίους φύλακας μετὰ τῆς δυνατῆς περιποιήσεως. Ταυτοχρόνως ὅμως ἡ Εὐγενία, κατελθοῦσα ἐκ τῆς ἀνωτέρας κλίμακος, παρετηρήθη ὅτι ἦτο κάτωχρος. Ἐρωτήσας εὐθὺς ὁ Ἀλέξανδρος τὴν αἰτίαν, ἤκουσε τὴν λακωνικὴν τῆς νεάνιδος ἀπόκρισιν· « Εἶδα πάλιν τὸν ἀλλοίθωρον Ἰουδαῖον!

— Τί παράξενος καὶ ἀπαίσιος Ἑβραῖος! Μὲ εἶπες ὅτι συχνὰ πὸν βλέπεις, Εὐγενία μου. Τί θέλει καὶ περιφέρεται εἰς τὸν δρόμον τοῦτον; Εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη.

— Ἐλπίζω ὅτι εἶναι ἡ τελευταία καὶ ὑστερινὴ φορά...

— Πρόσεχε τί λαλεῖς, Ἀλέξανδρε, δι' ὄνομα Θεοῦ! » παρετήρησε διακόπτουσα αὐτὸν ἡ Εὐφροσύνη.

Ὅτε δὲ ἡμίσειαν περίπου πρὸ τοῦ δεῖπνου ὥραν ἡ γηραιὰ τροφὸς εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τῶν φυλάκων καὶ παρέθετο

ἐνώπιόν των δισκάριον φέρον δύο ποτήρια καὶ φιάλην ῥακῆς Χιακῆς, ὑπεδέξαντο οὗτοι εὐμενέστατα τὴν ἀπαρχὴν τοῦ ἐγγίσαντος δείπνου.

Παρακαθήσαντες ὕστερον μετὰ τῶν τῆς οἰκογενείας προσώπων οἱ ὑποχρεωτικοὶ αὐτῆς συνδαιτυμόνες ηὐλόγησαν τὰ ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐδέσματα καὶ τὸν ἐκλεκτὸν οἶνον, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἔδειξαν ὅτι εἶχον ὄρεξιν ἀξίαν τῆς τῶν Ὀμηρικῶν ἡρώων. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν διετέλουν σοβαροὶ καὶ ἐλάλουν ὀλίγα· ἀλλ' ὅτε ἤρξατο νὰ κυκλοφορῇ ὁ οἶνος καὶ τὰ ποτήρια νὰ κενώνωνται ἀλλεπάλληλα, ἐπεχύθη ἰλαρότης εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῶν. "Ἴνα δὲ καταστήσωσι μετόχους τῆς εὐθυμίας των καὶ τοὺς παρακαθημένους, ἀπηύθυνον νέαις πατρικῆς ἐπιτιμῆσεις εἰς τὴν οἰκοδέσποιαν, τὴν Εὐγενίαν καὶ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅτι δὲν ἐμιμοῦντο τὸ παράδειγμα αὐτῶν, καὶ δὲν ἐλησμόνουν νὰ ἐπαναλέγῃσι τὴν τοῦ Δαβὶδ στερεότυπον ῥῆσιν· α Καὶ οἶνος εὐφραίνει καρδίαν ἀνθρώπου. η Καὶ ἄνευ ὅμως τῆς αἰτηθείσης συμμαχίας, οἱ γενναῖοι φύλακες ἔσχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ ἴδωσι τὸ ὑέλινον δοχεῖον παρ' αὐτῶν σχεδὸν μόνων κενωθὲν, καὶ μετὰ πολλῆς ἤδη οἰκειότητος δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπιπλήξῃσι τὴν ἐπιτηροῦσαν τὰ τῆς τραπέζης τροφὸν ὅτι αἱ φιάλαι διέμενον ξηραί. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις ἐκάθητο πλησίον τῆς Εὐγενίας, ἐδικαίωσεν εὐθὺς τὴν παρατήρησιν τῶν συνδαιτυμόνων καὶ λαβὼν τὸ βουκάλιον ἔδραμεν ἵνα τὸ πληρώσῃ ἐκ νέου. Ἡ προθυμία αὕτη τοῦ ἀξιολόγου τῆς Εὐγενίας μνηστῆρος ἐπηνέθη δεόντως παρὰ τῶν φυλάκων ἐν τῇ συντόμῳ αὐτοῦ ἀπουσία, καὶ μακαρίσαντες τὴν εὐγενῆ παρθένον ὅτι ἀγαθὴν ἐξελέξατο μερίδα, ἐδιπλασίασαν ἐπὶ τὸ φορτικώτερον τοὺς ἐπαίνους καὶ τὰς εὐχὰς, ὅτε εἶδον τὸν Ἀλέξανδρον εἰσελθόντα εἰς τὸ ἐστιατόριον καὶ φέροντα τὸ βουκάλιον πλήρες. Τοσοῦτον δὲ κατενύγησαν, φαίνεται, ὥστε ἀμφοτέρω οἱ ῥασοφόροι ἠγέρθησαν, καὶ ὑποδεχόμενοι αὐτὸν τρόπον τινὰ ἀνοικταῖς ἀγκάλαις, ὑπέσχοντο, ὅτι ἐμελλον νὰ ἔλθωσιν αὐτόκλητοι εἰς τὸν γάμον του μετὰ τῆς

Ευγενίας, ἵνα πῖωσι καὶ εὐφρανθῶσιν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. Μετὰ τὴν κωμικὴν ταύτην τῆς χαρᾶς ἔκχυσιν, καθήσαντες ἐκένωσαν ἐκ νέου τὰ ποτήρια πίνοντες εἰς ὑγείαν, ὡς ἔλεγον, τῆς δομνίτσας Εὐφροσύνης, τῆς κοκκωνίτσας Εὐγενίας, τοῦ τσελεμπῆ Ἀλέκου, τῶν τέκνων τῆς οἰκοδεσποίνης καὶ αὐτῆς τῆς γηραιᾶς τροφῆς, ἣτις ἰσταμένη παρετήρει τοὺς οἰνοπότας μετ' ἀπορίας καὶ αἰδοῦς.

Ἐν τούτοις ὁ καταναλωθεὶς οἶνος ἀνέπτυσσε φανερῶς τὴν δυνάμιν του, καὶ ἰσχυροὺς ἀναδίδων ἐκ τοῦ στομάχου ἀτμοὺς ἐθέρμαινε τὰς κεφαλὰς τῶν ἐφημερίων. Ἐφ' ὅσον δὲ τοῦ δειπνοῦ ἡ διάρκεια ἐξετείνετο, τοσοῦτον καὶ ἡ πρὸς τὸ ποτὸν ὄρεξις κινεῖτο, ὥστε, παρατεθέντων τῶν ἐπιδορπίων, προβάντες ἐκ νέου εἰς σημαντικωτέραν λήθην καὶ ἑαυτῶν καὶ τῶν πέριξ, ἐκέλευσαν τὸν Ἀλέξανδρον νὰ γεμίσῃ καὶ ἐκ τρίτου τὸ βουκάλιον. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐννοήσας, μετὰ δισταγμὸν τινὰ, ὅτι ἦτο ἐπικίνδυνος ἡ ἀπειθεία εἰς τὸ πρόσταγμα τῶν φυλάκων ἐξημμένων ἤδη, ἐξῆλθεν εἰς ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ· ἀλλ' ὅτε ἐπέστρεψεν, οἱ οἰνοβαρεῖς ἄνδρες, μὴ ὄντες πλέον κύριοι ἑαυτῶν, ἐγερθέντες ὅπως ὑποδεχθῶσιν αὐτὸν, ὡς τὸ πρότερον, κατέπεσαν βαρεῖς ἐπὶ τῶν θέσεών των ἐκφέροντες ἀσυνδέτους φράσεις φρενῶν παραλελυμένων.

Ἐπλησίασαν τέλος εἰς τὸ ἔσχατον ὄριον τῆς οἰνοποσίας. Τὴν κεφαλὴν μόλις ἐβάσταζον ὀρθίαν ἐπὶ τῶν ὤμων, οἱ ὀφθαλμοὶ των ἔχυνον ἀβέβαιον φέγγος, καὶ ἡ γλῶσσά των ἐτραύλιζε. Φαίνεται δὲ ὅτι κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην στιγμὴν συνάψαντες τὰ μικρὰ λείψανα τῶν δυνάμεων ἐτόλμησαν νὰ πῖωσι καὶ δύο ἕτερα ποτήρια. Ταῦτα ἦσαν τὰ τελευταῖα, ἀλλὰ δὲν ἐδυνήθησαν νὰ τὰ κενώσωσιν· ὁ οἶνος ἐχύθη ἐπὶ τῶν φορεμάτων αὐτῶν, τὰ ποτήρια ἔπεσαν ἐκ τῶν ἀσθενῶν χειρῶν, καὶ αὐτοὶ, ἀφεθέντες ἐπὶ τῶν προσκεφαλαίων τῶν *μινδελίων* ἐφ' ὧν ἐκάθηντο, διέταξαν τραυλιζούσῃ τῇ γλώσσῃ νὰ τοῖς φέρωσι καπνοσύριγγας. Ἡ τροφὸς ἐπορεύθη εἰς τὴν διακονίαν ταύτην, ὁ

δὲ Ἀλέξανδρος συνῆπτε φράσεις ἀσυναρτήτους μετὰ τῶν ἐκτάδην τέλος ἐξαπλωθέντων ῥασοφόρων καὶ παρετήρει τὰ θολούμενα αὐτῶν ὄμματα. Πάντες ἐσίγων, καὶ πᾶς διάλογος ἦν διακεκομμένος, ὅτε ἡ τροφὸς τῆς Εὐγενίας εἰσῆλθε κρατοῦσα τὰς δύο μακρὰς καπνοσύριγγας. Πλησιάσασα δὲ ἵνα προσφέρῃ αὐτὰς, ἐστάθη κινουσα τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῷ εἰδεχθεῖ θεάματι. Οἱ φύλακες ἐκοιμῶντο!

Μετὰ τινὰς στιγμὰς τὴν ἐπικρατοῦσαν σιωπὴν τοῦ δωματίου διέκοψαν τὰ ῥογχάσματα τῶν κοιμωμένων. Ὁ Ἀλέξανδρος, ὡσεὶ ἐξέλαβε τὸν ἦχον τοῦτον ὡς κέλευσμα μόρσιμον, αἴφνης ἠγέρθη ὄρθιος καὶ τρέμων ὑπὸ τῆς ἐνδομύχου συγκινήσεως, εἶπεν εἰς τὰς ἐξεστηκυίας γυναῖκας·

α Ἴδου ἡ ὥρα τῆς φυγῆς καὶ ἀπολυτρώσεως! »

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας αἱ γυναῖκες καὶ τὰ τέκνα ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἐστιατορίου, καὶ, κατὰ πρότασιν τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀνέβησαν ἡσύχως εἰς τὸ ἄνω δωμάτιον. Ἀνοιξασα δὲ ἡ τροφὸς τὸ κιβώτιον, ἐξήγαγε τὰ παρεσκευασμένα ἐνδύματα, καὶ ἤρξαντο εὐθὺς τοῦ ἔργου τῆς μετεμφιέσεως καὶ τῆς ἐτοιμασίας τῆς φυγῆς. Ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον, ὅπως τροποποιήσῃ καὶ αὐτὸς τὸν ἱματισμὸν καὶ παραλάβῃ τὰ ἀναγκαιότερα αὐτῷ πράγματα. Ἐτοιμασθεὶς δὲ καὶ συμπεράνας ὅτι θετικῶς ἤγγισεν ἡ ὥρα τῆς φυγῆς, ἐπλησίασεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐθεώρησε τὰ κατὰ τὸν Κεράτιον κόλπον. Ὁ οὐρανὸς ἐκαλύπτετο ἀπὸ νέφη ὠθούμενα ἀπὸ ἐλαφρὸν νότιον ἄνεμον, καὶ σκιαί τινες ἐπεχύνοντο ἐπὶ τῶν μακρυνῶν λόφων, οἵτινες ἐπιστέφουσι τὰ παράλια τοῦ Βοσπόρου. Μετὰ μίαν καὶ ἐπέκεινα ὥραν ὁ ἥλιος ἔδυε, καὶ ἐν τούτοις ἡ θεὰ τῆς πόλεως εἶχέ τι σιωπηλὸν καὶ μελαγχολικὸν ἐν ἐσπέρᾳ ἕαρος. Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ περιγράψωμεν ὁποίας ἐντυπώσεις ἐνέπνευσεν αὐτῷ ἡ θεὰ τῆς πατρίδος, ἦν μετ' ὀλίγας ὥρας ἔμελλε νὰ παύσῃ τοῦ νὰ βλέπῃ· ἀρκούμεθα μόνον εἰς τὸ νὰ σημειώσωμεν ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν δακρύων θρόμβοι ἐκύλισαν ἐπὶ τῶν παρεῖων

τοῦ ταλαιπώρου μνηστῆρος. Τί ἄρα ἐσήμαινον τὰ δάκρυα ταῦτα; Ἐσήμαινον τὴν ἀναπόδραστον θλίψιν τοῦ ἀποχαιρετῶντος φίλην πατρίδα, καὶ, φεῦ! ὅποیان πατρίδα καὶ ἐν μέσῳ ποίων περιστάσεων; Ἐσήμαινον τὸ πικρὸν συναίσθημα τοῦ τρόπου, δι' οὗ ἀδυσσώπητος ἀνάγκη ὤθει αὐτὸν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν εἰς φυγὴν καὶ δραπέτευσιν τολμηρὰν ἀλλ' ἀναπόφευκτον; Ἐσήμαινον τὴν λύπην τῆς ἐξορίας, τὴν συμπάθειαν τῶν πασχόντων, τὸν φόβον τῆς κρισίμου ὥρας καὶ τὰς ἀφανεῖς αὐτῆς περιπετειάς; Ἐσήμαινον;... ἀλλ' ἀδύνατον νὰ εἴπωμεν τίς ἀληθῶς ἦτο ἡ αἰτία τῶν δακρύων τούτων καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεδέχετο νὰ διασώσῃ πᾶν ὅ,τι ἐπὶ τῆς γῆς ἠγάπα, ἀπὸ ἀρπαγῆς, αἰχμαλωσίας καὶ θανάτου!

Τέλος σφογγίσας τὸ πρόσωπον μετέβη εἰς τὸν θάλαμον τῆς τροφοῦ, ἣτις διηυθέτει τὰ τῆς ἐνδυμασίας τῶν τέκνων τῆς οἰκοδεσποίνης. Ἡ Εὐφροσύνη καὶ ἡ Εὐγενία ἦσαν ἔτοιμοι. Μετὰ βραχεῖαν συνδιάλεξιν, ἰδὼν ὅτι πᾶσα ἡ ἀναγκαῖα προπαρασκευὴ εἰς ἔξοδον ἐπεραιώθη, καταβὰς εἰσηλθεν εἰς τὸ ἐστιατόριον, ἀφ' οὗ πρῶτον ἐστάθη παρὰ τὴν θύραν καὶ ἠκροάσθη τὸν ῥόγγον τῶν κοιμωμένων, καὶ ἐβεβαιώθη ἰδίους ὀφθαλμοῖς ὅτι οἱ φύλακες ἐκοιμῶντο βαθύτατα. Ἐξελθὼν δὲ ἀνέβη σιωπηλῶς εἰς τὸ ὑπερῶον πάτωμα καὶ εὔρε τὰς γυναῖκας ἰσταμένας μετὰ τῶν τέκνων πρὸ τοῦ εἰκονοστασίου καὶ προσευχομένας. Ποίησας τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ εἰπὼν· « Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου », παρήγγειλεν αὐτὰς νὰ καταβῶσιν ἡσύχως εἰς τὴν αὐλήν. Τότε, ἐν ᾧ τὰ πάντα ἦσαν ἔτοιμα, ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἡμερινὸν δωμάτιον τῶν φυλάκων καὶ ἔλαβε τὰ κρεμάμενα κλειδιά τῶν δύο πυλῶν τῆς οἰκίας. Καταβὰς δὲ καὶ ἀνοίξας τὰ κλειθρα, ἀνῆλθεν αὐθις καὶ ἐκρέμασεν αὐτὰ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν.

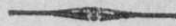
Ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ προσθέσω τὰ ἐξῆς. Ἀκροαζόμενος τοῦ γηραιοῦ ναύτου, ὅστις μοὶ διηγεῖτο τὰς λεπτομερείας ταύτας τῆς φυγῆς, ἀνεμνήσθην ἐξαίφνης τῶν λόγων οὓς ἤκουσα ἐν Θεραπεύσει παρὰ τῆς γυναικὸς τοῦ φιλοξενήσαντός με κηπουροῦ,

ἰσχυριζομένης ὅτι ἔμαθεν, ὡς εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ διηγήματος τούτου ἐλέχθη, φημιζόμενά τινα περὶ λέξεων μυστηριωδῶν, ἃς δῆθεν ὁ Ἀλέξανδρος ἐξεφώνει ἐνίοτε καθ' ὕπνον, ὧν σύζυγος τῆς Ἑλένης M**. Τὴν φήμην ταύτην ἐπανέλαβον εἰς τὸν ναύτην διακόψας ἐρωτηματικῶς τὴν διήγησίν του. Ἴδου τί ἀπεκρίθη·

α Καὶ ἐγὼ ἤκουσα τὰ λόγια τῆς ἀπλῆς γυναικὸς τοῦ κηπουροῦ· ἀλλ' ἔπειτα ἐβεβαιώθην ὅτι ἦσαν πλάσματα γυναικακαρίου, τὸ ὁποῖον ἐσύχναζεν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἄρχοντος Λ. M**. Δὲν ἤξεύρω ἀπὸ ποίαν ἀφορμὴν ἐπαρακινήθη εἰς τὸ νὰ πλάσῃ τὸ τοιοῦτον παραμύθιον· ἀλλ' ἤκουσα καὶ ἐγὼ ὕστερον ἀπὸ τὰ περιστατικὰ ὁποῦ σοῦ διηγοῦμαι, ὅτι τάχα ὁ ἀρραβωνιστικὸς τῆς Εὐγενίας ἐστάθη τρόπον τινὰ ὁ αἴτιος τῆς καταδίκης τῶν ἐφημερίων. εἶναι ἄδικος ἢ κατηγορία αὕτη, τὴν ὁποίαν μερικοὶ ἴσως ἐπίστευσαν, καὶ ἡ ὁποία πιθανὸν νὰ ἔφθασε καὶ εἰς τὴν ἀκοὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ δυστυχὴς νέος ἀπεφάσισε νὰ σώσῃ μίαν οἰκογένειαν τόσον συγγενικὴν του ἀπὸ βέβαιον ἀφανισμόν. Ἐὰν ἄφινε νὰ φύγῃ ἢ εὐκαιρία τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε, καὶ οἱ συγγενεῖς καὶ ἡ μνηστή του ἐχάνοντο, καὶ ἡ κεφαλή του ἔπιπτεν. Ὡς φαίνεται ὅμως, κατὰ τὴν στιγμὴν ὁποῦ ἔφρευγεν, ἐσυλλογίσθη μὲ φρίκην ὁποία τιμωρία θὰ ἐπερίμενε τοὺς μεθυσμένους φύλακας, καὶ, διὰ νὰ τοὺς προμηθεύσῃ ἐν εἶδος ἀπολογίας, ἔλαβε τὰ κλειδιά, καὶ, ἀφ' οὗ ἐξεκλείδωσε τὰς δύο θύρας, τὰ ἐκρέμασε πάλιν εἰς τὸν τόπον των. Ἡ ἰδέα του ἦτον, ὡς φαντάζομαι, αὕτη· ἐὰν μὲν ἔξαφνα ἐξυπνοῦσαν καὶ ἐπήγαιναν εἰς τὸ δωμάτιόν των, ἡ θεὰ τῶν κρεμασμένων κλειδίων ἤμπόρει διὰ ὀλίγην ὥραν νὰ μὴ τοὺς βάλῃ εἰς ὑπόψιν· ἐὰν δὲ ἀνεκάλυπτον τὴν φυγὴν, εἴτε αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἤμπόρουν νὰ φύγουν, φοβούμενοι τὰς συνεπειὰς τῆς ἐνόχου των μέθης, εἴτε, ἐὰν ἤρχοντο ἔξαφνα Τοῦρκοι ἐκ μέρους τῆς ἐξουσίας, θὰ εὔρισκον λόγον πάλιν νὰ εἰποῦν ὅτι ἡ κάποιος ἀπ' ἐξω ἤνοιξε τὰς θύρας μὲ ἀντικλειδιά, ἢ αὐτοὶ οἱ ἴ-

διοι φυλακισμένοι τὰ εὗρηκαν καὶ ἀνοίξαντες ἐδραπέτευσαν. Ὡς ἔξελθὼν δὲ μόνος ὁ Ἀλέξανδρος διὰ τῆς παραλίου ὀπισθίας πύλης καὶ σταθεὶς εἰς τὴν ἀποβάθραν, εἶδε κατὰ κωπηλατούμενον ἀπὸ γέροντα Ὀθωμανὸν, καὶ νεύσας εἰς αὐτὸν νὰ πλησιάσῃ, ἐκάλεσε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν ὑπηρέτριαν νὰ ἐξέλθωσιν ἀταράχως. Ὁ πορθμεὺς ἐδέχθη προθύμως καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου δισταγμοῦ πάντας τοὺς ἐπιβάτας, ὧν τελευταῖος ἐπιβάς ὁ Ἀλέξανδρος, ἀφοῦ ἔκλεισε τὴν πύλην τῆς οἰκίας, παρήγγειλε τὸν πορθμέα νὰ μεταβιβάσῃ αὐτοὺς εἰς τὸν Γαλατᾶν, πρὸς τὴν ἀποβάθραν τῶν καϊκιῶν τῶν νήσων τῆς Προποντίδος.

Πενιχρῶς, ταπεινῶς ἐνδεδυμένοι οἱ φυγάδες εἰσέδυσαν τέλος ἀπαρατήρητοι εἰς τὰς στενωποὺς τοῦ Γαλατᾶ, καὶ προὔχωρησαν μέχρι τῆς ἐκκλησίας τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου. Κατὰ προηγηθεῖσαν δὲ συνεννόησιν, ἡ μὲν γηραιὰ τροφὸς καὶ ἡ ὑπηρέτρια ἔμελλον τὴν αὐτὴν ἐσπέραν νὰ περάσωσιν εἰς τὴν νῆσον τοῦ Ἀντιγόνου, οἱ δὲ λοιποὶ νὰ πορευθῶσι πρὸς εὐρεσιν τοῦ πλοίου, ἐν ᾧ περιέμενεν αὐτοὺς ὁ Ἀναστάσιος**. Ἐν τινι λοιπὸν ζοφερᾷ καὶ στενῇ ῥύμῃ ἐγένετο ὁ χωρισμὸς μετὰ σιωπηλῶν δακρύων καὶ ἀμοιβαίων εὐχῶν καὶ ἐλπίδων συναντήσεως εἰς ἐποχὴν κρείττονα. Ἡ δυστυχὴς τροφὸς παρ' ὀλίγον νὰ λειποθυμήσῃ ἀποχωριζομένη τῆς Εὐγενίας ὠχρᾶς καὶ τρεμούσης.



III.

Η ΦΥΓΗ.

Irreparable is the loss; and Patience
Says it is past her cure.

SHAKESPEARE.

A.'

Πιστὸς εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τὴν ὁποῖαν ἔδωκε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον Παππαλέξιον, ἀναχωρῶν τὸ ἑσπέρας τῆς προτεραίας ἐκ τῆς οἰκίας τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, μίαν ὥραν πρὸ τῆς ὀρισθείσης, ὁ Δημήτριος Νεοχωρίτης ἐπέρασεν ἐκ Γαλατᾶ εἰς Τζουμπαλῆ, καὶ ἔλαβε τὴν ὁδὸν τοῦ Φαναρίου. Προχωρῶν δὲ παρετήρησε πέντε ἢ ἕξ Γενιτσάρους χωροῦντας ἐσπευσμένως πρὸς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν, προηγουμένου Ὀθωμανοῦ, ὅστις ἐφαίνετο μὲν ἀρχηγὸς αὐτῶν, ἀλλ' ὡς ἐκ τῆς στολῆς ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀξιωματικῶν τοῦ Σεραγίου.

Εἴτε ὑπὸ περιεργείας, εἴτε μᾶλλον ὑπὸ λυπηροῦ προαισθήματος ὠθούμενος, ὁ Δημήτριος ἐτόλμησε καὶ αὐτὸς νὰ ἐπισπεύσῃ τὸ βῆμα, καὶ ἀπαρατήρητος ἔφθασε πλησίον τοῦ προχωροῦντος ἀποσπάσματος τῶν Γενιτσάρων. Παρευθὺς ἀνεγνώρισε τὸν ὀδηγὸν αὐτῶν ὡς ὄντα ἐκ τῶν ἀξιωματικῶν, οἵτινες πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν παρέλαβον τὸν Μέγαν Διερμηνέα ἀποβάντα, ὡς εἶδομεν, εἰς τὴν ἀποβάθραν τοῦ Μπαζέ-Καπουσοῦ, καὶ συνώδευσαν αὐτὸν, οἰωνιζόμενοι ἀπαίσια, εἰς τὸ Σεράγιον Μπάπ-Χουμαγιούν. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη οὐ μόνον ἐφόβισε τὸν πιστὸν θεράποντα τῆς μουρουζικῆς οἰκογενείας, ἀλλὰ καὶ τὸν ἔδωκεν ἀφορμὴν νὰ κατανοήσῃ, ὅτι ἐπέστη ἡ ὥρα τοῦ κινδύνου καὶ εἰς τοὺς συγγενεῖς τοῦ ἀποκεφαλισθέντος Κωνσταντίνου. Ὅθεν τὸ πρόσωπον ὠχρὸς ἠκολούθησεν ἄνευ δισταγμοῦ τοὺς Γενιτσάρους,

καὶ ἔφθασεν εἰς τὴν ἐνορίαν τοῦ Πατριαρχείου. Αὐτόθι ἐχαλά-
ρωσε τὸ βῆμα.

Αἴφνης ἰδὼν τοὺς Γενιτσάρους σταθέντας ἀντικρὺ τῆς οἰκίας
τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, ὁ τολμηρὸς ναύτης ἠσθάνθη τὰ γό-
νατα τρέμοντα, καὶ ἐπὶ τινὰς στιγμὰς ἐστάθη ἀκίνητος. Ἄλλὰ
τὸ ἐνστικτὸν τῆς ζωῆς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ταχέως θάρρος,
καὶ ἐδυνήθη οὐ μόνον νὰ προβῆ πλησιέστερον τῆς οἰκίας, ἀλλὰ
καὶ τὰς δύο χεῖρας βυθίσας εἰς τὰ θυλάκια τῆς πολυπτύχου
περισκελίδος του νὰ σταθῆ, καὶ ὡς ἀδιάφορος θεατῆς νὰ θεω-
ρήσῃ τὰ γινόμενα. Ὅστις ὅμως, σοβαρὸς παρατηρητῆς τοῦ
ἀνθρώπου τούτου, ἔβλεπε τὴν μορφήν αὐτοῦ, εὐκόλως ἠδύνατο
νὰ διακρίνῃ τὰς ἀλλεπαλλήλους ἀλλοιώσεις τῆς φυσιογνωμίας
του, καὶ νὰ ἐκπλαγῆ ἀπὸ τὸ πῦρ τὸ ὁποῖον ἔχυσαν οἱ ὑπ' ἀ-
κτίνος χαρᾶς σπινθηρίσαντες ὀφθαλμοὶ του καὶ πρὸς τὸν οὐ-
ρανὸν εὐγνωμόνως ἀναστραφέντες, ὅτε, μετὰ τινὰ λεπτὰ πα-
ραμονῆς ἀγωνιώδους, ἠκούσθη περίξ τοῦ περιεστῶτος ὄχλου
ὅτι ἡ φυλακισθεῖσα οἰκογένεια ἔφυγε.

Καὶ τῷ ὄντι ἡ βεβαιότης τῆς φυγῆς δὲν ἐβράδυνε νὰ γνω-
σθῆ. Ἡ ταραχὴ, ἡ ἐκπληξις, αἱ ἀραὶ, αἱ ὕβρεις καὶ ἀπει-
λαὶ τῶν Γενιτσάρων ἐπέπλησαν ταραχῆς καὶ φόβου τοὺς πε-
ριστῶτας. Ὁ Δημήτριος, βλέπων τὴν σκηνὴν ταύτην, καὶ
τοι γινώσκων ὅτι, καθὸ κάτοικος τοῦ Νεοχωρίου καὶ σπα-
νιώτατα ἐπισκεπτόμενος τὸ Φανάριον, δὲν ἐγνωρίζετο ἴσως
παρ' οὐδενὸς, συνῆλθεν ἀμέσως ἐκ τῆς αἰφνιδίου χαρᾶς, καὶ
ἠὺχαρίστησε τὸν Θεὸν, ὅτι δὲν παρετηρήθη ὑπ' οὐδενὸς Ὀθω-
μανοῦ. Προέβη λοιπὸν ἐπὶ τὰ πρόσω, καὶ, βεβαιωθείς ὅτι δὲν
διέτρεχε κίνδυνον, ἐστάθη πάλιν ἐνώπιον τῆς οἰκίας, εἰς τὴν
ἀνεωγμένην θύραν τῆς ὁποίας ἴσταντο φρουροὶ δύο τῶν Γενι-
τσάρων, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ἦσαν ἔνδον, ὅπως ἐρευνήσωσι τὰ κατὰ
τὸ συμβάν.

Μετ' οὐ πολὺ ἠκούσθησαν ἔνδοθεν κραυγαὶ ἄγριαι καὶ φω-
ναὶ γοεραὶ ὡσπερ ἀνθρώπων μαστιζομένων, καὶ ὁ Δημήτριος

ἐνόησεν εὐθὺς ὅτι οἱ κληρικοὶ φύλακες συνελήφθησαν καὶ ἀπήγοντο εἰς εἰρκτήν.

Πρὶν ὅμως ἀπαγάγωσιν αὐτοὺς ἐκ τῆς οἰκίας, οἱ Γενίτσαροι, ἄνευ κελεύσεως τοῦ προϊσταμένου αὐτῶν ἀξιωματικοῦ, ἤρχισαν ν' ἀποδιώκωσι καὶ νὰ μακρύνωσι τοὺς θεατὰς τρέχοντες κατ' ἀντιθέτους διευθύνσεις καὶ ρίπτοντες τῆδε κάκεισε βλοσυρὰ βλέμματα. Ὁ Δημήτριος τότε ἐτράπη καὶ αὐτὸς ἐσπευσμένως πρὸς τὸ παράλιον τοῦ Φαναρίου καὶ εἰσεπήδησε μετὰ πέντε ἕξ ἄλλων ἐπιβατῶν εἰς τὸ πρῶτον ἀποπλέον ἀκάτιον, χωρὶς νὰ συλλογισθῆ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οὔτε ποῦ ἐπορεύετο οὔτε τί ἔμελλε νὰ πράξῃ.

Ἐν ᾧ δὲ τὸ σκάφος ἐπέρα πρὸ τῆς παραλίου πλευρᾶς τοῦ οἴκου τῆς Εὐφροσύνης Μουρούζη, οἱ συμπλέοντες παρετήρουν μετὰ περιεργείας τὸ κομψὸν ἐκεῖνο ξύλινον οἰκοδόμημα, καὶ αἱ γλῶσσαι αὐτῶν, ὡσεὶ ἐλύθησαν ἐκ τῶν δεσμῶν τοῦ πανικοῦ φόβου, ἐσχολίαζον καὶ ἠρμήνευον τὴν τολμηροτάτην ἅμα καὶ ἀκίνδυνον φυγὴν τῶσων προσώπων εἰς τὸ φῶς τῆς ἡμέρας καὶ ὑπὸ τὰ ὄμματα σχεδὸν τῆς ἐξουσίας. Τινὲς μάλιστα, ἐν ᾧ ἠλέουν τοὺς φύλακας τῆς οἰκίας, ἀνεκάγχαζον ἐπὶ τῇ νωθρότητι καὶ τῷ διὰ βαρείας καὶ ἀσυγγνώστου μέθης κλείσαντι τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν ὕπνω.

Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἐλέγοντο ταῦτα, οἱ συμπλωτῆρες ἠπόρουν διὰ τὴν αἰφνιδίαν ἐμφάνισιν δύο ἀνδρῶν εἰς τὴν θύραν τῆς παραλίου ἀποβάθρας τοῦ οἴκου, καὶ τὴν πλησίασιν πιαδῆ, ἐλθόντος ἐπὶ τῷ κελεύσματι τοῦ ἐνὸς αὐτῶν. Ὁ Δημήτριος, ὀξύδερκέστερος ἴσως, ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἦτο Γενίτσαρος, ὁ δὲ δεύτερος, στρέφων τὰ νῶτα πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ὁμιλῶν πρὸς τὸν Τοῦρκον μετὰ δουλοπρεποῦς χειρονομίας, ὅτι ἦτο Ἑβραῖος ὡς ἐκ τοῦ ἱματισμοῦ. Πλησιάσαντος τοῦ πιαδῆ εἰς τὴν ἀποβάθραν, ὁ Ἑβραῖος ἐστράφη καὶ ἐκράτησε τὴν ἄκραν τῆς πρύμνης, μέχρις οὔ ἐπέβη πρῶτος ὁ Γενίτσαρος, καὶ μετὰ τοῦτον ἐπέβη καὶ αὐτός. Τὸ πλοιάριον ἔλαβε φανερώς

τὴν πρὸς τὸν Γαλατᾶν διεύθυνσιν. Ἐν ᾧ ὅμως διέσχιζε τὴν ὑγρὰν κέλευθον, καὶ ἐπέρα εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων ὀργυιῶν ἔμπροσθεν τοῦ σκάφους ἐν ᾧ ἦτο ὁ Δημήτριος, οὗτος ἔστρεψε ταχέως τὸ πρόσωπον πρὸς τὸν μυχὸν τοῦ Κερατίου κόλπου, ὡσεὶ ἤθελε νὰ κρύψῃ ταραχὴν αἰφνιδίαν· διότι ἀνεγνώρισεν ὅτι ὁ καθήμενος μετὰ τοῦ Ὀθωμανοῦ εἰς τὸ προβαῖνον ἀκάτιον ἦτο ὁ παραβλῶψ Ἰουδαῖος, φίλος καὶ συνεταῖρος τοῦ Ἑβραίου, τὸν ὁποῖον πρὸ τεσσάρων ἡμερῶν εἶχε ραπίσει ὁ Δημήτριος εἰς τὴν εἴσοδον τοῦ ἐμπορικοῦ γραφείου τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἐπομένως τὰ μάλιστα ὑποπτος καὶ ἐπικίνδυνος εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν.

— Παράξενον! ποῦ εὐρέθη αὐτοῦ ὁ σημειωμένος Ἑβραῖος; εἶπέ τις ἐπιβάτης εἰς τὸν παρακαθήμενον. Δὲν σὲ φαίνεται, κύρ Παῦλε, ὅτι εἶναι ὁ ἴδιος Ἑβραῖος;

— Καλὰ λέγεις, ἀπεκρίθη ὁ οὕτως ἐπικληθεὶς ἐπιβάτης· εἶναι ὁ ἴδιος, στοιχηματίζω. Ὁ διάβολος! Αὐτὰς τὰς δύο ἡμέρας τὸν εἶδα ἴσως εἴκοσι φοραῖς νὰ διαβαίνῃ ἀπὸ τὸ καπνοπωλεῖόν μου· δὲν ἠμπόρεσα ὅμως νὰ καταλάβω διὰ τί συνήθως ἐστέκετο εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δρομίσκου, ἀντικρὺ σχεδὸν εἰς τὸ ὄσπητι τῆς Δομνίτσας Μουρούζη. Κᾶποιος θὰ τὸν ἔβαλε βέβαια· διότι μ' ἐφάνη ὅτι κᾶπως ἐπαραμόνευε· μὲ ἦλθεν ἰδέα νὰ τὸν ἐρωτήσω, ἀλλὰ τὰς ἡμέρας αὐτὰς καὶ τὸν ἴσκιον του πρέπει νὰ φοβῆται τις. Αὐτὸς εἶναι ἄνθρωπος ὑποπτος, κύρ Γρηγόριε!

— Ὑποπτος; Κατάσκοπος λέγε, κύρ Παῦλέ μου! Καὶ ἄλλοι τὸν ἐπαρατήρησαν εἰς τὸ Φανάρι. Ἐνας μ' ἔλεγεν ὅτι ἐχθρεύεται τὸν τσελεπῆ Ἀλέξανδρον, τὸν ἀρράβωνιστικὸν τῆς Δομνίτσας Εὐγενίας.

— Ἐ! καὶ τί ἔπταιεν ἡ εὐγενεστάτη κόρη; Τί ἤθελε λοιπὸν καὶ ἐπαραμόνευε κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρα τοῦ ὄσπητιοῦ ὁ μιαρὸς Ἰουδαῖος; Μήπως ὁ ἀρράβωνιστικὸς τῆς ἦτο φυλακισμένος μαζὶ τῆς καὶ κατώρθωσε νὰ φύγῃ μαζὶ τῆς; εἶπε τρίτος ἐπιβάτης.

— Ἡξεύρω καὶ ἐγὼ τί ἔπταιεν; εἶπεν ὁ Γρηγόριος· τοῦτο μόνον ἐφανερώθη, ὅτι ἡ Δομνίτσα Εὐγενία ἀπέρριψε τὴν πρότασιν τοῦ ν' ἀρράβωνισθῆ ἓνα τρανὸν Φαναριώτην.

— Ἄ! τώρα λοιπὸν καταλαμβάνω τὴν ὑπόθεσιν, εἶπεν ὁ τρίτος ἐπιβάτης μειδιῶν. Ἐπταιεν ἡ Εὐγενία, διότι τὸν ἀπέρριψε τὸν τρανὸν ἄρχοντα, ὁ ὁποῖος, ἐὰν ἦναι γέρωσ, εἶναι ζουλιάρης, καὶ ἡ ζηλοτυπία εἶναι πάθος ὀλέθριον. Εἶχε δίκαιον λοιπὸν ὁ κύρ Γρηγόριος λέγων ὅτι ὁ Ἑβραῖος εἶναι κατάσκοπος.

— Καὶ τί μὲ τοῦτο; ἠρώτησεν ὁ Παῦλος;

— Τί μὲ τοῦτο; Ὁ διάβολος ἔχει πολλὰ ποδάρια, εἶπεν ὁ Γρηγόριος. Τί παράξενον ἔάν ἐν ἀπὸ αὐτὰ ἀνεκάλυψεν ὁ τρανὸς Φαναριώτης ὅτι φορεῖ ὁ Ἑβραῖος ἐκεῖνος; Ἐὰν τοῦτο ἦναι ἀληθές, σημαίνει πολὺ τὸ ὅτι εὐρέθη εἰς τὸ σπῆτι τῆς δομνίτσας Μουρούζη, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὸν ἴδιον πιαδὲν μὲ ἓνα Γενίτσαρον. Ἀλλὰ ποῖος ἄραγε ἀπὸ ἡμᾶς ἠξεύρει τὸ ὄνομα τοῦ τρανοῦ Φαναριώτου;

— Εἶναι ὁ ἄρχων**, ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος.

— Εἶσαι βέβαιος; ἠρώτησαν σχεδὸν ὅλοι ἐκπεπληγμένοι.

— Βεβαιότατος! ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος.

— Λοιπὸν εἶναι σατανᾶς μεταμορφωμένος! εἶπεν ὁ Παῦλος.

— Εἶναι Τοῦρκος καὶ πνεῦμα καὶ καρδίαν! Καλὰ ἔκαμεν ἡ Εὐγενία καὶ τὸν ἀπέρριψεν, εἶπεν ὁ τρίτος ἐπιβάτης, καὶ μετὰ μικρὰν σιωπὴν προσέθηκεν· Ἴσως ἐπλήρωσε τὸν Ἑβραῖον....

— Οἱ Ἑβραῖοι, εἶπε διακόπτων αὐτὸν ὁ Γρηγόριος, ἐστάθησαν πάντοτε ἐχθροὶ μας θανάσιμοι. Εἶναι ἐπικίνδυνοι, διότι μᾶς μισοῦν καὶ μᾶς ἐπιβουλεύονται κρυφίως, καὶ ἱκανοὶ νὰ μᾶς βλάπτουν χωρὶς νὰ φαίνωνται πάντοτε, ἐπειδὴ εἶναι ἄνανδρος, δολερὰ καὶ διεφθαρμένη φυλὴ. Ὁ Θεὸς νὰ μᾶς διαφυλάττῃ εἰς αὐτὰς τὰς κρισίμους περιστάσεις.

— Ἀμήν! εἶπον ὅλοι.

Ὁ Ὀθωμανὸς κωπηλάτης ἐνθύμισε τότε εἰς αὐτοὺς ὅτι καιρὸς ἦτο νὰ πληρώσωσι τὰ πορθμεῖα, διότι ἐπλησίαζον εἰς τὰ

Καράκιοι. Ὅλοι τότε ἐπλήρωσαν, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτὰ ἀπέβησαν εἰς τὴν ἀποβάθραν καὶ ἐχωρίσθησαν. Ὁ Δημήτριος ἦτο τεταραγμένος ὑπὸ τοῦ μυστηριώδους συναντήματος τοῦ καταχθονίου Ἰουδαίου.

Ἐγίνωσκεν ὁμως ὅτι πλοῖόν τι ἦν ἤδη ἕτοιμον εἰς τὸ Κατάστενον ὅπως δεχθῆ τοὺς φυγάδας, καὶ δὲν ἠμφίβαλλεν ὅτι τὰ βήματά των διηυθύνοντο τὴν ὥραν ἐκείνην πρὸς τὰ ἄνω· ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ πλευστοῦ ἀσύλου καὶ τῶν φυγάδων ὑπῆρχεν ἔτι, ὡς ὑπελόγιζε, καὶ διάστημα χρόνου καὶ ἀπόστασις τόπου. Μὴ ἄρα γε ἔτρεχον νέον κίνδυνον; Μὴ καὶ οὕτω μετημφισμένοι, ἐν ᾧ ἐβάδιζον ὅλοι συνάμα, ἐξ ὑπερβολικῆς προφυλάξεως, ἐκ φόβου, ἐξ ἀνελπίστου ἐχθρῶν συναντήματος, ἐκινδύνευον ν' ἀνακαλυφθῶσι; Μὴ ὁ κατάσκοπος Ἰουδαῖος ὡσφράνθη τι καὶ ἔτρεχεν εἰς ἀνίχνευσίν των; Τοιαῦτα σιωπηλὰ ἐρωτήματα ἐθούρουν τὸ πνεῦμα αὐτοῦ ἐπὶ τοσοῦτον βαθμὸν, ὥστε συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἀπόφασιν ν' ἀνεύρη ὅπωςδῆποτε τοὺς φεύγοντας, καὶ, εἰ δυνατὸν, νὰ συντελέσῃ εἰς τὸ ἀσφαλὲς τῆς φυγῆς των.

B.

Χάριν προφυλακῆς ἐκλέξας τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἀχθοφόροι, κομίζοντες φορτία ὑπέρογκα καὶ ποιοῦντες οὐ μικρὸν θόρυβον διὰ βαναύσων καὶ ἐντόνων κραυγῶν, διήρχοντο τὴν πύλην τοῦ Γαλατᾶ, ἀκαταπαύστως, ὡς γνωστὸν, θορυβώδη διὰ τὸ πάντη στενὸν τῆς εἰσόδου, εἰσέδυσεν ὁ Δημήτριος μεταξὺ πολλῶν ἄλλων συνωθουμένων εἰς τὴν στενὴν ὁδόν. Ῥίπτων δὲ ἀριστερᾶ καὶ δεξιᾶ ταχέα βλέμματα, διέκρινε τὸν ἐπάρατον Ἑβραῖον, ὅστις, ἰστάμενος εἰς γωνίαν ὀλίγα βήματα ἄνω τοῦ Χαβιαροχάνου, ἐλάλει μετὰ ὁμοφύλου, καὶ ἔρριπτεν ἀπαύστως τὸ βλέμμα πρὸς τὰ ἄνω τῆς ὁδοῦ, ὡσεὶ περιέμενέ τινα. Ὁ Δημήτριος διέδραμεν ἀπαρατήρητος μέχρι τῆς ἄκρας τῆς ὁδοῦ, καὶ εἶδε τότε καταβαίνοντα βιαίως τὸν Ὀθωμανὸν μεθ' οὗ ὁ παραβλῶψ συνέπλευσε, καὶ διευθυνόμενον πρὸς τὴν πύλην τοῦ Γαλατᾶ. Ὁ

Δημήτριος παρετήρησε προσέτι ὅτι ὁ Γενίτσαρος, ἀφ' οὗ ἀπηύθυνε λόγους τινὰς πρὸς τὸν Ἰουδαῖον διήλθε τὴν πύλην, καὶ μετὰ δύο μόλις λεπτὰ οἱ δύο Ἰουδαῖοι ἐξήλθον καὶ οὗτοι ἐκ τῆς πύλης καὶ ἐχώρησαν εἰς τὸ παράλιον.

Βεβαιωθείς οὕτως ὅτι δὲν εἶχεν αὐτοὺς συνοδίτας, ἐτράπη εἰς τὴν λεωφόρον, ἣτις ἄγει πρὸς τὸν Τοπχανᾶν, καὶ ἔφθασεν ἐκεῖ ἐντὸς τετάρτου ὥρας. Φθάσας δὲ εἰς τὸ παράλιον τοῦ πάντη τουρκικοῦ τούτου προαστείου, ἠθέλησε κατὰ πρῶτον νὰ ἐπιβῆ εἰς ἓν τῶν αὐτόθεν ἀναπλεόντων παντοφόρων καϊκιῶν· σκεφθεὶς ὅμως ὅτι τὸ βραδυκίνητον τῶν πλοίων τούτων, τὰ ὁποῖα σταθμεύουσι εἰς διάφορα μέρη τῆς ἀναβάσεώς των εἰς τὸ Κατάστενον πρὸς ἀποβίβασιν ἐπιβατῶν, ἐκώλυε τὴν ἐλευθερίαν τῶν διαβημάτων καὶ πιθανῶς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ σχεδίου του, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῆ πεζὸς μέχρι τοῦ Διπλοκιονίου (Δολμᾶ-Βαχτζέ). Ἀφικόμενος δὲ αὐτοῦ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν, ἐπέβη εἰς παρατυχὸν ἀκάτιον καὶ εἶπεν εἰς τὸν πόρθμέα νὰ μεταβιβάσῃ αὐτὸν μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου τῶν Κλειδῶν (Δεφθέρ-Μπουρνού).

Ὁ ἥλιος ἔδυε καὶ ἡ ἑσπέρα κατήρχετο εἰς τὰς ἀκτὰς τοῦ Βοσπόρου ψυχρὰ καὶ ὀμιχλώδης. Καθήμενος εἰς τὴν πρύμνην τοῦ ἐλαφροῦ σκάφους περιέφερον ὁ Νεοχωρίτης ναύτης ἐταστικὰ βλέμματα πρὸς τε τὰς ἀκτὰς ἃς παρέπλεε, καὶ πρὸς τὴν θάλασσαν τοῦ Καταστένου, ἐφ' ἧς ἔπνεε νοτία αὔρα ζωηρὰ, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀνέπνεε μετὰ παρηγόρου ιδέας, καθὸ εὐδίαν διὰ τὰ ἀναπλέοντα πλοῖα πρὸς τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου Πόντου. Ἐξετάζων δὲ προσεκτικῶς ὅλους τοὺς συγχρόνως ἀναβαίνοντας πιαδέδες, ἐφ' ὅσον οἱ γοργοὶ καὶ ὀξεῖς ὀφθαλμοὶ του ἐξικνοῦντο, δὲν ἀνεκάλυπτε τι, ὅπερ ἐδύνατο νὰ ἐρεθίσῃ τὴν περιέργειαν ἢ τὰς ὑπονοίας του, καὶ ἐν ταύτῳ ὑπελόγιζεν ὅτι ἄνω τῶν ὁδῶν τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος ὤφειλε νὰ ἐπιστήσῃ ἀκριβέστερον τὴν προσοχὴν πρὸς ἀνεύρεσιν εἴτε τῶν φυγάδων εἴτε τοῦ πλοίου, ὅπερ, ὡς ἐνόμιζεν, ἐδύνατο εὐκόλως ν' ἀναγνωρίσῃ.

Ἀποβὰς εἰς τὴν προμνησθεῖσαν ἄκραν, ἔλαβεν εὐζωνότερος

τὴν πρὸς τὸν Βυθέαν (Κουρουτσεσμέ) διεύθυνσιν, ῥίπτων πάντοτε καθ' ὁδὸν παρατηρητικὰ βλέμματα ἐπὶ τῶν εὐαρίθμων διαβατῶν, καὶ ἰδίως τῶν ὀλιγίστων γυναικῶν. Ὅτε ὅμως ἔφθασεν εἰς τὴν Ξηρὰν Κρήνην, εἰς μέρη δηλονότι κατοικούμενα καὶ ὑπὸ ὁμογενῶν, ἐδιπλασίασε τὴν προσοχὴν καὶ, ὀδεύων εἰς τὰς λιθοστρώτους ἀκτὰς τοῦ Μεγάλου Ῥεύματος, ἐπέρασεν ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως τῆς Ὑψ. Πύλης· ἐχαλάρωσε τότε τὸ βῆμα, καὶ δάκρυα ἔβρεξαν τὰς παρειάς του, ἀναλογισθέντος τὴν πρόσφατον καταστροφὴν! Αἰφνιδίως συνέλαβε τὴν ιδέαν νὰ δράμῃ νὰ ἴδῃ, εἰ δυνατὸν, τὴν χήραν τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, νὰ τῇ ἐκμυστηρευθῇ τὰ κατὰ τὴν φυγὴν τῆς Εὐφροσύνης, καὶ νὰ πληροφορηθῇ ἐὰν τυχὸν ἔλαβε μετ' αὐτῆς φευγούσης συνέντευξίν τινα. Παράδοξος ιδέα καρδίας εὐγνωμονούσης! Μόλις ὠπισθοδρόμησε βήματά τινα καὶ ἐπλησίασε. . . . Τὸ μέγαρον τοῦ ἐσχάτου τῶν ἐξ ἡγεμονικῶν οἰκογενειῶν ἐκλεγομένων Μεγάλων Διερμηνέων ἦτο κλειστὸν καὶ ἔρημον! Ἡ οἰκογένεια τοῦ καρατομηθέντος Κωνσταντίνου Μουρούζη εἶχε μετατεθῆ, διαταγῇ τῆς Ἐξουσίας, εἰς τὸ Φανάριον, ὅπου ἐστέναζε καὶ ἐθρήνει ἀπαρηγόρητος! Τὸ γεγονός τοῦτο, ἀπροσδόκητον δι' αὐτὸν καὶ ἄγνωστον εἰς τὴν Εὐφροσύνην, ἐνεποίησεν εἰς αὐτὸν βαθυτάτην συγκίνησιν καὶ ἀπορίαν· ἀλλ' οὐδὲν ἦττον αἰστιγμαὶ ἦσαν πολύτιμοι· ἐτράπη εἰς τὰ ἔμπροσθεν καὶ ἐξηκολούθησε τὴν ὁδὸν πρὸς ἀνίχνευσιν τῶν φυγάδων.

Ἐπλησίασεν εἰς τὴν κώμην τῶν Ἐστιῶν (Ἀρναούτκιρῖ)· ἐνῶ δὲ παρήλαυε τὴν προκυμαίαν καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὴν κώμην, παρετήρησε τρίκωπον πιαδὲν, ὅστις ἐπλησίαζε καὶ ἐντὸς ὀλίγου ἐστάθη ἀπέναντι εὐρυχώρου οἴκου, κειμένου ἐπὶ τῆς μᾶλλον προεχούσης ἄκρας τοῦ κόλπου τῶν Ἐστιῶν. Ἐκτύπησε διὰ τῆς χειρὸς τὸ μέτωπον, διότι εὐθύς ἐνθυμήθη ὅτι εἰς τὸν οἶκον ἐκεῖνον κατώκει ὁ ἄρχων**, ὁ ἀπερῖμμένος μνηστήρ τῆς Εὐγενίας καὶ τρομερὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀντίζηλος. Μόλις σπογγίσας τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἔβρεχεν ὁ ἰδρῶς, εἶδεν ὅτι ἅμα ὁ

τρίκωπος πιαδὲς ἐπλησίασεν εἰς τὴν μικρὰν ἀποβάθραν τῆς οἰκίας, δύο ἄνδρες ἀνεπήδησαν καὶ δρομαῖοι εἰσῆλθον εἰς τὴν οἰκίαν. Τούτου γενομένου, τὸ ὀξύπρωρον σκάφος μακρυνθὲν ἐισωρμίσθη εἰς τὸν κόλπον.

Ἐκ τοῦ συναντήματος τούτου οὐδὲν ἄλλο ὁ Δημήτριος ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγη, εἰμὴ ὅτι οὐδέτερος τῶν ἀποβιβασθέντων ἦτο ὁ ἄρχων**, καὶ ἐπομένως οὗτος μὲν εὐρίσκετο πιθανῶς ἔνδον ἐν ὥρᾳ τοιαύτῃ, οἱ δὲ ἔξωθεν ἐπελθόντες βιαίως, ὧν οὐδενὸς τὴν μορφήν ἐδυνήθη νὰ διακρίνη, τίνα ἄρά γε ἄλλον ἐζήτουν νὰ ἴδωσι; Μὴ δὲ τὸ μυστηριῶδες τοῦτο περιστατικόν, ἐκ τῆς συμπτώσεως τοῦ χρόνου τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος φυγῆς καὶ τῆς σπουδῆς τῶν εἰσελθόντων προσώπων εἰς τὸ μέγαρον τοιοῦτου ἀνδρὸς, μὴ ἐσχετίζετο πρὸς τὴν λύσιν τῆς ὑποθέσεως, ἧς τὸν μίτον ὁ Δημήτριος ἀπεπειρᾶτο ν' ἀνεύρη;

Ὅπως δὴποτε, ὁ σκώληξ τῆς ὑποψίας ἤρχισε νὰ ἐξυπναῖ εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ πλανωμένου ναύτου· ἀλλὰ μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν ἡ ἐξακολουθοῦσα ἡσυχία περὶ τὴν οἰκίαν φαίνεται ὅτι κατεπραῖνε αὐτὸν ὀλίγον. Ἀποδοῦς τέλος τὴν ἀφιξίν τοῦ πιαδὲ εἰς οἰκιακὴν τίνα ὑπόθεσιν, ἀπεμακρύνθη, καὶ, διπλασιάσας τὴν ταχύτητα τοῦ βαδίσματος, ὅπως κερδίσει καὶ τὰ ὀλίγα αὐτὰ λεπτά τοῦ χρόνου, ἅ ἐδαπάνησε παραμονεύων καὶ ὑπονοῶν λυπηρὰ, ἀφίκετο σπεύδων καὶ ἀσθμαίνων εἰς τὸν κόλπον τῶν Χηλῶν (Μπεμπέκι). Ἐνταῦθα ὁ ἐσπερινὸς καὶ ἀνήσυχος ὁδοιπὸρος διενοήθη ὅτι εἰς τὰς ἀκολουθούς ἀκτὰς, μονήρεις τὸ πλεῖστον, ἢ τῆδε κάκεισε οἰκουμένας παρ' Ὀθωμανῶν, μέχρι τοῦ εὐρωπαϊκοῦ φρουρίου, καὶ ἐπέκεινα μέχρι τοῦ Σωσθενείου (Στένης), ἡ ἔρευνα τῆς ἀνευρέσεως τῶν φυγάδων ἀπέβαινε πιθανῶς προβληματικὴ ἢ ἀσκοπος. Ἐν ᾧ δὲ διελογίζετο ταῦτα καὶ ἐθεώρει τὴν ἐσπέραν προχωροῦσαν, εἶδε πλησίον τῆς προκυμαίας δίκωπον πιαδὲν βραδέως καὶ ἡσύχως ἐλαυνόμενον πρὸς τὰ ἄνω. Ἐκάλεσε παρευθὺς τὸν πορθμέα, τεσσαρακοντούτην χριστιανὸν Ἀνατολίτην, ἄνδρα ἀπλοϊκῆς καὶ εἰλι-

κρινοῦς φυσιογνωμίας καὶ πάντῃ ἄγνωστον εἰς αὐτόν· καὶ μετὰ τινὰς περὶ πορείας καὶ πορθμείων ἐρωτήσεις, ἐπέβη, καὶ καθήσας ἔνδον τοῦ σκάφους, παρήγγειλε τὸν ἄνθρωπον νὰ κωπηλατῇ πρὸς τὴν Στένην.

Ἄναπαυθεὶς ὀλίγον ὁ ἀπηυδημένος ναύτης, ἤσθάνθη ὅτι ἀναβαίνοντας ἤδη ὁ κατάρρους τῶν ρευμάτων τοῦ πορθμοῦ οὐ μόνον ἐκώλυεν αὐτοὺς τοῦ πρὸς τὰ ἄνω πλοῦ, ἀλλὰ καὶ χρόνου πολυτίμου ἐπροξένει ἀπώλειαν. Τὸ πορθμεῖον ἦτο κατασκευῆς στερεᾶς, εὐρύχωρον, καθαρὸν καὶ νεόδμητον, οἱ δὲ στιβαροὶ τοῦ Ἀνατολίτου βραχίονες μεγάλως ἠγωνίζοντο κατὰ τοῦ ἐνίοτε ἰσχυρῶς καταφερομένου ἀφρόεντος ρεύματος. Ὁ Δημήτριος ἠθέλησε τότε νὰ συγκωπηλατήσῃ, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν ὀπισθίαν ἔδραν τοῦ πορθμῆος, καὶ οὕτως ὁ πιαδὲς οὐ μόνον ἐγένετο τετράκωπος, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀπλοϊκὸς πορθμεὺς ἐπήνεσε τουρκιστὶ (διότι ἠγνόει τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν) τὴν δεξιότητα καὶ ῥώμην τῶν βραχιόνων τοῦ νέου Νεοχωρίτου.

Ὅτε δὲ μετὰ σύντονον καὶ οὐχὶ ἀνεπίπονον κωπηλασίαν παρήμειψαν τέλος τὴν μᾶλλον προέχουσαν ἄκραν τοῦ στενοτέρου μέρους τοῦ Βοσπόρου, ἡ ἑσπέρα ἦτο ἤδη προκεχωρημένη. Ὁ ὀρίζων διετῆρει σοβαρὰν θέαν, καὶ ὁ ἑσπερινὸς ἄνεμος, πνέων ζωηρότερος, ἀλλὰ μὴ διαταράττων κατὰ πολὺ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, ἠραίωνεν ἀπὸ διαλειμμάτων τὰ καλύπτοντα τὸν οὐρανὸν νέφη. Τῆδε κάκεισε διέφωσκον ἤδη οἱ ἀστέρες, ὁ δὲ ἀνακαλυπτόμενος δίσκος τῆς σελήνης φωτίζων κατὰ τὴν νυκτερινὴν ἐκείνην ὥραν τὰς μεγαλοπρεπεστάτας τῶν παραλίων τοῦ Βοσπόρου μοναξίας, ποῦ ἄρα τῶν πέριξ εὐρωπαϊκῶν ἀκτῶν ἐφωταγώγει τὸ ἔρημον βῆμα τῶν φυγάδων, οὓς ἀνεζήτει ὁ πιστὸς θεράπων τῆς εἰς βαθύτατον πένθος βεβυθισμένης φαναριωτικῆς οἰκογενείας;

Ἐν τούτοις, περιφέρων τὰ βλέμματα κατὰ διαφόρους ἀποστάσεις καὶ διευθύνσεις τῆς ζωγραφικῆς ταύτης τοῦ Βοσπόρου ἐπιφανείας, καὶ θεωρῶν τὰ ὑπὸ τῆς νοτίου πνοῆς ἀνωθούμενα πλοῖα,

ὧν τὰ μὲν εἰς μακροτέραν ἀπόστασιν μόλις διεκρίνοντο λευκάζοντα εἰς τὸ διαλείπον φέγγος τῆς σελήνης, ἄνω τῶν Θεραπειῶν, τὰ δὲ ἀναπλέοντα καὶ παραλλάσσοντα τὰς ἀπέναντι ἀνατολικὰς παραλίας, δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν του ἐπὶ ἐν τῶν ἀναπλεόντων ἐκείνων πλοίων. Εἰς ἀπόστασιν δύο περίπου μιλίων πρὸς τὰ ἄνω, ἀπέναντι τοῦ κόλπου τῆς Στένης, διέκρινε, μετὰ τινων λεπτῶν γοργὴν κωπηλασίαν, εὐμέγεθες βρίκιον ἀναπλέον βραδέως. Ὁ ἡσκημένος αὐτοῦ ὀφθαλμὸς παρετήρησε πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ βρίκιον οὐ μόνον ἐβραδυπόρει, καθότι δύο μόνα τῶν ἰστιῶν εἶχεν ἀναπεπταμένα, ἀλλὰ καὶ ταῦτα δὲν ἐκομποῦντο κατὰ κέντρον ὑπὸ τοῦ πρυμνησίου ἀνέμου. Πλησιάζων δὲ βαθμηδὸν καὶ ἐξετάζων τὰ κινήματα τοῦ πλοίου, ἡσθάνετο κατὰ μικρὸν τὸ πρόσωπον αὐτοῦ φαιδρυνόμενον· διότι, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν τῆς καρδίας του, ὅποιον ἄλλο ἠδύνατο νὰ ᾔῃαι τὸ παραπλέον ἐκεῖνο τὴν εὐρωπαϊκὴν ἀκτὴν βρίκιον, ἢ τὸ τοῦ πλοιάρχου Π^{**}; Πῶς δὲ οὕτως ἐβραδυπόρει ἢ μᾶλλον ἐλοξοδρόμει, εἰμὴ διότι τὸ μὲν ὁ κυβερνήτης ἐσκόπευε πιθανῶς νὰ καλύπτῃ τὰ κινήματα τοῦ πλοίου ἀπὸ τὰ βλέμματα τῆς φρουρᾶς τοῦ ἐν τῇ εὐρωπαϊκῇ πλευρᾷ φρουρίου, τὸ δὲ περιέμενε τότε που ἴσως νὰ παραλάβῃ εἰς τὸ κατάστρωμα τοὺς φυγάδας; Ἄλλ' ἄρά γε ἐκεῖ εἰς τὴν ἔρημον, ἀκατοίκητον καὶ βουνώδη παραλίαν τῆς Στένης, εἶχον ἤδη φθάσει οἱ φυγάδες, καὶ περιέμενόν που κεκρυμμένοι νὰ ἴδωσι σημεῖόν τι ὅπως μεταβιβασθῶσιν εἰς τὸ πλοῖον; Ἦσαν λοιπὸν ἐκεῖ; ἔφθασαν ἐκεῖ ἀσφαλῶς ὅλοι; Ἴδου ὅποια ἐρωτήματα ἀπηύθυνεν εἰς ἑαυτὸν κωπηλατῶν, καὶ ἤδη μὲν ἐθεώρει στεφθέντας ὑπὸ ἐπιτυχίας τοὺς νυκτερινούς αὐτοῦ ἀγῶνας, ἤδη δὲ ἐδίσταζεν. Ἡ ἰδέα ὅμως ὅτι προσήγγιζε τις λύσις τῆς ἐναγωνίου περιπετείας, καὶ αὕτη αὐτοῦ παρόντος, ὑπὸ οἰωνούς, κατὰ τὸ φαινόμενον, δεξιούς, ἢ ἰδέα, λέγω, αὕτη ἐπαρηγόρει ἅμα καὶ ἐνεψύχονεν αὐτόν. Πειπεισμένος ἤδη περὶ τῆς στερεότητος καὶ εὐρυχωρίας τοῦ πιαδῆ καὶ περὶ τῆς προθύμου διαθέσεως

τοῦ κτήτορος αὐτοῦ, τῷ ἀνέφερε, μεταξύ λόγων, ὅτι ἐπλησίαζον μὲν εἰς τὸ τέρμα εἰς ὃ συνεφωνήθη νὰ μεταβιβασθῆ, ἤδη ὅμως ἐτριπλασίαζε τὸν ναῦλον, ἐὰν αὐτὸς συγκατετίθετο νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ μίαν ἔτι, εἰ ἀναγκαῖον ἐφαίνετο εἰς αὐτὸν, ὥραν τὴν εἰς τὰ πέριξ τοῦ κόλπου περιδιάβασιν. Ὁ Ἀνατολίτης, τοσοῦτον ἐξεπλάγη ἀπὸ τὸ ἀλλόκοτον τῆς προτάσεως, γινομένης ἐν τοιαύτῃ μάλιστα ὥρᾳ, ὥστε ἀφείς τὰς κώπας, ἐστράφη καὶ εἶδε κατὰ πρόσωπον κεχηνῶς τὸν Δημήτριον· ἀλλ' οὗτος ἐξαγαγὼν παραχρῆμα ἐκ τοῦ θυλακίου καὶ δείξας αὐτῷ χρυσοῦν νόμισμα, οὐ μόνον κατέπαυσε τὴν ἐγερθεῖσαν ἴσως ὑπόνοιαν ἢ ἀπορίαν του, ἀλλὰ καὶ μειδίαμα προῦκάλεσεν ἐπὶ τῶν χονδρῶν χειλέων του.

Ὅτε δὲ οὕτω περάσαντες τὸν Φονεάν (Ρούμελι Χισαρί) καὶ τὸν κόλπον τῆς Φιδαλίας (Μπαλτὰ-Λιμάν), ἐπλησίαζον εἰς τὴν βουνώδη καὶ ἀκατοίκητον ἀκτὴν, ἣτις σχηματίζει μετὰ τῆς ἀπέναντι τοῦ Νεοχωρίου πλευρᾶς τὸν βαθὺν κόλπον τοῦ Σωσθενείου (Στένης), ὁ Δημήτριος εἶπεν εἰς τὸν πορθμέα νὰ χαλαρώσῃ τὴν κωπηλασίαν. Καὶ οὗτος μὲν ὑπήκουσε προθύμως, διότι οὕτως ἀνεπαύοντο οἱ κεκμηκότες αὐτοῦ βραχίονες, ὁ δὲ Δημήτριος, διευθύνων τὴν πῶραν μᾶλλον παρά τὰς ἀκτᾶς, διέκοπτεν ἐκ διαλειμμάτων τὴν κωπηλασίαν, καὶ ἤδη μὲν κατεσκόπευε τὴν ἔρημον παραλίαν, ἣδη δὲ τὴν κύκλῳ ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, σταθερώτερον δὲ τὰ κινήματα τοῦ βρικίου. Μετὰ τινα λεπτὰ παρατήρησεν ὅτι τοῦ πλοίου τούτου φθάσαντος περίπου ἀντικρὺ τοῦ κόλπου, ἡ κεραία τοῦ ἐτέρου τῶν ἰστίων ἐστράφη εἰς ἐναντίαν πρὸς τὸν ἀνεμον διεύθυνσιν, εἰς τρόπον ὥστε ἡ κίνησις τοῦ σκάφους οὐδετεροῦτο. Ἐκ τοῦ κινήματος τούτου ἐννοήσας ὅτι τὸ βρίκιον δὲν ἐχώρει ἐπὶ τὰ πρόσω, ἤρχισε νὰ πιστεύῃ ὅτι πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ παραλίου ὑπῆρχεν ἡ φυγαδικὴ οἰκογένεια, καὶ ἡσύχως πρὸς τὰ ἐκείθεν ἐκωπηλάτει.

Ἄλλ' εἰς τὸ βραχὺ διάστημα τῆς παραμονῆς ταύτης ὁ κα-

πάντης τοῦ ρεύματος ῥοῦς εἶχε παρασύρει τὸν πιαδὲν πρὸς τὰ κάτω, καὶ ἵνα ἀναληφθῆ τὸ οὕτως ἀπωλεσθὲν μέρος τῆς ὁδοῦ, ἔδαπανήθησαν ὑπὲρ τὰ εἴκοσι λεπτὰ ὥρας. Ῥίπτων ὁμῶς ἐκάστοτε τὰ βλέμματα πρὸς τὸ βρίκιον, εἶδεν αἴφνης μετὰ μεγάλης ἀπορίας ὅτι ἐπανέλαβε βραδέως τὸν ἀνάπλου, καὶ τότε ἡρώτα ἑαυτὸν, διὰ τί ἄρα δὲν ἐπεφάνη πορθμεῖόν τι διαβιβάζον ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς νυκτὸς τοὺς φυγάδας; Ἄρα, ἔλεγε, δὲν ἦσαν ἐκεῖ; Ποῦ λοιπὸν ἦσαν; Μὴ τοῖς συνέβη ἀπαίσιόν τι; Μὴ ἐκυριεύθησαν ὑπὸ αἰφνιδίου φόβου καὶ μετέβαλον σχέδιον; Ἐν ᾧ δὲ οὕτως ἀμοιβαδὸν ἡρώτα ἑαυτὸν καὶ ἐκωπηλάτει, ἐφάνη κάτωθεν ἐρχόμενος εὐμεγέθης πιαδὲς τρικωπος. Τὴν ἐμφάνισιν ταύτην δὲν ἐθεώρησε πλέον ὡς τυχαῖον σύμπτωμα· ἀπ' ἐναντίας, συνδυάζων τὰς ὑπονοίας του πρὸς τοῦ βρικίου τὴν πρόοδον, καὶ μὴ ἐννοῶν τίποτε, ἐκυριεύθη ὑπ' ἀμηχανίας· καὶ νῦν μὲν παρετήρει μετὰ προσοχῆς ἀτενοῦς τὸν ἐπερχόμενον πιαδὲν, χωρὶς νὰ δύναται νὰ διακρίνη πόσους ἢ ποίους τινὰς ἐπιβάτας ἐκόμιζε, νῦν δὲ ἔβλεπε τὸ βρίκιον καὶ τὴν Στένην, καὶ ἐξέφραζε λόγους συγκεχυμένους καὶ ἐρωτήσεις ἀπόρους εἰς τὸν Ἀνατολίτην. Οὗτος δὲ, μὴ ἐννοῶν ποσῶς τὰ ἐρωτώμενα, ἤρχισε νὰ θεωρῆ ἀνησύχως τὸν Δημήτριον καὶ νὰ ψιθυρίζῃ.

Γ.

Ἄλλὰ τίνες ἄρα ἦσαν αἱ κατ' ἐκείνας τὰς στιγμὰς προκύψασαι ἐκ τῆς κατωφεροῦς πλευρᾶς τοῦ ἀπέναντι λόφου δύο μορφαί; Μὴ ἦσαν σκιαὶ τῆς νυκτὸς καὶ πλάσματα φαντασίας τεταραγμένης; Μὴ εἰς τὸ ὄμμα τοῦ τεθορυβημένου ναύτου ἦσαν δύο ἔρημοι κυπάρισσοι τῆς ἐρήμου ἐκείνης καὶ μυστηριώδους πλευρᾶς τῆς Στένης, αἵτινες ὁμοιάζον ὥστε ἐκινεῦντο καὶ ἠπάτων τὸν ἀπλοῖκὸν κάτοικον τοῦ Νεοχωρίου, ἐν ᾧ ἐκινεῖτο τὸ σκάφος εἰς ὃ ἐκάθητο, καὶ πάντα τὰ ἀντικείμενα τῆς πλησίον ἀκτῆς τῷ ἐφαίνοντο τότε κινούμενα ὡς νυκτερινὰ φαντάσματα;

Ἄλλ' ὄχι· ἡ μία τῶν κορυφῶν τῶν δύο ἐκείνων μορφῶν ἐλεύκαζεν εἰς τὴν σκιαύγειαν τοῦ σεληναίου φωτός, ἐν ᾧ ἡ ἑτέρα ἦτο μελανείμων· καὶ ἤδη μὲν ἀμφοτέραι περιεπτύσσοντο καὶ συνεστέλλοντο, ἤδη δὲ ἀνεπτύσσοντο καὶ ἐξωγχοῦντο ὑπὸ τῆς πνοῆς τῆς νυκτός εἰς τρόπον, ὥστε ἀπετέλουν παράδοξον σύμπλεγμα.

Καὶ αἱ δύο ἐν τούτοις μορφαὶ προὔχωρον, ἐκινούντο, καὶ ἐβάδιζον πότε ἡ μία πλησίον τῆς ἄλλης, καὶ πότε ἡ μία κατόπιν τῆς ἄλλης. Τέλος ἐκ τῶν κινήματων αὐτῶν ἐπέισθη ὁ ταλαίπωρος Δημήτριος ὅτι ἦσαν μορφαὶ ἀνθρώπιναι.

Ἄλλὰ τίνες ἦσαν αἱ δύο αὗται ἀνθρώπιναι μορφαί; Καὶ τί ἐζήτηε τὸ ζεῦγος ἐκεῖνο εἰς τὸ ἀκατοίκητον μέρος τῆς ἀκτῆς καὶ εἰς τὰ κρημνώδη κράσπεδα τοῦ βουνοῦ, ὅπερ ἐπιστέφουσι παλαιόταται καὶ ἐρημικαὶ κυπάρισσοι, χύνουσαι πενθηφόρους ἀναμνήσεις ἐπὶ τῶν ἀρχαίων τάφων τῶν κατακτητῶν τῆς πόλεως τοῦ τελευταίου τῶν Κωνσταντίνων;

Προέβαινον ὁ Δημήτριος ἐθεώρει τὸ μονῆρες ζεῦγος βαδίζον ἤδη βήματι ἐσπευσμένῳ καὶ καταβαῖνον πρὸς τὴν εἴσοδον τοῦ βαθέως κόλπου· καθ' ὅσον δὲ ἐπλησίαζον, ἐδιπλασίαζον, ὡς ἐφαίνετο, τὸ βῆμα· ἔκαμψαν τὴν γωνίαν τῆς ἄκρας καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸν κόλπον.

Φρίσσων ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, ἀπιστῶν εἰς τὴν δύναμιν τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐρωτῶν ἀλλοκότους ἐρωτήσεις εἰς τὸν ἐνεὸν Ἀνατολίτην, καὶ ποιῶν ἀλλεπαλλήλως τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ, ἐζήτηε, μ' ὅλα ταῦτα, νὰ διακρίνη τὰς δύο ἀνθρωπίλους μορφὰς, ἀλλ' ἐγένοντο ἄφαντοι!

Δ.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγων λεπτῶν, ἀναλαβὼν ὅπως οὖν τὸ κράτος τοῦ νοός του καὶ ἀναδιφῶν εἰς τὰς σκιαυγείας ὁ Δημήτριος ἀνεκάλυψε τέλος νέαν μορφήν προελθοῦσαν ἐκ τῆς εἰσόδου τοῦ κόλπου καὶ κινουμένην ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ζοφερῶν

υδάτων. Ὡ! τὴν φορὰν ταύτην δὲν ἐβράδυνε νὰ διακρίνη ὅτι τὸ κινούμενον σχῆμα δὲν ἦτο ἄλλο εἰμὴ σκάφος τῶν παραλίων τῆς Στένης, καὶ ὅτι κατὰ πάντα πιθανὸν λόγον ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ αἱ δύο προοραθεῖσαι ἀνθρώπιναι μορφαί. Καὶ ὅτι μὲν οἱ ἐπιβάται ἦσαν δύο, ἐκτὸς τοῦ κωπηλάτου, ἐβεβαιώθη περὶ τούτου, χάρις εἰς τὰς ἀργυρᾶς ἀκτῖνας τῆς σελήνης, πεσοῦσας ἐπὶ τοῦ πορθμείου καὶ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν δύο ἐπιβατῶν, ὧν ὁ μὲν ἦν ἀναμφιβόλως γυνὴ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχιόνος ἀνδρός. Ἄλλ' ὁ ἀριθμὸς οὗτος τῶν ἐπιβατῶν ἀπέβαινε εἰς τὸν Δημήτριον ἐντελῶς ἀκατάληπτος· καθότι, ἔλεγε καθ' ἑαυτὸν, ἐὰν τὰ δύο ἐκεῖνα πλάσματα ἦσαν ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ἡ Εὐγενία, ποῦ λοιπὸν, πρὸς Θεοῦ, ἦσαν τὰ λοιπὰ μέλη τῆς φυγούσης ἐκ τοῦ Φαναρίου οἰκογενείας; Ἄλλὰ, κᾶτι μετ' οὐ πολὺ ἐξήγαγεν ἐκ τοῦ σκότους τῶν διαλογισμῶν του, ὅτε ἔρριψεν ἐταστικὸν βλέμμα ἐπὶ τοῦ κάτωθεν ἐρχομένου καὶ ὀλογνὲν πλησιάζοντος τρικώπου πιαδέ. Εἰ δ' ἔνεκα τῆς ἀποστάσεως καὶ τῶν νυκτερινῶν σκιῶν δὲν διέκρινεν εἰμὴ δύο μορφὰς ἐπὶ τῆς πρύμνης, ἐκ τῆς διευθύνσεως ὅμως καὶ τῶν δύο σκαφῶν, ἅτινα ἔτεινον, καθ' ἃ ὑπελόγιζε, πρὸς τὸ αὐτὸ τέρμα, τουτέστι τὸ βρίκιον, συνεπέρανεν ὅτι, κατ' ἕκτακτον περίστασιν, ἢ καὶ ἐκ συμφώνου, οἱ φυγάδες χωρισθέντες ἔμελλον ἤδη νὰ συναντηθῶσι.

Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι τὸ συμπέρασμα τοῦτο δὲν ἐξήλειψεν ἐντελῶς τὴν ταραχὴν τοῦ πνεύματος τοῦ Νεοχωρίτου, ἀλλ' ὀπωσδήποτε ἔκρινε σκόπιμον νὰ παρακολουθήσῃ βραδέως καὶ μακρόθεν τὸ μονόκωπον πορθμεῖον, ἱκανῶς ἀπὸ τοῦ κόλπου ἤδη μακρυνθέν. Ἴνα δὲ μὴ προξενήσῃ φόβον εἰς τοὺς δύο ἐπιβάτας, καὶ, τὸ κυριώτερον, ἵνα μὴ που ἔξωθεν ἐκ τῶν ἀκτῶν τουρκικὰ ὄμματα παρατηρήσωσι τὰ τρία σκάφη παρακολουθοῦντα τὸ ἀναπλέον βρίκιον, ἐκέλευσε τὸν Ἀνατολίτην νὰ λοξοδρομήσωσι καὶ νὰ λάβωσιν οὐδετέραν τρόπον τινὰ διεύθυνσιν, χωρὶς νὰ χάσωσι τὴν θέαν οὐδετέρου τῶν πιαδέδων.

Διευθύνων οὕτω τὴν κωπηλασίαν παρατήρησεν ὅτι, ἐν ᾧ τὸ μονόκωπον σκάφος ἐχώρει κατ' εὐθείαν πρὸς τὸ βρίκιον, ἀπέχον ἤδη ἰκανὸν διάστημα, ὁ τρίκωπος πιαδὲς, διασχίζων τὸ κῦμα ταχύτερον, ἤρχετο εὐθὺ σχεδὸν ἐπὶ τοῦ μικροτέρου. Ἡ παρατήρησις αὕτη, ἀπλῆ κατὰ τὸ φαινόμενον, ἐθορύβησε τὸν Δημήτριον καὶ ἤρξατο νὰ κωπηλατῆ πρὸς τὰ πρόσω, ἀλλὰ μετὰ προφυλάξεως ὡς μεστὸς ἀμφιβολίας περὶ τοῦ πρακτέου.

Μετ' ὀλίγα λεπτὰ τὰ δύο σκάφη εὐρίσκοντο εἰς ἴσην σχεδὸν ἀπόστασιν ἀπὸ τοῦ βρικίου, καὶ ἤδη ὁ τρίκωπος πιαδὲς τοσοῦτον ἐπλησίαζε τὸν μονόκωπον, ὥστε, κατὰ τὴν παρατήρησιν τοῦ Δημητρίου, σύγκρουσις ἐφαίνετο ἐπικειμένη. Ἐπλησίαζον ἀλλήλα. Ταυτοχρόνως μετὰ φοβεροῦ προαισθήματος εἶδεν ὁ Δημήτριος ὅτι ἡ κωπηλασία τοῦ μονοκώπου ἔλαβεν ἐντονώτερον χαρακτῆρα καὶ ὁ κωπηλάτης, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἄρρενος ἐπιβάτου ὀρμήσαντος εἰς τὰς κώπας, προσεπάθει ν' ἀποφύγη, εἰ δυνατὸν, τὸν ἐπερχόμενον πιαδὲν διὰ λοξοδρομίας καὶ ὀπισθοδρομήσεως. Ἐπλησίασαν! Ἀγωνιώδης σύμπτωσις! ἡ κωπηλασία καὶ τῶν δύο πιαδέδων διεκόπη.

Ὁ Δημήτριος τρέμων καὶ κάτωχρος, ἐστράφη εὐθὺς πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, καὶ κόπτων τὸ κῦμα θρασέως καὶ παρακελεύων τὸν Ἀνατολίτην νὰ κωπηλατῆ μετὰ σθένους, ἔρριπτε φλογερά βλήματα πρὸς τὰ συμπλακέντα σκάφη.

Κατὰ τὰς κρίσιμους ταύτας στιγμὰς ἀτυχῶς ἐκάλυπτε τὴν σελήνην σκοτεινὸν νέφος καὶ ἡ θάλασσα καθίστατο ζοφερά. Ἐν ᾧ δὲ ὁ Νεοχωρίτης ναύτης ἐκωπηλάτει καὶ μετ' ἀγωνίας ἔτυπτε τὸ μέλαν κῦμα, αἴφνης ἤκουσε φωνὴν ὁμοιάζουσαν μὲ θρηνηδίαν· ἐπλησίαζεν· ἡ θρηνηδία ἐγίνετο εὐδιάκριτος καὶ ἀνάμιγμα ἀπειλῶν ἅμα καὶ παρακλήσεων ἠκούετο. Τότε ἐν μέσῳ τῆς ἀπαισίας ταύτης συμφωνίας ἠκούσθη κτύπος ἢ κρότος, καὶ τὸν κρότον ἠκολούθησε κραυγὴ, κραυγὴ γοερὰ καὶ ὀξεῖα, καὶ μετ' αὐτὴν ταραχὴ, ἣν διεδέχθη σιωπὴ φρικαλέα. . . Φεῦ! ὅτε ὁ Δημήτριος καὶ ὁ Ἀνατολίτης ἐπλησίασαν, τὸ μω-

νόκωπον σκάφος ἦτο ἀνατετραμμένον καὶ ὁ πειρατικὸς πιαδὲς ἔφευγε πρὸς τὸ ἀσιατικὸν παράλιον!

Ὁ πορθμεὺς, ἐπιτήδειος κολυμβητῆς, ἐπάλαιε μανιωδῶς κατὰ τῶν κυμάτων, καὶ ἐπειρᾶτο νὰ δώσῃ χεῖρα βοήθειας εἰς τὴν βυθιζομένην μετὰ τοῦ σκάφους γυναῖκα, ἐν ᾧ ὁ ἕτερος ναυαγὸς ἀναφανεῖς εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ὑδάτων ἔτυπτε μετ' ἀγωνίας τὸ κύμα καὶ σχεδὸν ἐβυθίζετο ἐκ νέου.

« Δι' ὄνομα Θεοῦ! οἱ δυστυχεῖς πνίγονται! » ἐκραύγασεν ὁ Δημήτριος καταφθάσας καὶ ἀρπάσας ἐκ τῶν τριχῶν τῆς κεφαλῆς τὸν βυθιζόμενον ἄνθρωπον, ὅστις, χάρις εἰς τὸ αὐθόρμητον τῆς ζωῆς ἔνστικτον, ἀνατινάξας τὴν χεῖρα εὗρε στερεὰν λαβὴν ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ ἀφικομένου εἰς βοήθειαν πιαδέ. Ὁ Ἀνατολίτης, φοβηθεὶς μὴ ἀνατραπῆ τὸ σκάφος του, ἐφύλαξε τὴν ἰσορροπίαν, καὶ ταυτοχρόνως ἔδωκεν εἰς τὸν Δημήτριον σχοινίον, ὅστις εὐθὺς ἐπέρασεν αὐτὸ ὑπὸ τὴν μασχάλην τοῦ κρεμαμένου εἰς τὴν ἄβυσσον ἀνθρώπου.

« ὦ Θεέ μου! ἡ Εὐγενία! . . . » Αἱ λέξεις αὗται ἐξελθοῦσαι διὰ φωνῆς ἀδυνατοῦ ἐκ τῶν χειλέων τοῦ ναυαγοῦ διεπέρασαν πικρῶς τὴν καρδίαν τοῦ Δημητρίου, ὅστις, χωρὶς νὰ χάσῃ τὴν ἐλαχίστην στιγμήν, εἶπε τὸν Ἀνατολίτην νὰ κωπηλατήσῃ ἐκεῖ ὅπου ἐφαίνετο ὁ κολυμβῶν πορθμεύς. Οὗτος δὲ ἰδὼν τὴν ἐπελθοῦσαν βοήθειαν ἔκραξε· « Προφθάσατε, δι' ἀγάπην τῆς Παναγίας! ἡ γυνὴ πνίγεται! »

Ὁ Δημήτριος ρίψας καὶ ἕτερον σχοινίον πρὸς τὸν κολυμβῶντα ἐφώνησεν· « Ἀρπαξέ το καὶ δέσε τὴν γυναῖκα. — ὦ Παναγία μου! τὴν ἔχασα . . . δὲν τὴν βλέπω! . . . ἤ! νὰ ὁ φερετζές της! » εἶπε καὶ κρατῶν τὸ σχοινίον ἀνερίφθη πρὸς τὸ ἐπιπλέον ἱμάτιον· ἀρπάσας δ' αὐτὸ καὶ ἀνελκύσας τὸ βυθιζόμενον σῶμα, ἐπέρασε περὶ αὐτὸ τὸ σχοινίον καὶ εἶπε· « Τραβᾶτέ την καὶ ὁ Θεὸς νὰ τὴν γλυττώσῃ . . . ἐγὼ ἀπέκαμα! Κόπτονται τὰ ἥπατά μου! » καὶ ὁ δυστυχὴς πορθμεὺς ἐκολύμβησεν παρὰ τὸ σῶμα τῆς νέας γυναικὸς, τὸ ὁποῖον ὁ Δημήτριος ἀνέσυρε τέ-

λος ἐκ τῆς χειρὸς ἄνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος, καὶ κατάρ-
θωσε μετὰ τινος δυσκολίας, φυλάττοντος τοῦ συντρόφου αὐτοῦ
τὴν ἰσορροπίαν, νὰ ἀναβιβάσῃ αὐτὸ ἐντὸς τοῦ πιαδέ. Ἐν ᾧ
ὁμως ἀπέθετε τὴν δυστυχῆ νεάνιδα εἰς τὸ μέσον τοῦ σκάφους,
μετὰ φρίκης ἠσθάνθη ὅτι σημεῖα ζωῆς δὲν ἐφαίνοντο ἐπ' αὐ-
τῆς· ὅθεν αἱ στιγμαὶ ἦσαν κρισιμώταται, καὶ, βοηθήσας τὸν
κεκμηκότα πορθμέα νὰ στηρίξῃ τὰς χεῖρας εἰς τὸ ἀντίθετον
χειλὸς τοῦ σκάφους, ἐπανελάβε μετὰ τοῦ Ἀνατολίτου γοργὴν
κωπηλασίαν, μέχρις οὔ μετὰ δέκα περίπου λεπτὰ προσήγγε-
σαν εἰς τὴν ἀκτὴν. Ἄμα δὲ οἱ πόδες τοῦ ναυαγοῦ πορθμέως
ἐπάτησαν ἐπὶ τῆς ἄμμου, ἀφῆκε τὰς χεῖρας ἐλευθέρως καὶ με-
τέβη εἰς τὴν ἑτέραν πλευρὰν τοῦ πιαδέ, ἵνα βοηθήσῃ τὸν Ἀ-
λέξανδρον, ὥστε, βοηθοῦντος καὶ τοῦ Δημητρίου, νὰ εἰσέλθῃ ἐν-
τὸς τοῦ σκάφους, ὅπερ ἐγένετο μετὰ δυσκολίας.

Ε΄

Ἡ ἀκτὴ ἦτο πάντῃ ἔρημος· ὁ νυκτερινὸς ἄνεμος ἔπνεε ψυ-
χρὸς καὶ σκότος ἐκάλυπτε καὶ γῆν καὶ θάλασσαν.

Ὁ ἀπολέσας τὸ ἀκάτιόν του πορθμεὺς ἐξελθὼν τῆς θαλάσ-
σης ἐρρίφθη διάβροχος καὶ ἀποκεκμηκῶς ἐπὶ τῆς ξηρᾶς ἄμμου.
Ὁ δὲ καθ' ὅλην ταύτην τὴν σκηνὴν ἔντρομος Ἀνατολίτης,
ιδὼν τὸν ἄνδρα πεσόντα βαρέως καὶ ἐκλαβὼν αὐτὸν λειποψυ-
χοῦντα, ἤνοιξε μικρὸν ἐρμάριον τῆς πλώρας, ἔλαβε βουκάλιον
καὶ ἐπήδησεν εἰς τὴν ξηράν·

« Πίε ὀλίγην ῥακὴν, ἀδελφέ, διὰ νὰ ζεσταθῆς καὶ νὰ συνέλ-
θῃς εἰς τὸν ἑαυτὸν σου. » εἶπε τουρκιστὶ εἰς τὸν ἐξηπλωμένον
ὁμότεχνόν του, τρίβων ἐν ταύτῳ τοὺς κροτάφους του διὰ τινῶν
ῥανίδων· ἀνασηκώσας δὲ τὴν κεφαλὴν του ἐβοήθησεν αὐτὸν
νὰ ῥοφήσῃ ὀλίγον ἐκ τοῦ ποτοῦ. Τὸ θερμαντικὸν ῥευστὸν οὐ
μόνον ἐζωογόνησεν αὐτὸν, ἀλλὰ καὶ τὰς φρένας ἀνεκάλεσεν.
Ἐγερθεὶς τέλος καὶ τρίψας αὐτὸς τὸ πρόσωπον διὰ ῥανίδων ῥα-
κῆς, ἐπλησίασεν εἰς τὸν Δημήτριον, ὅστις κατεγίνετο σπογγί-

ζων καὶ τρίβων τὸ πρόσωπον καὶ τὸ στήθος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τῆς Εὐγενίας.

« Ὁ Θεός, ἀδελφοί, σᾶς ἔστειλεν ἀπόψε, εἰ δὲ μὴ, ἀφεύκτως ἐπνιγόμεθα ὅλοι. » εἶπεν ὁ δυστυχῆς πορθμεύς. « Γνωρίζω τὴν φωνὴν ταύτην! » ἀπεκρίθη ὁ Δημήτριος, καὶ εὐθὺς πλησιάσας καὶ ἰδὼν κάλλιον τὴν μορφήν τοῦ ἀνδρός, ἀνεγνώρισεν ὅτι ἦτο κάτοικος τοῦ Νεοχωρίου καὶ ἐκαλεῖτο Ἀθανάσιος. Ἡ ἀναγνώρισις αὕτη ἦτο παθητικὴ, ἀλλὰ τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν θέαμα ἦτο παθητικώτερον, καὶ αἱ στιγμαὶ ἦσαν πολύτιμοι καὶ κατεπείγουσαι. Εἰσελθόντος δὲ τοῦ Ἀνατολίτου εἰς τὸ πλοιάριον, ὁ Δημήτριος, μετὰ βραχυτάτην συνδιάσκεψιν περὶ τοῦ πρακτέου, ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ἀνατολίτην νὰ μεταβιβάσῃ αὐτοὺς ἐντὸς τοῦ κόλπου τῆς Στένης. Πλέοντες δὲ ἐν μέσῳ τοῦ σκότους καὶ τῆς ἡσυχίας τῶν παραλίων ἐπλησίασαν εἰς καλύβην ἀλιέων. Ὁ Ἀθανάσιος, κρούσας τὴν θύραν καὶ μὴ λαβὼν οὐδεμίαν ἔνδοθεν ἀπάντησιν, εἰσεβίβασε τὴν λεπίδα μαχαιρίου εἰς τὸ κλειθρον τῆς θύρας, καὶ ἤνοιξεν αὐτὴν εὐκόλως. Εἰσελθὼν δὲ εἰς τὴν καλύβην, ὡς γινώσκων καλῶς τὰ ἔνδον, προέβη εἰς γωνίαν, ὅπου ψηλαφῶν εἰς τὸ σκότος, εὔρεν ὅ,τι ἦτο ἀναγκαῖον πρὸς ἀφὴν φωτός, καὶ οὕτως ἤναψε κανδήλιον κρεμάμενον πρὸ μικρᾶς εἰκόνας ἁγίου. Μετὰ τοῦτο ἐξῆλθε καὶ ἐβοήθησε τὸν Δημήτριον, ὅπως μεταβιβάσῃ ἐκ τοῦ πιαδῆ εἰς τὴν καλύβην τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὴν Εὐγενίαν, ἐντελῶς ἀναισθητοῦντας, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἐξήπλωσαν ἐπὶ τῶν κειμένων αὐτόθι ξηρῶν δυκτίων. Ἀκολούθως ὁ μὲν Δημήτριος, βρέχων τὰς παλάμας διὰ τοῦ οἰνοπνεύματος ἤρχιζεν εὐθὺς διὰ νέας προστριβῆς ν' ἀνακαλῆ σπινθῆρας ζωῆς ἐπὶ τῶν κειμένων ἀνθρωπίνων σωμάτων, ὁ δὲ Ἀθανάσιος εἰσέβη ἐκ νέου εἰς τὸ πλοιάριον καὶ ἐπορεύθη μετὰ τοῦ Ἀνατολίτου εἰς τὴν ἐν Νεοχωρίῳ οἰκίαν αὐτοῦ, ἵνα μετακομίσῃ ἐνδύματά τινα καὶ καλύμματα, τὰ μάλιστα ἀναγκαῖα κατὰ τὴν ὥραν ταύτην.

Μετὰ μιᾶς σχεδὸν ὥρας ἀπουσίαν ἐπέστρεψαν, καὶ εἰσῆλθον εἰς τὴν καλύβην, κομίζοντες διάφορα ἱμάτια καὶ μάλλινα καλύμματα. Ὁ Ἀθανάσιος, ἰδὼν τὸν Δημήτριον γονυκλιτῆ πρὸ τοῦ σώματος τῆς Εὐγενίας, ἔκυψε καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν περιδεῶς· « Τί ἀπέκαμες, ἀδελφέ; ἐπανῆλθον εἰς τὴν ζώην; » Ὁ Δημήτριος, χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν, ἔστρεψε μόνον τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸν Ἀθανάσιον δακρύοντα, καὶ δι' ἑνὸς βλέμματος ἐξέφρασε τὴν ζοφερὰν τῆς ψυχῆς του ἀπελπισίαν. Μετὰ μακρὰν σιωπὴν, καθ' ἣν καὶ ὁ Ἀνατολίτης ἴστατο ὄρθιος καὶ ἐσπόγγιζε τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἱ τρεῖς ναῦται ἐποιοῦν τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ καὶ ἀμοιβαδὸν ἐπανέλεγον· « Γενηθήτω τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου! »

Ἡ Εὐγενία ἔκειτο νεκρά!

Ὁ Ἀλέξανδρος ἔκειτο πλησίον αὐτῆς ἡμιθανής!

Σ΄

Ἦτο μεσονύκτιον. Τὸν ὀρίζοντα ἐκάλυπτον νέφη πυκνὰ καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ὠδοιπόρει ἄφαντος ἡ σελήνη. Ἡ νύξ ἦτο σκυθρωπὴ καὶ ἐρεβώδης, ὁ δὲ νότιος ἄνεμος διερχόμενος τὰς ἐλικοειδεῖς περιστροφὰς τοῦ Βοσπόρου, καὶ γοερὰς διασκεδάζων πνοὰς ἐκ τῶν περικυκλούντων τὸν κόλπον τῆς Στένης λόφων, διέχυνε τὸ διπλοῦν πένθος τῆς τε νυκτὸς καὶ τῆς ταλαίνης ἑλληνικῆς μητροπόλεως, στεναζούσης ὑπὸ τὸν σιδηροῦν ζυγὸν τῶν Ἀγαρηνῶν. Καταπίπτων δὲ ἐκ διαλειμμάτων πνευματώδστερος εἰς τοὺς μυχοὺς τοῦ κόλπου ἐσάλευε καὶ τὴν πενιχρὰν καλύβην, ὑπὸ τὴν στέγην τῆς ὁποίας τρεῖς χριστιανοὶ ναῦται ἐκάθηντο βεβυθισμένοι εἰς σιωπὴν καὶ δάκρυα καὶ προσευχὴν ἐνώπιον τοῦ τραγικοῦ ἐκείνου θεάματος.

Ὁ Ἀνατολίτης ἀπέπλευσε μετὰ ταῦτα ἐκ τῆς καλύβης, ἵνα διανυκτερεύσῃ εἰς τὴν ἕνδον τοῦ κόλπου κώμην, πρὸς ἀσφαλὲς μὲν ὀρμητήριον τοῦ ἰδίου πλοιαρίου, πρὸς ἀποφυγὴν δὲ περιέργου ἢ ὑπόπτου ἔξωθεν θεατοῦ τῆς κατασχεθείσης ἐκτάκτως

ἐν νυκτερινῇ ὥρᾳ κενῆς καλύβης. Ὑπεσχέθη δὲ ἀναχωρῶν, ὅτι
λίαν πρῶτ' τὴν ἐπιούσαν ἐμελλε ν' ἀναφανῆ ἔξωθεν τῆς καλύβης.

Ὁ δὲ Δημήτριος καὶ Ἀθανάσιος, ἀφ' οὗ ἤλλαξαν τὰ θαλασσο-
σόβρεκτα φορέματα τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ μετὰ πολλὰς προσ-
παθείας ἐπανεφέρον αὐτὸν εἰς τὴν ζωὴν, ἐβυθίσθησαν εἰς ἀλγει-
νὴν σιωπὴν. Ὁ δυστυχὴς Ἀλέξανδρος μόλις συνελθὼν ἀνεκά-
θησεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς τῶν δικτύων, καὶ συνάψας τὰς συγ-
κεχυμένας αὐτοῦ ιδέας, περιέφερεν ἔκθαμβὰ βλέμματα ἐντὸς
τῆς καλύβης, ἠτένισε τοὺς δύο σιωπηλοὺς ναύτας, καὶ προσή-
λωσε τελευταῖον τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῆς ἐξηπλωμένης νεκρᾶς
μνηστῆς του. Συγκεντρόνων δὲ οὕτω τὴν ὄρασιν ἐπὶ τοῦ πεφι-
λημένου προσώπου, ἤρξατο βαθμηδὸν ν' ἀναπολῆ τὰ συμβάντα
τῆς ἐσπέρας. Ἐνῶ δὲ κατεσκόπευεν εἰς τὸ ἀμυδρὸν τῆς λυχνίας
φέγγος τὴν θανατόχρουν μορφήν τῆς Εὐγενίας, ἐθεώρησαν αὐ-
τὸν οἱ δύο μάρτυρες τοῦ οἰκτροῦ θεάματος ἀρπάζοντα τὰς χει-
ρας τῆς νεάνιδος καὶ σφίγγοντα καὶ καταφιλοῦντα αὐτὰς, ὡσεὶ
ἤθελε διὰ τῆς ἀναπνοῆς νὰ τὰς θερμάνῃ. Αἶφνης διέκοψε τὰ
φιλήματα, ἔκυψε πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς μνηστῆς, ἀφῆκε φω-
νὴν γοερὰν καὶ σπαραξικάρδιον καὶ ἔπεσεν ἀναίσθητος ἐπὶ τοῦ
στήθους αὐτῆς!

Βοηθεῖα τοῦ οἰνοπνεύματος καὶ τῆ περιθάλψει τῶν δύο ναυ-
τῶν, ἐβυθίσθη μετὰ ταῦτα εἰς ἀνάμιγμα ληθαργίας καὶ ὕπνου.
Ἐκ διαλειμμάτων δὲ παραλαλῶν ἤρθρονε τὰς συγκεχυμένας
ταύτας φράσεις· « Ἄ! ὁ ἐπάρατος Ἰουδαῖος... ἀλλὰ μὴ φοβεῖ-
σαι, Εὐγενία μου! πλησιάζομεν εἰς τὸ βρίκιον... νὰ, μᾶς περι-
μένει ἐκεῖ ἡ θεία σου! — Ἀθανάσιε, τράβα καλὰ, δυνατὰ τὰ κου-
πιὰ σου! — Μᾶς προφθάνουν! μᾶς προφθάνουν! εἶναι ἐχθροί! —
Καλὰ εἶδες; αἱ ἀκτῖνες τῆς σελήνης ἔπεσαν εἰς τὸ πρόσωπόν
του· τὸ εἶδες; τὸ εἶδες; — Ναι, τὸ εἶδα! εἶναι ὁ ἀλλοίθωρος
Ἑβραῖος!... — Ὁ ἄλλος;... ὁ ἄλλος; — Ἄ! ὕψιστε Θεέ
μου! ἐχάθημεν... εἶναι... εἶναι ὁ ἄρχων**! — Ἄ! προδό-
τα!... κακοῦργε! δολοφόνε! δολοφόνε!... » Καὶ ἐταράττετο,

καὶ ἐσφάδαζε καὶ ἐκίνει τὰς χεῖρας ὡσεὶ ἔτυπτε τὸ κύμα ὁ θαλάσπιος, καὶ ἐφώναζεν· « Εὐγενία μου! Εὐγενία μου! » ὡς παράφρων!

Ἀκούων τὰς τοιαύτας φωνὰς καὶ συγκεχυμένας φράσεις ὁ Δημήτριος, διείδε τὴν τρομερὰν ἀλήθειαν τοῦ τραγικοῦ συμβάντος καὶ ἐκυριεύθη ὑπὸ φρίκης ἀπεριγράπτου.

Τὸ λοιπὸν μέρος τῆς νυκτὸς παρήλθεν ἐν ἡρεμίᾳ, ἣν διέκοψαν ἅπαξ ἢ δις τὰ παραλαλήματα τοῦ πυρέσσοντος Ἀλεξάνδρου. Πλήρης ἀνησυχίας περὶ τῆς κινδυνώδους καταστάσεως αὐτοῦ, ὁ Δημήτριος ἤκουσε περὶ τὴν αὐγὴν τὴν παρήγορον φωνὴν τοῦ Ἀνατολίτου προθυμῶς, ὅστις ἐπλησίασεν εἰς τὴν καλύβην. Ὅθεν παραγγείλας τὸν Ἀθανάσιον ἵνα κλείσῃ τὴν θύραν καὶ προσπαθῇ νὰ καθησυχάζῃ τὸν ἀσθενοῦντα ἐν ὥρᾳ ἀνάγκης, ἐδήλωσεν αὐτῷ, ὅτι ἔμελλε νὰ μεταβῇ εἰς τὰ Θεραπεῖα, ὅπως εὐρῆ καὶ προσκαλέσῃ τὸν ἀγαθὸν ἰατρὸν Σ**. Ἐπιβὰς τοῦ πιαδὲ ἐκάθησε πάλιν ὀπίσθεν τοῦ Ἀνατολίτου καὶ ἐκωπηλάτει, ἵνα συντομεύσῃ τὸν χρόνον τῆς ἐκ τῆς καλύβης ἀπουσίας του.

Ἀναπλέων εἰς τὰ Θεραπεῖα διέκρινεν εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος, παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Εὐξείνου, πλοῖά τινα λευκάζοντα εἰς τὰ πρῶτα φῶτα τῆς ἡοῦς. Ἦτο ἄραγε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τὸ βρικόμιον τῆς παρελθούσης νυκτὸς; Ἀπίθανον τῷ ἐφαίνετο. Ἀλλὰ τί ἀπέγεινεν ἡ Εὐφροσύνη Μουρούζη καὶ τὰ τέκνα της; Πῶς δὲν ἐφάνη βοήθειά τις σταλεῖσα παρὰ τοῦ κυβερνήτου τοῦ πλοίου ἐν τῇ συμπλοκῇ τῶν δύο πορθμείων; Ἐπεζητήθησαν ἄραγε οἱ δύο καθυστερήσαντες φυγάδες; Τίς ἐδύνατο ἐκείνην τὴν στιγμὴν νὰ ἐπιλύσῃ τὰς τοιαύτας ἀπορίας τοῦ Δημητρίου; Φεῦ! μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας ἔμελλε νὰ μάθῃ παρ' αὐτοῦ τοῦ δυστυχοῦς Ἀλεξάνδρου, ὅτι ἡ Εὐφροσύνη Μουρούζη εἶχεν ἐπιβιβάσθῃ μετὰ τῶν τέκνων της ἐπὶ τοῦ βρικίου ἐκ μονήρους τινὸς ἀκτῆς τοῦ Διπλοκιοῦ διότι, κατὰ τὴν διήγησιν τοῦ Δημητρίου, ἐν ᾧ οἱ ἡμέτεροι φυγάδες διέβαινον

τὴν πύλην τοῦ προαστείου τοῦ Τοπχανᾶ, ῥακενδύτης ἐπαίτης, ἰστάμενος ἐκεῖ καὶ ζητῶν ἐλεημοσύνην παρὰ τῶν διαβαινόντων, πλησιάσας αὐτοὺς ἔτεινε τὴν χεῖρα, καὶ διὰ φωνῆς ὀδυνηρᾶς παρεκάλει ὅπως τὸν ἐλεήσωσιν. Οἱ φυγάδες, ἐκλαβόντες αὐτὸν ὡς ἓνα τῶν πολυαριθμῶν ἐπαιτῶν, οἵτινες περιφρουροῦσι συνήθως τὰς πύλας τῆς πόλεως, καὶ ἀποβαίνουσι ἐνίοτε ὀχληροὶ εἰς τοὺς διαβάτας, ἠθέλησαν ἐν τῇ σπουδῇ καὶ βίᾳ αὐτῶν νὰ παρέλθωσι χωρὶς νὰ δώσωσι προσοχὴν εἰς τὸν ἐπαίτην· ἀλλ' οὗτος, ἀκολουθήσας κατόπιν αὐτοὺς, ἐδιπλασίασε τὴν αἴτησιν ἀλγεινότερα τῇ φωνῇ καὶ ἐκίνησεν εἰς οἶκτον τὴν Εὐγενίαν, ἣτις παρεκάλεσε τὸν Ἀλέξανδρον νὰ δώσῃ τι εἰς τὸν δυστυχῆ ἄνθρωπον. Οὗτος δὲ, ἐν ᾧ ἐλάμβανε τὴν ἐλεημοσύνην, βλέπει κατὰ πρόσωπον τὸν Ἀλέξανδρον καὶ τὸν λέγει· α Δὲν μὲ γνωρίζεις, τσελμπῆ Ἀλέκο; εἶμαι ὁ Γεράσιμος, καὶ περιφέρομαι ὅλην τὴν ἡμέραν σήμερον ἀπὸ τὸν Γαλατᾶν ἕως ἐδῶ διὰ νὰ σᾶς ἀπαντήσω· ἐπειδὴ, ὡς ἐσυμπέραναν ὁ κύρ Ἀναστάσιος, ἀπὸ ἐδῶ ἠθέλατε περάσει, ἐὰν ἐφεύγετε σήμερον. Ἐμβῆτε εἰς τὸν παράμερον ἐκεῖνον δρομίσκον, εἶπε δεικνύων διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὴν διεύθυνσιν, καὶ περιπατεῖτε ὀλίγον ἀργότερα ἕως νὰ σᾶς ἀνταμώσω. Ἐχω νὰ σᾶς εἶπω νέαν σοβαρὰν εἶδησιν. β Ὁ Ἀλέξανδρος διαταραχθεὶς ἀνεγνώρισεν εὐθὺς ἐκ τῆς λαλιᾶς μετημφισμένον ὡς ἐπαίτην τὸν Ἑπτανήσιον Γεράσιμον** ἐταῖρον Φιλικόν, φίλον τοῦ Ἀναστασίου**, αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅστις ἐκόμισε τὴν πρώτην ἐπιστολὴν τοῦ Ἀναστασίου πρὸς αὐτὸν, ἐπιστρέψαντα εἰς τὴν ἐν Σταυροδρομίῳ οἰκίαν, ὡς ἐνθυμεῖται ὁ ἀναγνώστης, τὴν ἐπαύριον τῆς ἀποκεφαλίσεως τοῦ Μεγάλου Διερχμηνέως τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Εἰσελθόντας δὲ τοὺς φυγάδας εἰς τὴν μονήρη ὁδὸν, περιοριζομένην ἐκατέρωθεν ὑπὸ κήπων τουρκικῶν οἰκιῶν, πλησιάσας αὐτοὺς ὁ Γεράσιμος, α Ἄς ἔχῃ χάριν ὁ Ἄγ. Σπυρίδων, εἶπεν· ἐγλυτώσατε ἀπὸ βεβαίαν καταστροφὴν! ἂν δὲν ἐκατορθόνατε νὰ φύγετε, ἀλλοίμονον! Τώρα εἰσθε ἐλεύθεροι! τὸ πλοῖον τοῦ καπετὰν Π** ἔκαμε πανία, καὶ

ἀναβαίνει τὸ Κατάστενον. Θὰ ἦναι τώρα παραπάνω ἀπὸ τὸ Μπεσίκ-Τασί. Ἄλλὰ ἤξεύρετε; σήμερον τὸ πρωτὶ ἔμαθα ὅτι τὴν οἰκογένειαν τοῦ μακαρίτου Κωστάκη Μουρούζη (ὁ Θεὸς ἀναπαύσει τὴν ψυχὴν του!) ἐμελετοῦσαν οἱ Τοῦρκοι νὰ κατεβάσουν εἰς τὸ Φανάρι· δὲν ἠμπόρεσα νὰ πληροφορηθῶ ἐὰν τὴν κατέβασαν, ἀλλ' ἤξεύρω ὅτι ἡ δυστυχὴς χήρα εἶναι ἀσθενὴς καὶ ἀπελπισμένη! » Οἱ φυγάδες ἀκούσαντες τὴν ἀγγελίαν ταύτην ἤρχισαν νὰ δακρῶσι καὶ νὰ πνίγωσι τοὺς στεναγμοὺς αὐτῶν. Τότε ἡ Εὐγενία, σπογγίσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς, εἶπε σιγαλῆ τῇ φωνῇ· « Δι' ὄνομα Θεοῦ! καιρὸς δακρῶν δὲν εἶναι, οὐδὲ στιγμὴν πρέπει νὰ χάνωμεν. Δὲν εἴμεθα ἐλεύθεροι;

— Λοιπὸν; ἠρώτησαν μετ' ἀπορίας ἡ Εὐφροσύνη, ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὁ Γεράσιμος.

— Ἀλέξανδρε! εἶπεν ἡ Εὐγενία μετὰ φωνῆς προδιδούσης ἀπόφασιν σταθεράν, γνωρίζεις καλῶς τοὺς δρόμους καὶ τὰ χωρία τοῦ Καταστένου. Πρέπει νὰ ὑπάγωμεν εὐθὺς εἰς βοήθειαν τῆς εὐγενοῦς καὶ ἀθλίας χήρας τοῦ Μεγάλου Διερμηνέως. Εἴμεθα ἀγνώριστοι μὲ τὰ φορέματα ταῦτα· ἠμποροῦμεν νὰ ἔμβωμεν εἰς τὴν οἰκίαν εὐκόλως, νὰ εὐρωμεν τὴν ἔρημον σύζυγον, νὰ τὴν πείσωμεν, νὰ τὴν βιάσωμεν νὰ φορέσῃ ξένα φορέματα καὶ νὰ δραπετεύσῃ μαζῇ μας.

— Εἶναι δυνατὸν τοῦτο; εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη.

— Δυνατώτατον, θεία μου, ἀπεκρίθη· φθάνει μόνον ν' ἀποφασίσῃς, ὀδηγουμένη μακρόθεν καὶ μὲ προφύλαξιν ἀπὸ τὸν κύριον Γεράσιμον, νὰ ἔμβῃς μὲ τὰ παιδιὰ εἰς πλοιάριον καὶ νὰ προφθάσῃς νὰ ἔμβῃς εἰς τὸ βρίκιον. Ἐγὼ θ' ἀκολουθήσω τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις γνωρίζει καλῶς τοὺς δρόμους, καὶ ἐλπίζω νὰ φθάσωμεν εἰς τὸν σκοπὸν μας.

— Εὐγέ σου, εὐγενεστάτη κόρη! εἶπεν ὁ Γεράσιμος. Ἡ Παναγία μαζῇ σας! Πηγαίνετε. Γνωρίζεις τὸ βρίκιον, Ἀλέξανδρε;

— Τὸ γνωρίζω! ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν ἐκ συγκινήσεως.

— Ὅπως δὴ ποτε, ἐλπίζω νὰ ἐπιτύχωμεν, ἀγαπητὴ θεία· εἰς τὸν ὄμιλον ματαιωθῶσιν αἱ ἐλπίδες μας . . . τότε . . . τότε πλέον ὁ Θεὸς βοηθός! . . .

— Δι' ὄνομα Θεοῦ! Εὐγενία, ὑπόσχεσαι ὅτι θὰ καταφύγῃς εἰς τὸ βρῖκιον μὲ τὸν Ἀλέξανδρον; ἠρώτησεν ἡ Εὐφροσύνη ἀνήσυχος.»

Ἡ Εὐγενία ἐδίσταζεν, ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐσίγα.

« Τί ἐννοεῖτε λοιπόν; ἐξηκολούθησεν ἡ Εὐφροσύνη· εἰς τὴν ἄργοπορήσετε εἰς τὸν δρόμον, ἢ κυριευθῆτε ἀπὸ φόβον ἐκ περιστατικοῦ ἀπροβλέπτου, ὑπόσχεσθε ὅτι θέλετε προσπαθῆσαι μὲ κάθε τρόπον νὰ μὴ ζητήσετε ἄσυλον ἄλλοῦ εἰμὴ εἰς τὸ βρῖκιον; ὦ, τρέμω, τρέμω μὴ τύχη καὶ σᾶς χάσω! Λέγε, Εὐγενία μου, λέγε Ἀλέξανδρε· ὑπόσχεσθε ὅτι, εἴτε ἐπιτύχετε εἴτε ἀποτύχετε, θὰ καταφύγετε εἰς τὸ πλοῖον;

— Ὑποσχόμεθα ὅτι εἰς ὅλα τὰ παράλια τοῦ Καταστένου θὰ ἀκολουθήσωμεν τὰ ἔχνη τοῦ πλοίου. Τὸ γνωρίζω κάλλιστα, ἀπεκρίθη ὁ Ἀλέξανδρος.

— Ὡρα σας καλὴ λοιπόν, καὶ καλὴν ἐντάμωσιν, εἶπεν ἡ Εὐφροσύνη δακρύουσα. »

Καὶ ἐχωρίσθησαν.

« Ἄ! μ' ἔλεγεν ὁ Δημήτριος σπογγίζων δύο χονδρὰ δάκρυα κυλίσαντα ἐπὶ τῶν γηραιῶν παρειῶν του. Ὅταν ἔφθασαν καὶ οἱ δύο τῶν εἰς τὸ Μέγα Ῥεῦμα, καὶ ἔμαθαν ὅτι ἦτον ἀργὰ, καὶ ὅτι ἡ χήρα τοῦ ἄρχοντος Μουρούζη εἶχε μετατεθῆ μὲ τὰ τέκνα της εἰς τὸ Φανάριον πρὸ ὀλίγων μόλις ὥρων, ἐκόπησαν τὰ ἥπατά των καὶ ἐμαύρισαν τὰ ῥαβδία των! Ἄχ! κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην οἱ ἄγγελοι τοῦ οὐρανοῦ ἔπλεξαν τὸν στέφανον τῆς Εὐγενίας, διότι ἔτρεχεν εἰς μαρτυρικὸν θάνατον πασχίζουσα νὰ σώσῃ ἄλλους! . . . Αἰωνία της ἡ μνήμη! Ποτὲ δὲν ἠμπόρесе νὰ καταλάβῃ ὁ Ἀλέξανδρος ποῦ καὶ πότε καὶ εἰς ποῖον μέρος τοῦ δρόμου τῶν ἐπροδόθησαν. Μόλις ἀμυδρῶς ἐνθυμεῖτο ὅτι, ἐν ᾧ ἔτρεχον εἰς ἓνα ἀνηφορικὸν δρόμον ἐ-

πάνω εἰς τὰ χωράφια τοῦ Ἄρναοῦτ-Κιοῖ, διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ περάσουν ἀπὸ τὴν γειτονίαν τοῦ ἄρχοντος**, τοὺς ἐφάνη ὅτι εἶδον ἓνα ἀγνώριστον ἄνθρωπον, ὅστις ἐπέρασεν ἀπ' ἐμπρός των καὶ ἔφυγε πρὸς τὰ κάτω τοῦ χωρίου. Τίποτε ἄλλο δὲν ἐνθυμείτο νὰ τοὺς συνέβη εἰς τὸν δρόμον των, ἕως ὅτου ἔφθασαν εἰς τὴν Στένην, μετὰ ἀρκετὰς ὅμως περιπλανήσεις εἰς τὰ μονοπάτια καὶ εἰς τοὺς λοξοὺς καὶ δυσκολοδιαβάτους δρομίσκους τῶν λόφων καὶ τῶν κοιλάδων. Αὐτὰ ἔμαθα ἀπὸ τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὸ μέσον τῶν θρήνων τῆς συμφορᾶς καὶ τῆς ἀσθενείας του. Τὸ μόνον δὲ ὁποῦ μόνος μου ἠμπόρεσα νὰ συμπεράνω εἰς τὴν ἀπορίαν μου, διὰ τί τάχα δὲν ἐστάλη ἀπὸ τὸ βρίκιον οὔτε βάρκα, οὔτε ἄλλη βοήθεια, εἶναι ὅτι ἢ δὲν ἐγνωρίσθησαν, ἢ, ἔνεκα τῆς ἀργοπορίας τοῦ νὰ φανῶσιν οἱ δύο των, θὰ ὑπέθεσαν εἰς τὸ πλοῖον ὅτι ἦτο πλέον ἀργά, καὶ ὅτι θὰ ἐκρύφθησαν ἐξ αἰτίας ἐπικινδύνου περιστατικοῦ, ἢ ὅτι ἐγύρισαν τὸ τιμόνι πρὸς τὰ Θεραπεῖα, μὲ τὴν ἐλπίδα μήπως εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη εὔρεθῶσι. Ποτὲ δὲν ἐξήγησα καθαρὰ τὴν ἀπορίαν μου ταύτην. Μετὰ τὸ ἀτυχὲς ἐκεῖνο συμβᾶν ἐπέρασαν τόσοι χρόνοι, καὶ κἀνένα ἀπὸ τοὺς σωθέντας συγγενεῖς τῆς Εὐγενίας δὲν ξαναεἶδα πλέον. Ἐκτὸς τούτου καὶ ἐγὼ εὐρέθην εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ φύγω ἀπὸ τὴν Πόλιν καὶ νὰ κατοικήσω πέντε χρόνους εἰς τὸ Ῥοδοστό. »

Ἀποβιβασθεῖς λοιπὸν εἰς τὰ Θεραπεῖα ὁ Δημήτριος Νεοχωρίτης ἐπορεύθη εἰς τοῦ ἱατροῦ Σ** καὶ διηγήθη πρὸς αὐτὸν τὸ ἀπευκταῖον συμβᾶν. Ὁ ἱατρὸς οὗτος, τρέφων εὐγνωμοσύνην εἰς τὴν Μουρουζικὴν οἰκογένειαν, ἐπέβη ἄνευ ἀναβολῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πιαδὲ καὶ κατέπλευσεν εἰς τὴν Στένην. Εἰσελθὼν εἰς τὴν καλύβην εὔρε τὸν Ἀλέξανδρον βυθισμένον εἰς λήθαργον. Χύσας δὲ θερμὰ δάκρυα ἐπὶ τοῦ λειψάνου τῆς ἀγνῆς παρθένου, ὠραίας καὶ ἐν αὐτῷ τῷ θανάτῳ, ἀπεφάσισεν ὅπως οἱ μὲν δύο ἀγαθοὶ ναῦται λάβωσι πρόνοιαν περὶ τε τῆς ἡσυχίας τοῦ ἀσθενοῦς καὶ περὶ τῆς δυνατῆς προφυλάξεως πρὸς τὴν μὴ διακοίνωσιν τοῦ συμβάντος, αὐτὸς δὲ φροντίσῃ ἐντὸς τῆς αὐτῆς ἡμέρας περὶ

της ἀσφαλοῦς μεταβιβάσεως τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς φιλικὸν οἶκημα καὶ περὶ τῆς ἐνταφιάσεως τῶν λειψάνων τῆς Εὐγενίας.

Μετὰ τοῦτο ὁ ἰατρός, διαγνοὺς ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἦτο ἐκτὸς κινδύνου, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ Θεραπεῖα. Ὁ δὲ Δημήτριος, ὀρκίσας τὸν ἀγαθὸν Ἀνατολίτην, ὅτι δὲν ἔμελλε νὰ προφέρῃ εἰς οὐδένα οὐδὲν ἐξ ὧν εἶδε καὶ ἐγίνωσκεν, ἀπέπεμψεν αὐτὸν μετὰ γενναίαν ἀμοιβὴν τῶν μόχθων καὶ τῆς προθύμου αὐτοῦ ἐκδουλεύσεως ἐν τοιαύτῃ κρισίμῳ περιστάσει. Κλεισθεὶς δὲ εἰς τὴν καλύβην, ἀφ' οὗ ὁ Ἀθανάσιος ἔφερε τινα τρόφιμα, καὶ ἀνεχώρησεν ὕστερον εἰς τὰ ἴδια, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐπανέλθῃ μετὰ τοῦ ἰατροῦ τὸ ἑσπέρας, διέμεινε περιθάλλων καὶ περιποιούμενος κατὰ τὸ δυνατὸν τὸν κατακείμενον Ἀλέξανδρον. Φεῦ! μετὰ ποίου ἄλγους καρδίας ἐθεώρει τὸν δυσπυχῆ νέον ἀνακύπτοντα ἐκ διαλειμμάτων ἐκ τοῦ βάρους τῆς νόσου, ἀνακαθήμενον ἐπὶ τῆς αὐτοσχεδίου στρωμνῆς καὶ ἀτενίζοντα τὴν νεκρὰν Εὐγενίαν! Δὲν ἐπιχειροῦμεν νὰ περιγράψωμεν οὔτε τὴν μορφήν τοῦ ἀτυχοῦς μνηστῆρος, οὔτε τὰ βλέμματα αὐτοῦ, βυθίζοντος τὴν διάνοιαν εἰς τὸ ἀνεξερεύνητον μυστήριον τοῦ θανάτου, οὔτε τέλος τὴν ἄδακρυν καὶ στυγνὴν ἀπελπισίαν τοῦ προσώπου του ἐνώπιον τοῦ νεκροῦ σώματος ἐκείνης, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε καὶ ἐλάτρευσε μεθ' ὄλου τοῦ οὐρανοῦ πυρὸς καὶ τῆς ποιήσεως τοῦ πρώτου ἔρωτος, καὶ τὴν ὁποίαν αἰφνίδιος, καὶ φεῦ! ὁποῖος θάνατος ἀνῆρπασε!

Z.

Περὶ τὰς πρώτας σκιὰς τῆς αὐτῆς ἑσπέρας ὁ μὲν Ἀλέξανδρος μετεβιβάσθη εἰς τὴν κώμην τῶν Θεραπειῶν καὶ ὠδηγήθη ἐν ἀσφαλείᾳ καὶ μεγίστῃ μυστικότητι παρὰ τοῦ ἰατροῦ Σ** εἰς τὴν μέριμναν ἀγαθῆς χωρικῆς γυναικὸς, κατοικούσης εἰς τι ἀγροκῆπιον ἐν μικρᾷ ἐκ τῆς κώμης ἀποστάσει· περὶ δὲ τὰς ἀρχὰς τῆς νυκτὸς οἱ δύο Νεοχωρῖται ναῦται μετεκόμισαν τὸ κεκρυμμένον ἔνδον τῆς λέμβου λείψανον τῆς Εὐγενίας, καὶ παρουσία τοῦ ἰατροῦ καὶ ἐνὸς γηραιοῦ ἱερέως, προσευχηθέντος ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τῆς κεκοιμημένης παρθένου, ἔθαψαν αὐ-

τὸ εἰς τὴν θέσιν τῆς κοιλάδος ἦν περιεγράψαμεν εἰς τὸ πρῶτον μέρος τοῦ παρόντος διηγήματος, ἐκτὸς τοῦ περιχώρου τῆς τότε ὑπαρχούσης αὐτόθι ἐκκλησίας. Καὶ ὁ μὲν χοῦς, ὁ καλύψας τὸ σῶμα τῆς δολοφονηθείσης νεάνιδος, ἠγιάσθη παρὰ τοῦ εὐσεβοῦς ἱερέως, ὅστις, πεισθεὶς εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς εἰσηγήσεις τοῦ ἱατροῦ, παρεστάθη εἰς τὴν νυκτερινὴν κηδεῖαν, καὶ ἐκτὸς τοῦ χριστιανικοῦ ὀνόματος τῆς νεκρᾶς, ὅπερ προθύμως καὶ συμπαθῶς ἐμνημόνευσεν, οὐδὲν περὶ αὐτῆς οὐδέποτε περαιτέρω ἴσως ἐγνώρισεν, ἢ δὲ ἀπώλεια αὐτῆς παρ' οὐδενὸς ἠρευνήθη οὐδὲ καταγγέλλθη· διότι τὸ φάσγανον τοῦ δημίου καταβαλὼν τὴν κεφαλὴν μετὰ ταῦτα καὶ τοῦ ἐτέρου ἀδελφοῦ, τοῦ Κωνσταντίνου Μουρούζη, ἔρριψεν εἰς ἀφάνειαν καὶ βαθυτάτην δυστυχίαν τὰ ἐπιζήσαντα μέλη τῆς πολυθρήνου ταύτης οἰκογενείας, διαφυγόντα ἐπὶ τέλος καὶ ταῦτα τὸν κίνδυνον εἰς τὴν ἀλλοδαπήν. Πρὸς τούτοις αἱ μετὰ τὸ συμβᾶν τοῦτο ἡμέραι ἐγένοντο μάρτυρες πολλῶν ἄλλων ἐν Κωνσταντινουπόλει τραγωδιῶν, ὧν προεξάρχει ἡ ἀπαγχόνισις τοῦ ἀειμνήστου Πατριάρχου Γρηγορίου, ὅστις διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ θανάτου καθηγίασεν, ἐκραταίωσε καὶ ἀνεζωογόνησε τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν.

Ὅθεν ἡ μνήμη τῆς ὀρφανῆς θυγατρὸς τοῦ Γεωργίου Μουρούζη, συναπολεσθεῖσα εἰς τὸ μέγα ναυάγιον τῆς θυελλώδους ἐξαγριώσεως τῶν Μουσουλμάνων, καὶ λησμονηθεῖσα παρ' ἐκείνων οἷτινες μακρόθεν τὴν ἐγνώριζον καὶ μέχρι τινὸς ἐνόμιζον ὅτι ἔφυγε μετὰ τῆς θείας αὐτῆς εἰς τὴν Ῥωσσίαν, διετηρήθη πιστὴ ὑπὸ τοῦ ναύτου τοῦ Νεοχωρίου καὶ ἀγνή καὶ ἀειθρήνητος παρὰ τοῦ δυστυχοῦς μνηστῆρός της. Οὗτος ὑποστὰς μακρὰν ἀσθένειαν, καθ' ἣν ἐπεκαλεῖτο τὸν θάνατον ὡς σωτῆρα τῆς καιρίας συμφορᾶς, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἐμπειρία καὶ φιλανθρωπία τοῦ ἱατροῦ Σ** κατεπάλαψε μετὰ μεγίστης προσοχῆς καὶ μερίμνης, ἀνέκυψε τέλος πάντων καὶ ἐσώθη εἰς τὴν ζωὴν, ὅπως κατίδη τὸ αἰώνιον πένθος τῆς καρδίας του καὶ ἀκούσῃ τὰς ἠχοὺς τῶν παθημάτων τῶν ὁμογενῶν του.

Διαρκούσης τῆς ἀσθενείας τοῦ Ἀλεξάνδρου, μόνος ὁ ἰατρὸς Σ** ἐπεσκέπτετο αὐτὸν κρυφίως καὶ ἀπηγόρευεν ἕνεκα ἡσυχίας καὶ μυστικότητος τὰς ἐπισκέψεις καὶ αὐτοῦ τοῦ Δημητρίου Νεοχωρίτου. Οὗτος δὲ, μαθὼν τέλος ὅτι ὁ ἀσθενὴς ἀνελάμβανε τὰς δυνάμεις, ἐπορεύθη ἐσπέραν τινὰ ἵνα τὸν ἴδῃ. Ἐξεπλάγη εὐρὼν αὐτὸν καθήμενον εἰς γωνίαν τοῦ κήπου ὑπὸ τὴν σκέπην πυκνοφύλλων δένδρων καὶ ἐργαζόμενον. Ἡ ἔκπληξις του ὅμως ὑπῆρξεν ἀναμφιβόλως μεγάλη, ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος τῷ ἔδειξε τὸ προῖόν τῆς ἐργασίας του· ἦν τοῦτο τετράγωνος πλάξ, ἣν εὗρεν ἐντὸς τοῦ ἀγροκηπίου του καὶ ἐπ' αὐτῆς ἰδιοχείρως ἐχάραξε τὸ ἀπλοῦν ἐπιτύμβιον, οὕτινος τὸ ἀντίγραφον εἶδεν ὁ ἀναγνώστης εἰς τὸ πρῶτον μέρος τῆς ἱστορίας ταύτης. Φαίνεται δὲ ὅτι, διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων μόνα τὰ ἀρχικὰ στοιχεῖα τοῦ πεφιλημένου ὀνόματος ἐνεχάραξε μετὰ τῆς θλιβεραῆς χρονολογίας, καὶ, ὡς εἶδομεν, ἐδυνήθη οὕτω πολλὰ ἔτη μετὰ ταῦτα νὰ ἀνεύρῃ καὶ ἀναγνωρίσῃ τὸν τόπον, ἐν ᾧ ἔκειντο τὰ ὀστᾶ τῆς Εὐγενίας Γεωργίου Μουρούζη.

Τὴν ἐπομένην ἐσπέραν συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, ἐλθόντος κατὰ παράκλησιν αὐτοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς τὸ ἀγροκήπιον, μετέβη εἰς τὴν κοιλάδα κομίζων τὸν ἐπιτάφιον λίθον. Ἀμφότεροι γονυπετήσαντες ἐπὶ τοῦ τάφου ἀπέθεντο βαθέως εἰς τὸ χῶμα τὴν πλάκα, ρίψαντες ἐπ' αὐτῆς διάφορα ἄμθη τῶν ἀγρῶν καὶ φυτεύσαντες τινὰ ἐξ αὐτῶν πέριξ τοῦ μνήματος. Μετὰ τοῦτο ἔκυψε τὴν κεφαλὴν ὁ δυστυχὴς Ἀλέξανδρος ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς μνηστῆς αὐτοῦ, καὶ ἔχυσε τὰ δάκρυα τῆς καρδίας του τὰ ὁποῖα τὸ χῶμα κατέπιε, καὶ τὴν δέησιν τῆς ψυχῆς του τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους εἰσήκουσεν. Ὅτε δὲ ἀνεχώρουν, νυκτερινῇ αὔρα ἔσειε τὰ φύλλα τῶν δένδρων τῆς σκιερᾶς κοιλάδος, καὶ τῆς θαλάσσης τὸ κῦμα ἐγόγγυζεν ἡσύχως εἰς τὰς μονήρεις ἀκτὰς τῶν Θεραπειῶν.

α Καὶ τί ἀπέγεινε μετὰ ταῦτα ὁ Ἀλέξανδρος; ἠρώτησα τὸν ἀγαθὸν πορθηέα.

— Δύω ἡμέρας μετὰ τὴν τελευταίαν ἐπίσκεψιν τοῦ τάφου τῆς μακαρίτιδος Εὐγενίας, εἶπεν ὁ Δημήτριος, ὁ Ἀλέξανδρος ἐφόρεσε ξένα φορέματα. Ἔδωκε πλουσιοπάροχον ἀνταμοιβὴν εἰς τὴν ἀγαθὴν γυναῖκα, ἣ ὁποῖα τὸν ἐπεριποιεῖτο εἰς τὴν ἀσθένειάν του, καὶ ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὸ ἀγροκῆπιον. Εἰς δὲ τὸν ἰατρὸν Σ**, τὸν ὁποῖον μὲ δάκρυα ἀπεχαιρέτησε, δὲν ἠθέλησε νὰ εἶπη τίποτε ἄλλο παρὰ ὅτι ἀνεχώρει ἀπὸ τὴν Πόλιν, καὶ τὸν παρήγγειλε νὰ μὲ εἶπη τὸν ἀποχαιρετισμὸν του.

— Καὶ ποῦ ἔφυγε;

— Τὸ ἐφύλαξε μυστικόν. Μετὰ ἀρκετὸν καιρὸν ὁ ἰατρὸς μὲ εἶπεν ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ συνηγωνίζετο κατὰ τῶν Τούρκων.

— Καὶ ὁ δολοφόνος ἄρχων**;

— Τὸν ἐκρέμασαν καὶ αὐτὸν οἱ Τούρκοι μετὰ ὀλίγας ἐβδομάδας ὡς ἄνθρωπον ὑποπτον.

— Ὁ δὲ ἀλλοίθωρος Ἑβραῖος, κύρ Δημήτριε; . . .

— Ἄ! ὁ σκυλοεβραῖος; εἶπεν ὁ ναύτης ρίπτων βλοσυρὸν βλέμμα εἰς τὴν θάλασσαν. Ἄς ἔχη χάριν εἰς τὴν πανοῦκλαν ὁποῦ τὸν ἐσκούπισε καὶ τὸν ἐγλύτωσεν ἀπὸ τὰ χέρια μου! »

Μάντσεστερ, 1862.

Τ Ε Λ Ο Σ.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	Σελ. έ.
ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ, τραγωδία εἰς πράξεις πέντε.....	» 2
Σημειώσεις εἰς τὸν Σαρδανάπαλον.....	» 151
Ο ΠΑΤΡΟΚΤΟΝΟΣ.....	» 165
ΤΟ ΕΝΥΠΝΙΟΝ.....	» 171
Σημειώσεις εἰς τὸ Ἐνύπνιον.....	» 180
Ο ΥΙΟΣ ΤΗΣ ΔΟΥΛΗΣ, Διήγημα εἰς ἄσματα τρία καὶ ἐπίλογον.	
Ἄσμα Α. Ἐπὶ τὸ Ἄσμα.....	» 191
Ἄσμα Β. Ἐπὶ τὴν Συνέντευξιν.....	» 214
Ἄσμα Γ. Οἱ Νυκτερινοὶ Κίνδυνοι.....	» 228
Ἐπίλογος. Μονὴ Καστρίου.....	» 251
Σημειώσεις εἰς τὸν Υἱὸν τῆς Δούλης.....	» 267
ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΟΠΑΙΔΟΣ ΑΛΦΡΕΔΟΥ.....	» 279
ΕΥΓΕΝΙΑ, Διήγημα.	
I. Ἐπὶ τὴν Συνάντησιν.....	» 289
II. Ἐπὶ τὴν Κράτησιν.....	» 309
III. Ἐπὶ τὴν Φυγὴν.....	» 371

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ. — Σελ. 18, στίχ. 20, διαπρέπουσι, γράφ. δὲν προέχουσι (τῶν στίχων). — Σελ. 92, σ. 32, εἰς τὴν λέξιν θηρευτῆς γρ. τελείαν σιγμὴν. — Σελ. 126, σ. 5, φυζαλέαν, γρ. φυγαλέαν. — Σελ. 178, σ. 22, ἀόρατοι, γρ. εὐόρατοι. — Σελ. 207, σ. 16, ἐσφραγίσθη, γρ. ἐπατήθη. — Σελ. 235, σ. 9, Μὰ ἦλθον, γρ. Μὲ ἦλθον. — Αὐτόθι, σ. 15, Εὐφροσύνη, γρ. εὐφροσύνη. — Σελ. 262, (21), γρ. (20). — Σελ. 278, (21), γρ. (20). — Αὐτόθι, σ. 25, σελ. 250, γρ. σελ. 262. — Σελ. 283, σ. 12, Ναυαρίνου, συγχωρηθῆτω ἀντὶ Νεοκάστρου. — Σελ. 289, σ. 27, αἱματηροί, γρ. οἱ αἱματηροί. — Σελ. 310, σ. 31, γρ. καμηλαύχιον. — Σελ. 319, σ. 3, γρ. ἐκωπηλάτουν. — Σελ. 333, σ. 17, γρ. Βαλατῆ. — Σελ. 349, σ. 13, γρ. πεινώμεν. — Σελ. 392, σ. 11, γρ. πορθμέως.